

Smithsonian
Institution
Libraries

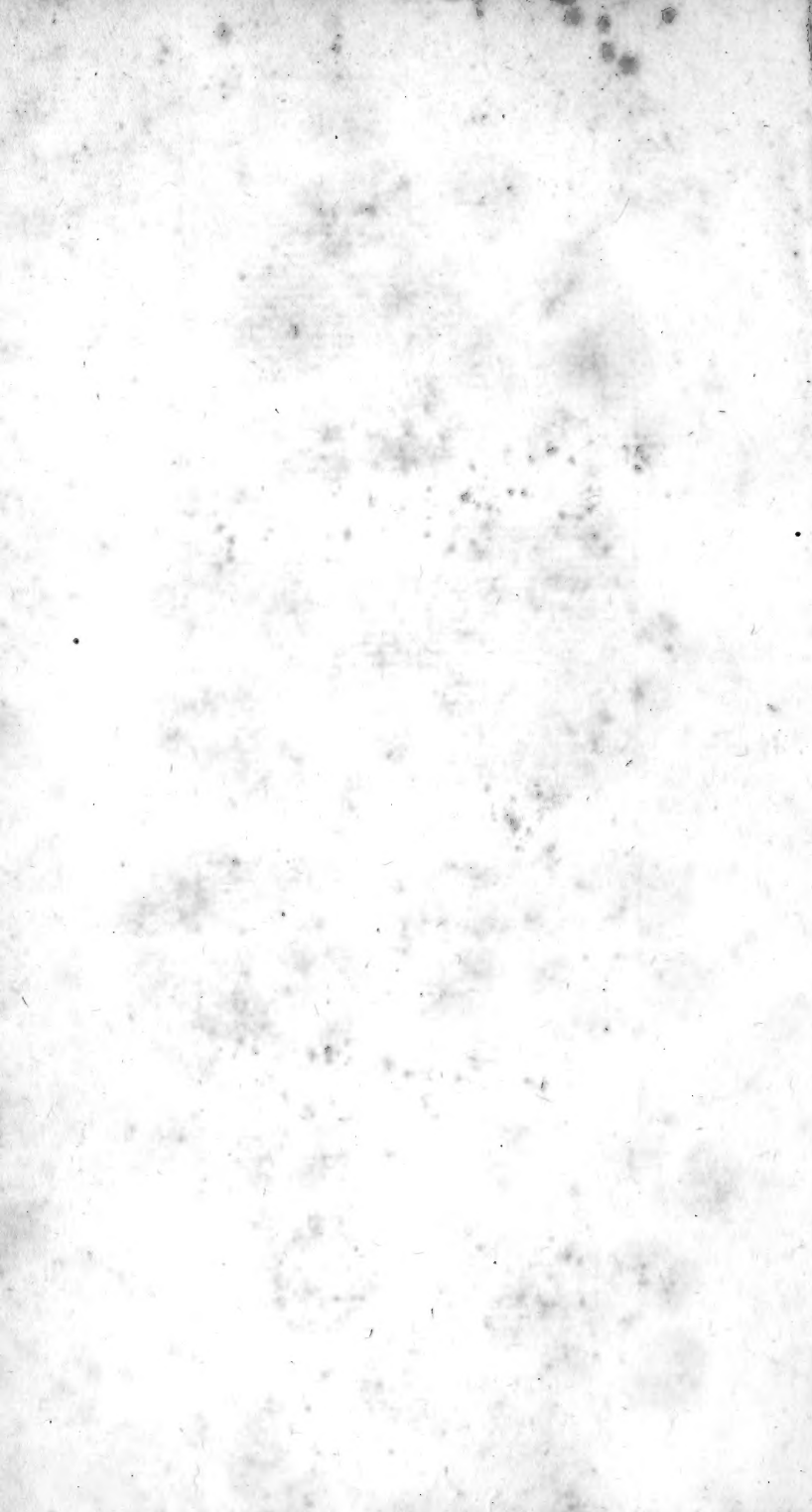
Gift of

FREDERICK M. BAYER

NATUURLYKE HISTORIE
O F
UITVOERIGE BESCHRYVING
D E R
DIEREN, PLANTEN
E N
MINERAALEN,

Volgens het SAMENSTEL van den Heer

L J N N A U S.

Met naauwkeurige Afbeeldingen.

EERSTE DEELS, DERTIENDE STUK.

Vervolg en Besluit der

I N S E K T E N.

T E A M S T E R D A M,
By DE ERVEN van F. HOUTTUYN.
M D C C L X I X.

QH
83
H68
1761
d. 1 stuk 13
SC0123

INHOUD VAN DIT STUK.

DE INSEKTEN.

LXXII. HOOFDST. <i>De Eigenschappen der</i> ONGEVLEUGELDE Insekten.	Bladz. 1
LXXIII. HOOFDST. <i>Beschryving van 't Ge-</i> slagt der ONGEVLEUGELDE MOR- TEN, ook Schieters genaamd.	— 15
LXXIV. HOOFDST. <i>Beschryving van 't Ge-</i> slagt der PLANTVLOOIJEN, die men ook Aardvlooijen noemt.	— 20
LXXV. HOOFDST. <i>Beschryving van 't Ge-</i> slagt der HOUTLUIZEN, zo van de <i>Indiën als van ons Wereldsdeel.</i>	— 36
LXXVI. HOOFDST. <i>Beschryving van 't Ge-</i> slagt der LUIZEN, zo die de Men- schen, als die de Beesten van aller- ley soort plaagen, zynde grootelyks <i>in gedaante verschillende.</i>	— 47
LXXVII. HOOFDST. <i>Beschryving van 't Ge-</i> slagt der VLOOIJEN, waarin de <i>Westindische Zandvlooijen zyn</i> <i>t'huus gebragt.</i>	— 94
LXXVIII. HOOFDST. <i>Beschryving van 't Ge-</i> slagt der MYTEN, waaronder ver- scheidene voorkomen, die men ge- woonlyk Luizen of Luisjes noemt, of Spinnetjes; als ook de Schurft- diertjes, enz.	— III
LXXIX. HOOFDST. <i>Beschryving van 't Ge-</i> slagt der KREEFT-SPINNEN, dus <i>wegens baare Schaaragtige Nypers</i> <i>genaamd, tot welken de Langpoo-</i> <i>tige of Langbeenige, de Scorpioen-</i> <i>of Weegluis-Spinnetjes, en anderen</i> <i>zyn betrokken.</i>	— 157

- LXXX. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der SPINNEKOPPEN, waarin derzelver Eigenschappen, inzonderheid ten opzigt van haar Vernuft en de Voortteeling, breedvoerig ontvouwd en nagespoord worden, enz.* Bladz. 177
- LXXXI. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der SCORPIOENEN, bebetzende verscheide Waarneemingen der Hedendaagschen, zo ten opzigt van derzelver Venynigheid, als aangaande de Voortteeling en andere Eigenschappen.* — 268
- LXXXII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der KRABBen en KREEF-TEN; waarin derzelver Eigenschappen en verschillendheden omstandig worden aangewezen. De Soldaaten of Kluizenaars en dergelyke middelslagtige, als ook de Garnaaen, Zee-Vlooijen, en anderen, zyn daar onder vervat.* — 295
- LXXXIII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der WATER - VLOOIJEN, waarin, behalve de eigentlyk zogenaande, ook verscheide andere dergelyke Diertjes, gelyk de Vischluizen, en zelfs, wegens eenige vereenkomst van gestalte, ook de groote Molukse Krabben begreepen zyn.* — 456
- LXXXIV. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der PISSEBEDDEN; tot welke de Zee-Luizen en Walvischluis behooren.* — 481
- LXXXV. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der DUIZENDBEENEN.* — 505
- LXXXVI. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der MILLICENPOOTEN.* — 531

AANWYZING DER PLAATEN

en der Bladzyden,

alwaar de Figuren aangebaald of beschreeven worden.

PLAAT XCIX. Afbeelding van
de PLANTVLOOIJEN, enz. *tegen over* Bladz. 17

- Fig. 1.* De Ongevleugelde Mot
of Schieter. *bl.* 17
— 2. De zwarte Plantvloo. *bl.* 23
— 3. De ruige, van onderen. *bl.* 30
— 4. De Watertreeder. *bl.* 31
— 5. Een Hout- of Papier-
Luisje. *bl.* 42
— 6. De Menschen Platluis. *bl.* 68
— 7. De Koeijen-Luis. *bl.* 74
— 8. De Kalkoenen-Luis. *bl.* 85

De Afbeeldingen op deeze Plaat zyn, zo wel als die der naastvolgende, door sterke Vergrooting met het Mikroskoop getekend, gelyk uit de nevensgeplaatste Voorwerpen, in Natuurlyke grootte, blykbaar is.

PLAAT C. Afbeelding van ver-
scheiden LUIZEN, enz. *tegen over* Bladz. 93

- Fig. 1.* De Weegluis. *bl.* 93
— 2. De Schaapen-Luis. *bl.* 114
— 3. Een Torren-Luisje. *bl.* 150
— 4. Het Scorpioen-Luisje. *bl.* 166
— 5. De zogenaamde Wal-
visch-Luis. *bl.* 170
— 6. Een aartig Surinaamsch
Spinnetje. *bl.* 224

PLAAT CI. Afbeelding van de
KREEFT-SPINNEN. *tegen over* Bladz. 173

- Fig. 1.* De Lang Gearmde
groote Westindifche
Kreeft-Spin. bl. 173
- 2. Een aartig Gedoornde
Spin. bl. 267
- 3. Een dito Staart-Spin-
nekop. bl. 267

PLAAT CII. Afbeelding van
SPINNEKOPPEN. *tegen over* Bladz. 227

- Fig. 1.* Een groote Oostindi-
fche. bl. 226
- 2. Een dito Guineefche. bl. 227
- 3. Ongemeen groote West-
indifche Bosch-Spin. bl. 238
- 4. Een Surinaamsch Goud-
groen Spinnetje. bl. 262
- 5. Een dito Krab-agtig of
Krab Spinnetje. bl. 266

PLAAT CIII. Afbeelding van
SCORPIOENEN. *tegen over* Bladz. 289

- Fig. 1.* De groote Afrikaan-
fche. bl. 289
- 2. De kleine Westindi-
fche. bl. 290
- 3. De Europifche of Ita-
liaanfche. bl. 291

PLAAT CIV. Afbeelding van
KRABBEN.

tegen over Bladz. 319

- Fig. 1.* De Hartvormige *West-*
indische. bl. 316
— 2. *Oostindische* Zandkrab-
betjes. bl. 330
— 3. *Ons Inlandsch* Porfe-
leinkrabbetje. bl. 335

PLAAT CV. Afbeelding van
zeer raare KREEF-
TEN.

— — Bladz. 375

- Fig. 1.* Gehoornde *Indische.* bl. 424
— 2. Zand-Kreeft, *dito.* bl. 431

PLAAT CVI. Afbeelding van
PISSEBEDDEN, enz.

— — Bladz. 435

- Fig. 1.* Een *dikpootige* Zee-
Vloo. bl. 436
— 2. Vischluis. bl. 460
— 3. *Dito met lange Sprie-*
ten. bl. 461
— 4. *De Groenlandfche* Wal-
vischluis. bl. 491
— 5. *De zelfde van onderen.* bl. 492
— 6. *De Kabbeljaauws-Luis*
of Zee-Wants. bl. 488

Fig.

Fig. 7. De Gewoone Dui-
zendbeen- *bl.* 510

— **8. Onze Inlandsche**
Millioenpoot. *bl.* 526

De Afbeeldingen van deeze laatste Plaat zyn aanmerke-
lyk grooter dan Natuurlyk, doch niet zo sterk vergroot,
als die der twee eerste Plaatzen van dit STUK.

BERIGT voor den BOEKBINDER.

De Plaatzen moeten dus ingevoegd worden.

PLAAT XCIX.	tegenover	Bladz.	17
— C.	—	—	93
— CI.	—	—	173
— CII.	—	—	227
— CIII.	—	—	289
— CIV.	—	—	313
— CV.	—	—	375
— CVI.	—	—	435

BESCHRYVING
DER
DIEREN.

VYFDE AFDEELING.

DE INSEKTEN.

LXXII. HOOFDSTUK.

De Eigenschappen der ONGEVLEUGELDE Insekten in 't algemeen.

☼ ☽ ☼ e ONGEVLEUGELDE, tot wier beschryvinge wy thans gevorderd zyn, ☽ ☽ ☽ maaken den *Zevenden Rang* uit onder de Insekten. Deeze verschillen van de anderen meer in schyn, dan inderdaad. Het zyn de zodanigen, aan welken de Natuur geen Vleugelen vergund heeft zelfs in haar volmaakte Staat: 't zy dat de Schepper, dus, dezelve heeft willen bepaalen aan het Aardryk en de Wateren; 't zy, derzelve beschaadigend Vermogen intoomen. Hoe naar zag het 'er voor de Menschen uit, indien dat Onge- diert, 't welk als tot kwelling van ons schynt geschapen te zyn, de Vlooijen naamelyk en eigentlyke Luizen, met Wieken was voor-

V. zien. Sommigen derzelve, wederom, wel-
 AFDEEL. ke geen kleine figuur maaken onder die van
 LXXII. deezzen Rang, weeten, door een verwonderly-
 HOOFD- ke Konst, het Weefgetouw der Menschē te
 STUK. beschaamen, en die Infekten zelfs, waaraan de
 ruime Lugt tot eene wykplaats is gegeven, haar
 Prooy te maaken: terwyl de Krabben en
 Kreeften in het Water, de Scorpioenen en
 Duizendbeenen op het Land, haar bestaan
 vinden, even als de Maskers der Torren, de
 Rupfen en Maden, in 't algemeen.

Verflin-
 dende
 aart.

De meesten der Ongeveugelde Infekten zyn
 van den aart der Verflindende of Roofdieren.
 Zy haalen het Bloed uit den Mensch of an-
 dere Dieren: zy zuigen de Infekten uit, die
 haar Aas zyn, of verflinden dezelve: ja,
 sommigen doen de Menschē, door haar Ven-
 nynige Beet of Steek, den dood aan. Die, zelfs,
 welke tot Voedzel of Lekkerny strekken voor
 het edelste Schepzel en voor andere Dieren;
 de Kreeften en Krabben, naamelyk; leeven,
 naar haare grootte, van Infekten, Wormen
 of Schulpvisfchen. Men vindt, onder de In-
 fekten van deezzen Rang, die alles byna vernie-
 len; gelyk de Myten hier te Lande, en de
 Houtluizen of zogenaamde witte Mieren in de
 Indiën. Het verwonderlykste in deezzen is, dat
 sommigen tot dien trap van barbaarschheid o-
 vergaan, van die van haar eigen Geslagt en
 Soort, levendig, op te vreeten.

Zy veran-
 deren niet.

In de gedagte Eigenschappen komen, even-
 wel

wel, de Ongevleugelde Infekten met sommigen van de Gevleugelde overeen; maar zy verschillen van dezelve, in 't algemeen, door de Verandering of Gestalte-wisfeling. Alle andere Infekten, byna, leeven eerst en groeiën aan, onder een geheel verschillende gedaante, dan die is van het volmaakte Insekt, waar zy uit voortkomen; het welk men de Staat van Masker noemt, om dat het weezentlyke Insekt, daarin, als gemaskerd, is opgeslooten, of dat zy de Vorm bevatten, waarin hetzelfde gefatzoeneerd wordt. Dan gaan zy over tot den Staat van Pop, wanneer de Lighaamsdeelen, gemeenlyk, reeds van buiten zichtbaar zyn. De derde Staat is, eindelyk, in de meesten, die van volmaaktheid, en daarin neemen zy niets in grootte toe. Men vindt eenige weinigen, gelyk de Juffers en dergelyken, die een Tweeftaltige; anderen, gelyk de Vliegen, die een Vierstaltige Verandering hebben *. De Ongevleugelde, misfchien de Vloo alleen uitgezonderd, komen in de zelfde gedaante ter wereld, waarin zy moeten voortteelen; zy verschillen van het volmaakte Insekt alleen in kleinte des Lighaams, en groeiën dus onder die gedaante, of in die Gestalte, welke zy altoos behouden moeten, zonder eenige Verandering te ondergaan, dan alleen die, welke de vastheid der Lighaamsdeelen, en misfchien ook de bekwaamheid ter Voortbrenging van huns gelyken, vordert.

V.
AFDEEL
LXXII.
HOOFD-
STUK.

† Zie
het XII.
STUK.

V. Gelyk alle andere Infekten, byna, uitgenomen de Plantluizen en eenige Vliegen, Eijerleggende zyn; bevindt men ook, onder de Ongeveleugelde, maar weinig Jongwerpemde. De Pisfebedden, die men fomtyds Muurvarkens noemt, zyn van dien aart, en men kanze, om zo te spreken, onder 't oog doen baaren. Een Wyfje neemende van dat Geflagt, welks Buik uitgezet is, en hezelve wat knypende, opent zig haar Lyf, en men ziet 'er een hoop van kleine leevende Pisfebedjes uit voortkomen, die loopen, en van de zelfde Gestalte zyn als de Ouden. Het zelfde heeft ook in de Scorpioenen en mooglyk in eenige Myten plaats. De meeste anderen, gelyk de Spinnekoppen, Krabben en Kreeften, enz. leggen Eijeren of Eijertjes, uit welken, na verloop van meer of minder tyds, Jongen voortkomen, die insgelyks, in Gestalte, byna gelyk aan de Ouden zyn.

Vervellen ook.

Offchoon deeze Infekten, dus, geene Verandering of Gestaltewisfeling behoeven te ondergaan, komende door enkele aangroeiing tot den Staat van volmaaktheid, in welke zy kunnen voortteelen: zo zyn sommigen hunner, doch, eene Vervelling of afwerping van Huid onderhevig, en in eenigen heeft zelfs een aanmerklyke byzonderheid plaats, die gantsch ongewoon is in de andere Infekten. Een Rups of Kwatworm, ja de Maskers der Geveleugelden in 't algemeen, behouden altoos het getal van Leden of Ringen, waar uit hun Lyf bestaat:

staat: doch onder de Ongevleugelde zyn 'er, V.
 in welken het getal der Leden, met de groei- AFDEEL.
 jing, toeneemt. De Duizendbeenen hebben, LXXII.
 dus, in hunne Jongheid minder Ringen, en HOOFD-
 overzulks ook minder Pooten, dan als zy tot STUK.
 volwasfenheid komen. De Krabben en Kreeften, die ook de Huid afwerpen, hebben nog eene meer verwonderlyke eigenschap; dat haar Pooten, naamelyk, afgebroken zynde, weder aangroeijen; en de Langpootige Spin krygt langer Pooten.

Het Lighaam van deeze Infekten bestaat, Lighaams-
 gelyk dat der reeds beschreevene, uit drie deelen, deelen.
 naamelyk Kop, Borststuk en Agterlyf: maar men vindt 'er, in welken deeze drie deelen niet zo gemakkelyk te onderscheiden zyn, als in de Vlooijen, Luizen en eenige anderen. De Spinnekoppen, by voorbeeld, als ook verscheide Myten, schynen geen Kop te hebben, of dezelve is met het Borststuk vereenigd, voor aan het welke de Oogen en Sprieten, gelyk in de Krabben, ingeplant zyn. In anderen wederom, gelyk de Kreeften, is de Kop van 't Borststuk afgescheiden en duidelyk kenbaar. De Pisebedden en Duizendbeenen hebben ook wel een afgezonderde Kop, maar hun Lyf, dat geheel uit Ringen of Leedjes bestaat, laat zig niet van 't Borststuk onderscheiden.

Behalve deeze verschillendheden, die zeer De Sprie-
 blykbaar zyn, en den meesten invloed op de ten.
 Gestalte maaken, hebben 'er de Infekten van

V. **AFDEEL.** **LXXII.** **HOOFD-**
STUK. dezeen Rang nog anderen, in de byzondere Lighaamsdeelen. De Sprieten, die zy allen hebben, verschillen grootelyks in gedaante en verdienen in veelen naauwlyks dien naam. Sommigen hebbenze eenvoudig en van aanmerkelyke langte; gelyk dat Dier, het welk men Suiker-Gast of ongevleugelde Mot noemt: anderen hebbenze Boomagtig getakt, gelyk dit in een Soort van Wespjes ook waargenomen is †. Op den Kop van de Watervloo, naamelyk, die zig daar van tot zwemmen en springen in 't Water schynt te bedienen, maaken zy dergelyke vertooning. Die van de Pisfebedden zyn alleenlyk geknakt, en hebben, by ieder Leedje, een verschillende bogt. Het verwonderlykste heeft in de Spinnekoppen plaats; doordien derzelve Teelleden aan het end der Voeleren zyn, gelyk wy vervolgens zul'en zien.

† Zie 't
XII. STUK.
bladz. 218.

De Oogen. De Oogen deezer Infekten stellen niet minder byzonderheden voor. Geen derzelve heeft die kleine gladde Oogjes, welke agter op den Kop van veelen der Vier- en Tweevleugeligen zyn, maar het getal haarer Oogen en derzelve plaatzing doet ons, in sommigen, billyk verwonderd staan. De meeste anderen hebben twee Netswyze Oogen, niet meer of min; en de meeste Geslagten van dezeen Rang zyn ook aan dat getal bepaald: maar men moet 'er van uitzonderen die Watervlooijen, in welken men maar één Oog waarneemt, en de Spinnekoppen. In deeze laatsten is niet alleen het getal

tal der Oogen, welken zy 'er doorgaans agt hebben; maar ook derzelve plaatzing, 't zy in 't vierkant, in een driehoek of by trosjes, nevens elkander op twee of drie ryën, aanmerkelyk. Ondertusfchen kan men niet denken, dat zy daar mede beter zien dan andere Infekten, die twee Netswyze Oogen of met Facetten hebben: want haare Oogen zyn van eene enkele oppervlakte, glad, en onbeweeglyk. In alle de genen, die geen Kop hebben, bovendien, ftaanze, gelykerwys in de Krabben, op het Borstftuk. Die van de Langpootige Spin vindt men, dat zonderling is, als midden op de Rug geplaatft.

V.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.

Aangaande den Bek heeft, onder de Ongevleugelde, niet minder verfchil plaats. Sommigen hebben een fpitfe Snuit, die vry groot is, naar het Lighaam, en waar mede zy vinnig kunnen fteeken, gelyk de Vloojen, of ten minfte haar Voedzel inzuigen, gelyk de Luizen en Myten. De Spinnkoppen, Scorpioenen en Duizendbeenen, zyn, aan den Bek, met fterke Tanden of Nypers voorzien, die zeer fcherp zyn, tot kwetzen bekwaam, en in fomigen, zo 't fchynt, met een Vergiftig vogt bezwangerd. Geen van beiden ontdekt zig in de Krabben en Kreeften, die het Aas door middel van zekere Voelertjes of Baardjes, welke zy aan den Bek hebben, daar in kunnen brengen.

De Bek.

Veelen van deeze Infekten hebben het Borst-
I. DEEL. XIII. STUK A 4 ftuk Met Borstftuk.

V. ftuk zeer blykbaar, gelyk de Luizen, by voorbeeld; maar in anderen is hetzelfde met den Kop zodanig verward, dat men het daarvan niet kan onderscheiden. Deeze moet men zeggen dat geen Hoofd, of, (het welk misschien minder wanluidende is,) geen Borststuk hebben; gelyk de Spinnekoppen en verscheide Krabben. Ondertuffchen zyn aan dit Deel, gelyk gewoonlyk, alle of eenige Pooten aangehecht. Andere Infekten van deezen Rang, gelyk de Pissebedden en Duizendbeenen, laten het Borststuk niet van het Agterlyf onderscheiden. Die, welke met zes, agt of tien Pooten voorzien zyn, hebben dezelve altemaal aan 't Borststuk; doch de genen, die meer hebben dan tien Pooten, hebben dezelve aan de Ringen of Leden van 't geheele Lyf.

Het Agterlyf.

Het Agterlyf heeft weinig byzonders; dan dat het grootelyks verschillende is in die van deezen Rang. In sommigen vindt men het langwerpig of Ovaal; in eenigen byna Klootronde, en dit heeft zo wel plaats in de genen daar het duidelyk van 't Borststuk afgezonderd is, gelyk in de Spinnekoppen; als in die, daar 't met het Borststuk als één Lighaam uitmaakt, gelyk in de Scorpioenen. Die, waar het geheele Lyf uit egaale Ringen of Leden bestaat, gelyk de Duizendbeenen, hebben, gelykerwys de Maskers der Gevleugelde Infekten, de Pooten aan deeze Leden ingeplant. In veele Krabben is het Agterlyf zo veel kleiner dan het

Borst-

Borststuk, dat men het naauwlyks kan zien: V.
 om dat zy hetzelve, als een Staartje, onder 't ^{AFDEEL,}
 Lyf omflaan, en daar verbergen. Mooglyk ^{LXXII.}
 hebben zy 'er een dergelyk gebruik van, (hoe- ^{HOOFD-}
 wel in minder graad,) om op de been of aan 't ^{STUK.}
 loopen te komen, als de Aardvloojen, die,
 door middel van zulk een Staartje, zulke ge-
 weldige Sprongen doen, en zo vlug huppelen,
 dat zy zig byna onzichtbaar maaken. Sommi-
 gen hebben byhangzels als Staartjes, aan het
 end van 't Agterlyf, wier getal twee is, of
 drie, gelyk in de Suikergast; ja in sommigen
 vier of daar boven. De Scorpioen munt on-
 der alle de ongevleugelde Infekten uit, door
 de aanzienlyke Staart, die haar tot een Werk-
 tuig van kragtdaadige verweering strekt en ge-
 vaarlyke Kwetsuuren toebrengt aan de Dieren
 en den Mensch.

Het getal der Pooten, zo overeenkomstig ^{De Poo-}
 in de Maskers der Kapellen, en nog meer in ^{ten.}
 de volmaakte Infekten van alle de voorige Ran-
 gen, die 'er altemaal, om zo te spreken, zes
 hebben: is, in de Ongevleugelde, een byster
 groot verschil onderhevig. De Luizen en
 Vloojen hebben 'er ook maar zes; doch de My-
 ten en Spinnkoppen agt: de Krabben, Kreef-
 ten en Scorpioenen, als men de Schaaren me-
 de rekt, tien: de Pisebedden veertien. In
 alle deezen is het getal der Pooten voor het
 Geslacht bepaald: maar in dat der Duizendbee-
 nen naar de Soorten verschillende. Onder de-

V. zelve vindt men 'er met twintig, zeventig,
AFDEEL. ja over de honderd: om thans van de Millioen-
LXXII. poot niet te spreekken, in welke het getal der
HOOFD- Pooten en Pootjes byna ontelbaar is. Voorts
STUK. hebben deeze Lighaamsdeelen, in sommigen,
 nog aanmerkelyke byzonderheden. De Pooten
 bestaan wel, in allen, uit drie voornaamedee-
 len, waarvan het bovenste de Dy of Bil, het
 middelste de Schenkel, het onderste de Voet
 geheten wordt, in vergelyking met het Lig-
 haamsgestel der Viervoetige of Zoogende Die-
 ren: maar in sommigen, gelyk de Spinnepo-
 pen, hebben de twee bovenste deelen, aan het
 Gewricht, als een klein Leedje, of dubbelde
 Gewrichten byna, gelyk in Kinderen, die met
 de Engelsche Ziekte behebt zyn, en in ande-
 ren bestaat het onderste deel, de Voet genaamd,
 dat in de vliegende Infekten, twee- drie-, vier-
 of vyf-Ledig is, uit een veel grooter en som-
 tyds verbaazend getal van Leedjes, waarvan
 de Langpootige Spin, die men de Maaijer
 noemt, een voorbeeld uitlevert. De groote
 Amerikaansche Griffioen- of Scorpioen-Spin
 heeft, boven en behalve de gestalte der twee
 voorste Pooten, haar eenigermaate met de Scor-
 pioenen en Krabben gemeen, aan de twee vol-
 gende een soort van Zweepen, die haar
 niet minder zeldzaam maaken dan de lang-
 gearmde Tor en Letterhoute Bok, wegens de
 langte en figuur van twee haarer Pooten,
 zyn

zyn (*). De plaatsing van twee Pooten, aan den Kop, is in de Vloo zo verwonderlyk, als de werking en kragt van haare twee agterste of Springpooten; enz.

V.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.

Het allerzeldzaamste, egter, in verscheidene van deeze Insekten, is de standplaats van de Teel leden. De meesten hebben die wel aan 't end van 't Agterlyf, en de zodanigen paaren op de gewoone manier. Dus heeft de Paaring van de Vlooijen, en anderen, niets byzonders in: maar de Spinnkoppen hebben haare Teel leden geheel anders geplaatst. De Mannetjes draagen dezelve, zo 't algemeen Gevoelen is, aan 't end van die Deelen voor aan den Kop, welken men voor Sprietten neemt, doch die meer naar Voelers gelyken, latende in de Paaring een foort van *Penis* uit. In de Wyfjes daarentegen, vindt men de *Vulva* onder aan het Agterlyf, digt by deszelfs samenhechting met het Borststuk. Dit zou de Paaring zeer moeilyk schynen te moeten maaken; doch men ziet in tegendeel, dat zy die met gemak, en zeer schielyk, zo het schynt, volbrengen. De Krabben, die in 't uiterlyk aanzien veel naar de Spinnkoppen gelyken, hebben de Teel leden ook zeldzaam geplaatst. In de Mannetjes bevinden dezelve zig, wederzyds, by den wortel van de agterste Pooten, en de Wyfjes hebben twee openingen der Natuurlyke deelen, die

(*). Zie het IX. STUK deezer *Natuurlyke Historie*, bladz 193 en 522.

V. die toegang geeven tot twee Lyfmoeders, van
 AFDEEL elkander afgezonderd: zo dat in deeze een
 LXXII. dubbelde Bevrugting, Voortteeling en Baa-
 HOOFD- ring, ſchynt plaats te hebben.
 STUK.

Woon-
 plaats.

De plaats, daar deeze Infekten leeven, en het Voedzel, dat zy gebruiken, is grootelyks verſchillende in de byzondere Geflagten en Soorten. Sommigen leeven op en in de Aarde; anderen in gaten van Muuren, ſcheuren van Boomen, reeten van Houten Wanden of Schuttingen; anderen op de Bladen der Plantgewaſen; eenigen op het Lighaam der Menſchen en van allerley Dieren. Dus worden de leevende Torren zelfs, en Vliegen, met Myten bezet gevonden, die groote vernielers zyn van de ſchoonheid der opgezette Kapellen. De Levensmanier der Spinnekoppen, waarvan veelen als in de Lugt huisveſten, levert andere byzonderheden uit. De Kreeften zyn als tweeflagtige † of Land- en Water-Dieren: zy woonen in Gaten aan de kant van Rivieren, en gebruiken derzelve bodem tot haare Weide, alwaar zy haar Aas zoeken, even gelyk de Krabben op de Stranden en Zandbanken, en in de Modder, aan de Oevers der Zee. Van haar verſlindende Aart is reeds gewag gemaakt, en ik zal, in 't vervolg, daar van omſtandiger ſpreken.

† *Amphi-
 bia*

Korſtig
 bekleed-
 zel.

Wy zullen, alleenlyk, hier nog agt geeven op de overeenkomſtigheid, welke 'er plaats heeft in de meſten der Geflagten van deezen
 Rang

Rang. Het Lyf derzelven is bekleed met een soort van Dop, of Schulpswys' harde Korst, welke aan veelen den naam van Gekorstte of Korstdieren * eigen heeft gemaakt, die sommigen aanleiding gaf, om daar van een byzondere Klasse te formeeren. Deze Korst is aanmerkelykst in de Krabben en Kreeften, aan wien dezelve tot een soort van Gebeente of Beenig Harnas verstrekt, om haar weeke Lighaam te beschutten: maar veele Spinnkoppen hebben, mooglyk, naar de grootte van haar Lighaam, een niet minder hard bekleedzel, dat in sommigen bezwaarlyk met een Speld te doorbooren is, en zy zyn, daar binnen, niet minder week van zelfstandigheid, dan de Krabben. Onder de Watervloojen vindt men 'er, die ook vry hard van Schulp zyn, en hoe het, ten dien opzichte, met de Vloojen beftaat, is wereldkundig. Men zoude, immers, de Luizen en Myten, omdat die wat minder hard van Korst zyn, niet in een byzondere Rang stellen, en de Pisebedden hebben, ten opzichte van haar bekleedzel, een oogfchylyke overeenkomst met de groote Gekorste Dieren, niet minder dan de Scorpioenen en Duizendbeenen; alzo het Samenstel van derzelver Lighaam veel naar dat van een Kreeft- of van een Krabbe-Staart, gelykt. Dus hebben de meeste Infekten van deezen Rang, boven en behalve het gemis der Vleugelen, nog meer overeenkomst dan men, in de eerste opflag, wel den-

V.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.
* Crus-
tacea

V. ken zoude. De Ongeveleugelde By is 'er, om
 AFDEEL. dat zy, wegens andere Kenmerken, tot die van
 LXXII. den vyfden Rang behoorde, van afgezond-
 HOOFD- derd.
 STUK.

Aan den anderen kant moeten zy ook, om
 deze reden, niet uitgemonsterd worden van de
 Klasse der Infekten: want de meesten hebben
 derzelver voornaamste Kenmerk, het welk in
 de Infnydingen van het bekleedzel des Lig-
 haams bestaat, en behooren dus tot de genen,
 † Zie 't die in 't Grieksch *Entoma* heeten †. Dit Ken-
 IX. STUK, merk ontbreekt aan die van de volgende
 bladz. 4. Klasse, doorgaans; zo wel als de Spriet en
 Pooten, welke veelen 'er rykelyk hebben, als
 gezegd is. Bovendien zyn veele andere In-
 fekten, in haar volmaakte Staat, ook uitwen-
 dig door een harde Huid, of door Beenige
 Dekschilden, die nauwlyks met een Speld te
 doorbooren zyn, beschut; gelyk de Torren,
 enz.

Geflagten. De Rang der Ongeveleugelde bevat *veertien*
 Geflagten, welken LINNÆUS, zeer gevoeglyk,
 in drie Afdeelingen geplaatst heeft †. De eer-
 † Zie ste is der genen die *zes Pooten* hebben, en den
 't zelfde, Kop van 't Borststuk onderscheidelyk: gelyk
 bladz. 120 de vyf eerste Geflagten, waaronder de Luizen
 en Vloojen behooren. De tweede Afdeeling
 is van de genen die *meer Pooten*, naamelyk van
 agt tot veertien, en den Kop met het Borst-
 stuk vereenigd hebben: waar in zeven Geflag-
 ten komen, bevattende de Myten, Spinne-
 kop.

koppen , Scorpioenen , Kreeften , Krabben V.
 en Watervloojen. De derde behelst de zo- AFDEEL.
 danigen; die *veel Pooten* , of meer dan de LXXII.
 laatstgemelden , en den Kop tevens onderschei- HOOFD-
 delyk hebben : gelyk de Pisfebedden , Dui- STUK.
 zendbeenen en Millioenpoot , die de drie laat-
 ste Geslagten uitmaaken van de Infekten.

LXXIII. HOOFDSTUK.

*Beschryving van 't Geslagt der ONGEVLEU-
 GELDE MOTTEN, ook Schieters genaamd.*

Geen bekwaamer naam , dan dien van ONGE- Naam.
 VLEUGELDE MOT, konden wy uitvinden
 voor een Geslagt van Infekten , die op 't uit-
 wendig aanzien zeer naar Mot-Uiltjes , met de
 Wieken om 't Lyf geslagen , gelyken , en
 daarom ook wel van het Gemeen , even als die,
Schieters genoemd worden (*). *Suikergast* , met
 het Hoogduitsch woord *Sukkerkast* , dat SUL-
 ZER gebruikt heeft , overeenkomstig , kan
 men alleenlyk de eerste Soort noemen. De
 Geslagtnaam *Lepisma* , welke zo veel als Schub-
 diertje betekent , is op de derde Soort niet toe-
 pasfelyk : doch het is nog minder eigen , dezel-
 ven

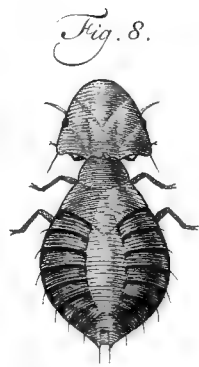
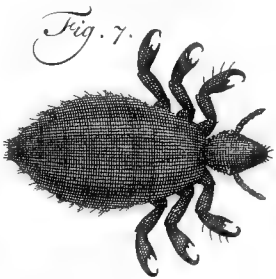
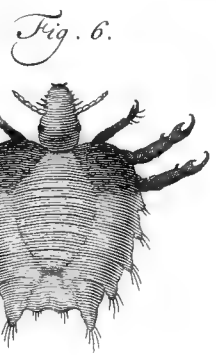
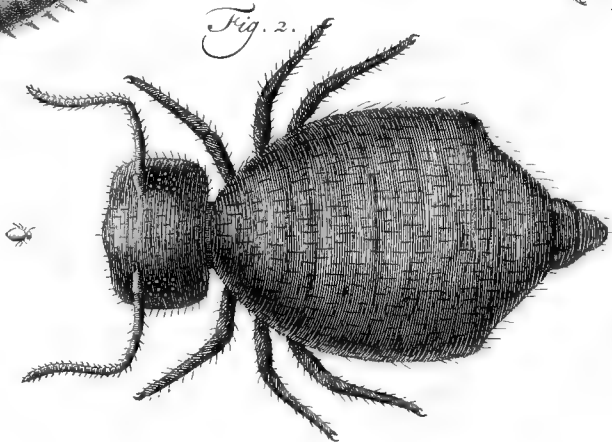
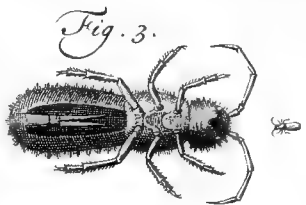
(*) De benaaming ven *Schietwormen* , die GRONOVUS
 zegt in gebruik te zyn , geeft men niet met reden dan aan
 de Maskers der Mot-Kapelletjes.

V.
 AFDEEL. ven, gelyk GEOFFROY doet, onder den naam van
 LXXIII. *Forbicina*, die tot de Oorwormen behoort *,
 HOOFD- te beschryven. ALDROVANDUS heeft, wel is
 STUK. waar, by die Infekten een afbeelding ge-
 * Zie 't
 X. STUK. voegd, welke onzen Suikergast eenigermate
 bladz. 105. fchynt voortestellen; doch dit geeft geen ge-
 noegzaame reden, om den algemeenen naam,
 dien de Oorwormen oudtyds hadden, op dee-
 ze zo verschillende Infekten toe te passen. Hier
 geldt het gemeene Spreekwoord, dat alle ver-
 andering geen verbetering is.

De Ken- De Kenmerken van die van dit Geslagt
 merken. bestaan, voor eerst, daar in, dat zy zes Poo-
 ten hebben, waar zy mede loopen. De Dyën,
 daarvan, zyn breed en bedekt met dunne
 Plaatjes, die naar Schubben gelyken, waar
 onder het Infekt zyne Pooten, als het dezel-
 ven intrekt, byna geheel verbergen kan. Aan
 den Bek heeft het, behalve de Voelertjes of
 Baardjes, die kort en met Leedjes zyn: twee
 zeer lange Borstelagtige Sprieten. De Staart is,
 in alle die van dit Geslagt, voorzien met drie
 zeer lange Borstels: het Lyf, in de voornaam-
 sten, met Schubben, die over elkander schieten,
 gedekt. De Gestalte lang, smal en rolrond-
 agtig.

Soorten. Drie Soorten van dit Geslagt vindt men
 thans aangetekend, die altemaal in Europa
 voorkomen, als volgt.

(1) Ongevleugelde Mot, die gefchubd is; met een driedubbele Staart. V.

AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

De aangehaalde afbeelding van den Franfchen Autheur der befchryvinge van de Infekten omftreeks Parys, fchynt vry veel van de figuur te verfchillen, welke deeze Schieters by ons hebben; gelyk uit Fig. I, op PLAAT XCIX, veel meer met die van SULZER overeenkomende, blykbaar is. Het Lyf, naamelyk, van de zyne was platagtig en nagenoeg overal even breed; daar dat der onze zeer rond is en allengs verfmallende naar het Staart-end. Men vindtze in de Tuinen, zegt die Autheur, onder de Tobbens en Kafen, als ook in de spleeten van de Venfter-Luiken der Huizen. Als men ze aanraakt, verliest zy van haare Schubben veel, en is niet gemakkelyk te vangen, wegens haare vlugheid. Dit komt met de onze overeen, die in Amerika in de Suiker en 't Huisraad woont, van daar gemeen geworden in Europa, ja zelfs thans in Sweeden; eetende ook Boeken en Wollen Kleederen, zegt LINNÆUS. In Karniolie fchynt zy nog zeldzaam te zyn: want Doktor SCOPOLI befchryft 'er eene, die

I.
*Lepisma
Sacchari-
na.*
Suikergaft.
PL. XCIX.
Fig. 1.

(1) *Lepisma squamosa Caudâ triplici.* Syst. Nat. X. Gen. 230. XII. Gen. 261. Faun. Suec. Ed. II. 1925. *Setoura subargentea*, Caudâ setosâ fetis hirsutis. BROWN. Jam. 425. Forbicina. ALDROV. Inf. 570. T. 2. f. 5. GEOFFR. Par. II. p. 613. T. 20. f. 3. SULZ. Inf. T. 22. f. 142. SCHEFF. Elem. T. 75. ADAM. Microgr. T. 28. f. 147.

V. die hem door Pater WULFEN, van Labacum, toegezonden was; zynde nog geen vierde Duims lang (*). De onzen zyn gemeenlyk grooter, en deeze maaken, by hem, de tweede Soort uit (†).

AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

Dit Infekt is zeer glad en Zilveragtig blaauw, met de Sprieten wit en zo lang als 't Lyf, hebbende bovendien nog Knobbelige Baardjes (‡). De Kop is klein doch duidelyk onderscheiden van het Borststuk, dat gedekt is met twee grootere, en verder bestaat het Agterlyf uit tien kleinere Schilden. De Staart heeft drie, van elkander afstaande, lange Borstels; waar tusschen nog twee of drie paar zeer korte, aan den Aars, die als voor Pooten schynen te kunnen verstrekken.

II.
Polypoda.
Veelpooti-
ge.

(2) Ongevleugelde Mot, die met Schiläen gedekt is, hebbende een driedubbele Staart.

Het laatstgemelde geeft den bynaam aan deeze nieuwe Soort, welke door den Heer BRUNNICHE, in Deenemarken, is ontdekt. Zy is bruinagtig, kleiner dan de voorgaande Soort en breed; met de Sprieten zo lang als 't Lyf: de kleine Sprietjes, laager en digt nevens de

an-

(*) *Entomol. Carniol.* p 378.

(†) *Lepisma vulgaris.* *Ibid.*

(‡) Of men die lange byhangzels voor Sprieten neeme, dan voor Voelertjes, zal het zelfde zyn, alzo het eigentlyke gebruik der Sprieten in de Infekten nog onbekend is.

(2) *Lepisma scutata, Caudâ tripliâ.* *Syst. Nat.* XII.

anderen, hebben maar een derde dier langte en zyn omgekromd, bestaande uit vyf Leedjes. Aan den Bek zyn twee geknopte Baardjes, en nevens den Bek zyn de Voorpooten geplaatst. Het Lyf is met Schilden gedekt, en de drie Staarten zyn zo lang als de Sprieten. Bovendien heeft ieder Ring des Agterlyfs, van onderen, aan den rand, een Doorn, die voor Poot verstreken kan. Zie daar, waarom deze Soort de *Veelpootige* genoemd worde.

V.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

Die twee paar Baardjes, buiten en behalve de lange Sprieten, welke als een byzonder kenmerk van deze Soort zyn, heeft GEOFFROY ook waargenomen in zyne tweede Soort, die hy de *Spilronde Springende* noemt, en zegt, dat zy donkerer is van Kleur, dan de voorgaande; hoewel zy op de zelfde plaatsen gevonden wordt, zynde zo gemeen niet omstreeks Parys, en ruim zo groot als de platte (*). Mooglyk zou hier onder wel een verschil van Sexe, dat in deze Diertjes, zo wel als de Paaring, nog niet ontdekt schynt te zyn, kunnen plaats hebben.

(3) Ongevleugelde Mot, die kaal is, en een driedubbele Staart heeft.

III.
Terrestris.
Aard-Mot.

Deeze gelykt naar de Aardvloojen, doch is groo-

(*) *Forbicina teres saltatrix*. La Forbicine Cylindrique. *Hist. des Inf. env. Paris*. T O M. II. p. 614.

(3) *Lepisma nuda*, Cauda triplici. *Syz. Nat. X. sp. 2.* *Faun. Suec.* Ed. II. 1926.

V. grooter, geheel wit en Rolrond. Zy heeft de
 AFDEEL. Sprieten half zo lang als 't Lyf en stomp, ge-
 LXXIV. lyk in die van 't volgende Geslagt. Men vindt-
 HOOFD- ze op de Aarde, zeer zeldzaam, in Sweeden.
 STUK. De Heer MULLER heeft niet dan deeze in De-
 nemarken gevonden (*). By andere Autheu-
 ren is dezelve onbekend.

LXXIV. H O O F D S T U K

*Beschryving van 't Geslagt der PLANTVLOOIJEN,
 die men ook wel Aardvlooijen noemt.*

Naam,

De Griekfche Geslagtnaam *Podura*, dien ik nergens, dan van onzen Autheur, noch voor een Infekt, noch voor iets anders, gebruikt vind, is famengesteld uit de woorden *Pous* en *Ouros*, waar van het eerste een Voet, het andere een Staart betekent. Beide die woorden zyn in famenstelling met andere woorden, doch niet met elkander, zeer gebruikelijk. Neem 't zeer bekende woord *Podagra*, dat Voet-Euvel betekent, en *Leptura*, onder de Infekten, tot een voorbeeld. Die van dit Geslagt hebben een soort van Staart, welke zy als een Voet gebruiken, om op te rusten in 't springen; het welk zy zo vlug doen, byna, als de Vlooijen. En, dewyl de meesten zig op

(*) *Fauna Inf. Friedrichsdalina*, p. 29-

op of omtrent Plantgewasfen onthouden , zo noem ik ze, in 't algemeen, PLANTVLOOIJEN: hoewel fommige, in 't byzonder, den naam van *Aardvlooijen*, of ook van *Watervlooijen*, verdienen.

V.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

Verscheide Soorten van dit Geslagt zyn alomme zeer bekend , hoewel weinig opgemerkt by de Liefhebbers, zo wegens haare kleinte, als om dat men ze niet gemakkelyk kan vangen. Het zyn kleine Diertjes, die in gestalte wel wat naar een Vloo gelyken, doch niet alleen door haare lange Sprieten, maar ook door het Werktuig, dat zy om te springen gebruiken, daar van grootelyks verschillen. Op gelyke manier, byna, als voor de Kinderen het Borstbeen der Eendvogelen, dikwils, tot een Springhaan gemaakt wordt, die zy veelal een Hiphaan noemen; hebben deeze Infekten aan 't Agterlyf een Staart, die onder 't Lyf is omgeboogen en Vorks- of Gaffelswyze aan 't end gespleeten, zynde styf en Veerkrachtig. Met deeze Staart doen de Aard- of Plantvlooijen haaren Sprong, en ontsnappen zeer dikwils de vlugste Hand, die ze wil vatten en vangen. Onder aan den Buik is een soort van Sleuf, in welke deeze Staart wykt, om het Infekt in 't loopen niet te belemmeren: daar wordt dezelve, in fommige Soorten, als 't ware vastgehouden door een Knopje, het welk tusfchen de enden inschiet, en waarfchynlyk strekt, om dit Werktuig met kragt te doen speelen. Een

Eigen-
fchappen.

V. Plantvloo gevangen hebbende, kan men, door
 AFDEEL. dezeive het Lyf een weinig famen te drukken,
 LXXIV. gemakkelyk de werking zien van deeze Staart,
 HOOFD- die haar als tot redding van haar Leven dient.
 STUK.

Kenmer- Behalve dit zonderlinge Werktuig en de
 ken, Sprieten, die Borstelagtig en van taamelyke
 langte zyn, vind ik nog als een Kenmerk aan-
 getekend, dat de twee Oogen, die zy heb-
 ben, ieder uit agt zyn samengesteld en dat zy
 zes Pooten hebben om te loopen: doch dit
 laatste is haar met de gewoone Vlooijen ge-
 meen.

Soorten. De Soorten, die te vooren tien waren, zyn
 thans met vier nieuwen vermeerderd, en dus
 veertien, altemaal in Europa gevonden. Om-
 streeks Parys heeft men 'er tien waargenomen,
 in Karniolie vyf, en maar drie in Deenemarken.
 De Heer GRONOVIVS tekent 'er, onder de In-
 fekten van ons Land, geene aan (†).

I.
Podura
viridis.
 Groene.

(1) Plantvloo, die byna Kogelrond is en groen.

Deeze Soort, die van de Kleur haaren by-
 naam heeft, onthoudt zig op de Planten in
 ons Wereldsdeel, komende menigvuldig voor
 op de jonge Blaadjes van de Boekweit in Swee-
 den, doch minder op de Siberische. Omstreeks
 Pa-

(†) *Aff. Helvet. Phys. Math. Medica.* VOL. V. p. 357.

(1) *Podura subglobosa viridis. Syst. Nat. X. Gen. 231.*
XI. Gen. 262, Faun. Suec. Ed. II. N. 1927.

Parys vindt menze, van de Maand April af, op de Planten, zegt GEOFFROY. V.
AFDEEL.
LXXV.

De grootte is als die van een groote Hoofdluis: het Agterlyf bleek groen, byna Klootagtig en van agteren zeer verheven rond, doch van vooren een weinig Ovaalagtig uitloopende. Zy heeft den Kop ftomp, en niet zeer onglyk aan dien der Cicaden: de Oogen zwart: de Sprieten geknakt. Het Agterlyf, wederzyds een hoek hebbende, doet dit Infekt eenigermaate gelyken naar de Plantluizen, en, dewyl het bovendien wegspringt en groen is van Kleur, ligtelyk aan 't Gezigt ontsnappen. HOOFD-
STUK.

(2) Plantvloo, die byna Kogelrond is en zwart, met de Sprieten zo lang als 't Lyf, en aan de tippen wit. II.
Polypoda.
Veelpoo-
tige.

Deeze is, onder den bynaam van Zwarte, voorgesteld in de beschryving der Sweedsche Dieren. Zy onthoudt zig op de Paddestoelen in de Bosfchen van Europa, en is eene der grootften van dit Geflagt.

(3) Plantvloo, die Kogelrond is en glanzig bruin, met lange Sprieten, die uit veele Leedjes bestaan. III.
Atra.
Zwarte.
PL.XCIX.
Fig. 2.

De

(2) *Podura subglobosa atra*; Antennis longitudine Corporis, apice albis. *Faun. Suec.* Ed. II. 1928.

(3) *Podura globosa, fusca, nitida*; Antennis longis, Articulis plurimis. *Faun. Suec.* Ed. II. 1929. *Act. Stockb.* 1743. p. 296. Tab. 7.

V. De Bruine was deeze genoemd onder de
 AFDEEL. Sweedfche Dieren. Wy hebben haare vergroo-
 LXXIV. te Afbeelding uit de Stockholmfe Verhande-
 HOOFD- lingen ontleend, als in *Fig. 2.*, met de natuur-
 STUK. lyke grootte daar nevens. Men kan hier uit
 begrypen, hoedanigen het zyn, die GEOFFROY
Podures Globuleufes noemt, of Kogelron-
 de Plantvlooijen. Hy heeft 'er eene, die
 Roetagtig bruin, doch niet glanzig maar dof
 van Kleur was, omftreeks Parys waargeno-
 men.

In 't korte zal ik hier de naauwkeurige be-
 fchryving invoegen, welke de Heer DE GEER
 gegeven heeft van dit Infekt, dat men gemeen-
 lyk onder aan stukken Hout, die op den
 Grond leggen, daar het vogtig is, en dus ook
 onder den Bast van Boomen vindt. Zy woo-
 nen niet troepswyze by elkander, maar elk op
 zig zelve. Om ze te vangen moet men een
 Kommetje of Glas, dat wat diep is, daar on-
 der houden, en zulk een Plantvlooi fchielyk
 daar in ftooten: want ze met de Vingeren te
 vatten gaat niet aan. Zy fpringen alsdan wel
 tegen de kant van het Glas op, maar leggen
 na den eerften Sprong gantsch ftill, als men ze
 niet en ftoort. Men zou haast vermoeden, of
 dit kleine Diertje overleg had, om zig niet te
 vermoeijen, ziende dat het dus den dans niet
 kan ontfpringen: want anders huppelt het zeer
 vlug, doch loopt langzaam.

Het Lyf is byna zo dik als breed, en om-
 trent

trent een zesde Duims lang, overal met Haairtjes bezet, zo wel als de Kop en Pooten, en in 't geheel zwartagtig bruin van Kleur. De Kop is byna vierkant, van vooren met een Bek, van boven met twee tropjes van Oogen, ieder uit agt Oogjes bestaande, die zig als halve Kegeltjes vertoonen, zynde glinsterend zwart. Het Lyf fchynt uit Ringen te bestaan, gelykerwys in de meeste andere Infekten. Aan de voorlykften derzelven zyn de Pooten aangehecht, in drie Paaren, ieder met een dubbeld Klaauwtje, aan 't end, voorzien. De Staart, die van agteren onder tegen 't Lyf gevoegd is, vindt men zeer blykbaar gegaffeld. Dit Werktuig vertoont zig, wanneer het Infekt een Sprong gedaan heeft, weezentlyk als een Staartje, dat van agteren uitfteekt, doch wel dra zig weder ombuigt om het Infekt tot een nieuwen Sprong in staat te stellen.

„ Deze Poduren hebben my iets merkwaardigs aangetoond. Tusschen de spitfen van de gevorkte Staart ziet men een klein Cylindrisch Lid, zittende by de Maag van dit Infekt. Ik heb, uit het end van dit Lid, twee doorschynende Cylindrische deelen zien voortkomen, die byna zo lang waren als het Lyf. Het Diertje schoot dezelve, om zo te spreken, uit het gedagte Cylindrische Lid, aan ieder zyde één; en ik hebze vervolgens in dat zelfde Lid weder zien intrekken, gelykerwys de Slakken haare Hoornen inhaalen.

- V. „ Deze twee deelen zyn zeer week en buig-
 AFDEEL. „ zaam; nat en kleverig; rond aan 't end”.
 LXXIV. „ Door een Glas, waarin ik deeze Poduren
 HOOFD- „ beslooten hield, heb ik de nuttigheid en 't
 STUK. „ gebruik van deeze Deelen waargenomen. Het
 „ Infekt liep langs de wanden van het Glas,
 „ zonder moeite, op en af. Ik zag, hoe het
 „ fomwylen met de Pooten afgleed en dreig-
 „ de te vallen, en, als dit geschiedde, zag ik,
 „ hoe de beide Cylindrische deelen ylings uit-
 „ schooten, en zig, door middel van haare
 „ natuurlyke kleverigheid, aan het Glas voeg-
 „ den; waardoor het Infekt niet afviel, maar
 „ als aan zulke lange Draadjes hing, en dus
 „ tyd won, om zig met de Klaauwen, op
 „ nieuws, aan het Glas te hechten; dat het
 „ ook altoos deedt, en daarop weeken de ge-
 „ dagte Cylindrische deelen, onmiddelyk, we-
 „ der in haar Scheede of Foudraal. Zulks is
 „ de nuttigheid van deeze merkwaardige Lig-
 „ haamsdeelen; doch ik geloof, dat het In-
 „ fekt dezelve ook gebruikt, om zig snellyk
 „ op een nieuwe plaats vast te zetten, nadat het
 „ de voorige verlaten, en zyn gewoone Sprong
 „ gedaan heeft. Mooglyk hebben zy een nog
 „ menigvuldiger gebruik, dat onbekend is.
 „ Eenige Proturen, van de hier beschree-
 „ vene Soort, die ik gevonden heb, (vervolgt
 „ DE GEER,) zyn kleiner en groenagtig van
 „ Kleur, met een zwartagtige Stip op de Rug
 „ ge-

„ getekend. Zonder twyfel waren die jonger V.
 „ dan de anderen. AFDEEL.
 „ Dit is het gene ik van deeze Infekten heb LXXIV.
 „ kunnen waarneemen. Men zoude daar om- HOOFD.
 „ trent nog veel onderzoeken mogen: te we- STUK.
 „ ten 1. haar onderscheid van Sexe. 2. de
 „ manier hoe zy Paaren en ten 3 de Voorttee-
 „ ling; als ook ten 4. de langte van haar
 „ Leven. Dit alles zal een vlytig Liefheb-
 „ ber van Natuurlyke zaaken, door tyd en ge-
 „ duld, mischien in 't vervolg ontdekken”.

(4) Plantvloo, die *Spilrond is*, en *glinsterend* IV.
bruinblaauw. *Plumbea.*
 Loodkleu-
 rige.

Deeze, van grootte als een gewoone Luis
 zynde en in gestalte veel naar de Houtluisjes
 gelykende, komt op de Boomen of in de Wei-
 den voor, en zeer veel op de Paddestoelen.
 Men vindt 'er nooit verscheidene by elkander.
 Omstreeks Parys is dezelve insgelyks waarge-
 nomen; als ook in Deenemarken en hier te
 Lande.

(5) Plantvloo, die *Eyrond is* en *geel*, met twee V.
Roestkleurige Vlakken op de Rug. *Minuta.*
 Kleine.

Deeze nieuwe Soort, in Sweeden gevonden,
 is

(4) *Podura teres fusco-coerulea nitida.* *Faun. Suec.* Ed. II.
 1930. SULZ. *Inf.* Tab. XXII. fig. 143. GEOFFR. *Paris.* II.
 p. 610. N. 9.

(5) *Podura ovata flava*, *Dorso maculis duabus ferrugineis.*
Syst. Nat. XII.

DEEL, XIII STUK.

V. is een der allerkleinfsten. Zy heeft de Oogen, als ook het Lyf van vooren en van agteren op de Rug, bruin-Roestkleurig.

AFDEEL,
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

VI.
Nivalis.
Sneeuw-
looper.

(6) Plantvloo, die langwerpig is en Afschgraauw met zwarte merktekens.

Dit Diertje, dat niet minder lange Sprieten dan de Loodkleurige heeft, onthoudt zig in de Boffchen van Europa, komende troepswyze voor op de Sneeuw, in Sweeden, alwaar het, deswegen, *Snoeloppa*, dat is Sneeuwlooper, genoemd wordt. Door het smelten van de Sneeuw verdwynt het, en komt by Zomer veel voor op de Besfen der roode Aalbeziën, maar alsdan niet troepswyze. Het loopt ongemeen vlug.

VII.
Vaga.
Zwerper.

(7) Plantvloo, die langwerpig is en zwart, met het Agterlyf en de Sprieten wit gebandeerd.

Deeze nieuwe Soort is onlangs in Sweeden gevonden.

VIII.
Arborea.
Boomkruiper.

(8) Plantvloo, die langwerpig en zwart is, met de Pooten en het Vorkje wit.

In

(6) *Podura oblonga cinerea, signatus nigris.* *Faun. Succ.* Ed. II. 1931. *Pulex Nivis.* *Eph. Nat. Cur.* Dec. 2. Ann. 3. Obs. 197. DE GEER *Aff. Upp.* 1740. p. 54. T. 2.

(7) *Podura oblonga nigra, Abdomine Antennisque fasciâ albâ.* *Syst. Nat.* XII.

(8) *Podura, oblonga nigra, Pedibus furcâque albis.* *Faun. Succ.* Ed. I. 1177, Ed. II. 1932. *Scop. Carniol.* 1030. DE GEER *Aff. Upp.* 1740. p. 49. Tab. 1. Idem. *Aff. Stockh.* 1740. p. 10. Tab. 1.

In 't jaar 1737, gedurende de Winter-^{V.}
 Maanden November, December, January en ^{AFDEEL.}
 February, vindt DE GEER, onder de losse ^{LXXIV.}
 Bast van oude Peereboomen, een menigte van ^{HOOFD-}
 deze kleine zwarte Diertjes, van welken ^{STUK.}
 LEEUWENHOEK fchynt te spreekē, als die hy
 onder aan een Gras-Zoode gevonden hadt (*).
 Maar deszelfs denkbeeld, als of dit Diertje te
 vooren een Made was geweest; ('t welk hy heeft
 willen bewyzen, doordien het Lyf daarvan in
 Ringen is verdeeld, gelykerwys dat der mees-
 te andere Infekten;) vervalt geheel door de
 Waarneemingen van gedagten Kamerheer. Dee-
 ze heeft de Eijertjes daar van waargenomen,
 die roodagtig en met het bloote Oog nauwlyks
 zichtbaar waren, uit welken, na verloop van
 eenige Dagen, Diertjes voortkroopen, die, met
 het Vergrootglas gezien, even de zelfde gestal-
 te hadden als gedagte Plantvloo. In Karniolie,
 of daar omstreeks, heeft men deze Soort, die
 in Oeland op de Eschdoornen, in 't rottig Hout,
 en elders, gevonden wordt, tusfchen de Plaatjes
 der Eiken-Zwam ontdekt. Eene, die door een
 geelen Band op 't Borststuk alleenlyk van dee-
 ze fchynt te verschillen, nam GEÓFFROY, om-
 streeks Parys, waar. Hy noemtze, deswegen,
 de Ringdraager (†). De gestalte verschilt wei-
 nig van die der volgende Soort.

(9)

(*) Zevenenzeventigste Brief van 20 Decemb. 1693, bl.
 587.

(†) La Podure Porte-Anneau. *Inf. Par.* II. p. 609.
 I. DEEL. XIII. STUK.

V.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

(9) Plantvloo, die langwerpig en ruig is, zwart en bruin bont.

IX.
Villose.
Ruige-
PL. XCIX.
Fig. 3.

Deeze Soort heeft LINNÆUS, zo wel als wy de Afbeelding derzelve, van gedagten Franschman ontleend; zynde zeer geschikt om het Werktuig, waar de Plantvloojen mede springen, te vertoonen: ten welken einde dit Infekt van onderen is afgebeeld; doch niet zo sterk vergroot zynde als dat van Fig. 2.; gelijk uit de nevensgaande in Natuurlyke grootte, met zyn Staartje in een springend postuur, blykbaar is. Het is eene der grootste Soorten van dit Geslagt, zegt GEOFFROY, die men zeer gemeen vindt onder de Steenen, op den Grond.

X.
Cincta.
Gegordel-
de,

(10) Plantvloo, die Rolrond is en graauw, het Agterlyf met een zwarten Gordel, van vooren wit.

In de Boschen van Europa komt deeze fomtyds voor.

XI.
Pusilla.
Onzicht-
baare.

(11) Plantvloo, die Rolrond is, en Kopergroen, met een wit Vorkje aanden Staart.

In kleinte wykt deeze naauwlyks voor de Vyfde Soort, zynde niet zichtbaar dan voor een

(9) *Podura oblonga*, villosa, fusco nigroque variegata. *Syst. Nat.* XII. GEOFFR. *Paris.* 608. T. XX. Fig. 2.

(10) *Podura cylindrica* grisea, cingulo atro antice albo. *Faun. Suec.* Ed. II. 1933.

(11) *Podura cylindrica* znea, furca alba. *Syst. Nat.* XII.

een fcherpziende Oog, hoewel het Mikroskoop daarop een fchoonen glans ontdekt, van heerlyk Kopergroen of Brons. Men heeft dit Diertje, dat gemeenlyk loopt en zeer fraay huppelt, ook onlangs eerst waargenomen.

V.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

(12) Plantvloo, die zwart is en in 't Water leeft.

XII.
Aquatica.
Water-
treeder.

Op de Staande Wateren wordt dit Diertje in menigte aangetroffen, alwaar het, des morgens inzonderheid, by groote Troepen aan de kanten der Vyvers zig onthoudt, als 't ware het Water affchuimende, dat daar door zig als met een zoompje van Ys overtoogen vertoont. Men heeft het, zo wel omstreeks Parys, als in Karniolie, gevonden, en het ontbreekt geenzins in onze Slooten en Graften. Onder den naam van kleine zwarte Infekten, die by duizenden te famen op het Water zitten, en gelyk de andere Plantvlooiijen springen, geeft 'er DE GEER eene omftandige befchryving van, als volgt.

PL. XCIX.
Fig. 4.

In February, zag zyn Ed., in kleine Slooten, groote zwarte Vlakken op het Water, die hy bevondt te bestaan uit een menigte van kleine zwarte Diertjes, welke by duizenden en zo dik op en by elkander lagen, dat zy het

(12) *Pedura nigra aquatica*. *Faun. Succ.* Ed. II. 1934. SCOP. *Carn.* 1027. GEOFFR. *Paris.* 610. N. 8. DE GEER. *AË. Ups.* 1740. p. 57. Tab. 3. *AË. Stockb.* 1740. p. 17. Tab. 3, 4. LEGER MULL. *Epist.* 15. Tab. 7.

I, DEEL. XIII. STUK.

v. het Water geheel bedekten. Men vindt die
 AFDEEL. plekken meest aan den kant der Sloot, of hier
 LXXIV. en daar onder een Waterplant. Zy bleeven
 HOOFD- wel op de zelfde plaats, doch zaten niet ftill,
 STUK. regtende zig geduurig op, maar duikende nooit
 onder Water. Als hy met een klein Stokje daar
 in roerde, verspreidden deeze Diertjes zig
 wel wat uit elkander, maar, als hy daar mede
 ophieldt, verzamelden zy zig weder in ééne
 plek. Door een Vergrootglas dezelve be-
 fchouwende, bevondt hy ze met de voorgemel-
 den, die onder de Boombast zitten, in gestalte
 taamelyk overeenkomstig; doch daar waren
 grootere en kleinere onder. Zy springen niet,
 dan gestoord zynde, en alsdan blyft haare
 Staart een poosje uitgestrekt; zynde op ver na
 zo vlug niet als die der Boomen. Buiten 't Wa-
 ter kunnen zy het niet lang houden, zonder
 vogtigheid; verdroogende dan, in twee of drie
 Uuren, geheelenal: daar de anderen in de
 sterkste Zonneschyn kruipen en huppelen, zon-
 der daarvan eenig nadeel te lyden.

Verhui-
ding.

„ Buiten en behalve de zwarte Vlakken, die
 „ deeze Infekten op het Water maaken, wordt
 „ men daar nevens ook witte plekken gewaar,
 „ die ik, by nader onderzoek, (zegt DE GEER)
 „ uit ontelbaar kleine witte Deeltjes bevondt
 „ te bestaan, welke op het Water by een la-
 „ gen. Die Deeltjes, nu, met een Vergroot-
 „ glas onderzoekende, ontdekte ik, dat het
 „ Huidjes waren, welken myne Diertjes af-
 „ ge-

„ geworpen hadden: want zy hadden even de V.
 „ zelfde gefalte als haar Lyf, vertoonende AFDEEL.
 „ zig daaraan de Sprieten, Pooten en Staart, LXXIV.
 „ en alle andere Ledemaaten. Ik had eenigen HOOFD-
 „ van deeze Diertjes in een Flesch, en die STUK.
 „ verhuidden ook aldaar, zo dat het my niet
 „ misfen kon, haare Velletjes te vinden. Het
 „ zonderlingfte in deezen is, dat die, van dee-
 „ ze zwarte Diertjes, wit zyn. Want in het
 „ verwisfelen of afleggen van haare Huid,
 „ wanneer die haar te naauw wordt, komen
 „ zy overeen met de Maskers van alle andere
 „ Infekten. Voor 't overige fchynt de Huid
 „ deezer Diertjes ook van die gesteldheid te
 „ zyn, dat zy niet ligt nat wordt: want als
 „ men 'er een onder Water ftuwt, komt het
 „ aanftonds weder droog boven. Evenwel la-
 „ gen 'er eenigen op den bodem van de Flesch,
 „ in 't Water, die, hoe veel moeite zy ook
 „ aanwendden, niet weder boven konden ko-
 „ men, en zy hebben daar, eenige Dagen agter-
 „ een, geleefd" (*).

Onder de voorgemelden bevinden zig ee- Graauwe.
 nigen, gelykerwys onder de Boom-Vlooijen,
 die wat grooter en graauw zyn, van welken
 onze

(*) Ik moet my verwonderen, dat GEOFFROY van Schub.
 betjes of Pluimpjes meldt, die het Lyf van deeze Plantvlooi-
 jen, even als dat der Ongeveugelde Motten, zouden beklee-
 den, en daar afgaan door het behandelen; waardoor zy tevens
 haare Kleur zouden verliezen: maar, wie is in staat om zulke
 kleine Diertjes te behandelen?

V. onze Afbeelding, Fig. 4, ontleend is. Of
 AFDEEL. dit een verschil van Sexe zy, heeft hy niet
 LXXIV. kunnen waarneemen. Het Infekt is langwer-
 HOOFD- pig en geheel ruig, niet minder dan die Soort,
 STUK. welke daar van den bynaam voert. Aan de ee-
 ne Spriet hadt het drie, aan de andere vier
 Leedjes, welk gebrek, nog in een ander ge-
 vonden, geen plaats hadt in de overigen, wier
 Sprieten altemaal vierledig waren. In 't krui-
 pen beweegt het deeze Lighaamsdeelen onop-
 houdelyk. De twee plekjes aan den Kop be-
 vatten de Oogen, wier getal in deeze Soort
 niet zo gemakkelyk waar te neemen was, dan
 in de andere. De Pooten zitten, by paaren,
 aan de drie voorste Ringen: want het Borst-
 stuk is, in deeze Infekten, geenszins van het
 Agterlyf onderscheidelyk. De Staart is een
 weinig anders, doch niet minder gegaffeld, en
 tusfchen derzelver punten bevindt zig een der-
 gelyk Lid, van welks waarschynlyk gebruik,
 hier voor, iets is gezegd *. Zyn Ed. geeft in
 bedenken, of hetzelve ook tevens zou kunnen
 dienen, om eenige Vogtigheid in te zuigen. Zy
 kunnen, zo wel als de zwarten, wanneer zy
 van 't Water afgezonderd zyn, niet lang lee-
 ven.

* Bladz.
26.

XIII.
Fimetaria.
Mestgra-
ver.

(13) Plantvlo, die in de Aarde zig onthoudt
en wit is.

Dec-

(13) *Podura terrestris alba*. Faun. Sæc. Ed. II. 1935.
SCOP. Carniol. 1029.

Deeze onthoudt zig in gemeste Aarde, alwaar zy in 't vroege Voorjaar menigvuldig is, komende inzonderheid te voorschyn, als de Grond met Water wordt begooten. Men vindtze veel in Meloen- en andere Broeybakken, zig aldaar als vliegende Stofjes vertoonende, door haar springen (*). Het is een van de allerkleinften.

V.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

(14) Plantvloo, die wit is, met een gespleeten stompe Staart, die uitgestrekt gehouden wordt.

XIV.
Ambulans.
Looper.

Omdat deeze Soort niet kan springen, krygt zy, tot onderscheiding, den bynaam van Wandelende Plantvloo. Zy heeft het Lyf Rolrond, langer dan de anderen, wit en week; boven den Aars een bruine Stip: de Staart met twee uitgestrekte Borstels, half zo lang als 't Lyf. Men vindtze op de Bergen onder 't Mos (†).

Van de witte Plantvloojen vind ik, in de beschryving der Infekten omstreeks Parys, geen gewag gemaakt. In Deenemarken heeft men

(*) Dus volgens de *Fauna Suecica*. In *Syst. Nat.* XII. zegt LINNÆUS; Cauda obtusa mutica: non salit. Dat is, zy springt niet.

(14) *Podura alba*, Cauda bifida, extensa, obtusa, *Fauna Suec.* Ed. II. 1936.

(†) Hier in volg ik *Syst. Nat.* Ed. XII: want volgens de *Fauna Suecica* zou zy zig in de Winterhuizen, en aldaar in de Potten en Tobbens of Bakken, bevinden; komende telkens te voorschyn, als de Aarde begooten wordt,

V.   men deeze laafte Soort, in de Aarde, waarge-
 AFDEEL.   nomen (*).
 LXXIV.

HOOFD-
 STUK.

LXXV. H O O F D S T U K.

*Befchryving van 't Geflagt der HOUTLUIZEN,
 zo van de Indiën als van ons Wereldsdeel.*

Naam.

Zeer gevoeglyk is de benaaming van HOUT-
 LUIZEN voor een Geflagt van Infekten,
 dat onder zig de genen bevat, die gemeen-
 lyk, in ons Land, *Houtluisjes* getyteld wor-
 den. Wat den Latynfchen of Griekfchen Ge-
 flagtnaam, *Termes*, aangaat, dien men thans
 hier, op deeze Infekten, toegepast vindt; de-
 zelve is zo oneigen niet, als men wel zou den-
 ken, en met weinig verfchil, weleer, voor der-
 gelyke Diertjes gebruikt geweest (†): zonder
 dat men, aangaande deszelfs afleiding, toe-
 vlugt behoeft te neemen tot eenig Byge-
 loof (‡).

Eigen-
 fchappen.

Deeze Infekten fchynen zeer droog van aart
 te zyn: ten minfte vindt menze doorgaans op
 drooge plaatfen en het is niet dan droog Voedzel,
 dat

(*) *Faun. Fridrichsdalina*, p. 89.

(†) *Postes Tarmes fecat. PLAUTUS. A Tarmite vitiari.*
 VITRUV.

(‡) *Termes, a termino Vitæ vel terminando Vitam: ut*
Termes pulfatorium, quafi fatale vel fatidicum.

dat zy gebruiken. De Europifche worden , dik- V.
wils , in Doozen en Laadjes met gedroogde In- AFDEEL.
fekten gevonden ; waar zy , indien menze be- LXXV.
gaan laat , fterk voortteelen. De Oost- en HOOFD-
Westindifche maaken ongelyk grooter verwoes- STUK.
ting ; 't gene wy aanftonds zullen zien.

Behalve zes Pooten (te hebben , gelyk de Kenmer-
voorgaanden en gelyk de gewoone Luizen , ken.
benevens twee Oogen ; zo beftaat het byzon-
der Kenmerk van dit Geflagt in twee Kaaken
of Nypers , die in fommigen vry groot zyn ,
en zo lang als de Sprieten , welke zy Borftel-
agtig hebben. Het zyn , gelyk de voorigen ,
zeer kleine Diertjes.

Men heeft drie Soorten van deeze Houtlui- soorten.
zen waargenomen , waar van twee in ons We-
reldsdeel , de andere in de heete Landen ge-
meen zyn ; als volgt.

(1) Houtluis , die geel is , en waarvan de eene I.
de Nypers zo lang heeft als de Sprieten. Termes
fatale.
Indifche.

Deeze Infekten zyn het , die men in de In-
diën Houtluizen of witte Mieren heet , en van
welker vernielende aart alle Reisbefchryvers
weeten te fpreken. De Heer ADANSON vondt
op 't Eiland Goeree , aan de Kust van Sene-
gal , zeker klein Ongedierte , dat men aldaar
Vagvague noemde , en door het welke een Hut
van

(1) *Termes luteum* : alterius Maxillis longitudine Antenna-
rum. *Syft. Nat.* X & XII.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. van Stroo, naar 's Lands wyze nieuw gemaakt, AFDEEL in minder dan een Maand geheel doorlugtend LXXV. wierdt. Niet alleen de Wanden van zyne Hut, HOOFD- maar alles, waar op zy zig kwamen nederzet- STUK. ten, Papier, Leder, Hout, werdt van dit On- gedierte doorgeknaagd, bedorven en vernield. Ongelooflyk schielyk gingen zy daar mede te werk: hoewel hy alle avonden de Cylindrische Gaanderyën, die zy al voortgaande maaken, en waaronder zy even als de Mynwerkers arbeiden, zorgvuldig weg deed; waren zy dikwils, in 't midden van de Nagt, reeds wederom tot aan zyne Hoofdpeuluw gevorderd, ja kwamen tot in zyn Ledikant; alwaar dit On- gedierte, na het doorknaagen van Lakens en Matras, op zyne Huid aanviel; daar het op een verwoede wyze in beet, en, behalve de Pyn, groote Puisten veroorzaakte. Alles, wat hy in 't werk stelde om ze te vernielen, was vrugteloos.

In Suriname heeft men geen minder last van dergelyke Infekten, die 'er den naam voeren van *witte Mieren*, en zeer menigvuldig in de Bosfchen zyn, leevende, zo het schynt, van Hout. Dus lyden de Huizen, die aldaar meest van Hout gemaakt zyn, ongelooflyk door het knaagen van deeze Infekten, die haare Gaanderyën formeeren van het Poeijer der uitgeknaagde Stoffen, zo het schynt, met haar eigen Uitwerpfelen gemengd, en zo vast samengehecht, dat men die Nesten 'er naauwlyks af kan

kan krygen, en dan springt het Diertje weg, door middel van zyne Nypers of Kaaken. Het beste, dat men daar tegen doen kan, is wat Rottekruid van boven in het Nest te strooijen; ten welken einde men dat Vergift altoos in voorraad heeft. Ook kan men die Nesten met kookend Water begieten en dan, nadat zy afgeboend of afgeschraapt zyn, de plaats bestryken met Teer of Terpentbyn-Olie; dat egter meer omflag is en hinderlyk door de Reuk; zo wel als het gebruik van ongebluschte Kalk, 't welke LINNÆUS aanpryst (†).

V.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

Op de Westindische Eilanden is dit Onge diert niet minder gemeen en schadelyk, zo Pater LABAT meldt, die met verwondering gezien heeft, hoe vlytig deeze Infekten elkander hielpen in het toestoppen van een opening, welke hy aan haare Gaanderyën gemaakt hadt. Hoe veelen men 'er ook doodt, zegt hy, zo 'er maar eenige weinigen overblyven, zullen die, in korten tyd, wederom een geheele troep voortbrengen van dit Gebroedzel, door het welke Greenen, Vuuren en ander Hout, dat men uit Europa overbrengt, aangetast wordt, als zagter zynde dan de meeste Westindische Houten. Zo men ze laat begaan, vergrooten zy haare Nesten tot geheele Klompen, die zig als harde Kluiten van zwarte Aarde vertoonen, en naauwlyks te breeken zyn; van binnen met

on-

(†) *Calce vivâ coërcendum. Syst. Nat. Ed. XII. p. 1015.*

V.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

ontelbaare Gaanderyën, van dikte als een Schryfpen, Doolhofswyze doorboord. In de Boschen en op andere plaatsfen, vindt men dikwils van deeze Klompen, die zo groot en zwaar zyn, dat een Man dezelveu naauwlyks draagen kan. Schoon men die aan stukken hakt, of afrukt van de plaats daar zy op zaten, wyken 'er doch deeze Mieren niet uit, maar werken veeleer om de breuken weder toe te muuren. Als men zodanig een Klomp heeft opgenomen, en die bewaaren wil, om ze aan de Hoenders te geeven, die zeer gretig zyn naar deeze Infekten; zo legt men die Klomp op een Plankje, Paal of iets, dat midden in 't Water staat, en breekt 'er, van tyd tot tyd, brokken af, die men haar voorwerpt. Het is een plezier te zien, hoe zy dezelveu met Bek en Pooten verbryzelen, en welk een moeite zy hebben, om dit Gedierte te noodzaaken voor den dag te komen, dat zy ze kunnen op pikken. Eenden en ander Gevogelte wordt daarmede vet gemaakt.

Gestalte.

Zy gelyken, in Gestalte, naar de gewoone Mieren, maar hebben een geelagtige of vuilwitte Kleur en een afschuwelyke Reuk. „ De „ eene (misfchien het Wyfje) heeft het Lyf „ van grootte als onze gewoone Houtluisjes „ (*); den Kop Hoornagtig, glad, eenigermaa- „ te langwerpig vierkant, en geel: de Sprie- „ ten

(*) *Corpus magnitudine Termitis pulsatorii. Ibidem.*

„ ten naauwlyks langer dan het Borststuk: de V.
 „ Kaaken of Nypers, Hoornagtig, glad, ^{AFDEEL.} LXXV.
 „ zwart, Elsvormig, een weinig krom, uit- ^{HOOFD-}
 „ steekende, zo lang als de Sprieten: het Ag- ^{STUK.}
 „ terlyf langwerpig, eenigermate Cylindrisch,
 „ witagtig: volgens Kapitein EKENBERG. De
 „ andere (in Sexe verschillende volgens ROLAN-
 „ DER) is in gestalte en grootte aan deeze ge-
 „ lyk, maar heeft die uitsteekende Nypers
 „ niet: de Kop is ook wel geel doch rondag-
 „ tig, met zeer korte Kaaken: de Sprieten
 „ Draadswys, half zo lang als 't Lighaam:
 „ het Agterlyf Eyrond en witagtig, volgens
 „ den eerstgenoemden” (*).

(2) Houtluis, die het Agterlyf langwerpig, ^{II.}
 den Bek rood heeft en de Oogen geel. ^{Pulsato-}
^{rium.}
^{Europi-}
^{sche.}

Omftandig heb ik reeds, in een vorig Stuk
 van dit Werk †, verhaald, dat de naam van †IX. STUK
 Klopper verkeerdelyk gegeven zy aan deeze ^{bladz. 294.}
 kleine Infekten, en houd zulks nog staande,
 offchoon onze Ridder, op het berigt van den
 Heer

(* Men ziet hier, welke zorgvaldigheid LINNÆUS ge-
 bruikt, in de beschryving van Dieren, die hy niet gezien
 heeft.

(2) *Termes* Abdomine oblongo, Ore rubro, Oculis luteis.
Faun. Suec. Ed. II. 1937. *SCOP. Carniol.* 1032. *DERH. Theol.*
 119. *BRADL. Nat.* T. 27. f. 3. *RAJ. Inf.* 8. *Phil. Trans.* N. 270.
 p. 231. & N. 291. p. 1586. & N. 245. p. 376. *ROLAND. Aët.*
Stockh. 1754. p. 152. *SULTZ. Inf.* T. 22. f. 144. *GEOFFR.*
Par. II. p. 601, *Pediculus* 12. *SCHÆFF. Elem.* T. 126.

V. Heer ROLANDER, by zyn vorig Gevoelen
 AFDEEL. blyft, dat het Wyfje van deeze Soort als een
 LXXV. Uurwerk tikken zou aan Splinters Hout (†).
 HOOFD-
 STUK.

Het gemeene Spreekwoord, immers, *nemand geeft, dat by niet heeft*, wederlegt genoegzaam dit Denkbeeld: alzo het Diertje veel te zwak is, om zulk een fterk Geluid te veroorzaaken. Ten anderen overtuigt ons de Newtoniaanfche Natuurwet (‡) genoegzaam; dat dit geklop, het welk in de Vertaalde Wysgeerige Verhandelingen van BRADLEY †, zeer belachelyk, een *Piepend Geluid* genoemd wordt, geen andere oirzaak tot zyne verklaring behoeft, dan de werking der Kloptorretjes, die zig weezenlyk in 't Hout bevinden, en welke men daadelyk heeft zien kloppen (§).

† Bl. 225.

Gefalte.
 PL. XCIX.
 Fig. 5.

Ik spreek van de zogenaamde Hout- of Papier-Luisjes, den Kinderen genoegzaam bekend, wier Afbeelding by Vergrooting niet onaartig is; gelyk dezelve, van ons, in *Fig. 5*, wordt voorgesteld. Het Beestje is, wegens zyne doorschynendheid, een keurlyk Voorwerp tot handgebaar voor 't Mikroskoop. Men vindtze altoos op drooge plaatsfen, doch wat zy eeten is nog niet zeer bekend: mooglyk zyn

(†) *Fœmina Horologii instar pulsatoria, in ligneis festucis.*
Syst. Nat. Ed. XII. p. 1015.

(‡) *Causas rerum naturalium non plures admittendas esse, quam quæ et veræ sunt, earumque Phænomenis explicandis sufficient.*

(§) Zie deeze *Natuurlyke Historie*, IX. STUK bladz. 295.

zyn het de fyne Vezeltjes van Hout, Papier, Linnen en Wollen Stoffen, die zy afknaagen: want haare Nypers, aan den Kop, zullen, door de Natuur, tot eenig einde daar aan gegeven zyn. Ondertusfchen weet ik niet, dat men een blykbaare benadeeling van Kleederen of gedroogde Kruiden door dezelve verneemt: maar van de Infekten fchynt het, dat zy de Schubbetjes of Pluimpjes afknaagen. Mooglyk aazen zy ook op de Lym, waarmede het Schryfpapier ftyf gemaakt wordt: want elders vind ik aangemerkt, dat zy de Vischlym, waar mede men de Kruiden fomtyds aan 't Papier plakt, weg eeten, en dezelve dus los maaken (†). In een Doos met Kapellen vond ik ze, onlangs, op een verbaazende manier vermenigvuldigd. Dit doet my zeer twyfelen aan het Gevoelen van FRISCH, die zig verbeeld heeft, dat deeze Luisjes, door hem *Nag-Mieten* of *Knaag-Myten* genaamd, voortkwamen uit kleine Eijertjes, welken hy in gedroogd Slym of Mos, van fchimmelig Water, hadt gevonden: hoewel de Gestalte van het Diertje, dat hy afbeeldt, met die van onze Hout- of Papierluisjes taamelyk overeenkomstig is. GEOFFROY, die het tot zyn Geslagt der gewoone Luizen t'huis brengt, merkt aan, dat men het ook ten Platten Lande en in de Tuinen, op Muuren en Boomftammen, doch als

(†) *Amœn. Acad.* VOL. III. p. 346.

V. alsdan bruiner en een weinig Haairig zynde,
vindt.

AFDEEL.
LXXV.

HOOFD-
STUK.

III.
Fatidicum,
Grootte.

(3) Houtluis, met het Agterlyf Eyrond, den
Bek bleek, de Oogen bruin.

In de Zuidelyke deelen van Europa fchynt deze Soort, die de voorgaande allecnlyk in grootte overtreft, als eens zo lang zynde, voornaamelyk gevonden te worden: zy is, door den Heer LINNÆUS, eerst waargenomen in een Verzameling van drooge Kruiden, welken aan zyn Ed. door den Heer LOEFLING, uit Spanje, overgezonden waren. Indien, evenwel, deeze Luisjes aangroeijen, gelyk men vast mag stellen, zo zouden die andere Kenmerken ook wel noodig zyn, om een besluit op te maaken, noopens het weezentlyk verschild van deeze Soorten.

De Latynsche bynaam, die byna overeenkomt met de bygeloovige uitdrukking van *Dood-Uur*, *Dood-Kraaijer* en dergelyken, welke men, waarfchyntlyk in Lapland, aangaande het gedagte Tikken gebruikt, fchynt voornaamelyk wegens de Grootte aan deeze laatste Soort gegeven te zyn: doch ik vind hetzelfde daarvan al zo weinig, als van de gewoone Papier-Luisjes, bewezen. DERHAM schein het wel begreepen te hebben, volgens de aanmerking van ROLAN-

LAN-

(3) *Termes* Abdomine ovato, Ore pallido, Oculis fuscis.
Faun. Suec. Ed. II, 1938. *FRISCH. Inf.* XI. p. 2, T. 10.

LANDER, dat een deel van deeze Diertjes Vleugelen kreegen, en deeze laatſte Autheur zegt zelf dat zy ſpringen. Geen van beiden nu, is immers op die Luisjes toepaſfelyk, aan welker geheele Lyf, zo ROESEL aanmerkt (†), niets gevonden wordt, dat hard genoeg of bekwaam is, om zulk een ſterk Geluid te verwekken, en die men met een Haar-Penſeel ligt dood kan drukken. Hy hadt altoos, dit Tikken horende, en naar hetzelve onderzoekende, een Wormpje in 't Hout gevonden, dat eigentlyk het Masker was van een Torretje, die een harden Kop hebben, bekwaam om Hout te knaagen en derhalve ook om een dergelyk Geluid te veroorzaaken. 't Zy nu dit Tikken door een Torretje, Wormpje of Luisje, voortgebragt worde, het blyft zeker, dat de naam van *Termes Fatidicum* even zo belachelyk zy, als die van Dood-Uur of Doodkraaijer; en die van *Aard- of Wand-Smit* op deeze Luisjes geheel niet toepaſfelyk.

Ik heb nagezien, wat DERHAM, in de Verhandelingen der Koninglyke Societeit van Londen, op de door onzen Autheur aangehaalde plaatſen, van den *Doodwagter* zegt. Hy getuigt, deeze Luisjes nooit te hebben zien kloppen, dan in en by Papier, doende zulks door uitzetting van het Lyf en niet met den Kop.

Ligt

(†) Voorbericht van de tweede Klafſe der Aard-Torren in 't II. DEEL.

V.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

Ligt is het te begrypen, hoe het mooglyk zy, dat 'er eenig geraas in Papier ontftaa, door die uitzetting van het Lyf; doch daar aan kan daa zekerlyk dat Tikken niet toegefchreeven worden, het welk men in het Hout van Kisten, Kafsen, Lesfenaars of Kabinetten verneemt, en wel tien, twintig Voeten, ja verder, hoorbaar is: het welk hy te vooren ook, met regt, aan de Hout-Torretjes toegefchreeven hadt (*). Offchoon hy zig; nu, even het zelfde verbeeld heeft van deeze Papier-luisjes, welke hy deswegen ook Dood-wagters noemt, heeft het doch weinig waarfchynlykheid, dat zy, al kon het Bygeloof gebillykt worden, dien naam verdienen. Hy hadt het verfchil van Sexe waargenomen, daar in beftaande, dat het Wyfjes grooter en helderer was dan het Mannetje, met geel gewolkt. Zy kloppen, zegt hy, om elkanderen tot Paaren aan te lokken, welke Paaring hy niet alleen gezien, maar zelfs, door na-aaping van dat kloppen, het Mannetje by een dood Wyfje gelokt hadt; beginnende hetzelve, zig bedroogen vindende, wederom te kloppen. De Eytjes hadt hy waargenomen veel kleinder te zyn dan de Luizen - Neeten, en de Jongen meende hy naar Myten te gelyken en verbeeldde zig, dat die op de doode en gedroogde Infekten aazen.

(*) *Phil. Transact.* N. 245. p. 376.

V.

AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

LXXVI. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt der LUIZEN, zo die de Menschen, als die de Beesten van allerley soort plaagen, zynde grootelyks in gedaante verschillende.

Geen haatelyker Ongedierte, in Europa, dan de LUIZEN, wier bekende naam, in 't Nederduitsch, genoegzaam met den Engelschen *Louse* of *Lice*, en met den Hoogduitschen *Lause* overeenkomt. 't Hebreeuwsch woord *Koonim*, dat men gewoonlyk voor Luizen neemt, als de derde Plaaag der Egyptenaaren geweest zynde, hebben de zeventig Overzeters, in 't Grieksch, *Knipes* vertaald, welk veeleer Muggen of kleine Wormpjes betekent †. De algemeene naam der Luizen, in 't Grieksch, was *Pbtbeires*, waar van het bekende woord *Pbtbiriasis*, dat men voor eene Luisziekte neemt, zyne afkomst heeft, en de hendaagsche Grieken spreken het *Pfura* uit, dat met de Schurft, *Psoora*, meer overeenkomst heeft, die op het Hoofd, zegt men, dikwils door dit Ongedierte veroorzaakt wordt. Zy hadden 'er nog andere naamen voor, gelyk wy in 't Nederduitsch, tot verbloeming, ook gebruiken. DIODORUS SICULUS, van de Kwaal der Springhaanen-eeters spreekende, noemt dezelve nu eens *Pbtbeiras*, dan *Herpeeta*. De Italiaan-

Naam.

† Zie 't
voorgaande
STUK, bl.
539.

V. liaanfche naam is *Pedocbio*, de Spaanfchen noemenze *Pioio*, de Franfchen *Pou*. In 't Latyn plagt menze weleer *Pedes* te noemen (†), waar van het woord *Pediculus*, buiten twyfel, zyn afkomst heeft.

Eigenfchappen.

Om van de Eigenfchappen der Luizen in 't algemeen te fpreken, moet ik zeggen, dat het een Ongedierte is, 't welk zig onthoudt of aast op de Huid, in de Vagten en bekleedzelen van alle bekende Dieren. De Vifchen zelfs hebben hunne zogenaamde Luizen, en men vindt 'er op de Vogelen; ja op de Infekten zelfs, gelyk op de Torren, Wespen en Vliegen. Ten opzigt van deeze laaften wordt de benaaming van Luizen te algemeen gebruikt; dewyl het meefte Ongediert derzelven agt Pooten heeft, en daarom tot de Myten of Spinnetjes behoort t'huis gebragt te worden: zo wel als fommingen der Vogelen. En, 't is aanmerkelyk, dat op deeze, zo wel als op de Viervoetige Dieren, elk Geflagt of Soort, byna, een byzonder flag van Luizen heeft, die wel in gedaante verfcillen, doch in de weezentlyke hoedanigheden overeenkomftig fchynen te zyn met de Luizen van den Mensch.

Gefalte. Ten opzigt van de Lighaams-gefalte zyn de Luizen meer of min langwerpig; fommingen bree-

(†) Perinde estis Genus Leoninum, atque Musca, Culices, Pedesque, Pulicesque; odio malo & molestia omnibus.
PLAUT. in *Curculione*.

breeder, anderen zeer smal en dun, gelyk die der meeste Vogelen, en eenigen, van agteren, als met Borstelagtige Staartjes. Met het Mikroskoop gezien, bevindt men de meesten Haarig of ruig aan 't Lyf. Sommigen zyn van aanmerkelyke grootte en grooter dan de Menschen-Luizen; anderen by uitstek en nage-
 noeg onzichtbaar klein; gelyk die der Byën. Zy hebben, in 't algemeen, den Kop taamelyk groot, met uitspringende Oogen en duidelyk van het Borststuk onderscheiden; de Sprieten Draadagtig dunvoor 't bloote Oog. De Pooten bestaan, als gewoonlyk, uit drie deelen, waarvan het uiterste, of de Voet, drie Ledden heeft.

V.
 AFDEEL.
 LXXVI.
 HOOFD-
 STUK.

De Geslagts-Kenmerken zyn, vooreerst, zes Pooten te hebben en twee Oogen: den Bek met een Prikkel die zy uitsteeken. Dit laatste hebben de Myten niet, en de Angel der Vloojen verschilt van die der Luizen, aanmerkelyk. Voorts hebben zy Sprieten zo lang als 't Borststuk, dat egter in allen niet ten naauwkeurigste moet begreepen worden. Het Agterlyf is platagtig rond en op zyde eenigermate in Kwabben verdeeld.

Men kan, eigentlyk, niet vast bepaalen, hoe veel Soorten 'er in dit Geslagt plaats hebben; dewyl ieder Gedierte, als gezegd is, zyn byzondere Luizen heeft. LINNÆUS, evenwel, geeft 'er thans veertig op, waarvan de Menschen-Luis de eerste is, als volgt.

V. (1) Luis der Menschen.

AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

I.
Humanus.
Hoofdluis.

De voornaamste Waarneemers met het Mikroskoop, REDI, BONANNI, SWAMMERDAM, BAKER, LEDERMULLER, en verscheide anderen, hebben de vergrootte Afbeelding voorgefteld van dit Infekt, het welke, zo op het Hoofd als in de Kleederen der Menschen, zig onthoudt en voortteelt, en veelen een byster Ongemak veroorzaakt. Geen Land of Volk in de Wereld bekend, daar dit Ongedierte, het welk als den Mensch aangeboren schynt te zyn, niet door vlyt en zindelykheid moet uitroeid worden; zo het niet tot eene Plaag zal verftrekken van ons Geslagt. De Amerikaanse Wilden, Afrikaansche Negers, en Oostindische Natiën, hebben het zo wel, ja ruim zo veel als de Europeaanen, en zyn 'er zo weinig afkeerig van, dat de Vrouwluy, onder sommige Indiaanen of Afrikaanen, haar Mannen de Luizen van 't Hoofd zoeken, en die al gaande weg opknappen. Dat sommige zulks, in ons Wereldsdeel, en onder de beschaafde Natiën, als een Geneesmiddel voor de Geelzugt aanmerken, is algemeen bekend.

Hoe

(1) *Pediculus humanus.* *Syst. Nat.* X. Gen 233. XII. Gen. 264. *Faun. Suec.* Ed. II. 1939. MOUFF. *Inf.* 259. RED. *Exp.* T. 18. SWAMM. Quarto. T. 7. *Bibl. Nat.* T. 1. f. 3-6. ALB. *Aran.* T. 42. BONANN. *Micr.* f. 55. JOBLOT. *Micr.* I. pp. 1. T. I. BAKER *Mikroskoop.* T. 13. f. 4. SCHÆFF. *Elem.* T. 95. SULTZ. *Inf.* T. 22. f. 145. LEDERM. *Micr.* 45. T. 21.

Hoe affchuwlyk deeze Infekten zyn, wegens het Ongemak, dat zy door fterke Jeukt veroorzaaken, en wegens haare ongemeene Voortteeling, die ze, daar zy eens haaren zetel gevestigd hebben, niet gemakkelyk uit te roeijen maakt; zy verschaffen, nogthans, door haare menigvuldigheid, Voorwerpen, die het Oog van een Liefhebber der Natuur kunnen verlustigen. Zo men op de uitwendige gedaante, door het Mikroskoop, agt geeft, vertoont zig, daarin, een welgeproportionieerd Gestel: het Agterlyf, van 't Borststuk afgescheiden, waaraan, wederzyds, drie Pooten zyn, van behoorlyke langte; met Klaauwtjes als Kreeft-Schaa-ren gewapend: een Kop van niet meer dan maatige grootte, met twee Oogen, en Sprieten als Hoorntjes. Men bevindt het geheele Lyf bekleed te zyn met fyne Haairtjes onzichtbaar voor het bloote Oog en bleek of vuilgeelagtig van Kleur. In 't midden, overlans, door het Lyf heen, openbaart zig een Ingewand, welks zonderlinge bewegingen den beschouwer doen verwonderd staan. Dit Ingewand, nog met Bloed of andere Stoffen gevuld zynde, heeft eene roodagtig bruine Kleur; maar ledig is het weinig van de Kleur des Lighaams verschillende. Men moet het, zekerlyk, voor de Maag houden, welke de doorschynendheid des Lighaams van dit Infekt zichtbaar maakt.

Wat de manier belangt, op welke de Luizen haar Voedzel nuttigen: men behoeft, om daar

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.
Uitwen-
dige Ver-
tooning.

Manier
van
Aazen.

V. van onderrigt te zyn, flegts een Luis, die uit-
 AFDEEL. gehongerd is, volgens de manier van LEEU-
 LXXVI. HOOFD. WENHOEK te neemen, en op zyn Hand te
 STUK. zetten: dan zal men wel haast gewaar worden,
 dat het Bloedzuigers zyn, en dat het Spreek-
 woord waar is: *een bongerige Luis byt fcherp.*
 Alsdan, voornaamelyk wanneer de Hand,
 vooraf, tot roodwordens toe gewreeven is,
 ziet men de Luis den Kop tusfchen de Voor-
 pooten nederbuigen, naar de Huid, en aldaar
 eenig Zweetgaatje opzoeken, daar zy den An-
 gel, die voor aan den Kop is, in steekt. Op
 't oogenblik, daarna, ziet een Waarneemer,
 die met een Vergrootglas gewapend is, het
 Bloed, verwonderlyk vlug, als door een Pomp,
 opftygen, en zelfs, door de Keel, tot in de
 Maag dringen. De bewegingen van dit Inge-
 wand vermeerderen alsdan aanmerkelyk: want
 door de uitrekking van deszelfs Spieragtige
 deelen krygen die gelegenheid, om zig op
 nieuws famen te trekken, en men wordt alsdan
 gewaar, dat de Vuiligheden, in de dikke Dar-
 men vervat, zig ook beginnen te beweegen,
 wordende dan dikwils uitgeworpen. Het Voed-
 zel, nu, in de Maag van dit Infekt ontvangen,
 wordt aldaar verwonderlyk gekleinsd en onder-
 een gemengd. Men zoude, in den eerften op-
 flag, denken, dat het Bloed, uit de Maag,
 naar de verscheide Lighaamsdeelen gevoerd
 werde, en houden dus het Ingewand, welks
 bewegingen men, ziet, voor een Hart of
 Slag-

Slagader, gelyk in de Rupsfen zig iets dergelyks vertoont: maar dit Verfchynzel komt van de Huid, die overal niet even doorschynende, en van het Bloed zelve, dat niet van egaale Kleur, of mooglyk vermengd is met Uitwerpfelen der Zweetgaatjes van des Menschens Huid. Ten einde van eenige Uren ziet men dit Voedzel allengs bruiner en eindelyk geheel zwartagtig worden, en langzaam verteeren: het welk de Darmen opvult met Vuiligheden, die als kleine ronde Korreltjes worden uitgeworpen.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Gedagte byzonderheden zyn wy verschuldigd aan de naauwkeurige Waarneemingen van den grooten SWAMMERDAM, die door Ontleeding der Luizen tot nadere kennis gekomen is van derzelve inwendige Lighaamsdeelen. Ik zal hem niet navolgen in de beschryving van het Rugge-Merg, dat drie aanmerkelyke Knoopen heeft; noch in die der Zenuwen, welke daarvan afkomen; en zig uitspreiden door de Spieren en alle de Ingewanden, om het Leven, Gevoel en beweegkracht aan dezelve, volgens alle waarfchynlykheid, mede te deelen: noch in die van het Brein, met zyne Vliezen, of van het maakzel der Gezigtzenuwen: altemaal Voorwerpen wier fynheid de fcherpte van meer dan Menschelyke Oogen tot haare befchouwing, en een verbaazend geduld ter onderzoekinge vereischt!

Lighaams-
deelen.

Als men tot de Ontleeding van een Luis wil overgaan, en, ten dien einde, met de punt

Bolletjes in
t Bloed.

V. van een Pennemesje de Huid doorsnydt, zal
 AFDEEL. daar Vogt uitzypelen, 't welk in een fyn Glazen
 LXXVI. Buisje ontvangen, en met een goed Mikros-
 HOOFD- koop onderzocht zynde, uit doorschynende
 STUK. Bolletjes bevonden wordt te bestaan, even als
 de Koe-Melk. SWAMMERDAM twyfelde of
 deeze Bolletjes, hoedanigen men ook, van
 bleekroode Kleur, in helder Vogt dryvende,
 in 't Menschen Bloed waarneemt, wel wee-
 zentlyk in de Vaten van zodanige figuur zyn,
 en of zy die niet veeleer daar buiten aanne-
 men, wanneer zy van samendrukking zyn be-
 vryd. Ten opzigt van dit Vogt, 't welk hy
 het Bloed der Luizen noemt, meende hy voor-
 al reden te hebben om te denken, dat zig lig-
 telyk eenige deeltjes van het Vet, of brokjes
 van de Ingewanden, die altemaal (zegt hy)
 Globuleus zyn, of uit samengehoopte Bolletjes
 bestaan, daar onder vermengen hadden kun-
 nen, en dus aangezien worden voor deeltjes
 van het Bloed.

Spieren.

• Effen onder de Huid, komen de Spieragtige
 Vezeltjes te voorschyn, die de Ringen van den
 Buik beweegen. Van deeze vindt men 'er die
 breeder; anderen die smaller en eenigen die
 tweebuikig zyn. Aan den rand van het Agter-
 lyf is dit Diertje wel het meest gespierd; al
 waar tevens de Lugtpypjes of Stippen geplaatst
 zyn, die tot de Ademhaaling dienen; welke,
 zo het schynt, door de beweegende kragt der
 gedagte Spieren geholpen wordt. Zy vertoon-
 nen

nen zig als enkele Vezeltjes , die men , in Wyn-
geest afgespoeld en dan op een Glaasje voor
't Mikroskoop gedroogd zynde , ook uit Bol-
letjes bevindt te bestaan.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Van het Hart , dat in veele andere Infekten ,
boven in het Agterlyf , aan de Rug , geplaatst
is , zegt SWAMMERDAM , heb ik in de Luizen
geen blyk kunnen vinden : mooglyk wegens
deszelfs ongemeene fynte ; aangezien het ook
in grootere Infekten , gelyk de Bremsen , zeer
moeielyk is te vinden : waarby komt de sterke
en geduurige beweging van het Ingewand ,
dat mende Maag noemt , in de Luizen , strek-
kende tot groote verhindring in het opzoeken
van het Hart (*).

Geen
Hart.

De zelfftandigheid , die hy voor Vet aan-
zag in deeze Infekten , bestondt uit zeer klei-
ne en ten naaften by Klootronde deeltjes ; hy
vondt 'er ook grootere onder , van onregel-
maatige figuur. Haar Kleur was doorschynen-
de , gelyk die der meeste Lighaamsdeelen , zo
vast als vloeibaar , van de Luis.

Het Vet.

De Lugt- of Longepypjes (zegt zyn Ed.)
maaken wel het aanmerkelykste gedeelte uit in
dit Infekt : doch de Luizen hebben zulks ge-
meen met de Rupfen , by voorbeeld * , en met
an=

Lugt-
pypjes.

*XI. STUK,
bladz. 47.

(*) Myne bedenkingen omtrent de noodzaaklykheid of
niet noodzaaklykheid , en plaatsvulling van het Hart in de
Kapellen en andere Infekten , kan men in 't XI. STUK , bladz.
127 , 167 , en elders vinden.

V. andere Infekten. Het geheele Lyf niet alleen, AFDEEL. maar de Pooten en Sprieten zelfs, zyn als LXXVI. opgevuld met deeze Buisjes, die zig Zilverwit HOOFD- vertoonen of als glinsterend Paarlemoer. Men STUK. kanze, om die reden, in het leevend Diertje door de Huid heen zien, en, dat zonderling voorkomt, zy verliezen die Kleur niet, nadat zy uit het Lighaam van de Luis genomen zyn; wordende ook nooit flap. Dit alles heldert zig op, wanneer men haar maakzel naauwkeurig waarneemt met het Mikroskoop: want dus bevindt men ze als uit Kraakbeenige Ringetjes te bestaan, die een Krullyn maaken om de Vliezige Buis, gelyk in andere Infekten: zo dat de gestalte van zulk een Takje, in 't ruuwe beschouwd zynde, eenige overeenkomst met de Takjes van de Lugtpyp in de Menschen heeft. Hoe kleiner de Takjes worden, hoe minder Ringetjes zy hebben, tot dat zy eindelyk zig maar als Vezeltjes vertoonen. In geene Soort van Infekten vindt SWAMMERDAM deeze Lugtpypjes gemakkelyker te beschouwen. De Ontleding leerde hem, dat zy tot in de Darmen, den Eijerstok, het Ruggemerg, de Herfenen, en dus tot alle inwendige deelen doorgaan. Zy komen af van de Lugtstippen, welken zyn Ed. 'er zes vindt aan ieder zyde van het Agterlyf en twee aan 't Borststuk: dus veertien of zestien in 't geheel, en overzulks, indien 'er door de kleinheid zyn Oog niet ontglipt zyn, minder

* 'tzelvde, dan in de Rupfen en Kapellen *.
bladz. 160.

De Luis heeft geen eigentlyke Bek, noch V. Kaaken of Nypers, maar in plaats van dien een AFDEEL. LXXVI. Snuitje of liever een spitsen, hollen Angel; HOOFD-STUK. - waarmede zy het Bloed uit ons Lignaam zuigt. Bek of Snuit. Of het de ongemeene fynheid, dan wel de Bek of Snuit. Structuur van deezen Angel zy, die maakt, dat men van haar zuigen naauwlyks Gevoel heeft, is onzeker. Dat zulks evenwel plaats kan hebben zonder Pyn, en met niets dan sterke Jekst, hebben wy gezien in de Proefneeming van REAUMUR op de Spinnekop-Vliegen of Vliegende Luizen †. Een klein Stompje, dat zig als † In't XII. STUK, bl. 617. een Puntje vooraan den Kop verthoont, schynt de Scheede te zyn van dien Angel, welke men niet dan met veel moeite in 't gezigt kan brengen, en hy wordt zelden, dan by geval, ontdekt. Deszelfs uit- en inhaalen wordt, door SWAMMERDAM, by dat van de Hoorntjes of Sprietten der Slakken, vergeleeken. Het Kokertje met den Angel openbaart zig, zegt hy, in een Luis, die men op de Huid zet. wanneer dezelve zuigen wil, aan een bruinroode Kleur, door den Kop heen, baarblykelyk.

Aan de Keel, 't welk een fyn Buisje is, dat De Maag en Darmen. zig alleenlyk onder 't inzuigen van Bloed verthoont, volgt een taamelyk groote Maag: want een anderen naam kunnen wy niet geeven aan dat Ingewand, van buiten zo zichtbaar en vol beweging, waarvan hier voor gesproken is †. † Bl. 51. Van vooren loopt hetzelfde Vorkagtig, en van agteren dun uit in het Darm-Kanaal, 't welk

V. door een aanmerkelyke vernauwing, byna ge-
 AFDEEL. lyk in de Viervoetige Dieren, van de Maag
 LXXVI. afgefcheiden wordt. De dikke Darmen zyn
 HOOFD- afgefcheiden niet zo duidelyk onderfcheiden
 STUK. van de dunne niet zo duidelyk onderfcheiden
 als in de Menfchen; maar de Luis heeft vier
 * *Intestina* aanmerklyke Blinde Darmen *, gelykerwys alle
caeca andere Infekten, zegt SWAMMERDAM : ten
 minfte zekere Vaatjes, die hy dus wegens de
 plaatsing noemde, hoewel hy haar enden niet
 hadt kunnen vinden. In de Zyde-Wormen heeft
 MALPIGHIVS aan dezelve den naam van Ader-
 fpattige Vaten † gegeven.

† *Vasa*
Varicosa

De Sexe
 duifter.

De zonderlingfte Waarneeming is die, welke de deelen der Voortteeling betreft. Onze naauwkeurige onderzoeker der Natuur hadt voorheen wel gezien, dat het eene Luisje het andere beklom, doch met de Ontleeding bezig zynde heeft hy in alle de veertig Luizen, die van hem ontleed werden, een Eijerstok gevonden. Hier door was hy tot het denkbeeld gebragt, of niet deeze Infekten, zo wel als de Slakken, van beide Sexen in één Lighaam, en dus Hermaphrodieten konden zyn. De fterke vermenigvuldiging van dit Ongediert, zo men maar één Luis aan 't Lyf heeft, fchynt dit denkbeeld eenigermaate te begunftigen, en ik verwonder my dat zulks, daar het met minder omflag fchynt te kunnen gefchieden dan met de Plantluizen †, tot heden toe nog niet nader is onderzocht.

† Zie 't X.
 STUK, bl.
 393.

De Eijer-
 ſtokken,

In alle Luizen zyn de Eijerſtokken dubbeld,
 en

en ieder is gefmaldeeld in vyf Eijerleidingen, die wederzyds in een gemeen Uitwerpbuisje of Kanaal eindigen, 't welk een byzonderen uitgang heeft, onderscheiden van dien van het Darm-Kanaal. Men vindt er zo wel volmaakte Eytjes in, als kleinere of onvolmaakte en de eerste beginzelen van Eytjes, hebbende SWAMMERDAM 'er veertig kleinere en tien grootte Eijeren in geteld. Doch dit getal is in byzondere Eijerstokken zeer verschillende. Zo digt fluiten de Eijerleiders om de Eijeren, dat zy zig, daarin, als Kraaltjes, of Paarden, die aan een Draad gereegen zyn, vertoonen; doch niet gemakkelyk voor 't gezigt bloot te maaken zyn, doordien zy in een menigte van Vet als begraven leggen.

Deeze Eijeren zyn het gene men Neeten noemt, die eigentlyk gesproken niet dan het omkleedzel zyn van de jonge Luis, welke, zo dra de overtollige vogtigheid maar weggewaafemd is, daaruit in volmaakte Gestalte te voorschyn komt: weshalve 'er SWAMMERDAM, in zyne Rangen van Verandering der Infekten, als de eenvoudigste zynde, de eerste plaats aan gaf, onder den naam van Dier-Nimf*, en daartoe behooren de meeste ongeveugelde Infekten, als gezegd is †. Gedagte vaardigheid bevordert de Voortteeling der Luizen gemeen, en maakt dat een Luis, gelyk men gemeenlyk zegt, in een Etmaal Grootmoeder kan worden. Doch tot het uitkomen der Nee-

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

Neeten

* *Nympha*
Animal
zie 't IX.
STUK, bl.
76.
† Bladz. 4.
hier voor.

V. ten wordt eene maatige en egaale broeijing ,
 AFDEEL LXXVI. zonder al te sterke uitdrooging of overmaatige
 HOOFD- vogtigheid , vereischt, en dit maakt, dat 'er
 STUK. eenige byzonderheden in de Histoie der Lui-
 zen zyn , die verwonderlyk voorkomen, wan-
 neer men geen agt geeft op de tederheid der
 Neeten, ja van de Luizen zelf: want Menschen
 die met het Hoofd bloot loopen zyn weinig
 met Hoofdluizen gekweld, en dit Ongediert
 vertrekt als de Mensch gestorven is, zo dra het
 Lyk koud wordt, t'eenemaal. Ook weet men,
 dat zy in schoon Linnen het allersterkst ver-
 menigvuldigen. De grootste Luizen heeft
 LINNÆUS gevonden in de warmste hoeken der
 Koper-Myn te Fahlun in Dalekarlie.

OVIE'DO heeft waargenomen, dat op zekere
 Graad van Breedte , in 't naderen aan de
 Linie, dit Ongediert de Spanjaarden verlaat,
 die naar de Indiën gaan. Binnen de Keerkrin-
 gen, zegt hy, zyn 'er de Matroozen, hoe
 onzindelyk anders op haar Lighaam, van be-
 vryd, en terug keerende krygen zy het, op
 de hoogte van Madéra, of daar omtrent, al-
 lens weder. Het is zo zeer niet te verwon-
 deren, dat menze in de Indiën zeer zelden
 aan 't Lyf heeft, dewyl aldaar niet dan dunne
 en zeer weinig Wollen Kleederen, gebruikt
 worden, Ondertusfchen fchryven anderen dit ster-
 vender Luizen, wanneer men in de heete Lugt-
 freek komt, aan het geweldig Zweeten toe,
 dat men 'er doet. De Indiaanen, die lang
 Haar

Haair hebben, gelyk de Spanjaarden, wasfchen zig het Hoofd met Zeepwater, of met een af-trekzel van Tabak, daar tegen; doch het kroefse Haair der Negeren, niet gemakkelyk uit te kammen zynde, ftrekt, door de Natuurlyke luiheid van dien Landaart, tot een Broednest van dit Ongedierte, het welk fomtyds Gaten en yzelyke Zweeren op haar Hoofden maakt, onder Korften van Smeerig famengekleefd Haair en Vuiligheden.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Verscheide oude Autheuren maaken gewag van eene Kwaal, welke als een straf des Hemels aangemerkt werdt Tyrannen overgekomen te zyn; naamelyk, dat hun Lighaam, leevendig, door Luizen werdt opgevreten. Deeze Luis-Ziekte zoude, volgens ALDROVANDUS, de Euangelist LUKAS op 't oog hebben, wanneer hy van *Herodes Agrippa* getuigt, dat deeze Vorst door Wormen gegeten of van Wormen doorknaagd zy, voor zyn sterven *. Het woord, egter, dat daar gebruikt wordt, is in 't geheel niet op Luizen toepasfelyk. JOSEPHUS betrok ook de derde Plaag der Egyptenaaren tot eene Luis-Ziekte (†); waarvan men, in de Heilige Schriftuur, niet het allerminste blyk vindt. Daar staat, in onze Dortsche Overzetting,

flegets,

De Luis-
Ziekte.

* *Handel.*
XII, v. 23.

(†) *Pediculorum enim magna vis e corporibus Ægyptiorum scatebat, a quibus mali male perdebantur, neque lavacris, neque medicamentorum inunctionibus, eos extinguere valentes.*

V. flegts; dat al het stof der Aarde Luizen wierdt
 AFDEEL in gantsch Egyptenland, die aan de Menschen
 LXXVI. ende aan het Vee waren *, en, indien het zulk
 HOOFD- een Luis-Ziekte ware geweest, als SERENUS de
 STUK. * *Excd.* Poëet getuigt dat PHERECIDES, de Leermees-
 VIII. v. 17, ter van PYTHAGORAS, en de Tyran SYLLA aan
 18. stierven; zodanig, dat dit Ongediert hun ten
 leevenden Lyve uitkroop (*); zou men naauw-
 lyks begrypen kunnen, hoe de Egyptenaaren
 zo schielyk van die Plaag verlost werden. An-
 deren, en wel groote Taalkundigen, meenen,
 als gezegd is †, dat het Hebreuwsche woord,
 † Zie 't aldaar gebruikt, geen Luizen maar Muggen
 STUK. betekene.

Of de Kwaal *Phtbriasis*, die men oudtyds ge-
 nomen heeft voor eene Luis-Ziekte, weezent-
 lyk een inwendige verteëring door dit Onge-
 diert, en niet veeleer een foort van Schurft of
 andere Huidziekte geweest zy, schynt men
 met reden te kunnen twyfelen. Die met Schurft
 behebt zyn, vindt men doorgaans ook Luizen
 te hebben, zo wel als die genen, welke hun
 Lighaam niet genoeg reinigen, zegt FORESTUS,
 door wien gesproken wordt van Gezwollen, zo
 aan den Hals, als op de Rug, waarin men,
 toen zy geopend werden, een menigte van
 Lui-

(* Sed quis non paveat Pherecidis facta Tragædi,
 Qui nimio sudore fluens Animalia tetra
 Eduxit, turpi miserum quæ morte tulerunt.
 Sylla quoque infelix tali languore peresus
 Corruit, et fœdo se vidit ab agmine vinci.

Luizen vindt. De vermaarde Schilder BLOCKLAND, zegt hy, dit bywoonende, verhaalde my ook een wonderlyk Geval. Hy zeid', dat aan zeker jong Schilder, die een ongemeene Jeukt hadt over de geheele Rug, door zynen Geneesheer geraden werdt, van met de bloote Rug digt tegen 't Vuur te gaan zitten: 't welk doende 'er een menigte Blaartjes opreezen, die men opende, en daar in veele Luizen vindt. Zo verhaalt ook AMATUS, dat hy te Lisfabon een Man gekend hadt van geen flegte afkomst, wiens Lighaam zo vol Luizen was, dat zyne twee Moorsche Slaaven werks genoeg hadden, om hem geduurig van dit Ongediert, het welk uit zyn Lighaam kroop, te reinigen, en hetzelfde, in Bakjes, naar de Zee te brengen. Deeze Man was daar aan gestorven, en dus zou dit Geval tot bevestiging kunnen strekken van dergelyke doodelyke Luisziekten, als de Oudheid, niet alleen in de aangehaalde, maar ook in andere Voorbeelden, gewag van maakt; (hoe tegenstrydig het schynt te zyn met den aart van dit Ongedierte;) indien zulk een groote Waarneemer, als FORESTUS, flegts eenig Geval ontmoet had van eene dergelyke Kwaal. In de meesten, der gedagte Voorbeelden, schynt het veeleer een Wormziekte te zyn geweest (*).

Het

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

(*) ANTIOCHUS EPIPHANES, die als een voornaam voorbeeld bygebragt wordt, kwam de Ziekte, op de Reis, met
I. DEEL. XIII. STUK. zwaa-

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Het Grieksch Spreekwoord, *de Luizen van Plato*, kan geenzins tot bewys verftrekken, of eenig waarfchynlyk vermoeden opleveren, dat die Philofooph, op zulk een deerlyke en af-fchuwlyke wyze, om 't leven zou geraakt zyn. Men denke liever, om de weinige zorgte voor de zuivering des Lighaams, aan zulken, die zig met verheven befpiegelingen geduurig bezig houden, eigen. Op de Gierigaards, die zig het noodig Onderhoud niet gunnen, wordt van de Italiaanen het Spreekwoord toegepast, dat zy *elendiger of armer dan een Luis*, en van onze

zwaare Pyn der Ingewanden aan, en in HERODES AGRIPPA was het een inwendige Vrotting, daar Wormen uit kroopen, het welk met den aart der Luizen ftrydig is. De uitwendige Zweeren, door Luizen veroorzaakt, fchynen ook zelden zo diep door te dringen, dat zy de Levensdeelen aantasten of een doodelyke Ziekte maaken: des ik het zonderling vindt, dat de Heeren DE NOBLEVILLE & SALERNE, Geneesheeren te Orleans, dus dienaangaande fpreeken: „ *On a vu naitre sur plusieurs Personnes une Maladie mortelle, provenant d'une très grande quantité de Poux, qui s'engendrent sur la Chair, & qui font par tout le Corps des Playes penetrantes jus- qu'aux Os.*” *Hift. Nat. des Animaux. TOM I. Par. 1756. p. 574.* Ondertusfchen fchynt men de *Phthiriasis*, nog, op de gedagte hoe onwaarfchynlyke en twyfelagtige Berigten, voor zulk een inwendige Kwaal te neemen: weshalve ook dat Geval, daar Dr. M. BERN. VALENTINUS van gewaagt, het welke hem door een Joodsch Dokter van Frankfort, genaamd BUXBAUM, verhaald was; betreffende een Man van veertig Jaaren, die een fchrikkelyke Jeukt over 't Lighaam hadt, dat eindelyk met Puiften opliep, die men, op zyn verzoek, opende; en waar uit *tanta congeries Pedicularum figuræ et magnitudinis diversa, data porta quasi subsultando erumpebat, ut fere numerari nequiverint*: genoemd wordt, *Phthiriasis insolitæ. Eph. Nat. Cur. seu Act. Leopoldina. VOL. II. Obs. 1706.*

onze Landsgenooten op de genen, daar niets te haalen is, dat zy *kanler dan een Luis* zyn. In beide opzigten niet minder aartig, dan het andere Spreekwoord der Italiaanen: *by zou een Luis villen om de Huid te hebben*, dat van de genen, die ongemeen schraapzugtig zyn, wordt gezegd.

't Geval was grappig, dat HOMERUS met de Vischers Jongens hadt, die hem tot een Raadzel voorstelden: *'t geen wy vangen laten wy leggen, en dat wy niet vangen wordt van ons naar huis gedragen*. Die wyze Man bevondt zig buiten staat, om 't zelve op te losfen. Zy verklaarden het dan, door te zeggen, dat zy de Luizen meenden. Inderdaad: zy zouden het Raadzel een weinig moeten veranderd hebben, indien zy van den Smaak dier Volkeren waren geweest, welke dit Ongediert voor Snoepery opknappen, gelyk men het de Aapen ziet doen en de Hoenderen. HERODOTUS verhaalt zulks van zekere Scythische Natie, welke PLINIUS *Salæ* schynt te noemen. Andere, zeer geloofwaardige Autheuren, maaken van dergelyke Afiatische Volkeren gewag, die PTOLOMEUS in Sarmatie plaatst. Dat men, hedendaags, onder de Negers, Hottentotten, en mooglyk onder veele andere Wilden der Indiën, het zelfde waarneemt, is reeds gezegd. Ook vindt men, in de Verzamelingen der Natuur-onderzoekeren van Duitschland, de Historie van een Man van zestig Jaaren, die in de Boschen

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Luizen-
Ecters.

V. leefde, en niets at dan de Luizen van zyn eigen Lighaam (*). Deeze moet, inderdaad, om zig daar mede te onderhouden, een sterken teelt van Luizen gehad hebben, of mooglyk, even als de Springhaanen-Eeters aan de Roode Zee, op 't laatste zelf van Luizen zyn opgegeten.

Middelen
tegen dit
Ongediert.

Het inwendig gebruik der Luizen heeft zo veel affchuwlykheid, dat men weinigen vinden zal die het aanraaden en nog minder die dit volgen willen: te meer, daar geen de minste noodzaaklykheid is voor zulk een vuil Geneesmiddel. Veeleer zullen wy agt geeven op de middelen, die tot vernieling van dit Ongediert aangepreezen zyn. Zie hier, woorde-lyk, wat LINNÆUS dien aangaande zegt".

„ De Luizen, die op 't Hoofd en in de Klee-
 „ deren der Menschēn huisvesten, wordenge-
 „ dood door de Zaaden van Sabadilli, Staphis-
 „ agria, Coculi, Wynruit, Seldrie, Ange-
 „ lica; Laurierbesēn, Saffraan, Peper, wil-
 „ de Rosmaryn, Lycopodium, Pinguicula,
 „ Kwikzilver; door Vorst en hitte. Door 't
 „ Hoofd te knaagen verwekken zy in kleine
 „ Kinderen, die zeer gulzig zyn, Ruidigheid des
 „ Hoofds, met harde Korsten; tot een behoed-
 „ middel strekkende voor Verkoudheid, Hoest,
 „ Blindheid, Vallende Ziekte en andere Kwaa-
 „ len.

(* *Ephemer. Natur. Curiosorum*, Dec. 2. Ann. 1687.
 Obs. 176.

„ len. Als 'er Regen op handen is, daalen zy **V.**
 „ aan de zyden van 't Hoofd neder. Die der **AFDEEL.**
 „ Kleederen zyn zo hard niet en bleeker dan **LXXVI.**
 „ de Hoofdluizen. Iemand, die de Vraag **HOOFD-**
 „ kan oplosfen, waarom andere Teelten, van **STUK.**
 „ de zelfde Soort, hardnekkig op het Hoofd
 „ blyven; anderen in de Kleederen; die zou
 „ gemakkelyk den aart begrypen van verschei-
 „ de Besmettelyke Ziekten (†).

(2) Luis der Schaamdeelen.

II.
Pediculus
Pubis.
 Platluis.

Niettegenstaande de Nederduitsche naam, van dit Insekt, op ver naa zo duidelyk niet is, als de Latynsche Soort-benaaming, welke LINNÆUS gebruikt; is dezelve, doch, byna, niet minder haatelyk voor een kuisch Oor, of onbekend. Men plagtze, weleer, de Wilde of wreedaartige † Luis te noemen, in tegenstel- † *ferus*
 ling van de gemeene, waar aan men dan den naam van Tamme of zagtzinnige † gaf. Zy by- † *mansuetus*
 ten, naamelyk, vinnig, en houden zig aan de Huid zeer vast. De Franschen noemenze *Morpions*, de Duitfchers *Filtz-Laus*, om dat zy zig op plaatsfen van het Lighaam, die met kort Vilt-
 ag.

(†) *Syst. Nat. Ed. XII. p. 1016.* 't Is zeker, dat, het Hoofd te waschen met een aftrekzel van Tabak, of de Kleederen met brandende Zwavel te berooken, ook kragtige Middeelen zyn tot vernieling van dit Ongediert.

(2) *Pediculus Pubis. Faun. Suec. Ed. II. 1940. MOUFF. Inf. 200. RAJ. Inf. 8. SCHENK. Observ. 676. RED. Exp. T. 19. f. 1. PET. Gaz. T. 67. f. 9.*

V. agtig Haar bezet zyn, gelyk, behalve de gemelde daar de voornaame Zetel is van dit Ongediert, (waarom zy ook *Pediculi Inguinales* heeten;) onder de Oxelen, in de Baard en Wenkbrauwen, ja fomtyds in de Nek, onthouden. De Engelschen noemenze, wegens de gedaante *Crabloufe*, en de Italiaanen, om dezelfde reden, *Piattolas* of *Piattones*, dat met onze benaaming meer overeenkomst heeft.

Gefalte.
PL. XCIX.
Fig. 6.

Met weinig naauwkeurigheid fchynen deeze haatelyke Infekten, tot nog toe, waargenomen te zyn. Men vindt, wel is waar, een afbeelding, onder dien naam, by REDI, en de figuur N. 114, in 't Werk van BONANNI (*), waarvan ik de verklaring niet had kunnen vinden, ontdek ik thans dit Ongediert, by fterke vergrooting, te willen affchetzen; doch de eene, zo wel als de andere, zeer onvolkomen. Onze afbeelding, in Fig. 6, naar levendige Voorwerpen, die ik niet dan met veel moeite bekomen heb, gemaakt, vertoont, zo veel mooglyk, de waare Gefalte van dit Infekt; het welk rondagtig is en plat, van agteren zig als uitgerand vertoonende, wegens de twee groote Tepels, die egter niet altoos even zichtbaar zyn. De groote Platluizen hebben 'er wederzyds vyf: die allengs naar agteren toe vergrooten, en met langs hoe meer Haairtjes, aan

(*) *Micrographia curiosa* genaamd, agter zyne *Observationes circa Viventia*.

aan 't end, bezet zyn. De voorfte Pooten zyn
 dunst en zo wel met fterke Klaauwen voorzien
 als de vier agterften, die de Leedjes knobbe-
 lig dik hebben, en dat gene, 't welk digst aan
 't Lyf is, merkelyk dunner dan de anderen. Op
 de zyden is het Lyf eenigermaate geribd en by-
 na geheel doorschynende, ja byna Zilveragtig,
 (gelyk RAY van de Haairtjes zegt,) die voor
 't overige zeer klein en dunnetjes versprei
 zyn op dit Infekt, het welk een keurlyk Voor-
 werp, ten dienfte van 't Mikroskoop en tot na-
 der onderzoekingen uitlevert. Het fchynt geen
 Borststuk te hebben; de Kop is taamelyk groot
 en de Sprieten zyn, gelyk LINNÆUS zegt, vyf-
 ledig.

V.
 AFDEEL.
 LXXXVI.
 HOOFD-
 STUK.

Uit deeze omftandige befchryving blykt,
 waarom deeze Diertjes Platluizen, in Sweeden
Flathuis, genoemd worden; als ook wat de re-
 den is, dat zy zo vast aan de Huid zitten, dat
 menze 'er niet dan met moeite af kan rukken.
 Sommigen verzekeren zelfs, dat dit fomtyds
 niet gefchiedt, dan met verlies van den Kop,
 die dikwils in de Huid zitten blyft, volgens
 MOUFFETUS. Deeze Autheur zegt, dat zy
 met den Kop op dergelyke manier in de Huid
 kruipen, als dit de Tekken of Hondsluizen
 doen. Het Lyf is, naby den Kop, gelyker-
 wys het end der Pooten, eenigermaate geelag-
 tig bruin.

Of deeze afschuwlyke Infekten door enkele
 onzindelykheid geboren worden, dan dat men-

Midde'en
 'er tegen.

V. ze, even als de Venusziekte, voor een Straf
 AFDEEL. des Hemels aanmerken moge, is twyfelagtig:
 LXXVI. aangezien zy by kuifche Luiden zeldzaam ge-
 HOOFD- vonden worden. Men verdryfze, zegt LIN-
 STUK. NÆUS, met Olie van Tabak (*): doch in plaats
 van een Middel, dat zo moeielyk te bekomen
 is, zou men veel ligter het afkookzel of af-
 trekzel van Tabak gebruiken kunnen, of be-
 ftrooijen de plaats, daar zy huisvesten, met Snuif-
 tabak, en waschen die dan met gemeene groene
 Zeep weder af: zonder dat men zelfs daar toe
 flappe Loog behoefte te gebruiken, met Salpe-
 ter en Koloquint, volgens den Raad van FO-
 RESTUS, die, wanneer men 'er een weinig
 Spaansche Zeep by doet, zo deeze Autheur
 zegt, niet alleen de Neeten der Luizen, maar
 ook de Platluizen van de Schaamdeelen en
 Baard vernielt. Dit zelfde middel, getuigt hy,
 is tegen de Luizen dienstig, welken zeker Wyf,
 als by een wonderwerk, wist te verdryven,
 door het Hoofd en andere deelen, of ook het
 geheele Lyf af te waschen met gedestilleerd La-
 vendelwater (†). De Kwikmiddelen zyn, ge-
 lyk men weet, wel het kragtigste tot vernie-
 ling van allerley Soort van Luizen.

VII.
Ricinoides.
 Tek-agti-
 ge.

(3) Luis, die het Agterlyf rond met een witte
 Streep,

(*) *Pellitur oleo Tabaci. Syst. Nat. XII. p. 107.*

(†) *PETR. FORESTI, Med. Alcm. Lib. VIII. Obs. 16.*

(3) *Pediculus Abdomine orbicularato lineâ albâ, Scutello tri-
 lobo, Rostrô albo. Syst. Nat. XII.*

Streep, het Schildje drielobbig, het Smuitje wit heeft.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

In Amerika onthoudt zig deeze, die in de Voeten der Menschē, onder 't gaan, inkruipt, daar Bloed uit zuigt, Eijertjes in legt en kwaadaartige Zweeren veroorzaakt, volgens ROLANDER. Het zou een Myt zyn, indien zy niet maar zes rosagtige Pooten had: de Bek is lang en rolrond, met Haakjes van onderen: het Lyf rosagtig; zegt LINNÆUS.

Of hier mede van die Infekten bedoeld worden, welken men in de Spaansche Westindiën *Nigua's* en by de Franschen *Piques* noemt, is duister: want de Batattes-Luizen, komen, gelyk wy in 't vervolg zien zullen, onder de Myten, en in 't Geslagt der Vlooijen die, welken ik elders Zandvlooijen heb getyteld (*). Zou deeze ook die Venynige Soort van *Piques* zyn, welke de Fransche Akademisten in Peru hebben waargenomen, na dat zy dikwils daarvan waren aangetast geweest?

(4) *Luis van de Varkens.*

IV.
Pediculus
Suis.
Varkens-
Luis.

Op de gewoone Europische Zwynen of Varkens, inzonderheid die men in Hokken houdt, wordt deeze gevonden.

(5)

(* *Tegenw. Staate van Amcrika.* I. en II. DEEL. Zie 't Register.

(4) *Pediculus Suis Scrophæ, Faun. Suec.* Ed. II. 1942.

I. DEEL. XIII. STUK

E 4

V. (5) Luis van de Guineefche Biggetjes.
 AFDEEL. LXXVI. Deze Diertjes, thans in Europa niet onge-
 HOOFD. meen, hebben een byzondere Soort van Lui-
 STUK. zen, gelyk de meeste Dieren.
 V.
Porcelli.

VI. (6) Luis van de Kemels.
Cameli.

De Luis van het Kemeldier, vry grooter dan een Menschen-Luis, is door REDI afgebeeld. LINNÆUS hadt dezelve niet gezien.

VII. (7) Luis van de Hertten.
Cervi.

Twee Luizen, van geheel verfchillende figuur, heeft REDI, onder den naam van Hertten-Luizen, voorgesteld (*). Elders geeft die Autheur de afbeelding van een Rheebock-Luis, geheel verfchillende in gedaante van die, welchen FRISCH vindt op de Vagt van een Rhee, die hem door een Hoogvorftelyk Perfoon, om te vullen, en op te zetten, was gegeven: zynde deeze bruin, met een dubbele Rug, en aan 't geheele Lyf Haairig. Mooglyk onthouden

(5) *Pediculus Muris Porcelli*, *Faun. Suec.* Ed. II. 1943.

(6) *Pediculus Cameli*. †. *RED. Exp.* T. 20.

(7) *Pediculus Cervi*. *Faun. Suec.* Ed. II. 1944. FRISCH *Inf.* XII. p. 15. Tab. 5. *RED. Exp.* T. 5.

(*) Naamelyk Tab. 23. van zyn Werkje in Duodecimo, onder den tytel van FR. REDI *Experim. circa generat. Insect.* Amstel. 1671., uitgegeven, alwaar men, Tab. 19, den *Pediculus Capreoli* vindt.

den zig, op dit Geslagt van Beeften, meer dan ééne Soort van Luizen.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

(8) Luis der Schaapen.

LINNÆUS stelt vraagswyze veor, of het de zelfde zy als die, welke REDI voor de Luis van een Afrikaanfchen Ram heeft opgegeven. Het is zekerlyk de gewoone Schaapenluis niet, die ik in 't voorgaande Stuk van deeze Natuurlyke Historie beschreeven heb *.

* Bladz.
621.

(9) Luis der Koeijen.

IX.
Bovis,

(10) Luis der Kalveren.

X.
Vituli.

Deeze beide Soorten onthouden zig op het Rundvee, in Sweeden. De eerste, die aldaar *Rœhluis* of Roodluis geheten wordt, heeft het Lyf met agt Roestkleurige Streepen, dwars over de Rug, en vyf dwarse Banden over den Buik; doch geen van alle deeze Streepen raakt aan de Zyden van het Lyf, die donkerer zyn, wegens agt Roestkleurige Stippen. De Kop en Pooten zyn Tegelrood. De andere Soort, die men in Sweeden *Blahluis* of Blaauwluis noemt, is grooter, met het Agterlyf uitgezet en spits, bruinagtig blaauw van kleur, de Pooten kort, dik

(8) *Pediculus Ovis Arietis*. *Faun. Suec.* 1945. RED. *Exp.* T. 22. f. 1?

(9) *Pediculus Bovis Tauri*. *Faun. Suec.* 1946.

(10) *Pediculus Bovis Tauri*, *Abdomine plumbeo*. *Ibid.* 1947.

V.
 AFDEEL. dik, en, zo wel als de Kop en 't Borststuk,
 LXXVI. graauw.

HOOFD-
 STUK.

Koeijen-
 Luis
 PL. XCIX,
 Fig. 7.

Met de eerste Soort schynt allernaast dat roodagtig Luisje overeen te komen, het welk ik zelf, voor twee of drie Jaaren, van Koeijen, die op Stal stonden, gekreegen, en tot heden tusſchen twee Voorwerpglasjes van myn Mikroskoop bewaard heb; gelyk hetzelfde, thans, in Fig. 7, zo by vergrooting als Natuurlyk, is afgetekend. In de eerste opslag schynt de gedaante niet zeer veel van die der gewoone Menschen-Luizen te verschillen; doch, by naauwkeurige beschouwing, ontdekt men wel haast, dat de Pooten veel dikker en de Klaauwen ook anders gesteld zyn.

Men kan deeze Koeluizen verdryven, zegt LINNÆUS, met het afkookzel van wilde Rosmaryn †, die in Lapland en Sweeden groeit, en scherpe Donderbaard of zogenaamde Muurpeper ‡, een Kruidje met sappige Wormswyze Blaadjes, dat men op oude Stads-Muuren of ook aan de kanten der Bouwlanden en op Heijen aantreft. Het is langs de geheele Vriesche Zeekust en op veel andere plaatsen binnensdyks, in Vriesland, overvloedig te vinden, wordende gemeenlyk Bergknop genoemd, volgens den Heer DE GORTER (*). Men zou egter, mischien, daar tegen, al zo gemakke-lyk

† *Ledum*

‡ *Sedum acre*

(*) DAVID DE GORTER, *Flora Belgica*, Ultraj. 1767. p. 125.

lyk een aftrekzel van Tabak gebruiken kunnen.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

(11) Luis der Paarden.

Van deeze staat niets aangetekend, dan dat men haar op de Paarden vindt.

XI.
Equi.

(12) Luis der Ezelen.

De Luis der Ezelen is door RED I afgebeeld (*).

XII.
Afini.

(13) Luis der Valken.

Met die der Roofvogelen begint LINNÆUS te spreken van de Luizen van het Pluimgedierte. De zogenaamde Steenschmetfer of Tooren-Valk heeft 'er die hem eigen zyn, en zodanige komen ook op de Sperwers of Kuikendieven voor. FRISCH geeft een Afbeelding van eene die hy noemt de *Humer-Geyer-Laus*, verschillende vry veel van die van RED I, welke by sterke vergrooting voorgesteld is, even als die der anderen. Zy kruipen, zegt hy, wanneer de

XIII.
Tinnunculi.
Sperwer-
Luis.

(11) *Pediculus Equi Caballi*. *Faun. Succ.* 1948.

(12) *Pediculus Equi Afini* †. RED. *Exp.* Tab. 22, fig. 1.

(*) Men vindtze by RED I op Tab. 21. Ik kan niet begrypen, waarom hier de zelfde figuur van dien Autheur aangehaald wordt, als op de Luis der Schaapen: te minder daar LINNÆUS dezelve, gelyk uit het daar agter gevoegde Kruisteken blykbaar is, zelf niet heeft gezien.

(13) *Pediculus Falconis Tinnunculi*. *Faun. Succ.* 1949.
RED. *Exp.* Tab. 13. FRISCH, *Inf.* XI. p. 24. Pl. 3. Tab. 14.

I. DEEL, XIII. STUK.

V. de Vogel dood is, op de Haairen of Vederen
 AFDEEL boven aan den Snavel, gelyk alle andere Lui-
 LXXVI. zen. Zie hier de beschryving, welke door hem
 HOOFD- STUK. daarvan gegeven wordt.

„ De voorste Pooten zyn zeer kort, men
 „ kanze met de bloote Oogen niet wel zien;
 „ de andere twee Paaren t'elkens wat langer.
 „ Aan 't agterste zitten eenige Haairtjes. De
 „ Ringen om het Lyf zyn witagtig, en, tus-
 „ schen ieder Paar van zulke Streepen is een
 „ bruinagtige Streep van glimmende Haairtjes.
 „ De zoom, langs het Lyf heen, is witagtig,
 „ gelyk ook de Pooten: de Kop glanzig Kas-
 „ tanjebruin.”

REDI vertoont, op zyne Eerste Plaat, ge-
 lyk onze Autheur te regt aanmerkt, nog ande-
 re Soorten van Luizen, die zig op de Valken
 onthouden, verschillende in gedaante vry veel,
 zo van elkander als van deeze. Van dezelve
 heeft GEOFFROY 'er twee onderscheiden, by
 den naam van Havikken Luis met het Lyf lang-
 werpig, dat de eerste, en met het Lyf ovaal,
 dat de derde is, op die Plaat. De tweede
 gelykt taamelyk naar onze Kalkoenen-Luizen.

Luis van
 den Buifert.

Die zelfde Fransche Autheur geeft, in 't byzon-
 der, de afbeelding en beschryving van den Luis
 van den Buifert, een bekenden Roofvogel,
 ook behoorende tot het Geslagt der Valken.
 Deeze Luis, zegt hy, is de grootste die hy
 kent, hebbende ten minste de langte van een
 derde Duims. De Kleur is helderbruin, uitge-

nomen die van den Buik, welke geelagtig is met bruine randen en een bruine Streep in 't midden, overlans. De Kop is langwerpig en van vooren als dwars afgesneeden, met de Sprietten zeer kort en de Oogen groot. Het Borststuk, van-figuur eenigermaate Hartvormig, heeft een boordzel, zo wel als 't Agterlyf, dat langwerpig is en bestaat uit tien Ringen (*).

Gedagte Sperwer-Luis was ook eene van de grootste Luizen, die LINNÆUS ooit hadt gezien, en kwam met de zo even beschreevene, van den Buifert, in veele opzigten overeen (†), zo wel als de Figuur van REDI. Het is te verwonderen, dat die Autheur alle de Luizen van het Gevogelte Vloojien noemde.

(14) Luis der Raaven.

Van deeze is de afbeelding gegeven door dien zelfden Autheur. LINNÆUS getuigt, dat dit Diertje zeer taay is van zelfstandigheid, blyvende, schoon men het styf met den Vinger drukt, nog in 't Leven en loopende. GEOFFROY merkt aan, dat de afbeelding van de Raaven-Luis, door REDI, zeer goed is, en hy houdt dezelve voor een fraay Insekt, waar van de Jongen wit zyn met een enkele ry zwarte

Stip-

(*) *Hist. des Inf. env. Paris.* Tom. II. p. 599.

(†) Doktor SCOPOLI noemt de Luis van den Buifert ook *Pediculus maximus*: dat is de Grootste Luis. *Ent. Carn.* p. 382.

(14) *Pediculus Corvi Coracis.* *Faun. Suec.* 1950. RED. *Exp.* Tab. 16. f. 2.

V. Stippen op ieder zyde van het Agterlyf. Doktor
 AFDEEL. SCOPOLI maakt van een Luis gewag, die hy de
 LXXVI. Geogde noemt (*), wegens de Kegelagtige
 HOOFD- bruine Vlakken op zyde, welke met een bleeke
 STUK. Stip getekend zyn. Men vindt deeze, zegt
 hy, overvloedig op den Kop der Raaven en
 Kraaijen, om wier Oogen de Neeten in een
 Kring staan.

XV. (15) Luis van de Rots-Merelen.
Infaufti.

Deeze Luis, die men in Sweeden, van grootte als een klein Hoofdluisje, heeft waargenomen, was, in tegendeel, zo teder, dat men haar door 't enkel aanraaken verpletteren kon. Doktor SCOPOLI vondt, op de Wielewaal, een witte Luis, die aanmerkelyk was, wegens de langte van haaren Kop (†).

XVI. (16) Luis der Aakfteren.
Pica.

Deeze is door REDI waargenomen.

XVII. (17) Luis der Zwaanen.
Cygni.

(19)

(*) *Pediculus Ocellatus.*

(15) *Pediculus Corvi infaufti.* *Faun. Suec.* 1951. *Pediculus Turdi Merulae, montanae dicti.* *Act. Ups.* 1736. p. 37. N. 3.

(†) *Pediculus dolichocephalus.* *Entom. Carn.* p. 382. N. 1038.

(16) *Pediculus Corvi Picae* †. *RED. Exp.* Tab. 5.

(17) *Pediculus Anatis Cygni* †. *RED. Exp.* Tab. 8. *Item.* Tab. 9. f. 3?

(18) Luis der Ganzen.

(19) Luis der Moskaat-Eenden.

(20) Luis der Taalingen.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

XVIII.
Anferis.

XIX.
Mofchata.

XX.
Querquedulæ.

Eenden-
Luis.

DOKTOR SCOPOLI heeft, op de Eenden, een Luis gevonden, die hy de Getande noemt, als aan de zyden van het Lyf gekarteld zynde, met den Kop byna drielobbig. Een andere nam hy op het Water-Gevogelte waar (*), die den naam voert van Dikhoornige, dewyl haare Sprietten zo dik zyn als Pooten. Dezelve was zeer lang, wit van Lyf, en byna overal even breed, met de agterfte Pooten drie maal zo lang als de voorften. Op de Zwaanen tekent GEOFFROY, volgens REDI, tweederley Luizen aan, waarvande eene het Agterlyf langwerpig, ongevlakt; de andere hetzelfde ovaal en wederzyds met bruine Streepen heeft. Op de Ganzen stelt hy 'er ook twee voor; de eene met den Kop ovaal, het Agterlyf langwerpig en gevlakt; de andere met den Kop driehoekig en het Agterlyf ongevlakt. De Luis der Ganzen is door LINNÆUS waargenomen. Op de

(18) *Pediculus Anatis Anferis*. *Faun. Suec.* 1952. RED. *Exp.* Tab. 10.

(19) *Pediculus Anatis moschata* †. RED. *Exp.* T. 9. f. 1,1

(20) *Pediculus Anatis Querquedulæ* †. RED. *Exp.* T. 12.

(*) In *Anatæ Boschata*. *Ent. Carn.* [p. 383. De andere, in *Anatæ*. *Ibid.*

I. DEEL. XIII, STUK.

V. de Wilde Eenden, in Italie *Marigiana* genaamd, vindt REDI vierderley Soort van Luizen.

AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

(21) Luis der Zee-Zwaluwen.

XXI.
Sterna.

Deeze, veel overeenkomst hebbende met de Meeuwen-Luis van REDI, is in Sweeden op de Zee Zwaluwen waargenomen. Zy heeft den Kop driehoekig, breed en stomp; het Borststuk zeer smal en kort; het Agterlyf ovaal en groot, in 't midden, overlans, zwartagtig; de Pooten zeer kort en dik.

XXII.
Platalea.

(22) Luis der Lepelaaren.

XXIII.
Ardea.
Reiger-
Luis.

(23) Luis der blaauwe Reigeren.

Schoon deeze beide Vogelen ook in de Noordelyke deelen van Europa voorkomen, schynen derzelver Luizen, doch, in Sweeden niet waargenomen te zyn. REDI geeft de afbeelding van een Reiger-Luis; op zyn Zesde, als ook van die van den witten Reiger, op zyne Zevende Plaat; doch welke andere van hem LINNÆUS met de aanhaaling van de Vierde Plaat, waarop de Koeten en Eenden-Luizen afgebeeld zyn, bedoele, is my duister.

(24)

(21) *Pediculus Sternæ Hirundinis*, *Faun. Suec.* 1753. RED. *Exp.* Tab. 9. f. 2.

(22) *Pediculus Plataleæ Leucorodiæ* †. RED. *Exp.* Tab. 4.

(23) *Pediculus Ardeæ cinereæ* †. RED. *Exp.* Tab. 6.

(24) Luis der Kraanvogelen.

FRISCH heeft de aanmerkelyke verschildheden, die 'er tuschen de Luis der Kraanvogelen, door hem waargenomen, en de zelfde van REDT, waren, in twaalfderley opzigten, breedvoerig, aangewezen. Men kan op de afbeeldingen, van den een zo wel als van den anderen, niet al te veel betrouwen.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.
XXIV.
Gruis.

(25) Luis der Oijevaaren.

't Is waar, dat REDT op den Oijevaar geen Luizen vindt, zo min als op de Struisvogelen; doch hy merkt zelf aan dat 'er in den Hof, waar hy zyne Waarneemingen hier omtrent in 't werk stelde, maar één enkele Oijevaar opgevoed werdt, en daarentegen wel twaalf Struisvogelen, sommigen eerst verschuit Numidie aangebragt, zig aldaar bevonden (*). Mooglyk, zegt FRISCH, heeft hy in de Herfst naar dit Ongediert laten zoeken, als wanneer deeze Vogelen lyviger zyn, gebroed hebben, en dus de Luizen aan de Jongen overgezet; zo dat men 'er, alsdan, naauwlyks één kan vinden. Dit kwam echter, met zyn

XXV.
Ciconia.
Oijevaars.
Luis.

(24) *Pediculus Ardeæ* Gruis. *Faun. Suec.* 1954. RED. *Exp.* Tab. 3. FRISCH. *Inf.* V. p. 15. Tab. 4.

(25) *Pediculus Ardeæ* Ciconia. *Faun. Suec.* 1955. FRISCH. *Inf.* VIII. p. 9. Tab. 6.

(*) RED. *Exper. circa gener.* *Inf.* Amsteld. 1671; in *Duod.* p. 323.

V. zyn welneemen, niet zo zeer te pas, ten op-
 AFDEEL. zigt van den Oijevaar van RED1, die alleen in
 LXXVI. de gedagte Hof werdt opgevoed. Voeg hier
 HOOFD- by, dat deeze Vogels in Italie ongemeenzeld-
 STUK. zaam zyn (*).

In 't Voorjaar zagt FRISCH en vindt op de Oijevaaren Luisjes niet grooter dan een Hoofdluis der Menschen, langwerpig en byna overal even breed, met een witte Streep langs de Rug heen, die met zes dwarsstreepen zo veel kruisen maakte, en dus een niet onaartig Voorwerp, om met het Mikroskoop te beschouwen. Tusschen die witte Streepen was alles zwart, en op den Buik hadt het Diertje ook zwarte Vlakken, die inwaards gaan. Aan de zyden staken enkele Haartjes uit, zynde de Sprieten of Voelhoornen wat voorwaards omgeboogen.

Doktor SCOPOLI heeft op de Oijevaaren, zo hy zegt (†), een Luis waargenomen, die hy niet alleen de Reiger-Luis noemt (‡), maar ook by de Kraanen-Luis van FRISCH vergelykt, zeggende alleen dat deszelfs afbeelding al te dik gehaaird is; gelyk men ook, by den eersten opslag, haast zou denken. Dit bevestigt, meer en meer, de ondervindingen van RED1; dat op sommig Pluimgediert verschillende Soorten van
 Lui.

(*) Zie het V. STUK deezer *Natuurlyke Historie*, bl. 193.

(†) In *Ardea Ciconia*, *Entom. Carniol* p. 1034.

(‡) *Pediculus Ardealis*, *Ibid.* N. 1046.

Luizen, niet alleen, maar ook de zelfde Soort van dit Ongediert, wel eens, op verschillende Vogelen huisveste.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

(26) Luis *der Plevieren.*

XXVI.
Charadrii.

Van de Plevier-Luizen geeft REDI, op zyne Elfde Plaat, twee afbeeldingen, die vry veel verschillen; alzo de eene, op de zyden, als gehakkeld is, en de andere een zeer hoekig Borststuk heeft. Zekerlyk zyn deeze, ook, by Vergrooting afgetekend.

(27) Luis *der Koeten.*

XXVII.
Fulicæ.

De Koeten, ook wel Waterhoentjes genaamd, een Geslagt van Vogelen, meer in gedaante dan in levensmanier van de Eenden verschillende (*), hebben een byzondere Soort van Luizen, zo REDI aanmerkt. Doktor SCOPOLI heeft 'er een op dezelve waargenomen, die hy de Haairige noemt; als hebbende, aan't agter-end inzonderheid, zeer lange Haairtjes, die evenwydig staan (†).

(28) Luis *van de Kluiten.*

XXVIII.
Recurvirostræ.

Een Vogel met lange Pooten, wiens Bek opwaards

(26) *Pediculus Charadrii Pluvialis* †. RED. *Exp.* Tab. 9.

(27) *Pediculus Fulicæ atræ* †. RED. *Exp.* Tab. 4.

(*) Zie het V. STUK deezer *Natuurlyke Historie*, bl. 269.

(†) *Pediculus pilosus*. Ibid. N. 1044.

(23) *Pediculus Recurvirostræ Avosetræ*. It. *Oel*, p. 90. *Faun. Suec.* 1956.

V. waards omgekromd is, die deswegen den La.
 AFDEEL. LXXXVI. tyfchen naam voert, in 't Italiaansch *Avofetta*;
 HOOFD- ta; aan de Stranden van Europa voorkomende,
 STUK. voedt, volgens de beschryving der Sweedfche
 Dieren, een Soort van Luizen, die donker
 bruin en langwerpig zyn, met den Kop spits,
 het Agterlyf byna gelyk van breedte, de Poo-
 ten kort en krom, de Sprieten klein en ge-
 knopt.

XXIX. (29) Luis van de Schol-Aakfteren.
Hamatopi.

Van de roodheid der Pooten is de La-
 tyfche Geslagtnaam deezer Vogelen afkom-
 ftig (*). LINNÆUS heeft, op zyne Oelandfche
 Reize, de Luizen daarvan, zo wel als van de Klui-
 ten, waargenomen: zynde die, van den Schol-
 Aakfter, van grootte als een Vloo, bruingeel
 van Kleur (†), met den Kop rondagtig, het
 Lyf ovaal en van agteren met Haairtjes bezet;
 de Pooten en Sprieten kort, als in de voorige.

XXX. (30) Luis der Paauwen.
Pavonis.

De afbeelding van de witte Paauwen Luis,
 by REDI, hier aangehaald, is grootelyks van
 die

(29) *Pediculus Hamatopi* Ostralegi. *It. Oel.* p. 90. *Faun. Suec.* 1957.

(*) Zie het V. STUK deezer *Natuurlyke Historie*, bl. 266.

(†) Volgens de Hoogd. Vert. van den Oelandfchen Reis-
 togt; in *Faun. Suec.* staat, *totus glaucus*.

(30) *Pediculus Pavonis cristati* †. RED. Tab. 15. FRISCH.
Inf. XII. p. 16. Tab. 3. N. 6.

die der gewoone Paauwen, op de Veertiende ^{V.}
 Plaat, verschillende. In Sweeden, alwaar ze- ^{AFDEEL.}
 kerlyk ook Paauwen gehouden worden, schynt ^{LXXVI.}
 'er LINNÆUS geenen te hebben kunnen vinden. ^{HOOFD-}
 Voor my is alhier ook, vrugteloos, naar dezel- ^{STUK.}
 ven gezogt. GEOFFROY maakt van die van
 REDI twee Soorten, noemende de eene Paa-
 wenluis met de Sprieten Vorkagtig, langer dan
 de Kop, het Agterlyf ongevlakt (*). Dit schynt
 maar uit de afbeeldingen van REDI ontleend te
 zyn, zonder dat hy deeze Infekten zelf heeft
 waargenomen, gelyk FRISCH de Luis der Wit-
 te Paauwen, die in gestalte niet zeer verschil-
 jende was van de laatstgemelde, doch het Ag-
 terlyf wel degelyk gevlakt hadt, heeft gedaan.
 Het is een Luis van aanmerkelyke grootte,
 maakende, by vergrooting, een fraaije figuur,
 en verschillende van de voorgaanden, inzon-
 derheid, door de grootte van den Kop.

(31) Luis der Kalkoenen.

Dit laatste doet ook de Luis der Kalkoenen ^{XXXI.}
 uitmunten, op welk Gedierte 'er voor my ge- ^{Meleagri-}
 zogt en gevonden zyn, die ik dan ook, vol- ^{dis}
 gens de leevende Voorwerpen, by vergroo- ^{Kalkoe-}
 ting, naauwkeurig in Plaat heb doen brengen, ^{nen - Luis.}
 als in Fig. 8; met de natuurlyke grootte daar ^{PL. XCIX.}
 ne- ^{Fig. 3.}

(*) *Hist des Inf. env. Paris.* Tom. II. p. 604.

(31) *Pediculus Meleagridis Gallo-pavonis.* *Fawn. Succ.* 1758.
 RED. *Exp.* T. 22? FRISCH, *Inf.* VIII. Tab. 4.

V.
 AFDEEL.
 LXXVI.
 HOOFD-
 STUK.

nevens; doch het fchynt my toe dat de Lui-
 zen der Vogelen, zo wel als die der Men-
 fchen, naar den Ouderdom ongemeen in
 grootte verschillen. Deeze was eene der
 grootften. Men zogtze thans in November ;
 misfchien vallen zy in 't Voorjaar, of in de
 Zomer, nog wel grooter. Ik heb 'er met te
 meer pleifier gebruik van gemaakt , om dat
 'er nog geen goede afbeelding van fcheen te
 zyn ; ten minfte niet op deezen naam : want
 die, welke hier aangehaald worden uit het
 Werk van FRISCH, noemt deeze Autheur
 Paauwen-Luizen, en verhaalt omftandig, hoe
 hy een aanmerkelyk verfchil gevonden hadt
 tusfchen die der Vederen van deezen Vogel
 en die der Huid, welke hy de Huidluis noemt
 der Paauwen. Aan den Kop heeft deeze laat-
 ste, zo hy aanmerkt, tweehoekige Punten ,
 die agterwaards uitfteeken, en waarvan ik ge-
 loof dat die Vorkagtigheid in de gemelde fi-
 guur van REDİ, misfchien door verplettering
 tusfchen Voorwerpglasjes dus wanftaltig ge-
 maakt, herkomstig is. Ten anderen heeft
 FRISCH opgemerkt, dat *gedagte Huidluis der
 Paauwen, ter wederzyde van het middelste des Lig-
 baams, als verheven Ribbetjes heeft, die den bree-
 den zoom des Lyfs draagen.* Dit zeldzaame,
 dat in de afbeelding van REDİ ook aangewe-
 zen fchynt te zyn, ontdekt zig duidelyk in on-
 ze Kalkoenen-Luis, zo wel als de Haairtjes
 hier en daar aan 't Lyf en de punten agter aan
 den

den Kop, die egter niet fcherp en ook niet
 tweehoekig, maar rondagtig zyn, met een lang
 Haairtje daarop. Aan de kanten van het Lyf,
 als ook van agteren, ftaan hier en daar korte
 en lange Haairtjes. De Sprieten, die nevens
 de Oogen aan den Kop geplaatst zyn, bestaan
 in onze Voorwerpen niet uit drie, maar uit vier
 Leedjes. Van het overige kan men uit de ver-
 groote afbeelding oordeelen.

V.
 AFDEEL.
 LXXVI.
 HOOFD-
 STUK.

(32) Luis der Hoenderen.

XXXII.
Gallinae.
 Hoende-
 ren-Luis.

Het fchynt wel of deeze Luizen ook fomtyds
 op de Hoenderen voorkomen, die 'er mooglyk
 alsdan van de Kalkoenen over gekreegen zullen
 hebben: want eene Luis der Hoenderen heeft,
 volgens LINNÆUS, den Kop en 't Borstftuk
 wederzyds gefpitst, dat ik egter, omtrent het
 Borstftuk, in ons Voorwerp niet waarneem;
 hoewel zyn Ed., zo wel als GEOFFROY, zulks van
 de Kalkoenen-Luis verzekeren, welke deeze
 laatste meent door RED I, op zyn Eerfte Plaat,
 voorgesteld te zyn onder den naam van Sper-
 wer- of Havikken-Luis; doch behalve de on-
 naauwkeurigheid van die afbeelding, is daar in
 niet het minfte blyk van hoekigheid des Borst-
 ftuks te befpeuren.

(33) Luis der Kapoenen.

XXXIII.
Caponis.
 Dit

(32) *Pediculus Phasiani Galli. Faun. Suec. 1959.*

(33) *Pediculus Phasiani Galli, Abdominis margine nigro. Faun. Suec. 1960. FRISCH. Inf. XI. Tab. 24. RED. Exp. Tab. 16. fig. 1.*

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Dit laatste heeft aanmerkelyk plaats in de afbeelding, welke REDİ, op zyne Zestiende Plaat, geeft van de Kapoenen-Luis, die my egerter zo klein niet schynt geweest te zyn, als de Neet van een gewoone Hoofd Luis, indien ik uit vergelyking van zyne vergroote afbeeldingen mag oordeelen. Het schynt my toe, dat de Luis van den Sperwer of Kuikendief van FRISCH, die echter het Horststuk in 't allerminst niet hoekig heeft, hier toe betrokken zy (*). Ondertusfchen worden door deeze soort, die het Agterlyf zwart gerand heeft, zekerlyk die Luisjes verftaan veel kleiner dan Hoofd Luisen der Mensch en op 't bloote oog langwerpig, welke een gemeene Plaag der Hoenderen zyn, en waar van de Boeren in Sweeden, volgens onzen Autheur, dit Gedierte weeten te zuiveren, door hetzelve gestooten Peper, met Boter gemengd, in te geeven. Dit middel meen ik by onze Hoendermelkers in gebruik en nuttig bevonden te zyn, om de Hoenderen van de Pip of Snotterigheid te geneezen.

't Is fchande, dat wy omtrent zo gemeene Infekten nog dermaate onkundig zyn! De Luisjes, welke REDİ, als den Hoenderen eigen, op
zy-

(*). Immers zo is de afbeelding T. 24. op de III. Plaat van zyn XI. Deel, welken GEOFFROY, als op p. 24. verklaard zynde, in navolging van LINNÆUS, aanhaalt, onder den naam van *Pediculus Galli*; daar doch FRISCH spreekt *von der Huner-Geijer-Laas*. Zie bladz. 75.

zyne Tweede Plaat vertoont (†). zullen mooglyk die, van grootte als Neeten, zyn, daar LINNÆUS van spreekt; doch de zodanigen behooren, wegens de agt 1 ooten, die zy hebben, baarblykelyk tot het Geslagt der Myten.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

(34) Luis der Berkboenderen.

XXXIV.
Tetraonis.

De Luis der Paauwen van REDT wordt hier, Vraagswyze, door LINNÆUS, aangehaald, die deeze Luis der Berkboenderen, welke het Agterlyf van agteren Haairig heeft, aldus beschryft. De Kop is half ovaal, van agteren als af- en uitgesneeden, met de agterwaardse hoeken geknot en uitgerand; van vooren rond, van boven plat; de Halskraag Maanvormig: het Agterlyf ovaal, stomp aan den rand met negen Tandswyze insnydingen: de Sprieten zeer kort en stomp.

(35) Luis der Sneeuwboentjes.

XXXV.
Lagopi.

Deeze, in Sweeden waargenomen, heeft het Lyf plat, wederzyds stomp; het Agterlyf van vooren final, van agter breed, naar een Zaadhuisje van het Herders-Tas Kruid gelykende, en met een zwarten rand omringd: waar de

Kop

(†) Onder den naam van *Pulex Gallina*, in zyn Werkje, in *Duodecimo*, als boven

(34) *Pediculus Tetraonis Tetricis. Faun. Suec. 1961. Pulex Pavonis? RED. Exp. T. 14.*

(35) *Pediculus Tetraonis Lagopi. Faun. Suec. 1962.*

V. Kop zonder blykbaar Borstftuk aan gehecht is, van vooren ftomp zynde en op de zyden uitgerand. De Luis *fig. 3*, op de Vierde Plaat van REDI, fchynt wel eenigzins naar deeze te gelyken.

XXXVI. (36) Luis *der Duiven.*

Columba.
Duiven-
Luis.

Dat 'er kleine fmalle Luisjes op de Duiven zig onthouden, is iedereen bekend. Ik verwonder my, dat zy van LINNÆUS niet gezien zyn. GEOFFROY heeftze genoemd de Draadagtig langwerpige, witagtige, Luis, die de zyden van het Lyf wederzyds Roestkleurig of bruin heeft. De langwerpigheid van den Kop, die de gedaante byna van een Weevers-ſpoel heeft, is in deeze Infekten zo zonderling als die van het Lyf, dat naar 't end toe, alleenlyk, wat dikker wordt; gelyk de figuur van REDI duidelyk aanwyft.

Op de Wilde Duiven heeft Doktor SCOPOLI een geheel andere Soort van Luizen waargenomen, die hy de Tweetandige noemt, wegens twee puntjes aan het Borstftuk, hebbendeden Kop halfrond, breeder dan hetzelve, aan ieder agterften hoek tweeborstelig: het Agterlyf ovaal, plat en witagtig; de Pooten wit (*).

(37)

(36) *Pediculus Columbæ Oenatis*. †. RED. *Exp.* Tab. 2. f. 1.

(*) *Pediculus bidentatus*. *Ent. Carn.* N. 1050.

(37) Luis der Meezen.

V.

AFDEEL.

LXXVI.

HOOFD.

STUK.

XXXVII.

Pari.

Op de Kolemeezen, die men, wegens het Geluid dat zy maaken, 't welk tot aanlokking der Vinken dient, ook wel Vinkmeezen, en op fommige plaatfen Plakkers noemt, heeft FRISCH by hunne terugkomst in de Maand April een zonderling Luisje waargenomen. Dit is, behalve de breedte van het Lyf, dat zig byna vierkant vertoont; den kleinen Kop en dikke Halskraag; aanmerkelyk wegens vier Borstelagtige Haartjes agter aan. De grootsten en diksten hielt hy voor de Wyfjes, de anderen voor de Mannetjes van deeze Soort.

(38) Luis der Gier-Zwaluwen.

XXXVIII.

Hirundi.

nis.

Op deeze Soort van Zwaluwen heeft men, in Sweeden, een bleekagtig Luisje waargenomen, dat het Agterlyf Ovaalagtig, zwart en wit gevlakt heeft, met de zyden gehaaid, doch de agterste Haartjes grootst.

(39) Luis der Salm-Forellen.

XXXIX.

Fariensis.

De Soortnaam is die der gewoone of Rivier-Forellen; doch ik denk dat 'er deeze door te verstaan zyn; dewyl ik niet geloof, dat men de

(37) *Pediculus Pari majoris* †. FRISCH. *Inf.* VIII. p. 9. T. 1. f. 5.

(38) *Pediculus Hirundinis apoda*. *Faun. Succ.* 1963.

(39) *Pediculus Salmonis Fariensis*. *Faun. Succ.* 1964.

V. — de anderen ooit in de Zee van Noorwegen
 AFDEEL. vangt, en zonderdien kon men niet weeten,
 LXXXVI. dat 'er deeze Luis zig op onthoude (*). Zy
 HOOFD- heeft het Lyf wit, den Kop korter en breeder,
 STUK. de Halskraag zeer kort, het Borststuk vierkan-
 tig; het Agterlyf ovaal en plat; zes Pooten,
 die zeer kort zyn; boven de Staart twee rol-
 ronde Lighaampjes, langer dan het Lyf, en
 met Knobbeltjes bedekt. Deeze doen haar
 naar de gewoone Vischluizen, die in een vol-
 gend Geflagt komen, gelyken.

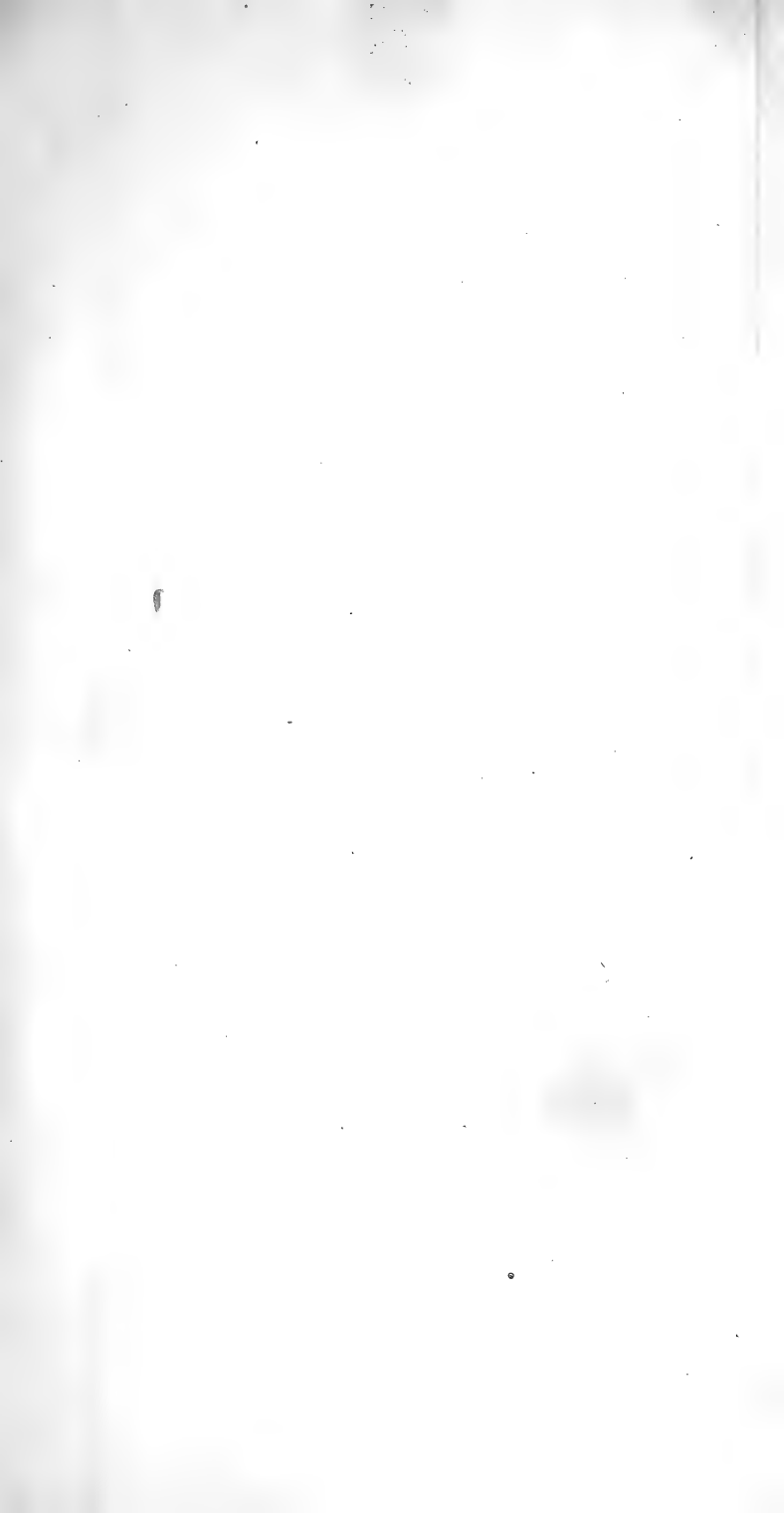
XXXX.
 Apis.
 Byën-
 Luis.

(40) Luis der Byën.

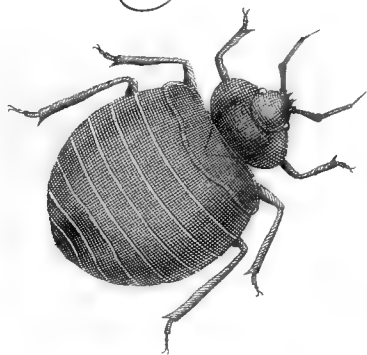
Op eene Honigby hadt FRISCH een Luisje
 gevonden, dat zeer groot was naar het Lig-
 haam van de By; als de grootte hebbende
 van een Luis der groote Vogelen. Het was
 zeer langwerpig, loopende van agteren spits,
 en den Kop plat hebbende, waar mede het,
 zegt hy, tusfchen de Voegen van het Agter-
 lyf weet in te booren, zo dat zy dikwils met
 de helft van het Lyf daar in zitten, houdende
 zig met de puntjes van den Kop zeer vast.
 LINNÆUS, die deeze Luisjes, volgens het
 Kruisteken, niet gezien heeft, getuigt even-
 wel dat zy zig op de Byën, aan het Schub-
 betje

(*) Habitat in Salmone Farione Maris Norvegici. *Syst. Nat.*
 XII. p. 1020.

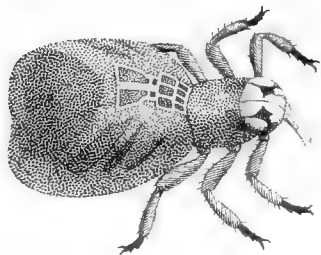
(40) *Pediculus Apis* T. FRISCH. *Inf.* VIII. T. 16. p. 34.

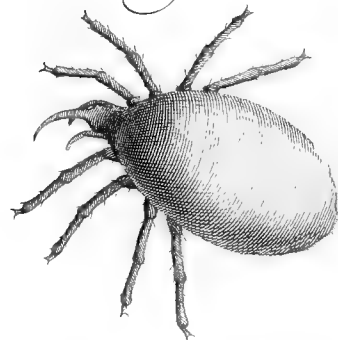
Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

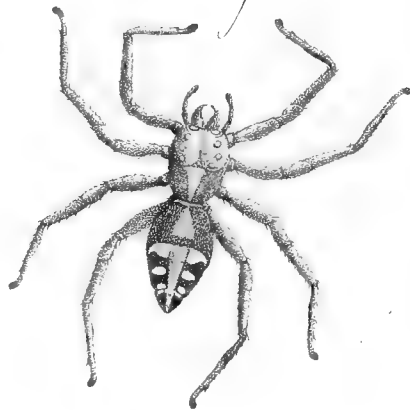
Fig. 4.

Fig. 5.

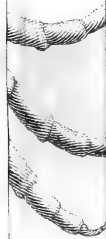

Fig. 6.

betje der Onrusten, onthouden (*). Dit is nog meer te verwonderen, dewyl de vleugelige Infekten nooit die Werktuigjes hebben, welke men Onrusten noemt (†).

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Dat, echter, de Byën niet de eenigste Infekten zyn, op welken men weezentlyke Luizen, met zes Pooten naamelyk, ontmoet, blykt uit de Waarneemingen van den vlytigen Natuuronderzoeker, Doktor SCOPOLI, die op de Gaasvliegen, Juffertjes en anderen, een Luisje gevonden heeft, dat hy de *hoog-roode* Luis noemt, wegens de Kleur, in gestalte veel naar een Myt gelykende, en op de Veen-Mol een andere beschryft, die van hem de *Smitige* getytelt wordt. Ook was, door hem, op eene blaauwagtig paarfe By, een Luisje gevonden, dat hy de *Bokagtige* noemt, als hebbende de Sprieten langer dan het Lyf, welke van haar geduurig, doch langzaam, bewoogen werden (‡). GRONOVIVS hadt, in ons Land, behalven de Menschen-Luizen, niet dan de Kluit-Plevier-Paauwen- en Kal-koenen-Luizen, waargenomen (§).

De WEEGLUIS verdiende, myns oordeels, veel-
Weeqluis.
PL. C.
Fig. 1.

(*). Habitat in Apibus ad squamulam Halterum. *Syst. Nat.* XII. p. 1020.

(†) Zie het voorgaande STUK, van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 392.

(‡) *Entomol. Carniolica*, p. 485, 386.

(§) *Act. Helvet. Physic. Math. Med.* VOL. V. p. 357.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

veeleer een plaats alhier, onder het zo haatlyk Ongediert, dan onder de Gevleugelde, alwaar dezelve geplaatst wordt, in het Geslagt der Wantfen. Zy is te vooren, aldaar, door my, omftandig beschreeven; maar, dewyl ik toen geen Afbeelding gegeven had van dit Infekt, waar van de goede Afbeeldingen zeer zeldzaam zyn, zo BONANNI aanmerkt, die het maar van onderen en dus in een zeer onvoldoende plaatzing heeft doen vertoonen; zo oordeelde ik niet ongevoeglyk, op de Konst-Plaat, die de Honderdste van deeze Natuurlyke Historie is, gebruik te maaken van de keurlyk door 't Mikroskoop getekende Figuur welke de Heer GEORGE PHILIPS hadt vervaardigd. Men kan hier mede de voorheen opgegevene Gestalte vergelyken (*).

LXXVII. H O O F D S T U K.

Beschryving van 't Geslagt der VLOOIJEN, waar in de Westindische Zandvlooijen zyn 't buis gebragt.

Naam. **D**e oorsprong van den Latynschen Geslagt-naam, *Pulex*, is duister. Sommigen hebben dien

(*) In het X. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz 327.

dien daar van afgeleid, dat zy uit Stof voort-
 komen, en, inderdaad, dit heeft meer eigen-
 schap, dan dat het van haare donker bruine
 Kleur zou zyn. Ik weet niet, waarom men
 niet gedagt heeft op het Latynsche woord
Pellere, dat ook Kloppen of Stooten betekent
 (*), en, in de volmaakt voorleeden tyd, een
 dergelyken uitgang heeft *. Dit zou op de ^{* *pepuli*}
 Vloojien, wegens haar Stootend opspringen,
 dat haar als uit het Gezigt weg dryft, niet
 ontoepasfelyk zyn. Doch men kan het ook,
 met Vossius, afleiden van het Griekfche *PSYL-*
LA, of *Psyllos*, 't welk voor een Vloo gebruikt
 is; gelyk men daar van een duidelyk blyk in
 het Vlookruid † heeft, dus wegens de figuur † ^{*Psyllium*}
 der Zaadjes genoemd zynde. *CALCAGUINUS*,
 die een Lofdigt ter eere van de Vloojien heeft
 gefchreeven, geeft ons de volgende, zeer na-
 tuurlyke, afleiding van dat woord. Hy meent
 dat de Vloo den Mensch eerst de Aderlaating
 geleerd heeft, of liever de uitzuiging van het
 Venyn uit Vergiftigde Wonden. Nu weet men
 dat de genen, die zulks oudtyds deden, *Psyl-*
li genoemd werden. De Hebreewfche naam
Pargneesch, die van een Wortelwoord, 't welk
 wegwyken betekent, afkomstig zou kunnen
 zyn, wordt een Vloo vertaald (†). De Itali-

aa-

V.
 AFDEEL.
 LXXVII.
 HOOFD-
 STUK.

(*) Tune has pepulisti fores? TER. Pellere Lyram. OVID.
 (†) Maar tweemaal komt die in 't Oude Testament voor;
 naamelyk I. SAMUEL 24. vs 15, en 26. v. 20. Op welke
 laatste plaats het, door de Zeventigen, *Ziel* vertaald is.
 I. DEEL. XIII. STUK,

V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

aanen noemenze *Pulce*, de Spaanschen *Pulgaz*, de Franschen *Puces*. De Engelsche naam *Flea*; de Hoogduitsche *Flobe*, en de Hollandfche *Vloo*, fchynen altemaal van het snel springen, waar door zy als wegvliegen, herkomstig te zyn.

Kenmerken.

De Kenmerken bestaan in zes Pooten te hebben, die tot springen bekwaam zyn, benevens twee Oogen en Draadagtige Sprietten: in plaats van Bek een omgeboogen Snuit, die Borstelagtig is en een verborgen Angel heeft: het Agterlyf op zyde plat of samengedrukt.

Soorten.

Behalven de gewoone Vlooijen zyn in dit Geslacht ook de Amerikaanfche Zandvlooijen, die de tweede Soort uitmaaken, begreepen: Dus

I.
Pulex
irritans.

(1) *Vloo*, die de Snuit korter dan het Lyf heeft.

Deeze is het, die met de voorgemelde naamen, van ouds tot heden, bedoeld wordt, en waar van zeer veele Autheuren, als hier onder blykt, de afbeelding, zo door de gewoone als door het Zonne-Mikroskoop, onder 't Oog

(1) *Pulex*. *Syst. Nat.* X. Gen. 234. XII. 265. *Pulex*, proboscide Corpore brevior. *Faun. Suec.* 1695. *SCOP. Carniol.* 1055. *RAJ. Inf.* 7. *ALB. Aran.* T. 41. *BONANN. Microgr.* f. 56. *Anon. Angl.* p. 204. f. 12. *HOOK. Microgr.* *JOBLÖT. Microgr.* I. pp. 1. T. 3. *FRISCH Inf.* II. p. 8. *VALISN. Op. I.* T. 25. f. 1. *LEEUWENH. Ep.* 76. f. 1-20. *ROFS. Inf.* II. *Musc.* T. 2, 3, 4. *BAKER Mikr.* T. 13. f. 6. *LEDERM. Decouvert.* I. T. 20. *SULTZ. Inf.* T. 22. f. 146. *SCHAEFF. Elem.* T. 105.

Oog gebragt hebben. In geen derzelven, geloof ik, heeft fterker Vergrooting plaats, dan in die van BONANNI, volkomen met die van HOOKE overeenkomstig, alwaar dit kleine Schepzeltje ter langte van byna een Amsterdamschen Voet, en ter dikte van by de vyf Duimen vertoon d wordt; zo dat de Vloo aldaar, in Lighaamelyken inhoud, meer dan vyf honderd-duizend maal vergroot is voorgesteld.

De Vlooijen, hoe lastige Infekten ook door hun krieuwelen en byten, hebben geenszins die affchuwlykheid, als het voorgemelde Ongediert. OVIDIUS of die andere Autheur zou zekerlyk anders niet hebben durven wenschen een Vloo te zyn, om by zyn Meisje onder de Kleederen te kunnen kruipen. Ondertusfchen strekt dat Gedigt niet veel tot lof der Vlooijen, die immer zo gehaat zyn, wegens haar vinnig byten, 't welk den Mensch fomtyds uit een diepen slaap wekt en geen ruste laat, en nog bovendien de Huid met leelyke Vlakken befmetten (*).

Dus zyn de Vlooijen, niet alleen, een algemeene Plaag der Mensch en van verscheide Dieren, op den geheelen Aardbodem, tenminste daar de Mensch en gekleed gaan en Huizen

bes

(*). Parve Pulex & amara lues, inimica Puellis
 Carmine quo fungar in tua facta ferox?
 Tu laceras Corpus tenerum, durissime, morsus
 Cujus cum fuerit plena Cruore Cutis;
 Emittis maculas nigro de Corpore fuscas, &c.

V. bewoonen, en daar het tevens niet al te koud
 AFDEEL. of te weinig Zomer is; gelyk in Lapland, al-
 LXXVII. waar LINNÆUS 'er geen en vondt. Ook wor-
 HOOFD- den zy, des Winters, by ons, zeer weinig
 STUK vernomen, en sommige Menschen zyn 'er meer
 dan anderen van geplaagd, offchoon zy
 in een zelfde Vertrek zig onthouden, ja by
 elkander flaapen. Van kranke Menschen, of
 die op 't fterven leggen, en van de Lyken,
 gaan zy af. Men vindtze, byfter veel, in ou-
 de afgeworpen Zwaluwen-Nesten.

Gefalte. De gefalte van een Vloo is meer zonderling
 dan verschrikkelyk: want de Wapening, als
 uit over elkander heen leggende Schilden of
 fterke Schubben bestaande, die haar geheele
 Lyf bekleedt, heeft niets dat afgryzen kan ver-
 wekken, en de gedaante van den Kop, bene-
 vens die der Pooten, in 't groot gezien, fchynt
 eer een bedrieglyke flimheid, om den Mensch
 door verborgen Wapentuig te verraffen, dan
 openbaar geweld of gevaarlykheid, aan te dui-
 den (*). Men moet dit Infekt onder de Sprin-
 gers tellen: want tot loopen fchynt de Poo-
 ten, die het de twee voorften aan den Kop en
 de twee middelsten langst heeft, geheel onbe-
 kwaam te zyn. Door de buiging van alle de
 Leed.

(*) Dus kan ik niet goedkeuren, dat GEOFFROY van zyne Afbeelding zegt: *On y verra la figure terrible de ce petit Animal, &c, Hist. des Inf. aux envir. de Paris. TOM. II. p. 615.*

Leedjes der Pooten, te gelyk, die zig allen eensklaps ontspannen, en dus een ongelooflyke uitwerking doen, worden de vervaarlyke Sprongen veroorzaakt van dit Infekt, wel twee honderdmaal de hoogte van zyn Lighaam overtreffende. Deeze maaken, dat het byna niet, dan in Wollen Stoffen of Haairigheid verward zynde, te vangen zy. De Ingezetenen van Dalekarlie, in Sweeden, draagen derhalve, zo wy leezen, een stukje van een Haazen-Vagt aan 't Lyf; welk Bont de Vloojen zeer beminnen, en dikwils daarin kruipen.

V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

Men moet zig niet alleen over den geweldigen Sprong, die een ongemeene kragt en vlugheid in dezelve te kennen geeft, maar ook over haare sterkte verwonderen; wanneer men de Konstuigjes ziet, daar sommigen de zee Infekten toe gebezigd hebben. MOUFFETUS verhaalt reeds, dat zeker Engelschman, MARK genaamd, een Gouden Kettingje gemaakt had, van een Vinger lang, met een Slot en Sleuteltje, welk hy een Vloo wist aan te doen, die 'er mede sprong. De grootste verwondering, egter, verdiende zyn handigheid in deezen: dewyl die geheele Toestel nog geen Grein woog. HOOKE verhaalt iets, dat meer bewys geeft van de kragt der Vloojen. Een Engelsch Werkman hadt van Yvoor een Karos gemaakt met zes Paarden, op den Bok een Koetsier, die een Hond tuschen de Beenen hadt; een

V.
 AFDEEL.
 LXXVII
 HOOFD-
 STUK.

Postiljon op 't rypaard en vier Persoonen in de Karos, met twee Knechts agter op; en die geheele Toefel werdt door een Vloo voortgehaald.

Angel der Vlooijen.

Dat Werktuig, het welk men den Angel der Vlooijen noemt, heeft de opmerking van verscheide Waarneemers naar zig getrokken, hoewel doch weinigen het te regt beschouwd hebben, dewyl 'er niet gemakkelyk by te komen is (*). BONANNI stelt ons, op een zelfde Plaat, de afbeeldingen voor, welke TORTONI, GRIENDEL en HOOKE, daarvan in 't licht gegeven hadden, en voegt 'er de zyne by, zodanig als deeze Angel hem, door de beste Mikroskooopen, was voorgekomen. Hy hadt 'er een, gemaakt door den Hollandschen Konstenaar DE RAVESWAY, het welk hem in het Snuitje, dat de Vloo om Bloed te zuigen uitsteekt, vier deelen heeft doen waarneemen, waar van 'er twee naar den krommen Snabel der Roofvogelen gelyken, en dus een Bek maaken, die Zydewaards opengaat, zynde zeer spits en Hoornagtig. Hier tusfchen, zegt hy,

(*) Van deeze moeielykheid wordt in her Werkje van BAKER, *over de Mikroskooopen*. Amst. 1744. p. 189, te regt melding gemaakt; doch dat het beste middel daar toe zou zyn, eerst den Kop en dan de voorste Posten af te snyden, om dat men 't zieltoogend Diertje dus gemakkelyker kan behandelen, komt my wonderlyk voor; aangemerkt de Angel, Boor of Priem, daar het mede steekt, aan den Kop, tusfchen de twee Voorpooten, is geplaatst.

hy, is een Snuitje begreepen, dat uit een zeer hard Vlies bestaat en dún met Haartjes is bezet, tweevoudig als het Hecht van een Knipmes, bevattende in zyne holligheid den Angel, daar de Vloo mede steekt en het Bloed inzuigt. Die Angel, naamelyk, is, als een Buisje, van binnen met een holte voorzien. Wanneer de Vloo daarmede kwetzen wil, dan rekt de Angel zig op dergelyke wyze uit, als wy dit somtyds de Aardwormen zien doen, wanneer zy in den Grond gaan booren. Een Vloo met Lym aan Papier vastgemaakt, en dezelve daardoor, als 't ware, tot dolheid gebragt hebbende, zag hy dezelve den Angel dus niet alleen uitsteeken, maar somtyds tuschen de deelen van den Bek, somtyds daar boven, somtyds daar beneden houden - gelyk hy denzelven met de Scheede en den Bek, in deeze drierley Standen, heeft doen afbeelden (*).

De Ouden, die voor de toevallige voortbrenging der Dieren waren, maakten geen zwaarigheid, om te stellen, dat de Vlooijen uit Stof voortkwamen, en daarom wordt dit Infekt ook, volgens ISIDORUS, genoemd een Kind van 't Stof *. ARISTOTELES, evenwel, heeft reeds erkend, dat de Vlooijen, zo wel als de Luizen en Weegluizen, haaren oorsprong uit Eijertjes als Neeten hadden, die door de

ou-

(*) Zie fig. 60. 61, 62, van zyne *Micrographia curiosa*,
I. DEEL. XIII. STUK.

V.
AFDEEL
LXXV. I.
HOOFD-
STUK.

ouden gelegd waren. SWAMMERDAM heeft deeze overeenkomst veel te ver getrokken, wanneer hy stelt, dat de Vloojien, zo wel als de Luidzen, volmaakt uit de Eijertjes voortkomen, en dus tot zynen eersten Rang van Verandering, ook, behooren zouden. Dus spreken sommige Authouren, in navolging van anderen, die alleenlyk zyn eerste Werk, in 't Latyn vertaald (*), hebben ingezien, en 't is waar, dat die scherpziende Waarneemer de Veranderingen, tot een bruine Kleur, in het Ey der Vloomeende bespeurd te hebben; doch naderhand, toen hem verhaald was, dat de Heer LEEUWENHOEK, te Delft, het voortkomen van een Wormpje uit het Ey der Vloohadt waargenomen, heeft hy, edelmoedig, zyne onkunde daar omtrent betuigd, en de verzekering, dien aangaande, uitgesteld tot nader Waarneemingen (†).

Vloowormpje.

LEEUWENHOEK, dan, hadt waargenomen, dat uit het Ey der Vloohadt een Wormpje voortkwam, het welk zig in een Kasje besloot, en tot aan het volgend Voorjaar daarin beslooten bleef. Zodanige Kasjes, dat eigentlyk de Tonnetjes zyn, waarin het Wormpje zig bespint, en eerst een Popje, dan een volmaakte Vloohadt wordt, moet SWAMMERDAM aangezien hebben voor Eytjes der Vloojien. En, hoe ligt is het, zig

(*) *Hist. Inf. generalis*. Lugd. Bat. 1733. p. 66.

(†) *Biblia Naturæ* of *Bybel der Natuur*. Leyde 1737. p. 59.

zig daarin te bedriegen: dewyl de eigentlyke Eytjes of Neeten vandeze Infekten zo moeijelyk te vinden zyn; eensdeels van wegen de kleinte, andersdeels, omdat zy veelal in Stoffige reeter of scheuren van Planken gelegd worden: want het Wyfje, dat aan de dikte zeer wel te kennen is, legt de Eytjes altoos, gelyk de Rupsen, op plaatsfen, waar de uitkomende Jongen, aanstonds, hun Voedzel vinden, zegt FRISCH, die de volgende niet onaartige aanmerkingen over de Voortteeling en menigvuldigheid der Vloojien op zekere plaatsfen, opgeeft.

V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

„ De Vloo is, wanneer zy uit haar Eytje
„ kruipt, eigentlyk een kleine Houtworm, als
„ een Rups, voorzien met zes Pooten en een
„ Rupsen-Gebit (*). Die ongeschaafde Bed-
„ planken onder het Bedstroo heeft, heeft al-
„ les by een, wat tot opvoeding der Vlooi-
„ jen behoort, en derhalve ook geen gebrek
„ daaraan. Want aldaar zyn deeltjes van Hout
„ en Stroo; daar is warmte tot uitbroeding,
„ door het slaapen op de Bedden. Vermogen-
„ de Luiden daarentegen, die de Vertrekken
„ netjes met Steenen belegd, of met hard glad
„ Hout gevloerd hebben, lyden, in de Zomer,
„ op ver naa zo veel van de Vloojien niet.
„ Zeker Amptman verhaalde my, dat hy on-
„ der

Reden der
menigvul-
heid.

(*) Het Masker heeft geen Pooten, een gevorkte Staart en spint: de Pop heeft Pooten en beweegt zig niet; zegt LINNEUS. Zo zyn Ed. dit wel waargenomen heeft, is het weezentlyk iets byzonders.

V.
 AFDEEL.
 LXXVII.
 HOOFD-
 STUK.

„ der de Planken van zyn Vloer Zaagzel hadt
 „ laten werpen: wien ik antwoordde, dat hy,
 „ den volgenden Zomer, geen gebrek aan
 „ Vloojen hebben zou; en, inderdaad, hy
 „ was genoodzaakt uit dat Vertrek te vlugten,
 „ wegens de menigte van dit Ongediert. 't
 „ Gemeene Volk verbeeldt zig, dat zy uit de
 „ Pis voortkomen; doch dit zyn ongegronde
 „ meeningen. Hoe morfiger een Vertrek is,
 „ hoe meer Vloojen daarin huisvesten. Die
 „ een Vloer van Planken heeft, moet denzel-
 „ ven, in de Zomer, alle Maanden met koo-
 „ kend heet Water laten schrobben; het
 „ welk dienen zal om de Eytjes en Wormpjes
 „ te dooden. Als de Wormpjes tot volwas-
 „ senheid zyn gekomen, vouwen zy de en-
 „ den te famen, en spinnen een Tonnetje, als
 „ dat van een Zyde-Worm, om zig heen. Van
 „ deeze Tonnetjes heb ik veele honderden ge-
 „ opend, en in eenigen de Vloojen nog geheel
 „ wit, in anderen zo bruin en volkomen aan-
 „ getroffen, dat zy my tegen 't Aangezicht
 „ sprongen”.

In de Verandering der Vloojen moet, naar het Jaar-Saizoen, een ongemeen verschil zyn: want men heeft ontdekt, dat zy, door de Eytjes, in een klein Glazen Buisje, by zig, geduurig in de Boezem te draagen, in 't midden van de Zomer in vier Dagen uitkomen, en, wanneer men de Wormpjes, dan, met doode Vliegen voedt, die zy gretig uitzuigen, zo ko-
 me

men zy, in elf Dagen, tot volwasfenheid, als wanneer het Wormpje zig infpint, en, na vier Dagen verloops, in een Popje verandert, dat, na negen Dagen tyds in die Gestalte gelegen te hebben, overgaat tot den volmaakten Staat. Dus blykt, volgens de Waarneemingen van LEEUWENHOEK, dat een Vloo, in omtrent een Maand tyds, haar Geslagt kan voortplanten. Op Honden, Katten en Haazen, hechten zig de Eytjes, die glinsterend wit zyn, aan de Haartjes dicht by het Lyf, en de uitkomende Wormpjes zullen, waarfchynlyk, van de smeerigheid der Huid in deeze Dieren, hun bestaan vinden.

De Paaring der Vlooijen kan, wanneer men een Mannetje en Wyfje in een Glazen Buis doet, die wel dicht, doch niet Lugtdicht toegestopt is, genoeglyk waargenomen worden. Men zegt, dat dezelve op een zonderlinge wys geschiedt; alzo het Mannetje gedekt wordt door het Wyfje. LEEUWENHOEK heeft haare Ingewanden, op dergelyke manier als SWAMMERDAM die der Luizen, naamelyk door Ontleding in een weinig Water, waargenomen. Hy meende, in het Mannelyk Zaad van deeze Infekten, de Zaaddiertjes zeer duidelyk te hebben ontdekt.

De Vlooijen onthouden zig, als een Plaa Middelen om ze te verdryven, der Menschen en Dieren, ook in alle Wereldsdeelen. Men heeft, derhalve, van ouds al verscheide Middelen beproefd om ze te verjaagen,

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

gen, die goed bevonden doch niet allen even gemakkelyk te gebruiken zyn. Dat Kruid, onder anderen, 't welk men Poley noemt, groeiende in Gelderland in 't wilde, zou daar van den naam hebben. Alst, Persikkruid, Stinkende Kamille en Kun of Boonkruid, worden ook als dienstig, tot verdryving van dit Ongediert, opgegeven. Deeze Middelen, egter, schynt zo gemakkelyk niet te gebruiken, noch zo onfeilbaar te zyn, als een geduurige zuivering der Vertrekken en Bedsteden, benevens het vlytig opvangen van de Vlooijen, dat, met een weinig Katoen in het Bedstede of Ledikant te stoppen, zegt men, gemakkelyk kan geschieden. De Schaapen-Wol, nog op het Lyf zittende, schynt geen aangenaame verblyfplaats voor dit Ongediert te zyn; daar zy doch, 't geen zeldzaam is, best in Wollen Dekens en Wollen Kleederen gevangen worden. Mooglyk zal die Vettigheid in deeze Wol, welke tot uitroeijing der Motten dienstig is *, ook hinderlyk zyn aan de Vlooijen. Zy worden uitgeroeid door dikwils veegen van den Vloer, met Elzebladeren of derzelver afkookzel; als ook door de Onderlaagen der Ledikanten en Bedsteden dikwils af te waschen met sterke Loog van Potasch; zegt Doktor SCOPOLI.

* Zie het
XI. STUK.
bladz. 723.

II.
Penetrans.
Zandvloo.

(2) Vloo, die de Snuit zo lang heeft als 't Lyf.

Deeze

(2) *Pulex proboscide Corporis longitudine f. Tunga. M.*

REGR.

Deeze Infekten zyn het , die ik *Zandvlooijen* genoemd heb , komende met de genen , welken in Peru , van de Spaanschen , *Nigua's* , en in de Westindiën , van de Franschen , *Piques* geheten worden , overeen . Het schynt , dat men dit Infekt , in Brasil , *Tunga* noeme Doch LINNÆUS vraagt : , Of de Vloo van CATESBY , die , door de Huid dringt ; de Myt van BROWNE , die onder de Huid nestelt , en de Tek-agtige Luis van ROLANDER , hier voor beschreeven , weezentlyk in Soort verschillen ? Of het ook eers een Myt , dan een Luis , dan een Vloo worde ? CATESBY beeldt de zynen af met het Vorkje van de Plantvloo . BROWN geeft aan de zyne agt Pooten , zo als een Myt heeft : ROLANDER , integendeel , maar zes Springpooten , als in de Vloo , aan deeze : maar het Weegluis-Spinnetje dringt op dergelyke manier in het Lighaam en huisvest 'er met Pyn in . Die in de Westindien zyn , mogen derhalve nader onderzoeken , van welk Geslagt deeze Diertjes en of 'er ééne dan meer Soorten van zyn .

De Heer JUSSIEU heeft , gelyk ik bevoorens aanmerkte* , toen hy voor eenige Jaaren zig in Peru bevondt , waargenomen ; dar 'er twee

V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

* Bladz.
71.

ge-

REGR. *Bras.* 249. SLOAN: *Jam.* II. p. 191. *Introd.* 125. *Pu-lex Cutem penetrans*, CATESB. *Carol.* II°, p. 10. T. 10. f. 3. *Acarus fuscus sub Cute nidulans*, *Proboscide acutiore*. BROWN. *Jaw.* 418.

I. DEEL. XIII. STUK.

V.
 AFDEEL
 LXXVII.
 HOOFD-
 STUK.

geheel verschillende Soorten zyn van dit On-
 gediert; de eene bruin als een Vloo, de ande-
 re geelagtig, die beiden in de Huid kruipen
 of booren en aldaar een Nest maaken als een
 platte Paarl, dat in eenige Dagen de grootte
 van een Erwt krygt, veroirzaakende een ge-
 weldige Jeukt en Pyn; doch de laatsten schee-
 nen eenigermaate Vergiftig te zyn. De eer-
 sten, die men ook *Cbiques*, en in de Kolonie van
 Rio de Berbice *Mobitjes* noemt, kunnen met
 regt den naam voeren van *Zandvloojen*, alzo
 zy, naar 't my toefchynt, by de Beenen op-
 springen uit het Zand; daar die andere, geel-
 agtige, niet springen, en deeze zyn het, die
 de kwaadaarige Zweeren, welke den Mensch
 kunnen doen fterven, veroirzaaken.

Die fchadelyke eigenschap, van deeze Infek-
 ten, is reeds lang bekend geweest (*). „ West-
 „ indie levert ons, uit het Geslagt der Vlooi-
 „ jen, zegt CARDANUS *, de *Nigua* uit, ze-
 „ kere wreede Pest. Dit Diertje is veel kleiner
 „ dan een Vloo, en, aan 't Lyf zig hechten-
 „ de, vreet het dermaate in, dat sommigen de
 „ Voeten of ook de Handen kwyt raaken. Het
 „ Middel, dat men 'er tegen uitgevonden
 „ heeft, is de plaats met Olie te smeeren en
 „ met een Scheermes te fchraapen. Hier voegt
 „ SCALIGER †, in zyne aanmerkingen, het
 „ volgende by. Het is een klein Vlooytje,
 „ met

† *Exerc.*
 94 N. 8. ad
 subtil. Car-
 dani, 23.

(*) MOUFFETUS de *Pulicello*, Inf. Theatr. p. 277.

„ met een zeer fcherpe Snuit, dat de Beenen,
 „ meest, (zelden andere Lighaamsdeelen,)
 „ aandoet, niet alleen van de genen die loo-
 „ pen, maar ook die op den Grond leggen.
 „ Hierom gaan de Indiaanen, doorgaans, hoog
 „ slaapen. 't Gezwel groeit den vierden Dag
 „ aan, en wordt vervolgens grooter dan een
 „ Erwt, zittende vol witte Neetjes, die zig
 „ door 't krabben met de Nagelen onder de
 „ Huid verspreiden: maar indien het Nest ge-
 „ heel wordt uitgehaald en in de Wonde war-
 „ me Asch gestrooid, komt het tot Genee-
 „ zing” 't Berigt van BENZO, in zyne Scheeps-
 „ tochten, is weinig daar van verschillende, die
 „ zegt. „ De Indiaanen hebben veel te lyden
 „ van kwaadaartige Infekten, onder welken
 „ de Nigua is, die de grootte omtrent van
 „ een Vloo heeft, dringende, zonder dat men
 „ 't voelt, tusfchen Vel en Vleesch, en in-
 „ zonderheid onder de Nagels der Toonen,
 „ in: want zy teelen voort in 't Stof Het
 „ gebeurt dikwils, dat zy, zonder eenig ge-
 „ voel, de grootte krygen van Cicers of Lin-
 „ zen, en dan zit dat Nest vol van een me-
 „ nigte Neeten, wordende niet, dan met veel
 „ moeite en pyn, door middel van een Naald
 „ of Doorn uitgehaald, en de Wond met war-
 „ me Asch genezen. De Neger-Slaaven der
 „ Spanjaarden, die zonder Schoenen loopen,
 „ hebben hier meest van te lyden, en kry-
 „ genze fomtyds zo menigvuldig in de Bee-

V. , , nen, dat men dit Ongediert niet dan door
 ADEEL. , , snyden of branden daar uit kan krygen. Hier
 LXXVII. , , om ziet men ook veelen van de Negers ,
 HOOFD- , , die hunne Toonen dus, ja zelfs de Voeten,
 STUK. , , verloren hebben”.

Aan de Kust van Senegal, in Afrika , was men, zo de Heer ADANSON aanmerkt, in het drooge Saizoen zeer geplaagd met Zandvlooi-
 jen, dus genaamd, omdat zy zig in het Zand der bewoonde Hutten onthouden. Dit Zand was 'er zo vol van, dat zy, zo dra men de Voeten daarin gezet hadt, de bloote Beenen byna geheel bedekten, kunnende door de klein-
 te naauwlyks gezien worden, dan door haare menigte. Zy steeken niet vinnig, maar veroir-
 zaaken een schrikkelyke leukt. Zy kunnen niet meer dan drie of vier Duim hoog springen, en dit maakt dat de genen, die een half Voet van den Grond slaapen, 'er niets van te dugten hebben.

Het schynt my toe, dat met deeze *Pubicellus*, van de voorgemelde Autheuren, zo wel als met onze Zandvlooi, de gedagte Soort bedoeld worde, die het Lyf, volgens LINNÆUS, rosag-
 tig bruin, samengedrukt, op zyde plat, en het Agerlyf, van onderen, wit heeft. Dat de zo-
 genaamde Patattes-Luizen hier van verschillen, zullen wy straks zien.

LXXVIII. HOOFDSTUK.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Beschryving van 't Geslacht der MYTEN, waar onder verscheidene voorkomen, die men gewoonlyk Luizen of Luisjes noemt, of Spinnetjes; als ook de Schurftdiertjes, enz.

't **L**atynsch woord *Acarus*, dat voor een Geslagtnaam strekt van deeze Infekten, schynt van het Grieksch *Akeiros*, als iets ondeelbaars of een *Atomon*, om zo te spreken, betekenende, afgeleid te moeten worden. Men hieltze, inderdaad, oudtyds, voor de allerkleinste Diertjes. „, ARISTOTELES schryft, dat „ in 't Wasch een allerkleinst Diertje * ge- * *Animal-*
„ boren wordt, (zegt ALDROVANDUS,) het *culum om-*
„ welk den naam van *Acari* voert; doch of dit *nium mini-*
„ kleiner of grooter zy dan een Luisje †, (want *mum*
„ zo noemenze wy ze hier in Italie,) kan ik † *Pedice-*
„ niet beoordeelen; dewyl ik nooit *Acari* ge- *lus*
„ zien heb: doch ik geloof dat het verschillen-
„ de Diertjes zyn, die men hier *Pellicellos*
„ noemt, omdat zy tusfchen de Opperhuid en
„ het Vel voortkruipen; hoewel veelen 'er
„ ook den naam aan geeven van *Sirones*”, dat
is, MYTEN. Men plagtze, in 't Neerduitsch,
ook wel *Ziertjes* te noemen, wegens de klein-
heid; doch die naam wordt thans aan andere
Infekten gegeven †, en de meesten hebben † Zie het
X. STUK.

V. verschillende benamingen, gelyk wy in de beschryving der Soorten zullen zien.

AFDEEL.
LXXVIII.

HOOFD.

STUK.
Kenmer-
keu.

De kleinheid, die in de meesten aanmerkelijk is, onderscheidt dit Geslagt zo zeer niet, als wel het getal der Pooten, 't welk agt is in de Myten. Zy komen met de Vlooijen overeen in het getal der Oogen, die zy 'er twee hebben, ter wederzyde van den Kop, en dit maakt hun voornaamste verschil van de Spinnekoppen uit, naar welken zy veelal wegens de Pooten gelyken (*). De Sprieten of Voelers zyn met Leedjes, en gelyken naar Pooten, zegt LINNÆUS.

Soorten.

't Getal der Soorten, dat te vooren eenendertig was, is thans tot vyfendertig vermeerderd, niettegenstaande nog verscheidene van dit Geslagt uitgemonsterd, en in het volgende t'huis gebragt zyn. Men vindt zesentwintig Soorten van Myten, onder de Gedierten van Sweeden, opgetekend.

(I)

(* *La Tique* (zegt GEOFFROY), *se distingue de l'Araignée, a la quelle elle ressemble beaucoup † par le nombre différent de ces Yeux.* 't Blykt klaar, dat, ter plaatse van het Kruisteken, of de woorden *par les Pattes*, of alleenlyk de *Comma* uitgelaten zy. Maar, wanneer hy 'er byvoegt, dat dit Geslagt, door de eenvoudige Sprieten, van dat der *Chelifer* en *Phalangium*, of Weeghuis-Spinnetje en Schaapherder-Spin, onderscheiden zy, verschilt hy grootelyk van den Heer LINNÆUS, die aan de Myten Voelers, naar Pooten gelykende, geeft.

(1) Myt, die rond is en plat, met een ovaale
Vlak van agteren.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

In Indiën wordt deeze Myt, die als een Luis
zig op de Olyphanten onthoudt, gevonden.
Het is mooglyk wel de allergrootste van dit
Geslagt, dewyl zy de grootte heeft van wit
Lupinen-Zaad of Boontjes, zynde donkerblauw
van kleur, met een dikken rand: van onderen,
wederzyds, drie Groeven hebbende. De Vlak,
van agteren, is zwart, ovaal en in drieën ge-
spleeten.

I.
Acarus
Elephanti-
nus
Olyphants-
Luis.

(2) Myt, die dwars-ovaal is en bruin, met een
witten Rand.

II.
Aegyptius.
Egypti-
sche.

In de Oosterfche Landen fchynt deeze zig
te onthouden.

(3) Myt, die dwars-ovaal is en plat, met een
ovaale Vlak van agteren.

III.
Reduvius.
Schaaps-
Tek.

Van de Schaaps-Luizen, die in 't laafte van
't voorgaande Stuk beschreeven zyn, verschilt
deeze Soort door het getal der Pooten en in
andere opzigten, aanmerkelyk. Van de Tek-
ken of Hondsluizen worden zy onderscheiden,
door-

(1) *Acarus orbiculatus depressus, maculâ baseos ovatâ.* *Syst. Nat.* X. Gen. 235. XII. Gen. 266.

(2) *Acarus obovatus fuscus, margine albæ.* M L. U. 425.

(3) *Acarus obovatus planus, maculâ baseos obovatâ.* *Fam. Succ.* 1966. *It. Oeland.* 62. 126. *RAJ. Inf.* 9.

V. doordien zy een langer Snuitje en het Lyf altoos plat hebben, met de Pooten donker-rood en de Rug Aschgrauw, het Agterlyf Hartvormig met drie kleine zwarte Stipjes daar op. De grootte is als die van een Weegluis. Zy booren zelden met den Kop in de Huid: want zy zuigen 'er maar nu en dan Bloed uit, en loozen de Vuiligheden, die daar uit voortkomen, van agteren, waardoor de Wol groen gekleurd en grootelyks bedorven wordt; dewyl men 'er die Smet naauwlyks met heete Loog, veel min met koud Water, uit kan krygen. Voeg hier by, dat zy wel een Jaar leevend blyven in de afgeschooren Vagten der Schaapen. Dit Ongediert wordt, op Oeland, in Sweeden, *Festing* genoemd, onthoudende zig op de Runders en Honden, in de Bosfchen, zegt LINNÆUS.

Schaapen
Luis.
Pl. C.
Fig. 2.

Zodanige Schaaps-Tekken, als deeze, my nog niet ter hand gekomen zynde, heb ik het niet ongevoeglyk geoordeeld, den Leezer hier de afbeelding onder 't oog te brengen, van de gewoone Schaapen-Luis, in 't voorgaande STUK beschreeven *: want nergens vind ik dezelve by vergrooting, en zelfs, niet dan by FRISCH, gantsch onvoldoende afgebeeld, die het ook zwart-blaauwe Luizen noemt, dat niet altoos plaats heeft: ten minste die van onze afbeelding, op Plaat C. *fig. 2.* was veeleer roodagtig graauw of Tegelrood, met een zeer aartige Tekening, van roode Ruitjes op 't midden, en blaauwe

* Zie 't
XI. STUK.
bladz. 620.
enz.

Strie-

Striemen aan de kanten van het Lyf, die, gelyk het geheele Voorwerp, in langte ongeveer vier of vyfmaal vergroot, hier zeer natuurlyk zyn afgebeeld. De Voetzool of het onderfte der Pooten, waaraan de Klaauwtjes zyn, alleen, was zwartagtig blaauw, en van de zonderlinge gedaante des Zuigers, die aan 't end dubbeld is, als ook van de geheele Gestalte, kan men genoegzaam uit de afbeelding oordeelen. Alleenlyk moet ik 'er nog byvoegen, dat het wel waar is, gelyk FRISCH zegt, dat het Lyf bezet zy met Haairtjes, doch dat het Infekt bovendien, over 't geheel, zig als Sagrynagtig voordoet, en ongemeen dik of rond is van Lyf.

V.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

(4) Myt, die ovaal is en Roestkleurig, van agteren een ovaale zwarte Vlakbebbende.

IV.
Indus.
Indiaan-
sche.

Deeze, in de Indiën zeer gemeen, is langer dan de voorgaande Soort.

(5) Myt, die dwars-ovaal is en roodagtig, bebbende het Schildje en de Knietjes der Pooten witagtig.

V.
Americā-
nus.
Ameri-
kaansche
Bosch-
Luis.

Zeer omftandig geeft ons de Heer KALM de beschryving van dit Infekt, het welk een ongemeene Plaag is voor de genen die door de

Bos-

(4) *Acarus ovalis ferrugineus, maculâ baseos ovatâ atrâ.*
Syst. Nat. XII.

(5) *Acarus obovatus rubicundus. Scutello Geniculisque Pe-
dum albidis. KALM. Aët. Stockb. 1754.*

V.
 AFDEEL.
 LXXVIII.
 HOOFD-
 STUK.
Boschluis.

fchen van Noord-Amerika reizen , wordende
 aldaar van de Sweeden , in Pensylvanie en Nieuw
 Jerfey , *Skogs-Luis* , dat is Boschluis , van de En-
 gelfchen *Tiks* of *Seed-Tiks* , dat is Tekken , en
 van de Hollanders , by Albany , *Houtluis* of
 Woudluis getyteld. „ Men vindtze , zegt
 „ die Heer , zeer menigvuldig in de Bosfchen,
 „ zo van Nieuw Jerfey als Pensylvanie , doch ,
 „ hoe verder men Noordwaards komt , hoe
 „ minder , evenwel werden wy 'er in de Woe-
 „ ftenyën , tusfchen de Engelfche Volkplantin-
 „ gen en Kanada , grootelyks mede geplaagd.
 „ Men wierdtze zelfs gewaar , terwyl men
 „ door de Bosfchen ging ; maar inzonderheid ,
 „ zo dra men zig op het Aardryk , op den
 „ wortel van een Boom , of op een omgeval-
 „ len Boom , nederzette ; zo dat een ruste ,
 „ die ongestoord eenigen tyd duurde , iets zeld-
 „ zaams was. Een ontelbaare menigte van
 „ deeze Houtluizen , Muggen en ander Onge-
 „ diert , was gereed om ons te plaagen , als wy ,
 „ om zo te fpreken , maar een Schreede voort-
 „ gingen in die uitgestrekte Wildernisfen ;
 „ doch voornaamelyk des nagts.

„ De grootte van dit Ongediert is verfchil-
 „ lende. Veelen zyn zo klein , dat menze
 „ naauwlyks zien , 'k laat ftaan vangen kan :
 „ anderen worden , wanneer zy zig vol Bloed
 „ gezoogen hebben , zo dik als het end van een
 „ Vinger ; doch de gewoone langte is een
 „ twaalfde Duims , en de breedte , in het mid-
 „ den

den, iets minder. Het Lyf is een weinig langwerpig rond; dun en platagtig; van ven glad en effen, aan den rand, in fommingen, als gegolfd. Zy hebben een glinfterend donkerroode Kleur, en een klein wit Vlakje op 't midden van de Rug, dat egter niet algemeen is. De Kop is zeer klein, met Draadswyze Sprieten en Snuitje, die zig als famengevoegd vertoonen, maakende met het onderfte des Lighaams een zeer ftompen hoek. De Sprieten zyn dikker aan 't end, en even lang als het Snuitje, dat naauwlyks een vierde der langte van het Lyf heeft. Het Borstftuk ontbreekt t'eenemaal (*). De Sprieten doen byna gelyken dienst aan het Infekt als de Snuit: want, wanneer het met de Snuit in de Huid van een Dier boort, zo volgen de Sprieten digt daar aan. Het heeft agt Pooten, die bleekrood, ongehaaid, glad, glinfterende, met zeer kleine witte Klaauwtjes aan het end gewapend zyn (†).

De meeften van deeze Infekten onthouden zig in het Gras en aan de Gewafen in de Bosfchen, inzonderheid onder het afgevallen Loof van het voorgaande Jaar, dat 'er, zo wel

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.
Boschluis.

(*) Hoe kan LINNÆUS dan onder de Kenmerken ftellen, *Scutello albido*? Want *Scutellum* kan hier immers niets dan het Borstfchild betekenen, en KALM zegt duidelyk: tusfchen Kop en Lyf vertoont zig geen Borst.

(†) Zyn dit ook de *Genicula Pedum*, die het Infekt witagtig heeft?

V. „ wel als 't Gras, dikwils geheel vol van zit. Op
 AFDEEL. „ Akkers, Velden en Weiden, vindt menze
 LXXVIII. „ niet. Zy komen in 't Voorjaar, zo dra de
 HOOFD- „ Sneeuw verdweenen is, te voorschyn, en
 STUK. „ blyven tot in 't midden van den Zomer ;
Beschluis. „ maar in de Herfst wierd ik 'er niet één ge-
 „ waar, hoe veel ik ook in de Bosfchen liep.
 „ Eerst kruipen zy op de Kleederen, en dan
 „ aan 't Lyf, alwaar zy onmiddelyk de Snuit
 „ insteeken, zonder dat men 't gewaar wordt,
 „ voordat zy reeds zo diep ingeboord zyn, dat
 „ men ze niet zonder gevaar weg kan krygen.
 „ Want, als menze afrukt, blyft gemeenlyk de
 „ Snuit met den Kop zitten, en dit veroorzaakt
 „ niet alleen een leelyken Stank, maar een
 „ schrikkelyke Jeukt, en door krabben komen
 „ 'er Zweeren, die fomtyds diep invreeten.
 „ Ik heb Menschen gezien, die, alleen door
 „ het afrukken van deeze Bosch-Luizen, een
 „ Gezwel hebben gekreegen, dat in 't eerst
 „ sterk etterde, eu eindelyk zo diep gewor-
 „ den is, dat men het voorfte Lid van den
 „ Duim in het Gat kon leggen, het welk een
 „ goede Vingerbreedte diep was. Gemeenlyk
 „ komt altoos, daar zy den Kop hebben inge-
 „ boord of Bloed gezoogen, een hard Knob-
 „ beltje, zo groot als een groene Erwt of
 „ nog grooter; blyvende dikwils zes Weeken,
 „ eer het verdwyne Wanneer men twee Da-
 „ gen in de Bosfchen gereisd hadt, was het
 „ Lyf zo vol van deeze Knobbeltjes, waar

„ van het eene pynlyk was, het andere jeuk- V.
 „ te: dat men naauwlyks wist, waar men zig ^{AFDEEL}
 „ zou krabben”. ^{LXXXVIII.}
 „ Dit Ongediert is byster lastig, wanneer ^{HOOFD-}
 „ het in de Ooren komt, daar het naauwlyks ^{STUK.}
 „ uit te krygen is, en die daar door somtyds ^{Boschluis.}
 „ een Vuist groot opzwellen, met een schrik-
 „ kelyke Pyn. Zy kruipen zeer langzaam en
 „ plaagen niet alleen de Menschē, maar ook
 „ allerley Dieren. Het Lyf der Paarden is
 „ ’er, aan den Buik, somwylen geheel mede
 „ bedekt, en men verliest ’er die in de Engel-
 „ sche Volkplantingen wel door; aangezien zy
 „ de Beeften geheel uitmergelen, en dus al
 „ kwynende, met veel Pyn, doen sterven. Zy
 „ zyn zeer taay: men kanze met de Nagelen
 „ naauwlyks te pletteren drukken. Onder het
 „ Bloedzuigen zwellen zy allengs uit, en ein-
 „ delyk, zig vol gezoopen hebbende, vallen
 „ zy van zelf af. Zulke twee Boschluizen in
 „ een Bakje gedaan hebbende, daar de eene op
 „ de Rug lag, bleeven zy langer dan een
 „ een Maand in ’t leven, en hadden middeler-
 „ wyl een groote menigte van Eytjes gelegd,
 „ die zeer klein, rond en glinsterend bruin
 „ waren. Geen voldoende Middelen schyn-
 „ nen ’er nog ontdekt te zyn tot voorbehoef-
 „ ding tegen of tot verdryving van dit leelyk
 „ Ongediert”. Het gene de Heer KALM best
 „ bevondt, was zulk een Luis, wanneer zy
 „ de Snuit reeds ingeboord hadt in zyne Huid,

V. met een Koorntangetje te vatten en afterruk-
 AFDEEL. ken , haalende dan aanstonds, het geen 'er
 LXXV 11. van zitten bleef , ook uit. Dikwils hadden
 HOOFD- van zitten bleef , ook uit. Dikwils hadden
 STUK. zy zig zo vast ingebeeten , dat met haar
Boschbluis. Snuit tevens een Stukje Vel mede afgerukt
 werdt.

Alle oude Perfoonen verzekerden hem een-
 stemmig, dat men in voorige tyden, (vyftig
 of zestig Jaaren , naamelyk , geleeden) in
 Nieuw Jerfey en Pensylvanie niets geweten
 had van deeze Boschluizen, die 'er met eene
 Kudde Vee, uit Maryland, in het begin dee-
 zer Eeuw zouden overgebracht zyn. Men hadt
 voorheen in gebruik gehad , alle Voorjaaren
 het afgefallen Loof, in de Bosfchen, in brand
 te fteeken; waar door wel dit Gebroedzel ver-
 nielt, maar tevens aan het jong Boomgewas
 zo veel nadeel toegebracht werdt, dat de Re-
 geering dit in brand fteeken goedvond te ver-
 bieden. Zulks is waarfchynlyk de reden, dat
 het gedagte Ongediert zig aldaar, in de laafte
 Jaaren , zo fterk vermenigvuldigd heeft, tot
 groot nadeel der Ingezetenen, die in de Zomer,
 wanneer door de fterke Hitte al het Gras op 't
 open Veld uitdroogt, geen ander middel heb-
 ben om de Beeften in 't leven te behouden ,
 dan dezelfen in de Bosfchen te laten loo-
 pen.

Men ziet hier uit, zegt de Heer KALM,
 eensdeels, het geluk der Landlieden in Euro-
 pa, daar men, zelfs in de Noordelyke deelen,

ongefoord door de Bosfchen kan reizen, en , V.
 andersdeels, hoe klein een Ongedierte, met de ^{AFDEEL}
 toelaating van den Almagtigen Bestuurder der ^{LXXVIII.}
 Ondermaansche Zaaken, een schrikkelyke Land- ^{HOOFD-}
 plaag kan worden, ^{STUK.}

(6) Myt, die het Agterlyf van agteren gekar- ^{VI.}
 teld, het Schildje ovaal en eenigermaate ^{Sanguis-}
 Oranjekeurig, den Staart in drieën ver- ^{fugus.}
 deeld heeft. ^{Bloedzui-}
^{ger.}

Of deeze, die de *Jatebucu* der Brasiliaanen kon zyn, meer den nevensgaande bynaam verdient dan de voorgaande, zou men, met reden, mogen twyfelen. Zy heeft de Voorpooten, digt aan het Lyf, met korte Spooen, volgens de Waarneming van ROLANDER, die deeze Soort in Zuid-Amerika ontdekt heeft, verschillende van de Patattes-Luizen meer in gedaante dan in eigenschap. Zy zuigt het Bloed uit de Beenen van Menschen, die in 't Land gaan wandelen, en kan daar nauwlyks uitgetrokken worden.

(7) Myt, die Klootagtig Eyrond is, met een ^{VII.}
 ronde Vlak van agteren en de Sprieten ^{Ricinus,}
 geknodst. ^{Tek- of}
^{Hondsluis.}

Dee-

(6) *Acarus Abdomine postice crenato*, Scutello ovato sub-fulvo, Rostro tripartito. *Syst. Nat.* XII. *Jatebucu*. MARCGR. *Braf.* 245.

(7) *Acarus globoso-ovatus*, maculâ bateos rotundâ, Antennis clavatis. *Faun. Succ.* 1967. SCOP. *Carn.* 1057. ALDR. *Inf.* 550. RAJ. *Inf.* 10. FRISCH. *Inf.* V. T. 19.

V.
 AFDEEL.
 LXXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze Soort van Tekken, die men in Sweeden *Flott* noemt, is by de Ouden bekend geweest onder den naam van *Ricinus*, wordende by de Grieken *Kroton* geheten, volgens ALDROVANDUS. Zy wisten, naamelyk, dat dit Dier de eigenschap der Bloedzuigeren hadt; doch zy dwaalden daarin, dat zy meenden, dat het geen opening had tot ontlasting van het ingezooogen Bloed, en dus, zig vol gezoopen hebbende, zonder Voortteeling moest sterven. De afbeelding, immers, en beschryving van zulk een Infekt, door ons elders gegeven (*), toont het tegendeel. Men vindtze op de Honden meest, doch ook op het Rundvee en de Schaapen, in ons Wereldsdeel. Men agt, dat zy deeze leelyke Infekten uit de Boschen bekomen, en dus zou het in aart, mischien, niet veel van de gedagte Amerikaansche verschillen.

Op een van myne doode Westindische gevlake Adderslangen, heb ik een dergelyk Infekt vinden zitten, 't welk volkomen naar een Blaasje geleck, ter grootte van een kleine Erwt, en zig niet, dan toen ik het'er uitgesneden had, in zyn waare Gestalte vertoonde. De Kleur was bruin, en dus zou het met de gedagte Amerikaansche Boschluizen meer overeenkomst schynen te hebben dan met onze Tekken, die geel-

(*) Zie het IX. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, bladz. 348. PLAAT LX. Fig. 5-7.

agtig wit zyn; indien dezelve niet, door het inzuigen van Bloed opzwellende, ook dergelyke Kleur verkreegen. Doktor SCOPOLI geeft ook een Roestagtig bruine Kleur aan de Europeifche Tekken, en zegt dat de Leedjes van derzelve Pooten ruig zyn. Indien LINNÆUS door geknodfte Sprieten die Deelen meent, welke in gedagte afbeelding met de Letteren *a a* zyn aangewezen; zo is deeze benaaming wat oneigen.

V.
A^{DEEL.}
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Op een Zee-Schildpad heeft de voorgefelde Italiaanfche Heer een Tek gevonden, die in de agterfte deelen van dat Dier, op dergelyke wyze, vast zat, als de gewoone Tekken aan of omtrent de Ooren der Honden. Dezelve hadt het Lyf Eyrond en bruin, met een Oranjekleurigen rand; van agteren geftreept, met agt Streepjes, onder met een Stip getekend. De grootte was omtrent als die van een gewoone Weegluis (*).

(8) Myt, die de Pooten van het tweede Paar zeer dik heeft.

VIII.
Crasfipes.
Dikpoot.

In fommige Tuinen van Sweeden is dit Infekt gemeen, onthoudende zig op de Aarde, loopende heen weer, en men vindt 'er dikwils verfcheidene by een. De grootte is als een kleine Vloo: de Kleur Kajanjebruin. Het heeft

(*) *Entomol. Carniolica.* p. 387.

(8) *Acarus Pedibus fecundariis crasfifimis.* *Favn. Suec* 1969.

V. heeft de Dyën van het tweede Paar monstreus dik en Schaaragtig, doch dun uitlopende gelyk de anderen: het welk die Pooten zeer wanftaligtig maakt, welken het om te vatten of te grypen, en geenzins om te loopen gebruikt; zynde het end van de Schaar, ten dien einde, buigzaam.

IX. *Vespertilionis.*
Vledermuizen-Luis. (9) Myt, die het Borststuk kruiswyz' boekig, de Pooten genageld en langer heeft dan het Lyf.

Ik begryp niet, hoe men de afbeelding en beschryving van de Vledermuizen-Luis, door FRISCH, overeen zou kunnen brengen met deeze Kenmerken: want, volgens dien Autheur, zo wel als volgens Doktor SCOPOLI, heeft dezelve het Lyf rondagtig, op de Rug als met Bloemen-Werk getekend, waarvan het Stammetje in het Snuitje uitloopt, zonder eenig blyk van Borststuk. Bovendien zyn de Pooten aan 't end stomp, en ieder als met een Zuiger voorzien, geenszins genageld, maar volmaakt gelykende naar de afbeelding en beschryving, welke de Heer BAKER van de Luis van den Vledermuis heeft aan 't licht gegeven (*). Deeze Heer merkt aan, dat de Vleder-

(9) *Acarus Thorace angulato - cruciatio*, Pedibus unguiculatis Corpore longioribus. *Faun. Suec.* 1941. sub Pediculo. *Acarus Vespertilionis*. SCOP. *Carn.* 1053. FRISCH. *Inf.* VII. T. 7.

(*) *Nuttig gebruik van 't Mikroskoop*. Amsterd. 1756. Pl. XV. p. 418.

dermuizen-Luis de eigenschap heeft, om de Pooten agterover te slaan, en dus, met den Buik om hoog, als op de Rug, te kunnen loopen. Ook schynt FRISCH iets daar van waargenomen te hebben: want, als zy moede worden, zegt hy, rekken zy de voorste Voel-Pooten in de hoogte. Men moetze niet in 't Haar zoeken, maar aan de Wieken der Vledermuizen.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD.
STUK.

(10) Myt, met de Dyën, van het derde Paar, uitermaate dik.

X.
Passerinus,
Vinken-
Luis.

De afbeelding van deeze, onder den naam van Spreeuwen-Vloo, door REDI, welke LINNÆUS zo slegt oordeelt, is inderdaad veel overeenkomstiger met die, waarvan DE GEER de afbeelding gegeven heeft, dan wederom die van BAKER, welke op deeze Soort thans aangehaald wordt; hoewel LINNÆUS haar niet gezien hadt. Dat Luisje, 't welk de gedagte Kenmerken heeft, is door den Sweedschen Kamerheer gevonden op een Vink en zeer duidelyk, by ongemeen sterke vergrooting, afgebeeld, terwyl het, op 't bloote Oog, nauwlyks zo groot was als een Stipje. De beschryving en afbeelding van dit monstreuse Insekt,

uit

(10) *Acarus Femotibus tertiis crassissimis*. *Faun. Suec.* 1970.
DE GEER *Act. Stock.* 1740, p 351. T. 1. f. 2. RED. *Viv.* Tab.
II. f. 4. *Acarus Vespertilionis*. GEOFFR. *Par.* II. p. 627. *Pedi-*
culus Vespertilionis. BAKER. *Microsc.* T. 15.

I, DEEL. XIII. STUK,

V. uit de Stokholmse Verhandelingen ontleend, is
 AFDEEL. LXXVIII. thans in 't Nederduitsch uitgegeven.

HOOFD-
 STUK.

(11) Myt, die de voorste Pooten zeer lang en in
 geduurige beweging heeft.

XI.

Metato-
rius.
 Beweeg-
 poot.

Op de Paddestoelen, en overzulks op Scha-
 duwagtige plaatsen, komt dit Diertje voor,
 het welk de grootte maar van een Neet heeft,
 zynde witagtig geel van Kleur, en hebbende
 de voorste Pooten langer dan de anderen, van ge-
 daante als Voelers of Sprietten, die het onder
 't loopen geduurig beweegt. Men mag deeze
 dan, te regt, Voelpooten noemen, gelyk FRISCH
 die van de Luis der Vledermuizen.

Op de blaauwe Meezen is, in Italie, een
 Myt gevonden, die, integendeel, de Agter-
 ste pooten veel langer dan de anderen hadt, en
 het voorste deel des Lyfs byna vierkant, wor-
 dende, deswegen, Springhaan-Myt getyeld.
 Op de Kraaijen, wederom, werdt 'er een ge-
 vonden, met het Lyf van agteren tweehoor-
 nig, en niet grooter dan een Stofje Snuiftabak.
 Op de Spechten, Lysters, enz. wederom an-
 deren (*), die, 't zy men ze Luisjes noemen
 wil of Myten, wel waardig te onderzoeken zyn,
 en, wegens haare kleinte, zeer fraaije Voorwer-
 pen voor 't Mikroskoop uitleveren.

(12)

(11) *Acarus Pedibus primis longissimis motoris, Faun.*
Succ. 1971.

(*) *Entom. Carriol. p. 383.*

(12) Myt, die de twee voorste Pooten langer en niettemin tot loopen dienstig, het Agterlyf van agteren tweehoornig heeft. V.
AFDEEL.
XXVIII.
HOOFD-
STUK.

Aan de Stammen der Pynboomen, in Sweeden, is deeze Soort gevonden, die klein is en rood, hebbende aan het Agterlyf twee Hoorn- tjes, als de Plantluizen. XII.
Aphidii-
des.
Plantluis-
agtige.

(13) Myt, die zwart is, aan de zyden met een soort van zwarte Dekschilden. XIII.
Coleop-
tratus.
Tor-agtige.

Onder Steenen is deeze door den Heer KALM waargenomen, zynde naauwlyks zo groot als Papaver-Zaad, en, door 't Mikroskoop gezien, van een zonderlinge gedaante.

(14) Myt, die doorschynend roodagtig is, met eene bruine Vlak, wederzyds, aan 't Ag- terlyf. XIV.
Telarius.
Spinder.

Deeze Soort is zo wel in Sweeden, als door Doktor SCOPOLI in Karniolie, en door GEOFFRO omstreeks Parys, waargenomen. Delaatste geeft 'er zelfs den zwierigen naam van *Herfst-*

(12) *Acarus Pedibus primis longioribus cursoriis, Abdomine postice bicorni. Faun. Suec. 1972.*

(13) *Acarus ater, lateribus nigro subcoleoptratis. F. Suec. 1975.*

(14) *Acarus rubicundo-hyalinus, Abdomine utrimque maculâ fuscâ Faun. Suec. 1212, 1196. SCOP. Carn. 1075. Acarus fuscus Autumnalis textor, GEOFFR. Paris. II. p. 626.*

V. *Herfstweever* (*) aan , en meent dat die *Draden*, welken men in de *Herfst* door de *Lugt* ziet vliegen of ook de *Velden* bedekken , het werk van deeze *Myten* zyn en niet van *Spinnekoppen*. Het *Gemeen*, zegt hy, noemt dezelve *Draaden van de Maagd* *, dat is, zo ik denk, *van de Lieve Vrouw*. 't Is buiten twyfel dat gene, 't welk men in Engeland *Gosfamer* noemt, en schadelyk voor het *Vee* zou zyn, maakende, inzonderheid, de *Schaa- pen* of *Lammeren* ongens. Dat woord wordt van *Gosfypium*, 't welk *Katoen* is, afgeleid, en gedagte *Draaden*, waarvan men geheele *doedjes* kan verzamelen, zyn, inderdaad, *Katoenagtig* „ Men vindt, zegt hy, in de *Herfst* „ dikwils de *Bast* der *Boomen*, voornaame- „ lyk aan den *Noordzyde* van den *Stam*, be- „ dekt met *fyne Draadjes*, die denzelven „ glad en *glinsterend* maaken. Deeze *Web-* „ ben, die van zulke kleine *Infekten* krie- „ len en het werk derzelven zyn, worden „ dikwils door den *Wind* in de *Lugt* weg- „ gevoerd, en men zietze in groote veelheid „ nedervallen op de *Velden* en *Tuinen*. On- „ der alle *Myten* is 'er geene, die *Draaden* „ spint, dan deeze”.

Herfst- Draaden. De ongemeene kleinheid van deeze *Infek- ten*, die met het bloote *Oog* nauwlyks zigt- baar

(*) Le tisserand d'Automne. *Hist. des Inf. env. Paris*.
TOM. II. p. 626.

baar zyn, kan gelegenheid hebben gegeven, omze voor *vliegende Spinnkopjes* aan te zien; gelyk LISTER van de zodanigen, door hem waargenomen, aan RAY schreef: berigtende dat hy die Webben zelfs, op een zeer hoogen Tooren zynde in 't Graaffchap York, boven hem inde Lugt had zien vliegen. Onder aan de Bladen der Lindeboomen en aan die van andere Planten, ziet men, in de Herfst, dergelyk Spinzelmengvuldig: het welk in de Winterhuizen tot groot nadeel van de Planten strekt, die 'er somtyds door verftikken en verflenzen, zegt LINNÆUS.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

(15) Myt, die de zyden eenigermaate kwabbig, de vier agterfte Pooten zeer lang, de Dyën en Kop Roestkleurig en het Agterlyf met Borstelig Haair bezet heeft.

XV.
Siro.
Kaasmyt.

Iemand, die ooit de Kaasmyt, welke de gewoonste en gemakkelyk te bekomen is, met een Mikroskoop beschouwd, of de afbeeldingen, welken 'er van aan 't licht gegeven zyn, gezien

(15) *Acarus lateribus sublobatis*, Pedibus quatuor posticis longissimis, Femoribus, Capiteque ferrugineis, Abdomine Setoso. *Faun. Succ.* 1975.

Farinæ.

Scabiei.

BLANK. <i>Inf. Tab.</i> XIV. fig. A, B.	SCHENK. <i>Obs.</i> 676.
LEDERM. <i>Micr.</i> 68. T. 33. f. 2.	BONANN. <i>Micr.</i> fig. 113.
BONANN. <i>Micr.</i> f. 112.	ALLEN. <i>Comp.</i> XI. §. 8.
LEEUEW. <i>Epist.</i> 77. T. 370. f. 9, 10.	<i>Act. Anglic.</i> N. 283.
RIVIN. <i>Prur.</i> 18. f. D-L.	RIVIN. <i>Prur.</i> 18. f. A, E.
E.N.C. Dec. 2. Ann. 10. App. 34.	<i>Act. Lips.</i> 1682. p. 319.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

zien heeft, zal niet kunnen nalaaten zig grootelyks te verwonderen, over de hier opgegeven Kenmerken van deeze Soort, die in alle opzigten, byna, van de weezentlykheid der zaak verschillen. De Kaasmyt, die men ook fomtyds in het Meel en andere eetbaare Waaren vindt, heeft het Lyf van agteren dik en rond, naar vooren dunner en aan den Kop spits toeloopende, zonder eenige Kwabbigheid op de zyden. Zy heeft agt Pooten, die ruig en byna gelyk van langte zyn. De Kleur van het Diertje is egaal en byna doorschynend geelagtig. Het eenigste, dat met de opgegevene Kenmerken overeenkomt, is, dat zy het Lyf overal bezet heeft met lange Haarborstels.

Zodanige Infekten, voor 't bloote Oog naauwlyks zichtbaar, zyn het, die men in onze Taal *Myten* of de *Myt*, in 't Fransch *Mites*, *Sirons* of *Ciron*, in Italie *Ciro* of *Syro*, in 't Engelsch *Meat* of *Mite*, in 't Hoogduitsch *Miibe* noemt; in Sweeden *Mabl*. Dewyl de voorste Pooten zeer klein en dicht by den Kop zyn, zo hebben sommigen, naar 't schynt, maar zes Pooten aan dezelve waargenomen; gelyk dit blykt in de afbeelding van LEDERMULLER, die veele Myten van het Meel van Spelt, by elkander, vergroot voorstelt: want het zou zonderling zyn, dat 'er een zo weezentlyk verschil plaats had, in Diertjes, anderzins van denzelfden aart en eenerley Lighaamsgestalte. Die Autheur, wel is waar, erkent, dat de

My-

Myten van de Kaas verschillen van die men V. aan Varkens-Blaazen, in Ryst en aan de A- AFDEEL. mandelen vindt; doch het verschil is niet groot LXXVIII. genoeg om byzondere Soorten, gelyk hy zegt, HOOFD- daar van te maaken. Het eenigste verschil dat STUK. de Engelsche Heer POWER, die ook agt Pooten aan de Myt geeft, met die van Moutstof en en Haveren-Meel vondt, was dat deeze laatsten met meer en langer witte Eorfstels, voornamelyk aan 't agter-end, bezet waren, en wat vlugger dan die van de Kaas. Op de Vygen hadt hy 'er, wel is waar, gevonden, die naar Torretjes geleeken, alzo zy maar zes Pooten en twee Voelers aan den Kop, met twee lange Sprieten daar boven hadden; doch het is zeer bedenkelyk, of die Voelers ook de twee voorste Pooten en de Sprieten Haarborstels kunnen geweest zyn, welken LEEUWENHOEK, op sommige Myten der Vygen, veel langer, dan op eenige andere Myt, heeft waargenomen. Zy waren traager en logger, zegt POWER, dan de Myten van het Meel en hadden geen Borstels; hoewel hy ook sommige op de Vygen gezien hadt, vol van witte Borstels en van gedaante als die in Haveren-Meel. Deeze noemt hy de gewoone Myt, welke hy ook gevonden hadt in Hooy, in het Stof dat van gedroogde Wortelen valt, enz. (*).

Groo-

(*) *Microscopical Observations.* Lond. 1664. p. 13.

V. Grootelyks is hiervan in gedaante verschil-
 AFDEEL. lende dat Diertje, het welk fomtyds in de
 LXXVIII. blaasjes van Schurft of ruidigheid der Huid
 HOOFD- gevonden wordt, en veel meer overeenkomst
 STUK. met een Platluis heeft. De enkele beschou-
 Schurft- wing der afbeelding van den Italiaanschen Dok-
 diertjes, tor BONOMUS, die deeze Schurftdiertjes eerst
 schynt ontdekt te hebben, door BONANNI, hier
 aangehaald, welke de Heer BAKER, in zyn
 Werk over de Mikroskooopen, overgenomen
 heeft, toont dit verschil genoegzaam (*). Ook
 schynt het tegenstrydig, dat de zelfde Soort van
 Infekten in 't eene geval geheel droog en open,
 in 't andere geval geheel nat en beslooten; in
 't eene geval troepswyze, in 't andere geval
 geheel eenzaam en op zig zelf alleen: in 't eene
 geval zeer week van zelfstandigheid, in 't an-
 dere zo Korstagtig hard zou zyn, dat menze
 tusfchen de Nagels knippen kon, gelykerwys
 de Neeten der gewoone Hoofdлуizen: het welk
 van de Schurftdiertjes verhaald wordt, wel-
 ken BONANNI, die zekerlyk een goed Waarne-
 mer was, zegt, met zyn eigen Oogen zodanig
 waargenomen te hebben, als zy door BONO-
 MUS, hier boven gemeld, in overeenkomst met
 zyne Figuur 113, en nagenoeg met die van BA-
 KER, Fig. 2, a, zyn afgebeeld. Indien ook
 deeze Schurftdiertjes aan 't Menschelyk Lig-
 haam

(*) Zie het *Mikroskoop gemakelyk gemaakt*. Amsterd. 1744.
 Plaat XIII. Fig. 2 en Fig. 5.

haam kwamen uit Meel, wanneer eenig Lig-
 haamsdeel met hetzelfde bestooven wordt (*);
 zo zou die haatlyke eigenschap al van over-
 lang het misbruik, van de Poeijer, die de bloem
 en dus het edelste van 't gemalen Koorn en
 wel van de Tarw is, zo overdaadig tot enkele
 grootschheid en wellust weg te smyten of nut-
 teloos te maaken, uit de Mode gebragt hebben.
 Hoe dikmaals, immers, gebeurt het, dat men
 die Poeijer Jaar en Dag, en op allerley broei-
 jige warme plaatsen, in de Doozen laat, zon-
 der dat de Dames ooit, door zig het Aange-
 zigt, den Hals, den Boezem of de Handen te
 poeijeren, met dit zo haatlyk Ongemak bezet
 raaken, dat dikwils door uitwendige Middelen
 niet te geneezen is (†).

V.
 AFDEEL.
 LXXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

Ik heb dus de redenen omftandig voorgesteld,
 die my doen twyfelen, of het wel zo vast gaat,
 als elders gezegd wordt, dat de Myten van
 het Meel de zelfden zyn als die Diertjes, wel-
 ke

(*) Si Mater aut Nutrix infantem Farinâ Cereali, in qua
 Acari sapissime habitant, adsperserit, Infans in ea parte pri-
 mo, & toto tandem Corpore, Scabie laboravit. *Aman. Acad.*
 III. p. 333.

(†) Waarom deeze Kwaal door *inwendige* hulpmiddelen
 nooit te geneezen is, staat 'er in 't gedagte Werk van BAKER
 bl. 170. Ik heb reden om dit om te keeren; dewyl het be-
 kend is, dat 'er dikwils inwendige Middelen vereischt wor-
 den, om de Schurft te geneezen. Vergelyk hier mede de
 Waarneeming van SCHENKIUS. *Observ. Med. Francof.* 1600.
 in Octavo, op de aangehaalde pag. 676; alwaar ik niet vind
 dat hy van Diertjes, die de Schurft veroorzaaken zouden,
 spreekt.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

ke de Schurft veroorzaaken (*). LINNÆUS, wiens Discipel AVELIN, uit Dalekarlie, dit, onder zyne Voorzitting, verdedigt hadt, zegt niettemin thans voorzigtiger: „ tusfchen de „ Myten van het Meel, die van de Schurft, „ van de Teering en van de dubbelde anderen- „ dagfe Koorts, heb ik *tot nog toe naauwlyks* „ *ander* verfchil gevonden, dan het gene uit „ de plaats ontftaat, waar zy voorko- „ men” (†). Zyn Ed. heeft dit een weinig verzagt, hebbende in de Tiende Uitgaave ftelliglyk verzekerd gehad, dat hy ’er *geen ander* verfchil in had gevonden (‡): des men zou mogen denken of zyn Ed. ook daaraan begon te twyfelen, doordien hy reeds een weezentlyk verfchil, tusfchen de eerstgemelden en die van de Roode-Loop, had waargenomen, welke te vooren daarmede gelyk gesteld waren. Kan men, nu, niet met reden zeggen, dat hy *te oppervlakkig en veranderlyk is in alle zyne Werken*, gelyk de Heer CAMPER verzekert (§)? Zyn Ed. immers, diende verklaard te hebben, of de
Tee-

(*) *Acarus, qui Farinam effœtam facit, idem est cum Acaro humano subentaneo. Amœn. Acad. ut supra.*

(†) *Inter Sirones Farinæ, Scabici, Phthificos, Hemitritæ, vix etiamnum reperi alias differentias, quam a loco petitas. Syst. Nat. XII. p. 1024.*

(‡) *Inter Sirones Farinæ, Scabici, Dysentericæ Hemitritæ, non reperi alias differentias, quam a loco petitas. Syst. Nat. X. p. 617.*

(§) *Verhand. over de Leverwormen van het Vee. Landb. II. Stuk. p. 308.*

Teering en gedagte Koorts, anders dan een gevolg van Schurft, in 't algemeen ook door dergelyke Diertjes worden te weeg gebragt.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

(16) Myt, die het Agterlyf stomp Eyronde en van agteren met vier Borsteltjes heeft, zo lang als 't Lyf en neergeboogen.

XVI.
Lactis.
Melkmyt.

Veelen zullen, in de uitspraak, weinig onderscheid tuschen Melkmeid en Melkmyt maaken, dat egter, hier, een groot verschil geeft. Door dit Infekt verstaan wy een Diertje uit het Geslagt der Myten, het welk zig in oude Room van Melk en in de Melkvaten onthoudt; hebbende het Lyf Glasagtig doorschynende, van agteren zeer stomp, met vier Borstels, die onder 't gaan nasleepen. De Bek en Pooten van hetzelfde zyn Tegelroodagtig.

(17) Myt, die de Pooten met twee Borstels, het Agterlyf, dat Eyronde is, van agteren met vier Borstels heeft, die waterpas loopen en zo lang als 't Lyf zyn.

XVII.
Dysent-
ria.
Roo-loop-
Diertjes.

Aangaande dit stuk, 't welk veelen vreemd zal voorkomen, breng ik hier woordelyk te berde, 't geen

(16) *Acarus*, Abdomine ovato obtuso, postice Setis quatuor longitudine Corporis, declinatis. *Syst. Nat.* XII.

(17) *Acarus* Pedibus Setis duabus; Abdominis ovati postice Setis quatuor, longitudine Corporis, horizontalibus. *Syst. Nat.* XII.

V. 't geen gezegd wordt in een Verhandeling over
 ADEEL. de leevende Puiſten, die door den Heer NYAN-
 LXXVIII. DER van Calmar, in 't jaar 1757, te Upfal, onder
 HOOFD- de Voorzitting van LINNÆUS is verdedigd (*).
 STUK.

„ De regeerende Roode Loop is een inwen-
 „ dig Schurft der Darmen; gelyk de Ontlee-
 „ ding der Lighaamen van Menſchen, die aan
 „ deeze Kwaal geſtorven waren, heeft aange-
 „ toond. Dat dezelve door beſmetting van den
 „ Afgang en gemeene Sekreeten voortgeplant
 „ worde, ſtaat by geen ervaren Geneesheer in
 „ twyfel. BARTHOLINUS heeft reeds verhaald,
 „ hoe een Deensch Doktor, in de voorgaande
 „ Eeuw, te Helfingburg, meermaalen met de
 „ Roode Loop bevangen zynde geweest, ein-
 „ delyk waarnam, dat zyne Uitwerpfelen der
 „ Darmen met kleine Diertjes, die weezent-
 „ lyk leefden, doch zig naauwlyks kenbaar
 „ beweegden, vervuld waren. In dit opzigt
 „ kunnen wy niet voorby, hier een Waarne-
 „ ming te plaatzen, door welke dit ſtuk groot-
 „ telyks wordt opgehelderd.

„ Nu vier Jaaren geleeden kreeg de Heer
 „ ROLANDER, die in de koſt was by den Ed.
 „ Heer Voorzitter, de Roode Loop. Hy
 „ werdt 'er met Rhabarber en verzagtende
 „ Middelen, op de gewoone manier, van ge-
 „ nezen; maar, agt dagen daarna, kreeg hy
 „ ze weer, en werdt wederom genezen.

„ Toen

(*) *Amen. Acad.* VOL. V. p. 92, Sec. Diff. 8a. ſub ti-
 tulo *Exanthemata viva.*

„ Toen hy , agt Dagen daarna , ten der- V.
 „ denmaale met die Kwaal bevangen werdt, ^{AFDEEL.}
 „ onderzocht men naauwkeurig naar de oir- ^{LXXVIII.}
 „ zaak , dat dezelve hem dus in 't byzonder ^{STUK.}
 „ overkwam; terwyl alle de anderen van het
 „ Huisgezin , die een zelfde Levensmanier en
 „ Tafel gebruikten , gezond waren. De
 „ Heer Voorzitter raadde den Patient , die
 „ voornaamelyk zig toeleid' op de Infekten-
 „ kunde , dat hy zynen Afgang onderzoeken
 „ zou , op dat het met meer zekerheid bly-
 „ ken mogte , of de Waarneeming van BAR-
 „ THOLINUS golde , dan niet. Dit gedaan
 „ hebbende zaid' de Patient , dat hy 'er mil-
 „ lioenen van Diertjes in gezien hadt , die ,
 „ volgens zyne naauwkeurige befchryving ,
 „ Myten waren , en wel naast gelykende naar
 „ die van het Meel. Sommigen gaven dan de
 „ Schuld aan zyn drinken by nagt: want , on-
 „ der den Maaltyd niet drinkende , was hy
 „ gewoon eenig dun Vogt , om de dorst te
 „ lesfchen , by zig te houden. Die oirzaak , eg-
 „ ter , fcheen niet genoegzaam , tot dat hy ,
 „ den Beker van Geneverboomen-Hout , wel-
 „ ken hy daartoe gebruikte , befchouwende ,
 „ daarin , tufchen de ribbetjes , een wit free-
 „ pje ontdekte , 't welk naauwlyks zigbaar
 „ was met het bloote Oog , maar , met een
 „ Vergrootglas bekeeken zynde , bevondt hy ,
 „ dat dit witagtige niets anders was dan eene
 „ ontelbaare menigte van dergelyke Myten ,

V. „ als hy in zyn Afgang gevonden hadt. Hy
 AFDEEL. „ nam verder waar, dat deeze Diertjes , door
 LXXVIII. „ het gieten van Drank in den Beker , niet van
 HOOFD- „ plaats veranderden; maar dat zy, omtrent
 STUK. „ middernagt , hunne plaats verlaatende, aan
 „ de oppervlakte kwamen, waarfchynlyk om
 „ Aas te zoeken; alwaar zy tot tien Uuren
 „ 's morgens bleeven, en dan wederom naar
 „ de voorige plaats terugkeerden. Deeze My-
 „ ten op een vogtig Schyfje geplaatst hebben-
 „ de, bevondt hy, dat zy weinig aandoening
 „ hadden van verfcheiderley bygeftorte Vog-
 „ ten, en zonder nadeel door de Olie liepen;
 „ maar Brandewyn deedt hun kwaad, en nog
 „ meer de Tinctuur van Rhabarber, 't welk
 „ inzonderheid merkwaardig is. Dewyl de
 „ Rhabarber, gelyk men weet, een byzonder
 „ Geneesmiddel is voor de Roode Loop, en
 „ de fcherpbladerige Patich, zeer naa met de-
 „ zelve verwant, een gewoon hulpmiddel
 „ tegen de Schurft; zo vinden wy hier de re-
 „ den van die overeenkomstigheid.
 „ De Diertjes bleeven aan den Beker, fchoon
 „ met warm Water driemaal afgewafchen
 „ zynde of uitgespoeld, hardnekkig hangen.
 „ Hy vondt dergelyken, vervolgens, dikwils
 „ aan Vaten daar Zuure drank in was, en on-
 „ der aan de Stoppen der Biertonnen. Hierom
 „ zou men vermoeden mogen, of niet die
 „ Roode Loop, waar mede de Landftreek van
 „ Schoonen, *Gyngé* genaamd, byna jaarlyks,
 „ ten

„ ten tyde van den Oogst, gekweld wordt, V.
 „ zo wel als die, waarmede de Legers ge- AFDEEL.
 „ plaagd zyn, uit de zelfde Soort van Myten, LXXVIII.
 „ zig in Zuure Drank verschuilende, en dan HOOFD-
 „ door den Afgang, op een besmettende wy- STUK.
 „ ze, voortgeplant wordende, afkomstig zou
 „ kunnen zyn. Om de zelfde reden, mooglyk,
 „ was den Israëliëten, onder 't Oude Testa-
 „ ment, aanbevolen, hunne Vuiligheid, zo
 „ dra die uitgeworpen ware, met Aarde te be-
 „ dekken. Zou het voor die van Schönen en
 „ de Soldaaten in de Legers niet beter zyn,
 „ Aarden en Metaalen Vaten tot den Drank
 „ te gebruiken, daar deeze Infekten zig niet
 „ zo gemakkelyk aan hechten? Onder 't Ge-
 „ meene Volk, is al van ouds, het denkbeeld
 „ geweest, dat men van Vogt, het welk de
 „ geheele Nagt in de open Lugt gestaan hadt,
 „ het bovenste moest afgieten, eer men 'er,
 „ op een nugter Hart, van dronk. Gedagte
 „ Waarneeming leert ons, dat die Myten als-
 „ dan in beweeging zyn, en dus zal de On-
 „ dervinding zulks voorgescreeven hebben.
 „ Door het drinken van verschaald Bier (*)
 „ onstaat Buikpyn, welke een teug Brande-
 „ wyn dikwils wegneemt; zynde een middel,
 „ dat

(*) Ik voeg 'er by, *Bier*, dewyl ook de gedagte, dunne
 Drank, dien ROLANDER 's nagts uit zyn Houten Beker ge-
 bruikte, dun, zuur of verschaald Bier schynt te zyn geweest.
 Zie *Syst. Nat.* Ed. XII.

V.
 AFDEEL.
 LXXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

„ dat naast aan de Rhabarber komt , in het
 „ dooden van deeze Infekten”.

De Roo-Loop Diertjes dan , aan wier be-
 staanlykheid wy nu niet meer mogen twyfelen ,
 hebben , volgens LINNÆUS , het Lyf Glasag-
 tig: ieder Poot van agteren gewapend met
 twee Haairtjes , het eene in 't midden het an-
 dere aan 't end: het Agterlyf Eyrond , glad ,
 met vier Borstelhaairtjes bepaald , die byna
 langer dan het Lyf zyn , van elkander afstaan-
 de , twee boven , twee onder.

XVIII.
 Exulce-
 rans.
 Myt van
 Raazende
 Schurft.
 * Scabies
 ferina

(18) Myt met zeer lange Borstelagtige Poo-
 ten , waarvan de twee voorsten kort
 zyn.

In de Raazende Schurft * worden , zegt die
 zelfde Autheur , de Myten moeielyker gevon-
 den dan in de gewoone Schurft , en zy maaken
 ook een andere Soort uit , die de Vier Agterpoo-
 ten tweemaal zoo lang als het Lyf heeft. Met
 Moskeljaat , Sivet , Vrouwen-Gras (*), Kam-
 fer , Olie van Berken-Bast , bewaaren wy
 (voegt hy 'er by) de Kleederen en Infekten-
 Verzamelingen , voor de Myten ; welke Mid-
 delen , ſinwendig , ook met goed gevolg , om
 dee-

(18) *Acaras Pedibus longisfimis Setaceis , anticis duobus
 brevibus. Faun. Suec. 1976.*

(*) *Gramen Mariae Borufforum. LORS. PRUSS. III. T. 26.
 Hierocloë. GMEL. Sib. I. p. 101. Gramen paniculatum odora-
 tum. BANH. Pin. 7. Prodr. 7. Holcus odoratus, LINN.*

deezen uitflag, ingeflagen zynde, weder uit te dryven, voorgefchreeven worden.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Gedagte Sweed brengt verder by, hoe dat alle befmettelyke Ziekten, byna, door deeze of gene Autheuren, aan dergelyke Diertjes toegefchreeven zyn, welken LANGIUS in de Mazelen, KIRCHERUS in de Pest, HAUPTMANNUS, naar Slakken gelykende, in de Venus-Ziekte; SIGLERUS in de Blutskoorts - Puistjes, en anderen zelfs in die van de Kinderziekte, meenen gezien te hebben. Dan vraagt hy of de Kinkhoest, welke overspruitende is, ook niet daar uit zou kunnen ontstaan; aangezien men die insgelyks door Middelen, welke voor de Infekten doodelyk zyn, genezen heeft. LINNÆUS oordeelt, dat men hier in te ver kan gaan, gelyk zeker Fransch Autheur, zegt hy, gedaan heeft, die, alle Befmetting verwerpene, een geheel honderdtal verzonnen heeft van Myten, en zig dus belachelyk gemaakt by de geheele Wereld (*).

(19) Myt, die zwart is, met de buiging der Dyën knobbelig.

XIX.
Genicula-
tus.
Knobbel-
poot.

Aan doode Takken van Boomen onthoudt zig deze Soort.

(20)

(*) M A. C. D. Gallus, *Système d'un Medecin Anglois.* Paris. 1726 Octavo. Male sapiens effinxit integram Centuriam Acarorum, ridens Contagia, posteris ipse ridendus. *Syst. Nat.* XII. p. 1025.

(19) *Acarus niger*, Femorum geniculis subglobosis. *Fann. Suec.* 1977.

I. DEEL. XIII. STUK.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

(20) Myt, die het Agterlyf platagtig, ruig en rood heeft, van agteren stomp, met de voorste Schenkelen bleeker.

XX.
Tincto-
rius.
Verw-Myt.

Van de Kust van Guinée is deeze onlangs, ten dienste van de Verweryën, begonnen aangebragt te worden, zegt LINNÆUS. Zy heeft het Lyf van grootte als de Tekken, de gestalte en Kleur van de Aardspinnetjes, hier volgende, en is, over 't geheele Lyf, ongemeen ruig. De Bek bestaat uit twee roode Klaauwen. De vier Voorvoeten, voorwaards gekeerd, zyn een weinig bleeker dan de Schenkelen.

XXI.
Aquaticus.
Rood Wa-
terfspinne-
tje.

(21) Myt, die het Agterlyf Bloedrood, plat en ruig, van agteren stomp heeft; in 't Water leevende.

Tot dit Geslagt behooren zekere kleiné Bloedroode Insekten, die zig voor het bloote Oog, wegens de figuur van 't Lyf en van de Pooten, als Spinnetjes vertoonen. Men vindtze in vogtige Aarde en in 't Water, doch deeze laatsten moeten, zo men waargenomen heeft, van de anderen onderscheiden worden, dewyl

(20) *Acarus* Abdomine rubro depressiusculo hirsuto, postice obtuso; Tibiis anterioribus pallidioribus. *Syst. Nat.* XII.

(21) *Acarus* Abdomine Sanguineo depresso, tomentoso, postice obtuso; aquaticus. *Faun. Succ.* 1678. GEOFFR. *Par.* II. p. 625. N. 8. FRISCH. *Inf.* VIII. Tab. 3. ROES. *Suppl.* I. T. 25. SULTZ. *Inf.* T. 22. f. 147.

dewyl die in 't Water niet fchynen te kunnen
 leeven. Deeze, die men Waterspinnetjes ty-
 telt, zwemmen zelfs in de zoete Wateren en
 leggen kleine roode Eytjes op de Water-Scor-
 pioenen. FRISCH vondt zereeds in Maart, met
 haar geheel uitgekomen Gebroedzel, in een fyn
 Mos aan den Bast van Denneboomen, die in
 't Water, reeds half verrot, lagen. Zy heeft
 geen Borststuk, gelyk hy te regt aanmerkt;
 maar de Pooten zitten, even als aan de lang-
 beenige Spinnen, naby den Kop of Smoel, aan
 het ronde Agterlyf. Van deeze Pooten, wier
 getal agt is, bestaan de agterften, zegt hy,
 uit vyf Leedjes, waarvan de vier bovenfte,
 ieder, op zyde, met drie dikke Haairtjes zyn
 voorzien. Dit kan haar, zo hy oordeelt, in 't
 zwemmen van dienst zyn. De roode Kleur
 komt van een taay Vogt, dat digt onder de
 Huid legt en zig van het witte, dat uit het
 Lyf komt, wanneer zy door drukking gekneusd
 worden, affcheidt. Hy heeftze, eenige Maan-
 den, in haar gewoone Mos en Rivier-Water,
 in 't leven gehouden; daar hy dagelyks, ten
 minften driemaal, eenig frisch Water by goot,
 na dat hy een gedeelte uitgegooten hadt. De
 grootfte was zo groot niet als een Linzen-
 Zaadje. De Teelleden stonden effen agter de
 Pooten en de Voelers lagen over den Bek, die
 alleen uit een Zuiger fcheen te bestaan. Hy
 kon de Oogen met geenerley Glas ontdekken,
 en moest niettemin besluiten dat zy zagen;

V. want enig fyn Meel als korrelsgewys op het
 AFDEEL. Water strooiende, kwamen zy uit het Mos
 LXXVIII.
 HOOFD. van daan, en vingen de neerdaalende deeltjes
 STUK. op. Vervolgens, echter, kwamen de groot-
 sten zelfs, wanneer hy enig Meel strooide,
 niet meer te voorschyn, het welk hy aan der-
 zelve loomheid toefchreef, voorenaeer hy,
 gevallig, met een Mikroskoopglasje, dat wel
 twintigduizendmaal vergrootte, kwam te ont-
 decken, dat in het Mos geheele Klompen za-
 ten van jonge Waterluisjes, die zig met een
 gewoon Vergrootglas als witte Stipjes ver-
 toonden, en dus kon hy met reden besluiten,
 dat de deeltjes van het Meel, door deeze In-
 fekten, voor kleine Waterluisjes waren aange-
 zien.

XXII. (22) Myt, die het Agterlyf Bloedrood plat en
 Holoferi- ruig, van agteren stomp heeft: in de Aar-
 ceus. de leevende.
 RoodAard-
 Spinnerje.

Dit zyn die roode Aardspinnetjès, in En-
 geland *Tant* of *Taint* genaamd, voor 't welke
 de Offenweiders aldaar zo bevreesd zyn, vol-
 gens RAY, dewyl men zig verbeeldt dat het
 voor de Runderen een Vergift zy, dezelve
 met

(22) *Acarus Abdomine Sanguineo depresso tomentoso, postice
 petulo: terrestris. Faun. Suec. 1979. SCOP. Carn. 1068. GEOFFR.
 Paris. II. p. 624. N. 7. It. Oeland. 84. LIST. Aran. f. 38.
 RAJ. Inf. 41. N. 38. BLANK. Inf. T. 14. f. I.*

met het Gras in te flokken. Zouden het dan ook die roode Diertjes kunnen zyn, waarvan als de Oogst-Weegluis, in't Werk van BAKER, de afbeelding en beschryving gegeven wordt: doch dan moest die Autheur 'er twee Pooten te weinig aan gezien hebben. Deeze waren, in de Oogsttyd, ongemeen lastig voor de genen die in Engeland, alsdan in de Velden wandelen, inzonderheid voor de Dames, als in derzelver Boezem gaande zitten, en daar een schrikkelyke Jeukt verwekkende; zo dat deeze Diertjes door den Wind in de Lugt scheenen voortgedreeven te worden (*).

V:
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

De gedaante, immers, zweemt veel naar die van dit ons roode Aardspinnetje, 't welk in Sweeden *Bräfró* genoemd wordt, daar die van Småland de Waterspinnetjes *Qualster* heeten. Beiden, naamelyk, zyn zy, wegens de Kleur, zeer kenbaar, en volmaakt van eenerley gestalte: ja beiden als Fluweelagtig ruig over 't geheele Lyf. Inderdaad dit aartige Diertje, 't welk zo gemakkelyk te bekomen is, verdient, inzonderheid ten opzigt van de Oogen, een nader onderzoek. Doktor SCOPOLI heeft reeds waargenomen, dat de roode Aardvan de Waterspinnetjes, door een Aschgraauwe Kleur aan de zyden van het Lyf te hebben, verschillende zyn. Door GEOFFROY is een zeer aartig bont Waterspinnetje, vati

(*) BAKER *Nuttig gebruik van 's Mikroskoop.* AMST. 1756, bladz. 405.

V. van deezen aart, beschreeven en afge-
 AFDEEL. beeld (*).
 LXXVIII.

HOOFD-
 STUK.

(23) Myt, die het Agterlyf uitgezet rood, aan
 de zyden donkerer heeft.

XXIII.
Baccarum.
 Bessen-
 Spinnetje.

Deeze komt zeer dikwils op het Geboomte, inzonderheid op de roode Aalbeffen en derzelver Vrugt voor, loopende zeer snel. Zy heeft de gedaante van een Spinnetje, doch is ongelijk kleiner dan de gedagte roode Aardspinnetjes, en niet plat van Rug of niet gerimpeld of ruig, maar glad en gezwollen van Lyf, met eenige Haairtjes, hier en daar, en aan het Borststuk, wederzyds, een zwarte Stip. Die, welke Doktor SCOPOLI, in Karniolie, waarnam, was rood, met den Bek zwart, de Voelers en Pooten ruig.

XXIV.
Musca-
rum.
 Vlieg-
 Luisjes.

(24) Myt, die het Agterlyf ros, de agterste
 Pooten Draadagtig dun en zeer lang
 heeft.

't Woord *Muscarum*, dat men overal anders leest, is, in de Twaalfde Uitgaave van 't Samenstel der Natuur, die ik met den aanvang van dit Stuk gevolgd heb, veranderd in
 Mos-

(*) La Tique aquatique panachée. Planch. XX, fig. 7.

(23) *Acarus* Abdomine distento rubro, lateribus obscurioribus. *Faun. Suec.* 1980. SCOP. *Carn.* 1074.

(24) *Acarus* Abdomine rufo; Pedibus posticis longissimis, Filiformibus. *Faun. Suec.* 1981, GEOFFR. *Par.* II. p. 624. N. 6.

Muscoram, en dus zou de Soortnaam niets betekenen kunnen, dan Mos-Myt: doch uit de aanhaaling van 't Werk van GEOFFROY blykt, dat dit een Drukfeil zyn moet, hoedanigen'er, tot verwondering, en tegen het bekende Spreekwoord (*), veel meer en grooter in deeze Uitgaave dan in de Tiende zyn.

Volgens de beschryving der Sweedsche Dieren is deeze Myt de allerkleinste. Gedagte Franschman noemtze oneindig klein (*) gelykende naar een bruin Stipje, dat men voor geen Insekt zou aanzien, indien men hetzelfde niet zag beweegen. In 't Derde Deel van LEDERMULLER, daar men de gewoone Huisvlieg, met deeze Luisjes beladen, onvergelykelyk fraay en groot vindt afgebeeld (§), wordt gezegd, dat zy op de Rupfen ook voorkomen, doch alsdan rood, in plaats van helder bruin zyn, gelyk op de Vliegen. Gedagte Autheur neemt egter de twee lange agter-uitsteekende Borstelhaartjes niet voor Pooten, die hy 'er dus maar zes aan deeze Myt toeschryft. 't Is ongelooflyk, zegt hy, welk een menigte daarvan zig op een enkele Vlieg bevinden, die waar-schynlyk grootelyks geplaagd worden door dit

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

(*) *Ultima cura prudentior.*

(†) *Cette Mite est infiniment petite.* Een zonderlinge uitdrukking om een bepaalde grootheid te betekenen, daar men dezelve, gemeenlyk, voor een onbepaalde kleinheid neemt.

(§) LEDERM *Amus. Microscopique.* TOM, III, N° 1768. op 't end.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

dit Ongediert. Dergelyke roode Myten heeft men op de Spinnekoppen waargenomen, en die van de Hommelbyën, welke men Houtboorders noemt, door REAUMUR afgebeeld (*), welke 'er zeer mede geplaagd zyn, fchyne die zelfde gedaante te hebben. Is het dan wel te verwonderen dat een Vlooy, gelyk KIRCHERUS zegt, ook Luizen heeft (†)?

XXV.
Batatas.
Patattes-
Luizen.

(25) Myt, die Bloedkleurig is en ruuwagtig, met de voorfte Pooten zo lang als 't Lyf.

Deeze gefalte hebben, volgens de Waarneeming van den Heer ROLANDER, de Infekten, die men te Suriname *Patattes*-Luizen noemt, welke derhalve van de *Piques* of Zandvlooijen verfchillende zyn *. Zy onthouden zig in 't Gras en loopen de Menfchen, die 'er doorgaan, by de Beenen op, kruipende dan tusfchen Vel en Vleesch, het welk een onverdraaglyke Jeukt veroorzaakt. De genen, echter, die blootsbeens, of zonder Koufen door het Land gaan, zyn 'er weinig van gekweld: daar de Zandvlooijen, integendeel, zig gemakkelyk hechten aan de naakte Huid.

* Zie
bladz. 107.

(26)

(*) *Inf.* Tom. VI. Pl. V. fig. 8, 9.

(†) POWER. *Experim. Philosophy.* Lond. 1664. p. 20.

(25) *Acarus Sanguineus scabriusculus*, *Pedibus anterioribus longitudine Corporis.* *Syst. Nat.* XII.

(26) Myt, die het Agterlyf rood en wederzyds
met twee hoogroode Stippen heeft.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

In het geele Pluis of Bont der Hommel-
Byën, zal men dikwils een klein witagtig zeer
vlug loopend Diertje vinden, dat, door het
Mikroskoop gezien, de gedaante van een Myt
heeft: hadt Doktor POWER, voor meer dan
honderd Jaaren, reeds gezegd (*). Ik ver-
wonder my, dat LINNÆUS dien Autheur niet
aangehaald heeft op deeze Soort van Myten,
welke door hem van die der Vliegen afgezon-
derd is, en evenwel voorgesteld onder den al-
gemeenen naam van Myt der Infekten, die
kaale Vleugels hebben. Ook schynt 'er een
aanmerkelyk verschil in de gestalte te zyn;
hoewel deeze ook uitermaate klein is en rood,
zo dat men de Oogen en Pooten met het bloo-
te Oog niet kan onderscheiden. Zy is rond
van Agterlyf, bly rood, met eenige Haair-
tjes, en heeft van vooren, aan de zyden,
wederzyds een paar donker roode Stippen,
de eene voorlyker, de andere agterlyker ge-
plaatst. De Luis der Byën, uit REAU-
MUR hier aangehaald, hadt maar zes Poo-
ten.

XXVI.
*Gymnop-
terorum.*
Byën-Myt.

(27)

(26) *Acarus Abdomine rubro, lateribus punctis binis coc-
cineis. Faun. Suec. 1982, REAUMUR, Inf. V. Tab. 38. Fig.
1, 2, 3.*

(*) *Ibidem.* ut supra.

I. DEEL, XIII. STUK.

K 3

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

(27) Myt, die ros is, van agteren witagtig.

XXVII.
Coleoptra-
zorum.
Torren-
Luisje.
Pl. C.
Fig. 3.

Onder deezen tytel begrypen wy die Luisjes, welke op veelerley Torren en andere Infekten voorkomen, en zeer veel naar de Kaasmyten gelyken, doch grooter en voor het bloote Oog als Diertjes kenbaar zyn. Op leevende Rhinoster-Torren, en derzelve Kwatwormen, heb ik 'er zodanigen gevonden, naar één van welken de vergrootte afbeelding, Pl. C. Fig. 3., gemaakt is, welke grootelyk verschilt van de afbeelding van FRISCH, die 'er Voorpooten als Sprieten, en langer dan de Agterpooten, byna gelyk in de kleine Boktorretjes de Hoornen zyn, aan geeft, noemende haar de *loopende Luis* op de Aard- en Mest-Torren.

Van deeze, zegt hy, zitten de Jongen op oude kragteloze Torren, aan alle voegen des Lighaams, gelyk Schubben by elkander, stil; maar de Ouden loopen geduurig heen en weer. Zy hebben aan ieder Poot een enkeld spits Nageltje of Klaauwtje, en tusfchen de Voorpooten een Snuit met een dubbelden zwarten Stekel, om te zuigen. In de Jongen is de Rug geheel wit en helder, doch in de Ouden wordt zy bruin en krygt een witte doorsnyding. Wanneer zy op een plaats komen, daar de
Tor-

(27) *Acarus rufus*, *Ano albicanre*. *Faun. Suec.* 1973.
SCOP. *Carn.* 1064. GEOFF. *Par.* II. p. 623. N. 4. BLANK. *Inf.*
T, 14. f. H. FRISCH, *Inf.* IV. T. 10. REAUM. *Inf.* VI. T. 4. f. 13,
14. ROES, *Inf.* IV. p. 20. T. 1. f. 10-15.

Torren haar met de Pooten bereiken kunnen, worden zy daar afgestreeken, en, als de Tor dood is, loopen 'er de oudsten af, doch veel blyven 'er op, en zoeken nog eenigen tyd haar Voedzel daar uit te zuigen. Dergelyk een Tor in een ledig Snuiftabaks Doosje doende, kroopen zy hem alle van den Buik op de Rug en sfierven. Hieruit besloot FRISCH, dat de Snuiftabak een middel zou zyn, om de Kanarie-Vogeltjes te zuiveren van dergelyke Luisjes of Myten; des hy die onder de Vederen op de Huid sfrooide, en met eenig Vogt nat maakte, omze beter te doen aanhangen.

„ Dewyl deeze Luisjes op een Vogeltje rykelyker Voedzel vinden, zyn zy van wegen het Bloed roodagtiger, en hebbe een witten wrong, van agteren, om het Rugge-Schild leggen. Wanneer ik 'er een kwetste, liep 'er een zwart Vogt uit, en deeze wrong sflenkte wel ten halve, hoewel de Luis haar Lyf wederom van binnen opblaazen kon; zo dat zig het ingezakte dikwils weder naar boven verhief, doch wegens de gemaakte opening niet sstaan kon blyven”.

Van dergelyke figuur waren die Luisjes, welken de Heer REAUMUR, in menigte, op de Hommels waarnam, en die hy ook door derselver Nest, op de Honigraaten, zag zwerven, besluitende daaruit, dat het dit Ongediert meer te doen was om de zoetigheid, welke gemeenlyk aan 't ruig Haar van deeze Byën kleeft,

V. daar af te schuimen; dan om derzelve Bloed
 AFDEEL. te zuigen. Zy staan by veele Autheuren be-
 X XVIII. kend; doch GOEDAART was, zo hy meende,
 HOOFD- de eenigste, die zig verbeeld had, dat zy aan
 STUK. de Hommels gegeven waren tot derzelve voor-
 deel; om dezelve, naamelyk, door een soort
 van prikkeling of kitteling uit de loomheid of
 gevoelloosheid, waarin zy zig doorgaans be-
 vinden, op te wekken.

Luisjes van
 den Dood-
 graaver-
 Tor.

De Luisjes, welken ROESEL op de Torren,
 die men Doodgraavers noemt, heeft waarge-
 nomen en afgebeeld, zyn door LINNÆUS tot
 deeze zelfde Soort betrokken. Die Autheur,
 't is waar, houdtze voor een zelfde Soort, als
 die der Hommelen en Mest-Torren; welken
 'er, zegt hy, inzonderheid in 't Voorjaar,
 wanneer zy uit de Aarde te voorschyn komen,
 mede bezet zyn: doch hy merkt tevens aan,
 dat de gedaante veel naar die van Spinnetjes,
 en, ik voeg 'er by, naar die van de gedagte roo-
 de Aard- en Water - Spinnetjes, inzonderheid
 wegens de Kleur, welke hy Oranjebruin noemt,
 gelykt; zo wel als met de figuur van 't end der
 Pooten, naar de Luisjes der Vledermuizen,
 door BAKER afgebeeld. De Pooten, naame-
 lyk, der Luisjes van den Doodgraaver, heb-
 ben aan 't end eene Kelkswyze uitbreiding,
 door middel van welke zy zig, zekerlyk, aan
 de gladde Dekschilden van de Tor vasthou-
 den. Dit ontbreekt in de gedagte Luisjes, wel-
 ken ik op de Rhinoster-Torren vondt, die al-

temaal wit waren of vuil geelagtig wit, gelyk de Kaasmyten, en niet het voorste en agterste Paar Pooten veel langer hadden dan de overigen, het welk in de Luisjes van den Doodgraaver zo blykbaar was. Haar Pooten waren ook op ver naa zo ruig niet, en de figuur van 't Lyf langwerpiger, met veel langer spitser Snuit. Wil men nu alle dergelyke Torren-Luisjes tot ééne Soort betrekken, zo pasfen zekerlyk de opgegevene Kenmerken niet op de mynen. Zie hier wat ROESEL van de Voortteeling der zynen zegt.

„ Aangezien deeze Myten van tweederley
 „ Sexe zyn, zo paaren zy ook gelyk de Kaas-
 „ myten en andere van haar Geslagt; blyven-
 „ de dan altoos, met het agterste van haar
 „ Lyf, een poos aan elkander hangen; waar-
 „ na het Wyfje, dat zig door haar dikke Lig-
 „ haam genoeg van het Mannetje onder-
 „ scheidt, haare langwerpig ronde Eijeren aan
 „ de gedagte Torren of andere Schepzelen
 „ legt”.

Of men dat Ontuig, waar mede de Mest-Torren zo dikwils bezet zyn, en het welk dezelven geheel ruig maakt, met FRISCH voor weezentlyke Luizen, die aan het Lyf van den Tor, op een Steeltje of Buisje vast zitten, dan liever voor Eijeren of Poppen van de voorgemelde Luizen, moet houden, zal mooglyk een naauwkeurig onderzoek, in 't vervolg, aan den dag brengen.

V. (28) Myt, die bruin is, met een tweekleurige
Streep op de Rug.

AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

XXVIII.
Rupesfris.
Steenmyt.

Op Steenen en in de Velden komt deze voor, die de grootte en gestalte heeft van het roode Water-spinnetje, doch donker van Lyf is, met een Streep langs de Rug, meestal van vooren witagtig, van agteren rood, zo als de Pooten zyn.

XXIX.
Longi-
cornis.
Gehoorn-
de.

(29) Myt, die rood is en de Sprieten gespleeten,
langer dan de Snuit heeft.

De Sprieten, die in de andere Myten nauwlyks blykbaar zyn, onderscheiden, door haare langte en figuur, deze Soort dermaate, dat menze, door GEOFFROY, in een ander Geslagt gebragt vindt, onder den naam van *Chelifer* of Schaardraager. De afbeelding, van hem gegeven, toont echter, dat die benaaming niet geheel eigen zy: want de Sprieten, die dan de Nypers zouden verbeelden, loopen in twee dunne Draadjes uit. Het Lyf van dit Insekt is geheel rood; maar de Pooten, Sprieten en Snuit zyn wat bleeker. Men vindt het onder Steenen en den Bast van Boomen: ook komt het somtyds op 't Hoofd der
Men-

(28) *Acarus fuscus*, lineâ dorsali bicolore. *Faun. Suec.* 1984.

(29) *Acarus ruber*, Antennis bifidis rostro longioribus. *Faun. Suec.* 1985. *Chelifer totus ruber*, Antennis extremo bifetis. GEOFFR. *Par.* II. p. 618. T. 20, f. 5.

Menschen, en veroorzaakt aldaar een geweldige Jeukt.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD.
STUK.

(30) Myt, die bruin-ros is, met de Pooten Bloedkleurig.

XXX.
Littoralis.
Oevermyt.

Op de Steenen, aan het Strand van Oeland, liep deeze Soort van Myt, naar die, welke op de Aalbesse-boomen zig onthoudt, gelijkende, doch wel eens zo groot, in menigte.

(31) Myt, die bruin-rosagtig is, met het Agterlyf glad en Klootrondagtig.

XXXI.
Fungorum.
Kamper-
noelje-
Myt.

Aan de wortels der Paddestoelen onthoudt zig deeze, troepswyze, loopende zeer traag. Zy heeft de grootte van een gewoone Neet.

(32) Myt, die Klootrondagtig en glinsterend zwart blaauwagtig is.

XXXII.
Tremella.
Blaauwe.

Op het Kwabbig aangroeizel der Genever-boomen is deeze gevonden.

(33) Myt, die platagtig Aschgrauw is, aan de Zyden ruuw,

XXXIII.
Scaber.
In Ruuwe.

(30) *Acarus fusco-rufus*, Pedibus Sanguineis, Faun. Succ. 1986. It. Oeland. 96.

(31) *Acarus fusco-rufescens*, Abdomine subgloboso, glabro. Faun. Succ. 1987.

(32) *Acarus subglobosus*, atro-coeruleescens, nitidus, Faun. Succ. 1991.

(33) *Acarus cinereus depressus*, lateribus scabris. Faun. Succ. 1998.

V. In 't vroege Voorjaar komt deeze in de Aar-
 AFDEEL. de voor, zynde een zeer klein Diertje, dat,
 LXXVIII. op de Rug gelegd zynde, de Pooten naar alle
 HOOFD- kanten uitsteekt.
 STUK.

XXXIV. (34) Myt, die rood is, met een dubbelde brui-
 Salicinus. ne Streep, die voorwaards Vorkagtig is, op
 Wilgen- de Rug.
 Myt.

Op de Wilgen vindt men dit Diertje, dat
 zeer veel gelykt naar de roode Aardspinnetjes,
 loopende zeer snel.

XXXV. (35) Myt, die hoog geel is van Kleur, met
 Croceus. een rosfe Stip, wederzyds, aan 't Berst-
 Saffraan- stuk.
 geele.

Deeze, die, dikwils, by de Gallwespjes in
 * Zie het de zogenaamde Wilgen Roozen * zig ont-
 XI. STUK, houdt, is byna zo klein als de Kaasmyten, en
 bladz. 131. dus niet onderscheidelyk met het bloote Oog,
 dan door de Kleur, welke haar als een Oranje-
 kleurig Stipje doet uitmunten.

LXXIX.

(34) *Acarus ruber lineâ Dorfali duplici fuscâ, antice bi-
 furcâ. Faun. Suec. 1989.*

(35) *Acarus fulvus, Thoracis lateribus puncto rufo. Faun.
 Suec, 1990.*

LXXIX. HOOFDSTUK.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

Beschryving van 't Geslagt der KREEFT-SPINNEN, dus wegens haare Schaaragtige Nypers genaamd, tot welken de Langpootige of Langbeenige, de Scorpioen- of Weegluis-Spinnetjes, en anderen, zyn t'huisgebragt.

De benaaming van *Langpootige Spin* is thans, Naam, nu 'er zo veele nieuwe Soorten toe betrokken zyn, op ver naa zo eigen niet voor die van dit Geslagt, als KREEFT-SPIN, 't welk een voornaame hoedanigheid, die ze van de Spinnenkoppen en Myten onderscheidt, te kennen geeft. LINNÆUS heeft 'er den Latynschen naam van *Phalangium*, die weleer gebruikt werdt om de boosaartige of schadelyke Spinnen te betekenen, op toegepast. En, die benaaming afkomstig zynde van de Leedjes der Pooten, kan zo wel tot onschadelyke als tot de schadelyke Spinnenkoppen t'huisgebragt worden, gelyk ALDROVANDUS oordeelt. Dus heeft ook ARISTOTELIS, reeds, van *Araneus* en *Phalangium*, als byzondere Soorten van één Geslagt zynde, gebruik gemaakt.

Door Kreeft-Spinnen verstaai ik thans zodanigen, die wel agt Pooten hebben, gelyk de Kenmerken. andere of gewoone Spinnen, maar voor aan den Kop twee Sprieten, Grypers of Nyptan-

I. DEEL. XIII STUK* gen,

V. gen, meer of min naar Kreeftfchaaren, Voeten of Handen gelykende. Haar Agterlyf is rondagtig. Twee Oogen hebben zy, naby elkander, boven op den Kop fttaande, en twee op zyde.

Soorten. In dit Geflagt zyn, behalve de gewoone Langpootige Europifche Spin en die der Indiën, thans nog eenige nieuwe betrokken; zo dat het getal der Soorten negen is.

I. (1) Kreeft-Spin, die het Lyf klein en Rondagtig, aan de Schouderen geknobbeld, met zeer lange Pooten heeft.

*Phalangium Gros-
lipes,*
Zee-Spin.

In de Zee van Noorweegen onthoudt zig dit Infekt, dat zeer loom is, de Schulpen der Mosfelen doorboorende en uitzuigende. Het heeft aan den Kop twee Borftelagtige Sprieten; aan den Bek twee Voelers, die tweeledig en als Kreeftfchaaren zyn. Bovendien zyn 'er, aan 't Borstftuk, nog twee Draadagtige byhangzels, evenwydig met het Lyf, agter het Fondament gaapende, en in 't midden gefchaard: des het naa verwand fchynt te zyn met de Kreeften. Het heeft een lang, dun Staartje: maar de langheid der Pooten, als in de volgende Soort, doen dit Schepzel inzonderheid uitmunten; terwyl men zig verwonderen moet, dat die ge-
re-

(1) *Phalangium Corpore minuto Cylindrico. Humeris tuberculato, Pedibus longisfimis. †. Syst. Nat. X. Gen. 236. XII. Gen. 267. Phalangium marinum, STROEM. Sondm. T. 1. f. 16.*

regeerd kunnen worden van een zo klein Lig-
haampje (*).

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

(2) Kreeft-Spin, die het *Agterlyf Eyrond*,
van onderen wit heeft.

II.
Opilio.
Schaapher-
der Spin.

De Ouden, of die van de voorgaande en
het voorste deezer Eeuw, hebben reeds deeze
Soort van Spinnekoppen, wegens hunne lange
Pooten zeer opmerkelyk, gekend, die men in
Vrankryk *le Faucheur*, dat is de Maaijer, en
in Engeland *the Shepherd*, of ook de Oogst-
Spin noemt, volgens LISTER, om dat zy veel
voorkomen in de Hooytyd, of omtrent het
midden van den Zomer, in open Velden, waar-
van zy den naam van *Schaapherder-Spin* kan
gekreegen hebben, hoewel men haar, wegens
de Gestalte, in ons Land, volgens den Heer
GRONOVIVS (†) ook *Langpoot* of *Hooywa-*
gen

(*) *Fig. 6.* op Plaat III. in 't Eerste DEEL van Dr. BAS-
TERS *Uitspanningen*, zou dergelyk een Zee-Spin kunnen zyn,
indien dezelve zodanige Spricten en byhangzels had. *Fig. 7.*
is, buiten twyfel, een Myt.

(1) *Phalangium Abdomine ovato, subtus albo.* *Favr. Succ.*
1992. SCOP. *Carn.* 1122. MOUFF. *Inf.* 234. f. 4. ALDR. *Inf.* 602.
f. 4. GOED. *Inf.* II. T. 49. LIST. *Angl.* T. I. f. 35. HOEFN. *Inf.*
II. T. 9. RAJ. *Inf.* 39. N. 35. BRADL. *Nat.* T. 24. f. 2. CLERCK
Aran. T. 5. f. 10. SULTZ. *Inf.* T. 22. f. 140. GEOFFR. *Par.* II.
629. T. 20. f. 6.

(†) Ten minste schynt zyn Ed. deze Spin bedoeld te heb-
ben, wanneer hy (in *Aët. Helvet.* VOL. V.) de aanhaaling
van *Araneus hyalino-fulvus*, Linn. *Syst. Gen.* 235. N. 14,
maakt, alwaar doch LINNÆUS niet van deezen Spinnekop
maar van een zeer klein Mytje (*Acarus telarius*) hier voor
bladz. 127. beschreeven, door het welke de Herfst-draaden ge-
sponnen worden, spreekt.

I, DEEL. XIII. STUK.

V. gen noemt. De Sweeden heeten dit Insekt
 AFDEEL LXXIX. *Läke* of *Laocke* (*).

HOED - STUK. „ De Wyfjes komen veel in Augustus voor,
 „ zegt RAY, ten minste kan menze dan best
 „ van de Mannetjes onderscheiden, doordien
 „ zy alsdan het Lyf vol witte Eytjes, die
 „ volmaakt rond zyn, hebben, doch, waar en
 „ op welke manier zy haare Eytjes leggen,
 „ daarvan heb ik nog niets vernomen”. By LIS-
 TER vindt men woordelyk het zelfde. GOE-
 DAART, ondertusfchen, hadt reeds waargeno-
 men, dat zy voortkomen uit zekere ronde bol-
 letjes, doorschynende als Kryftal, die in de
 Paddestoelen fchynen begrepen te zyn.
 Men behoeft flegts een gewoone Paddestoel te
 neemen, die op den Grond groeijen, en dezel-
 ve op Aarde te leggen in een besflooten Glas,
 dat men in de Zonneshyn zet; zo zal, in ee-
 nige Dagen, die Paddestoel in een zwart Vogt
 verteerd zyn, daar hy Wormpjes in waarnam,
 die in Vliegen veranderden; maar vervolgens
 leverde dat Water als een menigte van Kry-
 ftallyne Zandkorreltjes uit, welke allengs Poo-
 ten kreegen, en eindelyk, na drie Jaaren ver-
 loops, de Gestalte hadden van Schaapherder-
 Spinnen. Even 't zelfde hadt hy waargenomen

in

(*). Volgens de *Fauna Suecica*, alwaar het, in de Eerste Uit-
 gaave, voorgesteld was onder den naam van *Acarus pedibus om-
 nibus longisimis*; dat echter aan GEOFFROY geen reden kon
 geeven, om thans nog te fchryven, dat het een Soort van
Acari of *Myten* is, by LINNÆUS.

in de ronde Kristallyne bolletjes, van grootte als Radys-Zaad, welke hem, in klein getal, voorkwamen in de Kelkswyze holligheid van zekere Paddestoelen, die geslooten uit den Grond komen, en vervolgens open gaan of ontluiken; als wanneer zy niet kwaalyk naa- den Dop van een Eikel, zegt hy, gelyken. Deeze bolletjes hebben ook, zo hy getuigt, na dat zy op de Aarde gevallen zyn, drie Jaaren noodig om de grootte en gestalte te verkrygen van gedagte Infekten, die, zo hy aanmerkt, in het heetste van den Zomer zig gaarn op de Melisse-bladen, en in de Schaduw van dat Kruid, onthouden: maar, zo dra het koud wordt, het Veld verlaaten en dan gaan weg kruipen in de reeten en spleeten of gaten van oude Muuren, Hekken, Schuttingen, enz.

Die Spinnen, welke op dergelyke manier voortkomen uit de eetbaare Champignons, hebben de Pooten veel langer dan de andere, en zy zyn het daar hy de afbeelding van geeft; hoe dat zy zich eerst als een rond Bolletje; dan, na zes Maanden verloops, met kleiner Pootjes, byna als een Myt; vervolgens, na twee Jaaren, en eindelyk na drie jaaren, als onze Schaapherder - Spinnen, zig vertoonen. Die Soort van Spinnekop, merkt hy aan, onthoudt zig doorgaans in scheuren of reeten van oude Muuren, met het Lighaam verholen en de Pooten uitsteekende, om de Salpeteragtige vogtigheid, zo hy zig verbeeldt, te lekken,

V.
AFDEEL.
LXXIX
HOOFD-
STUK.

Oorsprong
uit de Pad-
destoelen.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

die van de Muuren komt: doch hy fchynt niet bedagt te hebben, dat zy zig dan veeleer aan nieuwe Muuren moesten onthouden; als ook niet, waar die menigten dan op 't Veld van leeven Veeleer, denk ik, dat het uitfteeken der Pooten, buiten deeze Reeten, dient, om Vliegjes en andere Infekten, die 'er langs loopen, onverhoeds te vangen en op te eeten of uit te zuigen. Dat zy by Nagt loopen en dan met elkander fpeelen, kan zyn, om dat 'er alsdan niets voor hun te vangen valt. Dit Spel zou, volgens hem, voornaamelyk beftaan, in elkan- der van boven neder te werpen; doch, als het ernst wordt, mag men het, met reden, een Gevegt noemen; dewyl alsdan, dikwils, een van de partyën dood blyft. Of dit ook uit hoofde van de Paaring gefchiede, gelyk by andere Spinnekoppen, merkt hy niet aan, doch heeft waargenomen, dat de overwonnene van den ander, na het afbreeken der Pooten, werdt uitgezoogen. Dit zou, al wederom, uit gebrek van Voedzel kunnen gefchied zyn: maar hy hadt, langen tyd, één van deeze Spinnekoppen in 't Leven gehouden met Salpeter-Water en Kalk, die van een kwaadaartig naturel fcheen te zyn, en wie zou van dergelyke Kost iets anders verwagten? Deeze overtrof in dapperheid alle anderen, dermaate, dat zy 'er tot dertig agtereem om 't Leven bragt, waar onder van de fterkften in haar Soort. Hy hadtze van twee Schulpen voorzien, in ééne van welken haar

haar drinken, in de andere haar eeten was, doch zy maakte een ander gebruik daar van: want in de eene Schulp deedt zy alle de Pooten der Spinnekoppen, die zy overwonnen, gedood en opgegeten hadt; in de andere plaatste zy de overblyfzels van derzelve Lighaamen. Na zulk een wreede Zegepraal, nogthans, bleef deeze Spinnekop niet lang in 't Leven. Zy zwol sterk op, wierdt zwart van Kleur en stierf eindelyk, als of zy zig te barsten gegeten had.

Dit zonderlinge vind ik by geen andere Autheuren aangetekend, maar in de beschryving der Infekten, die omstreeks Parys voorkomen, wordt in 't byzonder agt gegeven op die eigenschap der Schaapherder Spinnen, den Kinderen zelfs bekend; dat de Pooten, daar afgerukt zynde, zig nog eenigen tyd beweegen. Ook loopen zy daarom niet te minder, al zyn zy een gedeelte van den een of anderen kwyt. Die Autheur geeft in bedenken, of zulk een Infekt niet, op dergelyke wyze als de Kreeften en Krabben, weder nieuwe Pooten krygt, na dat 'er afgebroken zyn? Hy hadt eens een dergelyke Spin gevonden met zeven lange Pooten en de agtste twee derden kleiner dan de anderen; doch verhaalt niet, of deeze korte Poot van dergelyke Leedjes als de overigen was voorzien: anders is het niet veel byzonders (*).

De

(*). Voor eenige Weeken werdt my door den Heer Doktor BASTER, van Zierikzee, eene Waarneeming medegedeeld

V. De gefalte van dit zonderlinge Infekt, dat
 AFDEEL. LXXIX. zo wel in Amerika als in Europa gevonden wordt
 HOOFD. is wereldkundig: doch weinigen zullen agt ge-
 STUK. Gestalte. geven hebben op de zonderlinge figuur der deelen voor aan den Kop, die in dergelyke omftandigheden, van vegten of zyne p ooy te vatten te vangen, aan ftukken te fcheuren of uit te zuigen, van grooten dienst moeten zyn. Aan het Eyronde Lyf, dat geen Borstftuk, veel minder een Kop heeft, zyn van vooren twee uitftekjes, aan ieder van welken een foort van Lancet gewricht is; op dergelyke manier, als wy dit in de groote Surinaamsche Spinnenkop, op Plaat CII, zullen befchouwen. Bovendien heeft dit Infekt nog twee Voelers, die langer in de Mannetjes dan in de Wyfjes zyn, en zig, in de eerstgemelden, als twee korte Pooten vertoonen: 't welk mooglyk de reden zal zyn, dat sommigen 'er tien Pooten aan toefchryven. Het heeft maar twee Oogen, die op de Rug dicht by elkander ftaan, en alleen door een fcherpe Kam van één gefcheiden zyn. Dit onderscheidt hetzelve grootelyks van alle andere Spinnekoppen. De langte der Pooten

van den Heer SLABBER, te Middelburg, die aan een Haagdisje, welks Poot door een ander befchadigd en van Vleesch ontbloom was, dien Poot afgefneeden hebbende, daar aan een nieuw Pootje, doch veel korter dan de anderen, heeft zien groeijen. Dus kreeg ook een Goudvischje, welk de Staartvin door een ander werdt afgegeten, in myne Flesch een nieuwe Staart.

ten is verbaazende, en fomtyds wel van twee V. Duimen. Maar het byzonderfte van deeze ADEEL. LXXIX. Pooten is, dat de Voet als uit ontelbaare klei- HOOFD- ne Leedjes fchynt famengefteld te zyn, 't welk STUK. dit Lighaamsdeel zekerlyk bekwaamer tot grypen maakt, en om deeze reden kan 'er den naam van *Phalangium*, te regt, op toegepast worden, hoewel die van Twee-Oogige Spin niet minder eigen is. Men vindt 'er die bruin, die rood of geel zyn op de Rug In- of uitwendig kunnen zy den Mensch geen de minfte fchade doen, zegt MOUFFETUS

(3) Kreeftspin, die het Lyf plat, de Snuit ^{III.} tweeboornig en de Voelers als Pooten ^{Cornutum.} heeft. ^{Gehoora-} ^{de.}

Deeze Soort, in Duitschland ontdekt door D. SCREBER, heeft dergelyke lange Pooten als de Schaapherder-Spin; maar het Lyf is plat en de Snuit bestaat uit twee Elsvormige evenwydige Hoornen, met Voelers als Pooten, doch een weinig korter.

(4) Kreeftspin, die het Agterlyf ^{IV.} platagtig o- ^{Cancroi-} vaal ^{des,} ^{Scorpioen} ^{Spinnetje.}

(3) *Phalangium* Abdomine depresso, Rostro bicorni, Palpis Pediformibus. *Syst. Nat.* XII. SCHAEFF. *Elem.* 13. f. 9.

(4) *Phalangium* Abdomine obovato depresso; Chelis laevibus, digitis pilosis. *Syst. Nat.* XII. Acarus Cancroides *Faun. Succ.* 1968. SCOP. *Carn.* 1069. *It Oeland.* 84. *SEB. Mus.* I. T. LXX. Fig. 11. FRISCH *Inf* VIII. T. 1. ROES. *Suppl.* T. 64. SCHAEFF. *Elem.* T. 38. CLERCK. *Aran.* T. VI, f. 10; 1, 2. GEOFFR. *Par.* II. p. 618.

I. DEEL. XIII. STUK.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

PL. C.
Fig. 4.

vaal heeft; met gladde Schaaren, die ruig gevingerd zyn, aan de Voelers.

Dit Insekt, dat men, wegens de Levensmanier, het Weegluis-Spinnetje, en wegens de Schaaren het Scorpioen- of ook het Krab-Spinnetje kan noemen, is te vooren 't huis gebragt geweest in 't Geslagt der Myten. Anderen hebben 't volstrekt tot de Scorpioenen betrokken (*), daar het echter, als geen Staart, of maar een zeer klein Staartje hebbende, dat zig onder 't Lyf verbergen kan, zeer veel van afwykt, en dus nader tot de Krabben zou behooren; waar van het, door de Lighaamsgestalte, wederom, grootelyks verschilt, gelijk uit onze Afbeelding, die hetzelfde naar 't Leven zeer vergroot vertoont, duidelyk blykbaar is. Men hoore FRISCH dien aangaande spreken.

„ Hoewel dit Insekt geen Webbe maakt, en
„ ook geene Spinpunten noch openingen daar
„ toe heeft, kan men hetzelfde doch, even zo
„ gevoeglyk, wegens de gestalte en beweeging,
„ met den Heer SWAMMERDAM onder de Spin-
„ nen of Spinnepagtige Insekten tellen, als
„ anderen de Langpootige Spin daar toe betrek-
„ ken, die ook geen Geweefzel maakt. De
„ Scorpioen-Schaaren onderscheiden hetzelfde
„ van

(* In 't Werk van SERA, op de aangehaalde Plaat, in de beschryving bladz 112, en by ROESEL, die het den naam geeft van zeer klein Scorpioentje.

„ van allerley ander klein Ongediert. Deeze V.
 „ Schaaren leggen aan de ééne fcherpe zyde, ^{AFDEEL.} LXXIX.
 „ daar het beweeglyke deel van de Schaar is, ^{HOOFD-}
 „ met de punten wat onder zig geboogen, en ^{STUK.}
 „ zyn meer rond dan breed. Het Lighaam be-
 „ ftaat uit drie deelen, Kop, Borststuk en Ag-
 „ terlyf; daar de Spinnekoppen, anders, maar
 „ twee Lighaamsdeelen hebben en de Langpoo-
 „ tige niet meer dan één (*). De Kop is van
 „ vooren fpits, en heeft zyn opening aan de
 „ punt, die vol is van kleine wat uitfteeken-
 „ de Haairtjes, tusfchen welken de Zuigstekel
 „ uitgaat, waar mede zy het Voedzel naar zig
 „ neemt, en de Prooy, die haar tusfchen de
 „ Schaaren valt, uitzuigt. Het moeten klei-
 „ ner Dieren zyn dan de Kachel - Vliegen, die
 „ zy vangt: want als ik haar een zodanige reeds
 „ half doode Vlieg toefmeet, liep zy, op de
 „ minfte beweging der Pooten, van dezelve
 „ weg. Het Lyf heeft, boven aan de Borst,
 „ zo veel de Kleur aangaat een Ring, welke
 „ Kaftanje - bruin is, gelyk de Borst en Kop.
 „ De andere tien Ringen des Lighaams zyn
 „ Drekking Afchkleur. De Ringen of Rondfels,
 „ dwars over de Rug, worden in't midden door
 „ een Kaftanje - bruine Streep verdeeld, en zyn
 „ bezet met korte Haairtjes; gelyk men met
 „ een Vergrootglas ook kleine Haairtjes op de
 „ glad fchynende Schaaren vindt. De Schaa-
 „ ren

(*) Dat is de Schaapherder - Spin, zo even befchreeven.

V. , ren staan onder aan den Hals. De Buik is
 AFDEEL. , zeer hol , en heeft zes Schubben-Laagen
 LXXIX , over elkander. Men kan de noodige Lugt-
 HOOFD- , gaatjes daar aan niet zien, om dat dezelve
 STUK. , zo zeer in de plooijen verholen zitten. De
 , Pooten geeven 'er vry wel de gedaante van
 , een Spin aan, hebbende drie Leden, buiten
 , en behalve het Kokertje, waar in zy zig aan
 , den Buik beweegen. Zy kan daar mede, ge-
 , lykerwys een Kreeft of Scorpioen, zeer ge-
 , zwind, voor- en agterwaards, als ook zyde-
 , waards, kruipen; houdende de Schaaren, te-
 , vens, altoos, regt vooruit gestrekt, die zy
 , anders op allerley wyzen buigen kan. Nooit
 , wordt zy zo groot als zy hier is afgetekend,
 , en bemint de naauwe Reeten, waar in anders
 , geen Spin kan komen; zo dat menze een
 , *Reeten-Spin* noemt; dewyl zy, gelyk een
 , Weegluis, in naauwe Scheuren en dik-
 , wils tusfchen de Bladen der Boeken en de
 , Banden zig onthoudt."

Dit Infekt heeft by ons zyne woonplaats,
 zegt GEOFFROY, (die het in een byzonder Ge-
 flagt, onder den naam van *Cbilifer* of Schaar-
 draager, geplaatst heeft,) in de Tuinen onder
 de Bloempotten, tusfchen de half afgescheurde
 Bast der Boomen, en in de Huizen op dergely-
 ke mufte plaatfen. Het leeft van Houtluisjes
 en Myten, loopende agterwaards, zegt LIN-
 NÆUS, die een Waarneeming bybrengt van BER-
 GIUS, dat hetzelfde, by nacht, met den Kop in
 de

de Dy van een Boer gekroopen zynde, daar uit een Puist als een Hazelnoot was ontstaan, met een schrikkelyke Pyn in dat geheele Been. By ons wordenze in afgeworpen oude Nesten der Zwaluwen veel gevonden.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

(5) Kreeftspin, die het Agterlyf Rolrond, met gladde Schaaren; den Kop met byhangzels heeft.

V.
Acaroides.
Mytagtige.

Deeze, in de heete Gewesten van Amerika zig onthoudende, heeft een Venynige beet, zegt LINNÆUS, die haar te vooren ook onder de Myten geplaatst, doch toen reeds getwyfeld had, of zy, zo wel als de voorgaande, niet tot de Kreeftspinnen behoorde Zy gelykt, byzonder, naar ons Scorpioen- of Weegluis-Spinnetje, maar de Schaaren zyn Eirond, het Lyf geelagtig en tweemaal zo groot, met het Agterlyf rolrond.

(6) Kreeftspin, die het Agterlyf breed en gespitst heeft, met een Elsvormige Smit.

VI.
Balena-
rum.
Walvisch-
Luis.

Toen ik, in 't voorste van deeze Natuurlyke His-

(5) *Phalangium* Abdomine Cylindrico, Chelis levibus, Capite appendiculato. *Syst. Nat.* XII. *Acarus* Antennis Cheliformibus, Abdomine Cylindrico, Capite appendiculato. *Syst. Nat.* X. p. 616. N. 8.

(6) *Phalangium* Abdomine dilatato muricato, Roistro Subulato. *Syst. Nat.* XII *Pediculus* Ceti. MART, *Spitsh.* 85. T. Q. f. d. BASTER *Uitspann.* II. D. p. 146. T. 12. f. 3. *Phalangium* Littorale. STRÖM. *Sondm.* 209. T. I. f. 17. *Pycnogonum* BRUNNICH. *Inf.* T. I. f. 17,...

V. Historie, de Walvisfchen beschreef, maakte ik tevens gewag van de Walvisch-Luizen. Het gene ik, dien aangaande, als maar ter loops, op die plaats, voorstelde, had ik ontleend uit een nieuw Fransch Werk, dat eene Verzameling van het gezegde der meeste hedendaagsche Au- theuren bevat (†). Aldaar wordt duidelyk de langte gesteld op zeven Duimen of daarom- trent, en indien het Insekt de grootte van een Spinrok heeft, gelyk BOCCONE zegt, zou de hoogte van de Schulp niet veel minder zyn. Ik heb my verbeeld, dat dezelve, naar de groot- te der Walvisfchen, ongemeen verschillende waren, en dat de eigentyke Walvischluizen onder zodanige Doppen, het welk de Zee-Ei- kels of Zee-Puisten zyn, huisvesten. Ik bezit 'er zodanigen als by GUALTHERI, Tab. 106. Lett. Q afgebeeld zyn, van meer dan een Duim hoog en anderhalf Duim breed (*).

PL. C.
Fig. 5.

By sommige Liefhebbers is, onder den Naam van Walvisch-Luis, een Diertje bekend, waar van wy de Afbeelding hier eenigermaate vergroot geeven, om de zonderlinge Gestalte van dit Schepzel, die door den Heer Doktor BASTER uitvoerig is beschreeven. Zyn Ed. heeft een foort van Voelertjes of Armpjes aan eenigen van deeze infekten waargenomen; doch als men

zy

(†) Sa longueur est de sept Pouces ou environ; mais il pa- roit beaucoup plus grand, lorsqu'il etend ses Bras hors de sa Coquille. *Dictionn. des Animaux.* Paris 1759. pag. 574.

(*) Die Autheur voegt agter de beschryving. *Hunc BOCCO- CONE Pediculum Balana nuncupat.*

zyne Afbeelding², daar van (Lett. D,) met die van het Infekt van de Buikzyde (Lett. C) vergelykt, is het duister, waar deeze Armpjeskunnen gezeten hebben, die ik echter ook daar aan waarneem. Zy zaten, volgens zyn Ed. fchryven, onder aan den Buik, dicht by de Snuit; waar ik denk dat zyn Ed. mede zeggen wil, onder aan het Lighaam van dit Diertje. In het gene, naar 't welke onze Afbeelding (Pl. C. Fig. 5) gemaakt is, was 'er geen blyk van te vinden; maar de twee uitpuilingen aan de Rugzyde, by het Snuitje, fcheenen zig zo wel als Oogen voort te doen, dat ik ze 'er zekerlyk voort zou gehouden hebben, indien het Infekt niet, midden op de Rug, aan de andere Verdeelingen van het Lyf, meer dergelyke uitpuilingen had.

De Heer BASTER verbeeldt zig die Walvisch-Luis, welke van MARTENS in zyne Spitsbergfche Reize opgegeven wordt, een ander Diertje te weezen; alzo dezelve twee Sprieten, twee Oogen en een Neusgat had. Het zelfde moet ik zeggen van de Walvisch-Luizen, welke by SEBA afgebeeld zyn, alzo die twee Pooten zeer dun, en een Kop hadden met uitftekende Baardjes (*). Deeze zyn ook, wegens het getal der Pooten, tot de Piffbedden t'huis gebragt, en gelyken weinig, zo men in 't vervolg zien zal, naar dit Infekt, dat, evenwel, van LINNÆUS aldus befchreeven wordt:

„ Het

(*) *Kabinet* I. D. p. 142. Tab. XC. Fig. 5. Lett. E, F, G, H. I, DEEL. XIII. STUK.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

„ Het gelykt zeer veel naar de Pissebed van
 „ den Walvisch, maar heeft geen meer Poo-
 „ ten dan agt, die allen volkomen zyn, en uit
 „ verscheide Leedjes bestaan. De Rug is rood,
 „ van veele Stukken, die ieder drie pun-
 „ ten hebben: de Staart Rolrond, zeer
 „ kort en geknot; de Snuit Vliesagtig, eeni-
 „ germaate Elsvormig, ter langte van de Poo-
 „ ten. De gedaante hebbende van de Pissebed
 „ van den Walvisch, doch door de Snuit van
 „ de overigen verschillende, en zonder Ny-
 „ pers; zou men dit Infekt mischien beter tot
 „ de Myten betrekken kunnen, of maaken 'er
 „ een byzonder Geslagt van.”

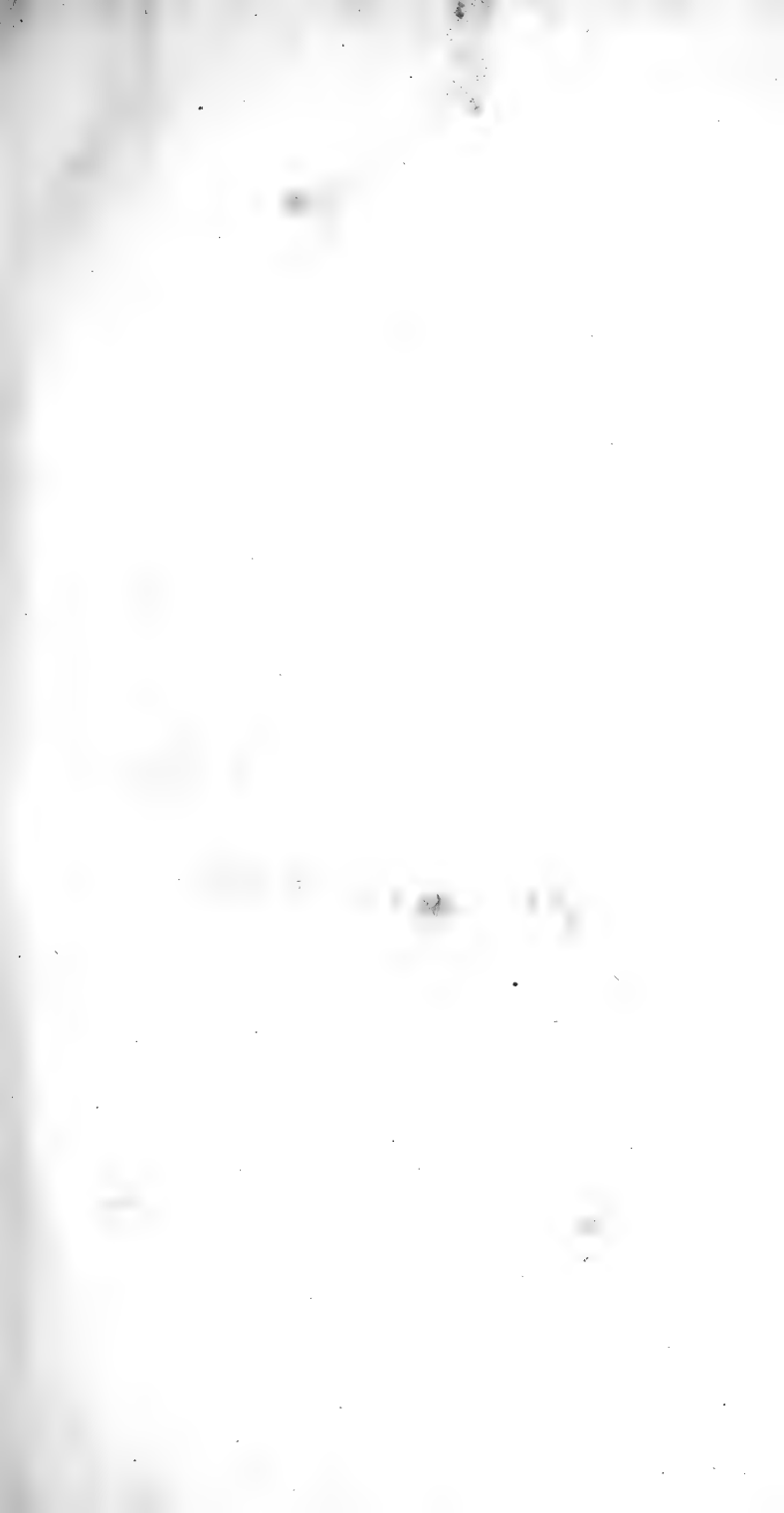
VII.
Tricarina-
tum.
Drieribbi-
ge.

(7) Kreeftspin, die het Lyf ovaal en plat heeft,
 met drie Ribben overlangs, de Dyën der Voor-
 pooten eenigermaate gekamd.

Dit Infekt, by Dresden in Saxen waargena-
 men, heeft het Lyf ovaal en plat, met vyf
 flaauwe Infnydingen en drie Ribben, waar van
 de eene, in 't midden, overlangs, zig als een
 Kiel vertoont; van de anderen is 'er, weder-
 zyds, boven den zydrand, één. De Kleur is
 bruin. De Pooten zyn eens zo lang als het
 Lyf, hebbende de voorsten de Dyën opwaards
 breeder, met eene eenigermaate gekartelde
 Kiel.

(8)

(7) *Phalangium Abdomine elliptico depresso tricarinato,*
Femoribus anticis subcristatis. Syst. Nat. XII.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 1.

(8) Kreeftspin, die takkige Schaaren heeft en borstels aan het Gat draagt.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.
VIII.
Caudatum.
Gestaarte.

Onder die van dit Geslacht is deeze Soort de eenigste, welke een aanmerkelyke Staart heeft. De Gestalte zweemt veel naar die der Scorpioenen, volgens de afbeelding van de twee uit SEBA aangehaald, die van de Kust van Guinee gekomen waren, zynde de eene het Wyfje, de andere het Mannetje. Niettegenstaande de kwetzende Staart 'er aan ontbreekt, en de Schaaren ook van een andere gedaante zyn, heeft de Heer GRONOVIVS dezelve doch tot de Scorpioenen t'huis gebragt. Dat Voorwerp, 't welk zig in de Verzameling van de Koningin van Sweeden bevondt, schynt uit Oostindie, en wel van 't Eiland Java, afkomstig te zyn geweest.

(9) Kreeftspin, die de Armen getand, de voorste Pooten Borstelagtig en by uitstek lang, het Borststuk Niergelykende heeft.

IX.
Reniforme.
Lang Ge-
armde.
PL. CI.
Fig. 1.

Buiten twyfel wordt hier dat Infekt bedoeld, waar van BROWN, in zyne beschryving der Geederten van Jamaika, de Afbeelding gegeven heeft,

(8) *Phalangium Chelis ramosis, Ano Setifero.* M. L. U. Scorpio. GRON. *Zooph.* 952. SEB. *Mus.* I. T. 70. f. 7, 8.

(9) *Phalangium Brachiis dentatis, Pedibus primis longissimis Setaceis, Thorace Reniformi.* M. L. U. 427. *Phalangium Palpis longissimis crassis* *. GRON. *Zooph.* 935. *Tarantula fusca major, &c.* BROWN. *Jam.* 409. T. XLI. f. 3. *Cancellus Araneoides.* PETIVER. *Pteriogr.* T. XLI. f. 12.

V. heeft, onder den naam van „*Tarantula* , die
 AFDEEL. „ bruin is en grooter, met de voorste Pooten
 LXXIX „ dikker, gedoornd en byna als Kreeftschaaren
 HOOFD- „ genageld; die daar aan volgen zeer lang en
 STUK. „ dun”: want, het gene hy de voorste Pooten
 noemt, zyn de Voelers, Grypers of Armen,
 en de volgende zyn de eigentlyke Voorpooten.
 Men vindt ’er een Afbeelding van, (doch die
 ten uiterste onvolkomen is getekend,) in ’t Vier-
 de deel van SEBA, *Fig. 13* op Tab. XCIX,
 zynde naar een Voorwerp gemaakt, dat uit Oost-
 indie afkomstig was. Die, welke zig bevondt
 in het Kabinet van de Koningin van Sweeden,
 was, zo het schynt, uit Amerika.

De Heer l’ADMIRAAL de Tekening bezitten-
 de, die door zyn Ed., voor eenige Jaaren, ten
 nauwkeurigste gemaakt was naar een zodani-
 gen Langbeenigen Spinnkop, heeft de goed-
 heid gehad van my dezelve mede te deelen;
 gelyk ik die dan ook, op de nevensgaande
 Plaat, in ’t Koper heb doen brengen (*). Dit
 raa-

(*) Te beklagen is ’t, dat deezen ouden Heer, die de Natuurly-
 ke Historie zo veel dienst gedaan heeft, en nog veel meer zou
 kunnen doen, met dingen aan ’t licht te geven, die niemand
 anders heeft; (Zie het XI. STUK van deeze *Nat. Historie*, bladz.
 489.) van tyd tot tyd zo veel moeielykheden worden aange-
 daan, door Luiden die de grootste verpligting aan hem had-
 den; dat zyn Ed. daardoor belet wordt, benevens de lastige
 waarneeming van het Ampt, van Ykmeester Generaal der
 Trooysche Gewigten, zo veele Jaaren reeds door hem bekleed,
 zyne Liefhebberij ten dienste van het algemeen voort te zet-
 ten, en de Wereld mede te deelen, het geene zyne langduuri-
 ge Ondervindingen, daar in, hem geopenbaard hebben.

raare Stuk was door Mevrouw MERIAN zelve, by haar Ed. terugkomst, van Suriname mede-
 gebragt. De Heer SALOMON VAN LOO, die de
 vermaardste Liefhebber was van zyn tyd, heeft
 deezen Spinnekop van haar Ed. bekomen, en
 als een Pronkstuk, in een ronde Doos, met
 Glas gedekt, zorgvuldig bewaard. Na zyn
 Overlyden kwam dezelve, benevens veel an-
 der fraay Goed, op een Verkoopning, en, op
 een der Kykdagen, te vooren, de Heeren
 LYONNET en l'ADMIRAAL elkander aldaar aan-
 treffende, en beiden hetzelfde als zulk een
 weergaaloos Stuk aanmerkende, maakten zy een
 afspraak, van het niet tegen elkander op te
 jaagen, zullende het te samen koopen en dan
 door Loting besliffen, wie het hebben zou.
 Vier zulke Staart-Spinnetjes, als de twee daar
 nevens vertoond, waren in de zelfde Doos, en
 hier van zou de geen, die het kwam te verlie-
 zen, 'er twee hebben. De Spinnekop viel, by
 het Lot, den Heer l'ADMIRAAL te beurt, die,
 niettegenstaande 'er aan hem, door gedagten
 Heer, op staande voet, vyf Dukaaten voor ge-
 booden werden, daar doch niet van afstappen wil-
 de, maar dit fraaije Stuk lang in zyne Verza-
 meling bewaard heeft; tot dat zyn Ed. zig ein-
 delyk, door lang aanhoudend verzoek van den
 Heer C. B. VOET en deszelfs Huisvrouw, heeft
 laten overhaalen, om hetzelfde voor een goe-
 de Prys over te doen; mids zyn Ed. eerst daar
 van

V.
 AFDEEL.
 LXXIX.
 HOOFD-
 STUK.

V. van een Aftekening mogt maaken. De Spinne-
 AFDEEL. kop, dan, berust tot heden in het Kabinet van
 LXXIX. gedagten Heer en van zyne Beminde, te Dor-
 HOOFD- drecht.
 STUK.

Wat de Gestalte van dit Schepzel aangaat, die is in alle opzichten verwonderlyk. De Deelen, welke men elders als twee ovaale stukken afgebeeld heeft, en die 'er waarschylyk den naam van Niervormig aan hebben doen geeven, maaken, inderdaad, te samen het Borststuk uit, dat in deeze vry ongelyk van boven, en op de zyden hoekig uitgesneeden is, als 't ware dus geschikt tot het beter inneemen van de Kasjes, daar de knoppen van de bovenste Leden der Pooten zig in beweegen. De ongemeene langte en dunte van derzelve deelen vereischte, inderdaad, een diepe Inleding, gelyk men die ook daar aan bespeurt, en de beweeglykheid vorderde dat die korte Leedjes, by ieder Gewricht, welke aan de Spinnekoppen eigen zyn, vooral in deeze niet ontbraken. Het moet een zeer vlug Dier zyn en tevens Roofzugtig, hebbende tot het vangen van kleiner Infekten waarschylyk die byster lange Zweep - Pooten, en tot het vatten of dooden derzelve die verschrikkelyke Wapenen verkreegen, welke men Armen of Grypers kan noemen, hoewel zy met de Voelers of ook met de Sprieten, in anderen, ten opzigt van de plaatzing overeenkomstig zyn. Aan den Bek schynt dit Voorwerp twee ontzaglyke

lyke Tanden te hebben, doch de Kop ontbreekt er aan, gelyk in de Spinnekoppen in 't algemeen. Het Lyf is Eyronnd en in ringen verdeeld, van Kleur wat bruiner dan het Borststuk, dat uit den geelen ziet, gelykerwys de Pooten, maar de geschaarde Armen zyn ook roodagtig Kastanje-bruin. Thans bezit ik zelf zodanig een Kreeft-Spin, die ruim zo groot van Lyfen langer van Armen, doch wat korter van Pooten is. Mischien zal deeze een Mannetje zyn.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

LXXX. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslagt der SPINNEKOPPEN, waar in derzelver algemeene Eigenschappen, inzonderheid ten opzigt van hun Vernuft en de Voortteeling, breedvoerig ontvouwd en nagespoord worden, enz.

Veel eenvoudiger en klaarder is de afleiding van den naam der SPINNEN OF SPINNEKOPPEN, in onze Taal, dan die van het Latynsch woord *Araneus*, en van *Aranea*, dat men zo wel voor de Webbe, als voor het Dier zelf, plagt te neemen. Het kan geen Insekt betekenen, dat met de Lugt zig voedt, gelyk ISIDORUS wil; maar, van het loopen of hangen in de Lugt, zou het kunnen afkomstig zyn, waar van het Grieksch, *Arachne* of *Arachnes*, ook afgeleid wordt, en mooglyk heeft de ylheid van 't Geweefzel, dat zy maaken, wel gelegenheid

Naam.

V. daar toe gegeven. Het Meisje van dien naam
 AFDEEL. werdt, volgens de Fabel - Historie, om dat het
 LXXX. MINERVA in geweven Werk de loef wilde af-
 HOOFD- steeken, in een Spinnekop veranderd (*). De
 STUK. Spinnekop is in de Paleizen der Koningen,
 * Prov vinden wy in SALOMONS Spreuken - Boek*, al-
 30. v. 28. waar 't Hebreusch woord *Simmitb* gebruikt is;
 † Job 8. v. gesproken wordt, staat het woord *Gnakobiscb* †.
 14. Jes. 57 De Fransche naam *Araignée* is, zo wel als de
 v. 5. Spaansche *Arana* en de Italiaansche *Ragni*, van
 het Latyn afkomstig: daar de Engelsche naam
Spider, de Hoogduitsche *Spinne*, en de Sweed-
 sche *Spinael*, zeer gelyken naar den Nederduit-
 schen.

Eigen-
 schappen.

De algemeene eigenschap der Spinnekoppen,
 wat het maaken van haare Webbe betreft, is
 zo wereldkundig, dat men de Kinderen daar
 van niet behoeft te spreken. Ook wordt dat
 Werk, by de meeste Menschen, even zo ge-
 ring aangezien, als men een hope die in rook
 verdwynt, een arbeid, die vrugteloos is en in
 't geheel niet ten nutte strekt, in gedagte Schrif-
 tuurplaatfen, by het maakzel of by het wee-
 ven van Spinnewebben vergeleeken vindt.

In-

(*) *Rupit opus Dea, & radio, quem manu tenebat,*

————— *Frontem percussit Arachnes.*
Non tulit infelix; laqueoq; animosa ligavit
Guttura: pendentem Pallas miserata levavit,
Atque ita, vive quidem, pende tamen improbe, dixit,
Sic mutata, antiquas exercet Aranea telas.

Inderdaad, wanneer men de krankheid van dat Geweefzel by de sterkte van de Stoffen, welken het Menschelyk Vernuft, allengs opklimmende, van Zyde, Katoen, Wolle, Vlasch of Hennip, weet te vervaardigen: by die der Netten, waar mede men den Zee-Visch, Vogelen of wilde Dieren, vangt, wil vergelijken; zo blykt, dat zy als een Stofje in de Weegfchaal zyn: maar gelykerwys een Aas, by voorbeeld, geen uitwerking heeft op de Schaalen van de Groote Waag, en een honderste van een Aas een fyn Balansje doet overslaan; zo zal het ook, by nadere beschouwing, blyken, dat 'er in het Geweefzel der Spinnenkoppen niet minder schrandtheid en nuttigheid tot bereiking van de oogmerken, die 'er de Natuur mede bedoeld heeft gehad, uitblinkt, dan in de fynste Stoffen van onze Manufaktuuren. En 't gene daar dat Geweefzel dezelve oneindig in te boven gaat, is, dat het niet door voorgaande Proeven allengs tot volmaaktheid gekomen, maar in 't Paradys reeds, waarfchynfchynlyk, even zo Konftig als heden in onze Tuinen, gesponnen en geweven zy.

Deeze Infekten, naamelyk, (het welk nog aan de Menschelyke Konst ontbreekt,) Spinnen en Weeven te gelyk. Zy maaken Draaden, die van aanmerkelyke kragt zyn, van eene Stoffe, welke in 't geheel niet Draad- of Vezelagtig is: Draaden die zig, zonder eenig behulp van Spelden, Naalden, Spykers,

V.
AFDEEL,
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Hun Vernuft.

V. Nagels, Haaken, Krammen, zo vast hechten, dat de Webbe, hun Vogelaars-Net, in de allerergfte plaatzing, dat is loodregt, beftand is tegen een aanmerkelyke beweging van de Lugt. Voeg hier by de regelmaatigheid van hun Geweeffel, dat de Menschelyde Konst byna befchaamt, en sommigen iets meer dan Dierlyks; een Geest, dien men (te dwaas!) van den invloed der Sterren ging afleiden; in deeze veragte Schepzelen heeft doen onderftellen; terwyl men klaarlyk zag, dat 'er niets overeenkomstiger kon zyn met de Oogmerken, welke zy met deezen arbeid fcheenen te bedoelen, en dat dus deeze Dieren dan ook niet van Denken en Gevoel konden ontbloot zyn; al ware het dat men Paarden, Buffels en dergelyken, in dat opzigt, met onvernunftige Menschen, die men ook wel Ezels noemt, gelyk mogt ftellen.

Konftigheid der Spinnenkoppen.

De oude Philofoophen, inzonderheid, hebben zig over het Vernuft der Spinnenkoppen verwonderd. ARISTOTELES zegt, dat zy in Wysheid uitmunten: zo door de Scheering die zy maaken, als door den Inflag, zonder Spoel, den konftigften Weever befchaamende. Welk een vastheid van de Webbe tegen den Wind, tegen het aanhangende Stof, zegt PLINIUS, die zynen Leezer de langheid der Draaden tufchen twee Boomen, of van om hoog naar den Grond, voor oogen ftellende, hem tevens de Snelheid doet gade flaan, waar mede

mede die Infekten , tot het weeven van de Webbe; langs dien Draad, op en neder loopen; de vaardigheid, waar mede zy, als 'er roof in de Webbe komt, zig derwaards begeeven, om die te vatten, en de nyverheid in het herstellen van het gene daar aan gebroken is; als ook hoe scherp zy van Gevoel zyn en van Gezigt. ÆLIANUS oordeelt, niet onaartig, dat de Spinnen gebooren zyn tot de Weevery, en dat de Draaden, die zy spinnen, de allerfynsten, welke een Vrouwe Hand formeeren kan, overtreffen. EUCLIDES, zelf, moest haare bedrevenheid in de Meetkonst pryzen, daar zy niets dan haare Pooten tot een Passer of Maatstok gebruiken, en van anderen worden zy, met reden, daar in by de Byën vergeleeken. PLUTARCHUS, gezegd hebbende dat veele Dieren leerzaam zyn, voegt 'er by: „ maar, het „ is misfchien belachelyk, dat wy de Dieren „ in dit opzigt pryzen. daar DEMOCRITUS verzekert, dat de Menschen, in de voornaamste „ noodwendigheden des Levens, Leerlingen „ zyn geweest van hun; gelyk van de Spinnen in de Konst van Weeven en herstellen; „ van de Zwaluwen in het Bouwen; enz". Het zelfde, byna, getuigt SENEKA, spreekende aldus: „ Ziet gy niet, hoe onnavolgbaar dat „ geweezel der Spinnewebben zy voor eenig „ Sterveling? Hoe veel Werk het zy, de Draaden in dier voegen te schikken; sommigen „ om vastheid te geeven, anderen om een Net

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

„ te maaken, bekwaam tot het vangen van zo
„ kleine Diertjes. Die Konst wordt geboo-
„ ren en niet door onderwys verkreegen”. Om
van veele anderen niet te spreken, zal ik al-
leen, wederom, de woorden bybrengen van
OVIDIUS, die een Werkstuk van aller-
grootsten arbeid en vernuft zullende pryzen,
zegt, dat hetzelfde niet van de Konstigheid der
Spinnewebben zou moeten worden overtrof-
fen (*).

Spinne-
koppen die
geen Web-
be maaken.

Alle Spinnekoppen zyn, echter, van deezen
aart niet: men vindt 'er eenigen die in 't ge-
heel niet spinnen: men vindt 'er die niet dan op
een onregelmaatige wys eenige Draaden span-
nen of een foort van Webbe maaken voor de
Gaten, waar in zy zig, 't zy aan Muuren, Schut-
tingen of Boomen, onthouden: men vindt 'er,
eindelyk, die haare Webbe niet loodregt maar
waterpas of horizontaal maaken. Dit heeft
aanleiding tot verscheide Verdeelingen gege-
ven, die meer of minder naauwkeurig zyn; heb-
bende de Ouden reeds drie Hoofdsoorten ge-
feld van deeze Infekten, en onder de genen,
die geen Webben maaken, maar haare Prooy
door vlugheid en by verrassing overmeesteren,
heeft LISTER drie Afdeelingen gemaakt, van
Wolf-agtige, Krab-agtige en Springers, van
wel-

(*) — Non illud Opus tenuissima vincant Stamina,
nec summo quæ pendet Aranea tigno. Libr. IV. *Meta-*
morph.

welke laatsten hy 'er vier in Engeland waarnam. Deze kunnen evenwel een Web maaken tot haar Eijernest en Winterleger (*). Van de Wolf-agtige vondt hy 'er vier in Engeland; van de Krab-agtige twee, en van de Springende ook vier: dus in 't geheel tien; terwyl van de Webspinders door hem vierentwintig in dat Ryk gevonden waren; waar onder tien van de genen die vlakke Webben maaken, gelyk de Tuin-Spinnen; zes die ze digt maaken, als lappen Lywaat of Katoen. Men ziet hier uit, dat het getal der laatsten verre dat der eersten, welken de Heer HOMBURG Zwerwers of Zwervende genoemd hadt, te boven gaat.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

De Heer REAUMUR, willende deeze Infekten, uit hoofde van de Zyde, welke haar Webbe uitlevert, naauwkeurig ter toets brengen, onderscheidt de Webspinners in vier Hoofdsoorten. De Eerste is, van de genen die haare Webben, wier geweefzel vry digt is, zo veel de standplaats toelaat, Waterpas of Horifontaal maaken. Hier onder begreep hy de genen,

Verdeeling
van RE-
AUMUR.

(*) De Sweedsche Heer CLERK heeft zeer mis, wanneer hy zegt dat door LISTER de springende Spinnenkoppen in drie Geslagten onderscheiden worden (*Saltatorum Classen in tria Genera Listerus distinxit*, Luporum, Phalangiorum & Cancriformium). LISTER gebruikt wel die drie benaamingen, doch hy merktze aan als drie Onderdeelingen van de Spinnenkoppen, die geen Webbe maaken, gelyk ik hier gezegd heb.

V. nen, die men Huis - Spinnen noemt, maaken
 AFDEEL. ke haare Webben in de hoeken van Muuren ,
 LXXX. aan Balken, Zolders of elders, en zodanigen
 HOOFD- ook van de Veldspinnen, als aan haar Webben zulk
 STUK. een stand geeven. Zyne Tweede Hoofdfoort
 was van de genen, die in de Gaten van oude
 Muuren wonen: de Derde van de genen, wier
 Webben geen vlak geweezel, maar als een
 famenhooping van Netten maaken, die in ver-
 scheidene Vlakten staan, en de Vierde, einde-
 lyk, van de gewoone Tuin - Spinnen, wier
 Webben zo zeer in 't Oog loopen en zo ver-
 wonderlyk zyn, wegens de Konstige figuur
 en evenredigheid der Draaden, uit welken zy
 bestaan, en waar van de Scheering altoos naar
 een middelpunt loopt. Onder alle de Hoofd-
 foorten was deeze de eenigste, wier Tonne-
 tjes of Beursjes, daar zy de Eijeren in beslui-
 ten, tot het weeven van Stoffen gebruikt
 konden worden.

't Spin- Men hadt, naamelyk, ontdekt, dat het
 rag. Spinrag, 't welk een zo veragtelijk en nutte-
 loos ding schein te zyn, een soort van Zyde
 was, welke kon aangewend worden ten dien-
 ste van den Mensch. In 't jaar 1709 werden,
 door den Heer BON, een paar Koufen en Hand-
 schoenen, daar van geweven, aan de Akade-
 mie der Weetenfchappen van Parys toegezonden,
 en sedert heeft de Heer REAUMUR zig
 toegelegd, om te onderzoeken, of men daar
 van werkelyk Fabrieken zou kunnen opreg-
 ten,

ter. Men hadt reeds opgemerkt , dat zy de Draaden van haare Scheering veel fterker dan die van den Inflag maakten, doch toen werdt ontdekt, dat de Draaden van die Tonnetjes of Beursjes, waar in zy de Eijeren befluiten, eigentlyk de genen zyn, welken men, tot het bereiden van Stoffen, hebben moest. Deeze Tonnetjes zouden Zydegeeven, die wit, geel, graauw, Hemelsblauw of Koffykleurig was, en bygevolg meer verfcheidenheden van natuurlyke Kleuren uitleveren, dan die der Zydwormen. De Koffykleurigen waren de zeldzaamften : REAUMUR hadt 'er niet gevonden dan in eenige Velden van Genets, doch derzelve Zyde was zeer fterk en fchoon. Hy vergeleek de veelheid, welke een Spinnekop in 't Jaar zou kunnen verfchaffen, met die van een Zydworm, en bevondt dat 'er vier van de grootften toe vereischt werden; alzo derzelve Tonnetjes zig niet zo fchoon lieten afhaalen, als die der Zydwormen: maar, dewyl de Zyde der grootften fterkst is, zo zou men mogen denken, of die van grooter Indifche Spinnekoppen niet bekwaamer daar toe zoude zyn.

Een groot beletzel in het aanleggen van Kweekeryën van Spinnekoppen, tot dit oogmerk, was de wreedaartigheid van deeze Insekten, die by fchaarsheid van Voedzel elkan- der verflinden, als wanneer de zwakfte altoos de Prooy van den fterkeren wordt. Zy ee-

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Wreed-
aartigheid.

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.

ten, zo het fchynt, geen Bladen of Vrugten, maar alleen Gedierten, gelyk Muggen en Vliegen, 't welk haar gewoone Aas is; als ook Pifebedden, Duizendbeenen, Rupsen, Kappellen en zelfs Aardwormen, wanneer men haar die ftukswyze geeft. Ongemeen beminnen zy die weeke zelfftandigheid, welke 'er in de Schaftjes der Pluimen van het jong Gevogelte, voor dat dezelve uitgefpreid zyn, begrepen is, en dus is het ligt te begrypen, dat de ruige Surinaamsche, die de Eijeren der Kolibrietjes uitzuigen, ook de Jongen of deeze Beestjes zelf, waar van sommigen niet veel grooter dan een Vlieg zyn, als zy dezelve in 't Net kunnen krygen, niet fpaaren. Daarentegen worden sommigen van zekere Wespen, die men deswegens Spinnedooders noemt, gedood en in haar Nest gefleept*. Aan veelerley Gevogelte ftrekken zy ook tot Aas.

* Zie 't
 XII. STUK,
 bladz. 232.

Venynig-
 heid.

Dewyl 'er Voorbeelden zyn, van Menfchen, die, uit een bedorven Lust, Spinnekoppen hebben gaan eeten; zo is het denkbeeld, als of dezelve, in 't algemeen, Venynig zouden zyn, thans geheel verworpen. Men weet, evenwel, dat sommige Vergiften, ingenomen zynde, niet fchaaden aan den Mefch, en, in tegendeel, door een Wonde met het Bloed gemengd, van verderflyke uitwerking zyn. Van myne ondervinding, ten opzigt van het oude denkbeeld, als of zy een byzondere afkeerigheid van de Padden hadden, en in ftaat waren, die,

die, met een enkele steek of beet, om 't leven V. te brengen, heb ik te vooren gewag gemaakt*, AFDEEL. LXXX. en verder aangemerkt, hoe het niet onwaar- HOOFD. schynlyk was, dat die groote Westindische STUK. mischien wel grooter Dieren zouden durven * Zie 't aandoen. Ook heeft de Heer BAKER, in de VI. STUK, bladz. 197. Tand van een grooten Spinnekop, dien hy gedroogd van 't Eiland Nevis gekreegen hadt, aan 't end een klein Spleetje ontdekt, 't welk LEEUWENHOEK reeds in de Tand en van Spinnekoppen hadt waargenomen; doch de Heer MEAD, zo ervaren in het onderzoek der Vergiften, die opening in de Tand en van verscheidene Spinnen gezogt en niet gevonden hebbende, dagt dat LEEUWENHOFK mis hadde, voor dat dezelve door gedagten Heer BAKER aan hem vertoond werdt. Zyn Ed. beschouwde zulks met verwondering, en maakte 'er dit Besluit uit op, dat, gelykerwys onder de Slangen alleenlyk eenige Soorten Tand en hebben, die doorboord zyn tot uitlaating van 't Vergift in de Wonde, zo ook alleenlyk eenige Soorten van Spinnekoppen een opening in hunne Tand en hebben, en dat men deeze meer dan gemeen Vergiftig mag onderstellen te zyn (*).

Zo ingeworteld is het denkbeeld, dat Padden, Haagdisfen, Spinnekoppen, en meer dergelyke.

(*) BAKER *Nuttig gebruik van 't Mikroskoop*. Amst. 1756. bl. 424.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

gelyke haatelyke Dieren , Venynig zyn , dat veelen als voor 't gezigt derzelveu schrikken en ze vooral niet durven aanraaken ; daar , in tegendeel , anderen , zonder schroom , de Tuin-Spinnen , by Handen vol , met de bloote Hand vangen , om ze dood te trappen , zonder eenig nadeel . Weinigen , onder de hedendaagſche Liefhebbers der Natuurlyke Hiftorie ; zouden doch , geloof ik , tot de reukeloosheid durven komen van den wyd vermaarden HARVÆUS , die dus van eene Proef , door hem daaromtrent genomen , ſpreekt . „ Zelf heb ik „ eens , om het door Ondervinding te weten , „ myn Hand met een Naald geſtoken , en , op „ ſtaande voet , die zelfde Naald aan den „ Tand van een Spinnkop wryvende , ſtak „ ik 'er op een andere plaats mede in myn „ Hand : doch kon geen onderſcheid tuſſchen „ de twee Steeken ontdekken ” . Daar was , echter , merkt LISTER aan , eenig verſchil in ; dewyl op de plaats van den Venynigen Steek een rood Puiftje kwam , met Ontſteeking : zo dat hy zig verbeeldde , dat de Beet der Agt-Oogige Spinnen altoos gevaarlyk zy . Ook meldt BOYLE van iemand , die blind geworden was , doordien hy het Venyn van een Spinnkop in de Oogen gekreegen hadt ; waar by men de Waarneeming voegen kan van PISO , die aangaande zyn ontzaglyk grooten Braſiliaanſchen Spinnkop , *Nbandu* genaamd , verhaalt , dat men , in dezelve te vangen , de grootſte voorzigtig-

zigtigheid gebruiken moet , dat het Venyn V.
 daar van niet in de Oogen kome , als waar uit AFDEEL.
 een volflagen Blindheid zoude ontftaan : doch LXXX.
 het Vogt , dat , deeze Infekten uitgeeven , en HOOFD-
 het welke dan de oirzaak van die uitwerking STUK.
 zou moeten zyn ; loozen , ten minfte de ge-
 woone Spinnekoppen , zo MEAD verzekert , uit
 een Bek of Snuit , dien zy uitfteeken , en bren-
 gen het dus in de Wond.

De fchadelyke eigenschap nu van dit Vogt ,
 dat de Spinnekoppen dan , op de eene of ande-
 re manier , uitgeeven , kanniet van het Voed-
 zel , dat zy gewoonlyk gebruiken , afgeleid
 worden ; alzo hetzelve ook tot Aas trekt voor
 't Gevogelte . En , dit Vogt behoeft juist niet
 Venynig of Vergiftig , dat is altoos en in alle
 opzigten doodelyk te zyn , offchoon het fom-
 wylen , by groote veelheid in de omloopende
 Vogten van eenig Diertje gebragt zynde , der-
 zelve beweging ftremme . De Melk , im-
 mers , die het gereedfte en een der beste Mid-
 delen tot bedwang van fcherpe Venynen , wel-
 ke ingenomen zyn , geagt wordt , kan , als men
 die in de Aderen fpuut , een Mensch onmidde-
 lyk doen fterven , en men brengt een voor-
 beeld by , dat dezelve , door gramfchap aange-
 ftoken , een doodelyk Vergift is geworden (*).
 Het een en andere zal misfchien de reden zyn ,
 dat

(*) *Atz. Med. Berolin. Decad, II, Vol. X. p. 14.*

V. dat de Spinnen zo gereedelyk haare Prooy om
 AFDEEL. 't leven brengen, en tevens zo vaardig elkan-
 LXXX. der den Doodfteek geeven, het welk wederom
 HOOFD- een teken van haare Wreedaartigheid is. Wor-
 STUK. den 'er eenigen by elkander in een Glas gedaan,
 zo zal men haast zien, hoe vinnig zy op el-
 kander aanvallen, en hoe, in korten tyd, die
 allen, op één naa, dood zyn; welke laatste,
 Overwinnaar blyvende, niettemin weinig nut
 heeft van zyne Zegepraal, alzo hy ook gemeen-
 lyk, wel haast, aan de bekomen Wonden
 sterft (*).

Anderen, wederom, de Venynigheid der
 Spinnekoppen geheel verwerpen willende, bren-
 gen tot een Voorbeeld by, hoe groote 'er door
 kleine Vogeltjes verflonden worden, die men
 waarneemt, dat, wanneer men ze dit Aas, nu
 en dan, in de Kouwtjes geeft, daar van on-
 gemeen vrolyk en tierig zyn. Ook vestigen
 zy hun Oog op de Spinnewebben, die men
 weet tot Bloedstemping van grooten dienst en
 van geen het minste kwaad gevolg te zyn, in-
 dien menze op een versche Wond legt. Ver-
 der haalen zy aan, dat die schadeiyke eigen-
 schap der Tarantula van Apulie, welke zo
 veel Gerugt gemaakt heeft in de Wereld, al
 voor lang beuzelagtig is bevonden, gelyk wy
 vervolgens zullen zien. Ook zyn die groote
 Spin-

(*) MEAD. *de Venenis*, Lugd. Bat. 1737. p. 46.

Spinnekoppen zelfs, welke men op de West-^{V.}
 indische Eilanden heeft, geheel niet Venynig; ^{AFDEEL.}
 zo Pater LABAT verzekert, door een menig- ^{LXXX.}
 te van Proefneemingen, ondervonden te heb- ^{HOOFD-}
 ben. ^{STUK.}

De Voortteeling der Spinnekoppen is geen ^{Voorttee-}
 geheime zaak. Men weet dat zy een menigte ^{ling.}
 van Eytjes leggen, en die besluiten in een dik
 Katoenagtig Beursje van haar eigen Spinzel,
 dat naar een Tonnetje gelykt. En, schoon zy
 die Eytjes niet uitbroeden, zo het schynt,
 maar de verwarming van dezelve aan de Zon-
 neschyne overlaaten, zyn 'er doch, in
 zonderheid onder de Zwervende Spinnen, die
 het Eijer-Zakje en dus vervolgens ook de Jon-
 gen zelf, op de Rug draagen. Dit geeft dan
 een aartige Vertooning: een geheel ruige Bol
 te zien, met levende Haairtjes, het welk de
 Pootjes van gedagte Jongen zyn, die, als men
 'er aan raakt zig verschuilen en daar afgaan.
 Iets dergelyks neemt men zo dikwils waar in
 de Jongen van de gemeene Tuinsspinnen,
 die, wanneer 't gevaar verdweenen is, allengs
 weder by elkander kruipen, en zig tot een Bol-
 letje verzamelen, even als de Jongen op dee-
 ze Zakdraagende Spinnen; waar van in 't ver-
 volg nader.

De Paaring heeft meer duisterheden in ge-
 had, voor dat men, door Waarneemingen,
 dienaangaande eenig licht kreeg. De ge-
 meenzaamheid der Spinnekoppen is byster
 klein.

V. klein. Wanneer men 'er twee in eene Webbe
 AFDEEL. ziet, zal dat doorgaans een Gevegt voorfpe-
 LXXX. len; het welk zelden, dan met het verjaagen
 HOOFD- of om 't leven brengen van den zwakften, ein-
 STUK. digt. De oude Spinnekoppen, naamelyk, be-
 gint op 't laatst, na dat zy eenige Webben ge-
 fponnen en geweven hebben, de Stoffagie daar
 toe te ontbreeken, en dus zyn deeze, tot hun
 bestaan, genoodzaakt, zig van de Webbe van
 eenander meester te maaken, die zy dan, even
 als haar eigene, tot den Vangst gebruiken.
 Dikwils vlugt die, welke de Webbe gemaakt
 hadt, op het zien van haaren Vyand, en maakt
 elders een andere Webbe. Maar het gebeurt
 ook wel, dat het Mannetje het Wyfje een be-
 zoek komt geeven in de Webbe, en dit ge-
 fchiedt niet dan tot de Paaring, en in zeker
 Saizoen.

Paaring. De Tuin - Spinnekoppen paaren doorgaans in
 de Nazomer of in de Herfst. Alsdan ziet men
 het Wyfje stil in 't midden van de Webbe,
 met het Borststuk nederwaards, hangen, ter-
 wyl het Mannetje daar om heen zwerft: het
 welk gemakkelyk daar van te onderscheiden
 is door zyne kleinte, en door de dikke Knob-
 bels, aan 't end van zyne Voelers of Sprieten.
 Het vordert langzaam en als met schroom op
 de Webbe; het nadert zagtelyk aan 't Wyfje,
 dat onbewoogen op haar plaats blyft, en, 'er
 eindelyk geheel naby gekomen zynde, raakt
 het effentjes haar Poot met een van de zynen
 aan,

aan, gaande dan, als verschrikt zynde, eenige Schreeden te rug. De verscheide herhaalingen van dit werk, schynen een Voorspel van de Paaring te zyn, waar door zy als met elkan- der kennis maaken, en middelerwyl zwellen de Armen van 't Mannetje aan 't end, als 't ware, uit of openen zig, en men ziet dat het Knopje vogtig zy. Het Mannetje, alsdan stouter geworden, komt digter aan het Wyfje, het welk steeds met het Agterlyf opwaards blyft hangen, en dus de opening van haare Teeldeelen, die naar een Spleet gelykt, open heeft. Hier voegt de Mannetjes Spinnekop het Knopje van een zyner Armen, en een oogenblik daarna het Knopje van zynen anderen Arm, als oogenblikkelyk aan; herhaalende zulks, beurtlings, verscheide maalen. Men zietze, somtyds, wel een half Uur bezig aan dit Minnespel, het welk voor eene Paaring schynt te verstreken, die door den Heer LYONNET, eerst, aldus is waargenomen, zo de Heer REAUMUR, in een Brief van den 17 Augustus 1745, aan één zyner Vrienden te kennen geeft, spreekende aldus.

„ Ik heb langen tyd gemeend, twee Spinnen
 „ waargenomen te hebben, die Buik tegen
 „ Buik gepaard waren; maar de Heer LYON-
 „ NET, die zeer wel weet te zien, verzekert
 „ my, 'er op een geheel andere manier te heb-
 „ ben zien Paaren. Zo Gy van zyne Waar-
 „ neeming onderrigt geweest waart, zoud Gy

V. „ misfchien een weinig meer gezien hebben,
 AFDEEL „ wanneer Gy de liefkoozingen opmerkte, wel-
 LX XX „ ken twee van uwe Water-Spinnekoppen elkan-
 HOOFD „ der fcheenen te doen: want het is een groot
 STUK „ voordeel, vooraf te weten, wat men kan
 „ zien.

„ Behalven de agt Pooten hebben de Spin-
 „ nekoppen, van vooren, als 't ware, twee
 „ Armen, die gelykerwys de Sprieten geplaatst
 „ zyn. Ieder Arm heeft, in sommigen, aan
 „ 't end een Knopje. Gedagte Heer nam twee
 „ Spinnekoppen waar, die naar elkander ge-
 „ keerd waren, en eenigen tyd met de Pooten
 „ speelden. Een derzelve, vervolgens, het
 „ Knopje openende van één zyner Armen,
 „ kwam daar uit het Mannelyk Teeldeel te
 „ voorschyn, 't welk onder het Lyf van 't
 „ Wyfje gebragt, en ingevoerd werdt in een
 „ Spleet, die aan deszelfs beginzels is. Deze
 „ Paaring is zeer verschillende van alle de ge-
 „ nen, welke ons de overige Infekten vertoo-
 „ nen: men behoorde daar toe te komen, van
 „ het meer dan eenmaal waar te nee-
 „ men (*).”

Had de Historie der Spinnekoppen, welke
 die

(*) De Heer DE GEER heeft ook, in zyne Akademische Redevoering, te Stokholm, in 't Jaar 1754, over de Voortteeling der Infekten, van de Waarneemingen van den Heer LYONNET, (als een voornaam Ziender of iemand die, gelyk LEEUWENHOEK, meer zien kan dan een ander,) veel meer dan van zyne bevinding ten dien opzichte, gebruik gemaakt.

die vermaarde Akademist bezig was te beschryven, aan 't licht mogen komen, zouden wy van eenen Autheur, die de Wereld zo veel op heldering gegeven heeft omtrent de Paaring van de Juffers, Byën en Kapellen, met reden ook meer zekerheid, in dit stuk, hebben mogen verwagten. Ondertusfchen wordt ons door den tegenwoordigen beschryver van de Historie der Infekten, die omstreeks Parys voorkomen, verzekerd, dat hy de gedagte Paaring, zo als ik die beschreeven heb, meermaalen had waargenomen. CLERCK zegt, ten dien opzichte, *præposteri coibant*; (dat, geloof ik, zegen wil, averegts of omgekeerd, gelyk de Kemels en veele Kapellen:) *unius Ano cervici alterius ita applicato, ut Mas commode inferiorem feminae Alvum brachiis suis attingere possit.* De *Vulva*; nu, wordt gesteld te zyn van onderen by den Hals van 't Wyfje, aan 't Agterlyf: zo dat die plaatsing geheel onbekwaam was tot zulk een Paaring. Zy scheidden, zegt hy, vreedzaam. Anderen verzekeren, dat het Manne-tje, op 't einde van de Paaring, dikwils van het Wyfje een doodelyke neep krygt: het welk dan dit stuk nog zonderlinger en verwonderlyker maakt: hoewel 'er die zeldzaamheid van af raakt, dat de Spinnekoppen hunne Teeldeel en aan 't end der Voorpooten hebben zouden; gelyk sommigen verzekeren.

Verscheide Autheuren willen, dat deeze Infekten zeer lang leven; sommigen schryven

V. van wel drie of vier Jaaren. Of dit naauw-
 AFDEEL. keurig onderzocht zy, weet ik niet; maar het is
 LXXX. zeker, dat zy den geheelen Winter kunnen
 HOOFD- vasten, gelyk veele andere Infekten, en bo-
 STUK. vendien ook, zelfs in de Zomer, verscheide
 Maanden zonder eeten zyn. In dit opzigt ge-
 lyken zy dan, eenigermaate, naar de Viervoe-
 tige Roofdieren; terwyl het tamme Vee, dat
 Kruiden eet, niet lang kan vasten. Hier uit
 kan men ook begrypen, hoe dat veelen het,
 zo geduldig, afgagten, dat 'er eenige Prooy
 in haare Netten valt. En het is verwonderly-
 ker, dat de Jongen, in de eerste Dagen, zo
 sterk aangroeijen, daar zy nog geene Vliegen
 hebben kunnen vangen; dan dat zy de Huid
 afwerpen, naar maate zy grooter worden; het
 welk de Ouden, zo sommigen verzekeren,
 eenmaal 's Jaars in 't Voorjaar doen, gelyker-
 wys de Krabben en Kreeften.

Het afwer-
 pen van de
 Huid.

De Huid, welke de Spinnekoppen afwer-
 pen, „(zegt CLERCK,) is Hoornagtig en
 „doorschynende, doch Kraakbeenig en de
 „voorige gestalte van den Spinnekop onder
 „'t Oog brengende, zo ten opzigt van het
 „Borststuk en de plaatsing der Oogen, als
 „van de Pooten en Armen; de Klaauwen of
 „Tanden zelfs niet uitgezonderd: maar het
 „bkleedzel van het Agterlyf is een Vliesje,
 „dat geheel inkrimpt en door samentrekking
 „met rimpels zyne gedaante niet behoudt. De
 „Spinnekop, zyn Huid af zullende leggen,
 zoekt

„ zoekt een bekwaame plaats, daar-hy vadzig V.
 „ in de Webbe zig bewindt: dan gaat de uit- AFDEEL.
 „ wendige Korst van het geheele Bortstuk, LXXX.
 „ de Pooten, Armen en Tandén, door op- HOOFD-
 „ scheuring af, blyvende evenwel een weinig STUK.
 „ zitten aan het agterste van het Borststuk,
 „ met het voorste deel opwaards omgeboogen.
 „ By deeze gelegenheid vervalt het Dier in
 „ zulk een bezefloosheid en flauwte, dat het
 „ geen Mug van zig weet af te dryven: maar
 „ eindelyk komt het tot zig zelve, en begint,
 „ zo veel de kragten toelaaten, door schop-
 „ pen en plukken eenige vlugheid te toonen,
 „ tot dat het, allengs meer en meer tot her-
 „ stelling komende, vande oude Huid zig ge-
 „ heel ontslagen heeft. Dat groot gebrek van
 „ kragten, evenwel, belet het Dier nog, ver-
 „ der dan de langte zyns Lighaams, van de
 „ afgeworpen Huid af te wyken; des het in
 „ de Webbe hangen blyft, zo lang tot dat de
 „ Lugt deszelfs Opperhuid genoegzaam droog
 „ en stevig heeft gemaakt, om den voorigen
 „ arbeid en Levensmanier te kunnen hervat-
 „ ten (*).

Verwonderlyk is 't, hoe iemand, die de Bek of
 Spinnekoppen een Bek toefchryft of Mond (†), Keel.
 als in een zelfde adem zeggen kan, dat de
twee

(*) *De Araneis Suecicis*, pag. 14.

(†) Les Yeux, les Antennes & la Bouche de l'Araignée,
Hist. des Inf. env. Paris, Tom. II. p. 630.

V. twee fcherpe Tandē, vooraan den Bek, (die
 AFDEEL. men eigenlyk als een Nyptang, waarmede zy
 LXXX. haar Prooy vatten en dooden, moet aanmer-
 HOOFD- ken,) van binnen hol zynde, dienen om dezelve
 STUK. uit te zuigen, gelykerwys de Mieren-
 leeuw (*). De opening van deeze Tandē
 wordt immers te duidelyk, door de genen, die
 dezelve in veele Spinnekoppen opgezogt hebben,
 om den zogenaamden uitgang van 't Venyn te
 vinden; ontkend, dan dat men die voor alge-
 meen zou kunnen houden. Ook is het zeker,
 dat veele van deeze Infekten hunne Prooy niet
 alleen uitzuigen, maar grootendeels verflinden.
 Wy zullen dan met FRISCH veeleer gelooven,
 dat de Spinnekoppen weezentlyk een Bek heb-
 ben, tusfchen de Nypers; hoewel de Tong,
 die hy in deeze Bek waargenomen hadt, veel-
 eer de Zuiger fchynt te zyn, daar MEAD van
 spreekt, gelyk hy zelf ook daar aan een ope-
 ning hadt waargenomen, en zig verbeeld, dat
 dit Werktuig dienen kon, om iets in te zu-
 igen (†). De Heer CLERCK vertoont zeer dui-
 delyk de opening in Plaat, die men den Bek
 of Keel kan noemen, en die het Vogt, zegt hy,
 ontvangt, dat door de Kaaken uit de Prooy ge-
 drukt wordt (‡).

Ik

(*) Leur Pinces, qui font creufes en dedans, leur tien-
 nent lieu de Machoire & de Bouche. *Ibid.* p. 636.

(†) FRISCH. *Inf.* VII. Theill. pag. 8.

(‡) CLERCK de *Araneis Succicis*. Pl. 6. T. 4. Fig. 2.

Ik schroom dan niet, vast te stellen, dat een Spinnekop, behalve de Keel, als de doorgang naar de Maag aangemerkt, ook een Bek heeft, of opening van de Keel, die met een soort van Lippen is geflooten en waar buiten die Haaks- wyze Nypers zyn, welke men ook Tand- kan noemen. Men kan niet zeggen, dat hunne Bek uit deeze Nypers bestaat; even zo min als wy zeggen kunnen, dat onze Mond bestaat uit onze Tand- (*). Buitendien heeft de Spinnekop, aan den Bek, of van vooren, nog twee Deelen, die zodanig naar Pooten gelyken, dat sommigen 'er tien Pooten aan toeschryven; doch het zyn veeleer een soort van Armen, die zy als Handen of Voelers gebruiken, om hunne Prooy aan te vatten, naar den Bek of tusfchen de Tand- te brengen, en op allerley manieren te draaijen en te wenden. Zy bestaan, ten minste, uit drie Leedjes, en worden, onder 't loopen, door het Infekt geduurig bewoogen, even als de Sprieten of Hoor- rentjes der Torren, enz. Dat hier de Teel- deelen in de Mannetjes aan zitten, wordt thans in 't algemeen geloofd (†).

De

(*) La Bouche de l'Araignée confiste dans deux fortes tenailles, &c. *Hist. des Inf. env. Paris* TOM. II p. 631. De Spinnekoppen hebben, behalven die Klauwen, volgens BAKKER, nog twee ryen van Tandjes aan het Kaasje, waar in de Klaauw als een Knipmes fluit.

(†) FRISCH meent een *Penis & Scrotum* onder aan den Buik der Tuin- spinnen waargenomen te hebben, het welk dan

V. De Spinnekop, hoe zeer ook de Nederduit-
 AFDEEL. sche naam, die in gemeen gebruik is, het te-
 LXXX. gendeel fchynt aan te duiden, kan geen Kop
 HOOFD- gezegd worden te hebben: want zyn geheele
 STUK. Lighaam beftaat flegts uit twee deelen, die
 Het Lyf. met een dun Halsje aan elkander gehecht zyn,
 en het voorfte derzelven kan men den naam
 van Borftftuk niet weigeren; want de Pooten
 zyn 'er, gelyk gewoonlyk, ingeplant. Dit
 Deel is van omtrek rondagtig, doch platter
 dan het Agterlyf, 't welk in de meeften, en
 inzonderheid in de Wyfjes Spinnen, Eyronnd en
 zeer dik uitgezet is, doch in 't allerminfte niet
 met Ringen overdwers of in Geledingen ver-
 deeld; zo dat men de Spinnekoppen dan niet
 met regt den naam kan geeven van Gekorve-
 nen (†). Van agteren heeft het Lyf in de
 Webfpinners verfcheide Tepeltjes, die tot een
 Spintuig ftrekken.

Het Spin-
 tuig.

Dit brengt ons tot befchouwinge van dat
 Werktuig, het welk tot een verwonderlyke
 eigenfchap dient; het Spinnen naamelyk, daar
 ik reeds van gefproken heb. Aan 't end van
 't Agterlyf heeft de Wyfjes Spin, behalve en by
 de

van de Paaring een geheel ander denkbeeld zou geeven. De
 Ontleeding moest dit ophelderen. SWAMMERDAM, ondertus-
 fchen, heeft byna het zelfde waargenomen. *Bibl.* p. 51.

(†) Indien de vier Oostindifche Spinnekoppen, die in 't
 Vierde Deel van SEBA, op PLAAT XCIX. Fig. 9, 10, 11,
 12 voorkomen, wel zyn getekend, zo moet deeze Regel, zo
 wel ten opzigt van het Lyf, als van de famenvoeging, eeni-
 ge uitzondering onderhevig zyn.

de opening van 't Fondament, verscheide Tepeltjes, fomtyds zes in getal, die uit kleinere schynen samengesteld te zyn. Deeze Tepeltjes schynen te strekken tot doorlaating of doorzypeling van een taay of lymerig Vogt, waar van Dokter SWAMMERDAM het Beursje hadt waargenomen, Meermaalen heb ik duidelyk gezien, dat de Spinnekoppen, met hunne agterste Pooten, als uit hun Lyf een Draad trekken, die zy dan of laten waaijen of ergens aan vast maaken; doch nooit zag ik 't geen LISTER aanmerkt, dat zy dien Draad als een Pyl uitschooten. Dat lymerig Vogt laat zig, buiten twyfel, even als wy dit in gesmolten Gom zien, tot Draaden uitrekken, die 'er de Spinnekop, fomtyds meer, fomtyds minder in getal, te gelyk uitgeeft: waarschynlyk naar de veelheid van Stoffe, die hy heeft, of ook naar dat de Draad sterker vereifcht wordt te zyn. 't Is niet te denken, dat zy door 't Fondament die Stoffe uitgeeven, gelyk fommingen verzekerd hebben (*); want dit zou de Webbe bezoedelen, en hoe konden zy dan de Draaden zo fyn maaken; ook daar aan naar believen hangen blyven, enz. 't Is zeker dat die Draaden niet alleen doorgaans dubbeld, maar ook

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

(*) Toutes les Araignées filent par l'Anus. — elles jettent plusieurs fils tout a la fois. — Mr. BON en a distingué jusqu'au quinze ou vingt, au sortir de leur Anus, *Dictionn. des Animaux.* Paris, 1759. TOM. I. p. 156.

V. ook fomtyds wel tien- of twaalfvoudig zyn.
 AFDEEL. Mooglyk geeft ieder Tepeltje een dubbelde
 LXXX. Draad uit , 't welk dan van de gedagte zes,
 HOOFD- indien ze 'er allente gelyk uitkomen , een getal
 STUK. van twaalf Draaden zou uitmaaken. SWAM-
 MERDAM leert ons , hoe men dit best kan waar-
 neemen.

De Pooten. De Pooten , die 'er een Spinnekop agt heeft,
 verdienen ook , wel degelyk , haare opmer-
 king. Derzelver langte verschilt. In de mee-
 ften , en inzonderheid in de Webspinders , tot
 het gedagte einde ; zyn de agterfte langst,
 doch in anderen zo wel de voorfte als de ag-
 terfte , en de twee middelste Paaren veel kor-
 ter. In die , welken men Wolf-Spinnekop-
 pen , of ook Zwervers noemt , zyn gemeen-
 lyk de voorfte Pooten allerlangst , en in fom-
 migen ook veel fterker of dikker dan de ande-
 ren , het welk inzonderheid in de Springers
 blykbaar is , welken LISTER *Phauna* a noemt.
 Deeze Autheur merkt aan , dat alle de Spin-
 nekoppen drie Gewrichten in de Pooten heb-
 ben ; doch naderhand heeft men waargenomen,
 dat hunne Pooten wel , als gewoonlyk , uit
 drie Deelen , de Dye , Schenkel en Voet , be-
 ftaan ; maar dat deeze Deelen ieder , van bo-
 ven , nog een kort Leedje hebben ; zo dat men
 de Pooten van een Spinnekop , met FRISCH,
 wel zesledig kan noemen. „ Zy hebben alle,
 „ (zegt die Autheur ,) zes Gewrichten of
 „ Buigingen , welke met twee ronde deelen in
 „ haare

„ hollen of *Acetabula* gaan, en over alle zyden V.
 „ zeer buigzaam zyn; doch tevens by beurt. AFDEEL.
 „ wisseling, gelyk in de Kreeften, voor en ag- LXXX.
 „ terwaards een Knje maaken. Zy staan, met HOOFD-
 „ de Schenkels, van boven digt by elkander, STUK.
 „ en zyn daar donker, van binnen gevuld,
 „ het dikst en sterkst; wordende, verder ne-
 „ derwaards, allengs dunner, en als 't ware
 „ witagtig doorschynende. Zy hebben enkele
 „ regtop staande Haartjes, benevens de klei-
 „ ne leggende Haartjes, die overvloedig aan
 „ de Pooten zig bevinden, gelykerwys aan 't
 „ geheele Lyf”.

De Oogen maaken het voornaamste Kenmerk ^{De Oogen.}
 uit van dit Geslacht. De Natuur, om eene re-
 den, ons onbekend, aan de Spinnekoppen geen
 gepaarde Oogen of met Facetten, die het ge-
 tal der Oogen als oneindig groot in de meeste
 andere Infekten maaken, vergund hebbende,
 schynt dit gebrek eenigermaate te hebben wil-
 len vergoeden, door vermeerdering van het ge-
 tal der Oogen. Verscheide Natuurkundigen
 hebben zig verbeeld, dat dit getal niet vast zy;
 en dat sommigen 'er agt, anderen maar zes
 zouden hebben. Ook is het waar, dat men
 Spinnekoppen vindt, die, by 't eerste aanzien
 maar zes Oogen schynten te hebben: maar by
 nadere beschouwing heeft men bevonden, dat
 de twee uiterste Oogen somtyds uit twee
 samengesteld zyn; maakende elk een byzonder
 Oog uit. Dus kan men dan vry algemeen ver-

V. zekeren, dat het getal der Oogen agt is in de
 AFDEEL. eigentlyke Spinnekoppen. Zy zitten onbeweeg-
 LXXX. lyk , zo het fchynt, en kunnen derhalven al-
 HOOFD- leen maar dienen naar dat een Voorwerp zig
 STUK. regtftreeks voor het een of andere vertoont,
 en fchynen als uit een foort van Vergrootglas-
 jes te beftaan, het welk aan deeze Infekten een
 goed Gezigt van naby, doch niet van verre,
 moet geeven. De Heer BAKER heeft zulks, met
 de uitgefneeden Oogen van een grooten West-
 indifchen Spinnekop, onderzocht (*).

Verfchil-
 lende
 plaatsing.

De onderlinge plaatsing der Oogen is in de
 Spinnekoppen grootelyks verfchillende. In
 fommigen zyn zy *halfmaanswyze* op twee ryën
 gefchikt, zodanig dat de vier middelften met
 elkander als een Vierkant formeeren; terwyl
 de anderen, wederzyds, veel nader by el-
 kander zyn. In eenigen staan de vier middel-
 ften als in 't *Vierkant*, en de twee buitenften,
 wederzyds, tegen elkander aan, waar door
 de Spinnekop maar zes Oogen fchynt te heb-
 ben. Deeze laatften zyn fchuins geplaatst,
 ten opzigt van de overige. Men vindt 'er, van
 welken de twee voorfte of middelste Oogen
 nevens elkander staan, ende anderen, wede-
 zyds drie, een foort van Bouquet maaken, als
 in een *Drieboek* geplaatst zynde. In andere
 Spinnekoppen zyn de Oogen gerangeerd op
 twee

(*) Zie *Nuttig gebruik van 't Mikroskoop*, Amft. 1756.
 bladz. 426.

twee Lynen, waar van de eerste bestaat uit zes Oogen, en dus de andere maar twee Oogen heeft. In sommige Soorten, cindelyk, gelyk in de Zwervende of Springers, bevindt men drie *Ryën* van Oogen, de voorste van vier, de anderen ieder van twee, maakende deeze laatste een soort van Vierkant met elkander. Doorgaans verschillen de Oogen, aanmerkelyk, in grootte; doch dit heeft niet in allen plaats. Zy zyn altoos op het voorste van het Borststuk, een weinig boven den Bek geplaatst.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Op zulk een wyze heeft GEOFFROY de Spinnekoppen, die hem omstreeks Parys voorgekomen zyn, in vyf Familiën verdeeld, volgens de plaatsing der Oogen, en Doktor SCOPOLI, ook op dergelyke onderscheiding gevallen zynde, maakt 'er wel zeven Afdeelingen van, die wederom andere plaatsingen opgeeven, en ik twyfel niet, of men zoude, dit nauwkeurig nagaande, 'er byna zo veel verschil in vinden, als 'er Spinnekoppen zyn; zo dat die manier van onderscheiding my dienstiger voorkomt, om by geval eens een byzondere Soort te bestempelen, dan Familiën van deeze Insekten, op zulk een losfen grondslag, te formeeren.

Dat 'er veelerley Spinnekoppen zyn, is iedereen bekend, doch het getal der Soorten, in een zelfde Land, tot honderdveertig te brengen, gelyk men van den Heer DANDRIDGE, in

V. 't Werk van BRADLEY, aangetekend vindt (*),
 ADEEL. is ongerymd, en ik zou gelooven, dat hier
 LXXX. een groote misflag ingesloopen zy. LISTER, im-
 HOOFD- mers, geeft van de Spinnekoppen, in Enge-
 STUK. land hem voorgekomen, niet meer dan agten-
 dertig Soorten op, waar onder nog de Twee-
 Oogigen begreepen zyn. HOEFNAGEL, die de
 voornaamste Schilder van Keizer RUDOLPHUS
 was, heeft dertig Soorten van Spinnen in af-
 beelding gebragt. Doktor SCOPOLI vindt 'er,
 in Karniolie, ruim veertig en GEOFFROY telt
 'er zeventien omstreeks Parys. LINNÆUS stelt
 thans *zeven-en-veertig* Soorten voor in dit Ge-
 slag, onder welken elf uit vreemde Landen.
 Zyn Ed. onderscheidt dezelve niet naar de
 plaatsing der Oogen, maar volgens de zigt-
 baarste Kenmerken en Eigenschappen, op de
 volgende manier.

I.
 Diadema.
 Gekroon-
 de.

(1) Spinnekop, die het *Agterlyf Klootrondag-*
tig bruinrood heeft, met een gestippeld wit
Kruis daar op.

Hoe-

(*). *Wysgeetige Verhandeling van de Werken der Natuur.*
 Amst. 1744. bladz. 190.

(1) *Aranea* Abdomine subgloboso rubro-fusco, Cruce albo punctatâ. *Syst. Nat.* X. Gen. 237. *Syst. Nat.* XII. Gen. 268. *Faun. Suec.* 1993. *Aranea* Linnæi. SCOP. *Carn.* 1077. MOUFF. *Inf.* 233. fig. 1. ALDROV. *Inf.* 608. fig. 9. JONST. *Inf.* T. 18. fig. 17, 19, 20. RAJ. *Inf.* 18. N. 2. LIST. *Aran.* fig. 2. FRISCH. *Inf.* VII. T. 4. CLERCK. *Aran.* 25. T. 1. fig. 4; 3. SCHEFF. *Elem. Tab.* 21. f. 2.

Hoewel de Spinnekoppen, die in verschillen-
de Landstreeken van Europa voorkomen, zo-
danig verschillende zyn, dat de Dierbeschry-
vers, gelyk Doktor SCOPOLI en GEOFFROY,
weinig overeenkomstigheid hebben kunnen vin-
den, in die van hun Land en anderen; zo
schynt doch deeze eerste Soort van Sweeden
vry algemeen te zyn. Het is, naamelyk, die
bekende Tuin-Spinnekop, welke somtyds ter
grootte, byna, van een Hazelnoot voorkomt,
zo LISTER aanmerkt, en ook byna de Kleur
daar van heeft. De tekening op de Rug, die
uit langwerpige en ronde figuren van Stip-
pen, by FRISCH vertoond, is samengesteld,
geeft een byzondere fraayheid aan dit anders
zo haatlyk en afschuwlyk Dier; dat deswe-
gen, met regt, de Gekroonde mag heeten.
Doktor SCOPOLI, die de Spinnekoppen van zyn
Land met de naamen der voornaamste Insek-
ten-Kenneren bestempelt, geeft aan deeze den
naam van *Spinnekop van Linnæus*, en het schynt
my toe, dat door zyn Ed dergelyke verschei-
denheden, als in onze Tuin Spinnekoppen,
door my, zyn waargenomen: want hy maakt
van eene geele van dien aart gewag, welke
hem uit de Boschen gebragt werdt, in t
jaatst van September, en die, welke GEOFFROY,
als omstreeks Parys voorkomende, beschryft,
en opgeeft als byzondere Soorten, gelyk die
met de Baderige Tekening of van een Pau-
sen Kroon, op het Agterlyf; komen in de

V.
AFDEEL.
I. XXX.
HOOFD-
STUK.

V. zing der Oogen, kruislings by Paaren, en die
 AFDEEL. eigenschap overeen, dat zy de Webben Lood-
 LXXX. regt in het Geboomte maaken. Ook is dit
 HOOFD- haar eigen, dat zy, in 't midden van de Web-
 STUK. zittende, dezelve nu en dan sterk hortende
 schudden: waar van de reden my voorkomt te
 zyn. dat zy dus onderzoeken, of dezelve nog
 wel geheel is en gespannen zijt: 't welk tot
 haar voornaame doelwit wordt vereischt. Het
 denkbeeld van derzelve geweldige Vyandschap
 tegen de Padden en dat zy die dooden zou-
 den, schynt nader onderzoek te vereischen*.
 * Zie
 bladz. 186. Het klein Gevogelte schroomt, zo min
 als de Wespen, deeze ontzaglyke Spinnekop-
 pen aan te tasten, te vatten, en die aan ha-
 re Jongen te brengen tot haar Aas (*).

II. (2) Spinnekop, die het Agterlyf Klootronc en
 Reticulata. Netswys getekend heeft, vanboven Paarsch-
 Geteken- agtig bruin gewolkt.
 de.

Daar de voorgaande, in Sweeden, meest in
 de Boomen, en inzonderheid op de Berken,
 gevonden wordt, komt deeze meer in de Tui-
 nen voor, alwaar zy door CELSIUS, Doktor
 in de Godgeleerdheid, is waargenomen. Zy
 hadt het Lyf witagtig; het Borststuk als door-
 schy-

(*). Bufonum tereterrimus hostis, quem necat & ipsa ab
 ichneumone necatur. GRONOV. *Act. Helv. Phys. Med.*
 Vol. V. pag 359.

(2) *Aranea* Abdomine globoso reticulato, supra purpuras-
 sente fusco-nebuloso. *Fann. succ.* 1994.

fchynende; het Agterlyf met zwarte ftreepen doorreegen, op de zyde donker paarfchagtig: de Pooten met zwarte Vlakken.

- (3) Spinnekop, die het Lyf Klootrondagtig geel, met eenige zwarte Stippen heeft.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
III.
Cucurbiti-
na.
Tuin-Spin.

Dit is een groenagtig geele Spin, die tegen den avond veel gevonden wordt op de Bladen der Appelen, Peeren en andere Boomen, alwaar het Wyfje by een ruim Net zit, waarmede de Eijeren los omwonden zyn, en niet gemakkelyk daar van daan te krygen is, zegt LINNÆUS. Het getal der Eijeren, zegt CLERCK, is omtrent veertig, die tot een Klompje famengevoegd zyn, ter grootte van een Erwt. De ze Soort maakt, volgens LISTER, op de Hazelaaren horizontaale Webben, die men 'er, hier te lande, ook dikwils op vindt: des ik geloof dat daar mede onze groenagtig geele Tuin-Spinnen, welke het Agterlyf eenigermaate Kalabas-agtig hebben, gelyk de bynaam aanwyst, bedoeld worden.

- (4) Spinnekop, die het Agterlyf Klootrond en bleek geelagtig heeft.

IV.
Calycina.
Bleeke.

Dee.

(3) *Aranea* Abdomine subgloboso flavo, Punctis quibusdam nigris. *Faun Suec.* 1995. RAJ. *Inf.* 20. N. 8, LIST. *Aran.* f. 5. CLERCK. *Aran.* 44. T. 2. f. 4.

(4) *Aranea* Abdomine globoso pallido flavescente. *Faun Suec.* 1996. *Aranea* Kleynii, SCOP. *Carn.* 1099.

V. AfDEEL. LXXX. HOOFD-STUK. Deze bleekgeele Spinnetjes, met een rond Agterlyf, zyn in onze Tuinen ook gemeen. Doktor SCOPOLI beschryft, onder den naam van *Spinnekop van Kleyn*, een dergelyke, die een Zwerver is, en bygevolg geen Web maakt, hebbende de zelfde eigenschap, naamelyk van in de Kelk der Bloemen, na dat de Bloem afgevallen is, te gaan zitten, om de Byën of Vliegen, die dan nog daar uit Honig willen verzamelen, te vangen. 't Is bekend, dat 'er dus dikwils Spinnetjes te voorschyn komen uit afgevallen Bloemen.

V. *Oftopunctata.* Agtstippige. (5) Spinnekop, die het Agterlyf rondagtig geel heeft, met vier zwarte Stippen wederzyds; van agteren ros.

In Sweeden maakt deeze nieuwe Soort een Horifontaale Webbe, op eene Meetkonstige manier. De Kleur is bleek, uitgenomen die van 't Agterlyf.

VI. *Bipunctata.* Tweestippige. (6) Spinnekop, die het Agterlyf Klootrond zwart heeft, met twee uitgebolde Stippen.

Deeze komt somwylen in de Vensteren voor, maakende haare Webbe niet regelmaatig, maar als van verstrooide Draaden.

(7)

(5) *Aranea* Abdomine subrotundo flavo, stigmatibus utrimque quatuor nigris, Ano rufo. *Syst. Nat.* XII.

(6) *Aranea* Abdomine globoso atro, punctis duobus excavatis, *Faun. Suec.* 1997.

(7) Spinnekop, die het Agterlyf Kloottrondagtig wit heeft, met bleek-bruine Vlakken. V. AFDEEL. LXXX.

Deeze, die van de kleinften is, onthoudt zig in de Pluimkwasten van het Riet. HOOFD. STUK. VII.

(8) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond, en van vooren op de zyden spits geboekt heeft. *Arundinacea.* Riet-Spin. VIII. *Angulata.* Hoekige.

Deeze, die op de Boomen in Gothland overvloedig gevonden werdt, hadt fomtyds de grootte wel van een Lid des Duims. Indien het de Eerfte was der Spinnekoppen van CLERCK, dien deeze Autheur de Hoekige getyteld heeft, zo als hier aangehaald wordt; dan zou het Lyf vry rood moeten zyn, met een graauwe en witte Tekening op de Rug; daar doch, volgens de beschryving der Sweedsche Dieren, op 't geheele Lyf geen Rood voorkwam (*). Maar het Wyfje van deeze, dat CLERCK naderhand vondt, in zyne Fig. 2, afgebeeld, hadt het Lyf niet zo gekarteld op de zyden als het Mannetje, geel, graauw en wit gesprenkeld, zonder eenig Rood. De Pooten waren, in beiden, graauw en geel bont. Wy hebben

(7) *Aranea* Abdomine subgloboso albo, Maculis dilute fuscis. *Ibid.* 1998.

(8) *Aranea* Abdomine ovato, antice Lateribus angulato acuto. *Faun. Suec.* 1999. *It. Gothl.* 216. CLERCK, *Aran.* 22, T. 1. f. 1.

(*) Rubedo in toto Corpore nulla. *Faun. Suec.* Ed. II. pag. 487.

V. ben hier ook dergelyke Spinnekoppen, die lood-
 AFDEEL. regte Webben in de Boomen maaken.
 LXXX.

HOOFD-
 STUK.

IX.
Domestica.
 Huis-Spin.

(9) Spinnekop, die bet *Agterlyf Eyrond* en
bruin heeft, met vyf zwarte Vlakken, die
omtrent elkander raaken; de voorsten grootst
zynde.

Die, welke Doktor SCOPOLI de *Spinnekop van*
Derham genoemd heeft, is, zegt hy, aan alle-
 man bekend. Zy onthoudt zig in de Huizen,
 haar Webbe maakende in de hoeken der Bed-
 steden en by de Vensteren. Het Lyf is ruig,
 bleek-bruin of rosagtig van Kleur, met het *Ag-*
terlyf bruin gevlagt. Waarfchynlyk zal het
 die dan ook zyn, waar Koning SALOMON van
 meldt, dat zy met de Handen grypt en zig
 onthoudt in de Paleizen der Koningen: want
 deeze inderdaad ook, volgens de aanmerkingen
 van SCOPOLI, de Armen aan 't end geknodst
 heeft (*).

Wy zullen hier, buiten twyfel, dergelyke
 hebben. Zou het die ook zyn, welke PETIVER
 noemt de allergrootste Huisspin met zeer lange
 ruige Pooten, als welke door den Heer GRO-
 NOVIUS is aangehaald op eene Soort van Spin-
 nekoppen, die by ons in de Tuinen en Hui-
 zen

(9) *Aranea* Abdomine ovato fusco, maculis nigris quinque
 subcontiguas, anterioribus majoribus. *Faun. Suec.* 2000. *Ara-*
nea Derhamii. SCOP. *Carn.* 1104. RAJ. *Inf.* 27. N. 17. LIST.
Aran. 59. fig. 17. CLERCK. *Aran.* 76. T. 2. f. 9.

(*) In foribus laxos suspendit *Aranea* casses. VIRG.

zen gemeen en Venynig zoude zyn? Vooreerst worden dus de Tuin- en Huis-Spinnen onder elkander verward, en ten anderen ware het te wenschen, dat zyn Ed. ons eenig bewys had bygebragt, dat deeze Spinnekoppen - Soort Venynig zy, of Venyniger dan anderen; om zig daar voor te meer te wagten (*). Evenwel, om dat wy niet durven denken, dat zyn Ed. zulks zonder Grond zoude gezegd hebben, zal ik hier zyne Beschryving van deezen VENYNIGEN Spinnekop vertaalen.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

„ Het Borststuk is Eyrondagtig, naar voor
 „ ren een weinig verhevener, voorts plat en
 „ breed, naar de randen toe met een Groefje
 „ uitgehold; in 't midden versierd met een
 „ uitpuilende Ster van zes Straalen en eeni-
 „ maate Haairig. De Bek is voorzien met
 „ twee sterke Tandén. Van de agt Oogen,
 „ aan den voorkant van het Borststuk, zyn de
 „ vier voorsten grootst en eenigzins halfmaans-
 „ wyze geplaatst, met de holte naar de agter-
 „ sten, die op een regte lyn staan. De agt
 „ Pooten zyn ruig en lang, allen even groot,
 „ en omringen het Lyf als Straalen uit een
 „ middelpunt. De Voelers zyn kort en Haai-
 „ rig.

(*) De Kinderen oordeelen gemeenlyk, dat de dikste of meest gezwollen van Agterlyf de Venynigsten zyn, als welke men meent somtyds gezien te hebben, dat van zelf geborsten waren; doch hier vinden wy geheel andere Kenmerken geopperd. Ondertuschen waren het Huispinnen, die Juffr. SCHOURMANS en andere opknaptén.

V. „rig. De Kleur is donker Aschgrauw (*).
 AFDEEL. De plaatsing der Oogen verschilt weinig van
 LXXX. die, welke ons door den Sweedschen Heer
 HOOFD- CLERCK voorgesteld wordt in zyne Huis-Spin-
 STUK. nekop (†), die in Sweeden, byna het geheele
 Jaar, voorkomt in de Vensters en hoeken der
 Huizen, en waar van hy 'er in eene Kamer,
 die maar twee Vensteren hadt, tien ving. Zy
 hadden altemaal haare Webbetjes gemaakt in
 de hoeken der Vensteren, naauwlyks een Vie-
 rendeel-Elle van malkander, die zig plat ver-
 toonden, doch in Tregterswyze gaten uitlie-
 pen, alwaar de Spinnekop op zyn roof te loe-
 ren zat. Allen hadden zy die manier van
 Spinnen, en de gestalte der Pooten, die wel
 ruig en geringd doch niet volmaakt even lang
 waren, kwam in allen overeen; maar de Kleur
 van 't Lyf verschilde zodanig, dat 'er van de
 tien geen twee gevonden werden, die daar in
 overeenkwamen. De grondkleur was in de
 meesten graauw, in sommigen met eene Teke-
 ning van andere Kleuren, somtyds hoog geel.
 Zo dit nu van die Venynige zyn, mag menze
 wel tevens Verraaders noemen, om dat zy dus
 voorkomen onder eene, zo verschillende ge-
 daante!

Uit de figuur der Webben blykt, dat het
 de

(*). Hæc in Hortis, Domibusque frequens, Venenata. *Act. Helvet. Phys. Med.* Vol. V. Basil. 1762. pag. 360.

(†) *Araneus Domesticus*, Pag. 76. ut supra,

de zelfden zyn , die LISTER met zynen Huis-
 Spinnokop bedoeld heeft , en waar van hy aan-
 merkt , dat die door Ouderdom veel grooter
 wordt ; niet zo zeer door uitzetting van het
 Lyf , maar door de toeneeming der Pooten in
 langte , dikte en ruigte . Dit is een zeldzaame
 aanmerking ; als ook , dat het Wyfje op 't end
 van July haar Nest in 't midden van de Webbe
 by den Tregter maakt , spannende daar over
 een Sneeuw-wit Geweeffel , als of de Eijeren
 tusfchen twee Webben zaten . De Eijeren zyn
 witagtig , en hangen niet aan malkander , zo
 dat als men 't beursje , daar zy in zyn , opent ,
 dezelve zig verspreiden , als of het jonge Spin-
 netjes waren .

Ik twyfel niet , of het is dit flag van Spin-
 nen , waar van men de Webben by ons zo men-
 nigvuldig in de hoeken van Schaaap - Stallen ,
 Varkens- en Hooy-Schuuren ; in de toppen der
 Hooy-bergen , of ook zelfs onder de overhan-
 gende Kant der Rieten Daken , aan Boeren
 Huizen ; ja op alle luwe drooge plaatfen , daar
 het tevens niet al te koud is , en die weinig
 of niet gereinigd worden , ontmoet . Of het
 een verschillende Soort zy , welke GEOFFROY
 de bruine Huis - Spin tytelt , en die de Pooten
 ook byfter ruig heeft , zou men uit de plaatsing
 der Oogen haast mogen vermoeden (*).

(10)

(*) *Aranea atro-fusca* , subvillosa , Pedibus atro fuscoque im-
 perfectis. *Hist. des Inf. env. Paris*. TOM. II. pag. 644.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

(10) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en witagtig, met drie overlangse Streepen heeft van zwartagtige Stippen.

X.
Trilineata.
Driestree-
pige.

Deeze onthoudt zig in de Boschen van Sweeden.

XI.
Riparia.
Oever-
Spin.

(11) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en Koperglanzig zwart heeft, aan 't end geelagtig met boornen.

Dat men, in Europa, ook raare Spinnekoppen heeft, bewyst deeze Soort, welke LINNÆUS aan 't Strand van Oeland waarnam. Onbeschryfelyk veel dergelyke Spinnen hadden aldaar tuschen de Steenen haare Webben horizontaal langs den Grond uitgebreid, en zaten zelf daar onder. Haar geheele Lyf was met fyne Haairtjes bezet: tegen de Zon hadden zy eenigen Koperglans en waren met dunne Staartjes voorzien.

XII.
Labyrinthica.
Doolhof-
maaker.

(12) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en bruin met een witagtige gevinde Streep, den Aars gevorkt heeft.

Op

(10) *Aranea* Abdominè ovato albido, Lineis tribus longitudinalibus punctorum nigricantium. *Faun. Succ.* 2001.

(11) *Aranea*, Abdomine ovato nigro-æneo, Ano subluteo bicorni. *Faun. Succ.* 2002. *It. Oeland.* 125. 138.

(12) *Aranea* Abdomine ovato fusco, Lineâ exalbidâ pinnatâ, Ano bifurco. *Faun. Succ.* 2003. *It. Gotbl.* 251. 268. *RAJ. Inf.* 27. N. 18. *LIST. Aran.* 60. f. 18. *CLERCK. Aran.* 72. T. 2. f. 3.

Op verscheide Weiden in Gothland, zegt onze Auteur, lagen breede witte Spinnewebben, aan welker eene zyde een Cylindrische Buis, tot op den Grond nederwaards, van de Spin geweven was, in welke zy haar woonplaats, voor de Vogelen en voor de Zonne-Hitte beveiligd, hadt. Zo dra men aan haar Net raakte, steeg zy onmiddelyk opwaards, en zag rondom zig heen naar de Prooy. Haar Borststuk was bleek graauw met drie bleeke Streepen overlans; het Lyf glanzig donkerbruin, van onderen met drie bleeke Streepen en van agteren met vier puntjes, twee langer, twee korter zynde.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Volgens de aangehaalde Auteurs moet dit een van de grootsten der Europische Spinnekoppen zyn; dat egter, volgens de afbeeldingen, meer van de uitgestrektheid der Pooten, dan van de Lighaams grootte, te begrypen is. LISTER, evenwel, zegt, dat zy te tellen is onder de allergrootste Spinnekoppen, en zeer gemeen in de Zuidelyke deelen van Engeland, doch minder in de Noordelyke; hoewel hy ze, onder de Stekelige Brem, omstreeks Jork en elders, ook dikwils hadt gezien. RAY merkt uit dien Schryver aan, dat men ze na St. Jan kan vinden in de Wildernissen van Distels en Doornen, alwaar zy dergelyke Webben maaken, als ik gemeld heb; doch waar aan ook veele enkele Draaden, van boven nederwaards en van ter zyden, naar dat het de plaats toelaat,

ge-

V. gespannen zyn, en daarom wordt deeze Spinnekop *Labyrinthica*, als een Doolhof maakende, genoemd. Het nut, dat zy van deeze Draaden hebben, zegt hy, is, dat, wanneer 'er Vliegen tegen aan stooten, dezelve dus dikwils op de Webbe nedervallen en dan gevangen worden. Meest schynen deeze Spinnekoppen, evenwel, te aazen op de Byën en groote Mieren; weshalve zy haar Webben dikwils by de Mieren - Nesten plaatzen.

Van deeze Soort heeft LISTER een Wyfje, dat bevrugt was, lang in een Glas beslooten gehouden, geevende 'er Vliegen en andere Insekten tot Voedzel aan. Na verloop van een Maand leid het Eijeren, en omwondt die, dezelve in 't Glas ophangende, met een wonderbaar geweezel, dat het maakzel hadt als een Ster. Bovendien werdt het geheele Glas, door deezen Spinnekop, met Draaden zodanig vervuld, dat het zig als vol Rook vertoonde; tusfchen welke echter veele Gangen en als een menigte van Kamertjes overbleeven, zo dat zy een vryën toegang van alle kanten behieldt, tot het Eijerbeursje. De Eijeren kwamen niet voor de Maand February uit: doch andere Beursjes, die van dergelyke Spinnekoppen, in vryheid zynde, gemaakt waren, op't end van Augustus des Jaars 1676, wanneer het een zeer heete Zomer was geweest, openende, vondt hy in sommigen reeds jonge Spinnekopjes, rosagtig van Kleur.

De

De Webbe van deeze Spinnekoppen , het welk een voornaame byzonderheid uitmaakt is bruinrood , volgens LISTER , daar zy in die Gothlandse wit was , gelyk ik gemeld heb. Ook fchryft CLERCK 'er Nypers of Tandenaan toe , die Loodregt , Haairig en zwartagtig zyn van Kleur (*). Dit is zeker , dat deeze Spinnekoppen ongemeen dikke lange ruige Pooten en het Lyf zwartagtig blaauw hebben ; zo dat men die , op het aanzien , veeleer voor Venynig houden zou , ten minste zyn zy ruim zo affchuwlyk als de gedagte Huis-Spinnekoppen.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

- (13) Spinnekop , die het Agterlyf rondagtig geel heeft , met vier paarsche Stippen in 't midden en een paarsche Streep op ieder zyde.

XIII.
Quadri-
neata.
Vierstee-
pige.

In Sweeden onthoudt zig deeze nieuwe Soort , die het Lyf Glasagtig doorschynende heeft , zynde van middelmaatige grootte.

- (14) Spinnekop , die het Agterlyf langwerpig Ey-

XIV.
Redimita.
Bekranste.

(* Retinacula subnigra , Pilosa , perpendicularia. Conf. LINN. F. Succ. 1223. CLERCK de Aran. Succ. p. 80.

(13) Aranea Abdomine subrotundo flavo , Punctis quatuor Lineaque utrimque purpurascens. Syst. Nat. XII.

(14) Aranea Abdomine oblongo - ovato flavo , Annulo ovali , Dorsali , rubro. Faun. Succ. 2004. RAJ. Inf. 24. N. 12. LIST. Aran. 51. F. 12. FRISCH. Inf. X. p. 6. T. 4. CLERCK. Aran. 59. Pl. 3. Tab. 9.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Eyronde en geel heeft , met een Ovaalen Ring , die rood is , op de Rug.

Witagtige Spinnekop , met een hoogroode Kroon op het Eyronde Lyf , heet de gene die hier aangehaald word , van LISTER. Uit de afbeelding van CLERCK blykt , dat zy mede lange , ruige Pooten heeft. Door deezen Auteur wordt ook die aangehaald , welke FRISCH noemt de Witte Tuinſpin , met de Cinnaberroode Rug - Krans : des menze , met reden , de Gekranste noemen mag. Zy onthoudt zig in de Tuinen.

XV.
Corollata.
Geringde.

(15) Spinnekop , die het Agterlyf Eyronde en zwart heeft , met een Ovaalen witten Ring op de Rug.

De aanhaaling van den Gevlamden Spinnekop , uit CLERCK , vind ik met deeze beſchryving niet zeer overeenkomſtig. Deeze is , op Oeland , in 't Veld gevonden.

XVI.
Fumigata.
Bruine.

(16) Spinnekop , die het Agterlyf Eyronde en bruin , van vooren met twee witte Stippen heeft.

Op de Velden (zegt LINNÆUS) onthoudt zig dee-

(15) *Aranea Abdomine ovato nigro , Annulo Dorſali ovali albo.* *Faun. Suec.* 2005. *It. Oel.* 126 , 139. CLERCK. *Aran.* 124. T. 5. f. 18 ?

(16) *Aranea , Abdomine ovato fulco , Eafi punctis duobus albis.* *Faun. Suec.* 2006, CLERCK *Aran.* 104. Pl. 5. Tab. 6.

deze, voor een Nest van Rupfen waakende, waar van zy, by het uitkomen, de een' na de andere vat, uitzuigt, wegsmyt; dan wederom een andere aanvattende, enz.

V.
AFDEEL;
LXXX.
HOOFD-
STUK.

(17) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en wit heeft met Aschgrauwe Vlakken.

XVII.
Montana.
Berg-Spin.

Zy onthoudt zig in Sweeden op de Boomen.

(18) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en boogrood heeft, met een overlangse zwarte Streep getekend.

XVIII.
Sanguinolenta.
Roode.

In Spanje is deze waargenomen, van middelmaatige grootte zynde.

(19) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en bruin heeft, met witte Boogswyzedwars Streepen.

XIX.
Notata.
Gemerkte.

(20) Spinnekop, die het Agterlyf bruin heeft en de Pooten ros.

XX.
Rufipes.
Rospoet.

(21)

(17) *Aranea Abdomine ovato albo, maculis cineris. Faun. Suec. 2007. LIST. Aran. 36. f. 6?*

(18) *Aranea Abdomine ovato coccineo, Lineâ longitudinali atrâ. Syst. Nat. XII.*

(19) *Aranea Abdomine ovato fusco, lineis albis transversis arcuatis. Faun. Suec. 2008.*

(20) *Aranea Abdomine fusco, pedibus rufis. Faun. Suec. 2009.*

V.   (21) Spinnekop , die het Agterlyf zwart
 AFDEEL. heeft , met twee witte Stippen en by 't
 LXXX. Borststuk een wit Maantje.
 HOOFD-

STUK.
 XXI. De laatste mogt zo wel de Gemerkte ge-
 Nofturna. noemd worden als de eerste van deeze drie Eu-
 Nagt-Spin. ropische Spinnekoppen , waar van de middelste
 meest voorkomt op de Brandenetelen. Zy
 wordt Nagt - Spin genoemd , om dat zy over
 Dag zig stil houdt , in de Bosfchen , en by Nagt
 loopt. De grootte is middelmatig.

XXII.   (22) Spinnekop , die het Agterlyf langwer-
 Extensa. pig en groenagtig verzilverd heeft , met
 Uitgerek- de Pooten overlans uitgestrekt.
 te.

Een zonderlinge eigenschap van deeze Bosch-
 Spinnen , die dicht tegen de Takken aan zitten
 met het Lyf , houdende de vier voorste Poo-
 ten voorwaards , de vier agtersten agterwaards
 regt uitgestrekt. Dit is insgelyks door GEOFF-
 FROY , in een dergelyke Spinnekop , omstreeks
 Parys waargenomen. Zy zyn ook in ons Land
 wel bekend , zo wegens de groenagtige Zilver-
 kleur , als wegens de langte en dunte der Poo-
 ten. Zy spinnen onregelmatige Webben , aan
 Slooten of Beekjes , en ook wel in de Bosfchen ,
 volgens LISTER , die eene Waarneeming om-
 trent

(21) *Aranca* Abdomine nigro punctis duobus albis , basique
 lunulâ albâ. *Faun. Suec.* 2010.

(22) *Aranca* Abdomine longo , Argentéo-virescente , Pe-
 dibus longitudinaliter extensis. *Faun. Suec.* 2011. GEOFFR.
Paris. 642. N. 3. RAJ. *Inf.* 19. N. 3. LIST. *Aran.* Fig. 3.

trent de Paaring van deeze Spinnekoppen by-
brenge , welke de zeldzaame beschouwing van
LYONNET schynt te bevestigen.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

„ Op 't end van Mey , (zegt hy ,) dat is
„ omtrent den vyfentwintigsten van die Maand,
„ wilde het geval , dat ik , tegen Zonne on-
„ dergang , verscheide van deeze Spinnekop-
„ pen zagpaaren : 't welk zy , aan haare Draa-
„ den zig aflatende , en onder de Webben in
„ de Lugt hangende , Buik tegen Buik deden.
„ Het Lyf van 't Mannetje was onder dat van
„ 't Wyfje en regtuit gestrekt , en dat van 't
„ Wyfje daar over omgekromd , raakende het
„ Aarsgat van 't zelve , aan 't bovenste des
„ Agterlyfs van 't Mannetje : waar aan ik
„ evenwel geen ander Teeldeel onderscheiden
„ kon , dan een der Hoorntjes , 't welk ge-
„ knobbeld was , en dat hy geduurig aan het
„ bovenste des Agterlyfs van 't Wyfje , en
„ zulks beurtlings , sicheen te brengen. On-
„ dertusfchen zyn de Pooten en Webben ,
„ van beiden , wonderlyk ondereen gestren-
„ geld”.

(23) Spinnekop , die het Agterlyf langwerpig XXIII.
zwart heeft , met een witte Streep we- Fimbriata.
derzyds en de Pooten bruin. Gezoom-
de.

Deeze Soort wordt gezegd langs de opper-
vlak-

(23) *Aranea Abdomine oblongo nigro , lineâ utrimque la-*
terali albâ ; Pedibus fuscis. Faun Suec. 2012. CLERCK, Aram.
106. T. 5. f. 9.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. vlakke der Wateren te loopen. CLERCK verzekert zulks niet van dien Spinnekop, waar aan
 AFDEEL. LXXX. hy gedagten bynaam geeft, maar van een an-
 HOOFD- deren, dien hy de Zeefschuimer † noemt,
 STUK. als langs de Wateren roovende. De afbeel-
 † *Piraticus* dingen ondertusfchen en zelfs de plaatsing der
 Oogen, verschillen weinig. Zou ook de een
 het Mannetje, en de andere het Wyfje kun-
 nen zyn?

XXIV. (24) Spinnekop, die het Agterlyf langwer-
Sexpuncta- pig, met drie paaren van uitgeholde Stip-
 ta. pen heeft.
 Zesstippi-
 ge.

Deeze, die van taamelyke grootte is, woont
 in de Bosfchen, tusfchen den Bast der Pyn-
 boomen.

XXV. (25) Spinnekop, die het Agterlyf langwerp-
Flavissima. boog geel en glad heeft.
 Egypti-
 fche.

Door HASSELQUIST is deeze Soort in Egypte
 waargenomen, en dus in 't Kabinet van haare
 Koninglyke Majesteit van Sweeden gekomen.
 Het Borststuk is Oranjekleurig en de Pooten
 zyn niet gehaaid.

Surinaam- My is onlangs, onder eenig ander klein Goed,
 fche. van Suriname een zeer aartig Spinnekopje toe-
 PL. C. ge.
 Fig. 6.

(24) *Aranea* Abdomine oblongo, punctorum excavatorum
 paribus tribus. *Faun. Suec.* 2013.

(25) *Aranea* Abdomine oblongo, flavissimo, laevi, M. L.
 U. 428*.

gezonden, van 't welke wy de afbeelding in V. Fig. 6, op Plaat C., by vergrooting geeven: waar door men van den wonderbaaren stand der Oogen, en hoe ontzaglyk groot de voorsten in dit kleine Schepzeltje zyn, kan oordeelen. Gedagte plaatzing der Oogen is meest met die der genen welken men Springers of Zwervers noemt, volgens Doktor SCOPOLI's afbeelding, overeenkomstig; doch verschilt vry veel van den Stand op drie Lynen, welken GEOFFROY aan de Oogen van zodanige Spinnekoppen toefchryft. Ik had het eerst voor een Dieren-Luis aangezien. Het Agterlyf is zeer sierlyk, met geel ros en witte Stippen getekend en het Borststuk eenigzins Oranjekleurig, doch het Lyf voor 't overige zwart bruin en van voren, zo wel als de Pooten, bezet met witte Haairtjes, die het in 't aanzien wat ruig maaken, zynde de Pooten, anders, geelagtig ros van Kleur.

AFDEEL:
LXXX.
HOOFD-
STUK.

(26) Spinnekop, die het Agterlyf rondagtig Kastanje-bruin heeft met twee witte Stippen.

XXVI.
Bimaculata.
Tweevlak-
kige.

Deeze, die zig in Europa onthoudt, heeft het Lyf kleiner dan een Vloo, geheel Kastanjebruin of donker Tegelrood: het Agterlyf Ey-rond,

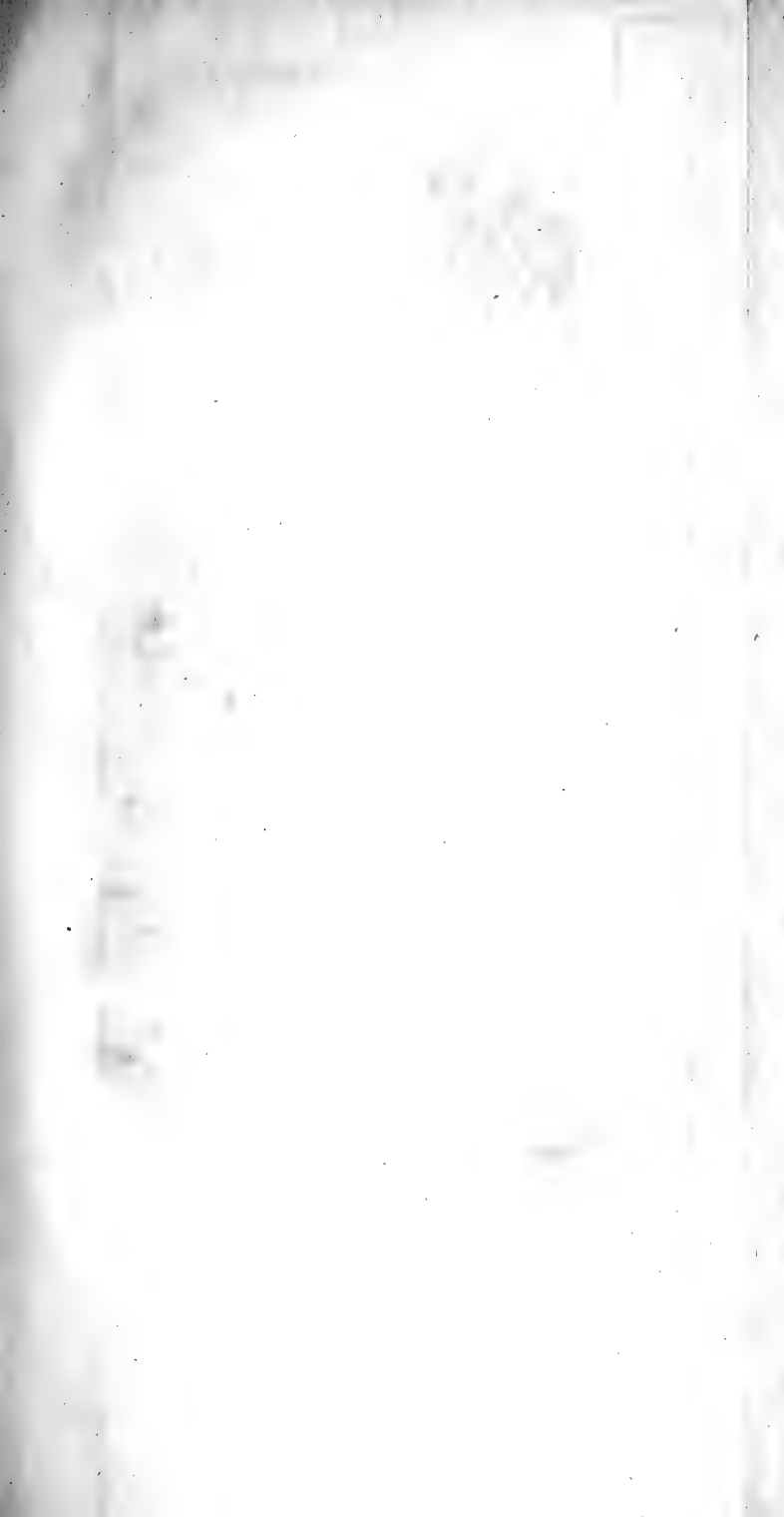
(26) *Aranea* Abdomine subrotundo castaneo, punctis duobus albis. *Syst. Nat.* XII.

V. rond, platagtig, ongelyk, met twee witte
 AFDEEL. LXXX. Vlakken getekend, waar van de voorste grootst
 HOOFD- is en uit twee samengevoegde witte Stippen
 STUK. bestaat, zo wel als de agterste, die een wei-
 nig kleiner is.

XXVII. (27) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig,
 Clavipes. en de Schenkels, uitgenomen die van het
 Knods- derde Paar, geknodst en Haairig heeft.
 Foot.

Gedagte Kenmerken hebben plaats in een Westindische Spinnekop, op Jamaika gevonden en door BROWNE afgebeeld, die dezelve noemt, Langwerpige geel bonte met de Pooten zeer lang, en de onderste Leedjes derzelve gezwollen, ruig. Het is, zegt die Auteurs, een fraaije Soort, die een sterke Web maakt. De Afbeelding toont, dat zy, ten opzigt van de Pooten, merkelyk verschille, van dien, welken de Heer J. C. PHILIPS hier levendig uit Oostindie gekreegen heeft, en die nog in zyne Verzameling berust; zynde op Plaat CII, in *Fig. 1*, zeer naauwkeurig afgebeeld. De Oostindi-
 sche. Pl. CII. *Fig. 1.* plaatsing der Oogen kan men daar in duidelyk beschouwen. De Kleur van 't Lyf is geelagtig met bruine Stippen, en de grootte komt met de

(27) *Aranea* Abdomine oblongo; Tibiis, excepto tertio parte, Clavatis villosis. *Syst. Nat.* XII. *Aranea* oblonga, luteo-variegata, Pedibus longissimis, Articulis inferioribus tumidis hirsutis. BROWN, *Jam.* 419. T. 44. f. 4.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

de Afbeelding overeen. In dezelve zyn de V. Voetzoolen der Pooten dik en ruig. AFDEEL.
LXXX.

Men vindt een groot verschil, ten opzigt van de plaatsing der Oogen, in die Guineefche Spinnekop, uit de Verzameling van zyn Broeder, G. PHILIPS, welke vertoond wordt in Fig. 2, van de zelfde Plaat: hoewel de Gestalte eigentlyk niet zo veel verschilt, als ten aanzien van de enden der Pooten, die hier niet geknodst zyn. In beiden zyn de dubbelde Leedjes der Schenkelen zeer zigbaar en opmerkelyk. HOOFD-
STUK.
Guineefche. Fig. 2.

(28) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig en zwart heeft, met vier uitgeholde Stippen. XXVIII.
Quadri-
punctata.
Vierstippi-
ge.

Deeze werdt op Oeland in de Huizen gevonden, alwaar zy haar Geweefzel in de Venstereen maakte, hebbende daar toe vyf of zes bleekere puntjes aan het Agterlyf, dat zwart met graauwe Hairen was en het Borststuk Roestkleurig, de Pooten bruin.

(29) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig Eyrond en als met Fluweel bekleed heeft, XXIX.
Holoferi-
cea.
Fluweelag-
tige.

(28) *Aranea Abdomine oblongo nigro, punctis quatuor excavatis.* *Faun. Suec.* 2014. *It. Oeland.* 34.

(29) *Aranea Abdomine ovato oblongo holofericeo, basi subtus punctis duobus flavis.* *Faun. Suec.* 2015. *RAJ. Inf.* 37. N. 23. *LIST. Aran.* 71. f. 23.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

*hebbende daar aan van anderen, by 't
Borststuk, twee geele Stippen.*

Onder de Zwervende Spinnekoppen is deeze een van de aanmerkelyksten ; zo wegens de grootte , die egter by de grootte der gewoone Tuinspinnen veel te kort schiet , als wegens de bruinblaauwe Kleur en dikte van haare Pooten. Zy maakt een zeer kleine Webbe, die als Linnen of Neteldoek dicht geweven is, tot het vangen van haare Prooy, en daar in formeert zy ook haar Eijernest, zo wel agter de losse Schors van oude Boomen, als in de hoeken van Schuttingen, Befchotten en Muuren, zelfs in de Huizen. Deeze zyn het, die men zo dikwils, in de omgekrulde Boom- of Plantbladeren naar Rupfen willende zoeken, uit het Spinzeltje, aan de agterzyde gemaakt, ziet vallen, en dus dienen zy eenigermaate tot verschrikking van den Liefhebber. Haare zwarte Kleur heeft sommigen ook doen denken, dat zy Venyniger zouden zyn dan anderen: doch het Vogt, dat, wanneer men ze met een Speld gekwetst heeft, uit haar Lyf vloeit, is dun en helder, en droogt in weinig Minuuten op, tot een zeker Lym. LISTER heeft waargenomen, dat de Eijeren van een anderen Spinnekop, dien hy op een Tafel gelegd hadt, door zulk een Zwerver werden opgevreten.

(30) Spinnekop, die maar zes Oogen heeft.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
XXX.
Senoculata.
Zes-Oogige.

Deeze eigenschap verdient inderdaad eene afzondering van de andere Soorten. LISTER twyfelde, wel is waar, of zyn Vergrootglas hem ook bedroogen had, met maar zes Oogen in dit Infekt aan te wyzen (*); doch ik vind dat andere ook dergelyke Zes - Oogige Spinnen hebben gevonden. Doktor SCOPOLI, in 't byzonder, heeft 'er eene, die hy de *Spinnekop van Homborg* noemt, en vraagt, of het ook de zelfde Soort als deeze zy. De aart is, ten opzigt van de Levensmanier, even als die der naastvoorgaande Soort.

Alle de Spinnekoppen, tot dus verre opgeteld, maaken Webben, om haar Aas te vangen, gelyk wy gemeld hebben; doch de volgende Soorten, waar onder veele Uitheemsche zyn, spinnen maar Draaden langs welken zy loopen, of zig laten afzakken, om van de een naar de andere plaats te komen, zegt LINNEUS.

(31) Spinnekop, die het Borststuk rond van

XXXI.
Avicularia.
Westindische Bosch-
Spin.

(30) *Aranea Oculis tantum fenis.* *Faun. Suec.* 2016. LIST. *Aran.* 74. f. 24. RAJ. *Inf.* 32. N. 24.

(*) Hoe kan dan gezegd worden, dat men geene Zes-Oogige in Engeland heeft, of dat zy dien Waarneemer ontglipt moeten zyn? *Dict. des Animaux.* Paris. 1759. Tom. I. p. 161.

(31) *Aranea Thorace orbiculato convexo, centro transverse excavato.* *Amoen. Acad.* I. p. 323. M. L. U. 428. GRON. *Zooph.* 937. MARCGR. *Braf.* 248. LAET. *Amer. T.*

V.
AFDEEL,
LXXX.
HOOFD-
STUK.

*omtrek en opwaards uitpuilende heeft, in 't
midden overdwars uitgebreid.*

Men heeft, in de Indiën, een Soort van Spinnen, die wegens haare grootte niet alleen maar ook wegens haare ruigte afschuwlyk zyn. Op de Westindische Eilanden zou men 'er kunnen vinden van wel een Vuist groot, zegt LABAT, die egter, gelyk door veele Proefnemingen gebleeken is, geenszins Venynig zyn, en men wagt zig wel van ze te dooden, dewyl zy veel dienst doend door het vernielen der Kakkerlakken, die in haare Webben zig verwarren. Dit moet dan een ander slag van Spinnenkoppen zyn. Andere spreken van zodanigen, op die Eilanden voorkomende, wier Lyf de grootte van de Palm der Hand heeft, en vergelyken derzelver Agterlyf by een Duiven-Ey. De twee Haaken of Nypers, die zy aan den Bek hebben, worden, zegt men, in Goud gezet, en dan gebruikt tot Tandestookers, die, ver van Venynig, dienstig zouden zyn, om de Tandén voor 't bederf te bewaaren. Pater DU TERTRE, in tegendeel, zegt, dat sommigen die Spinnenkoppen voor zeer Venynig houden (*), en hy vergelykt haar Agterlyf by een

570. WORM. *Mus* T. 244. CLUS. *Posth.* 47. SEB. *Mus*.
I. T. 69. fig. 2, 3. OLEAR. *Mus*. T. 17. f. 3. MERIAN.
Syr. T. 18. ROES. *Add.* T. II.

(*) Hoe dit overeen te brengen is leert ons de Heer GRO-
NO-

een Hoender-Ey. Door PISO wordt, onder de Dieren van Brasil, van een Spinnekop gewag gemaakt, die zig in de Spleeten der Rotfen al daar onthoudt, zynde meer dan zeven Duimen lang. V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

SEBA, die zekerlyk een weergaalooze Verzameling gehad heeft van Zeldzaamheden der Natuur, verzekert ons, dat de Oostindische Spinnekoppen nog grooter vallen dan de Westindische. Hy heeft ze beiden op ééne Plaat doen afbeelden; zo wel die groote ruige Surinaamsche, waar van ik thans spreek, als twee Ceylonsche, die door de sierlyke Tekening op 't Borststuk uitmunten. Volgens zyne Afbeelding, evenwel, schynt de grootste derzelven niet grooter te zyn geweest, dan die Westindische, naar welke onze Afbeelding, in Fig. 3. PL. CII., straks te beschryven, gemaakt is. Het Stuk, niettemin, was zo ongemeen, dat hy hetzelve, tot het maaken van de Afbeelding, van den Heer TEN KATE hadt moeten leenen, en hy hadt nooit grooter Spinnekop gezien. Van de andere Soort, insgelyks uit Ceylon, doch veel kleiner, welke hy ook, wgens de Tekening van het Borststuk, de *Schiladraager* noemt, hadt hy 'er veele, zo groot als

NOVIUS, wanneer hy zegt. *Ayibus & hominibus infesta morfu venenato, hominibus attamen non lethalis. Zoophyt. Gronov. Fasc. II. p. 217.* LINNÆUS zegt: *morsu diro Serpentino minatur. Syst. Nat. XII.* Dat niet minder duister is.

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.

als de gewoone Surinaamsche ruige Bosch-Spin, thans zeer bekend, die insgelyks, doch zeer gebrekkelyk wat het Lyf belangt, door hem is in Plaat gebragt.

LINNÆUS betreft tot deeze Soort, zo wel de kleine Ceylonsche van Seba als de Surinaamsche, welke in 't Kabinet van den Erfprins van Sweeden, aan de Akademie van Upsal geschonken, en naderhand in 't Kabinet van hare Koninglyk Sweedsche Majesteit, zig bevonden, maar aan wier Pooten men geen Klaauwtjes kon ontdekken; of om dat zy zo klein zyn, of ingetrokken en in 't Haar verbor-gen als de Klaauwen der Katten. Wat het Lyf aangaat, dit is in deeze doorgaans kleiner dan het Borststuk, zelfs in die ik in Vogt be-waar; hoewel zo onevenredig klein, zelfs in myne gedroogde niet, als het in de derde Fi-guur van SEBA wordt ver-toond; welke Spin-nekop aldaar geheel wanschapen is afgebeeld. Het Borststuk heeft een soort van indrukkin-gen, die als Straalen naar het midden, waar een Kuiltje is, famenloopen: doch een zoda-nige diepe dwarse Spleet, waar uit de Haair-tjes, die het Borststuk bedekken, als uit een middelpunt, aan alle kanten naar den rand zyn omgeboogen; gelyk BALK schryft, dat men in die van het Kabinet van den Sweedschen Kroonprins vindt, kan ik in de mynen niet ontdekken. Hy spreekt, dat zonderling is, niet van de Voelers of Armen van deezen Spin-ne-

nekop, die van fommigen, om dat zy in dikte en gedaante zo zeer naar Pooten gelyken, ook voor Pooten gehouden worden, en wel met dit gevolg, dat men, dus, aan deeze Westindifche Spinnekoppen tien Pooten toegeschreeven heeft.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD.
STUK.

Gedagte Lighaamsdeelen zyn buiten twyfel geen Pooten, maar veeleer een foort van Armen, die de Wyfjes tot het vatten van de Prooy, en de Mannetjes ook gebruiken tot de omhelzing van de Wyfjes. Dat zy dienen kunnen, en moeten, om op een Muur of Plank te tikken, wanneer een Spinnekop gepaard wil zyn, is van de Huis- en Tuin-Spinnen nog eenigszins te begrypen; doch de Velden Bosch-Spinnen, die dit behulp meer noodig hadden, om elkander te vinden, zullen moeite hebben, om op die wyze een hoorbaar Geluid te maaken. Ondertusfchen wordt zulks van de Spinnekoppen in 't algemeen verze-kerd (*). Vraagt men, hoe 't mooglyk is, dat zy met de uit-enden van stompe, Haairige Armen, dit kunnen doen; zo moet ik zeggen, dat ik aan één van myne ruige Surinaamfche daar toe zeer bekwaame Deelen ontdekt meen te hebben. Dezelve heeft niet zulke platte Scheermesfen aan de Armen als die ongemeen groote van onze Afbeelding PLAAT CII.

(*) BASTER *Natuurkundige Uitspanningen*, I. DEEL. bladz. 92.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

CII. *Fig. 3*, maar hy heeft een veel aartiger Soort van Lancetten, byzonder naar dat Mesje gelykende, 't welk tot de Operatie van de Aarsfistel gebruikt wordt, zo als hetzelve, met zyn Hecht, geopend wordt vertoond (*). Dit Werktuigje is glanzig Kastanje-bruin van Kleur, en zo groot byna als de Klauwen of Tandén aan den Bek, die zwart zyn en met dergelyke Spleetjes aan 't end, als BAKER die in de Tandén van zyn grootén Spinnekop afbeeldt: doch in anderen wederom kan ik geen dergelyke Spleetjes ontdekken. Het verschilt alleenlyk van de figuur der gedagte Mesjes, daar in, dat het niet scherp op zyde is, maar aan de punt, alwaar het ook geen Knopje heeft. Of nu hetzelve niet veeleer, gelyk in de Mannetjes van Torren en andere Infekten iets dergelyks aan de Voorpooten waargenomen wordt, kan dienen, om het Wyfje in de Paaring vast te houden, dan om hetzelve op zulk een zonderlinge manier te bevrugten als men thans vaststelt (†); zou een Ontleedkun-

(*) HEIST. *Inst. Chirurg. Pars. II, TAB. XXXV, Fig. 3.*

(†) *Penes in Palpis, Vulvæ ad Axillas; ancipitia Conjugia, ubi repulsa & peracta, cum periculo Vitæ fiant. Syst. Nat. XII. p. 1031. De manier ondertuschen, op welke die schrandere Waarneemers CLERCK en LYONNET zulks gezien hebben, is regt tegenstrydig. De eerste zegt p. 65: praposteri coibant, unius Ano Cervici alterius ita applicato, ut Mas apte & commode inferiorem fœminæ Alvum Brachiis suis attingere possent. De ander p. 67. Brachium incurvatum, Alvoque fœminæ adclinatum infra Pectus, negotium perficit. Het één kan im-*

kundig onderzoek der inwendige Teeldeelen, van deeze groote Spinnekoppen, best kunnen aanwyzen (*). Deelen, immers, die uit zo veele Gewrichten bestaan, als de Voelers, Armen of Sprieten der Spinnekoppen, schy-
 nen, zo wel als de figuur tot inbrenging, tot doorlaating van de uitwerpende Zaadvaten onbekwaam te zyn: des men met REAUMUR en DE GEER mogt wenschen, het gene de Heer LYONNET voorgeeft gezien te hebben, ook eens te zien.

v.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.

Ik bevind, vooreerst, dat dit Hoornagtige Deeltje geenzins in alle deeze Spinnekoppen plaats heeft. Ik vind het in ééne, die het Lyf zeer klein heeft, en dus waarschyntlyk een Man-
 netje is. Het schynt tot de bevrugting al zo weinig te kunnen dienen, als de gezegde Ar-
 men, die Beenagtig hard en met dergelyke Ge-
 ledingen, als de Pooten, voorzien zyn, en
 overzulks tot doorlaating der Zaadvaten zeer
 onbekwaam voorkomen; welke alsdan, vol-
 gens

immers met het andere niet bestaan, en in geen van beiden is begrypelyk, hoe het Mannerje, boven op zittende, oogen-
 blykelyk na de Paaring zou kunnen vermoord worden door
 het Wyfje: het welk wederom anderen volstrekt ontkennen.
 LYONNET zegt, dat het in alle andere gelegenheden ge-
 schiedt, behalve by de Paaring. *Sed, manum de tabulâ.*

(*) volgens Dokter BASTER hebben zy de Oogen agter op
 den Rug en de Teeldeelen voor in het Hoofd. *Uitspann 1. DEEL.*
 LYONNET hadt gezegd. *Les Yeux sur le Dos. & les parties*
Genitales a la Tête. In not ad Lesser. TOM. II. p. 5.

V. AFDEEL. LXXX. HOOFD-STUK. gens een tegenstrydige Natuurwet, of in het Borststuk oirsprong hebben, of door den naauwen Hals, die het aan 't Agterlyf verbindt, zouden moeten heen loopen. Inmiddels heb ik in een andere ruige Indische Spinnekop, die het Agterlyf een Duim lang en drie vierde Duims dik heeft, en de langte van het geheele Lyf over de twee Duimen, dat Spleetje van onderen, by den Hals, aan 't Agterlyf zeer zichtbaar en aanmerkelyk groot gezien. Deze heeft, aan de Armen, de gezegde Werktuigen niet, en is, zo ik onderstel, een Wyfje, daar ik ook geen Spleetjes in de Tanden waarneem. Zouden de Mannetjes, als dit Spleetje tot uitlaating van Vergift dient, ook kwaadaartiger dan de Wyfjes zyn. Doch dit alles diende men, op een menigte van Westindische Bosch-Spinnekoppen, naauwkeurig waar te neemen.

Het is zeker, dat de Oogen, van deeze groote Spinnen, in een tropje op den Kop staan, en omtrent derzelve getal moet men zekerlyk Vrouw MERIAN gelooven, die niet zegt dat 'er zes (*), maar dat 'er agt zyn, waar van twee opwaards zien, twee nederwaards en twee naar ieder zyde. Het doet weinig ter zaake, dat SEBA voorgeeft, maar twee

(*) Mad. MERIAN pretend, que cette espece d'Araignée a six Yeux. *Dict. des Animaux*. Paris. 1759. TOM. I. pag. 160. Doch ik ontdek langs hoe meer, dat 'er ontelbaare fouten in dat Werk zyn: men kan 'er in 't geheel niet op vertrouwen.

twee Oogen daar in te hebben kunnen vinden: want de anderen, die kleiner zyn, ver-
 toonen zig zo duidelyk niet, in de doode
 Spinnekoppen van deezen aart, om dat zy
 zig onder 't Haair verbergen. Evenwel heb
 ik 'er één in Liqueur, waar in de zes Oo-
 gen, vier op een ry, en twee daar onder
 naar den Bek toe, zeer duidelyk en Barn-
 fteenagtig geel zig vertoonen. Dit is een
 geheel andere plaatzing als de Heer GRONO-
 VIUS opgeeft, en ik vind ook niet dat de
 grootften vierkant zyn. Deeze Spinnen maa-
 ken geen lange Draaden zegt Haar Ed. en
 fchynt daar mede te hebben willen zeggen,
 dat zy geen Webben maaken, of zulke lan-
 ge Draaden niet als onze Tuinfpinnen: want
 zy laaten zig ook by een Draad neder, om
 van de eene plaats naar de andere te ko-
 med. Haar gewoone Voedzel zyn die groo-
 te Surinaamfche Bosch-Mieren, waar van 'er
 een door ons is afgebeeld *, of ook andere
 Infekten, zelfs van die kleine Vogeltjes, wel-
 ke men Kolibrietjes of Honigzuigertjes noemt,
 derzelve Bloed of ook de Jongen en Eytjes
 uitzuigende, wanneer zy flegts daar by kun-
 nen komen. Dat zy Venynig zouden zyn of
 fchadelyk voor den Mensch, door byten of
 fteeken, gelyk NIEUHOFF van dergelyke Spin-
 nekoppen verzekert, wordt door haar Ed. niet
 gemeld.

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.

* Zie het
 XII. STUK.
 bladz. 373.

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.
 XXXII.
 Spinimobi-
 lis.
 Doorn-
 poot.

(32) Spinnekop, die aan de Schenkels beweeglyke, zwarte Doornen heeft.

Deeze, door D. SHANE te Suriname waargenomen, hadt de grootte van die der voorgaande Soort: het Borststuk was Ovaalagtig, van agteren breeder, van boven verhevenrond en kaal: het Agterlyf rondagtig, van onderen met vier ryën van zwartagtige Stippen, geelagtig bruin van Kleur, doch het Borststuk en de Schenkels Yzergrauw of rosagtig. De Pooten, aan 't end ongenageld, hadden, aan het middelftuk, gladde, regte, zwarte, beweeglyke Doornen.

Ongemeen
 grote.
 PL. CII.
 Fig. 3.

Men ziet hier, wederom, de ongenageldheid der Pooten, aan het end, daar ik in de voorgaande Soort aan getwyfeld heb, én die zekerlyk niet in alle de ruige Surinaamsche Bosch-Spinnen plaats heeft, bygebragt. In dat Voorwerp, 't welk de beroemde Heer ALLAMAND, Hoogleeraar in de Natuurlyke Historie te Leiden, my, op myn verzoek, tot het maaken van de Afbeelding, PLAAT CII. Fig. 3, heeft doen bezorgen, zyn de Klaauwtjes aan de enden van alle de Pooten zeer blykbaar. Deeze Spinnekop wordt in het Kabinet van de Akademie, aldaar, in een Flesch met Liqueur bewaard. Dezelve, wegens

(32) *Aranea Crurum Spinis mobilibus nigris*, D. SHANE, ALB. Aran. f. 169,

gens zyne ongemeenheid, my, wanneer ik voor vier of vyf Jaaren dat Kabinet bezigtigde, be- haagd hebbende, werdt 'er op myn verzoek door Mr. FORTUIN, toen te Leiden woonende, een Tekening van vervaardigd: zo dat deeze Spinnekop thans naar het Voorwerp zelve ten naauwkeurigste in 't Koper gebragt zynde, aan 't licht verschynt.

Dezelve is, zo die Hoogleeraar de goedheid hadt van my te berigten, aan zyn Wel Ed. van Suriname toegezonden. Het geheele Lyf en alle de Ledemaaten zyn Kastanjebruin, zo wel als 't Haar, dat deeze Spinnekop, niet rosagtig, noch zo dik als de gewoone ruige Bosch-Spinnen heeft, doch 't welke hem nietemin, ook, op 't gezigt vry ruig maakt. De zwarte Haakswyze Tandén, die hy aan den Bek heeft, zyn verschrikkelyk, zwartagtig, glanzig bruin van Kleur. De randen van de Geledingen der Pooten zyn glad en wit, met een Oranjekleurigen zoom, die in het Haairige verdwynt. Het uiterste Lid der Pooten is tweeledig en heeft twee zeer kleine, kromme, zwarte Klaauwtjes, die op den Voetzool rusten, zynde grootendeels in het Haair verborgen. Aan de twee voorste kleine Pooten, die den naam van Voelers of Armen voeren in de Spinnekoppen, zyn twee glimmend roode deelen, naar stompe Klaauwen of Lancetten gelykende, die agterwaards omgeboogen staan. Het Borststuk, verheven Cirkelrond, gelykt

V. door zyne indrukking en Sterswyze Streepen, grootelyks naar een Zee-Appel. Het Agterlyf heeft, behalve twee Tepeltjes aan 't end, nog twee lange dunne Deelen, die zeer duidelyk drieledig zyn. De eigentlyke plaatsing der Oogen, welke in een heuveltje van Haar voor op het Borststuk staan, hebben wy in de Flesch niet kunnen waarneemen. Sommigen zyn alleen van boven, anderen van ter zyden zichtbaar, en dus niet in het volkomen getal afgebeeld.

Niettegenstaande daarom ook de afmettingen van dit Voorwerp niet ten nauwkeurigste hebben kunnen genomen worden, gelyk met de anderen geschiedt, waar van wy de Afbeelding in natuurlyke grootte geeven; zo kan men doch genoeg verzekerd zyn, dat hetzelfde in geen deele vergroot is, en overzulks houd ik het voor een der grootste Spinnekoppen, die men ooit gezien heeft. De afstand van de enden der voorste en agterste Pooten bedraagt hier reeds omtrent agt Rynlandfche Duimen, en zou, door dezelve uitgestrekt te verbeelden, nog veel grooter hebben kunnen gemaakt worden. De langte van den Brasiliaanfchen van PISO, van zeven Duimen, zal niet anders te verstaan zyn. Die groote Spinnekop van 't Eiland Nevis, welken de Heer BAKER beschryft, was merkelyk kleiner, doch door drooging ingekrompen: maar ik denk niet, dat dezelve veel
groo.

grooter zal zyn geweest, dan deeze (*). In V. 't Werk van BRADLEY wordt gesproken van een Westindifchen Spinnekop, fomtyds boven de vyf Duimen groot, hoedanigen men in 't Kabinet van Doktor RUISCH, te Amsterdam, kon zien. Die ongemeen groote Ceylonfche, uit het Kabinet van den Heer TEN KATE, door SEBA, als gemeld is, in Afbeelding gebragt, fchynt naauwlyks zo groot als de onze geweest te zyn (†). De Heer GRONOVIUS ondertusfchen verzekert, dat de grootste langte van deeze ruige Westindifche Spinnekoppen maar drie Duimen is.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD.
STUK.

(33) Spinnekop, die eenigermate ruig is, met het Borststuk rond van omtrek, opwaards uitpuilende; het Agterlyf Eyrond en van grootte als het Borststuk.

XXXIII.
Venatoria.
jaeger-
Spin.

De Afbeeldingen, die van deeze Soort door LIN-

(*) Zyn Ed. meent, van in 't Leven tweemaal zo groot, als hy opgeeft, dat ten opzigt van de Lighaamelyke grootte waar kan zyn, maar niet ten opzigt van de langte, en vooral niet van die der Pooten, welken zyn Spinnekop de kortsten drie Duimen lang hadt, daar zy in deeze veel langer zyn. Zie *Nuttig Gebr.* bladz. 421.

(†) Ik heb een ruige Surinaamsche, die, opgezet zynde en gedroogd, vyf Duimen bespant, doch dezelve is, in alle afmeetingen, wel de helft kleiner dan deeze van het Leidfche Kabinet zich verthoont.

(33) *Aranea subhirsuta*, Thorace orbiculato convexo, Abdomine ovato magnitudine Thoracis. GRON. *Zooph.* II. p. 217. MERIAN. *Sur.* 13. T. 18. fig. sup. SLOAN. *Jam.* II. p. 181. T. 235. f. 1, 2. BROWN. *Jam.* 420. T. 44. f. 2.

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.

LINNÆUS aangehaald zyn , toonen genoegzaam , dat het een geheel verschillende Soort is , dan de voorgaande. By SLOANE wordt hy genoemd de Groote ruige Huisspin , die bruin is en de Pooten met zwarte Vlakken getekend heeft. Deeze ruigte verschilt ongemeen van die der gewoone ruige Surinaamsche , als men ligt uit vergelyking van de bovenste figuur op de Plaat van Mad. MERIAN , met de ondersten , kan waarneemen. Dezelve bestaat slegts uit kleine fyne Haairtjes , welke de Pooten , die niet dikker dan in de Oostindische Spinnepkop van onze Afbeelding , PLAAT CII. Fig. 1. , zyn , bekleeden. Ik heb 'er van deezen aart één , die merkelyk grooter is dan de laatstgemelde , zynde het Borststuk byna een half Duim breed en de Pooten ongeveer twee Duimen lang. De stand der Oogen is byna even als in die Oostindische. De grootte van het Agterlyf kan men in gedroogde Spinnepkoppen we nig op betrouwen , en dit maakt het , in de Afbeelding van BROWNE , wanschapen klein. Het Dier onthoudt zig in de Westindiën.

XXXIV.
 Ocellata.
 Geogde.

(34) Spinnepkop , die aan de Dyën drie dubbeldde Oogjes heeft.

Men behoeft zig thans niet te verwonderen ,
 dat

(34) *Aranea Femoribus Ocellis tribus geminatis.* *Syl. Nat.* XII.

dat fommigen de Teelleden aan 't end der Pooten stellen, daar men Spinnekoppen vindt met de Oogen aan de Beenen. Dit Voorwerp, ten minste, uit de Verzameling van den Heer DE GEER of door denzelven beschreeven, hadt op ieder Dye drie Vlakken met dubbelde witte Oogjes, en aan de Schenkelen ook zulke Vlakken, doch minder in getal. Men zwyge nu van Argusfen met honderd Oogen: dewyl deeze Spinnekop 'er dan, ten minste, by de tagtig moet hebben gehad. Het Borststuk heeft, op zyne Vlakte, een dubbelde zwarte Vlak, en de plaats, daar anders de Oogen staan, is zwart. Het Agterlyf is bleek gewolkt, met een zwarten Ring: de grootte als die van de Tarantula. In China onthoudt zig, zegt men dit Monster: des het te begrypen is, waarom men op het Porselein Gedrogten afgebeeld vindt.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

- (35) Spinnekop, die onder aan 't Lyf zwart is; hebbende de Pooten, van onderen, zwart gebandeerd. /

XXXV.
Tarantula.
Italiaan-
sche.

Men zal naauwlyks een Infekt vinden, dat op zig zelve meer gerugt gemaakt heeft, en tevens onbekender is, dan het Schepzel, 't wel-

(35) *Aranea subtus atra*, Pedibus subtus atro fasciatis, *Syst. Nat. X. XII. Bagliv. de Tarantula.* monogr. Tarantola. *Bocc. Mus. I. p. 101. T. 2. BRADL. Natur, T. 24. f. 10. OLEAR. Mus. 21. T. 12. f. 4.*

V. welke met den naam van *Tarantula*, weinig
 AFDEEL. van den Italiaanfchen naam *Tarantola* verschil-
 LXXX. lende, bedoeld wordt. MATTHIOLUS zegt, dat
 HOOFD- het een Soort van Spinnekop is, Venyniger dan
 STUK. de anderen, en dat men 'er dien naam aan ge-
Tarantula. geven heeft van de Stad *Tarentum* in Apulie,
 gemeenlyk *la Pouille* genaamd, een Distrikt
 behoorende tot het Napelsche Gebied. Men
 vindt het evenwel ook, volgens dien Autheur,
 in andere Zuidelyke deelen van Italie, zelfs in
 de Kerkelyke Staat, doch nergens zo menig-
 vuldig als in Apulie. SCALIGER noemt het de
 Italiaanfche, anderen de Spaanfche Spinnekop;
 waar uit men zou mogen denken, dat zy ook
 in Spanje gevonden worden. Ik zie egter niet
 dat Doktor SCOPOLI, in Karniolie, 'er een heeft
 waargenomen, daar hy dien naam of eigen-
 schappen aan toeschryft.

Zy onthouden zig, volgens MATTHIOLUS, in Ga-
 ten van den Grond, tusschen het Koorn, daar zy
 uitkomen, om de genen, die hetzelfde in-oogften,
 in de bloote Beenen te byten; waarvan de Ge-
 volgen zeer wonderlyk zyn. Sommigen, van
 deeze Spinnen gekwetst, zegt hy, zingen;
 anderen lachen; anderen huilen; anderen schreeu-
 wen, onophoudelyk, luidkeels. Daar zyn 'er
 die in Slaapvallen, en anderen, wederom, die
 niet kunnen slaapen. Eindelyk komen ieder
 van hun verschillende Toevallen over; gelyk
 van te springen of te dansen, te trillen, te
 zweeten of in geduurige verschrikking te zyn,
 of

of zelfs ylhoofdig te worden. Hy wil deeze
 verfchillende Hartstogten afleiden van de ver-
 fchillende Kragt van het Venyn deezer Dieren,
 of van de verfchillende Temperamenten der
 genen, die door dezelve gebeeten worden.
 Men heeft 'er zelfs, voegt hy 'er by, die zig
 verbeelden, dat het Venyn deezer Spinnepo-
 pen, van dag tot dag en van uur tot uur, een
 aanmerkelyke verandering ondergaat.

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.
Tarantula.

De uitwerkingen van dit Venyn waren niet
 zeldzaamer dan deszelfs Geneesmiddel, het
 welk volgens MATTHIOLUS, en anderen, die
 hem gevolgd zyn, eeniglyk en alleen in de
 Mufiek beftond. Men heeft ons zeer naauw-
 keurig voorgesteld, hoe dit Geneesmiddel in
 gebruik gebragt werdt, en de manier op wel-
 ke het zyne werkingen deedt, tot de volkomen
 Geneezing toe, van den Lyder. De Mufikant-
 ten, daar by gehaald, probeerden verfcheide
 Deuntjes op hunne Speeltuigen, en 'er zulk
 één gevonden hebbende, dat den Lyder be-
 haaglyk was, gingen zy voort met hetzelfde te
 fpeelen. De Lyder begon eerst eenige bewe-
 ging met Handen en Voeten te maaken, dan
 te huppelen, te danfen, en ging hier mede zo
 fterk voort, dat hy geheel nat van Zweet,
 eindelyk, door afmatting van zyne Lighaams-
 kragten, op den Grond nederzeeg, en dan was
 hy genezen.

Deeze Fabel is zodanig verbreid en geloofd
 geworden, dat Menfchen van Geleerdheid dit

De Dans-
 Ziekte.

V. alles nog omftandiger hebben voorgedragen,
 AFDFEL. en , hoewel SWAMMERDAM en anderen reeds
 LXXX. daar aan twyfelden , wonder ik my nog-
 HOOFD- thans daarover zo zeer niet , als dat onze be-
 STUK. roemde Ridder thans nog hetzelfde bevestigt (*).
Tarantula. Wist zyn Ed. dan niet , dat de Sweedsche
 Doktor KAHLER , Medelid van het Koninglyk
 Geneeskundig Kollegie te Stokholm , in den
 Jaare 1756 in Apulie zynde , aldaar naauw-
 keurig naar die Ziekte , welke men *Tarantismus*
 noemt , onderzocht , en bevonden heeft , dat
 het een Soort van Opftyging of Miltzugt wa-
 re , het Vrouwvolk , die 'er meest in huis zit-
 ten en een vadzig Leven leiden , even als in an-
 dere deelen van Europa , dikwils overkomen-
 de , en dan ook fomtyds zeldzaame Toevallen
 veroirzaakende ; die dus met geen de minfte
 waarfchynlykheid aan het byten van een Spin-
 nekop , welke zig op 't Land bevindt , konden
 toegefchreeven worden (†)? Zulks bevestigt
 het denkbeeld van SWAMMERDAM , aan wien ,
 door iemand , die in Italie gereisd hadt , het
 geneezen van deeze Dans - Ziekte door de Mu-
 fiek , verhaald was , flegts een bedrog van
 Kwakzalvers en Landloopers te zyn , diè dus
 het onkundig Gemeen wisten te bedotten , en
 anderen van hun Geld te berooven.

Dat,

(*) *Rabida sub Caniculâ morfu excitat famofum Tarantis-
 mum , Muficâ medendum. Syst. Nat. XII. p. 1035.*

(†) *Stokholms. Verbandel. XX. DEEL voor 't Jaar 1758. p.
 30, enz.*

Dat, echter, het byten van dergelyke Spinnekoppen, in het heetste van den Zomer en in zulk een heet Klimaat, van anderen ook na-
 deelig is aangemerkt, blykt uit den Raad, dien de vermaarde Geneesheer J. BAPT. PORTA, volgens 't verhaal van ALDROVANDUS, daar tegen geeft, brengende deszelfs eigen woorden, wegens de zeldzaamheid van dit Geneesmiddel by, die aldus luiden. „ In Apulie groeit een „ Soort van Venynigen Spinnekop, gemeenlyk „ Tarantula genaamd, wiens Beet ten uiterste „ gevaarlyk is. Men teelt daar overvloedig „ Koorn, in 't welke de Spaansche Vliegen „ voortkomen. Wy, steunende op deeze beschouwing, dat ter plaatse, waar de Kwaal „ heerscht, ook het Geneesmiddel te vinden „ zy; hebben ons verbeeld, dat drie of vier „ Spaansche Vliegen, met het drinken in gegeven, tot hulp zouden kunnen strekken „ voor de gebeetenen, en de Ondervinding, „ toen wy 'er de Proef van namen, heeft ons „ niet bedroogen”.

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD.
 STUK.
Tarantula.
 Middel 'er
 tegen.

In Italie onthoudt zig dit Dier voornaame-lyk in Apulie, doch men vindt het ook in Barbarie en de Oosterfche Landen, zegt LINNÆUS, die aldus hetzelfde beschryft. Het Lyf is Aschgrauwagtig. De Oogen zyn agt in getal; twee grootere, die rood zyn, op 't Voorhoofd; vier overdwars, onder deeze, naby den Bek, en twee agterlyker op de Rug. Het

V.
 AFDEEL. Borststuk is Aschgrauw , in zwarte plekken
 LXXX. verdeeld , die aan het middelpunt famenloo-
 HOOFD- pen. Het Agterlyf is van boven vaal , met
 STUK. zwarte banden. De Kaaken , Borst , het on-
Tarantula. derfte der Dyën en voorfte deel van den Buik ,
 zyn zwart: de Schenkels altemaal Aschgrauw ,
 aan 't onder - end zwart gebandeerd.

Volgens de Autheuren zouden van dit Infekt verscheide Soorten zyn , in Kleur grootelyks vershillende , en sommigen geeven aan 't Agterlyf de grootte wel van een Eikel , dat dan een taamelyk grooten Spinnekop zou uitmaaken. De afbeelding van BRADLEY , naar een Spaanschen uit de Verzameling van de Koninglyke Societeit van Londen gemaakt , vertoont hem zeer affchuwlyk , het Lyf en Borststuk te famen meer dan een Duim lang. Ik vermoed dat die van Doktor SCOPOLI , welke hy den *Spinnekop van Reaumur* tytelt , een dergelyke zy geweest: want dezelve was zeer groot en gezwollen , hebbende het Agterlyf agt Lynen lang , zeven Lynen dik , en Wollig ruig: het Borststuk met drie bruine Streepen ; de Pooten bleek met zwarte Knietjes. Op het Agterlyf , dat geelagtig op zyde en van boven witagtig was , vertoonden zig dertien Paaren van ingedrukte zwarte Stippen , en van onderen één. In Wynggeest gedompeld zynde leefde hy tien Minuuten , en het Lyf borst , toen het dood was , van één. Men hadt dit Dier in
 een

een omgewonden Alantswortel-Blad aan hem
gebragt (*).

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
Tarantula.
De Oogen.

't Is bekend, dat men aan de *Tarantula* geheel verschillende Oogen toefchryft, van die der andere Spinnekoppen, doch, waar in dit verschil eigentlyk beftaa, is zo Wereldkundig niet. De Oogen der anderen zyn gemeenlyk zwart of bruinrood, en gedekt met een harde doorfchynende Korst, die zy behouden na het fterven van het Dier: die van de *Tarantula* zyn met een week en teder Vlies bekleed, dat flap en rimpelig wordt na de dood: de Kleur is witagtig, naar 't geele trekken- de, met een fchitterende glans als die der Katten in de duisternis. Men kan dan te regt zeggen, dat dit Infekt Vuurige Oogen heeft. Vier derzelve zyn in 't vierkant geplaatst, en vier daar onder, op een horifontaale lyn, digt aan de Nypers van den Bek, en de vier eerst- gemelden zyn, volgens HOMBERG, van wien deeze befchryving der Oogen ontleend is, wel een twaalfde Duims breed, doch de overigen kleiner. De stand der Oogen was in de Spinnekop van Doktor SCOPOLI, zo even gemeld, een weinig verschillende.

Men weet, dat 'er fommigen zyn, die den naam van *Tarantula* aan de hier voor befchree- vene ruige Surinaamsche Bosch-Spinnen gee-
ven:

(*) *Entomol. Carniol.* p. 393.

V. ven: doch gantsch verkeerdt. Zy hebben noch de gedaante, noch de eigenschappen van dit Schepzel, dat enkel Wollig op het Lyf wordt gezegd te zyn en bovendien in Kleur daar van grootelyks verschilt; om nu van de Oogen niet te spreken, noch van de plaats en het zigt onthoudt. Die naam is ook toegepast op een Soort van Haagdisen, welke op de Spinnekoppen Jagt maakt, in Italie.

XXXVI.
Scenica.
Muurspinger.

(36) Spinnekop die springt; met drie witte half Kringswyze Streepen over 't Lyf.

Wy komen thans tot die Spinnekoppen, welke een eigenschap hebben, daar de anderen geheel niet van schynen te weeten; dat zy, naamelyk, in plaats van te loopen, als de Vlooijen springen. LISTER, ten minste, verzekert zulks van deeze Soort, welke, zegt hy, op de agterste Pooten gaat staan, als of zy rondom keek, werwaards haaren Sprong te rigten, en dan overvalt zy haar Prooy, met kleine Sprongen. Getergd zynde, geeft zy Draaden uit, en maakt zig, tot beschutting voor de Winterkoude, een bekleedzel van dikke Webben, waar in zy tot aan het midden van February zig verschuilt, dan voor den dag komende om haar Aas te zoeken. Allerley foort van

(36) *Aranea faliens nigra*, lineis semicircularibus tribus albis transversis. *Faun. Suec.* 2017. LIST. *Aran.* fig. 31. RAJ. *Idf.* 37. N. 31. BRADL. *Natur.* T. 24. f. 5. CLERCK. *Aran.* 117. T. 5. f. 13. GEOFFR. *Paris.* II. p. 650, N. 16.

van Muggen zyn haar liefste Voedzel. Men vindtze aan de Wanden der Huizen, en in de Bosfchen zeer gemeen.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
XXXVII.
Trunco-
rum.
Boom-
springer.

- (37) Spinnekop, die springt; met witte Stippen op de Rug.

De Tekening maakt den voorgaanden Spinnekop aanzienlyker dan deezen wit gestipten, die in Sweeden waargenomen is, zo aan de Wanden als aan de Stammen der Boomen, fleepende altoos een Draad agter zig.

- (38) Spinnekop, die springt; hebbende een zwarte Vlak op het Agterlyf, welke rood gerand is, in 't midden wit.

XXXVIII.
Rupestris.
Steenpringer.

Deeze, ook in Sweeden gevonden, onthoudt zich op dergelyke plaatfen, als de voorgaanden.

- (39) Spinnekop, die donker blaauw is, met het Agterlyf Eyrond, hebbende een donkerse Streep en twee uitgeholve Stippen.

XXXIX.
Aquatia.
Waterpin.

Onder alle de Spinnekoppen is deeze een van de

(37) *Aranea faliens nigra*, Dorso punctis albis. *Faun. Succ.* 2018.

(38) *Aranea faliens*, Abdomine maculâ nigrâ, margine rubrâ, medio albâ. *Faun. Succ.* 2019.

(39) *Aranea livida*, Abdomine ovato, lineâ transversâ Punctisque duobus excavatis. *Faun. Succ.* 2020. CLERCK, *Aran.* 143. T. 6. f. 8. GEOFFR. *Paris.* II. p. 645. N. 7.

V.
 AFDEEL
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.
*Water-
 Spin.*

de laatsten ontdekt, die wel de zonderlingste mag geheten worden, dewyl zy, tegen de natuur van alle anderen, in en onder Water leeft en huishoudt, even als een Duikelaar: overwinterende in holle Hoorntjes, welken zy met een Konstig geweven Net gaat toefluiten. Het is, onder de Europifchen, eene van de grootften, en hebbende ook de allergrootfte Klauwen aan den Bek, onder dezelve, met welken zy zeer gereed is te byten: waar uit, zo wel als uit de Kleur en andere omftandigheden, LINNÆUS befluit, dat deeze, zo'er eene Venynig is, het zekerlyk moet zyn, hebbende het Lyf geheel blaauwagtig of bleekbruin; de Pooten zeer lang en ruig.

Over deeze Spinnekoppen is, onlangs, een geheel Vertoog in Vrankryk uitgegeven (*), dat veele aanmerkelyke byzonderheden, dezelve betreffende, vervat. Ik zal het voornaamfte daar uit mededeelen. De gefalte verfehilt niet veel van die der gewoone Veld- of Zwervende Spinnen, en de Kleur is, als menze uit het Water gehaald heeft, graauwagtig; maar in het Water vertoonen zy zig blaauwagtig, met het Borstftuk bruin of ros. Men vindt ze'er of omwonden met een Lugtbelletje, of als met een foort van Vernis bedekt, gelykende naar die Foelie, waar mede men de Spiegels

(*) *Memoires pour commencer l'Histoire des Araignées aquatiques*, par un Prêtre de l'Oratoire,

gels van agteren bekleedt, of in 't geheel bloot en met het Lighaam als doorschynende. Ge-
 meenlyk zyn zy zeer vlug, en niet dan met be-
 hendigheid te vangen, doch fomtyds als dood
 of in een diepe Slaap, waar uit men zenaauw-
 lyks kan opwekken. Gedagte Waarneemer
 heeft 'er, behalven de groote, ook zeer kleine
 gevonden, die naauwlyks dan door haar Lugt-
 belletje zichtbaar waren, en welken hy niet voor
 Jongen, maar voor een byzondere Soort meen-
 de te moeten houden.

Aan het agter-end hebben deeze Waterspin-
 nen, zo wel als de anderen, Tepeltjes, trops-
 wyze geplaatst, die zy fomtyds uitrekken, en
 dan vertoont het zig, als of zy aan dat end een
 groote opening hadden, met styve Haairtjes
 omboord. Deeze Tepeltjes dienen haar tot
 het Spinnen van Draaden, welken zy, ver-
 wardelyk, in het Water maaken; of ook om
 de Lugt in te haalen en uit te laten; waar toe
 zy met haar agterste aan de Oppervlakte gaan
 hangen, gelyk sommige andere Water-Infek-
 ten. Van die Draaden zyn sommigen dik, en
 anderen zeer fyn. Behalve de Stoffe, daar toe
 dienstig, geeven deze Spinnekoppen nog een
 andere uit, die Glasagtig schynt te zyn, en
 waar van zy een Soort van Waterduikers Klok
 formeeren, die alleen van de gewoonen ver-
 schilt, dat zy van onderen niet open is. Het is
 een Lugtbel, die fomtyds wel de grootte van
 een Ockernoot heeft, omwonden met die Glas-
 agti-

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.
 Water-
 spin.

Zy Spin-
 nen in 't
 Water.

V.
 AFDEEL
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.
*Water-
 spin.*

agtige Stoffe, welke zy zeer Konstig over de Lugtbel uitspreiden, beweevende dezelve van binnen met Spinzel, dat zig als Borduurwerk vertoont. Gedagte Antheur zegt, dat hy van deeze Klokken gezien heeft, die de gedaante van een Nier hadden of van een mismaaft Hart, zynde veel breeder dan hoog en dik. Zy waren aan de Wanden van het Glas, waar in hy die Spinnekoppen hieldt, onder Water, met Draaden vastgemaakt, en, toen hy dezelve daar afgedaan hadt, maakte het Infekt weder nieuwen, die met een sterken Band geschoord waren.

In deeze Lugtbellen onthoudt de Spinnekop zig, doch komt 'er somtyds uit, om haar Aas te vangen, dat waarschynlyk bestaat in Water-Infekten van veelerley soort, wordende zelf ook van Water-Torren, Water-Scorpionen en van de Beesten, daar de Juffers uit komen, opgevreten. In 't stuk van wreedaartigheid wyken zy voor de Landspinnen niet, alzo zy elkander insgelyks vernielen. Zy hebben dit byzonders, 't welk men ook in de Water-Wantzen waarneemt *, dat zy op de Rug zwemmen, en, even als die, een Lugtbelletje van de oppervlakte met zig neemen, om zig te ondersteunen, waar mede zy dan de Klok voorzien. Somtyds komen zy ook op 't drooge; doch Vliegen of dergelyke Infekten schynen niet van haar Smaak te zyn: wanneer men die in 't Water wierp, na dat zy een Maand, oogschyn-

*Ziekt
 X. STUK,
 bladz. 301.

ſchynelyk , zonder eeten waren geweest , ^{V.}
 ſcheenen zy 'er doch niet aan te willen , en ^{AFDEEL.}
 lieten dezelfen verrotten. Haar Huishouding ^{LXXX.}
 en de manier , op welke zy de gedagte Woo- ^{HOOFD-}
 ning maaken , is ongemeen vermaakelyk te be- ^{STUK.}
 ſchouwen. In Staande Wateren worden zy ^{Water-}
 gemakkelykſt in de Mey - Maand gevonden. ^{ſpin.}

Gedagte Franſche Pater vermoedt , dat dee- ^{Hanne}
 ze Infekten Jaarlyks twee Dragten hebben , de ^{Woonhuis-}
 eene in 't Voorjaar , de andere in de Herſt. ^{jes.}
 Alsdan ziet men haar twee of drie Hokjes heb-
 ben , die in elkander uitkomen. Hy heeft dee-
 ze Waterſpinnen die Kamertjes niet zien maa-
 ken , dan in 't Voorjaar , en hy meent , dat
 het Mannetje een ander Logiment formeert , by
 dat van 't Wyfje , doch daar van afgezonderd.
 Dit Logiment vervaardigd zynde , gaat het Man-
 netje 'er van onderen op zyde uit , ſleepende
 agter zig een gedeelte der Stoffe van de Klok ,
 waar mede zyn Lyf t'eenemaal bedekt is , tot
 aan het Borſtſtuk ; dat is te zeggen , hy maakt
 een lang Kanaal , gemeenſchap hebbende met
 het binnenſte van zyn Wooning. Hy door-
 boort den Wand van de Wooning van 't Wyf-
 je , aan de zyde van den Bodem , en , 'er zyn
 Lighaam inbrengende , voegt zig het Kanaal van
 gemeenſchap met de randen van de gemaakte
 opening ſamen , en fluit 'er zogezwind aan , als
 twee Waterdruppelen zig vereenigen.

Een geheelen Dag heeft die Autheur het ^{Paaring.}
 Wyfje op de rug leggende in haar Huisje , met
 I. DEEL, XIII. STUK. de

V. de Pooten uitgestrekt gezien, als dood. Een
 AFDEEL. andere zag hy, agterste voor, daar in ko-
 LXXX. men, en zyn Lyf schuiven langs den Buik
 HOOFD- van 't Wyfje, 't welk na verloop van een
 STUK. oogenblik, als uit den slaap schein opgewekt
 Water- te worden, en, toen op de Beenen komende,
 Spin. het Mannetje naliep, dat met verhaasting
 vlugtte. 't Was niet, dan na vier- of vyf-
 maal dit Spel aanschouwd, en zig van het
 onderscheidend Kenmerk der Sexen in de Land-
 spinnen verzekerd te hebben, dat die Autheur
 zulks vastelyk voor de Paaring hieldt.

Eijerleg-
 sing.

De Heer CLERCK, die maar één Mannetje,
 tegen tien Wyfjes, kreeg, en dezelve by
 elkander in een Glas met Water deedt, hoop-
 te vrugteloos iets van de Paaring waar te nee-
 men. Zy leefden agt dagen zonder eenig
 Voedzel, zo veel hy wist, te gebruiken: zeer
 vreedzaam: maar hy hadt op het Water Kroos
 gedaan, om dat zy de Schaduw beminnen:
 zo kunnen zy, derhalve, van hetzelfde, van
 de Slym of Diertjes, aan de Wortelen van
 dat Kroos zittende, iets genuttigd hebben.
 Den negenden Dag begonnen de Wyfjes ee-
 nige Draaden te scheeren, die van het Kroos
 liepen naar den Wand van 't Glas, en maak-
 ten daar van, na dat het Mannetje 'er van
 afgescheiden was, eindelyk dergelyke Woon-
 huisjes of Hokjes, als gemeld is; waar in,
 binnen kort, Zwavelkleurige Klompjes Eijeren
 gezien werden, die ongeveer het vierde deel
 op-

opvulden van het Hokje. Vervolgens gingen de Wyfjes zelden van het Nest af: men zag ze dikwils met het Agterlyf in de Lugtbel en het voorfte in 't Water hangen, dat om de vier Dagen de helft ververscht werdt. Den 7 July zwommen eenige Jongen uit één der Blaas-
 es, en, de anderen openende, vondt men daar in een menigte van kleine ronde Eijertjes.

Deeze Autheur heeft, dat zonderling is, geen tekenen van wreedaartigheid waargenomen in de Water-Spinnen, niettegenstaande hy dezelve, om zulks te onderzoeken, tuschen 't midden van Mey en July, dat is byna twee Maanden, zonder Voedzel gelaten hadt; doch aan den eenen kant kunnen zy, als gezegd is, van het Kroos iets gebruikt hebben of van zeer kleine Waterdiertjes; aan den anderen kant kunnen 'er omftandigheden zyn, ons onbekend, die maaken dat zy, volgens gedagten Franfchen Pater, op andere tyden niet minder wreedaartig zyn en verflindende, dan de gewoone Tuin-, Huis-, en Veldspinnen.

(40) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en Roestkleurig bruin heeft. XL.
Saccata.
Zakdraager.

Aangaande deeze Soort fchreef my wylen de Heer PETRUS BELKMEER, Medicinæ Doctor te Enschedé, in de maand February des Jaars

(40) *Aranea Abdomine ovato ferrugineo fusco. Faun. Suec.*
2021. LIST. *Aran.* 32. f. 28. FRISCH. *Inf.* VIII. T. 2.

V. Jaars 1762, onder andere Zaaken de Natuurly-
 AFDEEL. ke Historie betreffende, het gene volgt. „ Weet
 LXXX. „ UWEd. ook ergens gelezen te hebben de
 HOOFD- „ Huishouding van die zonderlinge Spinnekop-
 STUK. „ pen, welke in het *Systema Naturæ* van den
Zakdraa- ger. „ Heer LINNÆUS onder den naam van *Sacci-*
 „ *fera* of Zakdraager voorkomen, en welke haa-
 „ re Eytjes in een zeer Konftige Zak, uit eene
 „ wonderlyke Stoffe gemaakt, en op een gee-
 „ ftige wyze onder aan den Buik gehecht, met
 „ zig omdraagt. Hoe dat, naamelyk, deeze
 „ Eytjes gekipt zynde, het jonge Broedzel,
 „ bestaande in een groote menigte van kleine
 „ Spinnetjes, terftond plaats neemt rondom
 „ het Lighaam van de Moer, met de Koppèn
 „ aan dezelfs Vel of Tepeltjes gehecht, 't welk
 „ alsdan een grooten ruigen Bol vertoont, die
 „ gefchakeerd is met witte Stippen: worden-
 „ de dit Broedzel, dus, door de tedere Moe-
 „ der vlug heromgedragen, en door haar Bloed
 „ of andere Sappen, zo het fchynt, tot een ze-
 „ keren trap opgevoed, zelfs met verlies van
 „ haar eigen Leven?”

LISTER, die dit als een algemeene eigenschap
 van zyne Wolfspinnen heeft aangetekend, ver-
 beeldt zig, dat de Jongen van deeze Zakdraa-
 gende Spin de genen zyn die de Herfstdraa-
 den maaken, waar van voorheen gefproken
 is * en met dezelfen in de Lugt vliegen (*).
 Dit

* Zie
 bladz. 123.

(*) Ex his Pulli, tempore Autumnali, aut luteo aut sub-
 cro-

Dit zyn die Vliegende Spinnkopjes, waar van hy aan RAY geschreeven hadt; doch men houdt thans die Draaden afkomstig te zyn van Spinnende Myten. De Webbe, merkt hy aan, wordt van deeze Zakdraagende Spinnen Klokswyze gemaakt op de Heijen en Velden, en dient haar slegts tot een Nest om in te kruipen met het Eijerzakje, dat van het Wyfje niet op de Rug maar aan den Buik gedragen wordt, en tweemaal zo groot is als een Peperkorrel, vliezig, wit van Kleur, blyvende styf en rond, zelfs na dat 'er de Jongen uitgekroopen zyn, terwyl het Agterlyf, door de Eijerlegging ontledigd en verflapt, dit Beursje bedekt en daar op als zyne rusting heeft, volgens FRISCH, die aanmerkt, dat de Spinnkop dit Zakje met Draaden vast aan 't Lyf hecht, en het zelve na loopt, wanneer men 't 'er afgerukt heeft; hechtende het dan wederom aan haaren Buik, gelyk SWAMMERDAM ook heeft waargenomen. Door Doktor SCOPOLI wordt deeze Zakdraager de *Spinnkop van Lyonnet* geheten.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
*Zakdraa-
ger.*

Van dergelyke Wolffspinnen, die wegens het Roofzugtig vervolgen van haare Prooy dus genoemd, en altemaal langs de Aarde, zeldzaam op Boomgewas, gevonden worden, heeft LISTER vier Soorten in Engeland waargenomen,

croceo colore, interdum etiam flammeo, ad latera illustrantur: hi vero, sub idem tempus, imprimis volucres sunt & ingentium filorum Aëreorum authores.

V. men, onder welken een Geele, met een lang-
 AFDEEL. werpig Lyf, de grootſte was. Volgens zyne
 LXXX. Afbeelding geleek dezelve wel naar die groote
 HOOFD- Oostindiſche Spinnekoppen, by SEBA afge-
 STUK. beeld (*). Een bruine, die het Agterlyf
 ſchuins geſtreept hadt, heeft hem voornaame-
 lyk de gedagte eigenschappen der Jongen, in
 de voorgemelde Muisvaale beſchreeven, doen
 ontdekken. Hy meent, dat zy de Draaden
 uitschieten, waar van hy een ongelooflyke me-
 nigte op de Velden van Kambridge, in het mid-
 den van Oktober, als de Saffraan wordt inge-
 zameld, by zeer helder Weer, in de Lugt hadt
 zien zweeven. Wanneer men haar het Eijer-
 zakje tragt van 't Lyf te trekken, midts men
 het niet breeke; blyft hetzelve aan een Draad
 zitten, die zig tot een verwonderlyke langte
 uitrekken laat, en, als men het Zakje los geeft,
 door de Moer aanſtonds weder ingepalmd wordt.
 Zulke bekwaamheden heeft de Natuur de Schep-
 zelen tot bevordering van haar beſtaan en voort-
 teeling, elk naar zynen aart, ingeſchapen! De
 vierde Soort, die hy de eerſte plaatst, is een
 zwarte Wolffpin, welke ook haare Jongen op
 de Rug draagt, en waaromtrent hy als een der
 Geheimen van Doktor RAWLEY, uit de aante-
 keningen van zynen Overgrootvader Doktor
 LISTER, bybrengt, dat het gedestilleerde Wa-
 ter

(*) IV. DEEL. Pl. XCIX. Fig. 9 - 12.

ter van zwarte Spinnekoppen een zeer goed
Heelmiddel voor de Wonden zy.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
XLI.
Palustris.
Meirspin.

(41) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig
gewolkt heeft, met witte Zydstreepen.

Dewyl LISTER, onder zyne Wolffspinnen,
die altemaal Zakdraagende zyn, in geene Soort
gewag maakt van het Borststuk, wederzyds en
in 't midden, met een wit Streepje getekend te
hebben; zo wist LINNÆUS niet, tot welke Soort
van de gemelde vier, hy deeze zwarte, die in
de uitgedroogde Meiren of Moerasfen van
Sweedden gemeen is, t'huis zou brengen.

(42) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig
en groen-geel, met witte Zydstreepen
heeft.

XLII.
Virescens.
Groenagti-
ge.

Dergelyke witte Zydstreepen heeft een Tuin-
of Aardspin, welke van FRISCH onder de Sprin-
gers betrokken wordt, om dat zy een Vlieg,
die hy by haar in het Glas wierp, met een
Sprong bemagtigde. Hy noemtze ook de Kol-
ven-Spin, wegens de figuur van haare Armen,
die zy, dorstig zynde, met het dikke eñd
in 't Water doopt, en dan het Vogt dus, daar
mede, aan den Bek brengt, waar in de gevan-
gen

(41) *Aranea* Abdomine oblongo nebulofo, lineis lateralibus
albis. *Faun. Succ.* 2023.

(42) *Aranea* Abdomine oblongo flavo-viridi, lineis latera-
libus albis. *Faun. Succ.* 2022. JONST. *Inf.* T. 18. f. 42.

I. DEEL, XIII. STUK. R 3

V. gen Vliegen door de Haaken of Tandengedrukt worden. Evenwel, merkt hy aan, is dit het enkele gebruik niet der gedagte Armen, wier dikste deel, of Kolf, aan het end een Kraakbeenagtig Werktuigje heeft, om de Prooy vast te houden; dat haar derhalven als tot Handen dient. Dat deeze Kolven Teeldeelen zoudenzyn, glyk men thans zig verbeeldt, hadt hy niet opgemerkt. De orde, waar in hy de Oogen plaatst, naamelyk de vier ondersten op een regte lyn, en de vier bovenste als een omgekeerd Maantje, was door Doktor SCOPOLI en GEOFFROY, onder de Spinnekoppen van hun Land, zo het schynt niet waargenomen.

Goudgroene.
ne.
PL. CII.
Fig. 4.

Gedagte plaatsing is, wegens het opsteeken met een Speld, niet zo duidelyk zichtbaar, als de Kleur, in dat kleine fierlyk Goudgroene Surinaamsche Spinnetje van *Fig. 4*; het welk bovendien uitmunt door de dikte en langte van de Voorpooten; weshalve ik geloof dat het ook tot de Zwervende en Springers of Wolfspinnen behoort. Het Agterlyf heeft die schoone groene Koleur, zo wel als de Armen, maar het Borststuk en de Pooten zyn thans glanzig bruin. Van de Oogen vertoonen zig voor aan den Kop twee groote, die in 't midden tuschen twee kleinere staan, en aan deeze Spinnekopjes een scherp Gezigt moeten geven.

(43) Spinnekop, die het Agterlyf rondagtig stomp en plat; de vier agterste Pooten zeer kort heeft.

V.
I. DEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
XLIII.
Viatica.
Potsmaaker.

Deeze Korthheid der Agterpooten merkt LISTER als een algemeene eigenschap aan, van zynere Krabagtige Spinnen, voornaamelyk aldus genaamd wegens haaren Gang, die zo zonderling is, dat ik dit Infekt wel de Potzemaaker mag noemen, aangezien my de reden van den Latynschen bynaam niet blykt. In de gestalte, zo als FRISCH het afgebeeld heeft, gelykt het, bovendien, volkomen naaeren Krabbetje. Hy geeft 'er maar zes Oogen aan, allen even groot, doch LISTER agt, twee voor op den Kop, twee agterlyker en vier op de zyden; die altemaal Vuurig, met een Purperglans, blinken, wanneer menze naauwkeurig beschouwt. De Kleur is in sommigen bleek of Citroenagtig, in andere hoog geel, en in eenigen Oranjekleurig of bruingeel met Roozekleurige Streepen, volgens FRISCH, die haar de Tuin-Spin noemt, met lange Voorpooten en een plat Agterlyf. Die lange Voorpooten zyn, volgens GEOFFROY, by wien het de eerste zyner Spinnekoppen is, geel en zwart geringd. Deeze meldt, dat

(43) *Aranea* Abdomine subrotundo, plano obtuso, Pedibus quatuor posticis brevissimis. *Faun. Succ.* 2027. RAJ. *Inf.* 35. N. 29. FRISCH. *Inf.* VII. T. 5. CLERCK *Aran.* 123. T. 6. f. 5. LIST. *Aran.* f. 29. GEOFFR. *Paris.* II. p. 641. N. 1.

I. DEEL. XIII, STUK.

R 4

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

dat dezelve haar Eijerzakje met zig omdraagt ; doch LISTER hadt hetzelve aan een takje van Doornige Brem vastzittende gevonden, wordende door de Moer , die 'er als op zat te broeden, wel bewaard. Het Dier, zegt hy, fchynt zig te vermaaken door het uitschieten van Draaden, het loopen langs dezelve en daar aan hangende in de Lugt te flingeren. Het fcheen hem een kwaadaartige Spin te zyn ; ten minste was hem de figuur en gang zeer afschuwlyk ; hoewel hy nooit Ongemak aan zyne Handen hadt befpeurd, van het daar mede aan te vatten en te vangen.

XLV.
Lecydes.
Bontpoot.

(44) Spinnekop, die het Agterlyf boekig plat heeft, met de Pooten overdwars uitgestrekt en bont.

Met deeze fchynt de tweede Soort der Krabagtige van LISTER overeen te komen, die wegens de vlugheid in 't loopen van deezen Auteurs *levipes*, niet *lævipes*, genoemd wordt. Hy telt dezelve onder de kleinften, en merkt aan, dat men ze, 's Winters, dikwils verfchoolen vindt in oude Vogelnesten of in opgehoopte dorre Bladeren ; maar by Zomer, zegt hy, vervolgtze in Heggen en Wildernisfen haare Prooy, zynde in de Noorderlyke deelen van Engeland zeld-

(44) *Aranea Abdomine rhombico depresso, Pedibus transversaliter extensis variegatis. Faun. Suec. 2025. FRISCH. Inf. X. T. 14.*

zeldzaamer. De Kleur was bruinagtig, doch, ^{V.}
 wanneer men 't Voorwerp tegen de Zon of te- ^{AFDEEL.}
 gen een Kaars hieldt, als verguld. Die, welke ^{LXXX.}
 FRISCH de wit en zwart gesprenkeldde Boom- ^{HOOFD-}
 schors-Spin noemt, om dat zy haare Draaden ^{STUK.}
 over de Scheuren van de Schors of in de hoek-
 jes der Takken spant, fchynt dan, in Kleur
 ten minfte, merkelyk te verschillen.

Deeze laatste Autheur maakt, onder de Eu- ^{Gebochel-}
 ropifchen, nog gewag van een ander Tuinspin- ^{de.}
 netje, 't welk de zonderlinge eigenschap heeft,
 van het Borststuk, byna altoos, tegen het Ag-
 terlyf omgeboogen te houden, zo dat het zig
 als gebocheld vertoont of dubbeld te famenge-
 vouwen, met de voorfte Pooten over den Kop
 heen. Het Borststuk heeft, van boven, twee
 Vermiljoen-roode Vlakken, met een witte
 Zoom, waar tufchen een zwarte figuur is met
 een witte Vlak in 't midden, van welke weder-
 zyds vier Streepen afgaan, die een aartige men-
 geling van Kleuren op het Rugge-Schild maa-
 ken. Dit Spinnetje, inderdaad, is, zo wegens
 zyn Postuur, als wegens de verscheidenheid
 van Kleuren, dubbel waardig, dat men het in
 een Glas houde, om zyne werkingen na te
 fpooren (*). In onze Provinciën is het me-
 de niet onbekend; zo min als de voorgaande
 Soorten.

(45)

(*) Zie FRISCH *Inf.* X. THEILL, p. 21. N. 13.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD.
STUK.

(45) Spinnekop, die het Agterlyf halfmaans-
wyze, aan den omtrek viertandig heeft.

XLV.
Tetracan-
tha.
Vierdoor-
nige.

Op het Eiland van St. Thomas is deeze Soort gevonden, die zeer wel naar de volgende ge-lykt, maar van dezelve verschilt door het getal der Doornen of Stekels aan het Agterlyf. Zy heeft het Borststuk ros en de Pooten Bloed-rood; het Agterlyf Roestkleurig en met zwarte Stippen getekend, aan den omtrek vier Door-nen hebbende, waar van de twee zydelingse grooter, de twee agterste kleiner. Van de Oogen, die 'er vier, tropswyze by elkander, op den Kop, en twee zydelings enkeld staan, heeft LINNÆUS maar zes in dit Voorwerp kun-nen waarneemen.

XLVI.
Cancerifor-
mis.
Krabagti-
ge.
PL. CII.
Fig. 5.

(46) Spinnekop, die het Agterlyf halffrondag-
tig, aan den omtrek zestandig heeft.

De Afbeelding van SLOANE wordt genoemd: Klein Veldspinnetje van Krabswyze gedaante, dat een Spiraale Web heeft, hebbende het Ag-terlyf van boven wit, als met Vernis overtoog-en en met zwarte Stippen getekend, zynde
op

(45) *Aranea Abdomine lunato, ambitu quadridentato.*
Syst. Nat. XII.

(46) *Aranea, Abdomine femiorbiculato, ambitu sexdenta-*
to. Syst. Nat. XII. Araneus Canceriformis Campestris, Reti-
culum spirale nestens. SLOAN. Jam. II. p. 197. T. 235 f.
4. Aranea nigra Canceriformis. BROWN. Jam. 419. T. 44.
f. 5.

op de zyde bezet met zes Doortjes. V.
 BROWN noemt zyn Krab-agtig Spinnetje van AFDEEL.
 Jamaika, zwart, en zegt, dat het den Kop en LXXX.
 't Borststuk onderscheidelyk heeft, doch dan HOOFD-
 worden de twee dikke Tanden of Nypers voor STUK.
 den Kop genomen. Het was in zekere Paro-
 chie zeer gemeen. Aan dat van onze afbeel-
 ding, PLAAT CII. *Fig. 5*, ontbreeken ook de
 zwarte Stippen niet, doch het getal der Ste-
 kels of Doornen is maar vyf, zynde een der-
 zelve regt agterwaards gestrekt. Men kan het
 zekerlyk ook onder de Krab-agtigen tellen.
 Het is van Suriname afkomstig.

(47) Spinnekop, die agt Doornen op de Rug XLVII.
 heeft, de twee agtersten breeder en het Spinosa.
 Agterlyf van onderen Kegelagtig. Agtdoorni-
ge.

Van de twee zeer aartige Spinnekoppen, die PL. CI.
 met en benevens de groote Kreeftspin van Plaat Fig. 2.
 CI, door Mevrouw MERIAN uit Suriname me-
 degebragt waren, is die van *Fig. 2*. wezent-
 lyk met agt Doornen aan het Lyf bezet, waar
 van twee groote zydelings uitsteeken en het
 Agterlyf als gevorkt maaken.

Ongemeen lange Staarten heeft de andere in Gestaarte.
Fig. 3. aan het Agterlyf, dat op zyde met vier Fig. 3.
 Doornen is bezet, en de Tanden of Nypers,
 aan

(47) *Aranea Spinis* Dorsalibus octonis, posticis duabus pa-
 tentibus: Abdomine subtus conico. *Syst. Nat. XII.*

I. DEEL. XIII. STUK.

V. den Bek, zyn zo dik, dat men ze byna voor
 AFDEEL. een Kop zou aanzien. Het derde paar Pooten
 LXXX. is in deeze, zo wel als in de andere, zeer kort,
 HOOFD- gelyk in de meeste Spinnen. Alle de Pooten
 STUK. sehynten aan 't end met twee Klaauwtjes voor-
 zien te zyn.

LXXXI. H O O F D S T U K.

Beschryving van 't Geslacht der SCORPIOENEN, bebelzende verscheide Waarneemingen der Hedendaagschen, zo ten opzigt van derzelver Venynigheid, als aangaande de Voortteeling en andere Eigenschappen.

Naam.

Die Infekten, welke men SCORPIOENEN noemt, hebben haare Griekschen naam, in de meeste bekende Taalen, hedendaags, byna onveranderd behouden. 't Woord *Skorpios*, in 't Latyn *Scorpio* of *Scorpius*, agt men, met de grootste reden, van het uitschieten of uitwerpen van haar Venyn afkomstig te zyn. De Italiaanen noemen dit Ongediert *Scorpione*, de Spanjaarden *Escorpion*, de Duitschers, Franschen en Engelschen, *Scorpion*. Verscheide Latynsche Autheuren evenwel, waar onder CICERO en PLAUTUS, hebben het *Nepa* geheten, van welke benaaming COLUMELLA dikwils gebruik maakte. De Hebreeuwfche naam was *Gnak-*

Gnakrab, en de Arabifche *Natarab*, *Achrab*, v. enz.

AFDEEL.
LXXXI.
HOOFD-

Men vindt, in de Gewyde Bladeren, van de-
ze Infekten gewag gemaakt in de aanspraak van
Koning REHABEAM, aan het Volk van Israël,
welke figuurlyk is, doch niettemin de kwaad-
aartigheid der Scorpioenen uitdrukt: zo wel als
het wonen onder de Scorpioenen, by ESE-
CHIËL *, die men elders met Vuurige Slangen
gelyk gesteld en geteld vindt onder het Onge-
diert der dorre, drooge Woestynen †. In
de heete Landen zyn zy, op verscheide plaat-
fen van den Aardkloot, zo menigvuldig, dat
men, volgens het berigt der Autheuren, eeni-
gen daarom heeft moeten verlaten (*). Aan
de Kust van Guinée, inzonderheid, en in an-
dere deelen van Afrika, vindt men ze dikwils,
op Schaduwagtige plaatfen, in gaten van Muu-
ren, onder Steenen (†) of brokken Hout, die
op den Grond leggen, aazende op Wormen,
Vliegen, Spinnekoppen, enz. Aan de Kaap
der Goede Hope zyn zy ook bekend; doch zo
gemeen niet als in de Oost- en Westindiën; ja
men vindtze zelfs in de Zuidelyke deelen van Eu-
ropa, Italie, Spanje en Tyrol: doch de middel-
ste en Noordelyke deelen zyn 'er van bevryd.

STUK.
WOON-
plaats.

* *Ezech.*
II v. 6.
† *Deut.*
VII. v. 15.

Dee-

(*) In Ethiopia, inquit STRABO, ultra Acridophagos, Regio est deserta, quæ Pascua larga habet, ob Scorpionum multitudinem derelicta. ALDROVANDUS.

(†) Sub omni Lapide Scorpius dormit. *Adagium Graecum.*

V. Deze Infekten zyn eigentlyk de genen, **AFDEEL.** wier Venynigheid in 't algemeen erkend wordt; **LXXXI.** hoewel niet zonder eenige bepaaling. Men **HOOFD-** heeft, in de eerfte plaats, reeds overlang op- **STUK.** gemerkt, dat die der heetste Landen de Veny- **Gevaarly-** nigste, en die der gemaatigde Lugtstreeken **ke Steek.** dikwils onschadelyk zyn. Ten anderen schynt haare kwaadaartigheid ook af te hangen van den tyd van 't Jaar, of liever van haare ritzigheid. **REDI,** de proef neemende op leevende Scorpionen, welke hy van Tunis, aan de Barbarysche Kust, gekreegen hadt in de Maand November, bevondt dat derzelver Steek voor Dui- en Hoenderkuikens onschadelyk was; maar in 't Voorjaar doodelyk. De eerste en tweede Duif, evenwel, die hy aan deeze Proef opofferde, stierven slegts van de Steek; de derde en vierde hadden 'er geen aandoening van; maar, na dat hy de Scorpioen een Nagt hadt laten rusten, was zy in staat geworden, om wederom anderen den Doodsteek te geeven. Dus brengen ook, volgens het berigt der Ouden, zelfs die op 't Eiland Maltha voorkomen, den Mensch door haare Steek geen na- deel toe, daar die van Egypte, Guinée en de Indiën, volgens de Waarneemingen der hendaagschen, gevaarlyke Wonden maaken.

Proefneemingen van **MAUPERTUIS.**

De Heer **MAUPERTUIS** nam verscheide Proeven op de inlandsche Scorpionen te Montpel- lier, die aldaar twee Duimen lang vallen en bleek geel zyn, wordende van de Landlieden

op-

opgezogt, en aan de Apotheekers te koop ge-
 veild (*). Een Hond, aan het kaale van den
 Buik hebbende doen steeken van een getergde
 Scorpioen, begon dezelve, een Uur daarna, te
 waggelen, en, het Lighaam zeer gezwollen heb-
 bende, gaf hy alles over, wat 'er in zyne Maag
 en Gedarmte was, braakende nog lang daarna
 een slymagtig Speekzel uit, dat, wanneer zyn
 Buik wederom gespannen was, zig op nieuws
 vertoonde. Dit duurde omtrent drie Uuren,
 vervolgens kreeg hy Stuipen en stierf vyf Uu-
 ren na dat hy was gestoken. Men hadt op de
 plaats der Wonde wel een klein rood Stipje,
 doch geene dergelyke Zwelling, als van het
 steeken der Byen of Wespen ontstaat, kun-
 nen bespeuren. Eenige Dagen daarna een
 anderen Hond, tien of twaalf maalen,
 op de zelfde plaats, zelfs door verscheide
 getergde Scorpioenen, hebbende laten kwet-
 zen, die den Hond zo diep staken, dat zy
 'er aan hangen bleeven, gaf de Hond alleen-
 lyk eenige schreeuwen, geduurende het stee-
 ken, zonder dat het hem eenig nadeel scheen
 te doen. Hy at en dronk, het gene hem ge-
 geven werdt, met veel smaak, en, dewyl
 het een Hond uit de Buurt was, liet men
 hem loopen. Het onthaal was hem, niet te-
 genstaande de geledén Pyn, zo wel beval-
 len

V.
 AFDEEL.
 LXXXI.
 HOOFD-
 STUK.

(* *Mem. de l'Acad. Royale des Sciences de Paris, de l'An 1731.*

V. len , dat hy dikwils wederkwam , als 't ware
 AFDEEL. om zig tot herhaaling der voorige Proeven
 LXXXI. aan te bieden. MAUPERTUIS vermoedende ,
 HOOFD- dat misfchien zyne Scorpioenen van Venyn
 STUK. uitgeput waren , deedt nieuwe komen , en liet
 'er zeven andere Honden door fteeken , zon-
 der dat zy eenig Toeval kreegen. Drie Kui-
 kens zelfs , die hy onder de Wiek en aan de
 Borst deedt kwetzen door dit Ongediert , ga-
 ven geen het minfte teken van eenig Onge-
 mak.

Uit alle deeze Proeven , zegt gedagte Aka-
 demist , is met reden te besluiten , dat de Steek
 van een Scorpioen , hier , niet dan zelden doo-
 delyk zy. Misfchien hangt zulk af van ze-
 kere omftandigheden , die men moeielyk kan
 bepaalen. REDI merkt aan , dat de Adders ,
 na eenige Beesten gebeeten te hebben , hunne
 Venynigheid verliezen ; maar dit kon in my-
 ne laafte Scorpioenen naauwlyks plaats heb-
 ben. Hy hadt 'er zo wel Mannetjes als
 Wyfjes toe gebruikt ; des men het niet kon
 afleiden van een verfchil der Sexe. Onder-
 tusfchen meent hy dat de kragt , die aan de
 Olie van Scorpioenen tot geneezing van de
 Kwetzuur toegefchreeven wordt , van die
 zeldzaame Venynigheid haaren roem gekree-
 gen hebbe.

Men hadt den Heer MAUPERTUIS , tot be-
 vestiging van het vermogen der gedagte Te-
 gengiften , dikwils een zonderling Geval ver-
 haald.

haald. Men verzekerde hem, dat een Muis, in een Flesch beslooten zynde met een Scorpioen, van denzelven gestoken werdt, waar op in 't kort de dood volgde, maar dat men toen een andere Muis nam, die, insgelyks gestoken wordende, zyn vyand aantastte en opvrat, zonder eenig nadeel. Dit werdt als een ingeeving van de Natuur aangemerkt; die het Geneesmiddel voor de Kwaal bekend maakt aan veele Dieren. Hy deedt dan ook een Muis in een Flesch met drie Scorpioenen, waar van dezelve wel haast verscheide Steeken kreeg; die haar deden schreeuwen, tot dat zy, toornig wordende, de drie Scorpioenen dood beet, zonder één van allen op te vreeten. De Muis gaf geen teken van eenig Ongemak, en bleef frisch tot 's anderen daags morgens, wanneer men haar op een andere manier om 't leven bragt.

De Natuurkundigen de geweldige uitwerkingen bespeurende, welken de Steek der Scorpioenen somtyds veroorzaakt, hebben vastgesteld, dat 'er eenig Vogt door den Angel uitgestort moet worden in de Wond. Zy onderstelden dan, dat die Angel aan 't end een opening moest hebben, en, na dat REDI met de keurlykste Mikroskooopen die opening niet hadt kunnen vinden, kwamen zy tot de onderstelling, dat dezelve onzichtbaar klein ware(*).

LEEU-

(*). BAKER, 't Mikroskoop gemakkelijk gemaakt. Amsterd. 1744. bl. 209.

V.
AFDEEL
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

LEEUVENHOEK evenwel, gelukkiger in dit Geval dan REDI, ontdekte dat 'er, in plaats van ééne, twee openingen waren aan 't end van de Staart der Scorpioenen; doch, dewyl de beschryving en afbeelding, welke hy 'er van geeft, een weinig verschilt van het gene ik, dienaangaande, gezien heb, zegt MAUPERTUIS, zal ik hier voordraagen, wat door my, in een Scorpioen van Souvignargues, waargenomen is.

„ De laatste Knobbel van de Staart is een
 „ klein Phiöoltje, van eene Hoornagtige zelf-
 „ standigheid, uitloopende in een zwarten, har-
 „ den en zeer spitfen Hals, die de Angel is.
 „ Ik wierd, met het Mikroskoop, twee klei-
 „ ne Gaatjes gewaar, veel langer zynde dan
 „ breed, die geenszins aan 't end vanden An-
 „ gel, maar wederzyds geplaatst zyn, op ee-
 „ nigen afstand van de Punt. In verscheide
 „ Angels heb ik somwylen de plaatsing van
 „ deeze Gaatjes een weinig zien verschillen;
 „ hoewel zy, doorgaans, op den zelfden af-
 „ stand van de Punt aanvang neemen. Som-
 „ tyds heb ik ook het één een weinig verder
 „ naar het end gezien dan het ander. Men
 „ heeft zelfs geen sterk vergrootend Mikros-
 „ koop noodig om deeze Openingen te zien;
 „ zy zyn duidelyk zichtbaar met een Vergroot-
 „ glas van twee of drie Lynen Brandpunt, en,
 „ dat REDI ze niet in 't gezigt heeft kunnen
 „ krygen, komt waarschyntlyk daar van, dat
 „ hy

„ hy aan de Punt van den Angel een Gaatje V.
 „ gezogt heeft, het welk 'er niet is, en dat AFDEEL
 „ hy, altoos niet dan de Punt van den Angel LXXXI.
 „ bekykende, de weezentlyke Openingen niet HOOFD-
 „ heeft kunnen zien". Of liever, zo ik oor- STUK.
 deel, dat hy de Punt van den Angel niet
 dan voor 't Mikroskoop leggende en dus op
 zyde bekeeken heeft: men moet dezelve regt
 op de Punt aan en met een zo sterk vergroo-
 tend Glas beschouwen, dat die Punt zig ge-
 heel stomp vertoont, en alsdan kan men die
 openingen tot genoeg zien". Hier toe is
 „ zelfs geen Vergrootglas noodig; het bolle-
 „ tje van 't laatste Lid een weinig sterk druk-
 „ kende, ziet men het Vogt daar wederzyds
 „ uitloopen, door die twee Gaatjes".

Men heeft verbreid, zegt die zelfde Heer,
 dat een Scorpioen, in een kring van gloeiende
 Kolen beslooten zynde, zig zelfden Doodsteek
 geeft. Hy hadt 'er de Proef op verscheidene
 van genomen, en zulks niet waar bevonden.
 Het gene reden gegeven kan hebben tot dit
 vermoeden, zegt hy, is, dat een Scorpioen,
 verontrust wordende, of getergd, altoos zyne
 Staart op de Rug omflaat, en zig dus in Pos-
 tuur stelt om daar mede te steeken; het welk
 hy ook in dat Geval doet, doch het komt hem,
 aangemerkt de hardheid van zyn Huid, on-
 mooglyk voor, dat dit Dier zig zelf dus zou
 kunnen kwetzen of om 't leven brengen.

V.
 AFDEEL.
 LXXXI.
 HOOFD-
 STUK.
 Wreedtar-
 tigheid.

Indien de Scorpioenen van Zelfmoord vry te pleiten zyn: men kan dit Ongediert in andere opzigten niet van wreedartigheit ontschuldigen. Behalven het opvreeten van haar eigen Jongen, dat menze dikwils heeft zien doen, verschoonen zy elkander zo min als de Spinnenkoppen. „Ik had 'er, zegt MAUPERTUIS, om trent honderd by een gedaan; waar van, in „weinig Dagen, niet meer dan veertien over- „bleeven, die alle de anderen hadden opge- „vreten. Men zou tot haar verschooning „kunnen inbrengen, dat zy geen ander Voed- „zel hadden. Inderdaad, ik wist een gerui- „men tyd niet, wat van haar Smaak was; „doch, Vliegen aan haar geevende, bevond „ik, dat zy die aten, zonder evenwel met haare „onderlinge vernieling op te houden. Zy vra- „ten ook Pisfebedden, maar, op zekeren dag, „aan haar een grooten Spinnekop gegeven „hebbende, scheenen zy dit Geregt boven al- „le anderen te verkiezen. Drie of vier „Scorpioenen tastten denzelven aan, en ble- „ven 'er een langen tyd aan te kluiven zit- „ten”.

Vyand-
 schap tegen
 de Spin-
 nekoppen.

De Vyandschap der Scorpioenen tegen dee- ze Infekten is onbetwistelyk. Gedagte Waar- neemr heeft een Spinnekop zien aantasten en dooden door een Scorpioentje, dat veel klei- ner was. Zy vatten dezelve eerst met één of beide Schaaren, en, de Spin te groot of te sterk

sterk zynde, om dus overweldigd te worden, slaan zy de Staart over den Kop heen, en geven hem een Steek, waarna de twee groote Schaaren hem overleveren aan de kleintjes, die voor aan 't Hoofd zyn, waar mede zy dat Infekt aan stukken breeken en niet verlaten, voor dat het geheel opgevreten zy.

Dit vindt men ook elders bevestigd (*). Zeker Waarneemer, in Duitschland, hadt, om zig van deeze Vyandfchap te verzekeren, leevende Scorpioenen gekogt, waar van hy 'er één, met een Spinnekop, in een Glazen Bokaal deedt. De laatste begon aanstonds alle poogingen aan te wenden, om den Scorpioen met zyne Draaden te verstrikken, doch dit Infekt, dus getergd zynde, bragt hem een doodelyke Steek toe; brak vervolgens, met zyne Schaaren, 'er alle de Pooten af, en, de verminkte Romp aan den Bek brengende, zoog hy 'er al het weeke uit, latende niets over dan het Vel.

In de Menschen wordt, somwylen, de Steek van een Scorpioen door zwaare Toevallen gevolgd. Op 't oogenblik lydt men een hevige Pyn in het gestoken Deel, die gepaard gaat met Huivering en Verdooving, benevens Koud-Zweet, zo omstreeks de Wond, als door het geheele Lighaam. Die 'er door gekwetst zyn aan de onderste Ledemaaten, krygen zwelling in

(*) *Ephem. Nat. Curiosor.* Dec. II. 1687. Ann. 6. Qbl. 224.

V. in de Lieschen; die in de bovenste gestoken
 AFDEEL
 LXXXI. zyn, in de Oxelen; maar, de Steek zwaar zyn-
 HOOFD- de, gevoelt men in het Deel een Hitte, als of
 STUK. men zig gebrand had: het Lighaam staat over-
 al met Puistjes uit, als Hagel, die sterk jeu-
 ken. Het Aangezigt is betrokken; de Oogen
 verliezen haar helderheid, de Leden haar be-
 weeging, en dit alles gaat met een sterke Per-
 sing tot Afgaan vergezeld. Den Lyder loopt
 het Schuim uit den Mond: hy braakt geweldig
 en valt in flauwte met Stuiptrekkingen, die
 voorboden zyn van de dood.

Tegengif-
 ten.

Deeze Toevallen worden, zegt men, ver-
 hoed, door het inwendig gebruik van verzag-
 tende middelen, gelyk de Heemstwortels en
 Pinksternakelen, welke laatsten voor zeer uit-
 muntende gehouden worden, 't zy menze als
 gewoonlyk gebruike, dangedroogd en tot Poei-
 jer gemaakt. Van anderen wordt inzonderheid
 het Zaad daar van, met Wyn ingenomen, voor
 een onfeilbaar Middel gehouden (*). Ik zal
 niet spreekken van de Alst, Averoon, Donder-
 baard, Anys, Look en een menigte van ande-
 re Kruiden, die by ALDROVANDUS, als Tegengif-
 ten van dit Venyn, volgens den rang der Voor-
 letteren opgeteld worden, en door deeze of ge-
 ne Autheuren aangepreezen zyn: want zulks
 steunt of alleenlyk op de algemeene aanmer-
 king,

(*) Ex Vino Pastinacæ si Sperma bibatur,
 Compescet diros, quos Scorpius intulit istus.

king, dat Hartsterkende en Zweetdryvende middelen dienstig zyn tegen allerley Soorten van Vergiften, of op de Ondervinding, welke in dit Geval, gelyk wy gezien hebben, zeer bedrieglyk is: niet minder, dan het by zig draagen van Hazelnooten, dat elders voor een Behoedmiddel opgegeven wordt (*).

In 't algemeen wordt thans het beste Geneesmiddel voor den Steek der Scorpioenen aangemerkt te vinden te zyn in deeze Infekten zelf (†). Men zoekt 'er, zo dra het mooglyk is, een te krygen, die men, gekneusd zynde, op de Wond legt, en dit Middel komt veiliger voor, dan dezelve dus, gelyk CELSUS wil, met Wyn in te neemen. In plaats van dien wordt, niet zonder reden, het inwendig gebruik van Vlugge Alkalyne Zouten, gelyk dat van Adderen, van Hartshoorn of dergelyke, met eenig Hartsterkend Vogt of zelfs met Veneetsche Triakel, aangepreezen (‡). Indien de Kwetzuur dan tevens bestreeken wordt met Olie van Scorpioenen, zo zal men alles gedaan hebben, wat, volgens de gezonde Reden, tot voorkoming van 't gevaar vereischt wordt.

Die Olie, waar van men, onder de Winkelmiddelen, zo wel een Samengestelde als een

En-

(*) *Diſſionn les Animaux.* Paris. 1759. p. 119.

(†) *Scorpius ipse sibi pulcherrimum Medicamentum est.*
CELSUS.

(‡) *Hist. Naturelle des Anim.* Paris. 1756, *Octavo.* p. 648.

V.
 AFDEEL.
 LXXXI.
 HOOFD-
 STUK.

Enkele heeft , is , volgens het getuignis der Ouden , nog tegen verscheide andere Kwaalen dienstig. De Enkelde wordt , als men , op de plaats van de Blaas en Nieren , het Lighaam daar mede bestrykt , (inzonderheid in Kinderen , die nog jong zyn) , zeer aangepreezen tegen de Opstopping van het Wateren. Tegen de Oorpyl heeft men 'er ook dienst van gehad , mids een Drachme daar van mengende met een half Drachme zoete Amandel - Olie , en dan eenige Druppelen van dit mengzel , warm , in 't Oor latende vallen. De Samengestelde , volgens het Voorschrift van MATTHIOLUS , heeft veel naam in Kwaadaartige Ziekten , in de Pest en tot het dooden der Wormen. Men strykt 'er van op de plaats van 't Hart en van de Maag , aan de Pols en Slag van 't Hoofd , aan de Neusgaten en Voeten , herhaalende die strykingen om de drie Uuren. Ook wordt 'er tot weekmaking der Pleisters en Zalven , tegen de Pestbuilen en de Beeten van Venynige Beesten , gebruik van gemaakt (*).

Voortteeling.

De Voortteeling der Scorpioenen heeft , van ouds , aanleiding gegeven tot wonderlyke en belachlyke denkbeelden. Sommige Schryvers van de voorgaande Eeuw , hebben , op 't gezag van PLINIUS , vastgesteld , dat zy uit doode Kreef-

(†) In de Stad Florence alleen , gebruikte men , ten tyde van REDI , jaarlyks meer dan vierhonderd Pond Scorpioenen , tot het bereiden van de Olie tegen de Venynen. *De Geuer. Inf.* p. 415.

Kreeften geboren werden. Hy hadt deeze Fa-
 bel van den Poëet OVIDIUS, die de ma-
 nier daar toe aan de hand geeft (*), kunnen
 overneemen. Anderen hebben gefchreeven,
 dat zy uit Krokodillen of derzelve Eijeren
 voortkwamen. JAKOBUS HOLLERIUS fchryft,
 dat zekeren Italiaan, door het dikwils ruiken
 van het Kruid dat men Basilicum noemt, een
 Scorpioen in 't Hoofd kwam, die denzelven
 met hevige Pyn deedt fterven. PARÉ heeft
 kwanswys deezen Scorpioen in zyn Werk
 doen afbeelden. AVICENNA zou, volgens 't
 verhaal van ALBERTUS MAGNUS, een Vriend
 gehad hebben, die, als 't hem behaagde, uit
 zeker rottig Hout zodanige Infekten deedt
 verfchynen.

Men moet zig over deeze dwaasheid ver-
 wonderen, daar veelen der Ouden reeds van
 de Paaring dier Infekten verzekerd waren, wel-
 ke zy meenden dat in de op zodanige wys
 voortgeteelde Scorpioenen plaats had. PLINIUS,
 immers, getuigt zulks van APOLLODORUS, en
 ARISTOTELES verbeeldde zig, dat zy Wormp-
 jes, naar Eytjes gelykende, voortbragten, die
 dan van hun werden uitgebreed. ELIANUS
 hadt het beter, zeggende, dat zy jonge Scor-
 pioentjes ter wereld brengen. Dit, naamelyk,
 is

(*) *Concava littoreo si demas brachia Cancro,
 Cætera supponas Terræ, de parte sepulta,
 Scorpium exhibet, Caudaque minabitur uncâ.*

V. is door REDI, SWAMMERDAM, LEEUWEN-
 AFDEEL LXXXI. HOEK, MAUPERTUIS en anderen bevestigd.
 HOOFD- Hier door vervalt dan ook de zonderlinge
 STUK. uitvinding van KIRCHERUS, om Jongen voort
 te teelen uit doode Scorpioenen, die gestampt,
 en besproeid werden met Water, daar Bladen
 van Basilicum in afgetrokken waren.

Sterke ver-
 menigvul-
 diging.

De sterke vermenigvuldiging van het Onge-
 diert, heeft aanleiding gegeven tot zulke on-
 gerymde gisfingen. De Ouden stelden het ge-
 tal der Jongen van een Scorpioen, t'eener
 dragt, elf te zyn, maar REDI bevondtze veel
 vrugbaarder, merkende aan, dat zy van zes-
 entwintig tot veertig Jongen draagen. Dit is
 nog weinig, te vergelyken by de genen, die
 de Heer MAUPERTUIS, by het openen zyn-
 er Scorpioenen, in derzelve Lighaam vondt; naa-
 melyk tot vyfenzestig toe.

*t Zyn
 Jongwer-
 pende In-
 sekten.

De manier van Voortteeling der Scorpioenen
 is dus veel eenvoudiger dan die van de meeste
 andere Infekten. Zy leggen geen Eijeren ge-
 lyk de Spinnekoppen, de Luizen en anderen:
 haar Jongen vertoonen zig niet eerst onder de
 gedaante van een Worm, gelyk die der Tor-
 ren, om in die Gestalte aan te groeijen en dan
 vervolgens te veranderen in den volmaakten
 Staat: maar haare Voortteeling heeft de mees-
 te overeenkomst met die der Viervoetige Die-
 ren, en dus behooren zy weezentlyk, zo wel
 als de Pisfebedden, tot de *Jongwerpemde* * Infek-
 ten. Dit blykt nog te meer uit de plaatzing,
 in

* *Vivipara.*

in welke REDI dit gebroedfel in het Lighaam vindt van de Moer, als ieder aan een Navelstrengetje zittende binnen een Soort van Vlies, daar zy elk door een fyne Webbe als van elkander afgefcheiden waren : doch SWAMMERDAM houdt die Draadjes voor Eijerleiders en betreft dus de Scorpioenen tot zyne eerste Klasfe van Natuurlyke Verandering, in welke het Dier in de volmaakte gedaante voortkomt uit het Ey †, zig verbeeldende dat de Eijeren der Scorpioenen in het Lighaam worden uitgebroed. Hoe 't zy, 't is zeker, dat zy, geworpen zynde, allengs aangroeijen, en, om tot volwasfenheid te komen, geen meer Verandering behoeven te ondergaan, dan de afwering van de Huid.

V.
AFDEEL,
LXXXI,
HOOFD-
STUK.

* Zie 't IX.
STUK,
bladz. 76.

De Gestalte van een Scorpioen, genoegzaam blykbaar uit de nevensgaande Afbeeldingen, kan eigentlyk niet by die van een Kreeft vergeleeken worden, dan in zo verré de Samenftelling van het Lighaam aangaat, in 't welke men geen zo duidelyke onderscheiding vindt van Borstftuk en Agterlyf, als in de Spinnenkoppen, maar waar van het voorfte gedeelte vry wel naar een Kop gelykt. Het Lyfis plat-agtig Eyronnd, en aan 't agter-end met een dunne Staart voorzien, die uit verfcheide Leedjes bestaat en aan 't end een fcherpen krommen Angel heeft. Doch ik zal op de byzondere Lighaamsdeelen nog een weinig ftaan blyven.

Gestalte.

V. SWAMMERDAM zegt, dat de Kop der Scorpioe-
 AFDEEL. nen als met het Borststuk vereenigd is, heb-
 LXXXI. bende boven op twee Oogen, en nog twee
 HOOFD- meer naar vooren toe, onder welken twee klei-
 STUK. ne Armpjes of Nyptangen, daar hy buiten
 Lighaams- deelen. twyfel zig van bedient, om zyn Aas in stuk-
 ken te breeken en aan den Bek te brengen.
 Deeze Tangen, merkt hy zeer wel aan, kun-
 nen van het Dier uitgestoken en wederom zo-
 danig ingehaald worden, dat men 'er niets ter
 wereld van ziet. Het Borststuk, welks bo-
 venste deel dan de Kop zou zyn, heeft van
 onderen agt Pooten, aan hetzelfde gewricht,
 die met Haairtjes bezet zyn en in zes Leedjes
 verdeeld, waar van de uitersten twee kromme
 Nageltjes of Klaauwtjes hebben. Behalve dee-
 ze twee Klaauwtjes, die in de gemeene Scor-
 pioenen zelfs duidelyk zichtbaar zyn, heeft de
 Voet nog veele kleine Nageltjes, waar van ik
 'er zeven tel aan ieder zyde. Op eene zelfde
 ry, tegen den voorsten Poot aan, is de Ge-
 wrichtsholligheid van de twee Armen, die dik-
 ker dan de Pooten, en aan 't end met twee ont-
 zaglyke Schaaren voorzien zyn, welke Spieren
 hebben, om dezelve sterk te kunnen toekny-
 pen, even als de Kreeften en Krabben. Dee-
 ze Schaaren hebben 'tandswyze insnydingen
 welke dicht in elkander sluiten. Het Agterlyf
 vindt hy in zeven Ringen verdeeld, aan wier
 agterste de Staart was, als gemeld is.

De Staart. Het getal der Leedjes van de Staart, die elk
 als

als een Knobbeltje , en dus , zelfs in kleine Scorpioenen , zeer gemakkelyk te onderscheiden zyn , heeft eenige aanmerking veroorzaakt. SWAMMERDAM hadt een groote Oostindifche doen afbeelden met drie Leedjes , en spreekt van een Westindifche met vyf Leedjes (*) ; doch naderhand merkt hy aan , hoe het hem gebleeken was , dat de Staart van de eerstgemelde gebroken en weder vastgelymd ware ; des hy het zelfde gebrek in die met vyf Leedjes vermoedt te zyn , als hebbende anders , in de Staart van alle Scorpioenen , zes Leedjes waargenomen (†). Inderdaad , wy vinden by REDDI het zelfde aangemerkt , die echter verhaalt , dat de Ouden van Scorpioenen met zes en zeven Leedjes spreken , welke laatsten zeldzaamer , en , volgens PLINIUS , Venyniger dan de anderen zouden zyn. STRABO ook en de Thalmudisten , die van BOCHART , in zyne beschryving der Dieren uit de Heilige Schriftuur , worden aangehaald , geeven 'er , in 't algemeen , zeven Leedjes aan.

Onder de Italiaanfche , zegt REDDI , zo wel als onder de Egyptifche , die in 't Jaar 1657 aan den Groot Hertog overgezonden werden , heb ik nooit een Scorpioen gevonden met meer of minder dan zes Leedjes. Ik kan het zelfde getuigen van de mynen , zo Inlandsche als

(*) *Hist. Inf. Generalis* in Quarto. Lugd. Bat. 1733.

(†) *Biblid Nature* of Bybel der Natuur. Bladz. 95.

V. als Uitheemsche, die ik 'er thans meer dan twintig, zo gedroogd als in Liqueur, voor my heb. Misfchien heeft men dat kleine Puntje, 't welk sommigen en wel de minsten, onder den Angel hebben, ook voor een Leedje gehouden. Immers ik vind dat Puntje niet dan in myne Westindische, die zekerlyk Venyniger dan de Europische Scorpioenen zyn. In het laatste Leedje, op één naa, is eenig verschil, gelyk REDI te regt aanmerkt, zynde hetzelve in de Italiaansche vry veel langer dan de andere Leedjes, elk op zig zelve, maar in die van Tunis even groot. Ik twyfel of dit verschil wel proef houde. De Kleur verschilt niet minder dan de grootte. Die ontzaglyke Afrikaansche, van *Fig. 1*, is, behalve de Gewrichten, geheel zwart; ik heb een wat kleineren, dien ik voor een Oostindischen houde: en volmaakt naar den Ceylonischen van SEBA gelykende, van Kleur zeer fierlyk glanzig Kastanje-bruin. Zodanigen, doch kleiner, komen ook onder myne Westindischen voor, en anderen die geel, of zelfs die graauwagtig zyn. Onder de Egyptischen zyn de meesten, zo wel als de Italiaanschen, zwartagtig, zegt REDI; doch in 't Ryk van Tunis aan de Kust van Barbarie, komen 'er in ongelooflyke menigte voor, die grooter zyn en van verschillende Kleur. Zy waren, naamelyk, uit den groenen geel, wat bleekagtig en als Barnsteen doorschynende, uitgenomen de Schaaren, die wat don-

donkerer en als ondoorfchynende zyn. Zelden, V.
 zegt hy, vindt men geheel zwarte, en fomtyds AFDEEL.
 zelfs witte Scorpioenen, hoedanig de Kleur LXXXI.
 der Jongen, volgens zyne Waarneeming, HOOFD-
 was (*). STUK.

Wy hebben nog niet gelet op de gedaante Kenmer-
 der Schaaren, die in eenigen Peerachtig breed, ken.
 in anderen byna Draadachtig smal en dun is;
 doch, dewyl sommigen dit voor een verschil
 der Sexe houden; zo heeft LINNÆUS een an-
 der Kenmerk opgezocht, om de Soorten van
 dit Geflacht te onderscheiden; de Kammen, naa-
 melyk, welke zy onder aan den Buik hebben,
 op de fcheiding van het Borststuk en Agterlyf;
 naar dat die uit meer of minder Tanden be-
 staan. Het getal der Oogen ftelt hy agt te
 zyn, waar van twee op 't midden van de Rug
 en drie wederzyds aan het Borststuk. ROESEL
 twyfelt, of deeze laafte wel Oogen zyn; maar
 de befchouwing van mynen grooten *Fig. 1*,
 maakt zulks overduidelyk, en hier uit blykt,
 dat dit Schepzel naar alle kanten, uitgenomen
 vlak naar onderen, kan zien. De agt Pooten,
 groote en kleine Schaaren, als ook het maak-
 zel van de Staart, komen met het voorgemelde
 overeen. Van de drie Openingen, welken LIN-
 NÆUS in de Angel ftelt plaats te hebben (†),
 heb

(*) *De Generat. Insectorum.* p. 112.

(†) *Scorpionum Arma foraminibus tribus scateat.* *Syst.*
Nat. XII.

V. heb ik de twee wederzyds digt by de punt, in
 AFDEEL myne gedroogde Scorpioenen, zo duidel-
 LXXXI. lyk waargenomen, dat het end van den Angel,
 HOOFD- regt op de punt aan gezien, zig volmaakt als
 STUK. een Vogelsneb, met twee Neusgaten, ver-
 toonde; doch de uiterste punt, zelve, is door
 't Vergrootglas stomp, en zonder eenige ope-
 ning.

Soorten. 't Getal der Soorten van Scorpioenen, die
 LINNÆUS thans opgeeft, is zes, waar onder
 zig twee Europische bevinden, als volgt.

I. (1) Scorpioen, met de Kammen agt-tandig, de
 Maurus. Schaaren eenigermaten Hartvormig en ge-
 Moorische. stippeld.

Deeze woont in Afrika. Ik heb 'er geen,
 met zo weinig Tanden aan de Kammen, dat
 isaan die Deelen, welken ROESSEL Vinnen noemt,
 daar dezelve niet afgebroken zyn.

II. (2) Scorpioen, met de Kammen zes-tandig,
 Carpathi- de Schaaren eenigermate Hartvormig en
 cus. glad.
 Carpati-
 sche.

Op de Carpatifche Bergen, hedendaags Cra-
 pak genaamd, aan de Grenzen van Hongarie,
 Poolen, Moravie, enz., was deeze Soort door
 SCHAL-

(1) *Scorpio Pectinibus octo-dentatis, Manibus subcordatis punctatis.* *Syst. Nat.* XII. Gen. 269. X. Gen. 238.

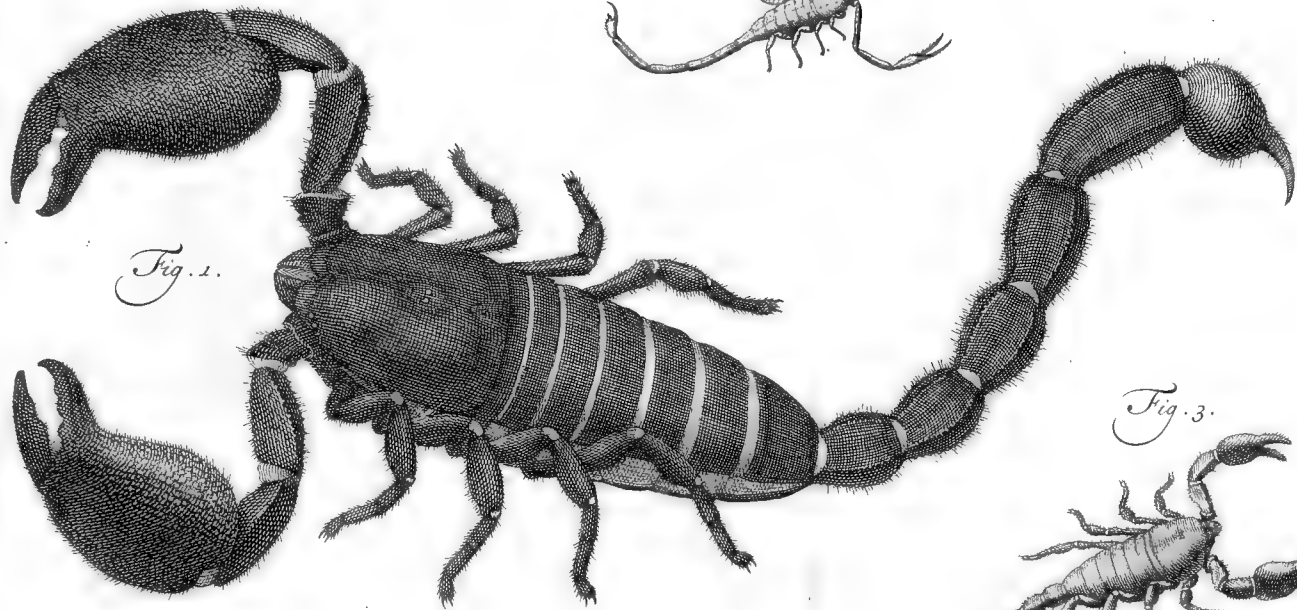
(2) *Scorpio Pectinibus sex-dentatis, Manibus subcordatis glabris.* † *Syst. Nat.* XII.

Fig. 2.

Fig. 1.

Fig. 3.

SCHALLER gevonden. GRONOVIVS geeft 'er V. een op met vyf Tanden aan de Kammen, en de Schaaren dik, effen, overlans gestreept; doch meldt de woonplaats niet. Zyn Voorwerp was maar anderhalf Duim lang, zwart-agtig van Kleur (*).

AFDEEL.
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

(3) Scorpioen, met de Kammen dertien-Tandig, de Schaaren eenigermate Hartvormig en Haairig.

III.
Afer.
Afrikaan-
sche.
Pl. CIII.
Fig. 1.

Deeze Soort is veel beter bekend dan de voorgaanden. LINNÆUS betreft 'er de Oost-indifche toe van SWAMMERDAM en ROESEL, als ook den Ceylonfchen van SEBA; doch waarom ook niet den Brafiliaanfchen van dien zelfden Autheur, welke veel overeenkomst met dat fraaije Stuk van Plaat CIII. Fig. 1, uit myne Verzameling, fchynt te hebben, het welk zekerlyk hier t' huis behoort. ROESEL brengt de redenen by, waarom hy gelooft, dat deeze Soort van Scorpioenen ook in Afrika, en wel aan de Kust van Guinée, gevonden worde. Myn Voorwerp, welks langte, zonder de Schaaren, nagenoeg agt Duimen is, heeft

(* De Jongen der Italiaanfche hebben, zo Doktor SCOPOLI aanmerkt, één Tand minder aan de Kammen, dan de volwasfenen.

(3) *Scorpio Pectinibus tredecim-dentatis, Manibus subcordatis pilosis.* M. L. U. 429. SWAMM. *Bibl.* T. 3. f. 3. Quarto. T. 6. SEB. *Mus.* I. T. 70. f. 4. PET. *Gaz.* T. 13. f. 2. ROES. *Inf.* III. p. 390. T. 65.

V. heeft de Kammen met *veertien* Tandén ; doch die Oostindifche, waar van ik hier voor fprak, fierlyk Kajanje - bruin van Kleur zynde, heeft de Kammen maar *twaalf*-Tandig. Het uiterfte Lid van de Staart, op één naa, is in beiden kennelyk langer dan een der anderen, en in de gedagte zwarte, van onze Afbeelding, ongeveer een Duim lang. In beiden is de Buik bruinagtig geel, op de zyden wit, zo wel als de Voegen van het Lyf, en het ronde Leedje met den Angel byna Koraal-rood. Het heeft geen klein puntje onder den Angel. De langte van het laatstgemelde Voorwerp is, gelyk die van den Ceylonfchen van den Heer GRONOVIVS, omtrent vier Duimen. Indien de Kop onder het Borstftuk verborgen zit, gelyk zyn Ed. fchryft (*), zo moeten de Oogen dan op het Borstftuk ftaan, waar van 'er twee in 't midden, en drie ter wederzyde aan de Schou- ders, in de mynen zig zeer duidelyk vertoo- nen. De Haairigheid op de Schaaren en Poo- ten van dien Oostindifchen, is van weinig be- lang.

IV.
Americus.
Westindi-
fche.
Pl. CIII.
Fig. 2.

(4) Scorpioen, met de Kammen *veertien*-Tan- dig, de Schaaren *dunbaairig*, met *Draad-* agtige punten.

Dee-

(*) Caput sub Thorace latens. *Zoophyl. Gron. Fasc. II.* pag. 219.

(4) *Scorpio Pectinibus quatuordecim-dentatis, Manibus fubciliatis, Digitis filiformibus. ROES. Inf. III. p. 332, T. 66. f. 5.*

Deeze Soort, die dan de Westindische zou willen zyn, is door onzen Autheur niet wel beschreeven. Wy krygen van Suriname Scorpioenen, die van twee tot drie Duimen lang, en fommigen bruinrood, anderen geel, anderen, gelyk die van onze Afbeelding, Fig. 2, graauwagtig van Kleur zyn; hoedanig eenen ROESEL vertoont; maar indeeze allen, zo veel ik 'er geteld heb, zyn de Kammen ieder met agttien Tanden voorzien, en by den Angel van de Staart is een klein puntje, dat in de voorgaande Soort ontbreekt. De Schaaren zyn doorgaans ook veel smaller en loopen aan 't end Draadagtig dun uit. Het laatste Leedje op één naa verschilt, in fommigen, zo veel niet in langte van de andere Leedjes. De Haairigheid op de Schaaren, Staart en Pooten, is niet zeer aanmerkelyk.

V.
AFDEEL.
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

(5) Scorpioen, met de Kammen agttien-Tandig, de Schaaren boekig.

V.
Europæus.
Europi-
sche.
Pl. CIII.
Fig. 3.

Deeze Kenmerken hebben weinig overeenkomst met de gesteldheid van onze Europische Scorpioenen, waar van 'er één, die wy zeker weeten uit Tyrol afkomstig te zyn, in Fig. 3, is afgebeeld. Dezelve naamelyk heeft geen agt-

(5) *Scorpio Pectinibus octodecim-dentatis*, Manibus angulatis. M. L. U. 429. MOUFF. *Inf.* 204. ALDROV. *Inf.* 577. RAJ. *Inf.* 9. ROES. *Inf.* III. T. 66. f. 1, 2. SCHÆFF. *Elem.* T. 113. SULTZ. *Inf.* T. 23. f. 150.

V. agttien, maar tien Tanden in ieder Kam, en
 AFDEEL. Doktor SCOPOLI heeft niet meer dan *negen* Kam-
 LXXXI. tanden in de Karniölfche waargenomen, die te
 HOOFD- Gorits gemeen is, komende zelfs in de Huizen
 STUK. voor. GRONOVIVS zal, waarfchynlyk, de Tan-
 den niet geteld hebben, in die Soort, welke
 zyn Ed. op deeze aanhaaling befchryft en hem
 door Pater PODA was gezonden (*): doch zyn
 Ed. merkt wel te regt aan, dat dezelve onder
 den Angel geen puntje hebben, het welk LIN-
 NÆUS gezegd hadt (†). Waarfchynlyk zyn
 onzen Ridder de Westindifche voor de Italiaan-
 fchen in de hand geflopt geweest: 't welk nog
 te meer te vermoeden is, om dat ROESEL en
 anderen, die de Europifchen afbeelden, dat
 puntje ook daar aan niet hebben waargenomen,
 't welk zekerlyk in de kleine Surinaamsche plaats
 heeft. De hoekigheid der Schaaren is genoeg-
 zaam blykbaar.

In de Scorpioenen van ons Wereldsdeel fchynt
 een aanmerkelyk verfchil van Kleur te zyn. De
 onze is zwartagtig, gelyk REDI zegt, dat de
 meeste Italiaanfche zyn, en wel rykelyk twee
 Duimen lang (‡). Die, welken fommige Lui-
 den uit Italie en Tyrol, levendig, in Doozen
 te

(*) Scorpio Pectinum denticulis octodecim, &c. *Zooph.*
Gron. Fasc. II. p. 220, N. 951.

(†) Cauda sub aculeo mucronata est. *Syst. Nat.* X, XII.

(‡) *Non raro biuncialis*, zegt Doktor SCOPOLI van deeze
 pag. 405.

te Neuremburg brengen, omze aan de Apothekers te verkoopen, waren ten deele bruin of zwartagtig rood, en altemaal nog zeer Jong; 't welk daarom geschiedt, dat, als 'er een Oude zig by bevindt, de anderen meestendeels daar door opgevreten worden. Dat de jongste wit waren, deedt hem besluiten, dat zy de Verhuiding ondergaan, gelyk andere Insekten, en haare langzaame aangroeiing, dat zy wel twee of drie Jaaren noodig hebben, om tot volwasfenheid te komen. Eindelyk werden hem eenigen toegebracht, die haar volkomen grootte hadden, en deeze waren, aan de bovenzide, op het Lyf, taamelyk hoogrood, van onderen geelagtig, de Kop, Armen en Schaaren, uit den blaauwen zwart, met eenig rood doormengd. Hy heeft zo wel de Kammen die hy de Vinnen noemt, als den Bek met de Nyptangen, die daar nevenszyn, zeer fraay in afbeelding gebracht, en heeft onder aan 't Lyf eene opening ontdekt, die mooglyk tot ontlasting van Vuiligheden of tot de Paaring zal dienen. De een, die zeer dik van Lyf was, verbeeldde hy zich een Wyfje te zyn; doch dan zou het verschil der Schaaren, ten dien opzigte, niet in aanmerking komen. In de Kammen merkt hy ook aan, dat maar tien Tandén waren, en kon zulks met de menigte van Kam-tanden, welken LINNÆUS aan de Italiaansche

V. Scorpioenen toefchryft , niet overeenbren-
 AFDEEL. gen (*).
 LXXXI.

HOOFD-
 STUK.

VI.
 Australis.
 Zuidland-
 fche.

(6) Scorpioen , die twee-en-dertig Tandén
 aan de Kammen heeft, en de Schaaren
 glad.

Zodanig een wordt door LINNÆUS thans in Afrika, en misfchien ook in Amerika, gezegd te huisvesten. GRONOVIVS brengt een Infekt t' huis onder dit Geflagt, het welke in 't geheel geen Kammen, de Staart Draadagtig dun en weerloos of zonder Angel, maar de Schaaren, aan het middelste Lid, met een fterken Doorn gewapend heeft. Het gelek voor 't overige naar een Scorpioen, was Kastanjebruin, en kwam uit Indie (†). Die Scorpioen van Brasil, met twee Staarten, waar van SEBA de afbeelding geeft, zal waarfchynlyk door konst dus toegesteld zyn.

(*) *Insekten - Belust.* III. Theill. pag. 382.

(6) *Scorpio Pectinibus triginta duo dentatis, Manibus 12. vibus. Syst. Nat. X. Sp. 5.*

(†) *Scorpio Pectinibus nullis &c. Zooph. Gron. Fasc. II. p. 220. N. 952.*

V.

AFDEEL.

LXXXII.

HOOFD.

STUK.

LXXXII. H O O F D S T U K .

Beschryving van 't Geslagt der KRABBen en KREEFTEN; waar in derzelver gemeene eigenschappen en verschillendheden, zo ten opzigt van deeze Dieren in 't algemeen, als van derzelver byzondere Soorten, omstandig worden aangewezen. De Soldaaten of Kluzenaars en dergelyke middelragtige, als ook de Garnaalen, Zee-Vloojen en anderen, zyn daar onder vervat.

De KRABBen en KREEFTEN worden door Naam. LINNÆUS in een zelfde Geslagt t'huis gebragt. Zy schynen, inderdaad, ongemeen naa met elkander vermaagschapt te zyn, en, in hoedanigheid zo zeer van de Scorpioenen verschillende, konden zy, naauwlyks, op dergelyke manier, als die, onderscheiden worden. De gaaping zou te klein zyn geweest, tusfchen deeze twee Geslagten, welke ook beide onder den Latynfchen naam van *Cancer* begreepen zyn. Dewyl, echter, de Krabben en Kreeften zo zeer in gedaante verschillen, zal ik van elk in 't byzonder spreekken.

K R A B B E N .

De Nederduitsche naam der Krabben zal van het Hoogduitsche woord *Krebs* afkomstig zyn, dat men in 't Fransch navolgt met den naam

V. van *Crabe*, en in 't Engelsch met dien van *the*
 AFDEEL *Crab*. De Sweeden noemenze *Krabba*. Van het
 LXXVII. Latynsche woord *Cancer*, dat van het Grieksch
 HOOFD- *Karkinos* schynt geformeerd te zyn, hebben de
 STUK. Italiaanen hun *Cranbio* en *Granzo*, de Spaan-
 schen hun *Cangreio* ontleend. De Grieksche
 naam heeft een zeer duidelyke afleiding van de
 beweeglykheid der Oogen, die iets byzonders
 is in deeze Infekten.

Verfchil
 van de
 Kreeften.

ARISTOTELES geeft tot Kenmerken van de
 Krabben op, dat zy het Lighaam rond hebben,
 zonder Staart, en, schoon dit wel niet volko-
 men waar is, zo blykt nogthans, dat de alge-
 meene naam van dit Geslagt toepasfelyker zy
 op de Krabben dan op de Kreeften, die zeer
 blykbaar gestaart zyn. Sommigen hebbenze
 onder de Visfchen t'huis gebragt, doch de Poo-
 ten maaken een zeer duidelyke onderscheiding.
 Anderen betrekkenze tot de Zee-Schepzelen
 of Waterdieren, die geen Bloed hebben, waar
 van PLINIUS drie Geslagten telt; dié zag van
 Huid zyn; die het Lighaam met een Korst be-
 kleed hebben; en, die in een harde Schaal
 huisvesten, gelyk de Hoorens en Schulpen.
 ALDROVANDUS, deeze verdeeling volgende,
 beschryft zodanige Waterschepzelen in drie Boe-
 ken, met byvoeging van een vierde over de
 Plantdieren, en dus maaken de Kreeften, Krab-
 ben, Garnaalen en dergelyken, zyn geheele
 tweede Boek uit; als onder de bloedeloze
 Dieren, van dien aart, de eenigsten zynde,
 welke

welke een Korstagtig bekleedzel hebben. De V. Torren echter en anderen, hebben dat ook, ^{AFDEEL. LXXXII.} zelfs de Scorpioenen; des zulks geen onder-HOOFD- scheid maakte, of beletten kon, van de Krab- ^{STUK.} ben in de Afdeeling der Dieren, die de Infekten bevat, te plaatzen; te minder, daar die naam aan dezelve, ten minste aan de Kreeften, Garnaalen, Zee-Vloojen en dergelyken, wegens de verdeelingen of insnydingen van haar Korstagtig bekleedzel, dat verscheide Ringen om het Lyf maakt, weezentlyk behoorde.

In verscheide opzigten zyn de Krabben ^{Eigen- schappen.} wonderlyke, ja byna afschuwelyke Dieren. Haar maakzel, vooreerst, noch misfelyker dan dat van een Spinnekop, alzo haar Lyf maar uit één enkel stuk, zonder Kop, Borststuk of Staart, schynt te bestaan: de langte der Pooten, die in sommigen geheel buitenspoorig is; de grootte van de Schaaren, die zy hebben, en de gedoornheid van de Schulp, geeft haar een zonderling aanzien. Haar gang is, bovendien, niet minder vreemd, dan die van sommige Spinnetjes, en in eenigen zo vlug, dat zy een Mensch, die op zyn hardste draaft, ontloopen. Behalve voorwaards, gaan zy dikwils ter zyden uit, en somwylen ook wel agterwaards, indien zy kunnen. Zy leeven zo wel op 't Land als in en onder Water; ja eenige Soorten schynen nauwlyks Water te behoeven, onthoudende zig meest op 't drooge, in de Boschen. Men

V. kan de gewoone Krabben ook verscheide Wee-
 AFDEEL. ken, ja Maanden, levendig bewaaren, zonder
 HOOFD- Water. Men vindt 'er in de Rivieren en in
 LXXXII. de Zee, doch van de eerstgemelde, zo 't
 STUK. schynt, niet dan in de Zuidelyke deelen van
 Europa, ten minste in Duitschland of Vrank-
 ryk niet, maar wel en overvloedig, volgens
 MATTHIOLUS, in Toskanen. Ook waren de
 Rivier-Krabben by de Oude Geneesheeren,
 zo Grieken als Arabieren, in de grootste ag-
 ting. De Zee-Krabben vindt men, zo wel
 in de heete, als in gemaatigde en koude dee-
 len des Aardkloots; ja overal, byna, daar de
 Zee eenige Kust bespoelt.

Paaring. Gelyk onder de Infekten, in 't algemeen,
 zo zyn 'er onder de Krabben ook Manne-
 tjes en Wyfjes, die eenigermaate in Kleur,
 en tevens in Gestalte verschillen. Het Man-
 netje is rooder dan het Wyfje, dat blaauw-
 agtiger is en de Staart veel breeder heeft,
 om de Eijeren daar mede te kunnen vasthou-
 den. In de Paartyd schynt 'er als een Oor-
 log plaats te hebben tusfchen de Mannetjes,
 die elkander, by herhaaling, met den Kop,
 gelyk de Rammen, stooten. De Paaring ge-
 schiedt zeer natuurlyk, wordende het Wyf-
 je, dat op de Rug legt, van het Mannetje
 gedekt, zodanig dat Buik tegen Buik en Staart
 tegen Staart, gevoegd worde. Sommigen leg-
 gen de Eijers in het Zand, aan den Oever
 van

van de Zee of Rivieren , alwaar die dan door de Zonneschyn worden uitgebreed.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De Krabben paaren hier te Lande in 't Voorjaar , wat vroeger of laater naar 't Saizoen , en eenige Weeken daar na begint men de Eijertjes aan de Staart te zien , die in 't eerst geelagtig wit van Kleur zyn , doch , naar dat zy in grootte toeneemen , allengs rood of-Oranje-kleurig worden. LEEUWENHOEK begrootte het getal derzelve , in ééne Krab , op twee millioenen , het welk een verbaazende Voortteeling zou veroorzaaken , indien niet een groote menigte tot Spys strekte van Visschen en andere Waterdieren.

De Natuur heeft de Krabben met een dergelyke eigenschap , als de meeste andere Insekten , begaafd , van naamlyk haar bekleedzel somtyds af te werpen , te verhuiden of te ruijen , gelyk men 't dikwils noemt. Dit doen zy gemeenlyk in de Zomer , en dan , met een nieuwe Korst verschynende , houden zy zig eenige Dagen stil , als afgemat of zwak op het Zand leggende , tot dat haar bekleedzel genoegzaam sterk geworden is , om haar te beschutten. Gedurende dien tyd eeten zy ook niet , en men zou haar dus gemakkelyk vangen kunnen , indien zy alsdan niet geheel vermagerd waren. Men ziet , derhalve , dat zulks niet aan het afneemen van de Maan toe te schryven zy , gelyk de Ouden beuzelden. Vervolgens hunne

Verhuiding.
krag-

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
 Voedzel.

ten weder bekomen hebbende , hervatten zy haar gewoone Levensmanier.

De Krabben eeten allerley Soort van Gedier- te , dat zig niet voor haar in eene harde Schaal kan verschuilen. Wormen , Slakken en alle Slymerige of weeke Schepzelen , zo in 't Water als op 't Land voorkomende , ja zelfs Gras, Kruiden , Aard en Boom- vrugten . zyn haare Spyze: want zy blyven niet altoos onder Water, en men vindt 'er die zig geduurig op 't drooge onthouden. Dat zy de Oesters zeer beminnen , blykt uit het Berigt der Ouden, aangaande haare loosheid , om dien Visch te kunnen bekomen. Deeze verhaalen, dat een Krab met haare Schaaren een Steentje neemt, en 't zelve tusfchen de Schaalen van een gaapende Oester in steekt , waar door die dan dezelve niet kan fluiten, en dus van de Krab, op haar gemak , wordt uit de Schulp gehaald en opgegeten. Onder de Kerkvaderen hebben verscheidene deeze loosheid der Krabben opgevyzeld , en AMBROSIVS , in 't byzonder , beschryft dezelve uitvoerig , gelyk OPIANVS ook in zyn Gedigt. (*). „ Die loosheid , van „ Oesters te betrappen , meen ik dat alle Krabben „ bezitten, zegt ALDROVANDVS: want in de Moe- „ rasfen van zoete Wateren , zo wel als in Rivie- ren,

(*) ——— Parvum madidâ de rupe lapillum
 Obliquus tollit Cancer, Chelisque recurvis
 Continet, in Testis Lapidem demittit apertis, &c.

ren, ver van de Zee af, komen ook Oesters
 „ voor, zo wel als Krabben.”

Dat deeze Dieren niet van voorzigtigheid
 ontbloomt zyn, blykt uit de byzonderheden, die
 men ons verhaalt van de Land-Krabben der
 Westindiën. Zy ontwyken den Mensch met
 de vlugt, wanneer hy met een Stok is gewa-
 pend, en keeren zig, als men ze vatten wil,
 gemeenlyk op de Rug, om zig dus met haare
 Schaaren te kunnen verdedigen. By een Poot
 gevat wordende, laten zy een stuk daar van
 in de loop, om haar leven dus te redden, en
 den vanger te ontkomen. Zy hebben, zo wel
 als de Haagdisfen en veele Slangen, de gewoon-
 te, om zig eenmaal 's Jaars naar 't Strand te
 begeeven, en zig daar in 't Zeewater te baa-
 den, 't welk tot geen ander oogmerk schynt te
 dienen, dan om, na dat zy de Eijeren aldaar
 in 't Zand hebben geworpen, de Huid week te
 maaken, om dus dezelve af te leggen. Mid-
 delerwyl worden dus ook de Eijeren van de
 Staart los gemaakt en komen op 't Strand uit,
 daar men de jonge Krabbetjes wel haast ziet
 kruipen, en eerlang de groente zoeken, trek-
 kende vervolgens met de Ouden, troepswyze,
 Landwaard in. Zie daar een wonderlyke in-
 geeving der Natuur, welke deeze Dieren den
 koers aanwyst naar de Zee; en haar op den be-
 hoorlyken tyd derwaards doet vertrekken, om
 dus de Voortteeling, zo wel als de Verhuiding,
 ter uitvoering te kunnen brengen. Men wil,
 I. DEEL. XIII, STUK. dat

V.

AFDEEL.

LXXXII.

HOOFD-

STUK.

Land-
Krabben.

V. dat haare Marsch , uit de Bosfchen naar het
 AFDEEL. Strand , altoos in een regte lyn geschiedde ,
 LXXXII. zonder eenige omwegen ; zo dat zy zelfs over
 HOOFD- Huizen , Kerken en Bergen klimmen (*),
 STUK. klauterende by Muuren op , daar zy dikwils
 dan afvallen zouden , en zig gevaarlyk kwet-
 zen.

't Is bekend , dat de Huizen en andere Ge-
 bouwen , op de Voor - Eilanden van Amerika ,
 daar zulks door Pater LABAT was waargeno-
 men , gemeenlyk laag en genoegzaam alle van
 Hout zyn : ook moet men daar zig geen zoda-
 nige Kerken , als wy hier in Europa hebben ,
 voorstellen , ten minste niet ten platten Lande.
 Bergen zyn 'er ook niet van zulk een verbaa-
 zende hoogte , als in Peru ; 't welk dit mirakel
 grootelyks vermindert . Waarschynlyk zullen
 de Bosfchen , daar zy zig in Gaten onder den
 Grond onthouden , dikwils geen Mylen van de
 Zee zyn . Ondertusfchen getuigt men , dat zy
 by dag en nacht reizen , pleisterende alleen re-
 gulierlyk op het heetste van den Dag . Zy zul-
 len mooglyk by dag haar Koers naar de Zon
 en by nacht naar de Sterren rigten : gelykerwys
 de Indiaanen , in dat Wereldsdeel , de gewoon-
 te hebben . En , of die regte lyn , van haare
 Woonplaatzen naar de Zee , wel ooit naauw-
 keurig waargenomen zy , zou men mogen twy-
 felen .

Van

(*) BASTER *Natuurk. Uitspanningen* . II. DEEL , bladz.
 24.

Van deeze Land - Krabben onderscheidt men vier Soorten. De eersten, *Tourlouroux* genaamd, vallen op 't hoogste drie Duimen breed. Zy zyn rood van Kleur, en hebben de flinker Schaar altoos kleiner dan de regter. Die men *Crabes* noemt verschillen van dezelve in grootte en in Kleur: men vindt 'er die paarsch of Violet, en die wit zyn. De eersten onthouden zig in de Valeijen der Bergen, in Boschen en Suiker Plantagiën: de witte op laage Moerasfige plaatsen, niet ver van den Oever der Zee. Van deeze heeft men 'er op Guadaloupe, die meer dan zeven Duim breed zyn: zy hebben tien en dus twee Pooten meer dan de *Tourlouroux*, welke tot Spyze meest, en de witte allermint geagt, ja ook gevaarlyk zyn. Een vierde Soort, genaamd *Ciriques*, in de Rivieren zig onthoudende, veel platter en harder van Schaal, wordt zelfs van de Negers en Indiaanen niet, dan by gebrek van ander Voedzel, gegeten.

De Krabben zyn een zeer gewoone Spyze in alle de Fransche Volkplantingen, zo op de Eilanden als aan de Vaste Kust. Sommigen noemenze het Manna der Westindiën: want de Karibaanen eeten byna niets anders, en voor de Negers strekken zy tot een groote versnapering; terwyl zy ook van de Blanken niet verworpen worden. Op Cayenne, in 't byzonder, daar het dikwils aan toevoer van gezouten Vleesch en Visch mankeert, wordt de Volkplanting 'er grootelyks door gespyzigt. By 't

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Zy strekken tot Spyze.

V. inkomen der Rivier van de Berbiesjes is een
 AFDEEL. Bosch, dat men het Krabben-Bosch noemt,
 LXXX. I. wegens de menigte van dit Gedierte, 't welk
 HOOFD- zig daar onthoudt en gevangen wordt De
 STUK. genen, ondertusfchen, die men in zodanige
 Bosfchen aan de Zeekant vindt, (zynde veelal
 van de gedagte witte Krabben,) worden fom-
 tyds vergiftig door het eeten van de Vrugten
 of Bladen der Manchenilje- Boomen, of ook
 van de Gevoelige Planten: weshalve het een
 algemeene Regel is, de zodanigen niet te ee-
 ten, welke onder Verdagte Boomgewasfen of
 Kruiden gevonden zyn. Ten opzigt van die
 der Gebergten wordt minder zwaarigheid ge-
 maakt.

De Eijeren, die klein zyn en rond, trops-
 wyze aan elkander gevoegd gelyk de Kuit der
 Visfchen, verftrekken tot een niet minder fmaa-
 kelyke Spyze. Gekookt zynze rood; maar
 anders witagtig, hangende aan de Baardjes,
 welke de Staart naar 't Lyf toe heeft, in een
 witagtige dikke Stoffe, welke door 't kooken
 wit wordt als Eijerwit. Zy zitten als twee
 Kluwens van elkander gefcheiden door een
 Vlies, ter wederzyde van de Staart. Behal-
 ve deeze witte Stoffe, die het Vet der Krabben
 genoemd wordt, hebben de Mannetjes, in plaats
 van Eijeren, eene groenagtige Stoffe, *Taumalin*
 genaamd, 't welk de Saus is, daar menze mede eet.
 Ten dien einde wordt de Schaal van de Rug
 opgeligt, en, dezelve afscheidende van de on-
 der-

derfte Schaal, waar de Pooten en Schaaren aan gehecht zyn, vergadert men in een Lepel al de Taumalin der Mannetjes met het Vet, en daar mede worden zy gegeten. Ook ftrekt die Stoffe tot een Kenmerk, dewyl men, als dezelve zwart bevonden wordt, de Krabben wel mag rekenen vergiftigd te zyn.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Pater LABAT zegt, dat deeze Krabben, hoe-
wel voor een goede Spyze gehouden worden-
de, doch moeilik te verteeren zyn, en dus
veel bekwaamer Voedzel voor de Negers en
Indiaanen, of voor Arbeidslieden en Menschen
die zwaar Werk doen, dan voor de genen die
op hun gemak leeven. Dit zelfde wordt van
de Krabben in 't algemeen aangemerkt, en in
dit opzigt komen zy met de Garnaalen over-
een; dat zy beter tot toefpyze zyn, dan om
'er een geheelen Maaltyd mede te doen; moe-
tende ook lang gekookt en met een Kruidige
Saus gegeten worden. Van de zwarte enden
haarer Pooten wordt in de Medicynen gebruik
gemaakt, onder den naam van Kreeft- of Krab-
Schaaren *. Een famengesteld Poeijer van de-
zelven, dat men gemeenlyk Poeijer van de
Graavin van Kent noemt, heeft, gelyk bekend
is, onder de Hartfterkende middelen een groo-
ten naam.

Gebruik.

* *Chela*
Cancrorum

De manier, om de Land-Krabben te van-
gen, is zeer eenvoudig, doch drierley. Men
kanze, naamelyk, of op den Grond loopen-
de, met de Hand van boven grypen, en dan

Vangst der
Krabben.

V.1 in een Zak of Mand smyten, waar in zy lang
AFDEEL. levendig blyven; of men haaltze met een Haak
HOOFD- uit de Gaten, of men stopt dezelve, wanneer
LXXXII. zy digt aan den Oever zyn, tegen't aankomen
STUK. van den Vloed; waar door dan de Krab, belet
 wordende Lugt te scheppen, in haar eigen Hol
 verfmoot. De eerste manier wordt gewoon-
 lyk gebruikt tot het vangen der groote witte
 Krabben.

Dergelyke Land-Krabben vindt men ook
 aan de Kust van Guinée, en elders, in Afrika:
 ja op 't Eiland Java, in Oostindie. Op Rodri-
 guez, dat tusfchen de Kaap en Java legt, wa-
 ren zodanige Dieren een groote Landplaag, vol-
 gens de aanmerking van LEGUAT, maakende
 zig ritten in de Grond gelyk de Mollen, en de
 Moeskruiden, met wortel en al, uitrukken-
 de. Op zekeren tyd van 't Jaar begaven ook
 deeze Krabben zig, met Eijeren beladen zyn-
 de, by duizenden naar 't Strand, en dan kon-
 men 'er, zo veel men wilde, met Stokken dood
 slaan. Haar Schaal was byna rond, en om-
 trent vier Duimen breed.

Zee-Krab-
 ben.

Zee-Krabben zyn 'er, van veelerley Soort
 en ontzaglyke grootte, over den geheelen
 Aardkloot. In verscheide Havensteden van
 Vrankryk komen 'er dagelyks voor, die zeer
 groot zyn, waar onder, in 't byzonder, de
 Marfiliaansche uitmunten. BELLONIUS ver-
 haalt, dat de Zee-Krabben fomtyds wel een
 Voet breed zyn, en dat hy 'er in Engeland ee-

ne gezien hadt, van tien Ponden zwaar. Dit is niet ongelooflyk, als men de ontzaglyke grootte in agt neemt van de zogenaamde Duivels-Krabben; gemeenlyk Zee-Spinnen genaamd, in Noorwegen voorkomende, die dikke Pooten hebben van rykelyk een half Elle lang, hoewel het Lyf niet grooter is, dan dat van de gewoone Krabben. Men behoeft dan niet te twyfelen aan het bericht der Reizigers, die verhaalen, dat 'er in de Levant Krabben zyn, zo groot, dat zy de Menschen vervaard maaken, door haare menigte, of dat 'er aan de Kusten van den Oceaan zouden gevonden worden, die een Man kunnen doen te gronde gaan, als zy hem met de Schaaren vatten; 't welk OLAUS MAGNUS zegt dikwils te gebeuren aan de Orkadifche Eilanden. Naauwlyks geloofbaar is, echter, 't gene CLUSIUS verhaalt van den groote Zee-Held DRAKE, die, in 't jaar 1605, gewapenderhand op zeker Eiland gekomen zynde, aldaar door groote Krabben aangetast en verflonden werdt.

De Krabben, evenwel, hebben in haare Schaaren eene byna ongelooflyke kragt. RUMPHIUS verhaalt van de Oostindifche Beurskrabben, dat zy een Kokosnoot, die men met een Steen naauwlyks aan stukken kan kloppen, daar mede weeten te kraaken, na dat zy dezelve van de Boomen hebben afgekneepen. Hy voer eens in een Vaartuig, aan welks Mast men zulk een Krab hadt opgehangen, en daar onder stondt, by geval, een Geit van middelmaatige grootte.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

te, welke zy by 't Oor beet kreeg, en zo hoog opligtte, dat d'zelve al van den Grond af was, eer men haar te hulp kon komen; moetende toen de Schaar aan stukken geslagen worden, om de Geit te verlossen. Dit is te verwonderlyker, aangezien de Aalen raad weten om de Krabben te overmeesteren zy slingeren zig om derzelve Schaaren, en beletten haar dus, van dezelve gebruik te maaken: terwyl zy, in-middels, de Krab uitzuigen. Op dergelyke manier wordt dit zo sterk geharnaste en gewapende Dier, aan de oogfchyntlyk geheel weerlooze Zee-Katten en Polypusfen dikwils ten prooy. Anderszins, getuigt PLINIUS, zyn de Krabben lang van Leven.

Kwaadaar-
tigheid.

Aangezien sommigen van deeze Dieren, sterk geplaagd of getergd wordende door ze onder de Staart te kittelen, dat zy, zo het fchynt niet kunnen verdraagen; tot de kwaadaartigheid komen, van zig zelf een doodelyke neep te geeven (*); zo is het niet te verwonderen, dat zy het ook elkander doen, en hierom hebben de Krabbenvangers, wanneer zy 'er eenigen in een Zak willen draagen, de voorzigtigheid, van dezelve eerst de Schaaren te binden. Het is zonderling, dat zy dikwils zig zelf een Poot afbyten, 't welk onfeilbaar geschieden moet, wanneer die tusfchen een Schaar raakt; doch zy hebben wederom dit voordeel, dat

(*) RUMPH. *Amboinfche Rariteitkamer*. p. 7.

dat de afgekneepen of afgebroken Pooten weder aangroeijen, of vernieuwd worden, gelyk wy dit nader in de Kreeften zullen beschouwen.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De Zee-Krabben hebben gemeenlyk het Lyf rondagtig, in sommigen van vooren stomp, in anderen scherp uitlopende, in eenigen vierkant of hoekig. Het is door een Korstagtig Rugge-Schild bedekt, dat in sommigen effen en glad is, in anderen met een menigte van Knobbeltjes en Stekels of Doornen, zo van boven en van vooren, als op de zyde bezet, ja dikwils met Wormbuisjes en Zeetulpjes begroeid, in de leevende Krabben. De kleur is in de gemeenften bruin of bleek, doch in de Oosten Westindischen dikwils, fierlyk, wit, geel of rood; ja, in sommigen, het Rugge Schild met veelerley Bloemagtige figuren getekend. Van vooren vertoonen aan hetzelfde zig de Oogen, die het Dier uit kan brengen en in de Hollen verbergen, ook voor en agterwaards, op zyde, en in alle manieren beweegen. Het zyn ronde Oogen, op een Soort van Voetjes geplaatst, doch niettemin gepareld of met Facetten voorzien, gelyk die der Insekten. Zulks laat zig in een groote Zee-Krab, die ik in Liqueur heb, met het Lyf zo groot als een Vuist, zelfs met het bloote Ong beschouwen.

In deeze zyn die deeltjes, waar van Dokter BASTER spreekt (*), dat de Krabben de zelf-

de uitwendige Bek.

(*) *Natuurk. Uitspann.* II. Deel, bladz. 26.

V. **AFDEEL** zelve in geduurige beweging hebben, zeer
LXXXII. naar een klein Vogelpootje, doch met twee
HOOFD- Klaauwen, gelykende, duidelyk zichtbaar. De
STUK. Sprietjes staan in de myne merkelyk naar de
 zyde toe, tusfchen die deeltjes en de Oogen,
 en zyn zo lang niet als deeze deeltjes. Van
 onderen vertoont zig de uitwendige gedaante van
 den Bek, bestaande uit twee paar over elkan-
 der fchuivende, platte, en aan 't end haaks-
 wyze deelen, aan de enden met Haairtjes be-
 zet, gelyk zyn Ed. 'er een, in *Fig. VI. by Lett.*
1, op de Tweede Plaat afbeeldt; en die hy de
 Lippen noemt, dat taamelyk eigen is; hoe-
 wel zy zig niet op- en nederwaards, maar zy-
 delings beweegen, gelyk in alle Infekten. Aan
 die twee paar deelen, als met Veeren van
 Schryfpennen, die zeer krom staan, en niet
 zeer inwaards geplaatst, zou ik liever den naam
 van Baardjes geeven, dan van Binnenlip-
 pen. Ik denk ook veeleer, dat deeze het ge-
 brek van Baardjes in de Krabben vervul-
 len, dan die Pootagtige deeltjes, met twee
 Klaauwtjes voorzien, waar zyn Ed. zulks van
 vermoedt; alzo die tot dergelyk gebruik als de
 Baardjes geheel onbekwaam zyn, en waarschyn-
 lyk maar dienen, om kleine stukjes van het
 Voedzel te vatten en in de opening van den
 Bek te ftuuwen. Ook zyn het, buiten twy-
 fel, deeze, welke de Heer LINNÆUS met den
 naam van Schaardraagende Voelertjes (*) be-
 doelt.

De

(*) *Palpi duo Cheliferi Syst. Nat. XII. p. 1038.*

De Krabben hebben gemeenlyk, behalve de twee Schaaren, agt Pooten. Sommigen willen dat 'er ook, doch zeer zeldzaam, zyn, met tien of zes Pooten. In de langte en figuur van deeze Pooten, naar dat zy aan 't end breed of spits zyn, gehaaid of ongehaaid, en wat dies meer is, heeft een groot verschil plaats. Men schryft 'er vyf Geledingen aan toe, en 't is zeker dat zy, behalve de Gewrichtsholligheid aan het Borststuk, nog op vier plaatsen beweeglyk zyn; maar mooglyk zal het eerste en derde Leedje slegts als een Knietje aan te merken zyn, gelyk in de Spinnkoppen, en zullen dus de Been en der Krabben ook maar uit Dye, Schenkel en Voet bestaan, even als die der Insekten in 't algemeen. Wat de Schaaren belangt, die zyn dikwils langer dan de Pooten, en bestaan uit twee groote dikke of breede Leden, ieder met een dergelyke Kniebuiging, en aan 't end met een geweldige Nyper, die een beweeglyk deel heeft, dat voor het derde Lid verstrekt en met Tand en digt en styf in het andere sluit. Sommige Krabben hebben, natuurlyk, de eene Schaar kleiner, de andere grooter, en in eenigen is dit verschil ontzaglyk

Het gene, verder, van buiten nog in aanmerking komt, is de Staart. De Krabben hebben dit Lighaamsdeel wel niet zo zichtbaar of zo groot als de Kreeften, maar het is haar niettemin van de Natuur gegeven. Dus noemt men

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

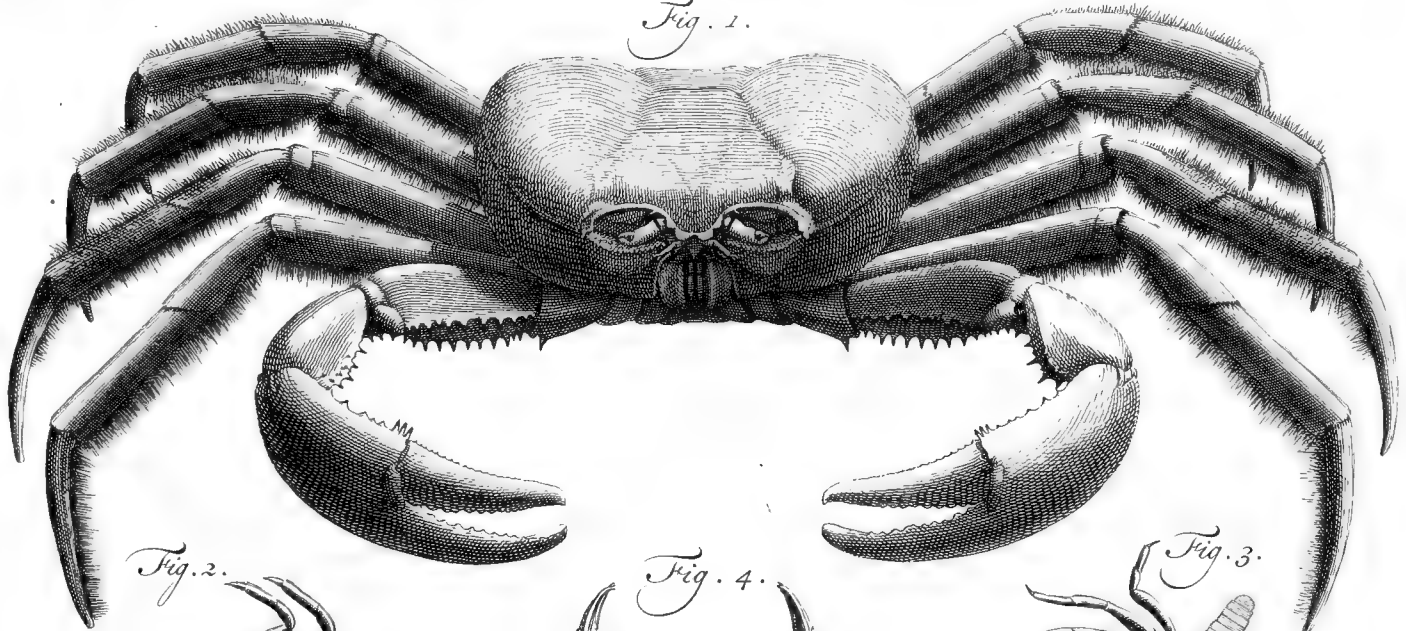
een Schaalagtig stuk, dat altoos tegen den Buik omgeslagen voorkomt, fluitende in een Groef, die tusfchen de verdeelingen van het onder-Schild regt overlangs loopt. In de Mannetjes is de Staart veel fmaller dan in de Wyfjes, het welk voor eerst dienen kan, om dezelve gemakkelyk te onderscheiden. In de eerstgemelden strekt zy, volgens Dokter BASTER, om de Teeldeelen te bedekken. In myn groote Krab zie ik 'er een dun Deeltje, wel anderhalf Duim lang, ter wederzyde buiten uitfteeken, daarnaauwlyks iets anders dan de dubbelde Schaf fchynt te kunnen zyn, door hem by Letter B, in *Fig. 7*, op de Tweede Plaat verbeeld. De Staart is, in myn groote Krab, ongemeen smal en meer dan ter helft van de langte als 't end van een Degen gefatfoeneerd. Doch in de breedte van deeze Staart heeft een groot verfchil plaats in byzondere Soorten. Die der Wyfjes is altoos breed, en heeft meer verdeelingen, aan de binnenzyde met gebaarde Vinnetjes bezet zynde, welke niet tot zwemmen dienen, maar om de Eytjes vast te houden; zo men met grond fchynt te oordeelen.

Inwendige
 Deelen.

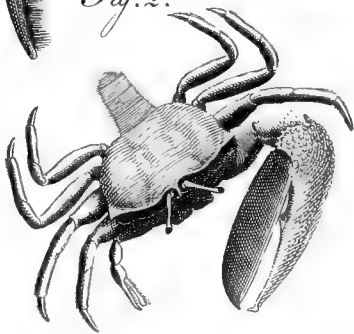
Aan den Buik van een Wyfjes Krab vertoonen zig, na dat de Staart 'er afgenomen is, de twee openingen voor de inlaating der twee Teeldeelen van het Mannetje, die uitgestoken en weder binnen het Lyf kunnen ingetrokken worden, gelyk dit de Ontleeding aan Doktor TYSON heeft getoond. Volgens hem loopt de En-
 del-

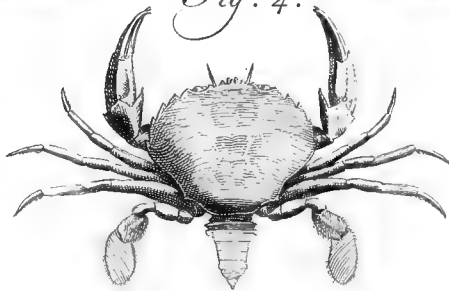
Fig. 1.

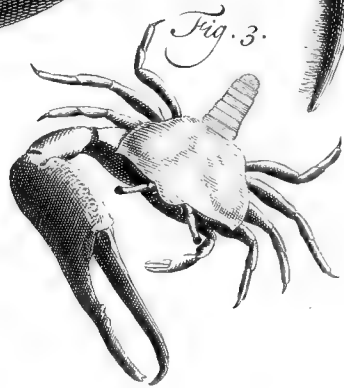
Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 3.

7. 1.

Fig. 4.

deldarm door de Staart en langs dezelve ten einde uit, zo dat het Fondament naauwlyks op die plaats fchynt te kunnen zyn, daar het zelve door Doktor BASTER gefield wordt, maar aan 't end van de Staart (*). Van de Maag loopt een Darm regt agterwaards, doch heeft zydelings een menigte van blinde Darmen, met zeker Vogt of Vettigheid gevuld; zynde dat gene, het welk, in 't eeten van een Krab, voor 't lekkerfte gehouden wordt (†).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Dat de Staart ongewapend of met geen kwetzend Werktuig voorzien is, maakt in de Dierenkunde het voornaamfte verfchil tufchen die van dit Geflagt en de Scorpioenen uit. Van de Kreeften, op welken de meeste andere Kenmerken ook toepasselyk zyn, verfchillen de Krabben door de kortheid van de Staart, en derzelve Gefalte. Voor 't overige zyn de Krabben door LINNÆUS in byzondere Afdeelingen gebragt, naar de gedaante van het Rugge-Schild, dat aan de zyden gelyk is of met infnydingen, van boven glad of oneffen, ftekelig en zelfs gedoornd.

Kenmerken.

Van de eigentlyke Krabben worden, door zyn Ed., thans vyfenvyftig opgeteld, waar van de meesten uitheemsche zyn, als volgt.

Soorten.

KRABBEN met het Rugfchild effen en op zyde niet ingefneeden.

(1)

(*) COLLINS *Anatomy*. Tab. 39. Fig. 1. f.

(†) *Ibidem*. Tom. I. p. 361.

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
 I.

Cancer
Cursor.
 Looper.

(1) Krab, die het Rugſchild effen en niet getand heeft, op de zyden van agteren gerand, met de Sprieten gefpleeten, en de Staart omgeſlagen.

Deeze Soort, door LINNÆUS niet gezien, is door HASSELQUIST aan de Oevers der Middellandsche Zee, op de Kust van Egypte en Syrie, waargenomen, en onder den naam van *Cancer anomalus* beſchreeven. De langte en breedte van het Lyf was niet veel meer dan een Duim, en die der langſte Pooten nog geen drie Duimen. Het Lyf was byna vierkant, met twaalf Pooten, waar onder de Schaadraagers gerekend, en dus twee meer dan gewoonlyk. De Sprieten, aan 't end gefpleeten, ſtaken, als 't ware, door de Oogen heen, het welk, benevens de byhangzels aan de Staart, dit Schepzel zeer onregelmatig deedt voorkomen. Voorts hadt het deeze byzonderheid, van na het ondergaan der Zonne uit Zee op den Oever te komen, en aldaar zeer ſnel her- en derwaards te loopen: des de bynaam van Looper niet oneigen aan deeze Soort gegeven wordt.

II.
Ranivus
 Kikvorsch-
 Krab.

(2) Krab, die het Rugſchild effen en niet getand, langwerpig ovaal heeft, van vooren ſtomp en met tanden.

We-

(1) *Cancer brachyurus*, Thorace lavi integerrimo, lateribus postice marginato, Antennis fissilibus, Cauda reflexa. †. *Syst. Nat.* XII. Gen. 270. *Cancer Anomalus*. HASSELQ. *Itin.* 433. N. 128.

(2) *Cancer brachyurus*, Thorace lavi integerrimo oblongo,
 660-

Wegens de gedaante, die eenigermaate naar V. een Kikvorsch of Pad gelykt, voert deeze den ^{AFDEEL.} bynaam van *Ran'nis*, dat is Kikvorsch-Krab. ^{LXXXII.} Zy heeft de langte van vier, en voor aan 't ^{HOOFD.} Lyf de breedte van drie Duimen, doch naar ^{STUK.} agteren loopt de Schaal allengs smaller, die van boven witagtig is, met een menigte van kleine, scherpe Doorntjes bezet, en van vooren met diepe insnydingen. Het Dier trekt dikwils zyn Pooten en Schaaren in, als wanneer het grootelyks naar een Pad gelykt, zegt RUMPHIUS, die verhaalt, dat men het veel op het vlakke en steenige Strand van Loehoe, in Oost-indie, ontmoet.

(3) Krab, die het Rugchild effen en ongetand, ^{III.} met den voorsten rand dwars en bruin ^{Mutus,} heeft. ^{Stompe.}

Deeze, in de Middellandsche Zee zig waarschynlyk onthoudende, heeft de Schaal glad, van vooren geknot, en bruin gerand; van agteren platagtig geknot, aan de zyden niet ingesneeden; met gladder Schaaren, die eentandig gevingerd zyn; de Armen van onderen met kleine Tandjes bezet.

(4)

obovato, antice truncato-dentato. M. L. U. 430. RUMPH. *Rariteit - Kamer.* p. 13. T. 7. f. T, V.

(3) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi integerrimo, margine antico transverso brunneo. *Syst. Nat.* XII.

I. DEEL, XIII. STUK.

V.
 AFDEEL.
 LXXXI.
 HOOFD-
 STUK.
 IV.
Cordatus.
 Hartvor-
 mige.

(4) Krab, die het Rugfchild effen en ongetand, met golven, de Schaaren van onderen gedoornnd heeft.

Deeze Surinaamsche is van taamelyke grootte. Zy heeft de Schaal Hartvormig, met de Punt agterwaards, en effen, aan den rand eenigszins gekield, op de zyden bultig, in 't midden als met de Letter H ingedrukt, tusfchen de Oogen naauwlyks uitgerand, die Cylindrisch zyn, met het onderfte Ooglid gekarteld. De Schaaren zyn effen, maar van onderen zeer ruuw, door zwarte Kegelvormige Wratjes; de Armen driekantig met de ho ken gedoornnd; alle de Pooten van onderen iterk gebaard.

Van deeze Soort een gedroogde Krab bezittende, heb ik, om de zonderlinge gedaante, de Afbeelding daar van, een derde verkleind, in Plaat doen brengen; niettegenftaande dezelve in het Derde Deel van SEBA, doch in een geheel ander postuur, is afgebeeld. Het Voorwerp komt aldaar op de Twintigfte Plaat in Fig. 4, voor; welke door LINNÆUS geheel verkeerd is aangehaald op de Elfde Soort, naame-lyk de Landkrabben; gelyk ook in de befchryving van die Figuur gemeld wordt, dat het een Zee-Krab is uit de Spaansche Westindiën, die men oudtyds *Pagurus* noemde, om dat zy zig op

(4) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi undato integerrimo, Chelis subtus muricatis. *Amen. Acad.* VI, p. 414. N. 97.

op Modderige plaatsfen onthoudt: doch dit strookt niet, en men heeft daar fomtyds geheel andere door verstaan, gelyk wy in 't vervolg zien zullen. Ondertusfchen is 't, en uit de figuur van 't Lyf en uit de ongemeene Haairigheid der Pooten, die waarfchynlyk tot zwemmen ftrekt, volkomen zeker, dat zo wel de gedagte Afbeelding, als myn Voorwerp, het welk nagenoeg van de zelfde grootte is, tot deeze Soort behooren. De breedte van het Lyf is drie en een half Duim en de langte der voorfte Pooten meer dan een half Voet Rynlandfche Maat. De Schaaren evenwel zyn in hetzelfde, beiden, even groot.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

(5) Krab, die het Rugfchild cirkelrond, onef-
fen en gebaaird, met vier Pooten op de
Rug heeft.

v.
Pinnophy-
lax.
Schulp-
wagter.

Schoon hier de Pinnewagter van RUMPHIUS aangehaald wordt, zal ik dit Krabbetje liever Schulpwagter noemen; want het fchynt aan de *Pinna* of Ham-Doubletten niet bepaald te zyn. Het onthoudt zig, volgens den Heer JACQUIN, in Amerika binnen de Rots- of Foelie Doublet-Schulpen, waar van het de Wagter is, om het Dier van onraad te verwittigen. De Schaal heeft de grootte van een halve Ryksdaalder.

Van

(5) *Cancher brachyurus*, Thorace orbiculato inæquali ciliato, Pedibus Dorsalibus quatuor. *Amen. Acad.* VI. p. 415. *Pinnotheres*. RUMPH. p. 25.

V. Van de agt Pooten zyn 'er vier op de Rug, vier van onderen geplaatst.

AFDEEL. LXXXII. HOOFD-STUK. Deze byzonderheid, van vier Pooten op de Rug te hebben, en dus zo wel met den Buik als met de Rug naar om hoog te kunnen loopen, meende de Heer VOSMAER, Direkteur van het Kabinet der Natuurlyke Historie van zyne Doorlugtigste Hoogheid, den Heere Prince, Erfstadhouder der Vereenigde Nederlanden, allereerst ontdekt te hebben in zyn zogenaamde *Noto-Gastropus*, die in grootte niet veel van deezen Schulpwagter schynt te verschillen (*). 't Is zonderling, dat het Vertoog, door zyn Ed. dienaangaande reeds in 't Jaar 1763, in een beroemd Fransch Werk aan 't licht gegeven (†), thans niet door LINNÆUS aangehaald zy.

VI. Pisum. Erwt-Krab.

(6) Krab, die het Rugfchild cirkelrond, effen en ongetand, stomp; de Staart zo groot als 't Lyf heeft.

Deeze, in Barbarie gevonden door den Heer BRANDER, heeft het Lyf niet grooter dan een Erwt, overal effen, verhevenrond; geen Snuit

noch

(*) Zie het X. DREL der *Uitgezogte Verhandelingen*, PL. LXIV. Fig. 1, 2, en de beschryving, bladz. 119, enz.

(†) *Mem. de Math. & Phys. ou des Scavans etrangers*. TOM. IV. Paris. 1763. p. 635.

(6) *Cancer brachyurus*, Thorace orbiculato laevi integerrimo, obtuso; Caudâ Corporis amplitudine. *Syst. Nat.* XII.

noch geene Tandjes: de Staart uitermaate stomp, bedekkende het geheele Agterlyf tot aan den Buik toe, de Schaaren langwerpig met gelyke Puntten: de Pooten ongewapend, glad en scherp genageld.

V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

(7) Krab, die het Rugfchild Cirkelrond, effen en ongetand, zes Pooten en de Sprieten langer dan het Lyf heeft.

VII.
Hexapus.
Zespoot.

Ik weet niet, hoe LINNÆUS hier den naam van Zespoot kan geeven aan dergelyke Krabbetjes, die aan onze Kusten, doch diep in Zee gevonden worden, waar van Doktor BASTER de afbeelding, zo natuurlyk als by vergrooting, heeft gegeven; want daar uit blykt, dat deeze Diertjes wel de agterfte Pooten zeer klein hebben, doch niettemin met het volle getal van Pooten, als de anderen, zyn voorzien. Ik vind by den laatsten niet aangemerkt, dat deeze roodagtig van Kleur zyn, gelyk de Heer GRONOVIVS, na zynen misflag van verwarring met de Mosfelkrabbetjes bekend te hebben, nog verhaalt (*). Zyn Ed. oordeelt, dat die kleine Krabbetjes, op de Zeventiende Plaat van

SE-

(7) *Cancer brachyurus*, Thorace orbiculato lævi integro; Pedibus senis; Antennis Corpore longioribus, *Syst. Nat.* XII. *Cancer* Thorace lævi orbiculato subdepresso, Chelis validioribus, Antennis longissimis, Pedibus posticis minoribus. BASTER. *Uitspann.* II. DEEL. p. 26. T. 4. f. 3.

(*) *Zoophyl. Gron.* Fascic. II. p. 225.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. SEBA afgebeeld, tot deeze Soort behooren. De
 AFDEEL. zelveu zyn, wel is waar, slegts met zes Poo-
 LXXXII. ten afgebeeld; doch men kan zo wel vermoe-
 HOOFD- den, dat één Poot daar aan is verlooren ge-
 STUK. raakt, als dat de lange Sprieten vergeten zou-
 den zyn.

VIII. (8) Krab, die het *Rugschildeffen*, ongetand en
Minutus. byna vierkant heeft, aan den rand scherpag-
 Kleintje. tig en de Sprieten uitermaate kort.

Hoe dat het rondlyvige *Mosfelkrabbetje* van
 BASTER tot deeze Soort, welke by SLOANE de
allerkleinste vierkante Zeekrab genoemd wordt,
 met eenig regt of redent'huis gebragt kan zyn,
 is my duister. De afbeelding, immers, van
 zodanig één, 't welk onzen Auteur, op zyne
 West-Gothische Reize, te Gothenburg ge-
 schonken werdt, toont dat het Lyf, wezent-
 lyk, byna vierkant zy. De grootte zegt LIN-
 NÆUS, komt naby aan die van onze grootste
 Bosch-Spinnen. Ik zie niet, dat het zelve van
 Canton in Sina afkomstig was, gelyk de Heer
 GRO-

(8) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi integerrimo subqua-
 drato, margine acutiusculo; Antennis brevisissimis *Mus Ad.*
Fr. I. p. 8 *It. Westgoth.* 137. T. 3. f. 1. SLOAN. *Jam.* II.
 T. 245. f. 1. GRON. *Zooph.* Fasc. II. N. 962. KALM. *Itin.*
 II. p. 243. OSBECK. *Itin.* 107. *Cancer* Thorace laevi orbi-
 culato, Pedibus hirsutis. BASTER. *Uitspann.* II. DEEL. p.
 26. T. IV. f. 1, 2. *Cancer nutrix.* SCOP. *Carniol.* 1133.

GRONOVIVS fchynt te willen (*). OSBECK vondt het op zyn terugreize, in de Kroos-Zee tusfchen Afrika en Amerika, zeer menigvuldig, alwaar het zeer vlug van het eene plekje Kroos op het andere fprong, en, eenigen Worm be- trappende, dien met de Schaaren verfcheurde, ftoppende dan den eenen brok naar den ande- ren in zyn Smoel. Gemeenlyk, zegt hy, aast hetzelfde op de Zeekat en kleine Krabben.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Voorts wordt hier aangehaald de *Cancer Nu-* Oester-
trix of Voedfter-Krab van Doktor SCOPOLI, Krabbetje.
die het getal van zes Pooten twyfelagtig ftelt in dit zyn kleine Beestje, dat aan de Adria- tische Zee zeer dikwils voorkomt in de Oes- ters, welke daar door gevoed worden, zo het Volk zegt. Hier van hadt Pater WULFEN aan zyn Ed. de volgende omftandige befchry- ving medegedeeld. „ Uitgebreid is het niet „ langer dan de breedte der Nagel van eens „ Menfchen Duim, en met de Staart, als ge- „ woonlyk is in de Krabben, tegen den Buik „ aangevoegd, heeft het naauwlyks de helft „ dier langte, zynde alsdan byna rond. De „ Staart is langer dan het Lyf, ovaalagtigen „ heeft zes Naaden, zynde de middelstukken „ breedst en langst. Zy is van onderen hol, „ van boven verhevenrond, van omtrek rond, „ ftomp,

(*). Noemende hetzelfde *Cancer Cantonensis*, op de aanhaa- ling van LINN. West-Gothifche Reize, en de Woonplaats ftellende in de Indifche Zee.

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

„ stomp, en zagt van zelfstandigheid, aan de
 „ tip niet bladerig. Het Schild is rondagtig,
 „ effen, van grootte byna als Linze-Zaad.
 „ Pooten heb ik, wederzyds, maar drie geteld.
 „ Aan de Armen heeft het dikke Schaaren, die
 „ by den grondsteun, aan de binnenzijde, ruig
 „ zyn, met de bladen omtrent even groot; in-
 „ waards, by de holte, met één Tandje ge-
 „ wapend. De Oogen zyn twee zwarte Stip-
 „ jes aan den voorsten rand van het Rugfschild:
 „ de Sprieten zeer klein en dun als Haartjes.
 „ Aan de binnenzijde van de Staart, die het
 „ geheele Lyf bedekt, zyn wederzyds zes Bor-
 „ stels, de langsten naar de aanhechting toe.
 „ Ooggetuigen verzekeren, dat zy de grootste
 „ Oesters Voedzel aanbrengen, die dezelve af-
 „ wagten met gaapende Schulpen”.

’t Getal, benevens de Haairigheid der Poo-
 ten, welken Doktor BASTER zeer duidelyk agt
 vindt in de Zeeuwfche Mosfelkrabbetjes, als
 ook de roode, Vuurige Oogen, maaken een te
 blykbaar verskil: hoewel deezeronde, zo wel
 als die vierkante uit het Zee-Kroos, met regt
 den naam van Kleintje mogen voeren; om de-
 zelve tot ééne Soort te betrekken.

IX.
 Pinnoteres.
 Pinnewag-
 ter.

(9) Krab, die zeer-glad is, met het Rugfschild
 effen,

(9) *Cancer brachyurus glaberrimus*, Thorace lævi lateribus
 antice planato, Caudæ medio noduloso carinato. FORSKAL.
Litt. Egypt. JONST. *Exsang. Aq.* TAB. VII. Fig. 3.

effen, aan de zyden boekig, vlak, de Staart
in 't midden Knoopig gekield.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De Ouden hebben veel gesproken van Infek-
ten, daar zy den naam aan gaven van *Pinno-*
phylax of *Pinnoteris*; welk woord ik hier, met
RUMPHIUS, *Pinnewagter* zal vertaalen. Zy stel-
den met ARISTOTELES en PLINIUS vast, dat de
Pinna of Ham-Doublet Visch niet veilig
was voor de aanranding der Zee-Polypen, in-
dien hy niet door zodanige Infekten, die zig
binnen deszelfs gaapende Schulp onthielden,
voor het dreigende gevaar gewaarschouwd wer-
de. „ De kleine Krabbetjes, die in de Oesters
„ huisvesten, zegt RONDELETIUS, zyn van
„ grootte als een klein Boontje en geheel wit,
„ behalve in het midden van de onder-Korst,
„ alwaar een roodagtig Plekje is; maar, die
„ men in de Ham-Doubletten vindt, grooter en
„ meer rood dan wit; voor 't overige de andere
„ Krabben in alle opzigten gelyk, waar door
„ zy van de Soldaaten verschillen”. Deeze
Auteur, gezien hebbende dat zy fomtyds met
Eijeren dik beladen zyn, beweert daar uit te
regt, dat zy door Paaring van Mannetje en
Wyfje, even als de Krabben in 't algemeen,
voortkomen, en niet uit het zelfde Zaad als de
Schulpvisch. Dat 'er dezelve, met kleine Visch-
jes of andere Zee-Infekten, door gevoed zou
worden, gelyk men oudtyds zig verbeeld-

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

de (*), is geheel ongerymd verklaard door AL-
DROVANDUS ; om dat , zegt hy , de *Pinna* ,
„ zo min als de Oesters of Mosfelen , Visfch-
„ jes eeten , maar alleenlyk gevoed worden
„ door Water en Slyk.” Dit laafte komt my ,
echter , wat duister voor ; en , indien zy der-
gelyke Zee-Infekten aten , zouden die Pinne-
wagttertjes zelf eerst aan de beurt leggen. CICE-
RO noemt het Diertje , dat de kameraad zou
zyn van de Ham - Doublet Visch in het beko-
men van Aas , een Garnaaltje * , en het is niet
onwaarfchynlyk , dat Zee-Infekten van ver-
fcheiden aart , by toeval , in de gaapende Schulp
komen , even als zy in de Spleeten van Rotfen ,
in de holletjes der Sponfen , of elders , haar
verfchuing zoeken. Opmerkelyk is 't , dat
BELLONIUS , die van LINNÆUS bygebragt wordt ,
om het denkbeeld te bekragtigen , als of die
Schulpvisch niet leeven kon , zonder hulp van
dit Krabbetje (†) ; zelf verzekert , dat men
wel tien Ham - Doubletten levendig zal openen ,
zonder één van het Pinnewagttertje vergezeld
te vinden (†).

*Squilla
parva

(10)

(*) Communemque domum simul & communia recta
Cancer habet ; Pinnam pascit , Pinnamque tuetur.
Hinc Pinna fertur custos cognomine Grajo.

OPPIAN.

(†) Neque enim vita Conchæ fortasse servari posset , nisi o-
perâ Cancrî , BELLON. *Aquat. 401. Syst. Nat. XII.*

(†) Decem aperies , (ut scribit BELLONIUS) Pinnas , ante-
quam unum Pinnophylacem comitem reperias , ALDROVAN-
DUS *De Crustatis. p. 70.*

- (10) Krab, die het Rugſchild rond en glad, kleiner dan de Schaaren, met uitermaate lange Sprieten heeft. V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.
X.

Ik kan niet begrypen hoe LINNÆUS, die onder de Agtſte Soort, als gezegd is, drierley wezentlyk verſchillende Krabbetjes begrypt, hier van een byzondere Soort heeft kunnen maaken; waar toe hy, dat zonderling is, zelfs die Kleine of zogenaamde Jonge Krabbetjes van SEBA, met niet meer dan zes Pooten afgebeeld, heeft betrokken. Hy ſtelt de plaats, daar zy zig onthoudt, in Zeeland.

- (11) Krab, die het Rugſchild effen en ongekar- teld heeft, van vooren ſtomp, met de twee uiterſte Leedjes van alle de Poſten rondom gedoornd. XI.
Ruricola.
Landkrab.

By de beſchryving van de Eigenschappen der Weſtindiſche Landkrabben, hier voor medege- deeld *, zal ik alleen eenige byzonderheden * Bladz.
VOE-301.

(10) *Cancer brachyurus*, Thorace orbiculato lævi, Chelis minore; Antennis longiffimis. *Syst. Nat.* XII. GRON. *Zooph.* 968. *AË. Helves.* V. p. 363. T. V. f. 447. BASTER. *Uitſpann.* II. D. p. 26. T. IV. f. 3. SEB. *Kabinet.* III. D. p. 42. T. 17. f. 1-4.

(11) *Cancer brachyurus*, Thorace lævi integerrimo, antice tetufo; Pedium articulis ultimis penultimisque undique spinosis. *Syst. Nat.* XII. SLOAN. *Jam.* I. T. 2. FEUILL. *Perruv.* III. p. 237. SEB. *Kabinet.* III. D. T. 20. f. 5. CATESB. *Carol.* II p. 32. T. 32. BROWN, *Jam.* 423.

V. voegen uit het Werk van Pater FEUILLÉE, aan-
 AFDEEL. gaande derzelve Gestalte.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK. „ Deeze Krabben zyn van verschillende Kleu-
 „ ren, sommigen geheel bleek graauw; anderen
 „ rood als rottig Bloed, en een derde Soort Violet.
 „ Haar grootte en figuur is nagenoeg eveneens,
 „ doch zy verschillen aanmerkelyk in de Schaa-
 „ ren, welke sommigen veel grooter en wyder
 „ gaapende dan anderen hebben. Het Lyf is
 „ grooter dan een Vuist, de Rug sterk ingedrukt
 „ gewelfd *, en bykans van Ovaale figuur,
 „ een weinig meer uitgestrekt en ronder aan
 „ de zyde der Pooten, dan van de Staart naar
 „ den Kop toe. Door de Kop verftaa ik de
 „ zyde daar de Oogen geplaatst zyn, en door
 „ de Staart de tegenoverzyde, waar men in-
 „ derdaad de Staart ziet, zynde eigentlyk
 „ dat platte Stuk †, naar een Borstbeen gely-
 „ kende, 't welk tegen den Buik aan legt of
 „ geplakt is, onder 't welke men het Aarsgat
 „ en den geheelen Regten Darin kan beschou-
 „ wen (*). Dikwils nam ik waar, dat de
 „ Mannetjes dit Deel veel kleiner en smaller
 „ dan de Wyfjes hebben, in welken het dient
 „ tot bedekking en bewaaring der Eijeren,
 „ voor dat zy dezelve kunnen uitbroeden. Den
 „ Kop aangaande; dit is geen van het Lig-
 „ haam

*fort sur-
baisfé

† Plastron.

(*) Dit schynt de waarneeming van COLLINS of TYSON, dat de Endeldarm langs de Staart ten ende uitloopt, te bevestigen. Zie bladz. 313.

„ haam afgescheiden Deel , uitgenomen de twee V.
 „ Oogen , die gefatfoeneerd zyn als twee klei- AFDEEL.
 „ ne , langwerpige Lighaampjes , aan 't end LXXXII.
 „ rond , beweeglyk en ieder ingekast in zyn HOOFD-
 „ Ooghol ; welke door een kleine tusschen- STUK.
 „ wydte van elkander afgescheiden zyn , waar
 „ onder de Bek zig vertoont , die voorzien is
 „ met twee zeer dikke Maaltanden (*). De * Dents
 „ Pooten zyn onmiddelyk onder den Buik , ter Molaires
 „ wederzyde van het Staartstuk , aangehecht.
 „ Hun getal is vier aan beide zyden , daar on-
 „ der niet begreepen de Schaarpoeten † , die † Mordans
 „ eigentlyk haar Armen en Handen zyn ; alzo
 „ zy 'er zig zo wel tot verdediging van bedie-
 „ nen , als tot het vatten van haare Prooy of
 „ Aas. Deeze Pooten hebben alle ongeveer
 „ de langte van vier Duimen , uitgenomen de
 „ agterften , die een weinig korter zyn : zy
 „ buigen alle , door middel van verscheide
 „ Leedjes van vershillende langte , waar on-
 „ der drie ruuw zyn wegens eenige kleine Pun-
 „ tjes en het uiterste loopt in een zeer hard
 „ spits end uit. De Schaarpoeten zyn famen-
 „ gesteld uit een taamelyk dikken Arm , van
 „ omtrent twee Duimen lang , die een ronde
 „ dikke Voorhand † heeft en een langwerpi-
 „ ge Agterhand †† , verdeeld in twee Vinge- † Carpe
 „ ren , die lang , puntig en krom zyn , de een be- †† Meta-
 „ weeglyk , de ander onbeweeglyk vast aan carpe
 „ de Agterhand. Deeze twee Vingeren zyn
 „ op zulk een manier Tands wys ingesneeden ,
 I. DEEL. XIII. STUK. X 4 dat

V.
 AFDEEL. „ dat de Tandén van den eenen in de holletjes
 LXXXII. „ van den anderen Vinger fluiten, even als de
 HOOFD- „ Naaden van het Bekkeneel.
 STUK. „ Het Vleesch deezer Krabben is zeer blank,
 „ raamelyk mals en goed van smaak, doch het
 „ geeft weinig Voedzel. Ik heb my dikwils
 „ in omftandigheden bevonden, wanneer ik,
 „ niets dan Krabben te eeten hebbende, een
 „ Uur na den Maaltyd meer honger had en my
 „ flauwer gevoelde te zyn, dan of ik den ge-
 „ heelen Dag niets ter wereld had gege-
 „ ten’.

XII.
Floridus.
 Bloem-
 krab.

(12) Krab, die het Rugfchild effen en ftomp heeft, Vlakkig en met een gekartelden rand; de Schaaren gekamd.

RUMPHIUS geeft de langte van omtrent twee, en de breedte van derdhalf Duim aan zyne Oostindifche Bloemkrabbe, dus wegens de Tekening van het Ruggefchild genaamd, dat met geel en rood Bloemagtig gefchakeerd is. Die van RUMPHIUS, het Rugfchild, zo wel als de Schaaren, met pukkeltjes bezet hebbende, onthoudt zig in Oostindie op 't Strand, alwaar men, by laag Water, dikwils haar afgeworpen Huid, met Pooten en Schaaren, zo geheel vindt, dat men naauwlyks kan begrypen, waar het Beest is uitgekroopen. Een dergelyke Bloemkrabbe heeft

D.

(12) *Cancer brachyurus*, Thorace lævi mutico maculato, margine crenulato; Manibus cristatis. *Amen. Acad. VI. p. 414. N. 98.* RUMPH. *Amb. Rariteitkamer, T. VIII. f. 5.*

D. GARDEN aan de Kust van Karolina waar- V.
genomen. AFDEEL.

LXXXII.
HOOFD-

(13) Krab, die het Rugfchild effen en Hart- STUK.
vormig met een ingedrukte Letter H, de Uca. XII.
Pooten van onderen gebaard, de Armen Moeras-
met spitse Puntjes heeft. Krab.

LINNÆUS oordeelt deeze te gelyken naar de Landkrabben van de Elfde Soort, doch, volgens zyn eigen Kenmerken, komt dezelve veel nader aan die Surinaamsche van de Vierde Soort, welke te regt den bynaam van de Hartvormige voert, en het indrukzel van de gedagte Letter H zeer duidelyk heeft op het Ruggeschild, zo wel als de volgende Soort; de Pooten van onderen niet minder gebaard en de Armen met scherpe puntjes gewapend; doch dezelve is een Zee-Krab, en deeze onthoudt zig, volgens MARCGRAAF, in de Moerassen van Amerika.

(14) Krab, die het Rugfchild vierkant en on- XIV.
gedoornd heeft, met de ééne Schaar zeer Uca. Zandkrab.
groot.

Volgens de beschryving in 't werk van SEBA
ZOU

(13) *Cancer brachyurus*, Thorace lævi cordato, litterâ H
impreso, Pedibus subtus barbatis, Brachiis muricatis. *Syst.*
Nat. XII, Uca Una. MARCGR. *Braf.* 184.

(14) *Cancer brachyurus*, Thorace quadrato inerani, Chelâ
alterâ magnâ. *Amœn. Acad.* VI. p. 414. N. 96. Maroccani.

I. DEEL. XIII. STUK.

X 5

MARCGR.

V. zou deeze de Brasiliaansche Krab, genaamd
 AFDEEL. *Uca una* zyn, dus genoemd wordende, om
 LXXXII. dat zy zig in Poelen onthoudt. Ik geef 'er
 HOOFD- de benaaming van *Zandkrab* aan, om dat de
 STUK. aangehaalde van CATESBY dus getyteld wordt:
 want de naam van *Roeper*, dien zy, vol-
 gens RUMPHIUS, in 't Maleitsch voert, schynt
 niet zeer eigen te zyn. Men zou ze liever mo-
 gen noemen *Wenker*, om dat zy met de groot-
 ste Schaar geduurig zwaait, wanneer zy, by
 't afloopende Water, op 't Strand gezien
 wordt; verbergende zig aldaar, indien men-
 ze naby komt, in het Zand. Door 't kookken
 worden zy niet rood, maar blyven blaauw
 groen; zynde, zegt hy, dik van Lyf en eet-
 baar, doch, wegens de kleinte, by de Men-
 schen niet gezogt.

PLAAT
 CIV.
 Fig. 2, 3.

Deeze Krabben hebben het Lyf, volgens
 hem, schaars een Duimbreed lang, maar wat
 breeder en van vooren breedst. In de gestalte
 der Schaaren verschillen zy ongemeen. Door-
 gaans is de regter grootst en dan hebben zy de-
 zelve of zo Schaaragtig breed, als die van on-
 ze Afbeelding Plaat CIV. Fig. 2, of met smal-
 ler punten, gelyk in Fig. 3. Hier blykt ech-
 ter, dat de flinker Schaar ook wel eens de
 grootste is. De andere Schaar is ongemeen
 klein,

MARCGR. *Bras.* 134. PIS. *Bras.* 77. T. 78. SEB. *Mus.* III.
 T. 13. f. 3. GRON. *Zooph.* 965. PET. *Gaz.* T. 78. f. 5.
 RUMPH. *Amb.* T. X. f. E. *Cancer arenarius.* CATESB. *Car.*
 II. T. 25.

klein, ja veel kleiner, gelyk RUMPHIUS zegt, dan eenige Poot. Ik heb 'er doch van dit slag, met de beide Schaaren uitermaaten klein en van gelyke grootte. Opmerkelyk is 't, op welke lange dunne Steeltjes de Oogen staan in deeze Soort. Zy verschuilen zig in de Indiën onder Steenen, zegt LINNÆUS, vattende de Vingers, als die haar voorkomen, met Pyn.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

- (15) Krab, die het Rugscbild effen, ongekar-
teld, Eyrond en zeer glad heeft, met de
Schaaren tweesnydend en effen.

XV.
Craniola-
tus.
Bekkeneel-
agtige.

De gedaante van het Lyf, eenigermaate naar eens Menschen Bekkeneel gelykende, geeft den bynaam aan dit Krabbetje, 'k welk klein is en van fommigen tot de Zee-Spinnetjes t'huis gebragt wordt. Het onthoudt zig in Oostindie, en is aan 't Eiland Ambon gevonden.

- (16) Krab, die het Rugscbild effen en ongekar-
teld verbevenrond heeft, van agteren met
vyftien Tandjes.

XVI.
Philargus.

Deeze Soort, in het Kabinet van de Koningin van Sweeden berustende, was uit Oostindie afkomstig.

KRAB-

(15) *Cancer brachyurus*, Thorace lavi integerrimo, ovato glaberrimo, Manibus ancipitibus lævibus. M. L. U. 431. RUMPH. *Amb. T. X. f. A*, B. PET. *Amb. T. 9. f. 3.* SEB. *Kabinet. III. T. 19. f. 4, 10.*

(16) *Cancer brachyurus*, Thorace lavi integerrimo convexo, postice quindecim-dentato, M. L. U. 462.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

XVII.
Rhomboides.
Ruitige.

KRABBen, met het Borststuk effen, aan de zyden ingefneeden.

(17) Krab, die bet Rugfchild effen, aan de zyden voorwaards met één Doorn beeft, en van vooren ftomp.

Onder de zeldzaamheden van de Middellandfche Zee, die door den aangehaalden Schryver in afbeelding zyn gebragt, komt deeze voor.

XVIII.
Maculatus.
Gevlakte.

(18) Krab, die bet Rugfchild effen, met ronde Bloedkleurige Vlakken, aan de zyden met éenen Tand beeft.

Dit fchynt de *sterk gedruppelde* Krab te zyn van VALENTYN, die geel is van Rugfchild met ronde roode Vlakken, welke deeze Soort zeer kenbaar maaken en 'er te regt den bynaam van gevlakte aan geeven. Men heeftze aan 't Eiland Ambon gevonden.

XIX.
Pelagicus.
Stekel-
Krab.

(19) Krab, die bet Rugfchild effen en wederzyds met

(17) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi, lateribus antice unispinofa, Fronte truncatâ. *Syft. Nat.* XII. BARREL. *Rar.* T. 1287. f. 1. T. 1286. f. 1, 2.

(18) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi maculis sanguineis rotundis; lateribus unidentatis. M. L. U. 433. RUMPH. *Amb.* T. 10. f. 1. PET. *Amb.* T. 1, f. 8. SEB. *Kabinet.* III. T. 19. f. 12. GRON. *Zooph.* N. 971. VALENTYN. III. DEEL. T. 29C.

(19) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi utrimque unispinofa, Fronte fexdentatâ, Manibus multangulo-prismaticis. M. L. U. 434. *Cancer*, Manuum articulis omnibus dentatis, extimo hepta-

met ééne Doorn heeft, van vooren zestandig en de Schaaren veelkantig geribd.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De Latynsche bynaam van Zee-Krab, schynt te algemeen te zyn, of schoon deeze in het Zee-Kroos op den geheelen Aardkloot zig onthoudt, volgens LINNÆUS. De aangehaalde van RUMPHIUS, *Stekelkrab* by dien Waarneemer getyelt, zegt dezelve dat de gemeenste is onder de eetbaare Krabben; weshalve zy dan ook op 't Strand moet voorkomen. OSBECK vindt haar in de Kroos-Zee zo overvloedig niet, als de kleine vierkante Krabbetjes voorheen beschreeven *. Van VALENTYN wordtze de *Keizers-Krab* geheten. Behalve de zes Tandjes van het Schild, tuschen de Oogen, hebben zy, bezyden de groote Stekels, nog agt kleinere op ieder zyde. Myn Voorwerp is drie Duimen breed, en anderhalf Duim lang van Lyf.

* Zie
Bladz. 321.

(20) Krab, die het Rugfchild effen en Kogelrond heeft, van vooren wederzyds met één Tand, van agteren en de Smit tweeëndig.

XX.
Nucleus.
Eikel.

Aan deeze Soort, die de gestalte van de Vyftiende en de grootte van een Eikel heeft, wordt niet onaartig deeze bynaam gegeven. Haar
Rug-

ptagono. OSB. *Itin.* 307. GRON. *Zooph.* 956. RUMPH. *Amb.* T. VII. f. R. BROWN. *Jam.* 421. T. 41. f. 2. SEB. *Kab.* III. T. 20. fig. 9.

(20) *Cancer brachyurus*, Thorace lævi globoso, antice utrimque unidentato, postice Rostroque bidentato. *Syst. Nat.* XII.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. Rugfchild heeft een tweetandige Snuit, en de
 AFDEEL. LXXXII. rand, van agteren, is flauw tweetandig, maar
 HOOFD- boven de agterfte Pooten heeft het Schild nog
 STUK. een fterken Kegelvormigen tand. De Staart is
 zeer glad; de Armen zyn befprengd met uitftee-
 kende Stippen: de Klaauwen fcherp; de Schaa-
 ren effen, met lange, dunne, egaal gehaairde
 punten. Aan de Oevers van Barbarie, in de
 Middellandsche Zee, is deeze doot BRANDER
 waargenomen.

XXI. (21) Krab, die het Rugfchild effen en weder-
 Laftatus. zyds vierlobbig getand heeft, de Schaaren
 Gezoogde. effen en ovaal.

Ik verftaa de reden niet van den bynaam, dien
 deeze Indifche Krab voert. Zy bevondt zig,
 met de twee voorigen, in het Kabinet van de
 Koningin van Sweeden.

XXII. (22) Krab, die het Rugfchild byna effen, we-
 Manas. derzyds vyftandig heeft; de Armen met
 Strand. één Tand; de Pooten gebaaird, en de ag-
 krab. terften Elswyze.

Dee.

(21) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi; utrimque ferrato, quadrilobo, Manibus ovatis laevibus. M. L. U. 435.

(22) *Cancer brachyurus*, Thorace laeviusculo utrimque quin-
 quedentato; Carpis unidentatis; Pedibus ciliatis, posticis
 subulatis. M. L. U. 436. Faun. Suec. 2026. SCOP. Carni.
 1123. It. Westgoth. 173. RUMPH. Amb. T. VI. f. O. PET.
 Amb. T. I. f. 5. BASTER, Uitzpanningen II. p. 19. T. 3.
 GRON. Zooph. N. 255.

Deeze , als eên der gemeenſte Soorten van **V.**
 Krabben , die aan onze Stranden voorkomen , **AFDEEL**
 door den Heer Doktor BASTER tot zyne Waar- **LXXXII.**
 neemingen over de Krabben gebruikt , onder **HOOFD-**
 den naam van *Strandkrab* , en in verſcheide af- **STUK.**
 beeldingen , zo in 't geheel , als ten opzigt van
 de byzondere deelen , duidelyk voor Cogen ge-
 ſteld in zyn Ed. Natuurkundige Uitſpanningen ,
 waar de gekleurde Platen een byzonder ſieraad
 aan geeven ; zal ik thans beſchouwen als een
 Schepzel , dat byna aan alle Stranden voor-
 komt op den geheelen Aardkloot. RUMPHIUS ,
 immers , telt deeze ook onder de Indifche Zee-
 Krabben en zegt dat zy nooit op 't Land komt ,
 wordende alleenlyk in Kuilen , daar het Water
 ſtaan blyft , by afloopende Zee , of anders met
 Netten gevangen. De Kleur is , zegt hy , uit
 den graauwen donkergroen , doch gekookt zynde
 rood , en dan wordenze voor zeer ſmaakelyk
 gehouden. Volgens Doktor SCOPOLI komt dee-
 ze ook voor in de Adriatiſche Zee.

(23) Krab , die het Rugſchild wederzyds **XXIII.**
 byna vyftandig , de Schaaren aan 't end **Depurator.**
 ſamengedrukt en de agterſte Pooten ovaal **Breedpoot.**
 heeft. **PL. CIV.**
Fig. 4.

De

(23) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi utrimque subquin-
 quedentato, Manibus apice compressis, Pedibus ovatis. *Syst.*
Nat. XII. *Cancer Caninus*, *Ad. Frid.* I. P. 35. *SCOP. Carn.*
1124. *GRON. Zooph.* 954. *Cancer Ramipes*. *BARR. Ic.* 1287.
 f. 2. *Cancer Latipes*. *ROND. Pisc.* 565. *PLANC. Conch.* 34,
 T. 3. f. 7. *SEB. Kabinet.* III. D. T. 12. f. 9.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. De tand aan het eerste Lid der Armen, en
 AFDEEL. de Haairigheid der Pooten aan de eene zyde,
 LXXXII. heeft zowel, indien niet meer plaats in deeze, als
 HOOFD- in de voorgaande Soort, waar van zy inzon-
 STUK. derheid door de agterste breede Zwem-
 pooten verschilt, die haar, by sommigen
Breedpoot hebben doen noemen. Zy komt by
 de voorigen aan onze Stranden, doch niet zo
 menigvuldig voor, en sommigen noemen haar,
 wegens den glans en helderheid van de Schaal
 en Pooten, niet onaartig *Porselein-Krabbetje*.
 De afbeelding daar van, zo het my toefchynt,
 nog niet uitgegeven zynde, heb ik die, vol-
 gens zodanige Mannetjes, my onlangs door
 den Heer BASTER uit Zeeland toegezonden,
 alhier, in *Fig. 4*, naauwkeurig in 't Koper
 doen brengen. Ik zeg, dat deeze Zeeuwfche,
 misfchien, nog niet was afgebeeld: want de
 figuur, die uit SEBA aangehaald wordt, hoe
 zeer naar dezelve gelykende, was, volgens
 de beschryving, van een Brasiliaanfche Zee-
 Krab, die aldaar *Aratu-Pinima* of ook *Guan-
 bumi* geheten wordt, ontleend, en by den
 Heer GRONOVIVS, hoe omftandig ook over
 de Nederlandfche Krabben, waar van zyn Ed.
 zevenderley Soorten opgeteld heeft (*), zoek
 ik

(*) Naamelyk niet in zyne *Fauna Belgica*, een Werk dat
 deeze Heer voorgenomen hadt uit te geeven, weshalve
 het door Doktor BASTER als reeds uitgegeven wordt ge-
 meld: maar in *Act. Helvet. Phys. Math. Med.* VOL. V. p.
 360; alwaar het vervolg is van zyne gebrekkelyke Lyst der
 Nederlandfche Infekten.

ik te vergeefs naar deeze. Zyne eerfte , naamlyk , die dan de Breedpoot van RONDELERIUS zyn zou , hadt de ééne Schaar grooter dan de andere , dat in deeze geen plaats heeft , en die andere , thans door zyn Ed. als een Zeeuwfche opgegeven (*) , kan het ook niet zyn , om dat het Rugfchild die twee groote wederzydfe Doornen , van de Stekelkrab , ontbreken . Die van PLANCUS en BARRELIER zullen zekerlyk Italiaanfche of vreemde zyn . De onzen vallen in lang zo groot niet als de gewoone Strandkrabben , van de voorgaande Soort .

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Dit Krabbetje was , in het Kabinet des Konings van Sweeden , *Hondskrab* getyteld . Doktor Scopoli zegt , dat het Volk , aan de Adriatifche Zee , 'er den naam van *Mafinetta* aan geeft , hoewel zy de gemeene Strandkrabben , anders *Granci* , ook wel eens zo noemen . Het Rugfchild is een weinig breeder dan lang , en het tweede Lid der Armen , zegt hy , tweetandig , daar ik echter in de onzen maar een groote dikken fpitfen Tand of Doorn aan waarneem . Het wordt onder de Sweedfche Dieren niet opgeteld .

(24) Krab , die ruig is , hebbende het Rugfchild XXIV:
Dormia.
We-Venynige

(*) *Zooph. Gron.* Fascic. II. p. 222. N. 958. Want zo die Soort alleen van de Stekelkrab , N. 956 , door de agterfte Pooten verfchilt , kan het zekerlyk ons Porfelein - Krabbetje niet zyn , het welk , bovendien , de agterfte Pooten niet bekwaam heeft om te loopen .

(24) *Cancer brachyurus* , hirsutus , Thorace utrimque den-

wederzyds getand, de agterste Pooten ieder met twee Klaauwen.

Volgens myn Voorwerp, het welk meer dan een Vuist groot is, hebben de dubbelde Klaauwtjes plaats aan de twee paar agterste Pooten, gelyk by RUMPHIUS; doch niet aan alle de Pooten, gelyk in die van SEBA. Ook is de myne overal ruig en heeft by zig een Ruggedekzel van Hoornagtige zelfstandigheid: weshalve zy, mooglyk, de Ruitergenoemd wordt. De Haarigheid aan het Lyf is bruin of graauw, maar de Schaaren zyn wit en glad.

LINNÆUS verhaalt, dat deeze Krab zig in de diepte der Indische Zee onthoudt en Venynig is. RUMPHIUS, evenwel, dringt niet sterkaan op dit laatste, meenende dat het denkbeeld, 't welk ons Volk dienaangaande heeft, meest van de leelyke gedaante deezer Krab afkomstig zy. Hy noemt Natiën op, die dezelve zonder schroom eeten, na dat zy op Kolen gebraden zyn; al't 't Vleesch van 't zwarte Bloed of de bruine vogtigheid, die grootendeels het Lighaam van deeze Krabben opvult, afzonderende. Opdergelyke manier, zegt hy, kunnen ook de Visschen, die men Opblaazers noemt, zonder hinder van de Menschen gegeten worden, als ze maar het Vleesch weeten af te scheiden van de
Sly-

rato, Pedibus posticis Unguibus geminis. *Amen. Acad. VI.*
P. 413. N. 96. Cancer lanosus, RUMPH. *Amb. T. XI. f. 1.*
SEB. *Kabin. T. XVIII. f. 1.*

Slymige Aderen, waar in het Kwaad steekt. V.
 En, de geheele Venynigheid der Krabben komt, AFDEEL
 volgens hem, uit, opeen worgende en duizelig LXXXII.
 maakende kragt, die men somtyds met enkele HOOFD-
 Syroop of eenige Vettigheid verdryven kan (*). STUK.
 Mischien heeft deeze, by LINNÆUS, daar van
 den naam van *Dormia* gekreegen.

(25) Krab, die het Rugfschild effen en weder- XXV.
 zyds vyftandig heeft, de Schaaren veel- FeriatuŒ.
 boekig ovaal en de Armen met één Tand. FeeŒtige.

Ik begryp naauwlyks, hoe dat de zeldzaame
 gladde Zee-Krab van RUMPHIUS tot deeze Soort
 kan betrokken zyn, van wier eigenschappen ik,
 by dien Autheur, niets gemeld vindt. Moog-
 lyk heeft zy dien bynaam wegens de lekkerheid
 van haar Vleesch. Zy is uit Indie afkomstig.

(26) Krab, die het Rugfschild effen en gekar- XXVI.
 teld, met de agterŒte boeken uitgebreid vyf- Granula-
 tandig en van agteren geknot, de Schaa- tus.
 ren gekamd heeft. Korrelige.

De

(* In de *Wysgeerige Verhandelingen* van BRADLEY, over
 de *Werken der Natuur*, bladz. 80, vindt men zelfs aange-
 merkt, dat sommige Soorten van Krabben zeer vergiftig zyn.

(25) *Cancer brachyurus*, Thorace lzvi utrimque quinque-
 dentato; Manibus multangulis ovatis, Carpis unidentatis. M.
 L. U. 437. RUMPH. *Amb. Tab. VI. f. P. PET. Amb. T. I.*
f. 6.

(26) *Cancer brachyurus*, Thorace lzvi crenulato, angulis
 posticis dilatato. quinquedentatis, posticeque subtruncato; Ma-
 nibus cristatis. SEB. *Kabin. III. T. 19. f. 13. Canceri Che-*
lis crassissimis. CATESB. Carol. II. p. 36. T. 36.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De dikte der Schaaren en Pooten is, volgen- de aangehaalde afbeelding van SEBA , aanmer- kelyk in deeze zeer zeldzaame en sierlyke Bloem- agtige Krab van Ambon , welke de Heer DE GEER , uit Amerika , in zyn Kabinet gekree- gen hadt , en LINNÆUS van Algiers . Het ver- hevenronde Schild , eenigermaate geknobbeld , is aan de agterfte hoeken breeder en vyftandig , voor het overige aan den rand gekarteld : de Snuit tweekwabbig en Stomp : de Schaaren ge- knot , gekamd en met een Doorn gewapend aan den grondsteun .

XXVII.
Pagurus .
Zee-Krab .

(27) Krab , die het *Rugschild* wederzyds *stomp* met negen plooijen , en de Schaaren met zwarte tippen heeft .

De algemeene naam van Zee - Krab past op deeze Soort , welke den Ouden bekend geweest is onder den naam van *Pagurus* , die ook taame- lyk algemeen is , als een Schepzel betekenende , het welk zig onthoudt op steile , klippige plaatfen . Deszelfs Korst of Schild is , in 't ron- de , met negen Kerven als Geutswys ingesnee- den , volgens BELLONIUS , die verhaalt , dat dee-

(27) *Cancer brachyurus* , Thorace utrimque obtuse novem- plicato , Manibus apice atris. *Faun. Suec.* 2023. Ed. I. N. 1244. *It. Westgoth.* 173. *Mus. Ad. Frid.* I. p. 85. SCOP. *Carn.* 125. GRON. *Zooph.* 967. BELL. *Aquat.* 368. RON- DEL. *Pisc.* 560. GESN. *Aquat.* 155. ALDR. *Exfang.* 186. JONST. *Exfang. Aquat.* T. V. f. 2. BRADL. *Nat.* T. 2. f. 4. RUMPH. *Amb.* T. XI. f. 4.

deze Krab wel zo groot wordt als eens Menschen Bekkeneel. RONDELETIUS tragt uit ARISTOTELES te bewyzen, dat de *Pagurus* de waare *Maja* zy van dien Philosooph, dus wegens de grootte genaamd, waar in zy alle andere Krabben overtreft, als eene Moeder- of Voedster-Krab ten opzigt van de overigen aangemerkt zynde. Hierom wordt zy in Engeland de grootte of *Paarde-Krab*, en van de Vischers *the Pungger* geheten. Deeze is het, waar van de Schaaren oudtyds aangepreezen zyn onder de Winkelmiddelen. De Italiaanen noemenze *Granciporro*, en de Duitschers geeven 'er den naam aan van *Tasfchen-Krebs*, dat is Beurs-Krabbe. Aan de Kust van Noorwegen wordt zy, zo wel als in Sweeden, overvloedig gevangen volgens het Berigt van KALM, die daar van aldus spreekt (*).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ Deeze Soort, zo wel *Krabba* als *Palltas*. De sterkste Dieren.
 „ *ka* genaamt, onthoudt zig meest op Slykeri-
 „ ke Modder- of ook op Zandgronden; doch
 „ zeldzaam op plaatsfen die Klippig of met
 „ Steenen zyn. Onder alle bekende Dieren
 „ houdt men deeze, naar haare grootte, voor
 „ de sterkste; want zy zyn in staat, om met
 „ een zo zwaar stuk Lood, byna, als zy zelf
 „ zyn, te gaan kuijeren. Het is ook een Vis-
 „ scher niet te raaden, dat hyze met de Han-
 „ den

(*). *Stokb. Verhand. X. THEILL. p. 195, 196.*

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ den vatte, of ze dicht aan zyn bloote Voeten komen laat: want men heeft voorbeelden, dat zy Vingers of Toonen, even als een Koolsblad, met de Schaaren hebben afgebroken. Men bereidtzte op verscheide manieren tot Spyze: zy worden of in haar eigen Schaal, met eenige Speceryën daar in gestoken, op gloeiende Kolen gebraden, of in Water gekookt, enz. Van de voornaamste Luiden worden zy altoos voor een Lekkerny gehouden, wanneer zy goed om te eeten zyn, dat is van St. Michiel tot Allerheiligen, en dan gaan zy in sijnakelykheid de Kreeften te boven: maar vervolgens degen zy niet veel, en zyn meest ledig van Schaal. Buiten dien tyd wordt het Vleesch voor lok - aas aan de Vischhoeken gebruikt”.

† Bladz.
335.

Gedagte Kenmerken onderscheiden deeze genoegzaam van de Strand - Krabben, hier voor beschreeven †, die echter zeer naa met dezelve vermaagschapt en in eigenschappen overeenkomstig zyn. Ik heb daar van, in de inleiding van dit Hoofdstuk, genoegzaam gesproken. Hoe de Koperkrab van RUMPHIUS, dus wegens haare glinsterend roode of Bronsagtige Kleur genaamd, die ook wel is waar zwarte Schaaren heeft, doch in de Indische Zee zeldzaam voorkomt, en niet tot Spyze wordt gebruikt, tot deeze Soort betrekkellyk zy, kan ik niet begrypen.

KRABBen, met het Rugfchild van boven
ruig of Stekelig.

- (28) Krab, die het Rugfchild rondagtig, ruig en op zyde ftomp, de Schaaren Eyvormig en gedoornd heeft.

V.
AFDEEL;
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
XXVIII.
Chabrus.

Deeze, in 't Kabinet van de Koningin van Sweeden zig bevindende, was uit de Indifche Zee afkomstig.

- (29) Krab, die het Rugfchild ruig en rimpe-
lig, wederzyds met éenen Tand, de Smit
tweeandig heeft.

XXIX.
Lanatus.
Wollige.

In de Middellandfche Zee was deeze gevangen, die het Schild platagtig, oneffen, met groefjes, van vooren geknot heeft, met twee Tandén tusfchen de Oogen, één daar buiten, en in 't midden van de Zyde, wederzyds, een uitfteekende Tand. De Schaaren zyn glad, de Armen gehaaid. De twee voorfte paaren van Pooten zyn lang, de twee agterfte paaren kort en op de rug ftaande, aan de tippen met haakige Klaauwen. Men kan de Aanmerkingen van den Heer VosMAAR daar over nazien (*).

- (30) Krab, die het Rugfchild ovaal, ruig en

XXX.
Arantus.
ge-
Spinnekops
Krab.

(28) *Cancer brachyurus*, Thorace hirto suborbiculato muti-
10, Manibus ovatis muricatis. M. L. U. 438

(29) *Cancer brachyurus*, Thorace hirto rugoso, utrimque unidentato, Rostro bidentato. PLANC. *Conch.* p. 36. T. V. f. 1.

(*) *Uitgezogte Verhand.* X. DEEL, bladz. 129.

(30) *Cancer brachyurus*, Thorace hirfuto, ovato, tubercula-

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

geknobbeld heeft, met de Snuit gevorkt en de Schaaren Eywormig.

Gemeenlyk noemt men deeze Zee-Spin, doch het zal die niet zyn, waar aan, in 't Hoogduitsch, de naam gegeven wordt van Duivels-Krab, als welke, door de grootte en menigte van Doornen op het Schild, zig genoegzaam onderscheidt. Zy gelykt veel naar de voorgaande en volgende Soort.

XXXI.
Rostratus.
Snuitige.

(31) Krab, die het Rugfchild omgekeerd Hartvormig, de Rug met twee regt op staande Doornen; de Schaaren langwerpig en op zyde plat heeft.

Deeze komt, zo wel als de voorgaande, in de Europifche Zee voor. Die van de Sweedfche Kust is klein en morfing, met het Rugfchild voorwaards in een Snuit uitlopende en de Sprieten met Borftelhaairtjes bezet. De Schaaren hebben dunne punten en aan den grondfteun twee ftompe Doornen.

XXXII.
Hirtellus.
Ruige.

(32) Krab, die het Rugfchild ruig en wederzyds vyftandig heeft; de Schaaren aan den buitenkant gedoornd.

In

to, Rostro bifido, Manibus ovatis. *Faun. Suec.* 230. M. L. U. 439. It. Scan. 312. JONST. *Exfuzg. Aquat.* T. 5. f. 13.

(31) *Cancer brachyurus*, Thorace pubescente obcordato; Dorsis Spinis duabus erectis; Manibus oblongis compressis. *Faun. Suec.* 2027.

(32) *Cancer brachyurus*, Thorace hirtis, utrimque quinque-dentato, Manibus extus muricatis. *Faun. Suec.* 2029.

In de Noorder Oceaan is, door den Heer MARTIN, een zeer klein Krabbetje waargenomen, dat deeze Kenmerken heeft.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK,

- (33) Krab, die het Rugfchild Haairig, ovaal; van vooren stomp, van agteren drietandig heeft.

XXXIII.
Cybaeus.
Vezelige.

Deeze, in 't Kabinet van de Koning van Sweden zig bevindende, was uit Oostindie afkomstig. De aangehaalde figuur van RUMPHIUS heeft geen de minste ruigte. EDWARDS heeft een zeer Haairig Krabbetje, van de Kaap der Goede Hope, afgebeeld (*).

- (34) Krab, die het Rugfchild Haairig en wederzyds drietandig; de Smit tweetandig en op zyde ééntandig heeft.

XXXIV.
Muscopus.
Mosdraager.

Deeze heeft de grootte van een Eikel, en is in de Middellandsche Zee, door den Heer BRANDER, waargenomen. RUMPHIUS zegt, dat men de zogenaamde Venynige Krab *, in de Am-
bonfche Taal, de Mosdraager noemt.

* Zie
Bladz 333.

(35)

(33) *Cancer brachyurus*, Thorace villoso ovato, antice obtuso, postice tridentato. M. L. U. 440. RUMPH. *Amb.* T. X. f. D?

(*) *Gleanings*. TOM. II. T. 286. p. 164.

(34) *Cancer brachyurus*, Thorace villoso utrimque tridentato; rostro bidentato, lateribus unidentato. *Syst. Nat.* XII.

I. DEEL. XIII. STUK.

Y 5

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

XXXV.
Tribulus.
Gedoorn-
de,

(35) Krab, die het Rugfchild met agt Doornen heeft, de Pooten Draadagtig, de Snuit gevorkt.

Deeze heeft het Schild Hartvormig, verheven rond met vier Knobbels, waar van twee op zyde en één kleinere daar tusfchen, als ook één naar de Rug toe, ieder met een regt opftaande Doorn of Stekel; hoedanigen 'er nog twee van agteren zyn en twee naar de Snuit toe, die in tweeën gefpleten is en oogluikende. De Pooten zyn Draadagtig dun, ongewapend. Zy is door den Heer LOGIE te Kadix gevonden.

XXXVI.
Punctatus.
Gestippel-
de.

(36) Krab, die het Rugfchild ovaal en geftippeld heeft, van agteren drietandig.

In Oostindie zo wel als in Westindie, in Carolina en Jamaika, wordt de woonplaats gefield van deeze Soort, die de Snuit uitgerand, met een ftompen Stekel wederzyds heeft; de Schaaften langwerpig, met roode Stippen, van onderen effen: de Pooten wollig ruig.

XXXVII.
Personatus.
Gemaskerde.

(37) Krab, die het Rugfchild ruig, ongelyk, en we-

(35) *Cancer brachyurus*, Thorace Spinis octo, Pedibus Filiformibus, Rostro bifido. *Syst. Nat.* XII.

(36) *Cancer brachyurus*, Thorace ovato punctato, postice tridentato. *Syst. Nat.* XII. RUMPH. *Amb.* T. X. f. C? BROWN. *Jam.* T. 42. f. 3.

(37) *Cancer brachyurus*, Thorace hirta inæquali, utrimque quinqueidentato; Rostro quadridentato. *Syst. Nat.* X.

wederzyds vyftandig , de Snuit viertan-
dig heeft.

V.
AFDEEL,
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

In de Middellandsche Zee komt deeze voor, die de grootte van een Appel heeft en rood is van Kleur. De Snuit is in tweeën gedeeld, Elsvormig , ruig of ruuw , met een Haairigen korten Tand , van vooren , aan ieder zyde ; en een Borstel wederzyds aan den grondsteun van de Staart. Het Rugfchild ovaal , aan den rand met vyf Doornen , en op de vlakke geknob. beld. De Schaaren effen , en agterwaards twee- tändig. De twee agterfte Pooten fchynen bo- ven de anderen geplaatst te zyn.

KRABBE N , met het Rugfchild van boven
gedoornd.

(38) Krab , die het Rugfchild Wollig ruig , met
twaalf Doornen ; de Snuit gevorkt heeft.

XXXVIII.
Dodecos.
Twaalf-
doornige.

In Spanje is deeze waargenomen , die de groot- te heeft van een Huis-Krekkel , en dus onder de allerkleinfte Krabbetjes behoort , vershil- lende van de Spinnkop-Krab , doordien het Lyf niet plat is , maar verhevenrond.

(39) Krab , die het Rugfchild rimpelig , kaal ,
aan

XXXIX.
Haftatus.

(38) *Cancer brachyurus* , Thorace pubescente , Spinis duo- decim ; Rostro bifido. *Syft. Nat.* XII.

(39) *Cancer brachyurus* , Thorace rugoso nudo , margine atrimque octo-dentato , postico maximo ; Palmis posticis ova- tis. *Syft. Nat.* XII.

I. DEEL. XIII, STUK.

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

aan den rand wederzyds met agt Tanden heeft, waar van de agterste grootst: de agterste Palmen ovaal.

XL.
 Puber.

(40) Krab, die het Rugfchild rimpelig ruig, wederzyds met vyf Tanden, en de agterste Palmen ovaal heeft.

Deeze beiden zyn door D. WILKE in de Adriatische Zee gevonden. De eerste heeft de Palmen van vooren tweetandig en de Schaaren gehoekt.

XLI.
 Maja.
 Duivels-
 Krab.

(41) Krab, die het Rugfchild gedoornd heeft, met de Schaaren dik en gedoornd, hebbende de punten als Kwasten ruig.

Deeze is het, die men in Noorwegen *Trold-* of *Teufels-* dat is *Duivels-Krab* noemt, zo wegens de ontzaglyke gedaante, als wegens de langte haarer Pooten, en misfchien ook wegens een ingebeelde eigenschap, dat zy, door de verwisfeling van Kleur, de verandering van het Weer voorfpellen zouden. Zeker Heer fprak 'er op dergelyke manier van, willende dat, Re-
 gen-

(40) *Cancer brachyurus*, Thorace rugoso villofo, utrimque quinquedentato, Palmis posticis ovatis. *Syst. Nat.* XII.

(41) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, Manibus Ventrificis Spinosis, digitis penicillato-hirsutis. *Faun. Succ.* Ed. II. 2031. SCOP. *Carn.* 1126. *It. Sean.* 327. Maja MATTH. *Dioscor.* 229. JONST. *Exfang. Aquat.* T. 5. f. 5. Maja forma GESN. *Aquat.* 152. Maja alia. ALDROY. *Crust.* 184. GRON. *Zooph.* 973.

genagtig Weer op handen zynde , de Schaal ^{V.}
 geheel zwart en kleverig wierd , als met Pek ^{AFDEEL}
 bestreeken ; het welk tegen helder Weer in ^{LXXXII.}
 rood , ja bleek Menie-rood , overging (*) : ^{HOOFD-}
 doch , wanneer zy wel gedroogd zyn , blyft ^{STUK.}
 de roode Kleur onveranderlyk. Aan de Kus-
 ten van den geheelen Atlantifchen Oceaan komt
 dit Schepzel voor , het welk sommigen ook wel
 de Zee-Spin noemen ; doch de Ouden hebben
 het de Wyfjes-Maja geheten , om het dus van
 de gewoone groote Zee-Krabben * , die eet-
 baar zyn , te onderscheiden. De Visfchers , aan
 de Adriatifche Zee , noemen deeze Krabben
Grancevoli.

*Zie
 bladz. 349.

(42) Krab , die het Rugfchild gedoornd heeft , ^{XLII.}
 de Armen langer dan het Lyf , met gaa- ^{Longima-}
 pendende Schaaren , die krom gepunt zyn. ^{nus.}
 Langge-
 armde.

Geen beter uitdrukking weet ik voor de Ken-
 merken van deeze Soort , die wegens de lang-
 te der Armen of Schaarpooten , welke tevens
 ook

(*) Rarum certe est Naturæ Spectaculum , quod cum Sta-
 tus Cœli pluvius & madidæ Ventorum procellæ ingruant ,
 ex omni tum parte nigrescat Testa , tanquam Pice obducta ;
 Serenitate autem Cœli instante , in rubedinem , & quidem mi-
 niatam , dilutam , vergat. *Nov. Litt. Mar. Balbici. Ann.*
 1699. Mens. April. p. 118.

(42) *Cancer brachyurus* , Thorace aculeato , Manibus Cor-
 pore longioribus , Digito patulo , Pollice curvato. M. L. U. 441.
 RUMPH. *Amb. T. VIII. f. 2* , PET. *Amb. T. 2. f. 15* , SEB.
Keb. III. D. T. 20. f. 12.

I. DEEL. XIII. STUK,

V. ook gedoornd zyn, den bynaam draagt. Zy
 AFDEEL. LXXXII. komt, gelyk de volgende, uit Oostindie.

HOOFD.

STUK.

XLIII.

Horridus.

Rots Krab.

(43) Krab, die het Rugfchild ftomp gedoornd
 heeft, de Armen dik geknobbeld en de Staart
 met gaatjes.

Deeze is, onder den naam van Oostindifche Rotskrab, zeer bekend, maar niet gemeen, en by RUMPHIUS, op Tab. IX, zeer fraay afgebeeld; doch het blykt, dat geen der aangehaalde Figuuren van SEBA daar mede overeenkomstig zy: want de lange puntige Doornen, die dit Dier *afgryzelyk* zouden maaken, ontbreken zekerlyk daar aan. Het fchynt my ook een geheel ander Voorwerp uit de Zee van Noorwegen te zyn, door Doktor BASTER aan GRONOVIUS gefchonken, 't welk maar zes Pooten om te loopen heeft: niettegenftaande hetzelve door den laatstgemelden Heer alhier t'huis gebragt wordt (*). LINNÆUS, 't is waar, zegt thans (†), dat deeze Soort maar agt Pooten, niet de Armen daar onder begreepen, heeft; doch uit myne Amboinsche Rotskrab, volmaakt met die by RUMPHIUS overeenkomende, blykt

(43) *Cancer brachyurus*, Thorace obtuse aculeato, Manibus ovatis, Caudâ cariosâ. M. L. U. 442. RUMPH *Amb. T. IX. f. 1.* PET, *Amb. T. 1. f. 7.* SEB. *Kab. III. T. XVIII. f. 10.* & Tab. XXI. f. 1, 2, 3.

(*) *Zooph. Gronov. p. 227.*

(†) *Pedes octo tantum cum manibus. Syst. Nat. XII. p. 1047.*

blykt het tegendeel. Waarfchynlyk zal men zig door de afbeelding, in welke niet meer dan zes Pooten, behalve de Armen, zyn vertoond, of door de gebrekkelykheid van het Voorwerp hebben laaten bedriegen (*). Immers, dit is zeker, dat onze Oostindifche Rotskrabben, indien zy 'er geene verlooren hebben, aan het volle getal van Pooten niets ontbreekt en dat zy 'er weezentlyk agt hebben, doch die veel korter en dunner zyn dan de Armen of Schaar-pooten (†). In de myne vindt ik de Staart met gaatjes, 't welk de uitdrukking van *Cauda cariosa* fchynt te billyken: maar men zou moeten onderzoeken, of dit altoos plaats had in deeze Soort.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

(44) Krab, die het Rugfchild gedoornd heeft, de Snuit in tweeën gefpleeten en gekamd, de Armen *Spilrond*. XLIV.
Cristatus.
Gekande.

On-

(*) Zo dat het nazien der afbeeldingen, daar omtrent, niet genoegzaam is. Zie BASTER. *Natuurk. Uitfpanningen*, II. DEEL. pag. 6.

(†) Nog verwonderlyker is 't, dat de Heer GRONOVIVS gedagte Amboinsche en zyne Noordsche Krab tot eene zelfde Soort betrokken hebbe; terwyl de laatsgemelde van zyn Ed. gezegd wordt de Armen of Schaar-pooten, byna, de helft korter te hebben dan de overige Pooten, en in de Amboinsche Rotskrab zyn de Armen ten minste tweemaal zo lang als de andere Pooten.

(44) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, rostro bifido cristato, Manibus teretibus. M. L. U. 443. RUMPH. *Amb.* T. VIII. f. I. PET. *Amb.* T. V. f. II, GRON. *Zooph.* 975.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. Onder de Oostindische Gedoornde Krabben
 AFDEEL. komt deeze als de eerste voor, by RUMPHIUS,
 LXXXII die zegt, dat men haar, in de Amboinsche Taal,
 HOOFD- de Mosdraager noemt, dewyl zy altoos met
 STUK. Zee-Mos bedekt is, dat zig aan de Doornen
 van het Schild hecht. Zy voert, in die Taal,
 nog een anderen naam, om dat zy zig, by
 Stormagtig Weer, in de holligheid der Koraal-
 steenen verschuilt. Men vindt haar op 't Strand,
 by afloopend Water, onder de Klippen, doch
 nooit op 't drooge. Men eetze niet, om dat
 'er weinig Vleesch aan is en het Lyf meest ge-
 vuld met een bruine Vogtigheid.

XLV. (45) Krab, die het Rugschild gedoornd heeft;
Superciliosus. met driepuntige Stekels by de Oogen; de Ar-
 men Spilrond.

XLVI. (46) Krab, die het Rugschild gedoornd heeft;
Cornutus. de Snuit met Hoornagtige Stekels die ge-
 baard zyn; en de Armen Spilrond.

XLVII. (47) Krab, die het Rugschild gedoornd heeft, de
Lengipes. Schaaren ovaal en ruuw, de agterste Poo-
 ten langst.

(48)

(45) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, Spinis oculari-
 bus ramofo-trifidis, Manibus teretibus. M. L. U. 444.

(46) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, Rostro Spinis
 Corniformibus barbatis, Manibus teretibus. M. L. U. 445.

(47) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, Manibus ovatis
 scabris, Pedibus posterioribus longissimis, M. L. U. 446. RUMPHIUS
Amb. T. VIII. f. 4.

- (48) Krab, die het Rugfchild van agteren met één Doorn en oneffen heeft, de Pooten van het tweede Paar zeer lang.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
XLVIII;
Spinifer.

Alle deeze Oostindifche Krabben bevonden zig in het Kabinet van de Koningin van Sweeden.

- (49) Krab, die het Rugfchild oneffen heeft, met één Doorn van vooren en één by de Staart.

XLIX.
Germanus.
Noordfche.

Deeze is door den Heer BRUNNICHE aan 't Eiland Faroë, in de Noorder Oceaan, waargenomen, doch van LINNÆUS niet gezien. Zy heeft het Lyf naauwlyks grooter dan een Luis en glad: het Voorhoofd tusfchen de Oogen uitpuilende, met een breed ovaal Plaatje, dat holrond is, en eindigt in een fterken Doorn. De Sprieten zyn weinig langer dan die Doorn. Het Rugfchild is oneffen, en geeft in 't midden een fterken Doorn uit, die waterpas legt en zig uitftrekt over de Staart heen, welke Spilrond is en bestaat uit vyf knobbelige Leedjes. De Schaaren zyn ovaal en glad.

KRAB-

(48) *Cancer brachyurus*, Thorace postice uni-aculeato inæquali, Pedibus secundi Paris longissimis. M. L. U. 447. RUMPH. *Rar.* T. VIII. f. 3?

(49) *Cancer brachyurus*, Thorace inæquali, Spinâ alterâ Frontis, alterâ supra Caudam. †. *Syst. Nat.* XII.

V.

AFDEEL.

LXXXII.

HOOFD-

STUK.

L.

Cruenta-

tus.

Bloedroo-

de.

KRABBen met het Rugfchild oneffen.

(50) Krab , die het Rugfchild knobbelig heeft
en Bloedkleurig , de Snuit liniaal , geknot.

In de Middellandfche Zee vindt BRANDER deeze , wier Rugfchild van grootte en gedaante is als dat van de Spinnepop-Krab , van boven zeer bezet met ongelyke Knobbels , die aan 't end wit gevlaakt zyn : de Snuit is overal even breed , geknot , met een Tand wederzyds by den grondfteun , de Schaaren langwerpig , effen , aan het Lyf agterwaards tweetandig , alle de Pooten Aderspattig geknobbeld.

De Kleur en woonplaats zou hier die groote Marfiliaanfche Krabben , welke zo zeer naar de Zeefpiinnen gelyken , fchynen t'huis te brengen , indien zy volkomen met de gedagte befchryving overeenkomstig waren . Ik heb 'er een , met het Lyf by de vier Duimen lang en breed , en de Schaaren drie Duim lang , dat is langer dan het middelste Lid der Armen ; het welk Doktor SCOPOLI , met zyne uitdrukking omtrent deeze Soort van Krabben , fchynt te bedoelen (*). De enden der Schaaren zyn , gelyk in de groote Zee - Krabben , zwart.

(51)

(50) *Cancer brachyurus* , Thorace tuberculoso fanguineo ,
Roſtro lineari truncato. *Syſt. Nat. XII. SCOPOLI Carn. 1134.*

(*) *Manus Ulnâ longiores* , &c.

(51) Krab, die het Rugſchild wrattig, bultig, V.
 halfronde, aan den rand gekarteld heeft. AFDEEL

LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Deeze Indifche bevondt zig in het Kabinet van
 de Koningin van Sweeden.

LI.
Hepaticus.
Leverkleu-
rige.

(52) Krab, die het Rugſchild met Striemen ee-
 nigermaate Geutswyze ingedrukt heeft en LII.
 bultig, van vooren driekwabbig. Calappa
Klappus-
Krab.

Sommigen geeven den naam van Hanekams-
 Krab of Zeehaan aan deeze, welke veel eige-
 gener Klappus Krab getyteld wordt, volgens
 RUMPHIUS, om dat zy de gefalte byna van
 een halve Kokos - Noot heeft, die men in Oost-
 indie gemeenlyk Kalappus of Klappernoo-
 ten noemt. Haar Schaaren alleen, wel-
 ke zy altoos tegen 't Lyf aangevoegd houdt,
 hebben de gedaante van een Hanekam, aan de
 bovenkant. Zy zyn ongemeen breed en bedek-
 ken het Lyf van vooren. De Striemen zyn, in
 myn Voorwerp, 't welk overdwars by de vyf
 Duimen haalt, zo zichtbaar niet, of zo diep
 niet ingedrukt, dat het Schild van agteren zig
 als met Watergolfjes getekend zou vertoonen;
 gelyk men by SEBA vindt: maar het is aldaar
 bla-

(51) *Cancer brachyurus*, Thorace verrucoso, gibbo, semi-
 orbiculato, margine ferrato. M. L. U. 448.

(52) *Cancer brachyurus*, Thorace strigis sub-imbricato, gib-
 bo, antice trilobo. M. L. U. 449. PET. Gaz. T. 75. f. II;
 RUMPH. *Amb.* T. XI. f. 2, 3. SEB. *Kab.* III. T. 20. f.
 7, 8.

V.
AFDEEL.
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

bladerig ingesneeden. Ook maaken de gedagte breede Schaaren het Lyf, van vooren, als driekwabbig. Het fchynt dat deeze Soort, zo wel in West- als in Oostindie, gevonden worde. Hoe het Bloemagtig Krabbetje van SEBA hier toe behooren kan, is my duister (*).

LIII.
Graphicus.
Stomp-
neus.

(53) Krab, die het Rugfchild met Striemen op zyde, en van vooren fomp heeft.

Als een der raarfte Oostindifche Krabben wordt deeze by SEBA aangemerkt, die dezelve een Zee-Krab noemt, zynde van Kleur hoogrood met bleekgeel gemarmerd; hoedanigen ik 'er heb, van dergelyke grootte en gedaante, als die aldaar, van boven en van onderen, is afgebeeld; doch de myne hebben alle de Pooten met taamelyk lange, ftyve Haairtjes, inzonderheid aan 't Voetend, bezet. De Schaaren zyn ongemeen breed, en hebben het eerste Lid der Armen driekantig, op de kanten ftekelig en aan de binnenzijde als gekamd. Men vindt deeze Krabben ook inde Westindiën, en aan het Eiland Adfcenfion, in de Atlantifche Zee; ja, in de Middellandsche, volgens den Heer GRONOVIVS, van waar mooglyk zyn Voorwerp, dat witagtig van Kleur was, met eenige

(*) *Cancer fofculofus*. SEB. *Kab.* III. D. T. XIX. f. 24. Volgens GRON. *Zooph.* Fasc. II. N. 959.

(53) *Cancer brachyurus*, *Thorace frigis lateralibus*, *Fronte retufa*. *Amæn. Acad.* IV. p. 252. T. Ifi. f. 10. *Pagurus maculatus*. CATESB. *Car.* II. T. 36. f. 1. SEB. *Kab.* III. T. XVIII. f. 5, 6. GRON. *Zooph.* 966.

ge roode streepjes en stippen , afkomstig zal
zyn geweest.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
LIV.
Aeneus.
Koperkrab.

(54) Krab, die het Rugfchild zeer rimpelig en
stomp, aan beide zyden vierkwabbig, heeft.

De Bronsagtige Kleur moet den bynaam gee-
ven aan deeze weinig van de voorgaande ver-
schillende Oostindische Krab.

(55) Krab, die het Rugfchild knobbelig, plat-
agtig, aan den rand gedoornd en de Schaa-
ren van onderen gekamd heeft.

LV.
Scruposus.
Ruuwe.

Deeze Oostindische bevondt zig, zo wel als
de voorgaande, in 't Kabinet van haar Koning-
lyk Sweedsche Majesteit.

KREEFT-KRABBEEN, met een Staart doch zon-
der Vinnetjes.

Na de beschryving der weezentlyke Krab-
ben , die geen eigentlyk zogenaamde Staart heb-
ben (*), komen wy tot beschouwing van een
mid-

(54) *Cancer brachyurus*, Thorace rugosissimo obtuso utrim-
que quadrilobo. M. L. U. 451.

(55) *Cancer brachyurus*, Thorace tuberculato, planiuscu-
lo, margine aculeato, Chelis margine inferiore cristatis. M.
L. U. 450.

(*) Want een Staart betekent, in de gewoone Spreekma-
nier, iets dat nasleept, of los van het Lichaam is; daar de
Staat der Krabben altoos tegen het Lyf aangevoegd en zoda-
nig zig vertoont, dat sommigen die een Schorteldoek genoemd
hebben. Zie BRADLEY. *Wysg. Verhand. van de Werken
der Natuur.* bl. 81.

V. middelflag, dat men naauwlyks tot de Krabben
 AFDEEL. betrekken kan, naauwlyks tot de Kreeften. Ik
 LXXXII. geef 'er derhalven, alzo zy in 't midden geplaatst
 HOOFD. zyn, den naam van KREEFT-KRABBen aan;
 STUK. want zy hebben iets van beiden. Dewyl de
 meesten, tot beschuttinge van haar week Lig-
 haam, de ledige Hoorens van Schaaldierengaan
 bewoonen, (deswegen in 't Engelsch *Wrongbeirs*
 genoemd wordende,) zo heeft LINNÆUS 'er, in
 deeze Verdeeling van dit Geslacht, den naam
 van *Cancri Parasitici*, (dat men Schuifelaars zou
 kunnen vertaalen,) aan gegeven, en telt daar
 van zes Soorten op, die hier agter elkander
 volgen.

LVI.
Latro.
 Beurskrab.

(56) Kreeft-Krab, die het Rugfchild door
 Naaden in vieren verdeeld, de Staart een-
 voudig en van onderen Buikig heeft.

In 't Latyn noemt men deeze *Cancer crumenatus*, dat is Beurskrab, volgens RUMPHIUS, wegens den grooten Zak, dien zy onder de Staart heeft. Men moet haar wel onderscheiden van de groote of gewoone Zee-Krabben, die de punten der Schaaren zwart hebben; welke, wegens de dikte van haar Lighaam, door de Duitschers *Tasjckenkrebse*, dat ook zo veel byna als

(56) *Cancer submacrourus*, Thorace futuris quadrifido, Caudâ simplici subtus ventricosâ. *Syst. Nat.* XII. *Cancer crumenatus*. *Rumph. Amb.* Tab. IV. Fig. H, I. Bourfâtes. ROCHEF. *Antill.* I. C. 21. SEB. Kab. III. T. XXI. f. 1, 2.

als Beurskrabben betekent, doch in Sweeden en Noorwegen gemeenlyk maar *Krabba*, dat is Krabben, genoemd worden.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Beurskrab.

De gedagte Beurskrab komt niet voor, dan in de Indiën, alwaar zy zig in gaten en kloven der Rotfen over dag verschuilt, komende nooit in 't Water. Des nagts, en meest by donkere Maan, komt zy te voorschyn om haare Kost te zoeken, die voornaamelyk schynt te bestaan in Kokos-Nooten: ten welke einde deeze Krabben by de Boomen opklimmen, en die afknypen met haare Schaaren, dezelve dan wederom opzoekende en kraakende; het welk een ongemeene kragt in dit Dier te kennen geeft (*). Het moet derhalve ook van aanzienlyke grootte zyn. De Kleur, zegt RUMPHIUS, is meest blaauw; doch die, welke in 't Werk van SEBA voorgesteld wordt, was Koraalrood, en dus ten minste daar in van de Amboinsche verschillende; gelyk dit ook aangaande de Westindische, die ROCHEFORT beschryft, opgemerkt wordt. De afbeeldingen by RUMPHIUS zyn, als menze wel beschouwt, veel bekwaamer, om een denkbeeld van de gestalte deezer Beurskrabben te geven, dan die by SEBA; wat aldaar ook tot veragting van dezelve gezegd worde. De Beursagtigheid van de Staart, naamelyk, openbaart zig in die

van

(*) Zie bladz. 307, hier voor; alwaar ik van deeze Krabben spreek, willende de sterkte der Krabben in 't algemeen door een kragtig voorbeeld aantoonen.

V. van RUMPHIUS ongelyk beter (*), maar in die
 AFDEEL. van SEBA, van onderen, kan men klaarder zien,
 LXXXII. hoe dat fommigen 'er, wegens de vertooning,
 HOOFD- den naam van *Dondiégo in 't volle Harnas*, aan
 STUK. hebben kunnen geeven.
Beurskrab.

Het Schild deezer Krabben bestaat uit vier Stukken, waar van de drie grootsten aan elkander vast zyn, en het vierde geeft 'er een Soort van Kop aan, als de Kreeften hebben, onder wiens punt de twee Oogen staan, die naar de Oogen der Krabben gelyken, doch nevens zig twee lang uitsteekende Baardjes hebben aan ieder zyde, waar van het eene in vier Leedjes is verdeeld; des hetzelve bekwaam is om zig in veelerley gedaanten te buigen, en korter dan het andere, dat Haairagtig dun uitloopt. De Schaaren en Armen zyn dik en sterk. Behalve deeze heeft zy maar zes Pooten, en de Staart bestaat uit eenige Ringen.

De Beurskrabben zyn niet alleen eetbaar, maar worden voor een zeer smaakelyke Spyze gehouden, inzonderheid het Mergagtige, 't welk de Staart bevat, dat men zonder schroom kan eeten, wanneer slegts een zwarte Darm, die overlans door 't Lighaam loopt, en een witte Ader daar nevens leggende, zorgvuldig uitgenomen zyn (†). Dewyl menze echter ook op
 Ei-

(*) Naamelyk, volgens de door my verbeterde aanhaalingen der Platen van die beide Autheuren, welke in *Syst. Nat.* Ed. XII beiden fout zyn.

(†) *Esculentus dentis Intestinis*, zegt LINNÆUS: waar door men

landen vindt, daar geen Kokosboomen zyn, zo zou het verschil van Voedzel aan deeze misfchien ook wel een verschillende hoedanigheid verschaffen kunnen, gelyk in de voorige Landkrabben.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

(57) Kreeft-Krab, met de Schaaren Hartvormig en gedoornd, de regter grootst.

LVII.
Bernhardus.
Soldaat.

Wy noemen het Schepzel, dat de Franschen *Bernard l'Hermite* heeten, 't zy om zyne Gestalte, 't zy om dat het tot vegten zo gereed is, 't welk dan mooglyk best by tegenstelling begreepen zou worden, gemeenlyk de Soldaat. Van waar de naam van *Kreeftjak* afkomstig zy, en of dezelve by ons Strandvolk in algemeen gebruik is, vind ik niet gemeld. Dezelve wordt van Doktor BASTER, na SWAMMERDAM, gebruikt, om dit Diertje te betekenen, dat in 't Latyn den naam van *Cancellus* voerde, en in 't Grieksch van *Karkinion*, als zynde een kleine Krab of Kreeft. De Engelschen geeven 'er, volgens CHARLETON, den naam van *the Soul-*

men dit verstaan moet, en neemen het laatste woord niet in de gewoonlyke ruime zin, als wanneer 'er weinig te eten over zou blyven aan deeze Krabben.

(57) *Cancer macrourus parasiticus*, *Chelis cordatis muricata*, dextrâ majore. M. L. U. 454. *Faun. Suec.* 2032. SCOP. *Carn.* 1130. MATTH. *Diosc.* 230. ROND. *Pisc.* I. p. 553. BEL-
LON *Aquat.* 362. GESN. *Aq.* 161. ALDROV. *Exfang.* 218.
JONST. *Exfang. Aq.* T. VII. f. 6-12. SWAMM. *Bibl.* T. XI.
I, 2. BASTER. *Uitspann.* I. p. 85. Tab. X. f. 3, 4. GRON.
Zooph. 982.

V. *Souldier-Crab* aan. Men noemt het, op de Kust
 AFDEEL. van Genua, *Branchua* of *Brancha*, en *Bion Carn-*
 LXXXII. *bu* in Provence. In Sweeden wordt het *Kryp-*
 HOOFD. *Kong* geheten.
 STUK.
 Soldaat.

Dat de Franschen dit Diertje Bernard noemen, komt, volgens sommigen, daar vandaan, dat zy de Zotten, of Menschen die half Gek zyn, of door dwaaze bedryven zig belachlyk maaken, gedagten naam geeven. Zulks wordt dan toegepast op de eigenschap van dit Schepzel; dat het naamelyk, met een Korst bekleed zynde, en Schaaren hebbende tot zyne verdediging, niettemin een ledige Hooren van eenig Schaaldier opzoekt, en daar in als wegkruipt. Die, echter, agt geeft op de weekheid van haar Agterlyf, zal haast begrypen, dat de Natuur, niet zonder reden, een zodanige eigenschap aan dit Kreeftje ingeschapen heeft. Het Agterlyf, naamelyk, zweemt meest naar dat van een Slak, en is enkel met een dunne Huid bekleed, aan 't end een Soort van Klaauwtjes hebbende, waar mede het zig kan vasthouden.

ELIANUS van de *Cancelli*, dat zekerlyk deeze zyn, spreekende, zegt, dat zy geheel naakt ter wereld komen zonder Schulp of Schaal; maar dat zy 'er een opzoeken, om daar in te gaan huisvesten; tot dat, deeze wooning voor haar te klein wordende, zy een andere, die grooter is, verkiezen. Hy voegt 'er by, dat zy somtyds daar om vegten. RONDELETIUS getuigt
 dus

dus ook, dat de Kreeftflak altoos in eens an- V.
 ders Wooning huisvest, om dat zy geen eigen AFDEEL.
 Wooning heeft: als ook dat dezelve fomtyds LXXXII.
 van Schaal verandert. Dit laatste wordt beves- HOOFD-
 tigd door een hedendaagsch Autheur, die in den STUK.
 Jaare 1753 een Vertoog uitgaf over de Scheep- Soldaat.
 vaart en Koophandel van Havre de Grace, en
 eenige byzonderheden, daaromtreeks voorko-
 mende. Hy beweert tevens, dat het een groo-
 te misflag is te denken, dat elke Soort van Sol-
 daaten zodanig gehecht zy aan zekere Soort van
 Hoorentjes, dat zy in geen andere zou kunnen
 leeven.

Sommige Natuurkundigen, naamelyk, had- Dezelve
 den begreepen, dat 'er zo veel Soorten van woont in
 deeze Kreeftflakken zyn, als menze in verschil- een vreem-
 lende Hoorentjes vindt, niet alleen, maar SWAM- de Hoorn.
 MERDAM wil met kragt staande houden, dat
 deeze Hoorens niet minder eigen zyn aan de Sol-
 daaten, dan aan de Tuinflakken de haare. Hy
 brengt tot bewys by, dat zy met zekere Spie-
 ren vastgehecht zyn aan het midden van de Hoo-
 ren, 't welk waarfchynlyk die kleine flappe Poo-
 tjes zullen zyn, omtrent een derde zo lang als
 de andere Pooten; welken REAUMUR agter aan
 het Borststuk waarnam, en tot dit einde meen-
 de te dienen (*). SWAMMERDAM, 't is waar,
 verbeeldt het middelpunt, werwaards alle de
Spie-

(*) *Mem. de l'Acad. Royale de Sciences. de 1710. p. 464, &c.*

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
 Soldaat.

Spieren famenloopen zouden, wat laager, doch hy vertoont geen van deeze Spieren, en dewyl hy verzekert, dat, dezelve maaken, dat de Kreeftslak, leevende, nooit uit haare Schaal komt; waar van, uit geloofwaardige getuigenissen, het tegendeel blykt (*), zo moeten wy vaststellen, dat hy in deezen bedroogen is geweest.

Wy zullen hier van nader verzekerd zyn; als wy, in de eerste plaats, agt geeven, dat de Hoorentjes, welken de Kreeftslak bewoont, 't zy dan Nerieten, Wulken of anderen, zekerlyk de Wooningen zyn van andere Schaaldieren. Ten anderen, dat ze nooit gevonden worden, dan in Hoorentjes, welke reeds dood zyn, gelyk men 't noemt; of blyken geeven, dat het natuurlyke Dier 'er in gestorven is: zynde dezelve ook dikwils met een harde ruigte, of met de Huisjes van andere Zeefchepzelen, Wormbuisjes of Zeetulpjes begroeid. En, eindelyk, welk een groote menigte men niet van deeze Kreeftslakken aan onze Stranden zou moeten aantreffen, indien alle zodanige Hoorentjes van dergelyke Kreeftjes bewoond werden. Voeg hier by, hoe SWAMMERDAM zelf erkent; dat eenigen van zyne Kreeftslakken, levendig, uit de Hoorentjes geschooten waren; 't welk immers volstrekt met zyn Gevoelen,
 van

(*). Zie BASTERS, *Natuurkundige Uitspanningen*, I. D. bladz. 87.

van de vaste aanhechting deezer Dieren aan den Hoorn; geheel ftrydig is (*). Anderen fchryven 'er nog meer Eigenschappen aan toe, die het gezegde bevestigen, gelyk wy dit nader zien zullen in de volgende Soort.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Soldaat.

Doktor SCOPOLI getuigt, dat de Soldaaten, met gladde Schaaren, aan de Adriatifche Zee dikwils voorkomen in zekere Hoorens, die naar Pieramieden of Tollen, en Trommelfchroeven gelyken (†). „ Derzelver Schaal wordt van „ de Kluizenaar, zegt hy, overtoogen met „ een droog, Spongieus, bruinrood Vleesch, „ 't welk onbederfelyk is, en, dezelve op „ zyde doorboord hebbende, woont het Dier „ 'er in, met de Staart altoos binnenwaards en „ den Kop buitenwaards geftrekt. Het heeft „ een glad, rolrondagtig Borstftuk, dat van „ agteren wat breeder is, onder het midden „ met een boogswyze neergedrukte Streep, „ boven welke de Schaal, inzonderheid van „ vooren en op zyde, zig geftippeld vertoont. „ Beneden die Streep zyn de zyden van het „ Borstftuk rimpelig. Het is van vooren ge- „ knot en drietandig, met den middelften Tand „ „ grootst,

(*). Dit laafte, dat zy 'er levendig, en van zelf, uitgefchooten waren, vindt men in 't I. DEEL, van den Bybel der Natuur, bladz. 196, boven aan; en het voorgaande in de Verklaaring der Afbeeldingen, II. DEEL: alwaar gezegd wordt, dat de Spieren het Lighaam zo vast aan de Schaal hechten dat het Dier die Wooning nooit kan verlaaten.

(†) In *Trocho Muricato* & *Turbonibus turritis* apud nos frequens in Adriatico Mari. *Entom. Carniol.* p. 408.

V. „ grootst, en, tusfchen deeze Tandē, puilen
 AFDEEL „ de Steeltjes der Oogen uit, die evenwydig
 LXXXII. „ zyn. De Sprieten, wier langte nagenoeg
 HOOFD- „ als die van 't Borstfuk is, bestaan uit agt-
 STUK. „ endertig Leedjes, met een Haairtje op zy-
 Soldaat. „ de bepaald. De Armen zyn knobbelig, met
 „ het eerste Lid inwaards zeer glad, en een
 „ paarschagtige Vlak hebbende: de Handen
 „ niet Hartvormig, maar met de Vingeren
 „ van Ovaalagtige figuur; die in de volmaak-
 „ te Hand gelyk zyn van grootte, aan 't end
 „ Haairig. De Pooten met twee of drie Leed-
 „ jes, aan de bovenfte zyde getand, het laatste
 „ famengedrukt, met een kort Nageltje van
 „ de zelfde kleur: de Staart langer dan het
 „ Borstfuk maar dunner en Vleezig, moeie-
 „ lyk te onderzoeken zynde”.

Indien deeze Heer door de Staart der Kreeft-
 flakken derzelve Agterlyf verftaat, kan ikech-
 ter niet zien, waarom die zo moeielyk te on-
 derzoeken zoude zyn: daar niet alleen dee-
 ze Dieren met dezelve in haar geheel fomtyds
 uit de Schaal fchieten, als wy gezien hebben;
 maar 'er ook altoos voorzigtig uitgehaald kun-
 nen worden. Volgens den Heer GRONOVIVS
 zouden daar vyf Paar Zwempooten of Vinnetjes
 aan zyn, om mede te zwemmen: welke hoe-
 danigheid ik nergens aan dit Schepfel toegeschree-
 ven vind, en zyn Ed. moet dan het Agterlyf veel
 naauwkeuriger onderzocht hebben, als SWAM-
 MERDAM en BASTER, die niets, dat naar zodanige
 Vin-

Vinnetjes of Zwempooten gelykt, aan het Lyf V. 3
 vertoonen. Van den eerften zou men mogen AFDEEL
 denken, of hy dezelve ook voor zyne aan- LXXXII.
 hechtende Spieren had aangezien, doch van HOOFD-
 den laaftten is dit geenszins te vermoeden. STUK.
Soldaat.

Wat my belangt, een groote Soldaat in Li- Gefalte.
 queur hebbende, die uit een Wulkhooren is ge-
 haald: zie ik duidelyk dat dezelve, aan 't Borst-
 ftuk, vier Paar Pooten, endus in 't geheel agt
 Pooten heeft, gelykerwys de andere Krab-
 ben. Deeze Pooten zyn altemaal, zo wel als
 't Borstftuk, de Kopen Sprieten, van eene schoo-
 ne bleekroode en gloeiende Vleeschkleur. Van
 de twee voorfte Paaren is ieder Poot ten minfte
 twee Duim, van de twee agterften naauwlyks
 een half Duim lang en zeer dun, daar de voor-
 ften taamelyk dik zyn, uitgenomen de uiterfte
 Leedjes. De Armen, nog dikker dan de Voor-
 pooten, hebben twee aanzienlyke Schaaren,
 waar van de regter grootst. De Sprieten, ten
 minste twee Duim lang, zyn Haaragtig dun,
 en hebben ieder nevens zig nog een klein Hoorn-
 tje. Ook word ik behalve de twee Vierledige
 Baardjes, die wy in de Beurskrabben opgemerkt
 hebben, nog twee kleine Baardjes gewaar, aan
 den Kop van deeze Kreeftflak, wier Oogen
 zwart zyn en op dikke Steeltjes ftaan. Het Lyf
 is flymagtig, als dat van een Slak, doch aan 't
 end, als gezegd is, voorzien met Hoornagtige
 Klaauwtjes of Haakjes, van de zelfde Vleesch-
 kleur.

V. Dit heb ik ten opzigt van de Gestalte van onze
AFDEEL. Soldaaten of Kluizenaars waargenomen. Of
LXXXII. 'er, nu, zo veel verschil in zy, dat sommigen,
HOOFD- gelyk GRONOVIVS zegt, tien paar Pooten heb-
STUK. ben en een Aschgrauwe Kleur, die door 't koo-
Soldaat. ken, even als in de Garnaaen, rood wordt, en
ze dan lekker doet smaaken (*); zou men na-
der kunnen onderzoeken: doch het laatste zal
men, om dat zy van sommigen voor Vergiftig
gehouden worden, niet ligt ter toets stellen.

LVIII.
Diogenes.
Indische.

(58) Kreeft-Krab, die de Schaaren glad en
Wollig heeft, de slinker grootst.

Door den bynaam van Indische kan men dee-
ze genoegzaam van onze Europische Soldaaten
onderscheiden. De Franschen geeven 'er, in
't byzonder, den naam aan van *Soldat*; doch
dit heeft meer betrekking tot de Westindische:
want de Oostindische, daar men de afbeeldin-
gen van vindt in 't Werk van RUMPHIUS, voert
in 't Latyn den tytel van *Squilla Litaria*, in 't
Nederduitsch dien van *Modderman*; als zig al-
toos in Modderige Stroomen onthoudende.

LINNÆUS hadt voorheen (†), zo wel als te-
gen-

(*) *Egregie sapiunt, &c. GRON. Zooph. Fasc. II.*

(58) *Cancer macrourus parasiticus*, *Chelis levibus pubes-*
centibus, sinistrâ majore. Syst. Nat. XII. GRON Zooph. 983.
RUMPH. *Amb. T. V. f. K, L, CATSE. Car. II. T. 33. f.*
1, 2. KÆMPF. *Jap. T. 13. f. 7.*

(†) *Syst. Nat. Ed. X. p. 631.*

genwoordig de Indifche Soldaat van de Europifche onderscheiden door de Schaaren , naar dat de flinker van dezelve grooter was of kleiner dan de regter Schaar. De Heer BASTER berispte hem te regt , van verkeerdelyk de flinker grootst gesteld te hebben in de Europifche, die byna altoos de regter grootst heeft , gelyk de meeste Kreeften en Krabben , daar ik 'er verscheidene van heb , zonder kennelyk onderscheid in de grootte der Schaaren , en wat zyn Ed. daar mede zeggen wil , dat in de Kreeftflak , zelfs , *de gebeele regter zyde grooter dan de linker is* , kan ik uit zyne Afbeeldingen , alwaar veeleer het tegendeel zig verthoont , niet begrypen. Ook weet ik niet , hoe zyn Ed. heeft kunnen zien , dat , in de afbeelding van RUMPHIUS , de Modderman de regter Schaar grootst heeft (*): want als myn Gezigt my niet bedriegt , zo is in de afbeelding K de regter , en in de afbeelding L , van het zelfde Dier op zyne Rug leggende , de flinker Schaar de grootste. Dit zal waarfchynlyk den Sweedschen Ridder , die zig fomtyds ftilzwygende verdedigt , aanleiding gegeven hebben , om het thans om te keeren , en aan de Europifche Soldaat de regter , aan de Indifche de flinker Schaar grootst , toe te fchryven. Hoe 't zy , ik heb

een

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

(*) BASTER *Uitfpann.* I. DEEL , bladz. 87. Aantek. (g). En bladz. 86 , wordt *Chelis muricatis* , dat by my gedoornde Schaaren zyn , van hem vertaald , met Schaaren als een Voetangel.

V. een Indifche, zittende in een geknobbelde Bel-
 VDEEL Hooren van aanmerkelyke grootte, met de flin-
 LXXXII. ker-Schaar inderdaad grootst.
 HOOFD-
 STUK.

Dit Schepzel moet in de Indiën vry groot zyn, als het aldaar, gelyk RUMPHIUS zegt, een Schaal heeft, die zagt en week is, van zeven Duimen langte. De Amerikaanfche wordt gezegd drie of vier Duimen lang te zyn; doch men vindt daar ook grootere; gelyk de Heer REAUMUR 'er een uit de Westindiën gekreegen hadt, zittende in een groote Kasket-Hooren. Pater DU TERTRE, gezegd hebbende dat dit Dier het halve Lyf, waar door hy de voorfte helft verftaan zal, naar een Garnaal of Zeevloog gelykende heeft; geeft 'er de volgende befchryving van.

Van de Schaaren is de een klein (*), de ander breeder dan een Duim, en rond, ftoppende het gantsche Gat van de Schaal, en aan het Schepzel niet alleen tot Hand dienende, maar ook tot verweering; als waar mede alles, wat het bereiken kan, gevat en knypende vast gehouden of dood gekneepen wordt. Behalve deeze heeft het vier dunner Pooten, veel gelykende naar die der Krabben; zynde de rest van zyn Lyf lang en ongeveer een halven Vinger dik, bedekt met eene taamelyk dikke en ruwe

we

(* Nergens echter vind ik, of in de Afbeeldingen, of in de Natuurlyke Voorwerpen, zoo veel verschil, dat men de rechter Schaar, met den Heer GRONOVIVS, in deeze te regt *minima* of zeer klein kan noemen, gelyk in de *Cancer Vocans* of Zandkrabben,

we Huid. De Staart is samengefteld uit drie kleine Nageltjes of Klaauwtjes.

Dit Dier komt alle Jaaren aan den Oever der Zee, om 'er zyne Eijeren te leggen en van Schaal te veranderen; of liever om een Hooren te zoeken, die bekwaam is tot zyne inwooning; waar mede het dan in de Spleeten van Rotfen of holle Boomen gaat kruipen, zig geneerende met Infekten of Bladen en Kruiden, gelyk de Krabben. Wegens zyne aangroeiing heeft het van tyd tot tyd een grooter Woonplaats noodig: des het een groot plezier is, voor de genen, die alsdan zig op 't Strand bevinden, te zien, hoe het verfcheide Hoorens befchouwt, en 'er eindelyk een gevonden hebbende, die hem behaagt, fchielyk de voorige verlaat, en zyn Agterlyf in de andere bergt. 't Gebeurt fomtyds, dat 'er twee zyn, die het Oog werpen op eene zelfde Hooren, en dan ontftaat 'er een Gevegt uit, 't welk wel niet Bloedig is, maar vinnig, en niet dan met de Overwinning van den zwakften eindigt, die de Wooning aan zyne Party ten prooy moet laaten. Bevindthyzelve voor hem niet bekwaam, zo komt hy 'er weder uit, en neemt zyn intrek in de oude, gaande dan op nieuws een andere zoeken. Wel vyf of zes maalen heeft men ze dus van Schaal zien verwifelen, eer zy 'er een, naar hun gehoegen, hadden uitgekoozen.

Dit Infekt vangende, maakt hetzelve eenig geluid, en tragt met zyne groote Schaar de

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

Hand te vatten van den genen, die het gegreepen heeft; zullende dezelve, indien het die bereiken kan, van zelf nooit los laten. Door het knypen, ondertusfchen, ontstaat een geweldige pijn, waar tegen het beste middel is, de Schaar af te snyden, of den Hooren aan 't Vuur te brengen: want dan laat het los en vlugt 'er uit. De Indiaanen eeten het Dier: doch Europeaanen hebben 'er weinig Smaak in, of het bekomt hun kwaalyk. In zyne Hooren vindt men omtrent een halve Lepel vol helder Water, dat als een kragtig middel aangemerkt wordt tegen de Puisten en Blaasjes, die uit het Melkagtige Vogt, dat van de Takken en Bladen der Vergiftige Manchenilje-Boonen afdruipt, op de Huid der Menschen ontstaan. De Ingezetenen der Eilanden visfchen deeze Kreeft-Krabben, en, dezelve gevangen hebbende, binden zy die met de Koppen aan een Draad of Touwerje, en laten ze dus in de Zonneschyn hangen, het welk de Dieren doet verfmelten tot eene dikke zelfstandigheid, als Boter of Olie, die voor een zeer nuttig Geneesmiddel, om het Lighaam of de Leden, tegen Jigtige Pynnen, te bestryken, by de Wilden gehouden wordt. In de Winter is deeze Olie dik en geelagtig wit; doch in de Zomer wordt zy rood en garstig, als alvischtraan.

In de Reistogt van de Heeren d'ULLOA, naar Peru, wordt gewag gemaakt van een zonderlinge eigenschap van dit Schepzel in de West-
 In-

Indiën. Zyn Beet, zegt men aldaar, veroorzaakt, geduurende twee Etmaalen, de zelfde Toevallen als de Beet van een Scorpioen (*). Men belet zorgvuldig, dat de Patient Water drinke, zo lang hy de uitwerkingen gewaar wordt van dit Venyn; also hy anders ligt in Flaauwte valt of Stuipen krygt en daar aan sterft. Aan de Kust van Karthagena viel dit Dier zo groot, dat het Kre fragtige gedeelte; te weeten de Kop en 't Borststuk, de langte van twee Duimen en de breedte van anderhalf Duim had. Men noemde het aldaar *Caracol Soldado*, of Soldaat Slak.

V.
AFDEEL.
LXXX I.
HOOFD.
STUK.

(59) Kreeft - Krab, die de Schaaren ruuw en byna egaal heeft; van vooren met zes Punten.

LIX.
Eremita.
Klangez-
naar.

Van deeze wordt getuigd, dat zy in de Italiaansche Zee huisvest in 't midden van een dwarfe ovaale opening, binnen een rondagtig Zee-gewas, naar Kurk gelykende. Haar gestalte komt met die van de Soldaat overeen, doch

(* Scorpioenen hadt men 'er; de grootsten, met het Lyf, zonder de Staart, drie Duimen lang; dat is byna o groot als die van onze afbeelding Pl. CIII Fig 1. De Beet de zwarten werdt gevaarlyker, dan die der anderen. geoordeeld, doch zy was, indien men 'er hulp aan toevragt, niet doodelyk. Het Volk des Lands hadt zelfs een denkbeeld, dat het Water door een Scorpioen, als dezelve 'er in kwam te vallen, gezuiverd werdt; drinkende hetzelve onbeschroomd.

(59) *Cancer macrourus Parasiticus*, *Chelis scabris tubæquæ-*
ibus; anterioribus sex - Pollicatis *Syst Nat. XII.*

V. doch zy valt niet zo groot. De Schaaren zyn
 AFDEEL. egaal, ruuw, en hebben wederzyds twee an-
 LXXXII. dere Pooten uitsteekende buiten het Zeege-
 HOOFD- STUK, was.

LX. (60) Kreeft-Krab, die Rolrondagtig is, de
Tubularis. Schaal met uitgeholde Stippen.
Buisagtige.

In de opgekluwende Wormbuisjes van de Middellandsche Zee, onthoudt zig deeze Soort, die de grootte en gedaante heeft van een Duizendbeen. De Schaal is kort, ovaalagtig, met uitgeholde Stippen, van vooren wederzyds stomp. Van de vier Pooten zyn, wederzyds, de voorsten geschaard; die van het vyfde Paar ongenageld en van de overigen vertoonen zig maar de blyken. Het Diertje heeft een lange, weeke, Staart.

XLI. (61) Kreeft-Krab, die ruig is, bedekt met een
Caput mor- halfronde Kurkagtige Muts.
tuum.

Doods-
 hoofd.

Te Algiers is, door den Heer BRANDER, dit zonderlinge Schepzel, affschuwlyk in 't aanzien, en naar een lang begraven geweest Menschen Doodshoofd gelykende, gevonden. Het Lyf, dat de grootte van een Karfteng heeft, is graauw

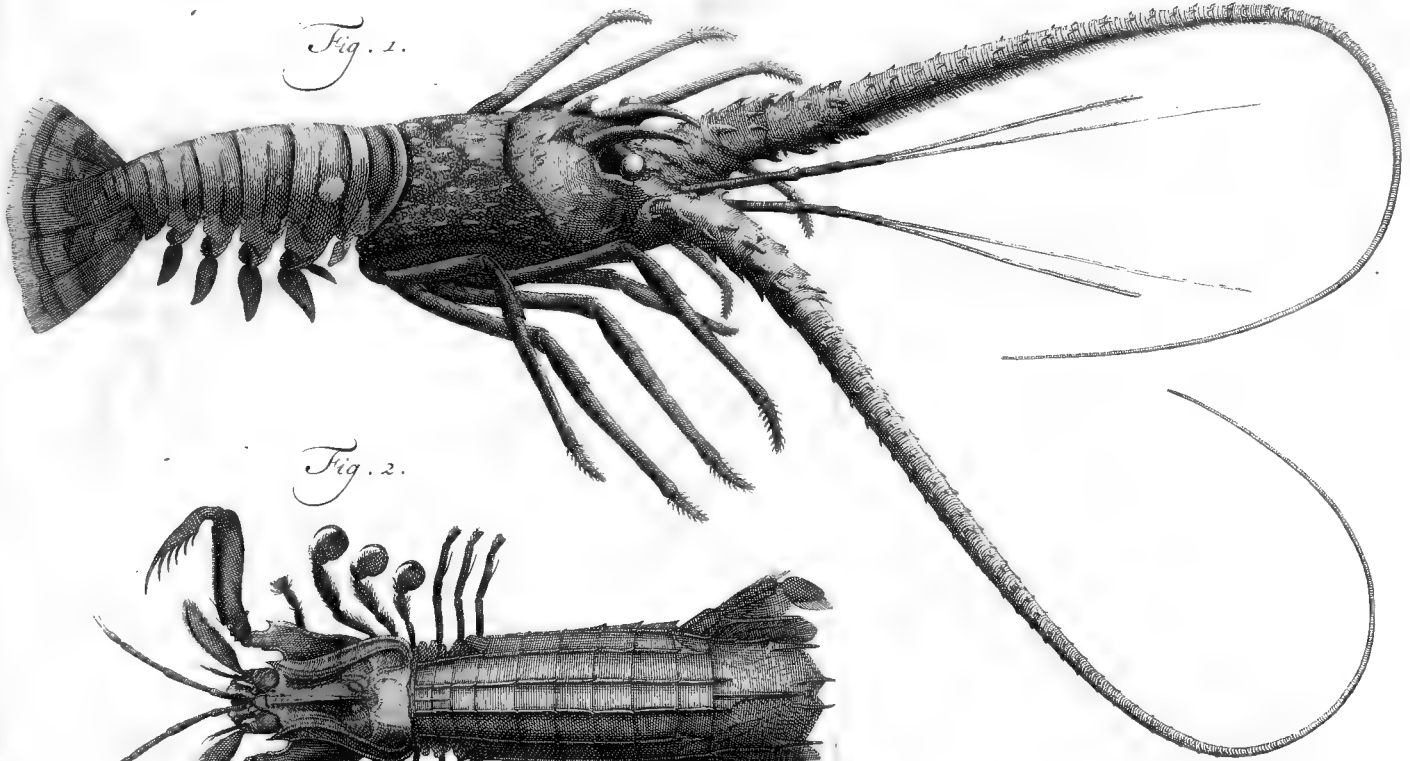
en

(60) *Cancer macrourus Parasiticus*, subcylindricus, Testa punctis excavatis. *Syst. Nat.* XII.

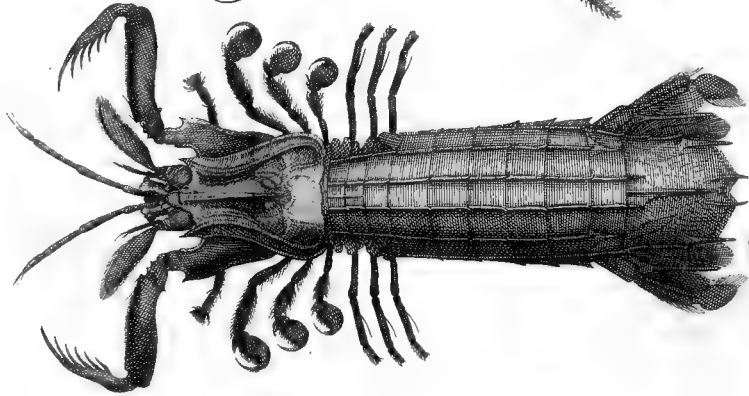
(61) *Cancer brachyurus tomentosus*, obtectus pileo hemisphaerico suberoso. *Syst. Nat.* XII.

Fig. 1.

Fig. 2.

en in 't geheel bezet met kort, ruig Haar, uitgenomen de tippen der Schaaren alleen, wier bladen even groot zyn, en de Pooten fcherp genageld. De Schaal is half rond en niet gedoornd. Dezelve wordt, met het geheele Lyf, tot aan de Oogen toe, gedekt door een Soort van Kap, als uit Kley of oud Leder gemaakt, en van het agterfte paar Pooten afkomstig, die, over de Rug omgeboogen, daar in uitloopen.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

K R E E F T E N.

Thans komen wy tot beschouwing van de Kreeften, wier verschil van de Krabben reeds opgemerkt is †, en zo groot, dat sommigen haar liever tot byzondere Geslagten zouden t'huis brengen (*), en dan moesten 'er de Kreeft-Krabben zekerlyk ook van afgezonderd worden. Men vindt, welis waar, in de Lighaams-gestalte een groot onderscheid; doch, gelyk in alle Krabben niet het Lyf dwars-ovaal of breeder dan lang is, zo hebben alle de Kreeften hetzelfde ook niet uitermaate lang of rolrond, en de Krabben zyn insgelyks, gelyk ik gemeld heb, van de Natuur met een aanmerkelyke Staart voorzien, die haar zekerlyk tot eenig meer gebruik strekt, dan het vasthouden der Eijeren,

al-

† Bladz.
296.

(*) BASTER, *Natuurk. Uitsparrn.* II. DEEL, bladz. 6.

V. alzo de Mannetjes dat Lighaamsdeel ook hebben, en de Endeldarm langs hetzelfde uitloopt †.

AFDEEL.
LXXXII.

HOOFD.

STUK.

†Zie bladz.

313.

Eigen-
schappen.

Bovendien komen de Kreeften met de Krabben in de meeste byzonderheden overeen. Haar Voedzel bestaat ook niet alleen in het Vleesch van allerley Gedierten, Krengen van Honden en Paarden, Kikvorfchen en levendige Visch, maar zy eeten zelfs, gelykerwys de Krabben, somtyds Gras en Kruiden: ja de eene Kreeft wordt wel eens van een andere opgevreten. Men vindtze zo wel in de Rivieren als in de Zee, en de Rivieren der middelste deelen van Europa zyn 'er rykelyk mede voorzien: in de Noordelyke deelen zelfs zyn zy, door voortplanting, als natuurlyk geworden. Zy kunnen ook wel eenigen tyd buiten 't Water leven; doch of 'er Land-Kreeften zyn, die geheel op 't drooge huisvesten, gelyk sommige Krabben, heb ik geen zekerheid (*).

Paaring.

Ten opzigt van de manier van Paaring schynt tuschen de Kreeften en Krabben geen verschil te zyn; volgens het gene aan den Heer BASTER uit het Berigt, zyn Ed. van Noorwegen toegezonden (†), is gebleeken (‡). En door het-

(*) De Staart der eigentlyke Kreeften, tot zwemmen geschikt, schynt my ook hier tegen te stryden. Die Landkreeften, waar van sommigen spreken, zyn de hier voorbeschreevene Beurskrabben. BOMARE is, in zyn *Woordenboek*, I. DEEL, bladz. 616, zeer verward dienaangaande.

(†) *Natuurk Uitspann.* II. DEEL, bladz. 13.

(‡) De Ouden, echter, hebben in 't algemeen vastgesteld, dat

hetzelve fchynt tevens bevestigd te worden, dat zy de Eijeren niet by zig draagen, tot dat dezelve uitgebroed zyn, maar zig daar van in 't Zand ontlasten, waar aan zyn Ed., te voo- ren, getwyfeld had (*). Ik geloof, dat hier wel verschil in kan zyn, naar het Klimaat en naar den tyd des Jaars: doch dat zy daar in met de Scorpioenen zouden overeenkomen, in wier Lighaam, door zo veele kundige Waarnee- mers, de Jongen zelf gevondén zyn *, is my niet waarfchyntlyk. Hy meent, dat zy ook op andere tyden des Jaars, dan in de Lente, paaren.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

* Bladz.
282.

De Kreeften zyn by uitstek geil; zodanig dat ieder Mannetje in zyn Hol; (want haare woon- plaatsén zyn in Gaten aan de kanten der Rivie- ren:) ten minste twee of drie Wyfjes heeft, welken hy dapperlyk verdedigt en bewaart, knypende de Pooten af aan eenen, die daar in zou willen komen. Dit afbreeken der Pooten, dat in veele Dieren een zwaare Straf zou zyn, is in de Kreeften van minder belang, om dat zy met de zonderlinge eigenschap, van weder- aangroeiing der afgebroken Leden, begaafd zyn;

Aangroei-
ing der
Leden.

dat de Kreeften op de manier der Honden en andere Viervoetige Dieren paaren. Zie ALDROV.

(*) Of de Kreeften en Krabben hunne Eijers uitwerpen [van zig werpen, wil hy zeggen,] na dat zy [die] eenigen tyd tusfchen de Pooten gedragen zyn geweest, dan of zy tusfchen de Pooten worden uitgebroeid en daar gebooren, gelyk by de Scorpioenen gefchiedt. *De zelfde* I DEEL, bladz. 88.

V.
AFDEEL,
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

zyn; welke zy, zo wel als de Jaarlykfe ver-
huiding of afwerping van de geheele Schaal,
gemeen hebben met de Krabben.

Verscheide Geleerden, de Redente baat nee-
mende, hebben geoordeeld, dat dit Struk alleen-
lyk een denkbeeld ware van 't Gemeen. De
weder-aangroeiing of uitschieting van onge-
werktuigde Lighaamsdeelen, van de Hairen des
Hoofds, de Nagelen van Mensch en Handen en
Klaauwen van Beeste-Pooten, by voorbeeld;
konden zy wel toestaan; doch die van Deelen,
met Geledingen en Spieren tot beweging voor-
zien, werdt van hun niet erkend. Ook heeft
men, by nauwkeurig onderzoek, bevonden, dat
die herstelling zo algemeen niet is, als men zig
wel verbeeldde. In de Schaaren en Schaarpo-
ten of Armen, die meest aan 't breeken bloot
gesteld zyn, heeft zy meest plaats, en voor de
afgebrokene komt dikwils maar een klein, zeer
onvolkomen Schaartje. De Pooten en Sprie-
ten, afgebroken zynde, groeijen ook wel, doch
zeer langzaam weder aan. Zie hier eenige aan-
merkingen dienaangaande, van den Heer REAU-
MUR ontleend.

Aanmer-
kingen
dienaan-
gaande.

„ Daar is, tot de hervoortbrenging van de
„ afgebrokene Pooten, geen bestemde tyd:
„ zy groeijen, gelykerwys de Planten,
„ schielyker of minder schielyk aan, naar
„ dat het Saizoen meer of minder gunstig
„ is: de heetste Dagen bevorderen dezelve al-

ker-

„ Iermeest. Ook wordt deeze hervoortbren-
 „ ging door andere omftandigheden begunftigd
 „ of vertraagd. Een der weezentlykften is de
 „ plaats, daar de Poot of Arm is afgebroken.
 „ Om dit te verftaan, moet men zig erinne-
 „ ren, dat de Pooten der Kreeften verfcheide
 „ Geledingen of Gewrichten hebben; waar
 „ door zy zig, gelyk onze Vingeren, kunnen
 „ buigen: om dat die Gewrichten met eene
 „ Vliesagtig dunne Huid, en niet met een har-
 „ de Schaal, overtoogen zyn. Ieder Schaar-
 „ poot heeft vyf dergelyke Gewrichten, en,
 „ zo wy, daar van, het gene digtft aan 't end
 „ is, dat is daar de Schaar aan den Arm zig
 „ beweegt, voor het eerfte neemen, dan is
 „ het vierde Gewricht de plaats, alwaar de
 „ Arm moet afgebroken zyn, om het vaar-
 „ digfte weder aan te groeijen. En, 't gene
 „ byzonderlyk opmerking verdient, is, dat dit
 „ juist de plaats is, alwaar de Armen natuur-
 „ lyk breeken. Ook gefchiedt zulks niet in 't
 „ Gewricht, maar in de Schaal tufchen het
 „ derde en vierde Lid, die uit verfcheide Stuk-
 „ ken famengefteld is, gelyk de Naaden aan-
 „ toonen, alwaar die Stukken flegts tegen el-
 „ kander aangehecht zyn, zonder aanmerkely-
 „ ke intandingen. By een van deeze Naaden,
 „ nu, en vooral by de middelste, breekt ge-
 „ meenlyk de Schaarpoot af, wanneer men een
 „ Kreeft of Krab aan dezelve gevat heeft:
 „ zo men dien Arm ergens anders affnydt,
 I. DEEL, XIII. STUK,

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

wordt,

V.
 AFDEEL.
 LXXXII
 HOOFD-
 STUK.

„ wordt het verlorene zo spoedig niet her-
 „ steld. En 't is aanmerkelyk, dat alsdan de
 „ Kreeft, dikwils, haaren Arin verder afbreekt
 „ op die zelfde plaats, welke door de Natuur
 „ tot hervoortbrenging geschikt was. In de
 „ Pooten, eigentlyk zo genaamd, geschiedt de-
 „ zelve, langzaamer". Gedagte Heer heeft
 willen onderzoeken of zulks ook plaats had in
 de Staarten der Kreeften; doch het gelukte niet:
 de Beesten, aan welken die afgesneeden waren,
 stierven. Zulks schryft hy aan de stevigheid
 en taatheid van deeze Staarten toe, die het af-
 breeken niet ligt onderhevig zyn. Ik heb het
 weder aangroeijen van de Staart, evenwel, als
 reeds verhaald is, in een myner Goudvischjes,
 welk dezelve door een ander afgebeten was,
 gezien.

De manier, op welke deeze aangroeijing der
 afgebroken Ledemaaten, allengs geschiedt, door
 anderen genoegzaam beschouwd, en de oorzaa-
 ken, daar van, uitvoerig overwoogen, als ook
 door overeenkomst met dergelyke hervoort-
 brenging van de afgebroken Armen of Pooten
 der Polypen en Zee-Starren, eenigermaate op-
 gehelderd zynde (*) zal ik alleenlyk nog agt gee-
 ven op de algemeene Kenmerken der Gestalte.

Gestalte. De Kreeften zyn, zo wel als de Krabben,
 met een harde Hoornagtige Schaal bekleed;
 doch haar Lyf is veel langwerpiger en in vee-
 len als Rolrondagtig. Men zou hetzelve uit
 drie

(*) Zie BASTER, *Natuurk. Uitspanningen* II. DEEL, als
 boven.

drie deelen, Kop, Borststuk en Agterlyf, gelyk in de meeste Infekten, kunnen aanmerken te bestaan: want dat gedeelte, waar de Pooten aangehecht zyn, 't welk ongeveer zo breed als lang is, mag men met reden het Borststuk noemen, en dat gedeelte, 't welk voorlyker zit en daar boven, zweemt zeer veel naar een Kop; terwyl het agterste gedeelte, dat langer en final is, uit verscheide Ringen of Geledingen bestaande, den naam kan voeren van Agterlyf, het welke dan aan 't end een uitgebreide Staart heeft. Het getal der Pooten is, behalve de Schaaren, agt, gelykerwys in de Krabben; doch buiten de Baardjes en zogenaamde Lippen, aan den Bek, hebben zy doorgaans twee lange en in eenigen zeer lange Sprietten, die zelfs in sommigen de gedaante van Hoornen aannemen, door haare ontzaglyke dikte en langte; in welken dan ook, veeltys, de Schaaren ontbreken. Het Rugschild is in eenige Kreeften glad; in anderen oneffen of gedoornd, en in sommigen zeer kort. Ook zyn eenige Water-Infekten, van een zonderlinge Gestalte, gelyk de Zee-Vlo en anderen, uit veele Leedjes bestaande, en met meer dan agt Pooten voorzien, tot dit Geslagt betrokken.

De Soorten van Kreeften, die wy thans door Soorten LINNÆUS aangetekend vinden, zyn zesentwintig, en in 't vervolg van die der Krabben geplaatst. Meer dan de helft zyn in de Wateren of Zeeën van Europa waargenomen.

V. KREEFTEN, met het Rugfchild glad en effen.

AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
LXII.
Gamma-
rus.
Zee-
Kreeft.

(62) Kreeft, die het Rugfchild glad en de Snuif op zyde getand heeft, onderaan van boven met een dubbelden Tand.

By de Latynen was 't woord *Gammarus* de gemeene naam der Zee-Kreeften, die te Rome, nog heden, *Gambaro di Mare* genoemd worden: zynde hetzelve van den Griekfchen naam *Kammaros* afkomstig. Men gaf 'er, derhalve, ook den naam aan van *Cammarus*, welke ALDROVANDUS, echter, meent te kunnen bewyzen, voor Rivier-Kreeften gebruikt te zyn. De Franschen geeven aan beiden den naam van *Ecrevisse*; doch de Zee-Kreeften voeren, in verscheide Provinciën van Vrankryk, een byzonderen naam. Die van Marseille noemenze *Ligombaud*; die van Languedok *Langouste* en de Normandiers *Hormar*: de Genueezen *Lombardo*; de Venetiaanen *Astaje*; die van Livorno *Astiche*; de Turken *Liczuda* of *Lichuda*. De Engelschen geeven, in 't algemeen, den naam van *Lobster* aan de Zee-Kreeften, die men in Sweeden, Noorwegen en Deenemarken, *Hummer* tytelt.

Met

(62) *Cancer macrourus*, Thorace lavi, Rostro lateribus dentato, basi supra Dente duplici. *Faun Suec.* 2033 SCOP. *Car. niol.* 1127. *It. Westgoth.* 174. *Mus. Ad Fred.* 87. MATTH. *Diosc.* 227 ROND. *Pisc.* I. p. 538. GESN. *Aquat.* 91 JONST. *Exsang. Aq.* 112. ALDR. *Crustac.* T. 71. BAST. *Uitspann.* II. D. p. 6. T. I.

Met de gedagte Kenmerken worden de Noorſche Zee-Kreeften bedoeld, waar mede de overigen aan de Kusten van Europa, en zelfs aan die van Noord-Amerika, genoegzaam overeenkomstig in Gestalte te zyn. Somtyds vallen zy uitermaate groot. Dus heb ik uit de Nieuwspapieren aangetekend, dat, in 't jaar 1764, aan de Kust van Engeland, een Kreeft gevangen werdt, van drie Voeten lang en twaalf Ponden zwaar. De gewoone Noorſche, echter, zyn naauwlyks half zo lang en meer aanmerkelyk wegens haare menigte; hoewel zy somtyds ook ongemeen groot worden. De Heer BASTER reket, dat de Jaarlykſe Invoer van Noorſche Kreeften, door die van Zierikzee, een getal van over de zesmaal honderdduizend stuks bedraagt: welke men dan, ten grootſten deele, naar Holland en Brabant verzendt (*). Ik zal hier, om niet na te ſchryven, het gene door zyn Ed. aangaande deeze Kreeften gezegd is, alleenlyk het volgende be- rigt van den Noorſchen Biſchop PONTOPPIDANS, vertaalen (†).

„ De Hummer is van geſtalte alſeen Kreeft, ^{Gestalte.}
 „ doch vyf of zesmaal zo groot (‡), en, be-
 hal-

(*) *Natuurk. Utiſpann.* II. DEEL, blad. 7, enz.

(†) *Natuurk. Hiſt. von Norwegen.* II. Theil. pag. 325. enz.

(‡) „ Of zig onder de Zee-Kreeften, zo wel als onder an-
 „ der ſlag van Viſchen, eenige van ongemeene grootte, die
 „ men als voorvegters der anderen mag aanmerken, bevin-
 „ den, kan ik niet bepaalen: maar my is geloofwaardig verhaald,
 I. DEEL. XIII. STUK, dat

V.
AFDEEL
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ halve agt kleine, met twee grootte Klaau-
 „ wen of Pooten voorzien. Van Paasfchen tot
 „ aan St Jan is hy volst en best, maar vervol-
 „ gens neemt hy af, en raakt zyne Schaal
 „ kwyt, in wier plaats de nieuwe dunnere on-
 „ middelyk verschynt, welke dan, binnen agt
 „ Dagen, byna even zo hard wordt, als de
 „ voorgaande. Men kent het Mannetje daar
 „ aan, dat het van boven, langs de Staart heen,
 „ smaller, en, als 't ware, ingekneepen is;
 „ het Wyfje, daarentegen, breeder; 't welk
 „ ook voor het beste gehouden wordt (*).
 „ De Hummer onthoudt zig op Zand-
 „ gronden en onder het Steengruis, of in de
 „ fcheuren en reeten van Klippen, voornaame-
 „ lyk waar een foort van Wier, met breede
 „ Bladen, groeit, van het welke hy, vermoe-
 „ delyk, ten deele zyn Voedzel heeft, dat
 „ anders ook in 't Broed der Visfchen bestaat.
 „ Hier tegen wordt de Hummer allermeest van
 „ den *Steinbisfer* of Steenbyter vervolgd, die
 „ zyn

„ by Udvar, in de Parochie Evenvig, van de Visfchers dik-
 „ wils een overgroeide Zee-Kreeft gezien wordt, die zo
 „ schroomelyk groot is, dat het niemand waagen durft, hem
 „ aan te tasten, en zy zeggen, dat de wydte tusfchen
 „ zyne Klaauwen byna van een Vadem is. Hier uit kan
 „ de grootte van zyn Lyf opgemaakt worden, offchoon zy
 „ hem niet volkomen te zien krygen, alzo hy gemeenlyk van
 „ het Zee-gras bedekt wordt, waar in zig doorgaans alle Zee-
 „ Kreeften onthouden.

(* Van sommigen en van de Duitschers inzonderheid: wy
 Hollanders verkiezen de Mannetjes - Kreeften, die derhalven
 ook duurder zyn.

„ zyn grootſte vermaak daar in vindt, wanneer
 „ hy zyn Tand en op iets hardſ kan te werk
 „ ſtellen (*).

„ Men zegt dat de Hummer, om den aanval
 „ van dit ſnel voortschietende Dier te ontko-
 „ men, zyne Staart omkromt, en zig daar me-
 „ de aan 't Zand niet alleen vasthoudt, maar
 „ zelfs dus teruggaat, met den Kop navolgen-
 „ de en 't Agterlyf vooruit. Weleer vatte
 „ men ze met een Houten Nyptang op; doch,
 „ dewyl de Kreeft het knypen niet verdraagen
 „ kan, en twee of drie Dagen daarna ſterft,
 „ is zulks niet meer gebruikelijk op zodanige
 „ plaatſen, alwaar men de Kreeften in de zo-
 „ genaamde Hummer - Buizen, of Kreeft-Vaar-
 „ tuigen levendig buitenslands wil zenden. Als
 „ dan worden zy alleenlyk met Fuiken gevan-
 „ gen, die gemaakt zyn van Hoepels, met
 „ Viſchnet overtoogen, hebbende aan ieder
 „ end een langen ſmallen Ingang, ten einde zy
 „ daar niet weder uit zouden kunnen loopen.

V.

AFDEEL.
LXXXII.

HOOFD-

STUK.

Het vangen
in Noor-
wegen.

(*) Dēezē Viſch, naaſt, zo 't my toēſchynt, met den
 Meirval overeenkomende, wordt Steenbyter genoemd zegt de
 zelfde Biſchop, om dat hy met zyne Tand en de Klipſteenen
 aan ſtukken kan byten. Hy is ongevaar drie vierendeel of een
 Elle lang: de Huid donker en glad, als die van een Aal,
 naar welke hy ook van Lyf zeer gelykt, uitgenomen dat hy
 wat breeder is, en op de Rug lange ahangende Vinnen heeft.
 Aan den Kop, die rond en dik is, ziet hy 'er aſſchuwlyk en
 byna als een Kat uit, hebbende in de Mond twee ryē Tan-
 den. Zyn Vleēſch is hard en vet, wordende van den gemeē-
 nen Man gaarn gegeten. Men vangt hem met Lynen of ſteek
 hem met den Elger, als men hem op een Zandgrond ziet
 ſtaan. Bladz. 285.

V.
AFDEEL
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ Op eenige plaatsfen zyn deeze Fuiken , gely-
 „ kerwys de Aalkorven, uit Wortelen van Ge-
 „ neverboomen gevlogten, en zulke agt men
 „ de bekwaamsten tot den Kreeften - Vangst.
 „ In deeze Fuiken wordt een andere Visch tot
 „ Lokaas gehangen, en dus kan men in ieder
 „ Korf, die uitgeworpen en met een Touw vast-
 „ gemaakt wordt, gemeenlyk in ééne Nagt wel
 „ tien stuks bekomen.

„ Hoe veel nu, van deeze Kreeften, jaar-
 „ lyks uitgevoerd worden, kan men daar
 „ uit besluiten, dat sedert het begin van deeze
 „ Eeuw, ieder Voorjaar, wel dertig, veertig
 „ en meer Kreefthaalders, van Londen en Am-
 „ sterdam, alhier komen, om levendige Kreef-
 „ ten in te laaden. Gedagte Schepen zyn zo-
 „ danig gemaakt, dat onder den digten Bodem
 „ zogenaamde Wellen of Hummer-Kasfen zyn;
 „ een ruimte naamelyk, welke door middel van
 „ een groote menigte Gaten, die in de onder-
 „ ste Bodem geboord zyn, gemeenschap heeft
 „ met de Zee; waar door de Kreeften altoos
 „ in hun Element, dat het Zoute Water is,
 „ blyven; niettegenstaande 'er wel tien- of
 „ twaalf duizend stuks in zulk een Vaartuig zyn.
 „ In 't begin des Voorjaars slaagen evenwel
 „ de Reizen beter, dan wanneer de Lugt war-
 „ mer wordt, en indien, in zulk een geval,
 „ de Reize door tegenwind langduurig wordt
 „ gemaakt, sterven de Kreeften, om dat zy
 „ beslooten zitten; inzonderheid, wanneer
 „ te-

„ tevens Donderweer ontstaat , 't welk, naar V.
 „ men getuigt , hun schadelykst zoude zyn. ^{AFDEEL.}
 „ De Eigenaar doet alsdan een verlooren Reis ^{LXXXII.}
 „ en schiet 'er veel Gelds by in, niettegen- ^{HOOFD;}
 „ staande zy alhier goedkoop zyn: 't welk een
 „ zeer goede Reis maakt , als hy het geluk
 „ heeft , van ze levendig over te brengen. Dik-
 „ wils wordt hem een Engelsche Kroon voor
 „ het stuk betaald, daar zy hem in Noorwe-
 „ gen maar twee Deensche Schellingen gekost
 „ hebben. Dit is de vastgestelde Prys , wan-
 „ neer de Kreeft de langte heeft van agt Dui-
 „ men of daar boven ; welke Maat door de Re-
 „ geering geauthoriseerd is: maar is hy klei-
 „ ner, of mankeert hem ééne Schaar (*), zo
 „ wordt het Stuk voor een Schelling verkogt.
 „ Niettemin brengt deeze Handel , in het Ampt
 „ Stavanger alleen, gewoonlyk, in 't Jaar over
 „ de tienduizend Ryksdaalders in 't Land, fe-
 „ dert de gemeene Man voor omtrent twintig
 „ Jaaren (†) begonnen heeft , meer voordeel
 „ van deeze Neering te trekken , door zelf
 „ Hummer - Buizen aan te leggen, welke van
 „ Sta-

(*) „ Op dat zo veele Kreeften, die te gelyk in ééne Hum-
 „ mer - Kas zig in 't Schip bevinden, elkander de Klauwen
 „ of Schaaren niet afknypen zouden kunnen, 't welk anders
 „ hunne gewoonte is; zo worden de Schaaren van alle deeze
 „ Kreeften met een Touwtje toegebonden”.

(†) De Bischof schreef zyne *Naturl. Historie van Norwie-
 gen* reeds voor het Jaar 1754.

V. „ Stavanger, Eyerfund en daaromstreeks af-
 AFDEEL. „ vaaren: doch, om de gezegde redenen, kun-
 LXXXII. „ nen zy niet meer dan ééne Reize in't Voor-
 HOOFD. „ jaar doen.”
 STUK.

Kreeltvan- „ De beste Hummerplaatzen of Havens ,
 geryen. „ alwaar, ieder Jaar, tot twee of drie Buizen
 „ beladen kunnen worden, zyn Skudesnaes,
 „ Akre, Praestehafen, Vaage of Ahre-Buck,
 „ Buck von See, Stierneöe, Hindingsöe, Ta-
 „ nan en Tananger. Oostwaards van Lindes-
 „ naes worden ook veele Zee-Kreeften gevan-
 „ gen en vervoerd, doch daar van heb ik geen
 „ byzonder narigt. Ten einde de vreemden,
 „ door eene vroegtydige Vaart, niet het groot-
 „ ste voordeel uit deezen Handel mogen trek-
 „ ken; zo moet in ieder van de gemelde Ha-
 „ vens eerst een Noorsch Schip beladen zyn,
 „ eer men iets aan Vreemden mag verkoopen.
 „ Hier in't Leen Sundfiord heeft men, eenige
 „ Jaaren geleeden, ook begonnen met deeze
 „ Negotie. De Heer DANKERTSEN, Tolle-
 „ naar op Storöen, berigt my, hoe, in dit
 „ Jaar, op zyne Tolplaats alleen, voor zes-
 „ duizend Ryksdaalders aan Kreeften afge-
 „ scheept zyn. De Inwooners van Zierikzee
 „ in de Nederlanden hebben deezen Handel
 „ eerst begonnen, en daar van veel voordeel
 „ getrokken. Nu beginnen de Engelschen ook
 „ onder Hitland veele Kreeften te vangen.
 „ Behalve levendig worden de Kreeften ook
 „ wel gezouten, of met Azyn en Peper inge-
 legd

„ legd zynde , verzonden. De Boeren , die V.
 „ van deeze aangenaame Kost , als ook van de AFDEEL.
 „ Oesters , op veele plaatfen genoeg kunnen LXXXII.
 „ krygen , maaken 'er , in tegendeel , geen werk HOOFD.
 „ van , in 't geheel". Dus verre de Heer PONT- STUK.
 OPPIDANS , door wien voorts van een Soort
 van Kreeften gesproken wordt , aldaar in Sund-
 fiord gevonden , welke hy de *Buchstaben - Hum-*
mer , dat is de Letter - Kreeft noemt , wegens
 de tekening op de Staart , en dezelve schynt
 my met die fraaije , zeldzaame , roode Noor-
 sche Zee - Kreeft , welke in 't Werk van SEBA
 afgebeeld en beschreeven is (*), nagenoeg over-
 eenkomstig te zyn.

(63) Kreeft , die het Rug schild glad en de Snuit LXIII.
 op zyde getand heeft , onderaan , weder- *Astac.*
 zyds , met een enkelen Tand. Rivier-
 Kreeft.

De bynaam van *Astacus* , die hier tot onder-
 scheiding der Rivier - Kreeften gebruikt wordt ,
 schynt weleer de algemeene naam der Kreeften
 te zyn geweest. In de voornaamste Taalen van
 Europa , het Hoogduitsch en Fransch , hebben
 zy

(*) III. DEEL. Tab. XXI. Fig. 3. Bladz. 53.

(63) *Cancer macrourus* , Thorace laevi ; Rostr. lateribus
 dentato ; basi utrimque Dente unico. *Faun. Suec.* 2034. SCOP.
Carniol. 1128. SCHÆFF. *Elem.* T. 32. *Mus. Ad. Frid.* 1. p.
 87. GRON. *Zooph.* 977. ROES. *Inf.* III. Theill. T. 54, 55 MATTH.
Diosc. 229. ROND. *Pisc.* II. p. 210. BELLON. *Aquat.* 355.
 GESN. *Aquat.* 104. ALDROV. *Exsang.* 129. JONST. *Exsang.*
Aquat. T. IV. f. 1. SULTZ. *Inf.* T. 23. f. 151. GEOFFER. *Paris*
 II. p. 667. N. I.

I. DEEL XIII. STUK.

B b 3

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

zy ook, zo wel als de voorgaande Soort, den naam van Kreeft; dien zy in Noorwegen zelfs by uitmuntendheid schynen te voeren, onder den naam van *Krebse*; doch in Sweeden onderscheidt men ze by den naam van *Kraefsweta*, en in Engeland noemt men ze *the Crey-fish* of *Crewife*, geevende aan de Zee-Kreeften den naam van *Sea-Crevis*; gelyk de algemeene naam in Italie en aan de Adriatische Zee nog heden is *Gambaro* of *Gammario*, maar die van Karniolie noemen de Rivier-Kreeften *Rak*, de hedendaagse Grieken *Karanis* of *Karanidia*.

In de meeste Rivieren van Europa komen Kreeften voor, maar in het eene Land overvloediger dan in het andere. Men vindtze in Spanje weinig, doch in Italie en Vrankryk zeer veel, ja in geheel Duitschland zo overvloedig, dat iemand, te Weenen in Oostenryk, op de Kreeften-Markt, meer dan eens dertig Wagens te gelyk, daar mede beladen, heeft gezien (*). Menigvuldig komen zy voor in het Meir, *Czirgnitser See* genaamd en andere Wateren van Karniolie. Tegenwoordig zyn zy ook rykelyk in de Rivieren en Meiren van Sweeden, alwaar men weleer naauwlyks wist van Rivier-Kreeften. Het ontbreekt 'er niet aan in de Oosterfche Landen, hoewel men 'er, in het Oude Testament, geen melding van gemaakt vindt. De Kreeften, welke men in de Rivier van Senegal, aan de Kust van Afrika, vindt, zyn grooter

(*) ALDROV. *de Cruftatis*. p. 45.

ter en lekkerder dan die van Vrankryk. Aan de Goudkust zouden 'er, volgens DAPPER, zyn, die Holen in den Grond maaken als de Mollen, rood van Kleur; doch misfchien zyn dit Krabben. In de Rivieren van Amerika vindt men 'er overvloedig, die weinig van de Europifchen verfcillen, dan ten opzigt van de Schaarpoeten of Armen, welke zy veel langer en dunner hebben. Men kookt 'er fmaakelyke Soupen van, inzonderheid te Cayenne. Die van 't Eiland Tabago worden gezegd, in lekkerheid, de Europifchen ver te overtreffen.

Hoewel de Rivier - Kreeften veel kleiner dan de Zee - Kreeften zyn, zo vindt menze doch van aanmerkelyke grootte. In de Rivier van Karniolie, genaamt Kerka, by Gurk, zyn 'er, volgens het getuigenis van een Kronykfchryver, gevangen, waar van de vyf zo lang waren als een Mensch (*). Deeze moeten dan, ten minste, de langte van een Voet gehad hebben. Men voedtze, aldaar, of mestze, met Ofsen - Lever en bladen van Brandenetelen; kunnende dezelve lang levendig houden, wanneer menze met Azyn befprengt, zegt Doktor SCOPOLI. Hier te lande, en in Vrankryk of Engeland, gebruikt men Vyvers, omze te fpeenen; alwaar de Kreeften in een Houwer van Latwerk moeten beflooten zyn, en geen gebrek hebben aan Groente en versch Water. Als dan

(*) *Entomol. Carniol.* p. 407.

V. dan kunnen Luiden van Vermogen het plezier
 AFDEEL. LXXVII. HOOFD-STUK. genieten, van deeze Dieren, onder hunne Oogen, te zien voortteelen, en dus genoegzaam voorraad van dien aart uitleveren voor hunnen Tafel.

Gebruik. De Kreeften worden, in 't algemeen, voor een finaakelyk Voedzel, ja by veelen voor een groote lekkerny, gehouden. Men moet zodanigen uitkiezen, die Vleezig, mals en wel gevoed zyn; wier Vleesch een Olieagtige en Balfamieke vogtigheid bevat, die bekwaam is om de Scherpheden op de Borst te verzagten, het Bloed te zuiveren en het overtollige daar uit door de Waterwegen te doen ontlasten. Evenwel kan het overvloedig eeten van dezelve, zo wegens de taatheid van haar Vleesch, die ze zwaar om te verteeren maakt, als wegens de verhittende eigenschap van die Spyze, aan jonge, Bloedryke en Galagtige Gestellen, ligt nadeelig zyn. Oude Luiden moeten 'er ook met maatigheid van eeten, om dat de Maag anders door dezelve bezwaard wordt: doch voor Teeringagtige en andere verzwakkingen der Natuur, worden de Soupes aangepreezen van levende Kreeften, die men gesmoord zynde stamp, en in Vleesch- of Hoenderen-Nat gaar kookt, latende het Sop dan door een Doek loopen, en mengende 'er een weinig Boter, Zout en Notemuskaat onder, naar vereisch van zaaken. Ongemeen dienstig zyn deeze Soupes of het uitgeperste Sap van Kreeften, tot Lavamenten
 der

der Darmen tegen de Scherpthe van de Roode-
 of Bloedloop. In veelerley famengeftelde
 Middelen der Apotheeken zyn de Kreeften een
 voornaam Ingredient. Men vindt ook het Voor-
 fchrift van een gedestilleerd Water van Kreef-
 ten, dat, echter, met reden, zo kragtig niet
 als de gedagte afkookzels of uitgeperste Sappen,
 wordt geoordeeld te zyn.

De Asch*, welke door GALENUS dermaate, <sup>V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.</sup> **Cinis Can-
cri usii*
 tegen het byten van een Dollen Hond, inwen-
 dig aangepreezen wordt, moet niet van Kreef-
 ten, maar van de gedagte Zee-Krabben zyn (*);
 zo wel als de Schaaren †, die elders verkeerde-
 lyk worden gesteld op rekening van de Kreef-
 ten (†). Het moeten naamelyk de zwarte
 punten zyn der Schaaren van de Zee-Krab-
 ben †. Men vraage niet, of de Kreeftfchaa-
 ren de zelfde kragt niet hebben; want in die
 gevallen, daar het op 't geloof der Ouden aan-
 komt, zyn wy verpligt hun Voorschrift blind-
 de-
 † *Chela
Cancrorum*
 † *Bladz.
340.*

(*). C. HOFMAN, *de Medicamentis Officialibus*. Paral.
 pag. 11.

(†) *In Nucleo Belgico Mat. Med. Brux.* 1719. p. 56. Dit
 zou een fout in de daad veroorzaaken. In naam is die mis-
 slag van een *Cancer* of *Carcinoma*, in plaats van Kanker, volgens
 den gewoonen trant, uit vies- en keurigheid van Taal een *Kreeft-*
gezwel te noemen, dat geen de minste eigenschap of overeen-
 komst heeft, zodanig ingekroopen, dat men dit naauwlyks
 hopen kan verbeterd te krygen. Veel beter noemde men dit
 droevig Ongemak, met de Duitschers, *der Krebs* of de Krab;
 dewyl het wegens de ronde uitpuilende dikte en de zigbaare
 dikke Adren aan den omtrek, eenigermate de gestalte van
 een Krab heeft.

V. delings te volgen. Anders is het met de Kreefts-
 AFDEEL. Oogen *, zogenaamd, die, ten opzigt van de
 LXXXII. afkomst, zo men wil, den regten naam heb-
 HOOFD- ben, hoewel menze eigentlyker noemen kan,
 STUK. Steentjes of Steenen der Kreeften.
 * *Oculi*
Cancro-
tum
 DeKreeftis.
 Oogen.

Zy werden, volgens LEMERY, ten grootsten
 deele uit Oostindie herwaards gebragt, alwaar
 menze in groote menigte op de Oevers der Ri-
 vieren vindt. Twee, zegt hy, zyn 'er in de
 Mannetjes - Kreeft, die dezelve zig tweemaal
 in 't Jaar kwyt maakt. In de groote Rivieren,
 naar den kant van Astrakan, zyn Kreeften, die
 deeze Steenen zeer groot hebben, en niet dan
 om dezelve gevangen worden. De Visfchers
 weten die, op verscheiderley manieren, uit
 de Maag, waar in zy zitten, te bekomen.
 Eenigen kneuzen deeze Dieren met een Hou-
 ten Blok, en dan, de Pap in Water gedaan heb-
 bende in een Tobbe of Bak, vinden zy, door
 't omroeren, de Steentjes op den bodem. Een-
 nigen leggen de Kreeften op hoopen en laten
 die rotten, verzamelende naderhand de zoge-
 naamde Kreefts - Oogen, die men daar te Lan-
 de voor vier of vyf Stuivers het Pond verkoopt.
 De Apothekers in Moskovie voorzien 'er zig dus
 van, en zy worden in groote menigte uitge-
 voerd.

Het oude denkbeeld, dat deeze Steenen in
 de Kop of in de Hersenen der Kreeften zaten,
 reeds overlang verworpen zynde; gelyk uit de
 Vertoogen van REAUMUR, over het ruijen der
 Kreef-

Kreeften , blykt (*): zal ik hier gebruik maaken van het uittrekzel van een Brief , die door Doktor MOUNSEY , Geneesheer der Armëen van haare Majesteit de Keizerin van Rusland , voor weinige Jaaren dienaangaande is geschreeven , en waar in die Heer zig aldus uitdrukt (†).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ De Steenen , oneigentlyk Kreefts - Oogen
 „ genaamd , worden in het Lyf van de Kreeft-
 „ ten gevonden. Ieder Kreeft brengt 'er jaar-
 „ lyks twee voort ; naamelyk één aan ieder zy-
 „ de van het voorste en onderste deel der
 „ Maag. Deeze beide Steenen neemen hun-
 „ nen oirsprong tusschen de twee Vliezen van
 „ de Maag : de platte of holronde zyde raakt
 „ aan het binnenste Vlies , dat dun is en
 „ doorschynende , doch sterk en van een
 „ Hoornagtige zelfstandigheid ; de verheven-
 „ ronde zyde is steeds uitwaards gekeerd , be-
 „ dekt zynde met de Vleezige zagte Vliezen
 „ van de Maag , wier Vezelen indrukzelslaa-
 „ ten op de oppervlakte van den Steen. De-
 „ zelve groeit langzaam en by plaatjes , tus-
 „ schen deeze twee buitenste Vliezen : waar
 „ van het Hoornagtige niet dient dan om te-
 „ genstand te bieden , 't welk maakt dat alle
 „ de Steenen aan die zyde verheven rond zyn.
 „ De

Nieuwe
aanmer-
kingen
daar om-
trent.

(*) *Mem. de l'Acad. Royale des Sciences de Paris*, de 1712 & 1718.

(†) *Journal Oeconomique*, d'Aout 1754. p. 134, &c.

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

„ De eerste Schub , die men kan waarnee-
 „ men , en op welke alle de anderen zig aan-
 „ voegen , is naar 't middelpunt geplaatst , en
 „ en men kan duidelyk de randen zien van de
 „ Laagen , welke zig agtervolgens formeeren.
 „ Voor dat men deeze Steenen in het Dier
 „ kan vinden , wordt men kleine Cirkelronde
 „ Vlakken gewaar , die een weinig duister
 „ zyn en witter dan het overige van de Maag.
 „ Deeze Vlakken zyn de plaats , welke de Stee-
 „ nen beslaan moeten , tegenover taaije en
 „ slymagtige zelfstandigheden , welke Klieren
 „ genoemd worden door sommige Menschen.
 „ Zy zyn grooter en zichtbaarder , wanneer
 „ deeze Steenen ontbreeken ; maar men heeft
 „ mis , te gelooven , dat zy Steenen worden
 „ door verscheide agtereenvolgende trappen
 „ van hardheid te passeeren”.

„ Men heeft zig verbeeld , dat de Kreeften
 „ zig deeze Steenen kwyt maakten , by de af-
 „ werping van hunne Schaal , en deeze rui-
 „ jing , is 't bekend , dat alle Voorjaaren ge-
 „ schiedt . Zie hier den oorsprong van dit ver-
 „ keerde denkbeeld . Tegen den tyd , wanneer
 „ de Kreeft haare Schaal verlaten moet , door-
 „ booren de Steenen den inwendigen Hoorn-
 „ agtigen Rok van de Maag : de drie Tand-
 „ en , in weinige Dagen , zyn zy door de Vog-
 „ ten , die 'er overvloedig in de Maag zig be-
 „ vinden , opgelost : 't welk maakt dat menze
 „ be-

„ bezwaarlyk op dien tyd zal vinden , en dus
 „ denken moet , dat zy met de Schaal uitge-
 „ worpen zyn. By naauwkeurig onderzoek ,
 „ nogthans , zal men 'er verfcheide Steenen
 „ aantreffen ; die ten halve verteerd zyn , en
 „ 't gene boven alles bewyft , dat zy nooit
 „ uit de Kreeften komen , is , dat menze nooit
 „ in de Rivieren vindt , alwaar deeze Dieren
 „ overvloedig zyn. Onder degenen , die men
 „ in de Winkelen houdt , zyn verfcheidene
 „ wat bruinagtig van Kleur , en deeze zyn het,
 „ die zig in de Maag van de Kreeft , toen de-
 „ zelve gevangen werdt , bevonden”.

Moeielyk is 't , een besluit op te maaken ,
 aangaande 't gebruik van deeze Steenagtige fa-
 mengroeizelen. De Waarneemer gist niette-
 min , dat zy , met en benevens de oude afge-
 worpen Schaal , welke van de Kreeft ook op-
 gegeten wordt , dienen om aan de Vogten een
 nieuwe Steenmaakende hoedanigheid by te zet-
 ten. Deeze Steenagtige Deeltjes zouden af-
 gefcheiden worden in de Vaten , volgens hun-
 ne verfchillende trappen van zuiverheid , en
 afgelegd aan het end der Huidvaatjes , om een
 nieuw Steenagtig bekleedzel hervooft te bren-
 gen. Zulks fchynt het gevoelen der genen , die
 de Kreefts-Oogen tot het ontbinden en uitloozen
 van het Steenagtig Slym - Graveel , uit de Nie-
 ren en Blaas , bekwaam agten , niet zeer te be-
 gunstigen.

Het Verhaal van dien Heer , hoewel in fom-

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

mige opzigten wat duister, in anderen eeniger-
 maate tegenstrydig voorkomende, wordt niet-
 temin, ten aanzien van de manier van inzame-
 ling, bevestigd door het Berigt, dat van Dok-
 ter MAYER dienaangaande gegeven wordt; zeg-
 gende, dat hy hetzelfde had van Kooplieden,
 die van de Grenzen van Tartarie en Moskovie
 kwamen (*). „ De inzameling, getuigt hy,
 „ geschiedt voornaamelyk in Besfarabie en de
 „ Ukraine, 't welk Landen zyn daar men vee-
 „ le groote Rivieren heeft, met overvloed van
 „ Kreeften: want de Ingezetenen onthouden
 „ zig van die te eeten, om voordeel te kun-
 „ nen trekken uit de inzameling der Steenen.
 „ Zy neemen de Maanden waar, wanneer de
 „ Kreeften goed zyn: alsdan maaken zy Graf-
 „ ten, van zestig of zeventig Voeten lang en
 „ tien of twintig Voeten breed; daar zy zo veel
 „ Kreeften, als zy by een kunnen krygen, in-
 „ werpen, en dezelve met de Voeten treden,
 „ gelykerwys men de Druiven doet in de Wyn-
 „ Oogst. Somwylen, zelfs, om zekerder te
 „ zyn aangaande de verplettering, gebruiken
 „ zy 'er Beukhamers toe, en laten verder
 „ hunne Kreeften aldaar, in de open Lugt,
 „ rotten, den geheelen Winter door. In 't
 „ Voorjaar hervatten zy, daar aan, hunnen
 „ arbeid, en, door middel van een Teems de
 „ vui-

(*) *Eph. Nat. Curiosôr.* Cent. VII. & VIII. Ann. 1719.
 P. 417.

„vuiligheid afscheidende, verzamelt dit arme **V.**
 „Volk een verbaazende meenigte van Kreefts. **AFDEEL.**
 „Oogen, welker vertiering, door den grooten af- **LXXXII.**
 „trek van deeze Koopwaar in andere Landen, hunnen rykdom uitmaakt”. Dus **HOOFD-**
 „Landen, hunnen rykdom uitmaakt”. Dus **STUK.**
 krygen wy dan ook thans de meesten uit Polen en Moskovie.

Uit dit alles blykt, dat de Waarneemingen der Ouden niet altoos te veragten zyn. **HELMONTIUS**, naamelyk, is over den oorsprong deezer Steenen, welken hy, door dagelyks ongeveer tweehonderd Kreeften te openen, naauwkeurig onderzocht hadt, zeer omstandig.
 „De Mannetjes, zegt hy, beginnen jaarlyks
 „ziek te worden, van het midden van Juny
 „af, en vervolgens de Wyfjes in July, voor
 „het afwerpen van de Schaalen. Dan leggen
 „zy, geduurende negen Dagen en langer, zonder
 „beweeging, als half dood. Diestyds
 „wordt haar Maag met een nieuw Vliesje
 „overtogen, tusfchen 't welke en de oude
 „Maag zeker Melkagtig vogt is, dat allengs
 „hard wordt, en, door de holronde figuur van
 „de Maag, eene bolronde aanneemt, worden
 „de eindelyk geheel Steenhard. De oude Rok
 „van de Maag, nu, allengs verteerd worden-
 „de, ftrekt het Dier tot Voedzel, zo wel als
 „de Steen, die in de Maag blyft, geduurende
 „den tyd van byna een Maand”.

Dit gezegde van Vader **HELMONT** is door **WEPFERUS** en anderen bevestigd. Zelfs heeft

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

de Heer GEOFFROY de Jonge, in zyn Ver-
 toog dienaangaande medegedeeld aan de Koninglyke
 Akademie der Wetenschappen van Parys (*),
 dit ook gedaan: stellende onder anderen vast,
 dat men deeze Steenen niet in de Kreeften vindt,
 dan ten tyde van de ruijing, en dat zy vervol-
 gens allengs verdwynen of verteerd worden in
 de nieuwe Maag. De Maag, nu, is in de Kreef-
 ten onder den Kop geplaatst, 't welk sommi-
 gen heeft kunnen misleiden, die zodanige Stee-
 nen voor Oogen hebben aangezien.

Kenmer-
 ken der
 Echtheid.

De Kreefts-Oogen, die wy hier in de Win-
 kels hebben, zyn aan de eene zyde bol-, aan
 de andere zyde holrond of een weinig ingedrukt,
 en dus byna van eene half Kogelronde gestalte.
 De Kleur is wit, met eenig bleekrood of blaauw,
 in sommigen meer in anderen minder, daar door
 schynende, doch het Poeijer, dat men door de-
 zelve te stampen krygt, is geheel wit. Dit
 alles heeft men in de valsche of gemaakte Kreefts-
 Oogen ook weeten naar te bootsen, maar ze-
 kere byzondere Vischige reuk, welke de ech-
 te hebben, ontbreekt daar aan. Ook kan men
 in 't breeken, dewyl zy by laagen groeijen, het
 bedrog ligtelyk ontdekken, en nog zekerder
 door de Chymische ontbinding: want dan gee-
 ven zy eenig vlug Alkalyne Geest en Zout, be-
 nevens een dikke stinkende Olie: door 't calci-
 nee

(*) *Hist. de l'Academie Royale des Sciences, de l'Ann. 1703.*

neeren worden zy zwart: waar uit blykt, dat zy zekerlyk van Dierlyken oirsprong zyn.

Van de Eigenschappen der Kreefts-Oogen, in het Zuur te temperen, behoef ik, als algemeen bekend zynde, by alle Menschen; geen gewag te maaken. Zy kunnen, ten dien einde, veel veiliger gebruikt worden dan Kryt, Koraal en dergelyke Stoffen, om dat zy niet zo zeer tot famenpakking genegen zyn, gaande veeleer wanneer zy, in de Ingewanden, door Zuur zyn ontbonden, in een openend Vogt over, dat tot in de fynste Wegen doordringt (*), en derhalve bekwaam schynt om de Nieren van 't Graveel te zuiveren. Evenwel is het dagelyks en menigvuldig gebruik van het Poeijer van Kreefts-Oogen niet aan te raaden; dewyl de Maag daar door bedorven wordt en de Eetenslust vergaat. Veiligst worden zy, met Salpeter, Rhabarber en andere Geneesmiddelen, naar den eisch gemengd zynde, voorgeschreeven.

Van de inwendige deelen der Kreeften nog niet gesproken hebbende, ga ik thans daar toe over. Na dat men de Schaal of Korst, met de roode Slymigheid en het Vlies, dat dezelve dekt, weggenomen heeft, wordt men, aan den top des Hoofds, het Brein gewaar, dat van

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Gebruik
der Kreefts-
Oogen.

Inwendige
Deelen der
Kreeften.

mid-

(* Over de nuttigheid van Kreefts-Oogen, in Azyn opgelost, tegen inwendige Kwaalen, kan men nazien het VIIIe DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*; bladz. 529.

V. middelmaatige grootte is, groenagtig van Kleur, en als in twee Kwabben gespleeten, daar de Ge-
AFDEEL. LXXXII. zigtzenuwen en het Verlangde Merg van afko-
HOOFD-men. Van het onderste des Beks, daar men twee
STUK. platte Tandén waarneemt en een Vleeschhe-
 veltje, 't welk naar een Tong gelykt; gaat een
 korte Slokdarm regtsstreeks naar de Maag toe.
 Dit Ingewand is van aanmerkelyke wydte en be-
 staat uit een dik sterk Vlies, waar aan twee
 Klieragtige lighaamen zitten, die met Knobbe-
 lige Vaatjes gevuld zyn, welke naar Darmpjes
 gelyken, doch aan 't end in éénen Stam samen-
 loopen. Deeze deelen zyn het, die men gemeen-
 lyk de Lever noemt in de Korst- en Schaaldie-
 ren, en zy schynen zo wel den dienst van Le-
 ver waar te neemen als van Darmfchejl. Volgens
 Doktor SACHS, in zyne Gammarologie, loopt
 van de zyde der Maag een enkele Darm, die
 egaal van wydte blyft, tot aan de Staart uit,
 alwaar de Kreeft haar Fondament en tevens de
 opening van de Leg heeft. Men kan zeer ge-
 makkelyk de gemeenschap daar van doen bly-
 ken, mids met een Pypje daar in blaazende,
 als waar door de Kreeft alles, wat zy in de
 Maag en Darmen hadt, van boven uitbraakt.

Het Hart. Agter de Maag en de andere Ingewanden is
 tegen de Rug aan, in zyn Zakje, het Hart ge-
 plaatst, dat immer zo sterk klopt als in de Die-
 ren die Bloed hebben. Het is een Kegelvor-
 mige Spier, van witagtige Kleur, met een taa-
 melyk wyde holligheid, die van binnen onge-
 lyk

lyk is en aan den Wand met veele dikke Vezen of Styltjes gefchraagd, even als het Hart der Menschen. De Groote Slagader, uit het Hart komende, verdeelt zig aanstonds in twee Takken, die naar de Kieuwen gaan: terwyl de Stammen van de Hol-Ader, zo nederdaalende als opklimmende, zig agter het Hart famenvoegen, en dus in deszelfs Oor dringen. Derhalve geschiedt hier een dergelyke Circulatie of Omloop der Vogten, als die van 't Bloed in de Viervoetige Dieren.

De Kreeften hebben, gelyk de andere Infek-^{De Kieuwen.}ten, in plaats van Longen eenige Openingen op de zyden van het Lighaam, welke men eenigermaate by de Kieuwen der Visfchen verge-lyken kan. Zy zyn wederzyds onder de Korst of Schaal geplaatst, hebbende haar onderste gedeelte, dat breed en ftomp is, aan het Borstfchild gehecht door middel van Steeltjes; doch het bovenfte blyft los en vry. Ieder Kieuw heeft drie Boezems, waar van twee gefchikt zyn om het Vogt te ontvangen, dat tot het Leven dient: gelyk dit blykbaar is, dewyl een zwart Vogt, in het Hart gefpooten, eerst door- dringt in den eenen, en daar uit overgaat in den anderen Boezem. De derde Boezem, van de Punt naar den Grondfteun gaande, loopt in een Kanaal uit, dat gemeen is aan alle de Kieuwen van ééne zyde, en een taamelyk wyde Ope- ning heeft, naby de inplanting van de bovenfte der Kieuwen, welke in een geduurige bewee-
 L DEEL. XIII. STUK. CC 2 ging

V.
 AFDEEL,
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

ging blyft van drilling. Men verbeeldt zig, dat gedagte Opening dient om Water in te nemen, 't welk, zig mengende met de Dierlyke Vogten van de Kreeften, derzelve Ademhaaling nog in stand doet blyven, wanneer zy op 't drooge zyn. Dit agt men is de reden, niet alleen dat zy lang kunnen leeven zonder Water, maar dat zy zelfs in 't Lugtledige niet fchielyk fterven (*).

De Teel-
 deelen.

In de Mannetjes Kreeft hebben de Zaadvaten haaren oirfprong aan beide zyden van den Slokdarm, doch loopen nederwaards in de Teeldeelen uit. In de Wyfjes, insgelyks, eindigen de twee Eijerstokken, bezyden de Maag leggende, in twee Lyfmoeders, in 't agterfte van 't Lighaam. Dus hebben zy de Teeldeelen ook dubbeld, zo wel als in de Krabben: doch uitwendig niet zo klaarblykelyk.

Uitwendi-
 ge Gestalte
 der Rivier-
 Kreeften.

Sommigen willen, dat de Rivier-Kreeften van de Zee-Kreeften alleenlyk door de grootte, die ongelyk kleiner is, verschillen zouden; maar men vindt, als in de Tytels blykt, andere Kenmerken tot onderscheiding. De Kleur, bovendien, is in de Zee-Kreeften zwartagtig blaauw en in de Rivier-Kreeften donker groen; doch wordt, in beiden, door 't kooken rood. Ten opzigt van Kop, Borststuk en Staart, die in deeze Dieren duidelyk van elkander af-
 ge-

(* *Hist. Nat. des Animaux.* Paris 1756. Octavo. Tom. I. p. 332, &c.

gescheiden zyn , komen zy met de Zee - Kreeften overeen. De Sprieten hebben zy ook lang en dun , en de Oogen , even als in de Krabben , op een Soort van beweeglyke Voetjes of Standertjes , buiten aan den Kop geplaatst. De Schaaren , hoewel niet volmaakt , zyn doch genoeg aan beide zyden even groot , in de Kreeften. Het gedeelte , dat men de Staart noemt , blyft altoos zichtbaar , en bestaat uit vyf Leden , hebbende aan 't end vyf Vinnetjes. Dit Lighaamsdeel kan zig ook ombuigen , om de Eijeren vast te houden , waar toe hetzelfde aan de binnenzijde met dergelyke Vinnetjes voorzien is , als de Staart der Krabben.

Het maakzel van de Staart toont zo duidelijk het verschil niet van Sexe , als in de laatstgemelden. Gedagte Vinnetjes , evenwel , zyn in de Wyfjes dubbeld , en enkeld , ja ook kleiner , in de Mannetjes , die wederom , tusfchen dezelve en de agterfte Pooten , zekere Sporen hebben , welke in de Wyfjes veel kleiner zyn. Zou men deeze voor een paar Pooten genomen hebben , wanneer men zegt , dat de Mannetjes 'er tien en de Wyfjes agt hebben (*). Inderdaad , dus zou men de Sexe

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

verschil
der Manne-
tjes en
Wyfjes.

ge-

(*). Alle de Leden zyn in de Mannetjes veel grooter als in de Wyfjes : het is uit de kleine Leden , als meede uit baardjes van den staart , dat men de Mannetjes van de Wyfjes onderscheidt : deze laatste hebben niet meer als vier paaren Pooten ; de Mannetjes hebben 'er vyf paaren. BOMARE *Woor-*
denboek door PAPILLON. Dort. 1767. I. Deel , bladz. 619.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

gemakkelyk kunnen onderscheiden. Doch ik denk veeleer, met Doktor BASTER, die gedagte Spooren als het eerste paar der Zwemvoeten, gelyk zyn Ed. de Vinnetjes schynt te noemen, aanmerkt, dat zy in de Voortteeling, het zy tot vasthouding of anders, dienstig zyn. In de Mannetjes, zegt hy, is dit eerste Paar styf, hard, en stomp gepunt zonder Haairtjes; in de Wyfjes dun, plat, zeer buigzaam en aan 't end, gelyk de anderen, als gepluimd (†).

LXIV.
Carcinus.
Westindi-
sche.

(64) Kreeft, die het Rugfchild glad en de Schaa-
ren Spilrondagtig heeft, de Armen stekelig
gedoornd.

De aangehaalde van SEBA voert den naam van Groote Westindische Rivier-Garnaal, en valt 'er grooter dan onze Rivier-Kreeften: des het te verwonderen is, dat de Heer GRONOVIVUS dezelve, als eene Verscheidenheid, doch eene zelfde Soort, betrokken heeft tot de Steur-Krabben.

LXV.
Pennaceus.
Geveder-
de.

(65) Kreeft, die het Rugfchild glad en Rol-
rond

(*) Zie zyne *Natuurk. Uitspann.* II. DEEL, bladz. 12.

(64) *Cancer macrourus*, Thorace laxi, Manibus teretiusculis; Brachiis hispido-aculeatis. *Syst. Nat.* XII. Astacus fluviatilis major, Chelis aculeatis. SLOAN. *Fam.* II. p. 271. T. 245. f. 2. Squilla Crangon, Americana major. SEB. *Mus.* III. T. XXI. f. 4. RUMPH. *Amb.* T. I. f. B.

(65) *Cancer macrourus*, Thorace laxi Cylindrico, Rostriformi, margine superiore ferrato. *Mus. Ad. Frid.* I. p. 37.

rond heeft, de Smuit Degenvormig, aan V.
den bovensten rand Zaagswyze getand. AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-

Deeze, in 't Koninglyk Kabinet van Sweeden STUK.
zig bevindende, was uit warmer Landen af-
komstig.

(66) Kreeft, die het Rugfchild glad, den Smuit LXVI.
van boven Zaagswyze, van onderen drie- Squilla.
tandig heeft; de Schaarpunten gelyk. Steur-
Krab.

De naam van *Squilla* is, van ouds, voor een
Garnaal gebruikt geweest, doch dezelve wordt
hier, in 't byzonder, toegepast op de Steurkrab-
ben. Deeze, zo wel als de Garnaalen, voe-
ren den naam van *Squilla gibba*, wegens de bul-
tigheid op haare Rug. Zy worden te Venetie,
eenvoudiglyk, *Squillæ* geheten en by de Heden-
daagsche Grieken *Karides*, zegt ALDROVAN-
DUS, die aanmerkt, dat zy van de Krabben
verschillen door de Staart, en van de Kreeften
doordien zy geen Schaaren hebben, als ook
door de menigte van Pooten. By sommige Ita-
liaanen noemt menze *Gambarello*, dat is een
klein Kreeftje. De Engelschen noemenze
Prawns,

(66) *Cancer macrourus*, Thorace lævi, Rostrò supra ferrato,
subtus tridentato, Manuum Digitis æqualibus. *Faun. Succ.*
2037. *Cancer Squilla*. SCOP. *Carn.* 1129. MATTH. *Diosc.* 229.
Squilla fusca. KLEIN. *Dub.* 35. A. ROND. *Pisc.* 549. *Squill-*
la mas & foemina ex freto Davissii. SEB. *Mus.* III. T. XXI. f.
9, 10. BASTER *Uitspann.* II. p. 30. T. III. f. 5. GRON.
Zooph. 986.

V.
AFDEEL,
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Steurkrab.

Prævns, de Franschen *Chevrette*, en in Normandie *Chevrette franche*, omze van een kleiner Soort, welke men *Bouquet* aan die Kusten noemt, te onderscheiden: doch deeze Soort heeten zy gemeenlyk *Squille*; in Languedok *Caramot*, in Xaintonge *Sante*, en te Rouaan *Salcoque*. In 't Hoogduitsch, heeft men, naar den Franschen naam *Chevrette*, de benaamingen van *See-gizle*, *Meergeisz* en *Beekle*, als ook naar de bult die van *Hegerling* of *Hogergernir* gefmeed: de Sweeden noemen *Raeka*, die wy Steurkrabben heeten.

Alle deze benaamingen schynen op de *Squilla gibba* toepasselyk te zyn, welke zo wel deeze influit als de volgende Soort, zynde beiden *Meerbaer*, dat is de Zee-Beer, genoemd geweest. Deezen naam, echter, geeven sommigen veel- eer aan de eerste Soort van *Squilla*, die de bree- de genoemd wordt, onderscheidende dan nog drie Soorten van dezelve, waar van de eene is de *Squilla gibba*, de twee laatste onder den naam van *Mantis*, als naar een Springhaan ge- lykende, de Zee- en Rivier- Vlooijen bevatten, daar ik vervolgens van spreken zal.

De Steurkrabben, door KLEIN onder den naam van *Squilla fusca* of bruine Garnaal, voor- gesteld, onthouden zig, onder de Garnaalen, in Zee, aan onze Stranden, als ook in brakke binnen- Wateren: zo wel als aan de Kusten van geheel Europa, in de Middellandsche en Oost- zee. Zy verschillen van de Garnaalen zo zeer
niet

niet in gefalte, Kleur of eigenschappen, dat men ze niet ligtelyk daar voor kan neemen, en gekookt zynde, eeten; gelyk meermaalen is gebeurd. By nadere befchouwing, evenwel, wordt men gewaar, dat zy op den Kop een Zaagswys getand Becntje hebben: 't welk de reden kan zyn, dat dit kleine Diertje fomtyds groote Visfchen, die hetzelfde in menigte en te gulzig inflokken, om 't leven brengt, zo de Ouden verhaald hebben. ÆLIANUS getuigt zulks van den Zee - Wolf of Snoek, en anderen hebben hetzelfde bevestigd (*). Men weet dat de Steurkrabben, door de Liefhebbers van het hengelen, hier te Lande, (dikwils levendig aan den Hoek geflagen en dus gebruikt worden: zo dat zy een gretig Aas moeten zyn voor de Visfchen van onze binnen - Wateren.

Deeze Infekten zyn bruiner dan de Garnaa-
len, doch door 't kooken worden zy, gelyk de-
zelve, rood. Haare Oogen fteeken meer bui-
ten den Kop uit en zy hebben de Sprieten niet
alleen, maar ook de Baardjes, voor aan den
Kop, langer. Haar Zwempooten, met Haair-
tjes bezet, zyn veel duidelyker, en, naar even-
redigheid, langer dan in de Kreeften, het welk,
boven en behalve de gefalte en grootte, de
Steur-

(*) *Hiante fufus ore per lacum Lupus,
Capit Squillas, nil moratus aculeos,
Gulâ; fed iftis intumefcens icibus,
Extinctus ingluvie luit poenas nece.*

Ex Grac. PHIL.

V. Steurkrabben met de Garnaalen overeenkomstig
 AFDEEL. LXXXII. maakt, zo wel als in het getal en de plaatsing
 HOOFD- der Blaadjes, aan 't end van de Staart.

STUK. Schoon de Steurkrabben geen zo groote en
 Steurkrab. De Schaar- dikke Schaaren hebben als de Kreeften, zyn zy
 pooten. doch met een foort van Schaarpooten voorzien.
 De Heer BASTER stelt dat zy 'er maar twee heb-
 ben, en wel alleenlyk het *voorste paar*, zeggende dat het tweede paar Pooten langer dan de drie anderen is; waar uit men zoude denken, dat dit Infekt maar agt eigentlyke Pooten had (*). De Heer GRONOVIVS, ondertusfchen, telt tien paar Pooten aan de Steurkrabben, waar van de *twee eerste Paaren*, zegt zyn Ed., Schaardraagende zyn (†). Dit maakt vyf Paaren buiten de Zwempooten. LINNÆUS fchryft aan het *derde paar* Pooten Schaaren toe (‡). Hoe kan 'er zulk een tegenftrydigheid van zo groote Natuurkenners zyn, over zo zichtbaare Lighaamsdeelen van een zo ligt te bekomen, Inlandsch, Diertje?

In de Steurkrabbetjes, die ik thans voor my heb, gedagte deelen naauwkeurig waarneemende,

(*) Alleen is het Voorste Paar Pooten met Nypertjes voorzien: het tweede Paar is langer als de drie anderen. BASTER, *Natuurk. Uitfparn.* II. DEEL, bladz. 33. *Tab. III. Fig. V.* alwaar de Nypertjes *ongelyk* en in *Fig. VI. N. 5*, *gelyk* gegeven zyn: welk ondertusfchen een voornaam Kenmerk tot derzelve onderscheiding van de Garnaalen uitmaakt.

(†) *Zoophyl. Gron.* Fasc. II. p. 231.

(‡) Zeggende: Manus, quæ tertio Pedum pari infident, Digtis sunt æqualibus. *Faun. Suec.* Ed. II. p. 496.

de, bevind ik dat 'er twee-en-twintig van anderen zyn, welken de gemeene man Pooten zou noemen: dat is elf Paaren; waar van dan het derde Paar de voornaamste Schaarpoeten zyn. Noemende, wederom, met den Heer BASTER, het allervoorfte Paar, Armen; zo zyn 'er tien Paaren van Pooten. Onder deeze munt het tweede Paar ver boven de anderen, in langte niet alleen, maar ook in dikte aan de enden uit, alwaar de Schaaren zyn, die de Punten even lang hebben. Deeze Schaartjes gelyken byzonder naar die, welken 'er in de Kreeften zyn aan de twee Paaren, die op de Armen of groote Schaarpoeten volgen. Maar, behalve deeze, hebben die twee Pootjes (van gelyke langte byna zynde als de drie agterfte Paaren, welken men tuschen de Armen en gedagte Schaarpoeten vindt,) elk aan 't end, dat ruig is, ook een klein Schaartje; komende daar in met de Groote Westindifche Rivier-Garnaal, hier voor gemeld *, volkomen overeen. De Heer GRONOVIVS kon dan met regt zeggen, dat de twee eerste Paaren Pooten, in de Steurkrabben, Schaardragende zyn, en dat de drie volgende de langte hebben van het eerste Paar, waar van, zo ik geloof, de Heer BASTER de afbeelding, op N. 5, vergroot gegeven heeft; aangezien de groote Schaarpoeten naar het end dikker loopen, zo ruig niet zyn, en ook langer punten hebben. Zy komen, ten minste, met die der Schaarpoeten

V.

AFDEEL,
LXXXII.HOOFD-
STUK.

Steurkrab,

* Bladz.
406.

V.
 AFDEEL
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
 LXVII.
 Crangon.
 Zee-Gar-
 naal.

ten van zyne geheele Afbeelding der Steurkrabbe in Fig. V., geenszins overeen (*).

(67) Kreeft, die het Rugfchild glad, den Smit zonder tandjes, en de ééne Punt van de Schaaren langer heeft.

Zo zeker het is, dat ARISTOTELES eene der vier Soorten van *Squilla*, in 't Grieksch, *Crangon* genoemd heeft; zo onzeker is het, welke daar door van hem gemeend zy. Van hun roepen of gefchreeuw zou men het niet, op eene eigentlyke wyze, kunnen afleiden: dewylgeen Soort van die Infekten, myns weetens, eenig Geluid maakt. Het middelste ftuk der Blader-tjes van de Staart was, volgens hem, in de *Crangon* breed, en in de *Squilla gibba* fcherp.

Dus

(*) ROESEL heeft zeer mis, wanneer hy zegt, dat wy Hollanders deeze Soort, die KLEIN de bruine *Squilla* noemt, *Carneelen* heeten: doch komt met my ten opzigt van de Pooten overeen, zeggende daarvan, volgens de befchryving van KLEIN: „het eerste Paar is kort en enkeld; het daar op volgende heeft eenigermaate een Schaar: het derde Paar is het „langfte, en, gelykerwys in de Kreeften, Schaaragtig; de „over ge drie Paaren loopen uit in enkele Stekels of Klaauwtjes. Dienvolgens heeft deeze Garneel twaalf [dar is zes, „en, met de Zwempooten, elf Paar] Pooten, als men de „Schaaren 'er by reket: daar de Krabben en Kreeften 'er „maar agt hebben”.

(67) *Cancer macrourus*, Thorace laevi, Rostro integerrimo, Manuum Pollice longiore. *Faun. Suec.* 2038. *Squilla marina* Batava BASTER *Uitfpann.* II. D. p. 27. T. III. Fig. 1. 4 GRON. *Zooph.* 985. SEB. *Kab.* III. T. 21. Fig. 8. ROES. *Inf.* III. Tab. LXIII. Fig. 1, 2.

Dus zou men veeleer de laatste voor onze Gar-
naalen moeten houden, in welke dat middelstuk
spitser schynt te zyn, dan in de Steurkrabben.
BELLONIUS, ondertusfchen, beschryft de Cran-
gones of Crangines zodanig, dat men 'er geen
anderen door verstaan kan dan onze Zee - Gar-
naalen, die als 't ware vier Hoornen op den
Kop hebben, van byna gelyke langte, naar hy
zig uitdrukt. Deeze werden, in Italie, zo
ALDROVANDUS getuigt, *Cammerugia* en *Sparno-*
chia; te Rome, gemeenlyk, *Parnochia*; in de
Zuidelyke deelen van Vrankryk *Caramote* of
Longoustin, doch te Bourdeaux *Squilles* genoemd.
In Engeland behooren zy onder de *Præwons*, of
Sbrimps, hoedanig men de gepelde of gekookte
Garnaalen of Garnaaten aldaar tytelt. Te Dant-
zig, aan de Oostzee, noemt men, volgens
KLEIN, de voorgaande Soort *Crabbenie*, en
deeze *Sandkrabben*, wordende dezelve aldaar
niet gegeten, maar in menigte, tot Lok - Aas
der Visfchen, opgezameld: hoewel zyne *Squil-*
li cinerea doch geen andere schynt te zyn dan
onze Zee - Garnaal.

Dit Infekt, zo omftandig door den Heer BAS-
TER beschreeven en afgebeeld zynde, zal ik van
de Gestalte, die iedereen bekend is, niet spree-
ken. Alleen merk ik aan, dat het wel twee
lange Sprieten, die uit een menigte van Leedjes
bestaan, maar geen zo lange Baardjes heeft als
de Steurkrabben, wier Snuit van vooren als met
zes Haairtjes is voorzien. Behalve de Armen

V. en Baarden, die als Hoornen uitsteeken, hebben zy, op ieder zyde van den Kop, twee platte Deelen met een Punt aan 't end, welke haar ook van de Steurkrabben onderscheiden. De Schaaren vertoonen zig stomp, en hebben byna dergelyk een maakzel in 't klein, als die der Oostindische Rotskrabben. ROESSEL geeft daar van een sterk vergrootte afbeelding. 't Getal der eigentlyke Pooten is vier paar om te loopen, en vyf paar Zwempooten. De Staart heeft, als gezegd is, in 't midden een spits puntig Blaadjje. Op 't midden van de Rug en aan de Oogen zyn, zo ons de Heer BASTER aanwyst, ook steeltjes: doch van de Teeldeelen, waar door de Mannetjes en Wyfjes van elkander kunnen onderscheiden worden, en die men met het Mikroskoop waarneemen kon, geeft zyn Ed. geen afbeelding. De Garnaalen moeten een zonderling Gestel inwendig hebben; dewyl 'er, volgens hem, in de Maag twee Tandenzyn, en zulks zouden zy gemeen hebben met de Kreeften.

Onze Garnaalen geeven gelegenheid tot zeer fraaije Waarneemingen met het Mikroskoop. Schoon haar, zo wel als de andere Infekten, de roode Kleur in de omloopende Vogten ontbreekt, kan men doch in haare Buitenleden en Staarten den Omloop der Dierlyke Vogten niet alleen naar genoegen waarneemen: maar met LEEUWENHOEK zien, dat de Bolletjes niet platagtig Eyronnd zyn, gelyk in de Visfchen, maar
rond

rond en nagenoeg van gelyke grootte als die in 't Bloed der Menschen en Viervoetige Dieren (*). In de Herfst kan men ook in de Maag van een Garnaal verscheiderley Hoorntjes en Schulpjes, die naauwlyks de grootte van een Zandje hebben, waarneemen, en de bruine Schaal van een groote Garnaal met het Vergrootglas beziende, vindt men die zeer aartig getekend (†).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.
Garnaal.

De Garnaalen vallen in de Zuiderzee kleiner dan in de Noordzee, welke bruiner zyn, en door 't Kooken zo rood niet worden, als de onze. Zou dit ook het vershil kunnen maaken, dat aanleiding aan LINNÆUS gegeven hadt, om, in zyne beschryving der Sweedsche Dieren, een Garnaal met het gedoornde Rugfchild, welke in de Laplandsche Zee overvloedig voorkomt, van de anderen te onderscheiden (‡)? Onder de grooten die men vangt, zyn altoos kleintjes, en dit maakt het waarschylyk, dat deeze Insekten niet alleen in 't Voorjaar, maar byna het geheele Jaar door, voortteelen: te meer, dewyl men de Wyfjes der Zee - Garnaalen altoos, in de Zomer, met Eijeren of Kuit tusfchen de Poo-

(*) *Squilla gibba*, teste LEEUWENHOEKIO, haudquaquam, ut alii Pisces, particulas ellipticas, sed Globulos, etiam minime rubentes, sanguine suo vehit. MUYLS, *De motu Muscul.* p. 304.

(†) BASTER, *Natuurk. Uitspann.* II. DEEL, bladz. 32.

(‡) *Cancer Norvegicus*, macroutus, Thorace antrosum aculea.
I. DEEL, XIII. STUK.

V. Pooten vindt. Dit heeft, echter, in die uit
 AFDEEL. de Zuiderzee niet zodanig plaats: ten minste
 LXXXII. valt het zo niet in 't Oog.
 HOOFD-
 STUK.

Garnaal.

Aangaande de Garnaaten, aan de Kust van Noorwegen, zegt PONTOPPIDANS, dat het een kleiner Soort van Krabben is, met een graauwe schaal, welk zig digt aan 't Land onthoudt, zo dat men ze gemakkelyk met de Hand kan opneemen. Zy worden 'er, alleenlyk, tot Lok- aas der Visfchen, aan den Hoek gebruikt. Hy verbeeldt zig dat deeze, gelykerwys meer andere dergelyke langzaam kruipende Zeedieren, voornaamelyk tot Voedzel voor de Botten en meer andere Platvisfchen, die altoos langs den Grond kruipen, en zig meest op de Zandige Oe- vers onthouden, gefchapen zyn.

Op sommige plaatsen, zegt BELLONIUS, komen *Crangones* voor, die een Span en daar over lang zyn: het welk zekerlyk beter passen zou op de Westindifche Rivier-Garnaalen, van Suriname afkomstig, hier voor gemeld, en zulke zullen het misfchien zyn, door welken de Beef-Aal om 't leven gebragt wordt, die anders ook kleine Krabbetjes eet (*).

KREEF-

leato, Manibus prismaticis, angulis spinosis. *Faun. Suec. Ed. L. 1247. II. 2039. It. Scan. 307.* Doch die *Astacus mediae magnitudinis prior*, van ALDROVANDUS, is zekerlyk een andere.

(*) Zie *Aët. Helvet. TOM. IV. p. 34.* En *Uitgez. Verhand. III. D. bladz. 478.* Kleine Krabbetjes zyn derzelver gewoon Voedzel. *Haarl. Maatschappy. II. D. p. 375.*

KREEFTE N, met het Rugfchild oneffen.

V.

AFDEEL.

LXXXII.

HOOFD.

STUK.

LXVIII.

Carabus.

Leeuw-

Krab.

- (68) Kreeft, die het Rugfchild, dat langwerpig is, met Geutswyze streepen en van vooren gebaaird, de Snuit tweetandig en beweeglyk heeft.

In de Middellandsche Zee is, door den Heer BRANDER, deeze Soort waargenomen, wier Schaal de grootte maar van het uiterfte Duimlid heeft, zynde van boven glad, voorwaards Geutswyze gerimpeld, en aan den voorften rand met kleine dunne Tandjes, als met Ooghaairtjes, bezet. De Snuit heeft twee evenwydige beweeglyke, neergedrukte Tandten. De Sprieten, langer dan het Lyf; zyn met Vezeltjes aan de kant ghaaird. Het Dier heeft zeer breede Schaaren, die Hartvormig, van vooren geknot en ruighaairig zyn: Pooten met kromme Klaauwen. De Staart bestaat uit drie breede en voorts verfmallende Leedjes, hebbende het uiterfte Lid Eyronnd en klein; den grondsteen wederzyds met twee kleine Pootjes en van agteren bezet met ettelyke Borstels, die uitermaate lang zyn.

- (69) Kreeft, die het Rugfchild van vooren rim-

LXIX.

pelig *Strigosa*
Rauwe.

(68) *Cancer macrourus*, Thorace strigis imbricatis oblongiusculo, antice ciliato; Rostro bidentato mobili. *Syst. Nat.* XII.

(69) *Cancer macrourus*, Thorace antrosum rugoso, Spinis cilia-

I. DEEL. XIII. STUK.

D d

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

pelig en met Stekels gebaaird , de Snuit
scherp en zeventandig heeft.

Deeze wordt van JONSTON by een Zee-Luis vergeleeken , en het Lyf , inderdaad , gelykt veel naar dat van een Luis : ja de geheele Gestalte zweemt meer naar die van een Krab , dan van een Kreeft , volgens de Afbeeldingen , welken daar van door den Heer GRONOVIVS gegeven zyn in de Switserfche Verhandelingen. In 't Werk van SEBA is 'er een met de Staart afgebeeld , die tot deeze Soort wordt t'huis gebragt. Men wil dat het de Zee-Leeuw of Leeuw-Krab zy van RONDELETIVS , waar van ALDROVANDUS een geheel Hoofdstuk heeft , voegende aan 't end , als daar mede eenigermate overeenkomstig , de Zee-Kreeft van Noorwegen , *Hummer* genaamd , die in de Schaaren zo veel kragt heeft , en aan de Eilanden benoorden Schotland zo groot voorkomt , dat hy , een zwemmend Man met de Schaaren vattende , denzelven dood knypen kan of verfmooen. Ik heb reeds van de Noorfche Zee-Kreeften in 't algemeen , als ook van de Letter-Kreeft of *Buchstaben-Hummer* , gesproken , welke de Heer

PON-

ciliato , Rostro acuto septemdentato. *Faun. Suec.* 2036. *Cancer macrourus* , Thorace Chelisque angulatis hispidis. *Mus. Ad. Frid.* 87. *Astacus marinus*. COLUMN. *Aquat.* 8. T. 6. *Astacus similis Pediculo marino*. JONST. *Exsang.* T. II. f. 7. *Astacus Norvegicus curiosus*. GRON. in *Act. Helv.* IV. p. 23. T. 2. f. 1 , 2 & *Zooph.* 980. BARR. *Rar.* T. 1288, f. 1. *SEB-Kab.* III. T. XIX. f. 19 , 20.

PONTOPPIDANS met den Zee-Leeuw van GES-
 NER oordeelt taamelyk overeen te komen; ten
 minste wat de buitengemeen lange Schaaren en
 Schaarpooten betreft; doch het Lyfis veel kor-
 ter, en tevens, naar deszelfs beschryving, zegt
 hy, Wollig of met kleine Takjes bezet, en de
 Letteragtige tekening ontbreekt 'er aan, welke
 de Noordsche allermeest van den Zee-Leeuw
 dier Autheuren onderscheidt.

WORMIUS (verhaalt de Bisfchop wyders,) heeft
 ook deeze Noordsche Kreeft gehad, daar die
 Auteur aldus van spreekt. „ Dien andere een
 „ Kreeft van middelmaatige grootte of mid-
 „ delflag-Kreeft, maar de Nooren *Hummer-*
 „ *Konge*, dat is Koning der Kreeften noe-
 „ men (*), daar geeven wy, niet onbillyk,
 „ den naam aan van Letter-Kreeft (*Astacus*
 „ *litteratus*), om dat op de Schilden, die de
 „ Staart bekleeden, zekere merktekenen als
 „ van groote en Myfterieufe Letteren, voorko-
 „ men. Myne Letterkreeft is een Voet lang. De
 „ Schaaren of Nyptangen, in een regte lyn uit-
 „ gestrekt zynde, hebben weinig meer dan eens
 „ Duims dikte, en de geheele gestalte is aan
 „ die van een groote Zee-Kreeft gelyk, uit-
 „ genomen dat de Schaaren regt en kleiner
 „ zyn: want zy hebben de langte van een half
 „ Voet, en, voor de Splyting, vier uitstekken,
 die

V.
 AFDEEL
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

Letter-
 Kreeft.

(* Die naam is thans (zegt hy) in Noorwegen niet meer bekend.

V. „ die in de langte uitgestrekt zyn, en beurtlings
 AFDEEL. „ een dubbelde en enkele ry Tandén voeren,
 LXXXII. „ tusfchen welken vier holligheden endwaards
 HOOFD- „ loopen, dat aan deeze Kreeft een zeer fraay
 STUK. „ aanzien geeft. Op de Rug - Schaal vertoo-
 „ nen zig zwartagtige merktekens (*), die
 „ eenigermaate naar de Oude Letteren der Mon-
 „ niken gelyken, wederzyds zes; waar van de
 „ eerste, als men van 't Staart - end af telt,
 „ een T, de tweede en derde een E, de vier-
 „ de en vyfde een L en de zesde een I, om-
 „ trent op dergelyke wyze uitdrukken, als
 „ menze in de oude Kloosterboeken gefchree-
 „ ven vindt. Deeze zou ik die agten te zyn,
 „ welke van RONDELET IUS de kleine Kreeft ge-
 „ tyteld wordt, indien niet de Pooten daar in
 „ ongefchaard werden gezegd te zyn: want
 „ de onze heeft de vier voorfte Pooten met
 „ Nypers voorzien, even als de groote Zee-
 „ Kreeft”.

Ik heb hier de befchryving van de Noorfche Letter - Kreeft willen plaatzen, om dat de Heer GRONOV IUS dergelyken naam geeft aan de zyne, die zyn Ed. van den Heer BASTER gefchonken was. Het fchynt, evenwel, de zelfde niet te kunnen zyn; zo om dat van dergelyke te-
 ke-

(*) Op myne Kreeft, zegt PONTOPP I D A N S, is dit een verhooging van de Schaal zelve en geen verfcheidenheid van Kleur, welke overal eene Stroo - Kleur (*Couleur de Paille*) is, met eenig Rood hier en daar vermengd. *Naturh. Hift. von Norwegen.* II. THEILL, bladz, 331.

kening op de Schaal geen gewag gemaakt wordt, V. als om dat de twee eerste paaren Pooten, in AFDEEL. de laatstgemelde, uitdrukkelijk gezegd worden LXXXII. niet met Nypertjes, maar met Klaauwen voor- HOOFD- STUK. zien te zyn. De Kleur, niettemin, van de Schaal, was glanzig bruin, met hoog roode Streepen fraay gemengeld. PONTOPPIDANS merkt aan, dat deeze Letteren niet altoos even volkomen uitgedrukt zyn, op het Rugfchild en de Staart van zyne *Büchftaben-Hammer*, die hy voor een jonge Zee-Kreeft zoude gehouden hebben, indien de Gestalte niet zo zeer verschillend geweest ware. Wat de Pooten en Stekelige Snuit, als ook de hoekige Schaaren aangaat, fchynt dezelve met deeze Ruuwe Kreeft taamelyk overeenkomstig, welke LINNÆUS aldus befchryft.

„ De Snuit is zeventandig en zeer fcherp:
 „ het Rugfchild Eyrondagtig, van vooren over-
 „ dwars gevoord met Haairige Streepen, die
 „ voorwaards zien. Een boogswys' gekromde
 „ Naad onderscheidt het voorfte deeldes Rug-
 „ fchilds. De Armen zyn aan de binnenzijde ge-
 „ doornd: de Schaaren langwerpig, aan den rand
 „ gedoornd: de bovenkant van vooren Geuts-
 „ wyze gevoord met eene Haairige ruuwheid.
 „ Verder heeft zy drie Pooten wederzyds: zyn-
 „ de het vierde Paar klein, aan de punt ftomp
 „ en ruighaairig (*)'.

(70)

(*) *Syst. Nat.* XII. p. 1052, 1053. Dit laarste komt in-
 zonderheid volmaakt met de afbeelding, van den Heer GRO-
 NOVIVS in *Act. Helvet.* gegeven, overeen.

V.
 AFDEEL.
 LXXXVII.
 HOOFD-
 STUK.
 LXX.
 Gymnista.

(70) Krab-Kreeft , die het Rugfchild eeniger-
 mante Rolrond , met Haairtjes omzet en
 getand , de Schaaren Hartvormig , de
 Sprieten Oogbaairig ruig heeft.

Aan de naastvoorgaande wordt de woonplaats
 in de Atlantifche Oceaan en Middellandsche Zee
 toegefchreeven. Deeze en de twee volgende,
 uit Oostindie afkomstig , bevonden zig in 't Ka-
 binet van de Koningin van Sweeden.

LXXI.
 Dorfipes.
 Zee-Luis.

(71) Krab-Kreeft , die het Rugfchild ovaal en
 rimpelig , van vooren Zaagswyze gebaaird
 en de agterfte Pooten op de Rug heeft.

De aangehaalde van RUMPHIUS , in Oostindie
Fotok genaamd , wordt van dien Autheur , we-
 gens de gedaante , Zee-Luis geheten ; welke
 de agterfte Pooten boven de anderen heeft , en
 dus te regt *Dorfipes* genoemd kan worden ; hoe-
 wel 'er niet verhaald wordt , dat zy met den
 Buik om hoog zou kunnen loopen. De langte
 wordt gezegd van een halven Vinger , de breed-
 te van een Duim te zyn. De Schaal is bruin
 geel , met kleine witte Plekken of Oogjes. De
 Staart is zeer smal en lang , reikende onder 't
 Lyf

(70) *Cancer submacrourus* , Thorace subcylindrico , ciliato-
 ferrato , Chelis cordatis , Antennis ciliato-pilosis. M. L. U.
 453.

(71) *Cancer subbrachyurus* , Thorace rugoso ovali , antice
 ferrato-ciliato , Pedibus posticis dorsalibus. M. L. U. 452.
 RUMPH. *Amb.* T. X. fig. 3. PET. *Amb.* T. VI. f. 2.

Lyf door fchier aan den Kop, en fchynt meer overeenkomstig te zyn met die der Krabben dan der Kreeften. Op het Strand van Amboina kruipen deeze Diertjes en verbergen zig, als menze vangen wil, terftond in 't Zand. In de Inham van dat Eiland vallen zy klein, naauwlyks een Lid van een Vinger lang; maar op Banda zynze grooter en worden 'er, even als by ons de Garnaalen, gekookt en gegeten.

(72) Kreeft, die het Rugfchild ovaal en rimpe-
lig, de Schaaren fannegedrukt en aan den
rand gedoornd heeft.

LXXII.
Cancharus.

De vier voorgaande komen met elkander daar in overeen, dat het Rugfchild voorwaards Geuts- wyze gerimpeld is; doch deeze wordt daar van uitgezonderd. Zy onthoudt zig in de Indiën.

KREEFTEN, met het Rugfchild gedoornd.

(73) Kreeft, die het Rugfchild van vooren ge-
doornd, de Schaaren driekantig, aan de
hoeken met Steke's heeft.

LXXIII.
Norvegicus.
Noorfche.

Die van SEBA, welke ik te vooren met de
Noor-

(72) *Cancer macrourus*, Thorace rugoso ovali, antice fer-
rato-ciliato, Pedibus posticis dorsalibus M. L. U. 455.

(73) *Cancer macrourus*, Thorace antrosum aculeato, Ma-
nibus prismaticis, angulis spinosis. *Faun. Suec.* 2039. M. L. U.
456. *It. Scan.* 307. *Muf. Ad. Fr.* I. p. 88. *GRON Zooph.*
979. *SEB. Kab.* III. T. 21. f. 3. *Affacus* mediæ magnitudi-
nis prior. *ALDROV. Exfang. Crust.* 113.

V. Noorſche Letterkreeft overeenkomstig aange-
AFDEEL. merkt heb, wordt hier t'huis gebragt door LIN-
LXXXII.
HOOFD. NÆUS, van wien, in de beſchryving der Sweed-
STUK. ſche Dieren, gezegd wordt, dat de gene, die
 deeze Kenmerken heeft, niet alleen in de Zee
 dikwils onder de Garnaalen gevangen, maar
 ook met dezelve verkogt en gekookt, ja als
 een zelfde Soort gegeten wordt, zynde zelfs
 een weinig kleiner dan de Garnaalen, van wel-
 ken zy meest door de figuur der Schaaren en de
 Doornen of Stekeltjes aan de Snuit, die de Gar-
 naalen niet hadden, verschillen zou. In Neder-
 land hadt zyn Ed. deeze ook dikwils onder de
 Garnaalen gemengd gezien. Of nu deeze de mid-
 delſlag Kreeft van ALDROVANDUS kan zyn, en
 of dezelve de allergrootſte Kreeft van Noor-
 wegen genoemd mag worden (*), laat ik an-
 deren beoordeelen.

KREEFTEN, met de Schaaren Vingerloos,
 het Rugſchild langwerpig.

LXXIV. (74) Kreeft, die bet Rugſchild voorwaards ge-
Homarus. doornd,
 Gehoorn-
 de.
 PL. CV.
 Fig. I.

(*) *Aſtacus maximus Norvegicus.* Zooph. Gron. Fasc. II. p.
 228 N. 979. Doch het blykt klaar, dat dit een miſtelling
 zy, voor *Aſtacus marinus Norvegicus.* Welke groote Druk-
 ſeil evenwel in *Erratis* niet is aangetekend.

(74) *Cancer macrourus*, Thorace antroſum aculeato, Fron-
 te bicorni, Manibus adaetylis M. L. U. 457. GRON. Zooph.
 981. MARCGR. *Braſil.* 245. T. 246. RUMPH. *Amb.* T. I.
 f. I. f. A. PET. *Amb.* T. VI. f. I. SEB. *Kab.* III. T. 21.
 f. 5.

doornd, twee Hoornen voor aan den Kop
en de Schaaren ongevingerd heeft.

V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-

Deeze mag, wegens de aanzienlyke Hoor-^{STUK.}
nen, te regt den naam voeren van Gehoornde
of Hoorn-Kreeft, en, indien zy omtrent drie
Voeten lang wordt, gelyk de Heer GRONOVIVS
verhaalt, zo is de naam van Rivier-Garnaal,
by SEBA, zeer oneigen. De myne ook, naar
welke Fig. 1, op onze Plaat CV. gemaakt is,
heeft ten minste de grootte van de gewoone
Rivier-Kreeften van Europa.

Zy onthoudt zig aan de Kusten van Oost- en
Westindie, zelfs aan de Kaap, en mooglyk ook
in de Middellandsche Zee: want het fchynt die
te zyn, welke de Ouden *Locusta marina* ge-
noemd en by de Rivier-Kreeften vergeleeken
hebben, als waar van zy meest door het ont-
breken der Schaaren verschilde. Dus zegt ook
ALDROVANDUS, dat de *Locusta marina* van de
Duitfchers *Meer-Krebs*, dat is Zee-Kreeft, ge-
noemd worde, gelyk die naam ook vertaald
gevonden wordt by RUMPHIUS.

Deeze Autheur zegt, dat menze in 't Ma-
leitsch noemt *Udang Laut*, zynde het eerste
woord aldaar de algemeene naam van dergelyke
Schaaldieren, en op Amboina *Mitta Soa* tytelt,
het welk zo veel te kennen geeft als *agteruitloo-
pende* Kreeft of Garnaal *. De reden van die
benaaming, echter, vind ik dus verklaard „ In ^{* Squilla} *retrograda*
„ 't Water gaat hy voorwaards, houdende zy-

V. „ ne Hoorens op zyde , wanneer hy zyn Aas
 AFDEEL. „ zoekt , maar iets bemerkende daar hy schuuw
 LXXXII. „ voor is , of voelende dat men hem , in 't
 HOOFD- „ Net , naar zig toe gaat trekken , dan steekt
 STUK. „ hy de Hoorens vooruit , en kruipt agter-
 „ waards. Hy is ongemeen stout om zig te ver-
 „ deedigen en heeft zulk een kragt in zyn Staart,
 „ dat men , als hy dien om een Steen geslagen
 „ heeft , nauwlyks daar af trekken kan. Ook
 „ is hy zeer slim , klimmende , als men hem in
 „ 't Net heeft , tegen de kanten op , en zoeken-
 „ de daar over te springen. De Visfchers zien
 „ hem niet gaarn in de Netten , om dat de an-
 „ dere Visfchen geweldig door hem gekwetst
 „ worden. Niettemin verstrekt hy toe een
 „ groote lekkerny , en wordt zo fmaakelyk ,
 „ byna , geagt te zyn , als onze Kreeften”.

De Kleur van de raauwen is , volgens dien
 zelfden Autheur , op 't Lyf hoog blaauw , met
 witagrige of vaale plekken ; de Pooten blaauw
 en wit getreep : doch door 't kooken worden
 zy , gelykerwys de anderen , rood. Het Lyf
 en de Staart is als dat der gewoone Kreeften ,
 doch het Rugfchild , met aanmerkelyke Doornen
 bezet , heeft van vooren twee ontzaglyke krom-
 me en daar agter twee kleinere Klaauwswyze
 haaken , boven de Cogen , die groot zyn en
 fterk uitpuilen. Hier aan volgen de twee on-
 gemeene dikke en groote Doornswys' getakte
 Hoornen , aan den onderkant , langs heen , met
 een ry van Haairtjes bezet , en ongeveer twee-
 maal

maal zo lang als de Kreeft. Zy loopen aan 't V.
 end zeer dun uit. De Pooten, tien in getal, zyn AFDEEL.
 altemaal van gelyke gedaante, en byna even LXXXII.
 lang, zonder Schaartjes; het uiterfte Lid HOOFD-
 sterk gehaaid en met een Klaauwtje voorzien. STUK.
 Tusfchen de gedagte groote Hoornen, die men
 als de Sprieten kan aanmerken, heeft deeze
 Kreeft twee Vorkswys' getakte Baardjes.

(75) Kreeft, die het Rugfchild voorwaards ge- LXXV.
 doornd, twee Bladen voor aan den Kop, Arctus.
 en de Schaaren byna ongevingerd heeft, Beer-
 Kreeft.

De eerste Soort van *Squilla* hebben de Ouden
Urfa of de Beer genoemd. wegens den bree-
 den, ruigen Kop, dien dezelve heeft. Zy
 maakten, doch, daar wederom twee Soorten
 van, en noemden de eene *Urfa minor*, de andere
Urfa major, dat is de Kleine en Groote Beer.
 Deeze Kleine, by JOHNSTON afgebeeld, wordt
 door GRONOVIVS tot de Hoornkreeft betrokken;
 waar van zy grootelyks verschilt; doch het
 fchynt my toe, dat zyn Ed. deeze en de voor-
 gaande Soort ondereen mengt.

Zo wel de kleine als de groote Beer worden
 hier bedoeld door LINNÆUS, die ook de beide
 af-

(75) *Cancer macrourus*, Thorace antrosum aculeato, Fron-
 te diphyllâ; Manibus tubadactylis. *Faun. Suec.* 2040 Poly-
 quiquyix. MARCG. *Braf.* 186 JONST. *Aq. Exfang.* T. IV.
 f. 4, 8, 12. BARREL. *Icon.* 1288. f. 2. RUMPH. *Amb. T.*
 II. f. C, D. BROWN. *Jam.* T. 41. f. 1. SEB. *Kab.* III. T.
 20. f. 1.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. afbeeldingen van Mannetje en Wyfje aanhaalt, welke in 't Werk van RUMPHIUS gevonden worden van deeze zogenaamde *Urfa-Cancer* uit Oostindie, alwaar zy een Span lang valt en een Hand breed, doch zelden gevangen en dan met een Harpoen gestoken of met een scherpen Haak opgehaald moet worden. Zy komen niet alleen daar, maar ook in de Westindiën, ja aan de Kusten van alle de Wereldsdeelen voor: des LINNÆUS haar ook een plaats geeft onder de Sweedfche Dieren, en dus beschryft.

„ Het Voorhoofd is stomp, met ongeveer tien Stekels, die ongelyk van grootte zyn, tusfchen de Oogen. Twee Bladen zyn 'er voor aan den Kop, twee Leden hebbende, waar van het voorfte breed, stomp, in zevenen verdeeld en aan den rand Haairig: het agterfte spits zeventandig en ook met eenige Haairtjes gezoomd is. De Sprieten, zo laag als de Bladen, bestaan uit vier Leedjes, waar van het uiterfte gevorkt, het andere stomp en korter is. Het Borststuk is langwerpig, oneffen en voorwaards vyfvoudig gedoornd. De Leden van de Staart hebben drie Paneelen, waar van het eerste glad is, het tweede rimpelig; het derde van agteren drievoudig uitgerand: aan 't end vyfbladerig stomp. De Schaaren zyn taamelyk dik en effen, zo lang als de Bladen van het Voorhoofd. Zy hebben een Duim aan 't end met een zeer „ kor-

„ korten Vinger. De Pooten zyn glad en fcherp
„ genageld”.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.

KREEFTE N met de Schaaren Vingerloos, het
Rugfchild zeer kort en den geheelen
Borst niet bedekkende.

(76) Kreeft, die het Lyf in Leden verdeeld
heeft, de Schaaren ongevingerd, plat op
zyde, Zeisfenswyze krom en als een Zaag
getand. LXXVI.
Mantis.
Zwaantjes-
Kreeft.

Een der fraayfte Stukken, onder de Kreef-
ten, is deeze, die men gemeenlyk, wegens de
aartige figuur der Schaaren, Zwaantjes-Kreeft
noemt; als wordende zy, in Oostindie, meest
gevangen, zo RUMPHIUS zegt, om de mooie
Zwaantjes, die men van de Schaartjes maakt:
het overige wordt, als de Garnaalen, gekookt
en gegeten. Men kan dit Dier zelden vinden,
zo hy getuigt, en nog moeielyker vangen, om
dat men zo naaukeurig het afloopende Water
moet waarneemen: want het onthoudt zig in 't
Zand der Stranden, en wordt derhalve van hem
Squilla Arenaria, dat is Zand - Garnaal, gehe-
ten.

(76) *Cancer macrourus articularis*, Manibus adactylis com-
presfis, falcatis, ferrato-dentatis. *Mus. Ad. Frid.* I. p.
86. *Faun. Suec.* 2035. SCOP. *Carn.* 1135. *Cancer Arenarius*.
RUMPH. *Amb.* T. 3. f. E. Tamaru - Guacu. *Marcgr. Bras.*
186. T. 187. *Squilla Arenaria marina*, SEB. *Kab.* III. Tab.
XX. Fig. 2, 3. GRON. *Zooph.* 984.

I. DEEL, XIII. STUK.

V.
 AFDEEL.
 LXXXI.
 HOOFD-
 STUK.

ten. In de Amboinsche Taal noemt menze *Loc-ky*, en de Hollanders, aldaar *Knyper*, om dat zy zulk een geweld met de Schaaren oefenen, niet alleen daar mede in den Grond boorende, Zand, Modder, Steenen wegfmytende, maar ook de Menschen dikwils gevaarlyk kwetzende, en daarenboven zodanig slaande met den stekeligen Staart, dat men deeze Soort van Kreeften levendig niet behandelen kan, maar zy moeten met Stroppen of Strikken gevangen worden. Ondertusfchen zyn de grootste van deeze *Knyper* - Kreeften, zo hy aanmerkt, maar een Hand lang en ruim twee Vingeren breed.

Dewyl de Afbeeldingen, in 't Werk van RUMPHIUS, meestendeels uit het Kabinet van den Heer D'ACQUET daar ingevoegd zyn, zo is het niet te verwonderen, al komen zy somtyds met de beschryving niet volmaakt overeen, Omtrent die van deeze Zwaantjes - Kreeften fchynt het, bovendien, duister, welke van de twee, op de Derde Plaat, bedoeld worde met zyne Land - en Zee - Zand - Kreeft: doch dit is zeker, dat wy de gene, die daar als de grootste voorkomt, gewoon zyn de Zwaantjes - Kreeft te noemen, hoewel de Zwaantjes eigentlyk aldaar gezegd worden van de andere te zyn. Ik vind ook zonderling, dat de Land - *Knyper* van RUMPHIUS, en de Zee - *Knyper* of Strand - Kreeft van anderen, en wel die op deezen naam in 't Werk van SEBA voorkomt, door den Heer GRONOVIVS tot een zelfde Soort betrokken worden,

den, welke zyn Ed., dat meer is, getuigt in de Indifche Oceaan te huisvesten (*).

Van zyne Land-Zandkreeft zegt RUMPHIUS, dat dezelve zig wel omtrent de Stranden, doch op 't drooge onthoudt, maakende Heuveltjes in 't Zand als Molhoopen, en zig dus, drie of vier Voeten, of zo diep begraavende, tot dat zy aan een Steengrond komt. Men doet de opgeworpene Aarde weg, en, het Gat gevonden hebbende, waar dit Dier in zit, zet men daar een Strik voor, met eenig Aas en vangt hetzelfde dus als de Mollen. Evenwel, als men 'er niet gaauw by komt, kan het, met zyne fcherpe Schaaren, het Touwtje wel afknippen. Van deeze worden de Schaaren of Knypers, zo hy getuigt, onder de zeldzaamheden bewaard.

Van deeze Soort houd ik die te zyn, waar van uit myne Verzameling de afbeelding in Fig. 2, op Plaat CV, gegeven wordt. Want in de eerste plaats valt dezelve, volgens RUMPHIUS, grooter dan de Zee-Knypers (†). Nu heb ik 'er van deeze Soort gedroogd gezien, meer dan een Voet lang. Ten anderen is de Kleur Aschgrauw en dus zo fraay niet als die der zogenaamde Zwaantjes-Kreeften. Ten derden, zyn de Schaaren of Knypers aan 't uiterfte Lid, dat

V.
AFDEEL.
I. XXXII.
HOOFD-
STUK.
Land-
Zand-
Kreeft.

PL. CV.
Fig. 2.

(*) *Zoophyl. Gron. Fasc. II. p. 230. N. 984.*

(†) Het onderscheid van grootte tusfchen de beide Sexen zou zeer aanmerkelyk zyn, indien het Mannetje en Wyfje zo veel verfchilde als in Fig. 2 en 3, op Tab. XX, in 't Derde Deel van SEBA.

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

dat niet knobbelig maar byna regt is, voorzien met veele Sikkelswyze Tandjes; welke 'er, zo men by RUMPHIUS vindt, de Zee-Zandkreeft aan zyne kromme Schaarpunten, die rood zyn, niet heeft: zynde, bovendien, de twee andere Leedjes rondagtig en groen of gespikkeld; het Lyf donker groen, wit en blaauw, gemengd, van Kleur; de enden der Pooten rood.

Ik moet hier nog eenigermaate staan blyven op den bynaam van *Mantis*, die aan deeze Kreeften of Garnaalen, gelyk RUMPHIUS dezelve noemt; gegeven wordt. ALDROVANDUS maakt een geheel Hoofdstuk van de *Squilla Mantis* van RONDELETIUS, van welke niemand der Ouden, zo die Autheur zig verbeeldde, gewag gemaakt hadt. Hy noemde dezelve dus, om dat zy door haare Armen ongemeen gelek naar die Soort van Wandelende Bladen, welke men in Provence *Prege-Dieu* noemt, dat men Bidder-tje kan vertaalen, tot de Spookjes behoorende. Ik heb van de reden dier benaaming genoeg gezegd*. Men kan dezelve, met even veel Regt, op dit Water-Infekt toepasfen, dat van BEL-LONIUS de Water-Cicade getyteld wordt, hebbende eene byna doorschynende Schaal. De gestalte van den Kop en 't Rugfchild, de Geledingen van het Lyf, en de gedoorndheid van de Staart, niet alleen, maar ook de afbeelding, die men 'er van vindt by ALDROVANDUS, toonen genoegzaam, dat hier deeze Soort gemeend worde, welke van de beide Oostindischen van

* Zie X.
 STUK,
 bladz.
 145, enz.

RUMPHIUS verschilt door de zes verheven V. Streepen, die de Ringen of verdeelingen AFDEEL. LXXXII. van het Lyf hoekig maaken, gelyk Doktor Sco. HOOFD- POLI ten opzigt van de *Cancer Mantis* aantekent, STUK. die in de Golf van Venetie en aan de Kusten van Italic gemeen is, worden aldaar *Canochia* geheten. Immers in deeze waren ook de Knypers of Knipmesfen, aan de eene zyde, met zes lange, kromme Tandén, gewapend (*).

(77) Kreeft, die het Lyf in Leden verdeeld LXXVII. heeft, de Schaaren ongevingerd, rondag- Scyllarus. Zee-Zand- tig, regt, hoekig en inwaards drie - Tan- kreeft. dig.

KNORR heeft zig verbeeld, dat in de afbeelding van de Zee-Zandkreeft by RUMPHIUS, Letter F, de Tandjes van de Schaaren of Knypers wel konden vergeten zyn, of dat 'er mooglyk van deeze Infekten voorkwamen met een verschillende gesteldheid der Schaaren (†). In my-

(*) *Manus adactylæ, falcata, compressa, Dentibus sex longis unilateralibus. Abdomine futuris decem, anticis minoribus, omnibus sex lineis elevatis longitudinaliter angulatis. Habitat frequens in Mare Adriatico & Liburnico sinu; Canochia dictus. Entom. Carniol. p. 411.*

(77) *Cancer macrourus articularis, Manibus adactylis Ventrifosis, rectis, angulatis, introrsum tridentatis, Syst. Nat. XII. Cancer mirabilis. Mus. Ad. Frid. I. p. 86. Squilla Arenaria marina. RUMPH. Amb. T. III. f. F. SÆB. Kab. III T. 20. f. 6.*

(†) In zyn Werk, over de *Versteende Zaaken*, genaamd *Zeldzaamheden der Natuur en Oudheden des Aardbodems*, thans alhier in 't Nederduitsch uitkomende. I. DEEL in Folio: bladz. 23.

I. DEEL. XIII. STUK. E e

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

myne Verzameling berust een Kreeftje, dat men kan zeggen volmaakt met die Afbeelding overeenkomstig te zyn; want, als men dezelve wel beschouwt, ontbreken 'er de Tandjes niet geheel aan: de Vinger of Knyper van de Schaaren heeft 'er met de Punt drie, dat is twee daar binnen, die zeer lang zyn in myn Voorwerp, het welk ook juist het Rugchild of Kopstuk, zo men 't noemen wil, uit drie egaale Blaadjes samengesteld, en de Staart insgelyks gedoord heeft, zynde het Lyf in tien Leden verdeeld, doch die geheel glad en rond zyn, even als die van de zogenaamde Zwaantjes - Kreeft, welke in de afbeelding Letter E, op de zelfde Plaat, by RUMPHIUS vertoond wordt. Daar uit blykt dan, dat 'er weezentlyk zyn met de Nypertjes of Schaaren drietandig, 't welk LINNÆUS tot een Kenmerk gesteld heeft van deeze Soort (*).

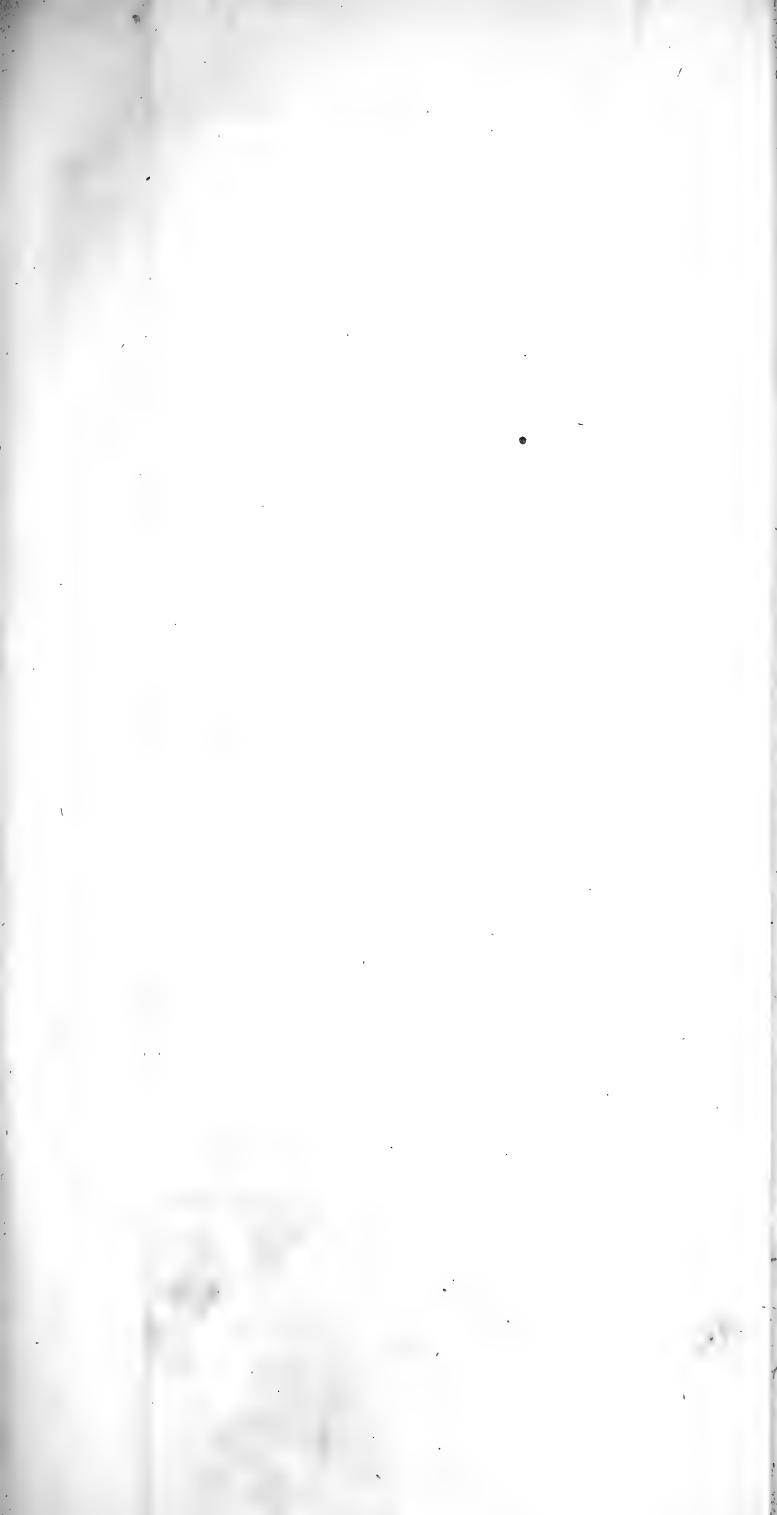
LXXVIII.
 Setiferus.
 Borstel-
 draager.

(78) Kreeft zonder Schaaren, die wederzyds zes twee-Vingerige Pooten en de Sprieten-zeer lang heeft.

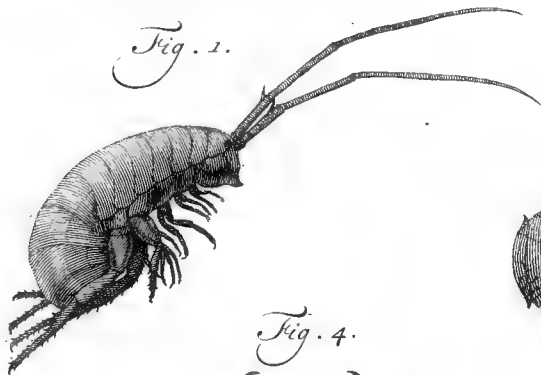
Vol-

(*) Die Liefhebbers zyn te beklagen, welke, om de volmaaktheid der Stoffeering van hunne Kabinetten aan de Wereld bloot te leggen, zig genoodzaakt vinden, hunne Stukken, met veel moeite, aan deeze of gene Kenmerken te accommoderen. Ik maak van sommigen van myne Verzameling, welke ik nog bezig ben te vergrooten, by gelegenheid gewag of gebruik, wanneer dit tot eenig bewys kan strekken of tot opheldering van de Natuurlyke Historie.

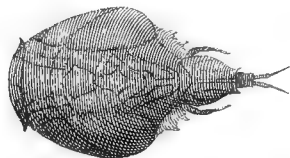
(78) *Cancer M nibus nullis, Pedibus utrimque sex didactylis; Antennis longisfimis.* SEB. *Kab.* III. T. XVII. f. 2.

Fig. 1.

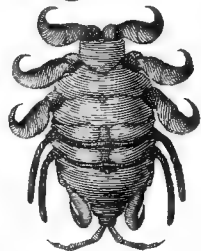
Fig. 2.

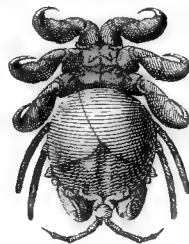
Fig. 3.

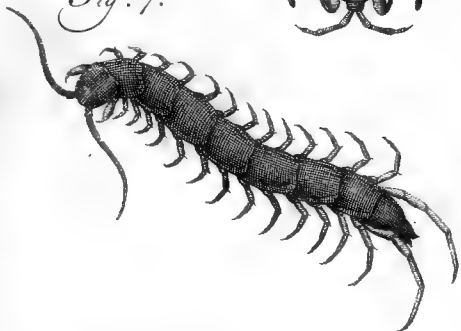
Fig. 4.

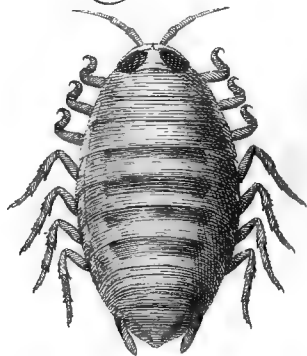
Fig. 5.

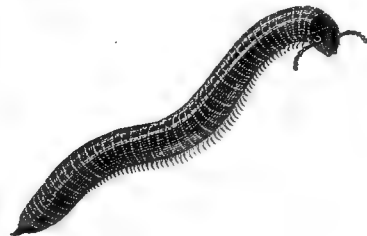
Fig. 7.

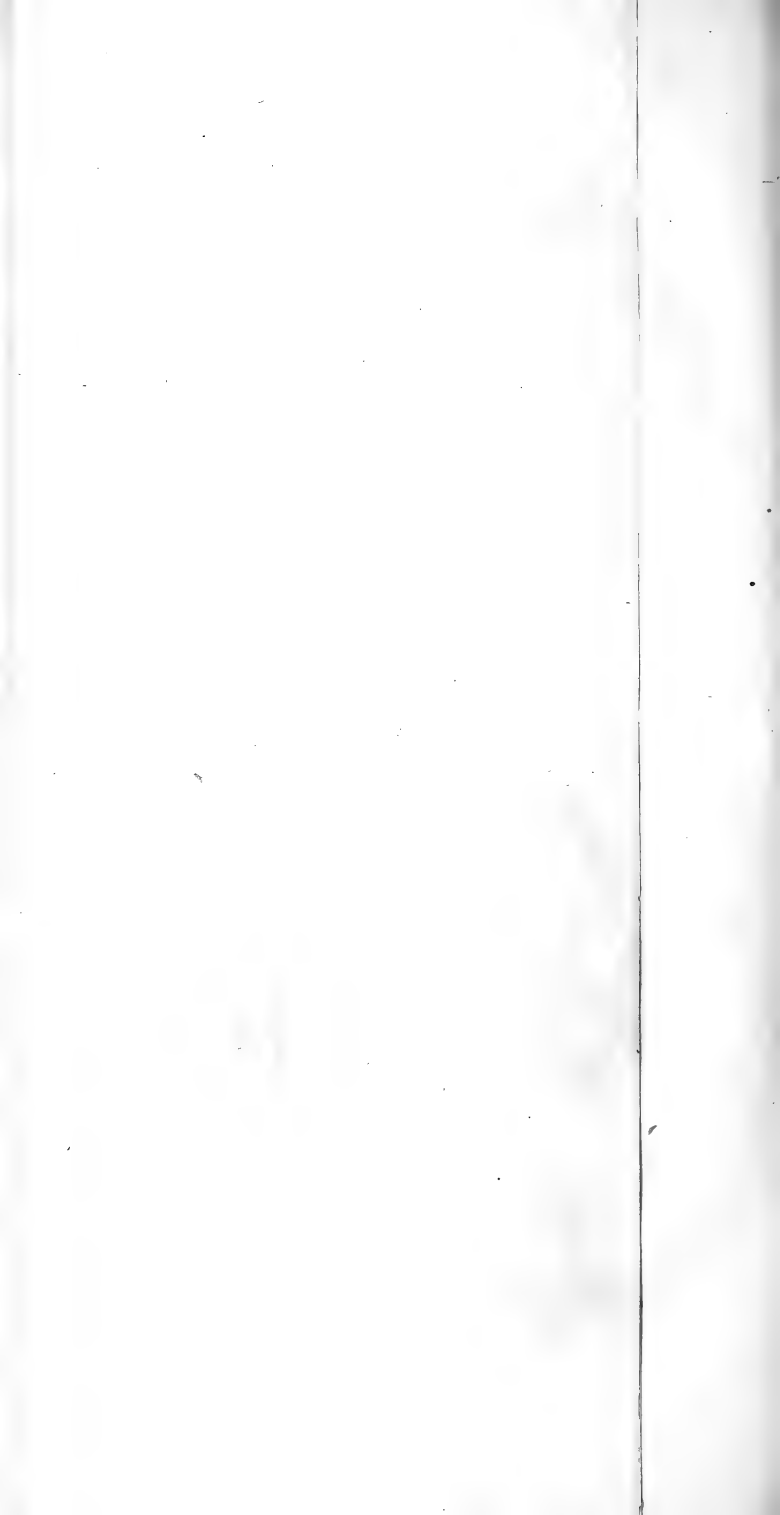
Fig. 6.

Fig. 8.

Volgens de afbeelding heeft deeze Westindische Rivier-Kreeft het Lyf omtrent een Span of negen Duim lang en de Sprieten, die uit een menigte van Leedjes bestaan, ieder vyftien Duimen of omtrent anderhalf Voet lang. Zy moeten dan nog grooter vallen, dewyl in de beschryving van SEBA gezegd wordt, dat dezelve Sprieten heeft van een Elleboog, 't welk ik voor een Elle neem, hoewel de Latynsche Vertaaler er twee Ellen van gemaakt heeft (*). Zy gelyken in gestalte meer naar een Garnaal of Steurkrab, dan naar een Kreeft, en zyn een zeer lekkere Spyze.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

(79) Kreeft zonder Schaaren, die wederzyds vyf Zwempooten heeft. LXXIX. Emeritus.

Daar het Garnaaltje van Barbados, door PETIVER eerst aan 't licht gegeven, volgens den Heer GRONOVIVS, onder den naam van *Emerita* beschreeven en afgebeeld, zes paar Zwempooten heeft, begryp ik niet, hoe LINNÆUS het getal van vyf Zwempooten, 't welk aan de meeste Kreeften gemeen is (†), hier tot een

ONE

(*) Binis hic gaudet corniculis, propemodum bicubitalibus, &c.

(79) *Cancer* manibus nullis, Pedibus utrimque quinque natatoriis. *Syst. Nat.* XII. *Emerita Gron. Zooph.* N. 1000. Tab. XVII. f. 8, 9. PET. *Pterigr.* T. XX. f. 9.

(†) Aan de Noorsche Zee-Kreeften, immers, schryft de Heer BASTER vyf paar Zwemvoeten toe; terwyl 't my dui-

V. derfcheidend Kenmerk kan gebruiken van dit
 AFDEEL. Kreeftje , 't welk tot de Kreeftkrabben behoo-
 LXXXII ren zou , indien het niet de gedagte Zwempoo-
 HOOFD- ten had. Deszelfs Borstftuk is zeer breed ,
 STUK. ovaal , verhevenrond , en doet het grootelyks
 naar een Krabbetje gelyken. Een dergelyk ,
 doch platter en een weinig verfchillende , dat
 men hy Martenique gevangen hadt , was gedag-
 ten Heer gezonden.

LXXX.
 Grosfipes.
 Dikpoot.
 PL. CVI.
 Fig. 1.

(80) Kreeftje , *geheel in Leden verdeeld , met de
 Schaaren ongevingerd en zo lang als 't Lyf.*

De Heer PALLAS , thans Hoogleeraar te Pe-
 tersburg , hadt aan den Heer GRONOVIVS de
 Kenmerken toegezonden van een Infekt , 't welk
 zyn Ed. in het Water der Vaarten by Leiden
 ontdekt hadt , en thans omftandig als een mid-
 delfoort , tusfchen de Garnaalen en Zee-Vlooi-
 jen , voorgesteld wordt. Die van onze Afbeel-
 ding , Plaat CVI. Fig. 1 , fchynen van de bei-
 de

ter voorkomt , indien die Haairige Vezeltjes , onder aan de Staart ,
 daar door verftaan moeten worden , hoe de Wyfjes , de Eijeren
 daar mede vafhoudende , dan kunnen zwemmen , en zulks
 niet veeleer met de Vinnetjes op zyde doen , die , zo wel als
 de vyf Blaadjes van de Staart , met Haairtjes bezet en daar toe
 bekwaam fchynen te zyn : hoedanigen ik 'er ook vyfop ieder
 zyde waarneem in onze Rivierkreeften , welke , volgens den
 Heer GRONOVIVS , maar vier Zwempooten zouden hebben :
 p. 227.

(80) *Cancer macrourus articularis* , Manibus adactylis longi-
 tudine Corporis †. *Syst. Nat* XII. *Aftacus muticus* , *Pede*
antico subulato , edentulo , longifimo , crassifimo , GRON.
Zooph. 989.

de volgende Soorten aanmerkelyk te verschillen, en, indien men de Hoorntjes op den Kop voor ongevingerde Schaaren neemen mogt, nader met de opgegevene Kenmerken overeen te komen; inzonderheid, dewyl de dikte der agterste Pooten gedagten Bynaam op dezelve toepasfelyk maakt. Zodanige Springertjes komen hier, op natte zoute Gronden, zelfs in de Kelders der Huizen voor: zynde de Afbeelding in langte ongevaar drie- of viermaal vergroot.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.

(81) Kreeftje, geheel in Leden verdeeld, met vier ongevingerde Schaaren en tien Pooten. LXXXI. Pulex. Zee-Vloo.

In deeze Soort, welke, volgens den Heer BASTER zig allermeest tusfchen en onder de Bladen van het Kruid, dat op de Steenen en Paalen onder aan de Zeedyken groeit, onthoudt, zyn de Voorpooten met zeer dikke, fcherp- haakige Klaauwen, voorzien, het welk dezelve dan grootelyks van de voorgaande doet verschillen. Ook heeft zy op den Kop, behalve de Sprieten, nog twee korter Hoorntjes, die hy Baardjes noemt. Het Lyf, zegt zyn Ed., is in veertien Geledingen of Leedjes verdeeld, die ik

(81) *Cancer macrourus* articularis, Manibus quatuor adactylis, Pedibus decem. *It. Oeb.* 42, 96. *Faun Suec.* 2041. *FRISCH Inf.* VII. T. 18. *Pulex flaviatilis.* *RAJ. Inf.* 44. *ROES. Inf.* III. T. 62. *Pulex marinus.* *BASTER. Uifspann.* II. D. pag 34. T. III f. 7. *Cancer macrourus rufescens,* Thorace articulato. *GEOFFR. Paris.* II. p. 667. T. 21. f. 6. *Squilla.* *GRON. Zooph.* N. 990.

V.
AFDEEL.
LXXXII
HOOFD-
STUK.
Zee-Vloo.

'er doch maar twaalf in de Figuur bespeur. GRO-
NOVIUS geeft 'er den naam van *Squilla* aan, en
onderrigt ons, te regt, dat zy zo wel in zoe-
te voorkomt als in zoute Wateren.

Zy onthoudt zig aan de Oevers der Zee, zegt
LINNÆUS, die deeze Zee-Vloo overvloedig
op het Strand van Oeland, in het Zand, gevon-
den hadt, komende ook in Bronnen en Graften
voor, alwaar zy op de Rug zwemt, en strekken-
de tot Aas voor de Vogels, die men Kluit noemt.
Dezelve hadt op den Kop vier Hoorens of Sprie-
ten, byna van gelyke langte, elk uit drie Le-
den bestaande, waar van het uiterste Haairag-
tig dun was, en uit ontelbaare kleine Leedjes
samengesteld. Van de zeven Paaren Pooten
waren de vier voorsten voorwaards gekeerd,
en de drie agtersten agterwaards, zynde de twee
voorste Paaren met een beweeglyk Klaauwtje
voorzien.

Indien men de aangehaalde Afbeeldingen ver-
geelykt, zal men zien, dat dezelve zo wel van
elkander, als van de gedagte Oelandfche, ver-
schillen; also men in geene derzelve, behal-
ve in die van ROESEL, welke zo wel tot deeze
Soort als tot de volgende betrokken wordt,
de Sprieten of Hoorentjes op den Kop byna
even groot vindt. Doktor SCOPOLI meende
ook, dat hier by LINNÆUS eenige verwarring
plaats had, dewyl de Gestalte van de Rivier-
Vloo by hem anders was, dan die van onzen
Ridder beschreeven wordt. RAY hadt reeds ge-
vraagd,

vraagd, of de Rivier-Vloo ook van de Zee-
 Vloo verschille, merkende ten minste op, dat
 die der Beekjes in Engeland niet gelykerwys de
 Zee-Vlooijen springen, maar zig omkrommen,
 en door den Aars uit te steeken taamelyk snel
 zwemmen. Deze, zegt hy, worden gevon-
 den in de Heete Bronnen by Vicenza in Italie,
 daar geen ander Gedierte in leeft. De Jongen
 kleeven aan de Moer, welke zig byna Hoepels-
 wyze rond maakt, en dus dezelve omhelst.
 Zy hebben de vyf agterste Paaren lang en dun,
 de twee digst aan den Kop korter en niet met
 Schaaren maar met Haakjes voorzien.

V.
 AFDEEL.
 LXXXI.
 HOOFD-
 STUK.
 Zee-Vloo.

(82) Kreeftje, geheel in Leden verdeeld, met vier
 ongewingerde Schaaren en veertien Pooten.

LXXXII.
 Locusta.
 Springer.

Op het Zee-Strand van Gothland, onder
 Water, werdt deeze Soort van LINNÆUS ge-
 vonden, die vier Sprieten hadt, ieder van on-
 deren uit drie dikke Leden en vervolgens uit
 ontallyk veele kleinere samengefeld; met gee-
 ne Spits aan den Kop, zynde de Snuit stomp,
 en het Lyf van veertien Leden of Gewrichten.
 De twee Paar Schaarpoeten waren kort en on-
 gewingerd, daar op volgden zeven Paar dunne
 Poo-

(82) *Cancer macrourus articulatus*, Manibus quatuor adac-
 tylis, Pedibus quatuordecim. *Faun. Suec.* 2042. *Cancer Lo-*
custa macrourus, Thorace articulato, caruleus. *It. Gothl.* 260.
 ROES, III. T. 62. KLEIN, *Misf.* V. T. 6. f. A, B, C. SULTZ,
Inf. T. 23. f. 152.

I. DEEL. XIII. STUK.

E e 4

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
 Zee-Vloo.

Pooten, en dan hadt het Diertje, onder de Staart, nog drie Paar Basterd-Pooten, Borstelig aan 't end. De Staart bestondt uit twee dergelyke doch kortere Pooten, insgelyks aan 't end gespleeten doch vlakker zynde, en aan welken de Klaauw, naar de Rug toe, korter was.

Deeze beschryving schynt eenigermaate overeen te komen met de Kenmerken, welken LINNÆUS te vooren van de *Cancer Locusta* opgegeven hadt (*), en daar de Zee-Vloo van KLEIN toe betrokken wordt door den Heer GRONOVIVUS, die getuigt, dat dezelve de Walvisfchen door byten plaagt (†): zo dat deeze Vlooijen dan, wel vinnig, moeten kunnen byten, en zig ook in de Noorder Oceaan, alwaar de Walvisfchen zyn, onthouden. Dit, nu, daar latende, merkik aan, hoe het zonderling is, dat dezelve in Vrankryk, omstreeks Parys, zo menigvuldig voorkomt in de Beekjes, dat zy daar van den naam krygt van *Crevette des Ruisseaux*, wordende onder dien naam aldus beschreeven (‡).

Rivier-
 Vloo.

„ Dit Insekt, de langte van ruim een half
 „ Duim, en de breedte van een zesde Duims
 „ hebbende, is van een geele Roestkleur, met
 „ de

(*) *Cancer macrourus* articularis, Manibus adactylis, Caudâ attenuatâ, Spinis bifidis. *Cancer Locusta*. *Syst. Nat.* X.

(†) *Squilla* Caudâ subulatâ integrâ &c. *Zooph.* N. 991. Habitat in Mari Septentrionali. Balanus vexans mordens.

(‡) *Hist. des Inf. envir. Paris.* TOM. II. p. 667.

„ de Oogen zwart: de Sprietten fyn, en taame- V.
 „ lyk lang, byna zo lang als twee derden van AFDEEL,
 „ het Lyf. Het heeft vyf Pooten aan ieder LXXXI.
 „ zyde en verscheide byhangzels aan de Staart. HOOFD-
 „ Het geheele Lyf, buiten den Kop, bestaat STUK.
 „ uit twaalf Ringen, waar van vier het Borst- Rivier-
 „ stuk of Rugfchild maaken, dat in de Kreef- Vloo.
 „ ten van niet meer is dan één enkel Stuk. Het
 „ is op de zyden plat, en het Infekt legt ook
 „ altoos op zyde; 't zy het zig beweege of op
 „ zyn plaats blyve. Voortgaande doet het
 „ Kop en Staart, met vlugge bewegingen,
 „ aan elkander naderen. Dikwils verschuilen
 „ de kleinere zig onder den Buik en tusfchende
 „ Pooten van de genen die grooter zyn. In
 „ de Rivier des Gobelins komen zy in groote
 „ menigte voor".

DieGothlandfche vanLINNÆUS waren blaauw,
 ROESEL merkt aan, dat onder zyne zogenaam-
 de Rivier-Garnaalen eenigen groenagtig voor-
 kwamen, anderen Okergeel, doch allen de ui-
 terfte tippen der Schubben of Schildjes van het
 Lyf, naar de Staart toe, rood hebbende. Haar
 grootfte langte is, wanneer menze regt uit-
 strekt, zegt hy, nooit meer dan een Duim.
 Dergelyke Saffraankleurige Vlakjes, op zyde,
 heeft Doctor SCOPOLI ook waargenomen in zy-
 ne Rivier-Springertjes (*), altoos in Zoet Wa-
 ter,

(*) Cancer - Pulex. *Entomol. Carniol.* p. 412.

V.
 AFDEEL
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
 Rivier-
 Floo.

ter, zegt hy, niet aan de Zee, voorkomende en zekerlyk de zelfde zynde met den Kreeftagtigen Water - Worm van FRISCH, die daar van de volgende beschryving geeft (†).

„ De grootſten worden ongeveer een Duim
 „ lang, en de overeenkomst die zy, wat de
 „ Geſtalte aangaat, met de Kreeften hebben,
 „ mag zeer wel lyden, dat men haar een naam
 „ daar van geeft, dewyl zy 'er nog geen voe-
 „ ren. Dit Inſekt, naamelyk, heeft van voo-
 „ ren weeke Hoornen, welke uit twee lange
 „ leden, die de naasten aan den Kop zyn, en
 „ bovendien uit nog twintig kleine ronde led-
 „ jes beſtaan. Twee andere kleinere hangen
 „ daar onder, en, gelyk het met de eerſten
 „ voorwaards uit voelt, en aan de zyden, zo
 „ gebruikt het de anderen, om onder zig te
 „ voelen naar het gene nadeel kan doen of
 „ tot Aas ſtrekken. De Bek is onder de
 „ Oogen, en met Vreetpuntjes bedekt, gely-
 „ kerwys in de Kreeften. De vier voorſte
 „ Pooten hebben van vooren, aan een dikker
 „ Lid ieder een Klaauw: de volgende drie
 „ Paaren zyn even als de Kreeftpooten, doch
 „ zonder Klaauwen, en het vyfde Paar ſteekt
 „ gemeenlyk, over de Staart heen, buiten de
 „ Rug uit: met welke Pooten het Diertje ag-
 „ ter- en voorwaards gaan en kruipen kan. Het
 „ Lyf

(†) *Inf.* VII. THELL p. 26.

„ Lyf is dun en gaat flegts zo ver, als de bo- V.
 „ venfte Schubben op de Rug: de andere Blaad- AFDEEL.
 „ jes hangen los over de zyden. Onder aan de LXXXII.
 „ Staart gaan van ieder Ring een paar Draaden HOOFD-
 „ langs het Lyf heen, maar de vier aan de twee STUK.
 „ uiterfte Ringen hangen aan het end af. De Rivier-
 „ bovenfte Draaden, aan den eerften Ring, 1700.
 „ ftaan gelyk met die der Mannetjes - Kreeften,
 „ welke de Wyfjes niet hebben. Zy zyn in 't
 „ eerste Lid ftyf, en kunnen tegen en aanden
 „ Buik snappen en leggen, of zelfs ook onder
 „ zig aan de Staart. Deeze Diertjes haalen
 „ hun Voedzel tufchen de Vezelige Wortelen
 „ van eenige Waterplanten, of onder aan het
 „ Gras in zagt froomende Wateren. Zy hech-
 „ ten, zonder twyfel, de Eijertjes, als de Kreef-
 „ ten, aan deeze Staart - Vezelen, en teelen
 „ voort, wanneer zy, gelykerwys de Kreef-
 „ ten, van Huid meermaalen verwifeld en tot
 „ haare grootte gekomen zyn: aangezien zy,
 „ in alle andere opzigten, een zo groote gelyk-
 „ heid hebben met de Kreeften. Ik heb nog de
 „ manier niet kunnen uitvinden, om veel Proe-
 „ vendar omtrent in 't werk te fteilen; dewyl
 „ zy zo kort leven, wanneer men ze van haa-
 „ re plaats brengt, offchoon menze met het
 „ Gras en de Wortelen te gelyk, waar aan zy
 „ zitten, in even zodanig Modderig Rivier-
 „ Water zet, en daarenboven zo fchielyk ge-
 „ lykerwys de Kreeften, beginnen te finken.
 „ Deeze overeenkomstigheid, en andere by-

- V. „ zonderheden meer, doen ook nog besluiten,
 AFDEEL „ dat zy geen Infekten zyn, die een Gestalte
 LXXXII. „ wisfeling ondergaan, maar dat zy uit de Ei-
 HOOFD- „ jeren in de zelfde Gestalte voortkomen, en
 STUK. „ allengs aangroeijen tot aan de volwasfen-
 Rivier- „ heid”, enz.
 Vloo.

ROESEL heeft dit laatste door Waarneemin-
 gen nader bevestigd in deeze zyn zogenaamde
 Rivier-Garnaalen, die hy deedt kookten. maar
 een zeer laffe Spyze bevondt te zyn, even als
 of men iemand gekapt Stroo, dat in Water
 gekookt was, ging voorzetten, ten ware het
 (zegt hy) zulk een mogt zyn, die eenige lek-
 kerheid vondt in de Sprinkhaanen te eeten. doch
 hy schynt niet bedagt te hebben, dat men over
 de Smaaken niet twisten moet. Het gene den
 eenen niet smaakt, smaakt dikwils den ande-
 ren (*).

De Heer PALLAS merkt aan, dat de Afbeel-
 dingen van FRISCH en ROESEL zekerlyk eene en
 dezelfde Soort uitdrukken, die dan zyne *Onis-
 cus Pulex*, met de vier voorste Pooten Schaar-
 agtig, zoude zyn (†). Daar is byna een Vergroot-
 glas noodig om te zien, dat dit laatste plaats
 heeft in die van FRISCH, welke evenwel de
 Sprie-

(*) *De Gustibus non est disputandum.* Zie over het eeten
 der Sprinkhaanen, hoe hetzelfde nog hedendaags in gebruik is
 by de Arabieren, ons X- STUK, bladz. 210, enz. De Sprink-
 haanen, gezouten en gebraden, hebben byna de Smaak van
 Rivier-Kreeften, zegt SHAW, *Voyage au Levant & Barbarie.*
 Haye 1743. p. 333.

(†) *Oniscus Pulex compressus*, Pedibus quatuor anticis Che-
 liformibus. *Miscell. Zoologica.* Hagæ, 1756. p. 190.

Sprieten anders gesteld heeft, en volgens de beschryving aanmerkelyk verschilt. Het een en andere, nu, zou een verschil van Sexe kunnen zyn: want in verscheidene van deeze Zee-Vlooi-
 jen, die ik heb, zyn sommigen met dikke Voor-
 pooten, anderen met dunne voorzien, daar zig
 geen de minste Schaaragtigheid aan openbaart.
 Zyn Ed. zegt, dat deeze Diertjes zeer bekend
 zyn onder den naam van Watervlooijen (*).
 Het kan zyn, dat de Visschers haar dus in 't
 Nederduitsch noemen, doch *Pulex Aquaticus*
 betekent, zekerlyk, by de Autheuren iets an-
 ders (†). In 't geheele maakzel en de samen-
 stelling des Lighaams, voegt hy 'er by, ko-
 menze met de Pisfebedden overeen (‡). Als
 men de Afbeeldingen vergelykt, zal men moog-
 lyk geheel anders oordeelen; waar by komt,
 dat het getal der Sprieten en der Pooten ook
 somtyds verschillende is.

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
*Rivier-
 Vlooi.*

(83) Kreeftje, geheel in Leden verdeeld, met vier één-Vingerige Armen en tien Pooten.

LXXXIII.
*Linearis.
 Smalle.*

In de Europische Zee is deeze Soort waarge-
 no-

(*) Sub *Pulicium aquaticorum* nomine notissima. *Ibidem.*

(†) *Pulex Aquaticus* arborescens. SWAMMERDAM &c.

(‡) Quæ Corporis compositione, numero *Pedum* & *Antenna-
 rum* totaque fabricâ ad *Oniscos* pertinent, singularem eorum
 familiam constituunt, & *Onisei Cancrisiformes* appellari possunt.
Ibid.

(83) *Cancer macrourus* articularis, Manibus quatuor mono-
 dactylis, Pedibus decem. MARTENS, *Spitsberg.* 56. T. P.
 f. 1.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. nomen, die het Lyf smal en egaal van breedte, uit zes Leedjes behalve den Kop bestaande, heeft, en twee Paar Sprieten. De Oogen staan niet op Steeltjes. Tien Pooten hebben zy met langwerpige ovaale Schaaren, één - Vingerig; te weeten het eerste Paar aan het eerste Lid des Lighaams agter den Kop, het tweede Paar aan het tweede Lid: de derde, vierde en vyfde Paaren, die dergelyke Schaaren hebben, naby de Staart geplaatst.

LXXXIV. (84) Kreeftje, dat smal is, geheel in Leden verdeeld, met ongevingerde Armen en elf Pooten.
Ar. mos.
 Zeer klein.
 ne.

Ik zie niet dat dit Diertje, door den Heer BASTER ontdekt en zo wel natuurlyk als by vergrooting afgebeeld, zo ongemeen klein was, als de bynaamschynt aan te wyzen: dewyl men *Atomii* gemeenlyk voor de allerkleinfte die bekend zyn, of voor ondeelbaare Deeltjes neemt. Het kleinste, dat de Heer BASTER afbeeldt, was nog een vierde Duims en het grootste omtrent een Duim lang. De aartige figuur kan men in zyn Werk beschouwen. Deeze Diertjes waren zyn Ed. in menigte voorgekomen op Mos, dat men van Zee-Tonnen hadt afgeschrappt, en LINNÆUS hadtze niet gezien: des ik geheel niet be-

(84) *Cancer macrourus linearis articularis*, Manibus adactylis, Pedibus undecim. †. BASTER. *Subs.* I. p. 32. T. 4. f. 2.

begryp, hoe onze Ridder de Woonplaats kan stellen in de Zoete Rivier - Wateren van Europa (*).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.

(85) Kreeftje, dat smal is, geheel in Leden verdeeld, met tien Pooten, de middelsten grootst. LXXXV. Filiformis. Zeer dunne.

Op Malakka is deeze waargenomen, die het Lyf een Duim lang, Draadagtig dun en flap heeft; twee Pooten aan den Kop, twee in 't midden, die grooter Schaaren hebben met een kort Tandje van binnen, en zes Pooten aan de Staart. Het Diertje, dat in de Indische Zee, op twee Mylen afftands van 't Eiland Ceylon, in 't Zeewater gevonden was door den Heer GODEHEU DE RIVILLE, fchynt wel iets naar deeze Soort te gelyken (†).

(86) Kreeftje in Leden verdeeld, met ongeveer vier Armen, de Pooten wyd uitgespreid en de Staart Elsvormig. LXXXVI. Salinus. der Zoutpannen.

Volgens Doktor SCHLOSSER onthieldt zig dit Diertje in de Zoutpannen van l ymingthon, by 't Eiland Wight, aan de Kust van Engeland. Hetzel-

(*). Habitat in Europæ Aquis fluctuantibus dulcibus, nudis Oculis vix visibilis, præcedenti affinis. *Syst. Nat.* XII.

(85) *Cancer macrourus linearis articularis*, Pedibus decem, mediis majoribus. *Amœn. Acad.* VI. p. 415. N. 99.

(†) Zie het VII. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*. PL. XLVI. Fig. 6. en bladz. 269.

(86) *Cancer macrourus articularis*, manibus adactylis, Pedibus patentibus, Cauda subulatâ. *MATY Diar. Britann.* 1756, I. DEEL, XIII. STUK.

V.
AFDEEL
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

zelve hadt het Lyf grooter dan een Luis en langwerpig; de Oogen van elkander afstaande, zydelings op Steeltjes geplaatst: de Sprietten Borsteligtig, korter dan het Lyf: de Staart Draadvormig als een Els, uitgestrekt, ter lánge van het Lyf: tien Pooten wederzyds, die uitgebreid en als Vinswyze geschikt zyn. In verscheide opzigten schynt dit Diertje van de zogenaamde Zee-Paauw, die gedagte Heer op de zelfde Reis met het Mikroskoop in Zee-Water ontdekte, te verschillen (*).

LXXXVII.
Stagnalis.
der Moe-
rasfen.

(87) Kreeftje, geheel in Leden verdeeld, met ongevingerde Armen, de Pooten uitgebreid, de Staart Cylindrisch en Vorkagtig.

Die Infekten, waar van SCHÆFFER onder den naam van Vischagtige Kieuwen-Poot een geheel Vertoog aan 't licht gegeven heeft, waren door REAUMUR ook omstreeks Parys ontdekt, gelyk uit zynen Brief aan dien Pastoor geschreven en den 28 January 1753 gedagtekend, blykbaar is. Zie hier den Inhoud van dien Brief, als welke tot eenige opheldering dient van de Historie deezer Diertjes, volgens de opgave van SCHÆFFER (†).

„ De beschryving, die Gy hebt laten drukken

(*). De zelfde Plaat der *Uitgez. Verhand.* Fig 3.

(87) *Cancer macrourus articularis, Manibus adactylis, Pedibus patenibus, Cauda cylindricâ bifidâ. Faun. Suec. 2043. Apus pisciformis. SCHÆFF. Monogr.*

(*). *Abhandlungen von Insekten. II. BAND. p. 45.*

„ ken van een aartig Waterdiertje, dat geen V.
 „ Natuur-onderzoeker nog hadt doen ken- AFDEEL.
 „ nen, en de Plaat, op welke dit Insekt is af- LXXXII.
 „ gebeeld, is naauwkeurig beschouwd door al- HOOFD-
 „ le de genen, die zig in de Vergadering der STUK.
 „ Akademie bevonden. Ik liet hun te gelyk het
 „ Insekt zelf zien, in zeker Vogt bewaard
 „ zynde. Gy hebt my de spyt benomen, die
 „ ik had, van daar van niet dan al te korte be-
 „ schryvingen gemaakt te hebben. In de laat-
 „ ste Vacantie vond ik het in de Slyk of Mod-
 „ derpoel van een Weg, alwaar 'er duizenden
 „ van waren. Ik hield ze eerst voor de genen
 „ die men *Chevrettes* (*) noemt; maar, na de
 „ genen die ik opgevischt had wel waargeno-
 „ men te hebben, wierd ik gewaar, hoe zeer
 „ zy daar van verschilden. Die ik met my ge-
 „ nomen had, niet wel opgepast zynde, stier-
 „ ven na verloop van vyf of zes Dagen, en,
 „ wanneer ik zond om 'er te zoeken in de Slyk,
 „ daar ik 'er zo veel gelaten had, vondt men
 „ 'er geen één meer: maar zy zullen altoos lee-
 „ ven in de naauwkeurige beschryving en de
 „ Afbeeldingen, welken door UEd. daar van
 „ publiek gemaakt zyn. Het ware te wen-
 „ schen dat de genen die Infekten, en vooral
 „ Waterdiertjes, ontdekken, van welken nog
 „ een zo groote menigte onbekend is, derge-
 „ lyke

(*) Dat zyn de Springertjes, Zee- of Rivier-Vloojen, hier voor beschreeven.

V. „ lyke zorgvuldigheden , om dezelveu teken-
 AFDEEL. „ nen , gebruikten , als gy ten opzigt van dee-
 LXXXII. „ ze gebruikt hebt. De houding van zyne twee
 HOOFD- „ Hoornen , als men het op zyde ziet , geeft
 STUK. „ aan den Kop eenigermate de gedaante van
 „ die van een Zee - Koe ; dit heeft my aan dee-
 „ ze Infekten den naam doen geeven van Wa-
 „ terkoeitjes (*Vachettes Aquatiques*) , fchoon
 „ derzelve Hoornen uit een geheel andere
 „ plaats voortkomen , dan die twee lange [Tan-
 „ den] der Zee - Koeijen.

LINNAEUS hadt , al voor dien tyd , in zyne
 befchryving der Sweedfche Dieren , welke in
 't Jaar 1746 te Stokholm uitgegeven is , op 't
 end gewag gemaakt van een dergelyk Water-
 diertje , dat men gevonden hadt in het ftaan ge-
 bleeven Water , in de holen en Kloven van Steen-
 rotfen en Bergen ; noemende hetzelve een *Wa-
 ter - Masker* , met een glinfterend bolletje , hoog-
 rood van Kleur zynde , aan de Navel , en een ge-
 vorkte Staart (*) ; twyfelende of het niet het
 Masker ware , waar uit zeker Soort van Haftje
 voortkwam , dat zwart was met de onderfte
 Wicken wit , in Småland aan zekere Rivier ge-
 meen. Van dergelyk een denkbeeld , als of dit
 Waterdierdje het Masker van zekere Soort van
 Haft ware , fchynt onze Ridder nog te zyn ;
 fchoon de Pastoor hem de redenen gefchree-
 ven

(*) Larva Aquatica , globulo coccineo nitente umbilicali ,
 Caudâ bifidâ. *Faun. Suec. Ed. I. p. 388. N. 1357.*

ven hadt , waarom hy dit niet waarfchynlyk oordeelde.

Na de befchryving der Gefalte , die men door het inzien der Afbeeldingen best begrypen kan , fpreekt de Heer SCHÆFFER van eenige byzonderheden , deeze Kieuwenpooten betreffende , welken hy dus genoemd heeft , om dat zy geen Pooten , maar in plaats van dien , uitwendig , een ry van Kieuwen hebben , die voor Zwempooten fchynen te verftrekken . Zy onthouden zig , zegt hy , in Staande Wateren , doch haare Voortteeling fchynt niet jaarlyks , nog op alle plaatfen , te gefchieden . In een Regenagtige Zomer vindt hy ze overvloedig , in de Maanden Augustus en September , van zodanige grootte , als zy door hem zyn afgebeeld , naamelyk ongeveer een Duim lang . Hy verbeeldt zig duidelyk een verfchil van Sexe in dezelve , en aan het Wyfje een Eijerzakje waargenomen te hebben ; waar door , volgens hem , het denkbeeld geheel vervallen zou , dat het Maskers waren van vliegende Infekten .

„ Het geeft (dus fpreekt de Pastoor) een „ ongemeen fraaije Vertooning , wanneer men „ deeze roodagtige Diertjes , inzonderheid „ de Wyfjes , met haare Hemelschblauwe Zakjes „ aan het Lyf , by duizenden ziet . Zy „ zwemmen altoos op de Rug ; zo dat de Kieuwen „ aan den Buik om hoog ftaan : zy beweegen „ de Staart , gelyk de Vifchen , en „ terwyl zy met denzelven , links en regts , om

V. „ zig heen slaan, zo schieten zy ongemeen ge-
 AFDEEL. „ zwind, dan her- dan derwaards, en, na dat
 LXXXII. „ zy een zeer korten tyd weder uitgerust heb-
 HOOFD- „ ben, herhaalen zy de voorige slagen. Neemt
 STUK. „ men ze uit het Water, zo wentelen zy zig,
Kieuwen- „ door het slaan met de Staart, gelyk de Vis-
poof. „ fchen voort: dikwils rollen zy zig te famen:
 „ haar Kieuwen worden van de Rugfchilden als-
 „ dan half bedekt, en leggen op den Buik over
 „ elkander. Buiten het Water leeven zy zeer
 „ bezwaarlyk. Zy beweegen wel haare Kieu-
 „ wen, zo lang 'er nog eenige Vogtigheid aan
 „ en omtrent dezelve is, maar, als die vol-
 „ komen droog worden, zo houdt alle bewe-
 „ ging op.

„ Het is zeer geloofbaar, dat dit Infekt van
 „ Roof en van de kleinste Infekten leeft, die
 „ in het Water geteeld worden. De Wyfjes
 „ kunnen haare Eijeren ligt van zig laten, die,
 „ zo dra zy in het Water komen, daar in op
 „ den Grond vallen. De Koude kunnen zy
 „ niet veel verdraagen. Want toen ik, tegen
 „ het begin van Oktober, na dat het 's mor-
 „ gens maar sterk gerypt hadt, en het Kwik-
 „ zilver op den Thermometer van Fahrenheit
 „ nog den twaalfden Graad boven het Punt van
 „ Vorst tekende, naar dezelve keek, waren
 „ zy, ter plaatse daar zy zig onthielden, in
 „ ééne Nagt altemaal omgekomen, offchoon
 „ ik ze, twee Dagen te vooren, aldaar nog
 „ zeer frisch had zien zwemmen.

„ Lang

„ Lang heb ik getwyfeld, welken naam ik ^{V.}
 „ geeven zou aan dit Diertje, dat, tot dus ver- ^{AFDEEL.}
 „ re, van niemand nog beschreeven is. Zyn ^{LXXXII.}
 „ in malkander rollen van het Lyf, de uit Schil- ^{HOOFD-}
 „ den samengestelde Rug, de op een Steeltje ^{STUK.}
 „ staande Oogen, de Borstelagtige Spriet en ^{Kieuwen-}
 „ Riemgelykende Kieuwenpooten, deden my ^{poot.}
 „ overhellen, om het tot het Geslagt der Kreef-
 „ ten, en wel inzonderheid tot de Water-Vlooi-
 „ jen of Kreeftagtige Water-Wormen te be-
 „ trekken. De Schuitswyze uitholling van den
 „ Buik echter, de gesteldheid der Riemswyze
 „ Kieuwen en derzelve Golfagtige beweging,
 „ gelyk ook niet minder het zweemmen op de
 „ Rug, raadde my aan, om ze t’huis te bren-
 „ gen by de *Een-Oogen* van LINNÆUS. Doch
 „ die naam behaagde my niet, om dat ieder
 „ Soort van dat Geslagt meer dan één Oog
 „ heeft, uitgenomen de Takkige Water-Vloo-
 „ alleen. De onze hebben werkelyk twee lang-
 „ werpig samengestelde en één enkeld in ’t mid-
 „ den. Derhalve kwam my de naam van FRISCH
 „ beter voor, die de *Een-Oog* van LINNÆUS
 „ *Apw* noemt, of, gelyk ik het met de zaak over-
 „ eenkomstiger en beter gemeend heb te ver-
 „ taalen, *Kieuwen-Poot.*”

„ Ik heb reeds verhaald, dat deeze dus schy-
 „ nende Pooten niet zo wel waare Pooten
 „ zyn, dan veeleer Riemen of Kieuwen; also
 „ het Diertje Lugt daar mede scheidt, doch
 „ dezelve zo weinig gebruikt tot gaan of loo-

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
 Kieuwen-
 poot.

„ pen, dat het die veeleer, gelyk gemeld is,
 „ buiten het Water te famen trekt: zy zyn
 „ ook, in geen en deele, zo stevig, dat zy de
 „ allerminste zwaarte des Lighaams draagen
 „ kunnen; maar in tegendeel flap en plooi-
 „ Ook strydt hier haar geheele plaatzingtegen;
 „ dewyl zy in 't Water altoos overend staan.
 „ En, wanneer het Diertje, gelyk doch onge-
 „ meen zeldzaam geschiedt, zyne gewoone
 „ houding verandert en zig omdraait, zodanig
 „ dat de Kieuwen naar beneden komen te staan,
 „ en dat dus hetzelfde op den Grond welschy-
 „ nen zou te loopen; geschiedt zulks alleenlyk
 „ om Roof te zoeken, waarna het zig schie-
 „ weder op de Rug omwendt en zyne vorige
 „ manier van zwemmen hervat. Dat het een
 „ gevinde Staart heeft gaf my gelegenheid, om
 „ hetzelfde, ten einde het van andere dergely-
 „ ken te onderscheiden, de Vischagtige Kieu-
 „ wen-Poot te tytelen”. Dus ver SCHÆF-
 „ FER (*).

Zie hier wat LINNÆUS van de Gestalte van
 het zogenaamde Water-Masker, in Sweeden
 waargenomen, geboekstaafd heeft (†). „ De
 „ gedaante is als een zeer klein Vischje, ter
 „ langte van een Duimbreed, met een platten
 „ Kop; kleine bruine, zydelingsche, van el-
 „ kander afstaande, Oogen: de Sprieten Haair-
 „ ag.

(*) *Abhandl. von Insekten*, als boven, bladz. 60.

(†) *Faun. Suec.*, Ed. I. p. 333. & *Cancer Stagnalis*, Ed. II.
 P. 497.

„ agtig dun: den Kop van vooren stomp: de V.
 „ Snuit als in de Cicade omgeboogen, smal en AFDEEL.
 „ stompagtig: de Rug verheven rond en roodag- LXXXII.
 „ tig: de Staart Spilrondagtig, uit Leedjes samen- HOOFD-
 „ gesteld, byna zo lang als 't Lyf, met een ho- STUK.
 „ rizontaale gespleetene scherpe Vin aan 't end: Kieuwen-
 „ een Klootje of Bolletje, van grootte als Mos- poot.
 „ tert-Zaad, ter plaatse van den Aars. Dit
 „ Bolletje is hoogrood, met een Goudglans
 „ glinsterende, aan de zyden geel. Veel Poo-
 „ ten, (ongeveer twaalf,) heeft dit Insekt op
 „ de zyden van het Lyf, Geutswyze geschikt.
 „ Het zwemt met den Buik om hoog, gelyk
 „ de Rugzwemmers *. Het Wyfje alleen * Zie 't X.
 „ heeft haar Bolletje, dat mischien een Eijer- STUK, bi.
 „ nest is, om, na de Gestaltewisseling, de Ei- 299.
 „ jeren aanstonds geréed te hebben".

Geen andere dan dergelyke Kieuwenpooten
 schynen die Insekten te zyn, welke men in de
 Verhandelingen der Koninglyke Societeit van
 Londen, als in 't Voorjaar 1762 overvloedig
 in een Graft van Staande Water, by Norwich,
 gevonden zynde, afgebeeld en beschreeven
 vindt. Aldaar wordt uit de Voortteelende
 Staat, waar in zy voorkwamen, het gevolg
 getrokken, dat zy niet in gevleugelde Insekten
 veranderen; hoewel men doch geen reden kon
 bedenken, dat zy diestyds zo menigvuldig op die
 plaats, en nergens anders, gevonden werden(*).

LXXXIII.

(*) *Philosoph. Transact.* VOL. LVII. Part. I. for 1767. pag 72

LXXXIII. H O O F D S T U K .

Beschryving van 't Geslagt der WATER-VLOOIJEN, waar in, behalve de eigentlyk zogenaamde, ook verscheide andere dergelyke Diertjes, gelyk de Vischluizen, en zelfs, wegens eenige overeenkomst van Gestalte, ook de groote Molukse Krabben begreepen zyn.

Naam.

De Naam van *Een-Oog*, die volstrekt het Latynsche woord *Monoculus*, dat van LINNÆUS tot een Geslagtnaam gebruikt wordt, uit zou drukken, my zo weinig als aan den Regensburgschen Pastoor, zo even gemeld, behaagende, heb ik dien van WATERVLOO uitgekoozen gehad †, en vind nog geen reden, om denzelven te verwerpen. Het is, naamelyk, zeker, dat in dit Hoofdstuk verscheide Diertjes voorkomen, aan welken men, zonder ongerymdheid, en wegens de kleinte en wegens de gestalte, dien naam kan goeven, en, hoe on-eigen dezelve ook voorkomen mag ten opzigt van de Molukse Zee-Krab, is het egter zeker, dat dezelve weezentlyk twee Oogen heeft, en derhalve geenszins, met Regt, tot de Een-Oogen, het welk de eigentlyk zogenaamde Watervlooijen zyn, betrokken kan worden.

† Zie 't IX
STUK, bl.
122, 123.

kenmerken.

Van de Eigenschappen deezer Infekten niet in 't algemeen kunnende spreken, zal ik alleen

leen maar agt geeven op de Kenmerken , die daar in bestaan , dat haare Pooten tot zwemen en niet tot loopen gefchikt zyn; dat zy het Lyf gedekt hebben met een Korstagtig Schild, en dat haare Oogen niet ver van elkander , en niet op Steeltjes staan , gelyk in de Krabben en Kreeften , maar als ingedooken zyn in het Schild.

V,
AFDEEL,
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

Tot dit Geflagt zyn t'huis gebragt negen Soorten, waar van de eerfte de anderen ver in grootte overtreft, als volgt.

- (1) Watervloo , met een vlak verbeevenrond Schild, dat eenen halfmaanswyzen Naad heeft; van agteren getand zynde en met een Elsvormige zeer lange Staart voorzien.

I.
Polyphe-
mus.
Molukfe
Krab.

De overeenkomst tusfchen deeze Soort en dat Diertje, 't welk FRISCH en anderen *Apus* genoemd hadden, door SCHÆFFER zo omftandig aangetoond, gaf zekerlyk veel reden, om aan de *Molukfe Krab* den voorrang te geeven in dit Geflagt. Men weet dat de grootte, waar in dezelve die Infekten zo zeer te boven gaat, niet

(1) *Monoculus testâ planâ convexâ Suturaâ lunatâ; postice dentatâ; Caudâ subulatâ longissimâ. Syst. Nat. X. Gen. 240. XII. Gen. 271. M. L. U. 460 Xiphosura. GRON Zooph. 953 JONST. Exfang. T. VII. f. 1, 2. OLEAR. Mus. T. 28, f. 1, 2. WORM. Mus. T. 249. RUMPH. Amb p. 21. T. XII. KNORR. Delic. T. F. I. KÆMPF. Jap T. 13. f. 8. LAET. Ind. 56 BONT. Fav L. V. C. 31 SCHÆFF Monogr. 1756. Abbaud II. Band p. 179. SEB. Kab. III. D. T. XVII. f. 1.*

I. DEEL. XIII. STUK. Ff 5

V. niet meer is dan iets betrekkelyks, en dat men, door het Zonne-Mikroskoop, een Luis zo groot kan vertoonen als een Olyphant. De Hollanders, nu, noemen, zo RUMPHIUS getuigt, deeze Schepzels Zee-Luizen, dewyl zy eenigermaate naar Weegluizen gelyken. De Maleitfche naam is *Balanca*, de Javaanfche *Mimé* of *Mimi*: doch men noemtze in 't Latyn *Cancer Moluccanus*, om dat zy aan de Molukkifche Eilanden voorkomen, of ook *Cancer perversus*, om dat het ronde deel, 't welk in de andere Krabben gemeenlyk het agterfte is, hier voor uit gaat, en het fpite de Staart uitmaakt.

AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.
*Molukfe
Krab.*

„ Het voorfte Schild is van halfmaanswyze
 „ figuur, ftomp en gerand, verhevenrond, op
 „ de Rug gewapend met zeven Doornen; waar
 „ van drie in de langte en twee op ieder zyde
 „ staan. Oogen heeft het wederzyds één, aan
 „ den Grondfteun van de voorfte zydelingfe
 „ Doorn. Het agterfte Schild is fmaller, we-
 „ derzyds met zes Zaagswyze infnydingen,
 „ van agteren fcherp gevorkt, en gewapend
 „ met zeven Doornen, waar van drie in de
 „ langte op 't midden staan; twee in de voor-
 „ fte groote infnyding, twee uit de Tanden
 „ der uitranding voortkomen. Beweeglyke Els-
 „ vormige Stekels vindt men in ieder zydeling-
 „ fe infnyding één. De Staart is als een Snuit;
 „ beweeglyk, ftyf, driekantig, ruuw van bo-
 „ ven en zo lang als het geheele Schild. Poo-
 „ ten heeft het zes Paaren, waar van de vyf
 „ voor-

„ voorſten dubbelde Schaartjes, en het agter- V.
 „ ſte aan de tip vier Lancetswyze Vingeren AFDEEL.
 „ heeft, met een langeren Duim, die Borſtel- LXXXIII.
 „ agtig twee-Vingerig is: buiten en behalve HOOFD-
 „ een Lancetvormige ſtompe Kwab aan den STUK.
 „ Grondſteun. Het agterſte wordt van on- *Molukſe*
 „ deren gedekt door zes Geutswyze blaad- *Krab.*
 „ jes”.

LINNÆUS, die de Geſtalte aldus beſchryft, merkt aan, dat zy verre de grootſten worden van alle Inſekten (*). Men ziet 'er waarlyk, welke zeer groot zyn, doch die groote Kreeften, waar van ik bevoorens ſprak †, ſchy- † Bladz. 383.
 nen de grootſten, welken ik van deeze Soort gezien heb, zo niet in grootte, ten minſte in zwaarte, te overtreffen. GRONOVIVS, die 'er onder den naam van *Xiphosura*, een byzonder Geſlagt van maakt, zegt dat in de ouden de Kleur Kaſtanje-bruin, in de jongere Tegelrood is (†). Ik heb een kleine, die van boven Olyfkleurig groen is en van onderen Kaſtanje-bruin. Van dergelyke Kleur heb ikze altoos gezien en BONTIUS meldt niet alleen dat het Schild lichtgroen is, maar RUMPHIUS zegt van Olyfverwig. Men vindtze, zegt hy, op Moeraſſige en vlakke Stranden, altoos twee by elkander, naamelyk Mannetje en Wyfje, waar van het eerſte, dat
 ver

(*) *Insectorum omnium facile maximum evadens. Syst. Nat. XII. p. 1057.*

(†) *Color castaneus in Senioribus, testaceus in Junioribus,*

V.
 AFDEEL.
 LXXIII.
 HOOFD-
 STUK.
Molukse
Krab.

ver de kleinste is , door het andere gedragen wordt. Zy steeken de Staart opwaards , om zig te verweeren , en kunnen 'er een Mensch gevaarlyk mede kwetzen. De Pooten kunnen zy buiten de Schaal uitsteeken en dezelve schynen meer tot loopen dan tot zwemmen geschikt te zyn. Agter de Pooten is een Zakje met eenig eetbaar Vleesch , zynde het overige van 't Agterlyf gevuld met eene Modderige Stoffe , welke zy door de Staart loozen : doch van binnen is de groote Schaal met een styf Vlies bekleed , waar agter de Eijeren in de Wyfjes verborgen zitten , daar men een sinaakelyke Bacasfan van toebereidt.

VI.
Piscinus.
 Visch-
 Luis.

(2) Watervloo , met een *Hartvormig vlak Schild.*

PL CVI.
 Fig. 2, 3.

De Heer BASTER de goedheid gehad hebbende , om my eenigen van de Vischluizen , die , volgens zyn eigen aanmerking , door zyn Ed. allereerst beschreeven en in Plaat gebragt zyn , toe te zenden , heb ik dienstig geoordeeld dezelve , by een taamelyk vergrooting , eens ten naauwkeurigste , in Fig. 2 en 3 op Plaat CVI. , te doen afbeelden. Of het een verschil van Sexe zy , welk maakt , dat sommigen van dee-

(2) *Monoculus Testâ Cordatâ planâ. Syst. Nat. XII. Faun. Suec. 2045. LOEFL. Aët. Ups. 1750. p. 42. T. BASTER Uitspann. II. D p. 137. T. 3. f. 9 , 10. STROEM. Sondm. T. I. f. 4 , 5 , 6. Binoculus. GEOFFR. Paris. 660. T. XXI. f. 3.*

deze Visch-Luizen Sprieten uit veele Leedjes samengefeld hebben, die langer dan het Lyf zyn, is nog niet beflist. Deze heeft de Heer BASTER voornaamelyk op de Kabbeljaauwen gevonden. De anderen hebben van vooren twee Tepelachtige Uitsteekzels, ieder met drie gevederde Haairtjes. In beiden vertoonen zig de lange Schaarswyze Pooten, waar mede zy zig aan de Vifchen vast houden, als ook de wederzydfe Puntjes aan het agter-end. Het Ruggefchild heeft eene byzonder aartige tekening en verdeeling, welke deeze Diertjes, hoe weinig) aanmerkenswaardig wegens hunne fletfe graauwe Kleur, tot een fraay Voorwerp van befchouwing maakt. Zy zyn van onderen met zes paaren van Zwempootjes voorzien, zegt Doctor BASTER, gelykende naar die der Kreeften.

Oogen hebben wy, zo min als die Heer, aan geen van beide deeze Diertjes ontdekken kunnen: des het te verwonderen is, dat de Heer LINNÆUS tot deeze Soort dat Infekt betrokken heeft, 't welk van GEOFFROY *Biacculus* genoemd wordt, als zeer duidelyk twee Oogen hebben-de. Het onthieldt zig in de Beeken omftreeks Parys, en hadt de gepluimde Haairtjes niet aan den Kop, maar aan de Staart: het welk een te groote tegenftrydigheid is, om ze als eene zelfde Soort aan te merken, al ware het dat zy zo wel in Zoet water Beekjes als in de Zee konden huisvesten. De Vischluis van FRISCH, we-

V. derom, door den laatsten aangehaald, schynt
 AFDEEL. door de kortheid van de Staart en de langheid
 LXXXIII. der Pooten, merkelyk van beiden te verschil-
 HOOFD. len (*).
 STUK.

III.
Apus.
 Stomp-
 neus.

(3) Watervloo, met een eenigermaate samen-
 gedrukt Schild, dat van vooren stomp, van
 agteren geknot is, en een tweeborstelige
 Staart.

Terwyl de gezegde Vischluizen natuurlijk
 zeer klein en naauwlyks een vierde of in 't ge-
 heel een half Duim lang zyn, hebben die van
 deeze Soort wel anderhalf Duim langte. Ook
 komen de aangehaalde Afbeeldingen, van dezelf-
 ven, zeer wel met elkander overeen. Zy wa-
 ren aan FRISCH, door den Sekretaris KLEIN, van
 Dantzig toegezonden, die 'er den naam aan
 geeft van de Vinpootige Zee-Worm met het
 Schild, hoewel de naam van *Apus* of *Apous*,
 dat is, zonder Pooten, hem beter voorkwam.
 SCHÆFFER heeft haar, onder den naam van
Krebsartiger Kiefensusz of Krabagtige Kieuwen-
 poot, zeer omftandig beschreeven, en de Af-
 beeldingen, die hy 'er, zo in 't geheel als in
 de byzondere deelen, van geeft, zullen ook niet
 ligt

(*) *Inf. VI. THEILL. T. 12.*

(3) *Monoculus Testâ subcompressâ, antice retusâ, postice truncatâ; Caudâ bifetâ. Faun. Suec. 2046. SCOP. Carn. 1138. FRISCH. Inf. X. T. I. Act. Anglic. 40. p. 150. Tab. I. f. 9. SCHÆFF. Monogr. 1756. T. 1-6. SCHÆFF. Elem. T. 29. f. 1. SULTZ. Inf. T. XXIV. f. 153. GEOFFR. Paris 660. N. I. T. XXI. f. 4.*

ligt verbeterd worden. Hy meent 'er, zeer
 duidelyk, een Hart in waargenomen te heb-
 ben. Zie hier, wat de Levensmanier betreft.

V.
 AFDEEL.
 LXXXIII.
 HOOFD-
 STUK.
 Stompeus.

Het Water, waar in deeze Diertjes zig ont-
 houden, is dat van Plasfen en Poelen, vuil en
 stinkende, dikwils geheel troebel door Modder
 of Drek. Hoe langzaamer of schielyker zoda-
 nige Plasfen uitdroogen, hoe grooter of klei-
 ner zy daar in gevonden worden. Men kanze
 ligtelyk daar in ontdekken, by stil en warm
 Weer, als wanneer zy troepswyze aan dekan-
 ten schoolen, en door haar wemelen zig ver-
 raaden; doch als 't koel en winderig is gaan
 zy naar den Grond en moeten dan met een Net-
 je gevischt worden. In de Zomer vindt men-
 ze, zo dra maar eenigen tyd Water is blyven
 staan, op plaatsfen daar zy te vooren waren ge-
 weest, altoos overvloedig, 't zy jong of oud.
 Het schynt dat 'er altoos een genoegzaame veel-
 heid Eitjes van dezelve in de Modder of Slik,
 ja in de drooge Aarde, op zulke plaatsfen over-
 blyft, die zelfs eenige Jaaren kunnen duuren,
 en niet worden uitgebroed, dan wanneer zig
 aldaar Water vergaard heeft. In 't Voorjaar
 moet het eenigen tyd warm Weer zyn geweest,
 door 't welke de kleine Water-Diertjes, die
 haar tot Voedzel strekken, uitgebroed zyn, eer
 deeze Kieuwenpooten verschynen.

Zy zwemmen zo wel met den Buik als met
 de Rug boven. In 't eerste geval zyn de Vin-
 netjes, die zy aan den Buik hebben, in een

Zwemt op
 de Rug.

V. snelle beweging, 't zy tot het bekomen van
 AFDEEL. Aas of om Ligt te scheppen; terwyl ook de
 LXXXII
 HOOFD- Staart haar, gelyk aan de Visfchen; dient, om
 STUK. zich voort te wrikken of in 't zwemmen te be-
 Stompneus. ftuuren. Als zy met de rug boven zwemmen,
 zyn die Vinnetjes in een zo fterke beweging
 niet, en het fchynt fomtyds als of zy op dezel-
 ven langs de Modder liepen, waar in zy, dik-
 wils zig geheel begraven, dat meest gebeurt,
 wanneer de Plasfen fterk uitdroogen. De ge-
 takte Watervlooijen, de Waterluizen of Zak-
 diertjes en anderen, zyn haar voornaamfte
 Aas.

Die zig een denkbeeld maaken wil van dit
 alles, moet flegts één van deeze Kieuwenpoo-
 ten befchouwen, wanneer dezelve op de Rug
 in 't Water legt en zig beweegt. Dan zal hy
 duidelyk zien, hoe alle onzuiverheid, die zig
 in 't Water bevindt, tufchen de Kieuwswyze
 Pooten of Vinnetjes gebragt wordt, en allengs
 in de Geut, tot aan den Bek toe, voortgaat.
 De ontallyke Haairbuisjes en Haairtjes, waar
 mede alle de Vinnetjes voorzien zyn, laaten,
 als zy zig omflaan, het Water weder door,
 en fcheiden, gelykerwys een Kam, de Dier-
 tjes en Lighaamen, die zig in 't Water bevin-
 den, daar van af, welken zy terug houden.
 Terwyl, nu, dezelve, door den eenen Poot
 den anderen toe, en wegens de aanhoudende
 vlugge Golfwyze beweging fteeds verder
 voortgedreeven worden, zo ftygen zy, in de
 ge-

gedagte Geut , langs hoe meer opwaards en naar vooren , zonder dat iets daar van kan ontgaan.

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.
Stompeus

Dat deeze Diertjes , gelykerwys andere Schepzelen , haare Vyanden hebben , die 'er Jagt op maaken , ja waarschynlyk op aazen , kan men in geen en deele twyfelen. Zulks is ook , redelyker wyze , te vermoeden , alzo zy niet alleen de agterste uitsnyding van het Schild , maar het geheele Lyf en de Staart , daar zy niet met de Schaal en Kieuwen gedekt zyn , met Doornagtige Stekels en Punten gewapend hebben. Het is geloofbaar , dat zy daar mede haare Vyanden van het Lyf houden , doch welke Dieren dit zyn , kunnen wy niet bepaalen : want de Kikvorschen en Zwynen , die deeze Infekten gretig verslinden en vernielen , worden 'er niet door afgeschrikt. Misfchien is het een foort van Luizen , gelyk die men aan de Kieuwen der Visfchen , en inzonderheid aan die der Kreeften , waarneemt. Dit is zeker ; dat men zelden een van deeze Kieuwenpooten geheel onbeschadigd vindt. Van de Vinnetjes of Staartvezelen is doorgaans de een of andere afgebroken.

Hoe lang of hoe kort haar Leven zy , kan men met zekerheid niet bepaalen. In de Plasfen of Poelen , daar SCHÆFFER dezelve vondt , heeft hy nooit doode aangetroffen , dan wegens gebrek van Water door uitdrooging , of wegens de Koude van 't Saizoen. Alle Proe-

„ om de drie Dagen; de derde Week om de V.
 „ vier, en naderhand kreeg ik 'er maar één om AFDEEL.
 „ de zēs of agt Dagen. Het zou my zekerlyk LXXXIII.
 „ niet verdrooten hebben, hier verder agt op te HOOFD-
 „ geeven, indien myne Infekten maar langer STUK.
 „ hadden geleefd. Ik heb de kleinste zelfs Stampneus
 „ niet langer dan een Maand in 't Leven kun-
 „ nen houden. In alle volwasfenen heb ik waar-
 „ genomen, dat om de agt Dagen doorgaans
 „ eene Verhuiding plaats heeft. Terwyl ik,
 „ nu, in de eerste vier Weeken reeds tien Huid-
 „ jes gekreegen had, zo kan men daar uit lig-
 „ telyk opmaaken, hoe ongemeen dikwils dee-
 „ ze Diertjes verhuizen moeten, wanneer zy
 „ niet belet worden een geheelen Zomer in
 „ vryheid voort te leeven.”

Veelen der Ouden zullen, indien zy dergely- teelt zom-
 ke Schepzeltjes waargenomen hebben, zeker- der Paaring
 lyk hebben gedacht, dat die uit Drek en Vuilig- voort.
 heid oirfpronglyk waren. Ongemeen groot en
 zichtbaar, ondertusfchen, is de menigte van Ei-
 jeren, die zy, ten deele in, ten deele buiten
 het Lyf, aan de Vinnetjes draagen, gelyker-
 wys de Kreeften. Deeze zyn groot genoeg, om
 met het bloote Oog onderscheiden te worden,
 en hunne roodagtige Kleur doetze, byna, naar
 de Korreltjes van een Granaatappel gelyken.
 „ De menigte is niet alleen groot, maar zy
 „ fchynen, als 't ware, onophoudelyk gelegd
 „ te worden van deeze Diertjes. Ten minste
 „ wanneer men een Kieuwenpoot, vooral een

V.
 AFDEEL. „ groote, in Bronwater werpt, zo vallen, ter-
 LXXXIII. „ wyl zy zwemt, geduurig Eijeren van de
 HOOFD- „ Vinnetjes op den Grond, waar tegen weder
 STUK. „ anderen uit het Lyf komen, en zig aan de
Stompneus. „ Blaadjes zetten. De roeiende beweeging,
 „ welke zy met de gezegde Vinnetjes maaken,
 „ geeft daar zekerlyk aanleiding toe. Men kan
 „ derhalve zeggen, dat dit Diertje steeds, en
 „ meer dan eenig ander Schepzel, met Ei-
 „ jertjes bezwangerd zy, en die van zig
 „ werpe.”

De Heer SCHÆFFER, verder, de byzondere manieren van Voortteeling, die thans bekend zyn, overweegende, besluit; dewyl men onder deeze Infekten geenen zonder Eijeren vindt, dat het Hermaphrodieten zyn, doch die zig zelf bevrugten: want hy hadt niet alleen nooit iets dat naar Paaring geleek in dezelve kunnen waarneemen; maar het was hem ook eenmaal gelukt, uit Jongen, die hy uit Eitjes gekreegen, en ieder afzonderlyk geplaatst hadt, weder Eijeren te bekomen, daar Jongen uit voortkwamen. Dit merkt hy, met reden, als een genoegzaam bewys aan, dat deeze Kieuwenpooten, ook zonder bevrugting, vrugtbare Eijeren moeten in zig gehad en uitgegeven hebben.

Gestalte. De Gestalte van deeze Infekten, die ik, om dat zy zo stomp van vooren zyn, den naam van Stompneus geef, heeft iets afschuwlyks, het welk men beter uit beschouwing der fraaije Afbeel-

dingen van dien Pastoor en anderen kan opmaken, dan met woorden beschryven, Behalve de gewoone, die op 't grootste het Lyf omtrent twee Duim lang heeft, vondt hy een kleinere, van ongeveer een Duim, meest door zeker Staartklepje verschillende. „ Zy komen in „ Vyvers of Graften, in 't vroege Voorjaar, „ dikwils voor (zegt LINNÆUS,) hebbende het „ Lyf groenagtig, van grootte als een Eikel; „ twee Oogen dicht by elkander op den top van „ 't hoofd: veel takkige Pooten: de Staart uit „ twee Borstels die sterk zyn, met een Plaatje „ daar tusfchen, samengefteld". Dit fchynt dan de laatstgemelde van SCHÆFFER naast te gelyken: want ook die groote meer roodagtig vuil geel was, dan groen. De uitdrukking van veele takkige Pooten maakt de benaaming van *Apus* ongerymd. En, dat menze, in Sweeden, reeds in 't vroege Voorjaar vindt, fchynt met den aart van deeze Infekten, by Regensburg, gantsch ftrydig.

Omftreeks Parys komt dit Infekt, zegt GEOFROY, die het de *Twee-Oog met een Driadige Staart* (*) noemt, en daar een fraaije Afbeelding van geeft; in 't Water, doch zelden voor. Het is zeer groot; anderhalf Duim lan; zynde en nagenoeg een Duim breed; met het end daar de Kop is, breedst, en dat, daar

V.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.
Stompxeus.

(*) *Le Binocle a queue en filets.* p. 660.

V.
 AFDEEL.
 LXXXIII.
 HOOFD
 STUK.

de Staart is, finalst. De Kop heeft een klein puntje van vooren, en, naby dit puntje, van boven, twee Oogen, digt by elkander. Het Lyf is gedekt met twee Schulpen, die naar het end van één wyken en zig afzonderen, maakende een scherpen hoek naar de uitwendige randen, en latende tusschen elkander de Staart bloot. De onderste rand, daar deeze Schulpen van elkander afwyken, is een weinig Zaagswyze getand. De Staart is Schubagtig, en loopt in twee zeer lange harde Draaden uit. Van onderen heeft het Dier zes Korstagtige Pooten (*). De Sprieten zyn enkeld of eenvoudig (†).

IV.
Pulex.
 Gerakte.

(4) Watervloo, met de Sprieten als in Takken verdeeld, en een geboogen Staart.

Deeze voert eigentlyk den naam van *Water-
 vlo*, zo om dat zy in grootte en gestalte wel
 naar

(*) Van de Vinnetjes of Kieuwen als Pooren, die de voornaamste byzonderheid zyn, spreekt hy niet. Deeze Korstagtige Pooten zullen zyn het gene SCHÆFFER noemt de drie Borfels wederzyds aan de onder het Schild verborgen zynde Roeypooten. Zy steeken van vooren, wederzyds, ver buiten het Schild uit.

(†) *Oculi duo. Antennæ simplices.* GEOFFR. zegt LINNEUS.

(4) *Monoculus Antennis dichotomis, Caudâ inflexâ. Fauv. Succ.* 2047. GEOFFR. *Paris.* II. 655. N. I. SWAMM *Quarto.* 66. T. I. *Bibl. Nat.* Tab. XXXI. Fig. 1, 2, 3. SCHEFF. *Monogr.* 1755. T. I. f. 1-3. *Abhand.* I. p. 251. & *Elem.* T. XXIX. Fig. 4. JOBLOT. *Micr.* I. p. 2. T. 13. f. P, Q. R. LEDERM. *Micr.* 146. T. 72. f. 2.

naar een Vloo gelykt, als wegens haare huppelende en oogfchyglyk fpringende beweging in het Water. SWAMMERDAM noemt haar de *Boomagtige* of *Boomagtig getakte*, wegens de gedaante van haare Sprieten; elders wordt zy, wegens de figuur van den Kop en de geheele Gestalte, de *Water-Parkiet* getyteld (*). Zy is, onder den eerstgemelden naam, omftandig door den Heer BAKER beschreeven (†), doch op ver naa zo uitvoerig en naauwkeurig niet, als door den Heer SCHÆFFER, die verfcheide byzonderheden, de Gestalte en Levensmanier betreffende, grootelyks heeft opgehelderd.

Daar de meeste Waterdierdjes een byzondere Soort van Water verkiezen, merkt hy aan, worden deeze by Zomer, zo wel in Rivieren als in Slooten, in vuil en helder: ook, mag ik zeggen, zo wel in brak als zoet Water gevonden. Zelfs komen zy in dat van Potten en Bakken, 't welk in Tuinen of elders eenigen tyd aan de Lugt is bloot gefield geweest, dikwils overvloedig voor. Zy hebben behalve de huppelende of fpringende, waar van de naam ontleend is, ook eene zwemmende en draaijende, en zelfs nog andere bewegingen, die zy meest met de Takkige Armen maaken. 't Schynt dat zy

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.
Getakts.

(*) Le Perroquet l'Eau. *Hist. des Inf. aux env. de Paris.* p. 655.

(†) *Nuttig gebruik van 't Mikroskoop.* Amst. 1756, bladz. 311.

V. zy, even als TREMBLEY dit in de Polypen ont-
 AFDEEL. dekte, het Licht beminnen. Dit kan de reden
 LXXXII. zyn, dat zy zig byna altoos, over dag, en in-
 HOOFD- zonderheid by warm Weer en Zonneschyn, digt
 STUK. aan de oppervlakte van 't Water onthouden:
 Gerakte. het welk fomwylen aanleiding gegeven heeft,
 om zig te verbeelden, dat hetzelfde in Bloed
 veranderd ware; want fomtyds zyn deeze Dier-
 tjés geheel rood van Kleur.

't Zyn Her-
 maphrodie-
 ten.

De Heer SCHÆFFER houdt deeze Watervlooi-
 jen, niet zonder reden, zo wel als de beschree-
 ven Kieuwenpooten, vóór Hermaphrodieten of
 Diertjes van beiderlei Sexe. Dat het altemaal
 Wyfjes zyn, besluit hy daar uit, dat men in
 allen, op zekere Tyden, Eijertjes en Jongen aan-
 tref, en dat het Mannetjes tevens zyn, uit de
 Paaring, welke hy waargenomen heeft. De
 Eijertjes komen zo wel in kleinen voor, als
 in volwasfenen; doch in getal zeer ongelyk,
 hebbende hy 'er in sommigen maar twee, drie,
 zes of tien, in anderen meer dan veertig aange-
 troffen. Zy zyn groen en in 't eerst volkomen
 Kogelrond, doch worden naderhand ovaal of
 Eyrond en krygen een zwarte Stip, die het groo-
 te Oog is, veranderende dus allengs en zigt-
 baarlyk, binnen de Baarmoeder, in leevende
 Jongen.

De getakte Watervlooijen zyn beslooten in
 een witagtig doorschynend Dopje, als Paarle-
 moer glinsterende, 't welk de Kleur der Inge-
 wanden zig onbelemmerd laat vertoonen. Dee-

ze Dopjes fchynen in fommigen als uit Maazen, in anderen uit Schubben, of ook uit Ruiten famengefteld te zyn, van verfchillende fguur. Het Dopje is platagtig ovaal en aan de eene zyde open, om de Vinnetjes, die tot Zwempooten dienen, te laten fpeelen. Van boven heeft het twee Hoorntjes op den Kop, met gepluimde Takken. De Bek, of dat gedeelte van den gekaptten Kop. 't welk men dus noemt, is in fommigen fpits, gelyk een Vogelsneb, hoedanigen gemeenlyk rood zyn; doch in andere breed, en meer naar den openftaande Bek van een Karper gelykende, zo SCHÆFFER aanmerkt, welke dikwils groen voorkomen, en daarom onderscheidt hy deeze getakte Watervlooijen in Vogel- en Vischkoppige. De eerstgemelden hebben SWAMMERDAM, BAKER en TREMBLEY, gezien en afgebeeld.

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.
Getakte.

De Staart, die mede onder de Kenmerken is aangetekend, wordt gezegd geboogen te zyn: het welk ik echter in de Afbeeldingen niet waarneem, of de fcheeve ftand zou daar mede bedoeld moeten worden. Het is een uitloop van het Dopje, en derhalve even de zelfde Schubagtige zelfftandigheid. Aan de zyden fchynt zy rondagtig, doch van boven en van onderen fcherp te zyn, gelyk de Kling van een Degen, zegt SCHÆFFER, die ze met dergelyke Tandagtige Borsteltjes, als de geheele Schaal van het Diertje, bezet gevonden, doch de zes ryën van korte fterke Doornen, waar van de Heer

HaarStaart.

V. BAKER spreekt, daar aan niet waargenomen heeft. Hy merkt op, dat de Watervloojen dikwils een end daar van kwyt raaken; hoewel men uit het overblyvende Stompje genoegzaam zien kan, dat zy een Staart gehad hebben; zo dat zy altoos onderscheiden blyven van een andere Soort zonder Staart, door hem ontdekt.

Het Oog. „ Aan den Kop verthoont zig, zeer blykbaar, een zwarte Stip, die de eerste aanleiding gegeven heeft tot den naam van Een-Oogen. Door sterke vergrooting wordt men gewaar, dat deeze Stip bestaat uit een menigte van kleinerondagtige Oogjes, waar van de binnenste altoos zwart zyn en doorschynende, de buitenste, aan den omtrek, wit, helder en zo doorschynende als Waterdruppeltjes. Ieder Oogje heeft zyn byzondere Gezigtzenuw, die in een algemeenen Tregteragtigen Bondel samenloopen en zig van onderen in een Punt vereenigen. Langs deezen Bondel legt, ter regter en slinker zyde, een zeer zichtbaar Spiertje, door middel van het welke het Infekt zyn Oog, nu naar de regter dan naar de slinkerzyde, sterk nederwaards trekken, en byna geheel omkeeren kan. Zo is dat Oog dan ook in geduurige beweeging, 't welk myns bedunkens, zegt de Pastoor, onder anderen ook van het onop houdelyk op- en nederflaan der Armen voortkomt, als onder welker begin en inwrichting de algemeene Bondel van Gezigtzenuwen verdwynt.”

„ Ik

„ Ik weet wel , dat SWAMMERDAM , BAKER, V.
 „ en anderen met hun , niet willen gelooven , AFDEEL.
 „ dat dit famengeftelde Oog enkel zy , houden LXXXIII.
 „ de voor zeker , dat het Diertje twee byzon- HOOFD-
 „ dere groote Oogen heeft , die zo dicht aan STUK.
 „ elkander zyn gekleefd , dat zy zig als een en- Getakte.
 „ keld Oog vertoonen . Doch ik ben door te
 „ veele Waarneemingen van het tegendeel over-
 „ tuigd , en men kan zig ook daar van verze-
 „ keren , wanneer men agt wil geeven op zo-
 „ danige die eerst uit het Ey gekomen zyn .
 „ Aan deezen is 't baarblykelyk , dat zy maar
 „ een enkeld te famen gefteeld Oog hebben ,
 „ en , dat zy derhalve van den Heer LINNÆUS
 „ te regt *Een - Oogen* worden genoemd .

„ Onder dit famengeftelde Oog vertoont zig
 „ altoos , in de Watervlooijen , een klein zwart
 „ Vlakje , dat in eenigen rondagtig , in ande-
 „ ren hoekig is en in sommigen als uit drie Stip-
 „ pen fchynt te beftaan . Zouden deeze , die
 „ zo wel aan de eene zyde van den Kop als aan
 „ de andere gezien worden , ook overeenkoms-
 „ tig zyn met de kleine gladde Oogjes van ee-
 „ nige Land - Infekten ? 't Is zeker dat men in
 „ de Kieuwenpooten dergelyken waarneemt .
 „ Ik heb nog niet kunnen onderfcheiden , of
 „ deeze Vlakjes dubbeld dan enkeld zyn” .

Van den Darm , die door het Infekt heen
 loopt , als ook van het Hart , welks Klopping
 men zeer duidelyk door het Mikroskoop kan

V. waarneemen , is by BAKER en anderen genoeg
 AFDEEL. gezegd.
 IXXX II

HOOFD-

STUK.

V.
 Pediculus.
 Gestarte.

(5) Watervloo , met de Sprieten als in Tal-
 ken verdeeld , en een te-rug geboogen
 Staart.

Ik begryp niet , met wat regt LINNÆUS den
 bynaam van Luis kan toe-eigenen aan deeze
 Soort , die alleen van de voorgaande verschilt,
 doordien de Staart rugwaards en niet naar voo-
 ren omgeboogen is , zo de Fransche Autheur ,
 door hem aangehaald , heeft aangemerkt. Men
 kan deeze dan , ruim zo billyk als de andere , de
 Gestarte heeten.

VI.
 Quadricor-
 nis.
 Waterluis.

(6) Watervloo , met vier Sprieten , en een reg-
 te in tweeën gespleeten Staart.

Deeze Diertjes kunnen met meer reden , en
 wegens de gedaante en wegens de langzaam re-
 gelmaatige beweging , *Waterluizen* genoemd
 worden , dan de Watervlooijen , voorgemeld ,
 wel-

(5) *Monoculus Antennis dichotomis* , Caudâ reflexâ. *Faun.*
Succ. 2048 GEOFFR. *Paris* 656 N. 2.

(6) *Monoculus Antennis quaternis* , Caudâ rectâ bifidâ.
Faun Succ. 2049. SCOP *Carriol* 1129 GEOFFR. *Paris* 656.
 N. 3 T. XXI. f. 5. BAKER *Nutt.* *Gebr.* T. XV. f. 1-4.
 BLANK *Inf.* 149. T. 13. f. B JOBIOT *Micr.* I. pp. 2. T.
 XIV. f. C, D DE GEER, *A&F* *Stokholm.* 1747 T. 6. f. 2.
Phil. Trans abridg. II. p. 258 T. 20 f. 5, 6. ROES.
Inf. III. T. 98. f. 1, 2, 4, LEEUWENH. *Arc.* 142. f. 1.

welke GOEDAART dus getyeld hadt. Men geeft 'er ook, gemeenlyk, den naam van Waterluisjes aan. Het zyn deeze, die zo dikwils voor komen in het Water van onze Regenbakken, en daarom zeer gereede Voorwerpen, ten dienste van het Mikroskoop uitleveren. LEEUWENHOEK heeftze *Zeldiertjes* genoemd, wegens de twee Zakswys' aanhangende Eijertrosjes, die veelen by de Staart hebben. Anderen geeven 'er, om die zelfde reden, den naam van *Druivendraager* aan.

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK
Waterluisjes

Die de sterk vergroote Afbeeldingen beschouwt, welken ROESSEL, om reden der Polypen, die aan dezelve fomtyds zitten, aan 't licht gegeven heeft; moet overtuigd zyn, dat de laatstgemelde naam nog wel de eigentste is. De Heer DE GEER hadt dergelyke Tros-Polypen ook aan deeze Waterluisjes waargenomen. De Eijerzakjes aan de Staart, bovendien, hebben een zeer Druiftrosagtige vertooning. Veelen van deeze kleine Infekten in een Glas met helder Water hebbende, ziet menze die Eijertrosfen by wylen afwerpen. Zy schynen met even zo veel regt Een-Oogen genoemd te mogen worden als de Watervloojen, hoewel hun Oog uit twee Kegelagtige deelen is samengesteld. By BAKER vindt men ook deeze Diertjes omstandig beschreeven (*).

(7)

(*) *Nuttig Gebruik van 't Mikroskoop*. Amst. 1756. bladz. 394.

V.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

VII.
Concha-
ceus.
Schulp-
Vloo.

(7) Watervloo, die de Sprieten als uit veele
Haairtjes samengesteld, en een tweekleppig
Schulpje heeft.

Omftandig wordt dit Diertje, dat in de Vyvers
en Moerasfen van Sweeden zig onthoudt, door
LINNÆUS beschreeven. „ Deszelfs Schulp,
„ zegt hy, grooter dan een Koolzaadje, is Ey-
„ rond en eenigermaate langwerpig, weder-
„ zyds gelyk, van vooren bultig en weinig
„ stomp: zo dat het een volmaakt Doubletje
„ is; maar in de Doubletten heeft de opening
„ plaats aan de dunnere en het Scharnier aan
„ de bultigste of dikste zyde, waar van men
„ het tegendeel in deeze waarneemt, die, uit
„ het Water gehaald zynde, zig volkomen sluit.
„ Dus zou menze buiten 't Water voor het
„ Zaadje van een Plant, en in het Water, ter-
„ wyl zy gaapt, voor een Doubletje aanzien.
„ De Schaal is Aschgrauw en vuil: de bewe-
„ ging vlug gelyk die der overige Watervlooi-
„ jen. De Schaal doende gaapen, steekt zy
„ veele Haairtjes van gelyke langte, die wit-
„ agtig zyn, tot het eene end van de gaaping
„ uit, welker beweging haar vlug door't Wa-
„ ter voert en zy rust niet, voor dat zy een
„ Slakhoorn of iets Aardagtigs gevonden heeft,
„ waar op zy, met haare makkers, gaarn zitten
„ gaat,

(7) *Monoculus Antennis capillaribus multiplicibus, Testâ
bivalvi. Faun. Succ. 2050. GEOFFR. Paris. 657. N. 4.*

„ gaat, loopende met de Pootjes op dat Lig-
 „ haam en zig daar aan hegtende. Als zy rust
 „ is haar geheele Lyf in de Schaal verbor-
 „ gen”.

V.
 AFDEEL.
 LXXXIII.
 HOOFD-
 STUK.
 Schulpvloo.

Zodanige Diertjes heb ik, voor eenigen tyd, in het brakke Water hier om de Stad, met verwondering, waargenomen, en twee of drie van dezelve, in een schoon Bierglas, nederzettende in myn Tuinhuis, stond ik 's anderendaags verbaasd, dat ik 'er geen meer in vond: waar uit ik besloot, dat zy 'er moesten uitgekroopen zyn. Een ander Schulpdiertje zal het zyn geweest, waar van BAKER spreekt (*); doch dat van LEDERMULLER, hebbende eene Niergelykende figuur, schynt meer tot deeze Soort te behooren, dan tot die der getakte Watervlooi-
 jen (†).

De Liefhebbers van Waarneemingen met het Mikroskoop wordt door LINNÆUS thans aanbevolen, een Diertje naar deeze Schulpvlooi-
 jen gelykende, maar kleiner, te onderzoeken, dat zig eenzaam onthoudt binnen de doorschynende Blaasjes van het Water-Duizendblad met geele Bloemen (‡), (byna in alle) met eene
 — van

(*) Nuttig gebruik van 't Mikroskoop, bladz. 397.

(†) Animal aquatique a Coque ou Puceron en forme de Roignon. *Amus. Microscop.* Tom. II. p. 58. Tab. 73.

(‡) *Utricularia vulgaris*, *Spec. Plant.* I. p. 26. *Millefolium aquaticum lenticulatum*. BAUH. *Pin.* 141. 't Groeit overvloedig in Slooten, Vyvers en Waterdobben. DE GORTER *Flo-
 ra Belgica*. Ultraj. 1767. p. 7.

V. van buiten zichtbaare beweging: zynde den 11
 AFDEEL Juny 1766 door zyn Ed. Zoon den Heer LINNÉ,
 I XXX. II. Hoogleeraar in de Kruidkunde te Upsal, waar-
 HOOFD- genomen (*).
 STUK.

VIII. (8) Watervloo, met eene op zyde platte Neet-
Lenticula- agtige Schaal.
ris.
 Neetagtige.

In Finland is deeze aanmerkelyk groote Soort van Watervlooijen door den Heer UDDMAN ontdekt; wier Schaal de grootte van een Boon of be breedte van het uiterfte Vingerlid heeft, zynde zeer samengedrukt, met een scherpen rand en doorschynende.

IX. (9) Watervloo, met eene Klootgelykenle Schaal,
Telemus. die van agteren drietandig is en van vooren een kromme Lip heeft.

Te Algiers heeft de Heer BRANDER deeze Soort gevonden, waar van LINNÆUS de Schulp alleen gezien hadt, hebbende de figuur van Cicers. Deeze Schaal was byna Kogelrond, doorschynende en van agteren drietandig, met den middelsten Tand scherpst: zynde de onderste zyde van de Schaal minder bultig. Van vooren was dezelve, horizontaal, tot over 't mid-

(*) *Syst. Nat.* Ed. XII. p. 1059.

(8) *Monoculus Testâ compressâ, Lentiformi. Faun. Suec.* 2051.

(9) *Monoculus Testâ subglobosâ, postice tridentatâ, anticâ labio fimo. Syst. Nat. X, XII.*

inmiddelen gespleeten. Het onderste deel , voor- V.
 waards langer , liep in een omgekromde stompe AFDEEL.
 Lip uit : het bovenste , zonder Lip , was van LXXXIII.
 vooren bultig en overdwars gestreept. LIN- HOOFD-
 NAUS stelt nog twyfelagtig , of dezelve tot dit STUK.
 Geslagt behoore.

LXXXIV. HOOFDSTUK.

*Beschryving van 't Geslagt der PISSEBEDDEN ;
 het welke , behalve de gewoone Land- en Water-
 Pissebedden , ook veelen , die men gemeenlyk Zee-
 Luizen noemt , en de eigentlyke Walvisch-Lui-
 zen bevat.*

Verscheide oneigen benaamingen heeft men, Naam;
 van ouds tot heden , gegeven aan de In-
 sekten , die tot dit Geslagt behooren. Want de
 Grieksche naam *Oniscus* , waar mede de Latyn-
 sche *Afellus* overeenkomt , moet , buiten twy-
 fel , van een Ezel worden afgeleid , naar welk
 Dier zy alleen wegens haaren traagen voort-
 gang gelyken. De Duitschers noemen de ge-
 meene Soort *Keller-Esel* , om dat zy meest
 voorkomen in Kelders , of op andere Vogtige
 beslooten plaatfen. De Italiaanen noemenze
Porceletti , de Franschen somtyds *Porcelet* ,
 en de Engelschen *Sow* , 't welk met den Neder-
 duitschen naam van *Muurvarkens* of *Zeugen* strookt.

V. Gemeener is die van PISSEBEDDEN, welke van
 AFDEEL. LXXXIV. haare eigenschappen in de Geneeskunde moet
 HOOFD- afgeleid worden. De naam van *Millepedæ*, by
 STUK. welken zy nogthans in de Winkelen bekend zyn,
 heeft, om dat het getal van haare Pooten op
 ver naa geen honderd, 'k laat staan duizend
 is, de allermiste eigenschap.

Kenmer- De Kenmerken, die tot onderscheiding van
 ken. deeze Infekten dienen, zyn eenvoudig. Zy
 hebben een langwerpig rond of ovaal Lighaam:
 de Sprieten zyn Borstelagtig en het getal der
 Pooten veertien.

Soorten. In dit Geslagt zyn vyftien Soorten beschree-
 ven, waar van de meesten zig in de Zee ont-
 houden.

I. (1) Pisfebed, die het Lyf van onderen met twee
Afilus. Blaadjes bedekt heeft en de Staart half
 Zee. ovaal.
 Brems.

RONDELETIUS maakt gewag van een Zeedier-
 tje, dat uit overeenkomst met de Bremfen,
 door welken de Paarden en Runders zo gewel-
 dig geplaagd worden, den naam voert van *Afi-*
lus marinus of Zee-Brems. Deeze overeen-
 komst, zegt hy, bestaat niet in de gedaante,
 noch

(1) *Oniscus* Abdomine foliis duobus obtecto, Semi-ovali.
Mus. Ad. Frid. I. p. 88. *Faun. Succ.* 2052. *Syst. Nat.* X.
 Gen. 241. XII. Gen. 272. GRON. *Zooph.* 997. *Afilus* five *Oes-*
trum. BÉLL. *Aquat.* 443. *Pediculus marinus.* ROND. *Pise.*
 576.

noch in 't geluid, maar in een dergelyke eigenschap. De Tonynen, Dolphynen en Zwaardvisfchen, naamelyk, worden zo geweldig van dit Diertje aangerand of gestoken, dat deeze Visfchen fomwylen uit de Zee in 't Schip of op den Oever springen.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.
Zeebrems.

Het is een klein Diertje, dat door ARISTOTELES beschreeven wordt, als de gedaante wel van een Scorpioen, doch de grootte flegts van een Spinnekop hebbende. In plaats van Bek hadt het een Buisje, dat lang was naar het Lyf te rekenen, en wederzyds twee Armen, die zig naar den Bek boogen; dan volgde het Agterlyf met Infnydingen, waar zes Pooten aan gehecht waren; twee aan 't end dikst en langst; de twee volgende op zyde kleiner, en de twee voorlyften allerkleinst. Gelyk de Polypen met haare Napjes, zo kleefde dit Diertje, met zyn Bek, aan het zagfte en vetfte deel der Visfchen, onder de Vinnen, zo vast, dat men het 'er niet zonder breeken kon aftrekken, en het zoog 'er zo lang Bloed uit, gelykerwys de Bloedzuigers, tot dat het door volgezoopenheid afviel en ftierf.

De Heer GRONOVIVS tot deeze Soort een Diertje betrekkende, dat in de Noordzee gevonden, en hem door den Heer PENNANT gefchonken was; merkt aan, „dat hetzelve den Kop „ klein, driehoekig, met een ronde tip, van „ boven verheven rond; de Sprieten Elsvor- „ mig, met Leedjes, wederzyds twee, en wei-

V. „ nig langer heeft dan den Kop: de Oogen zeer
 AFDEEL. „ groot en Kloot rond, aan de bovenste randen van
 LXXXIV. „ den Kop geplaatst. Het Borststuk is ovaal,
 HOOFD- „ van boven verheven rond, effen en glad, be-
 STUK. „ staande uit zeven beweglyke Leden, die
Zeebrems. „ de zeven paar Pooten dekken; zynde de Buik
 „ wederzyds, tusfchen de Pooten, gedekt met
 „ twee zeer dunne Vliesagtige Blaadjes, die
 „ als Klapvliesjes beweglyk zyn en in 't mid-
 „ den op elkander leggen. Onder deeze Klep-
 „ jes zitten (zegt zyn Ed.) de Eytjes verho-
 „ len (*). De Pooten zyn zeer kort, tot loo-
 „ pen, niet tot zwemmen, gefchikt, de drie
 „ voorfte paaren voorwaards, de overigen ag-
 „ ter- en nederwaards uitgestrekt, wordende
 „ naar agteren langs hoe langer. De Staart,
 „ een weinig fmaller dan het Borststuk, bestaat
 „ uit zes Leedjes, waar van de vyf voorften
 „ fmalst zyn en naar agteren Halfmaanswyze;
 „ het laafte ovaal, vlak met een ftompen
 „ rand, van onderen wederzyds voorzien met
 „ zeven ovaale Vliezige blaadjes, die misfchien
 „ de Zwempooten zouden kunnen zyn. Aan
 „ ieder zyde van het uiterfte Leedje der Staart
 „ is een Zeisfenswyze Poot gehecht, die zig
 „ waterpas kan beweegen. De Kleur van het
 „ ge-

(*). De Heer LINNÆUS, ondertusfchen, verzekert van deeze
 Soort alleen, dat dezelve Jongwerpemde zy. *Habitat in Oceano*,
viviparus. Syst. Nat. XII. p. 1059.

„geheele Infekt is geelagtig” (*).

(2) Pisfebed, die het Agterlyf met zes Blaadjes gedekt en de Staart stomp heeft.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.
II.
Oestrum.
Zee Hor-
fel.

Het Korstagtig Diertje, van MARCGRAAF in Brasil gevonden, hier aangehaald, wordt door den Heer GRONOVIVS als gelykfoortig aangemerkt (†) met dat Diertje, 't welk in de Verzameling van LAGERSTROEM beschreeven is (‡), hebbende het Lyf byna ovaal, bruinagtig paarschblauw en zeer glad, gedekt met twaalf Segmenten, waar van het eerste en laatste naar het vierde deel van een Kloot gelykt: den Kop stomp, bruin, besprengd met uitgeholde Stippen, de Sprieten als Draaden, dikagtig, uit zes Klootagtige Leedjes bestaande: aan beide zyden twintig Pooten, die samengedrukt zyn, en ieder gewapend met een krom
Klaauw-

(*) *Zoophyl. Gron. Fasc. II. p. 233. N. 997.*

(2) *Oniscus* Abdomine foliis sex obrecto, Caudâ retusâ *Mus. Reg. 39 Faun. Suec. 2053. Animalculum crustaceum. MARCGR. Bras. 155. f. 3, 4. STROEM. Sondm. 165. N. 2. T. I. f. 2, 3.*

(†) *Oniscus* Caudâ subrotundâ integrâ, Pedibus utrinque viginti. *Zooph. Gron. N. 995. Crustaceum Animalculum. MARCGR. Bras. Libr. IV. Cap. 3. p. 155. Julus ovalis Pedibus utrinque viginti. ODHEL. Chin. Lagerstrom. §. 36 f. 4. Fiske-Biörn, Wasferwanze, Wasferlaus. PONTOPP. Norw. Tom. II. p. 94.*

(‡) *Chinenfia Lagerstromiana, Amoen. Acad. IV. p. 253. T. 3. f. 4.*

V. Klaauwtje, hebbende een regtopstaande Doorn
 AFDEEL. LXXXIV. van agteren.

HOOFD-

STUK.

III.

Psera.

Zee-

Wants.

(3) Pisebed, die het Agterlyf van onderen
 bloot, de Staart half ovaal en sberp heeft.

't Getal der Pooten, alleen, wyst genoegzaam
 aan, dat de gedagte Chineesche niet een zelfde
 Soort kan zyn, als die Noorsche, waar van de
 Heer PONTOPPIDANS de afbeelding en beschry-
 ving geeft, onder den naam van Water-Wants
 of Water-Luis, welke de gemeene Man in
 Noorwegen *Fiske-Bioern* heet: „ Dit, zegt
 „ hy, is een schadelyk Zee-Infekt, met eene
 „ witagtige en glanzige Hoornschaal, in twaalf
 „ Ringen verdeeld, en hebbende aan de onderste
 „ of platte zyde twaalf Pooten. De groot-
 „ sten van deeze Soort, die ik gezien en afte-
 „ kenen laten heb, zyn zo lang als het Lid
 „ van een Vinger, maar de kleinste geen vier-
 „ de deel zo groot en ook in Kleur zeer wei-
 „ nig gelykende naar de eerstgemelden. Dit
 „ Ongediert plaagt verscheide Vischen, doch
 „ allermeest de Kabbeljaauwen, die men *Dorsch*
 „ noemt. Als deeze Vischaan den Angel hangt,
 „ en zig niet met zwemmen of affspoelen kan
 „ redden, zo zuigt deeze Water-Wants hem
 „ het Sap en Vet zodanig uit het Lyf, dat hy
 „ ver-

(3) *Oniscus*, Abdomine subtus nudo, Caudâ semi-ovalj
 acutâ. *Faun. Suec.* 2054.

„ vervolgens in 't geheel niet deugt, om tot V.
 „ Spyze te gebruiken. Deze Water-Wants AFDEEL.
 „ en andere Infekten jaagen veele Visfchen uit LXXXIV.
 „ de Zee voort, dat zy, volgens de wyze in- HOOFD-
 „ zigten van den Schepper, het Strand moe- STUK.
 „ ten zoeken. Inzonderheid gefchiedt dit met Zee-
 „ den Zalm, een Visch die moeielyk te van- Wants.
 „ gen zoude zyn, indien niet een menigte van
 „ groene of blaauwagtige platte Luizen, veel
 „ gelykende naar Weegluizen of Wantfen,
 „ zig in zyne Vinnen zette en hem plaagde.
 „ Hier door wordt hy gedwongen, om de Stroo-
 „ men en inzonderheid de Watervallen op te
 „ zoeken, om zig af te spoelen, en dus raakt
 „ hy in handen der Menfchen, tot groot voor-
 „ deel van dezelve".

Gelyk de twee voorgaande Soorten in de
 Oceaan in 't algemeen huisvesten, zo is deeze,
 in 't byzonder, in de Zee van Noorwegen door
 SOLANDER waargenomen en dus befchreeven.
 In grootte was dezelve van de anderen weinig
 verfchillende. Het Borstfuk bestondt uit ze-
 ven egaale afdeelingen; de Staart uit vyf die
 fmaller waren, behalve het laafte, dat van fi-
 guur half ovaal was, maar fpits. De Sprieten
 maakten een vierde uit van de geheele langte
 des Infekts: Pooten hadt het veertien, waar
 van de zes voorlykften, voorwaards gekeerd
 en ieder met een kromme Klaauw voorzien wa-
 ren, met een Boogswys' Leedje gehecht zynde
 aan het Lighaam. De Buik was bloot: de Staart

V.
 AFDEEL.
 LXXXIV.
 HOOFD-
 STUK.

gedekt met smalle niet oversteekende Blaadjes.
 De Eijerstok wordt (zegt hy) van de Nooren,
 uitwendig, als een byzonder daar toe dienstig
 middel, tegen de Schurft gebruikt.

Kabbel-
 jaauws-
 Luis.
 PL. CVI.
 Fig. 6.

Deeze beschryving komt zo volmaakt over-
 een, als de afbeelding van PONTOPPIDANS, met
 die Infekten, welke ik onlangs gekogt heb on-
 der den naam van Kabbeljaauws-Luizen, en
 naar een van welken de Afbeelding in Fig. 6,
 op Plaat CVI., byna een derde in langte en
 breedte vergroot zynde, gemaakt is; dat ik'er
 naauwlyks iets heb by te voegen. Alleen merk
 ik aan, dat de Ringen wel glanzig wit zyn,
 doch met geele randjes, de middelsten bruin
 geplekt, en de Oogen zeer groot, van Kleur
 paarschagtig bruin. Op dezelve kan men een
 zeer fraaije Netswyze verdeeling, gelyk in die
 der Infekten in 't algemeen, waarneemen. Ook
 onderscheiden de Pooten zig zeer duidelyk, daar
 in, dat de zes voorsten tot vasthouden en krab-
 ben, de agt middelsten tot loopen, en de twee
 agtersten tot roeijen of zwemmen geschikt
 zyn.

IV.
 Physodes.
 Blaazige.

(4) Pisfebed, die het Lyf van onderen bloot, de
 Staart ovaal heeft.

In de Oceaan onthoudt zig deeze, wier Lig-
 haam, behalve den Kop en de uiterste Staart-
 punt,

(4) *Oniscus Abdomine subtrus nudo, Caudâ ovatâ. Syst.*
Nat. XII.

punt, ook bestaat uit zeven Ringen van het Borststuk en vyf aan 't Staart-end; hebbende, wederzyds, twee korte Sprieten. Het Blaadje, waar mede de Staart eindigt, is gantsch ovaal, en heeft wederzyds tweebladige Steel- tjes, wier Blaadjes, van Lancetswyze figuur en stomp, korter zyn dan de Staart, welke Leedjes van onderen met een groot getal Blaas- jes, zo lang als de Staart, bedekt zyn. Zie daar de reden van den bynaam.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK,

(5) Pisfebed, met het Lyf van onderen bloot, de Staart Elsvormig.

V
Entomon.
Pantige,

Aanmerkelyk smaller is het Lighaam in deeze Soort, welke van de Sweeden *Syrmas* en van de Ingezetenen van Ooster-Bothnie *Grunas- korfwa* geheten wordt. Zy onthoudt zig menigvuldig in de Oostzee, by de Haringen. De grootte is als die van het uiterste Duimlid, zynde van boven verhevenrond, van onderen plat, aan de kanten scherp gerand, en het Kop- schild overal ingesneeden. De Voorpooten zyn wederzyds drie in getal, klein en glad; de Ag- terpooten wederzyds vier, grooter en met Haar- tjes. Twee paar Sprieten heeft zy op den Kop.

(5) *Oniscus* Abdomine subtus nudo, Caudâ subulatâ. *Faun. Suec.* 2055. *Afellus* marinus Cornubiensis alius *RAJ. Inf.* 43. *PET. Gaz.* T. 1. f. 4. *GRON. Zooph* 992. *BASTER Uit- spann.* II. p. 143. T. 13. f. 2. *Entomon pyramidale*, *KLEIN- Dub.* 38. f. 1, 2.

V. Kop. Het Lyf bestaat uit zeven Verdeelingen, behalve den Kop en Staart. De Staart, die zo lang is als de twee derden van het Lyf, is onverdeeld en rondagtig, driehoekig, van onderen bekleed met twee verhevenronde evenwydige Straalen. Het geheele Dier is wit, de Oogen uitgezonderd.

AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

De aangehaalde Zee-Pisfebed van RAY, aan de Kust van Cornwall gevonden, was vyf vierden Duims lang, met Sprieten van een Duim, die in vyf Leedjes verdeeld en dun waren; de Oogen klein en zwart: het Lyf uit zeven Ringen, behalve Kop en Staart, bestaande. De Staart was lang en hol, als zynde wederzyds geflooten, doch in 't midden een Spleetje hebbende. Aan 't end der Pooten, die dezelve de agtersten langst hadt, waren kleine Klaauwtjes.

Noch de Elsvormigheid van de Staart, noch de Pieramidaale figuur van 't Lighaam, is blykbaar in dat Diertje uit de Noordzee, 't welk door Doktor BASTER is afgebeeld en beschreeven; hoewel hetzelve in langte der Sprieten veel overeenkomst met den Zee-Pisfebed van RAY en met den Water-Pisfebed van BAKER (*) heeft, wier agterste Pooten inderdaad de langsten zyn, en die, bovendien, aan de Staart wederzyds byhangzels heeft, 't welk voorheen als een Kenmerk van deeze Soort was

op-

(*) *Nuttig Gebr. van 't Mikroskoop.* bladz. 360. PL. XIV, f. 1-3.

opgegeven (*). GRONOVIVS fchryft 'er veertien Zwempooten aan toe.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.
VI.
Ceti.
Groen-
landfe Wal-
vifch Luis.
PL. CVI.
Fig. 4, 5.

(6) Pissebed, die ovaal is met duidelyke ver-
deelingen; de Pooten van het derde en vier-
de Paar egaal van breedte, smal en ftomp.

De Infekten, op onze Plaat CVI, in Fig. 4 en 5, afgebeeld, zyn voor eigentlyke Walvischluizen uit Groenland gebragt, en komen overeen met de befchryving, welke LINNÆUS geeft van deeze Soort, zeggende, dat die het Lyf ovaal of Eyronde heeft, bestaande uit zeven onderscheidelyke Leedjes, waar van de Kop het kleinste is: dat de Pooten van het eerste, tweede, vyfde, zesde en zevende Paar, dikke Schaaren hebben, die uitloopen in een beweeglyke fcherpe Klaauw; doch, dat die van het derde en vierde Paar Draadagtig en ftomp zyn. Het eerste Paar is onder het Lyf geplaatst. De Verdeelingen zyn meer van elkander afgezonderd, dan in de overige Soorten.

De Heer PALLAS begreep niet, om wat reden Doktor BASTER den Sweedschen Ridder berispte, van de Walvischluis van MARTENS onder de Pissebedden geplaatst te hebben (†); doch thans

(*) *Oniscus Caudâ subulatâ, utrinque appendiculatâ. Faun. Suec. Ed. I. N. 1255.*

(6) *Oniscus ovalis, Segmentis distinctis, Pedibus tertii quartique paris linearibus ovaticis. Mus. Ad Frid. I. p. 89. Faun. Suec. 2056.*

(†) Non intelligo, cur Cel. BASTERUS Linnæum reprehendat;

V. thans wordt door LINNÆUS zelf die berisping, zo zy dus genoemd mag worden, gebillykt, doordien hy die Walvisch-Luis van MARTENS van de Pisfebedden afgescheiden, en gevoegd heeft onder de gelyknaamigen van het Diertje, op onze Honderdste Plaat afgebeeld, 't welk maar agt Pooten heeft. De Heer BASTER, die zig meest ophoudt met het onderzoek van inlandsche Schepzelen, schynt de regte Groenlandse Walvischluizen niet gekend te hebben, welke in 't Werk van SEBA taamelyk wel zyn afgebeeld (*). Die van onze Plaat zyn, in langte en breedte, ruim driemaal zo groot als natuurlyk gemaakt, en geelagtig wit van kleur, doch de smalle Pootjes zwart. Die andere Diertjes, welken de Heer GRONOVIVS *Polygokopus* en BRUNNICHE *Pycnogonum* tytelt, zyn roodagtig vaal. Wy hebben 'er Fig. 5, van de onderzyde, bygevoegd; om een groote Blaas te vertoonen, die sommigen van deeze Infekten voor aan den Buik voeren, komende hier in met de Water-Pisfebed van BAKER overeen. Mooglyk zullen zy, in dezelve, haare Eijertjes of Jongen draagen. Dat die zwarte smalle Pootjes haar tot Riemen dienen, om eenigermaate te kunnen zwemmen, is niet onwaarschynlyk. Zy zyn zeer duidelyk voorzien met Sprieten of

Hoorn-

dat, *Pediculum Ceti Martensianum Oniscis adnumerantem.*
Misc. Zool. p. 189.

(*) Zie aangaande dit alles hier voor, bladz. 171.

Hoorntjes en hebben voor, op den Kop, twee kleine gladde Oogjes.

V.

AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD.

(7) Pisfebed, die half Rolrond is, met de Staart langwerpig ovaal en onverdeeld.

STUK.
VII.
Marinus.
Zee-Luis.

Deeze, in de Zee van West-Gothland door LINNÆUS waargenomen, hadt, gelyk de overige Zee-Luizen, zeven Pooten aan ieder zyde, doch onderscheidde zig door de smalle figuur des Lighaams en door de kleinte, als niet veel grooter zynde dan een Luis. De Staart bestondt uit een enkel langwerpig stuk, zonder Pooten. Die van GRONOVIVS, welke aan hem door Doktor BASTER van Zierikzee gezonden was, in Gestalte veel gelykende, hadt de langte van een half Duim.

De Zeeluis van BELLONIUS en GESNERUS, vindt men, in 't Werk van RAY (*), aldus beschreeven. „ Zy is witagtig van Kleur, een Duim „ lang en een vierde Duims breed. De Kop is „ rond en wederzyds onder 't Schild vertooven zig kleine Oogjes. Het geheele Lyf is „ van de zelfde breedte, in twaalf Ringen gesmaldeeld zynde. Aan de zeven breedste „ Ringen zyn gehecht even zo veel paar Pooten. De vyf smalsten zyn een plaatsvulling „ van

(7) *Oniscus femicylindricus*, Caudâ ovato-oblongâ integrâ. *Faun. Suec.* 2057. *It. Westgoth.* 190. *GRON. Zooph.* 996. T. 17. f. 3?

(*) *Hist. Inf.* Lond. 1710. pag. 44.

V. „ van de Staart in de Kreeften en dergelyken.
 AFDEEL „ Van onderen hebben zy breede byhangzels,
 LXXXIV. „ aan welken waarfchynlyk de Eijertjes klee-
 HOOFD. „ ven. Voorby alle de Ringen fchiet een groot
 STUK. „ Blaadje, dat op de zyden beweeglyke by-
Zee-Luis, „ hangzels heeft, die tweepuntig zyn, en ee-
 „ nigermaate naar Kreeftschaaren gelyken. De
 „ Pooten zyn met ronde Klaauwen gewapend
 „ en de Ringen op zyde gedoornd. Van de
 „ Klaauwen zyn de drie voorften, weder-
 „ zyds, naar onderen; de drie agterften naar
 „ boven gekeerd, en de middelste regt voor-
 „ waards. De Kleur van het Dier is, in't le-
 „ ven, een weinig roodagtig bruin. Zy hech-
 „ ten zig aan de Vifchen, inzonderheid aan
 „ de Barbeelen, omtrent de Kieuwen en aan de
 „ Borst, daar geene Schubben zyn”. De fi-
 guur des Lighaams onderfcheidt deeze van de
 drie Soorten van dit Geflagt.

VIII.
Bisanda-
rus.
 Twee-
 staart.

(8) Pisfebed, *die half Rolrond is, met twee Staarten zo lang als 't Lyf.*

Aan de Oevers van Noorwegen, in de Zee, was deeze gevonden.

IX.
Linearis,
 Smalle.

(9) Pisfebed, *die de Staart viertandig heeft.*

III

(8) *Oniscus femi Cylindricus, Caudis duabus longitudine Corporis. Faun. Suec. 2062.*

(9) *Oniscus Cauda quadridentata. Amæn. Acad. VI. p. 415. N. 100.*

In de Oceaan, by Suriname, heeft men de-
 ze Zee-Pissebed waargenomen, die smal en
 egaal van breedte, wederzyds als getand zyn-
 de, een Duim lang, met de Sprietten zo lang
 als 't Lyf; de Staart langer en met twee Tan-
 den uitgerand, daar zydelings Blaadjes aan ge-
 groeid zyn, het welk dezelve viertandig
 maakt.

V.
 AFDEEL.
 LXXXIV.
 HOOFD-
 STUK.

(10) Pissebed, die geel is met bruine Strie-
 men.

X.
 Scopulo-
 rum.
 Klippige.

By de voorgaande Zee-Luis werdt, in de
 Zee van Westgothland, ook deze gevonden,
 wier Kop wel eens zo groot was als het geheele
 Lyf der andere. Zy hadt de Sprietten half
 zo lang als het Lyf, en de Staart stomp.

(11) Pissebed, die Lancetvormig is, met de
 Staart rond, en aan dezelve Vorkagtige
 punten.

XI.
 Aquaticus.
 Water-Pis-
 sebed.

Deeze moet, in Gestalte, eenigermate naar
 de Vyfde Soort, die ik de Puntige genoemd
 heb,

(10) *Oniscus luteus, strigis fuscis.* Faun. Suec. 2060. It.
 Westgoth. 190. STROEM. Sondm. 166. N. 3.

(11) *Oniscus lanceolatus, Caudâ rotundatâ, stylis bifur-*
cis. Faun. Suec. 2061. *Afellus aquaticus* Gesneri. RAJ. Inf.
 43. *Afellus aquaticus.* FRISCH. Inf. X. T. 5. *Afellus.* GEOFFR.
 Paris. 672. T. XXII. Fig. 2. SCHEFF. Elem. T. 22. Confer:
 Entomon Hieroglyphicum, KLEIN. Dub. f. 5, sed maxi-
 mum.

V. heb, gelyken, waar van zy door de Staart ver-
 schilt. Haar woonplaats is, gelyk die der Wa-
 ter-Pisfebed van BAKER, in de zoete Wate-
 ren, die zuiver zyn. Men vindtze in zagt vlie-
 tende Beekjes, aan de Wortels der Waterplan-
 ten, zegt FRISCH, zynde van boven bruin,
 met witagtige Vlakken gemarmerd en van on-
 deren wit. Die, welke GEOFFROY de Zoet-
 Water Pisfebed noemt, was Aschgrauw van
 Kleur en taamelyk glad; in figuur des Lighaams
 weinig van de Aard-Pisfebedden verschil-
 lende.

XII. (12) Pisfebed, die ovaal is, met een dubbelde
 Oceanicus. Zee-Pisfe-
 bed. Staart, wier Punten gevorkt zyn.

De lighaamsgestalte van deeze Soort komt,
 zo de Heer GRONOVIVS aanmerkt, volkomen
 overeen met die der gewoone Pisfebedden, doch,
 behalve de verschillende Staartpunten, merkt
 zyn Ed. ook aan, dat deeze Zee-Pisfebed we-
 derzyds zes Zwempooten heeft. Hier uit zou
 men denken, dat dit de eenigste Pooten waren
 van het Dier, dewyl hy geen gewag maakt van
 de veertien Loopooten, welke in de Afbeel-
 ding van den Heer BASTER zo blykbaar zyn.

Het

(12) *Oniscus ovalis*, *Cauda bifida*, *Stylis bifidis*. *Syst. Nat.*
 XII. *Oniscus Stylis Caudæ utrinque binis*. STROEM. *Sondm.*
 202. T. I. f. 14, 15. BASTER. *Uitspann.* II. D. p. 160. T.
 XIII. f. 4. *Oniscus Corpore lato, Pedibus natatoriis, Cauda*
utrâque bifetâ. *Act. Helv.* V. p. 371. T. 5. f. 463. GRON.
Zooph. 994. T. 17. f. 2.

Het onthoudt zig niet alleen aan de Zeeuwfche Stranden, maar ook in andere deelen van den Oceaan.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

(13) Pisfebed, *die ovaalis, met de Staart stomp en zonder Punten.*

XIII.
Asfnilis.
Strand-
pissebed.

Dewyl de Heer BASTER fchryft, dat de hier uit zyn Werk aangehaalde Soort, behalve de veertien Loopooten, van agteren ook Zwemvoeten heeft, als twee *platte dunne Stukken* het onderfte des Buiks bedekkende, zo heeft men zig verbeeld, dat dit de eerste Soort van LINNÆUS konde zyn, niet daar op lettende, dat zyn Ed zegt: *uit elk der vyf onderfte Infnydinger* komen twee *platte dunne Stukken* voort: zo dat dus het getal der Zwempooten of der gedagte Blaadjes, in deeze Zee-Pissebedden, die zyn Ed. aan de Paalen van het Zierikzeefche Hoofd en tusfchen het Zee-Wier vindt, niet twee maar tien was. Dus zien wy dan ook, dat zy grootelyks van de Luizen der Visfchen, 't welk onze eerste Soorten zyn, verschillen en de verblyfplaats gaf geen de minste aanleiding, om te vermoeden, dat het de zelfde Insekten zouden zyn.

De langte van deeze Zee-Pissebedden is, volgens hem, meer dan een Duim, Voetmaat, en

(13) *Oniscus ovalis, Cauda obtusâ mutica, BASTER. Uitfpann. II. D. bl. 160. T. XIII. f. 3.*

I. DEEL. XIII. STUK.

11

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

en de breedte iets minder dan een half Duim. Zy hebben, zo zyn Ed. my thans meldt, een witagtig graauwe Kleur, gelyk fommige licht gekleurde Aard-Pisfebedden. Het fchynt my toe, dat zy ook veel platter zyn van Lyf, dan de gedagte Kabbeljaauws-Luizen, welken ik aan zyn Ed. tot vergelyking gezonden heb, doch die hy verklaart, grootelyks van zyne Zee-Pisfebedden te verfchillen.

XIV.
Asellus
Aard-Pisfe-
bed.

(14) Pisfebed, die ovaal is, hebbende de Staart ftomp, met enkele Punten.

* Bladz.
48r.

Geen bekender, byna, onder de Infekten, dan deeze. die men gemeenlyk de hier voor * gedagte naamen geeft. Men vindtze in de Huizen, zo wel, als op andere vogtige en warme plaatfen, in Tuinen en Moeshoven; zelfs in de Bosfen onder den Bast van oude rottige Boomen. Geen Plank zal eenigen tyd op vogtige Aarde leggen, of dezelve is, wanneer menze opneemt, van onderen bezet met een Heirleger van deeze Infekten. Het fchynt, echter, dat dezelve de zoutigheid van oude Muuren en Steenen allermeest beminnen. Ook is de voornaame reden van haar gebruik in de Geneeskunde, een fyn Salpeteragtig Zout, waar mede

zy

(14) *Oniscus ovalis*, Caudâ obtusâ, Styliis simplicibus. *Faun. Suec.* 2053. *SCOP. Carn.* 1142. *MATTH. Diosc.* 257. *RAJ. Inf.* 41. N. 1. *ALDR. Inf.* 632. *MOUFF. Inf.* 202. *SCHÆFF. Elem. T.* 92. *GRON. Zooph.* 993. *SULTZ. Inf. T.* XXIV. f. 154. *Oniscus*, 2. *GEOFFR. Paris.* 670. T. XXII. f. 1.

zy bezwangerd zyn, endat inzonderheid op de Waterwegen werkt. De Bosch-Pissebedden zyn kleiner en om de gezegde reden ook minder geagt.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

De Pissebedden schynen vadzig van aart te zyn, wegens haaren traagen gang, doch scherp van gevoel; om dat zy, als menze aanraakt, zig aanstonds in elkander rollen, maakende zig rond als een Kogeltje of Pil, en men vindtze, zelfs, dus dikwils in de Aarde. Mischien is dit een staat van ruste, die zyaanneemen, om zig aldus te beveiligen. Men kent ze nauwlyks, in die staat, voor levendige Dieren. De Winter-Koude doet haar ook verstyven, en de meesten sterven, als haar de minste Vorst bereikt. Van Vogelen, Haagdisen en Spinnenkoppen, worden zy opgevreten. Wat hun Voedzel zy, is zo blykbaar niet. Evenwel ziet menze, in de Tuinen, de eelfte Vrugten, Persiken, Abrikoozen, Peeren en anderen, gretig uitknaagen; ook verschoonen zy de Slaa en andere Moeskruiden of Wortelen niet.

Men heeft getwyfeld, of deeze Infekten van Huid veranderen of vervellen; doch laater Waarneemingen hebben ons de Huidjes, die zy afleggen, aangetoond, die men weleer voor doode Pissebedden zal genomen hebben, om dat zy 'er alleen door Kleur en ligtheid van verschillen. Men vindt 'er zelfs de Pooten en de Sprietten aan, waar van zy het bekleedzel ook afwerpen. Gedagte Huidjes zyn wit, daar de In-

V.
AFDEEL.
LXXXIV
HOOFD-
STUK.

fekten zelf Loodkleurig zyn, of liever gemen-
geld grys - en graauwagtig. Men vindt 'er die
Aschgrauw zyn, met zwarte en geele: men
vindt 'er die zwart zyn met Aschgrauwe Vlak-
ken, en geheel zwarte, ruuw van Huid. De
twee laatstgemelde Kleuren zyn gemeenst on-
der de Tuin- of Land-, de eerstgemelde onder
de Huis - Pisfebedden.

Voorttee-
ling.

Te verwonderen is 't, hoe JOHNSTON met
anderen zig heeft kunnen verbeelden, dat dee-
ze Infekten, na de Paaring, een menigte van
Eijeren voortbragten, die wit en glinsterend
waren, naar kleine Pareltjes gelykende, en
tropswyze by elkander gevoegd. Mooglyk
heeft men de Eijertjes van Slakken daar voor
aangezien. Dat deeze Infekten, immers, Jong-
werpente zyn, wordt thans in 't algemeen ge-
loofd. LEMERY niet alleen verzekert het, maar
men vindt, in de Vertoogen van de Keizerlyke
Akademie (*), eene Waarneeming van Dok-
tor FRAUWENDORFF, die zulks bevestigt. Op
zekeren Dag, bezig zynde om eene Pisfebed,
die op de Rug lag, met het Mikroskoop te be-
schouwen, zag hy iets by het eerste Paar van
Pooten zig beweegen, en kort daarna een Dier-
tje, dat naar een Luis geleck; vervolgens kwa-
men 'er allengs meer en meer te voorschyn, tot
zevenendertig toe. Deeze waren altemaal,
zegt

(*) *Ephem. Natur. Curios.* Dec. III. Ann. III. pag. 3.

zegt hy , volmaakte Pissebedden en agt daar door eenigszins de Historie bewaarheid te zyn van de Adders , wier Jongwerping gezegd wordt gepaard te gaan met de dood van de Moer.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD:
STUK.

Offchoon deeze Waarneeming weinig zekerheid heeft , vindt men doch het zelfde van anderen gemeld. Op zekeren Dag , zegt LANGIUS , nam ik waar , dat de Wyfjes haare Jongen aan den Buik gehecht draagen , byna gelyk de Rivierkreeften haare Eijeren. Ook kan men 'er zig gemakkelyk van verzekeren , zegt GEOFROY , wanneer men flegts , in de Zomer , verscheide Aard-Pissebedden van onderen beschouwt : dan wordt men in veele Wyfjes een verhevenheid gewaar , bestaande uit een dun Vliesje , waar onder de Jongen beslooten zyn. Als men hetzelfde aan stukken breekt , komen zy 'er wel gevormd , doch wit van Kleur uit , loopende , niettegenstaande deeze geforceerde Kraam , zeer vlug. Mooglyk , denkt hy , evenwel , zou het kunnen zyn , dat de Pissebed haare Eijeren uitwierp in dat Blaasje , en die aldaar uitbroedde : doch , wat reden om zulks te denken ? Hier door wordt , immers , die zonderlinge Waarneeming van BOURGUET , dat zy de Eijeren in een Zakje op de Rug zou draagen , zo min als het denkbeeld der Ouden , dat zy die ergens zouden nederleggen , bekragtigd.

't Is zonderling , wederom , dat men ten dien ^{Gebruik.}

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

opzigte nog geen volkomen zekerheid heeft, van Infekten, die zo gemeen bekend zyn, dat haar Gestalte naauwlyks eenige beschryving behoeft. Behalve de Conchenilje en Spaansche Vliegen, zyn zy byna de eenigsten, onder de Infekten, in algemeen en met haar geheele zelfstandigheid in gebruik. Het Poeijer daar van, gemengd met andere Middelen, of op zig zelf met Wyn ingegeven, verlost de Menschen somtyds van Graveelagtige verstoppingen in de Nieren en Blaas, dewyl het zeer Pisdryvende is. Hierom kan het somtyds ook een gewenschte ontlasting maaken van Waterige of Slymige Vogten, die in het Lighaam, ergens, opgehoopt zyn. Om dergelyke reden wordt een mengzel van Gom Ammoniak en Honig, met Poeijer van Pisfebedden, door ETTMULLER, tegen een benaauwde Hoest of Aamborstigheid en andere Ongemakken van de Long, aangepreezen. Deze Infekten hebben, ik weet niet om welke reden, geen zodanige afschuwlykheid of walglykheid, als de Spinnekoppen. Torren en Duizendbeenen, die zig op de zelfde plaatsen onthouden. Men krygt 'er, door de Scheidkunde, dergelyk vlug Zout en Olie uit, als uit anderen.

XV.
Arm idillo.
Steen-Pis-
febed.

(15) Pisfebed, die ovaal is, met een stompe onverdeelde Staart.

Dee-

(15) *Oniscus ovalis*, Caudâ obtusâ integrâ, Faun. Succ. 2059.

Deeze, die van de gedagte eigenschap, om haar Lyf rond te maaken als een Pil of Hagelkogeltje, den bynaam heeft, wordt door de Autheuren onderscheiden. „ Zy verschilt van de voorgaande, (zegt RAY, die haar de grootste Loodkleurige noemt) 1. doordien zy wat grooter is; 2. de Staart niet gespleeten of Vorkagtig heeft: 3. dat zy zig rond maakt, ronder zynde en bultiger van Lyf: 4. doordien de Kleur uit den blaauwen zwartagtig is. Zy is langer dan een half Duim, en heeft het Lyf in veertien Ringen verdeeld, tellende daar onder den Kop, als een smaller en kleiner Ring zynde, op wiens zyden de Oogen staan”, enz.

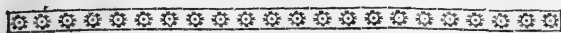
Niet onwaarschynlyk zal 'er eenig verschil zyn in de Kleur, naar de byzondere Gewesten. Die men omstreeks Parys vondt waren zwart, met een weinig wit aan den rand der Ringen, even als die, welke aan LINNÆUS, op de Gothlandsche Weiden, voorkwamen; doch deeze hadden, bovendien, een witte Vlak onder de agterste Dyën, aan ieder Insnyding. Hy verzekert, dat het getal der Ringen van het Lyf, buiten Kop en Staart, niet meer dan tien en het getal der Pooten meer dan veertien zy, in deeze Soort, wier woonplaats onder Steenen

2059 *It. Gotbl.* 298. SCOP. *Carn.* 1144. *Afellus lividus*.
 RAJ. *Inf.* 42. ONISCUS, I. GEOFFR. *Paris.* 670.

V. nen is, in ons Wereldsdeel. SCOPOLI telt aan
 AFDEEL. ieder zyde veertien Pooten (*).
 LXXXIV.
 HOOFD. Deze laatste Autheur beschryft een nieuwe
 STUK. Soort, welke in Karniolie niet zeldzaam onder
 Mos-Pisfe. 't Mos voorkomt, in de Bosfchen, ja zelfs
 bed. onder Steenen in de Tuinen. Deeze, zegt hy,
 is van alle anderen verschillende; niet zo zeer
 doordien zy het Lyf bruin heeft met geele Vlak-
 ken, als wel door twee kleine spitse Lancets-
 wyze Blaadjes aan de Staart, wier laatste Naad
 een Punt uitgeeft, onder welke een andere ge-
 vorkte Punt legt; zynde de Verdeelingen op
 zyde met een Haairtje bezet. Zeven Ringen
 heeft zy aan het Lyf en uit zes bestaat de Staart.
 Zyn Ed. heeft 'er van gezonden aan den Heer
 GRONOVIVS, die daar van ook wel een byzon-
 dere Soort (†) maakt, doch aanmerkt, dat zy
 van Pater PODA, in de beschryving der Infek-
 ten van Griekenland, voor eene Verscheiden-
 heid gehouden wordt van de naastvoorgaande
 Soort.

(*) Pedes a singulo latere quatuordecim. *Entom. Carniol.*
 p. 415.

(†) *Oniscus ovalis coleoptratus nitens niger, punctis ful-
 vis variegatus: Abdomine postice obtuso integro.* *Pod. Inf.*
Gracens. p. 126. N. 4. *Zooph. Gron.* N. 999.

LXXXV. H O O F D S T U K .

*Befchryving van 't Geflagt der D U I Z E N D B E E N E N ,
bet welk zo wel de Inlandsche, als die groote uit
de andere Wereldsdeelen, welke onder deezen naam
bekend zyn, en eenige anderen bevat.*

Is het te verwonderen, dat oude en latere Naam.
Schryvers tusfchen de Pisfebedden en D U I Z E N D B E E N E N
geen onderscheid hebben gemaakt (*), daar men onder de hedendaagschen
zelfs nog dergelyke verwarring waarneemt. Die sommigen Pisfebedden
heeten, betrekken anderen tot dit, anderen tot het volgende Geflagt.
Die van eenigen *Scolopendra* genoemd worden, voeren by anderen den
naam van *Julus*. Ook zyn 'er tot de Duizendbeenen t'huis gebragt,
die deezen naam zo min als de Pisfebedden verdienen wegens het
getal der Pooten. De Latynfche naam zelf fchynt niet zeer eigen te
zyn; dewyl deeze Infekten wel met de Schaaren byten of knypen,
maar geen Angel hebben in de Staart.

Het

(*) Nemo haftenus, quantum videre mihi licuit, tria diversissima terrestria Insecta multipeda, Oniscum scilicet, Julum & Scolopendram, recte distinxit; sed e contrario omnes fere recentiores, quin & ipse quoque PLINIUS, turpiter confuderunt. ALDROVANDUS. *De Insectis*, Lib. V. Cap. 13.

V. Het Kenmerk, dat wy hedendaags tot onderscheiding der Duizendbeenen van de Pisfebedden gebruiken, bestaat inzonderheid in de langte en platheid van het Lyf; waar men by zou kunnen voegen, dat de meesten scherpe Nypers aan den Bek hebben: want in de Borstelagtigheid der Sprieten, niet alleen, komen zy met de Pisfebedden overeen, maar ook daar in, dat zy ten minste zo veel Pooten hebben, als 'er verdeelingen zyn aan 't Lyf. Het getal derzelve, evenwel, is in sommige Soorten verbaazend groot.

Soorten. LINNÆUS telt 'er thans elf, waar onder nagenoeg de helft uit andere Wereldsdeelen.

I. (1) Duizendbeen, die wederzyds twaalf Pooten heeft, het Lyf ovaal en de Staart met een wit Kwastje.

Lagura.
Kleine met
Kwastjes.

Allerkleinste Pisfebed met een witte Staart, was deeze in de Verhandelingen der Akademie van Upsal genoemd geweest. Zy wordt aldaar, aan de Wortels der Boomen, onder 't Mos, in 't vroege Voorjaar, voornaamelyk nevens den Tuin van 't Kasteel, dikwils gevonden. De grootte is als die van een Luis, met twaalf Pooten wederzyds, en op de Rug een uitgebreid

(1) *Scolopendra Pedibus utrinque duodecim*, Corpore ovali, Caudâ penicillo albo. *Faun. Suec.* 2063. *Syst. Nat.* X. Gen. 242. XII Gen. 273. *SCOP. Carn.* 1153. *GEOFFR. Paris.* II. p. 677. T. 22. f. 4. *Alt. Paris. Misc.* 1, p. 532. T. 17. f. 4. 10.

spreid Kwastje boven ieder Poot; ja bovendien, V.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.
 midden op de Rug, een Bondeltje overdwars.
 De Staart bestaat uit een dikker Kwastje van
 grooter famenluikende Haairtjes.

De Heer DE GEER, die dit Diertje zeer om-
 standig beschreeven, en, by vergrooing, zeer
 fraay heeft doen afbeelden, zegt, dat het Lyf
 de figuur van een zeer langwerpig Ovaal heeft,
 en zig platagtig vertoont, bestaande uit ver-
 scheidene Ringswyze Leedjes, waar van hy 'er
 van boven maar agt, doch van onderen tot
 twaalf telde. Het hadt vierentwintig Pooten
 en dus aan ieder zyde twaalf. In de Jongere,
 in tegendeel, was het getal der Verdeelingen
 en Pooten aanmerkelyk minder. Hy hadt 'er,
 naamelyk, vande kleinften waargenomen, met
 niet meer dan drie Ringen en drie paar Pooten,
 en een middelflag met vyf Ringen en zes paar
 Pooten. Men hoore hem zelf spreekken (*).

„ Uit deeze Waarneemingen volgt, dat de Hee onder
ho meer
Pooten.
 „ Pisebedden van dit Soort, tot den grootsten
 „ trap haarer aangroeiing gekomen zynde,
 „ met vierentwintig Pooten zyn voorzien, en
 „ dat haar Lighaam, van boven, verdeeld is
 „ in agt Ringen; maar dat de genen, die nog
 „ haare behoorlyke grootte niet hebben, of
 „ jonger zyn, minder hebben dan vierentwin-
 „ tig Pooten en minder dan agt Ringen; naar
 „ re-

(*) *Mem. de Math. & de Physique.* TOM. I. p. 537.

V.
 AFDEEL.
 LXXXV.
 HOOFD-
 STUK.

„ reden van haare grootte en ouderdom. Hoe
 „ meer zy vorderen in Leeftyd; hoe grooter
 „ het getal der Pooten en der Ringen wordt.
 „ Dit is een Stuk, in de Natuurlyke Historie,
 „ dat my zeer opmerkenswaardig voorkomt,
 „ en zo verwonderlyk, ten minste, als de ver-
 „ andering der Rupfen in Kapellen. Wy heb-
 „ ben nog geen voorbeeld van een dergelyke
 „ Gestaltewisfeling, dan in de Vorfchen-Pop-
 „ pen †, gelyk de Heer REAUMUR my, in een
 „ der Brieven, daar hy my mede vereerde,
 „ heeft doen opmerken; en in de Myten, in-
 „ zonderheid van de Kaas en het Meel,
 „ die ik waargenomen heb dat alleenlyk met
 „ zes Pooten ter wereld komen, en in 't ver-
 „ volg 'er agt hebben (*). Men diende eeni-
 „ gen van deeze jonge Pisfebedden op te voe-
 „ den, om te zien, op welk een wyze de Poo-
 „ ten en Ringen in getal toeneemen, en of de
 „ Ringen weezentlyk zig verdeelen, dan of 'er
 „ nieuwen bygevoegd werden. Veel zaaken
 „ blyven 'er nog te ontdekken over, in de
 „ voortbrengzelen der Natuur”.

Omstreeks Parys vondt GEOFFROY ook dee-
 ze,

(*). Hier door wordt de duisterheid, dat sommigen maar zes, anderen agt Pooten aan de gewoone Myten geeven, waar van hier voor, bladz. 130, gesproken is, aanmerkelyk opgeheld: want dat de Heer de GEER de twee voorsten in de jonge Mytjes over 't hoofd gezien zou hebben, is naauwlyks te denken.

ze , die hy de Penfeel - Duizendbeen (*) noemt, en daar in het zelfde waargenomen heeft, doch het getal der Ringen van het Lyf op tien ftelt en het getal der Pooten optwaalf Paaren. Doktor SCOPOLI zondert dit Diertje, door hem in Karniolie waargenomen, van de Duizendbeenen af, om dat het getal der Pooten, zegt hy, onder ieder Ring, die hy 'er maar zes aan 't Lyf heeft waargenomen, twee Paaren is, gelijk in de Millioenpooten. Men vindt het aldaar onder de Bast der Boomen, in de Boomgaarden en Wilgen - Bosfchen (†). Buiten twyfel zal men het in ons Land ook wel aantreffen, fchoon ik niet weet, dat iemand nog van zyne Waarneemingen, ten dien opzigte, iets aan 't licht gegeven heeft. In de jongheid minder Pooten te hebben, merkt LINNÆUS, thans, als een algemeene eigenschap der Duizendbeenen, aan.

V.
AFDEEL,
LXXXV.
HOOFD-
STUK.

(2) Duizendbeen, die wederzyds veertien Pooten heeft, en het Borstftuk met Dekfchilden.

II.
Coleoptera-
ta.
met Dek-
fchilden.

In Spanje vindt de Heer HALLMAN deeze Soort, welke de Sprietten geel en van langte als

(*) La Scolopendre a Pinçeau. *Hift. des Inf. env. Par.* p. 677.

(†) Julus Lagurus. *Entom. Carniol.* p. 420.

(2) *Scolopendra Pedibus utrimque quatuordecim*, Thorace coleoprato. *Syst. Nat.* XII.

V. als het Lyf heeft, dat van gedaante als der volgende is, maar langer, en uit agt Ringen bestaat, die ieder gedekt zyn met een halfrond Schildje, 't welk van agteren uitgerand is. Een enkeld Schild, dat als uit twee samengevoegd is, van agteren uitgerand zynde, begint aan den vierden Ring van het Lyf, dekkende daar van slegts één of twee Ringen. Onder dit Dekschild zyn sinalle, enkele Wiekjes. De Pooten bestaan uit veertien Paaren, waar van de laatste byna de langte hebben van het Lighaam. De Dyën zyn gedoornd; de Schenkels ruuw, en de Vingeren bestaan uit ontelbaare Leedjes.

III.
Forficata.
 met Schaa-
 ren.
 PL. CVI.
 Fig. 7.

(3) Duizendbeen, die wederzyds vyftien Pooten heeft.

Deeze zyn het, die men in Sweeden *Twaostiert*, of Tweestaart, wegens de langte der twee agterste Pooten, in Duitschland *Vielfusz* en elders Veelpootige Wormen noemt. Het getal der Pooten komt niet volmaakt met de Ringen van 't Lyf overeen, welken deeze Soort, die roodagtig van kleur is, somtyds minder heeft. Wy vinden 'er, met GEOFFROY, in de onze, op Plaat CVI. Fig. 7, afgebeeld, maar

(3) *Scolopendra Pedibus utrimque quindecim. Favn. Succ.*
 2064. SCOP. Carn. 1146. RAJ. Inf. 45. MOUFF. Inf. 199.
 ALDR. Inf. 635. SULTZ. Inf. T. 24. f. 155. GEOFFR. Paris
 II. T. 22. f. 3. SCHEFF. Elem. T. III. f. 1.

negen, behalve den Kop. Dit zelfde is in 't V.
 Werk van RAY aangetekend SCOPOLI merkt AFDEEL.
 aan, dat zy beurtlings een kleiner en een groot LXXXV.
 tere, en in 't geheel veertien Verdeelingen heb- HOOFD-
 STUK.
 ben. Hy geeft een andere op met dertien en
 een Sneeuw-witte met twaalf Pooten weder-
 zyds. GEOFFROY spreekt van eene Soort, die
 zwartagtig is en niet meer heeft dan agtentwin-
 tig Pooten. De langte wordt van hem wat min-
 der dan een Duim, by anderen op meer dan
 een Duim gesteld. Die van onze Afbeel-
 ding is, in alle afmetingen, nagenoeg drie-
 maal vergroot.

Deeze Diertjes komen, zo wel in Noord-
 Amerika als door geheel Europa, in of op de
 Aarde, of onder de Bast van oude Boomen
 voor. Dikwils vindt menze onder Steenen of
 onder Bloempotten, Tobbens en Boombak-
 ken in de Tuinen. Het schynt, derhalve, dat
 zy van dergelyken aart als de Pisebedden zyn,
 uitgenomen, dat zy zo geen schade doen aan
 de Vruchten of 't Gewas. Men mag vermoe-
 den, dat zy van Infekten leven, aangezien
 WILLOUGBY een Spinnekop heeft zien opvree-
 ten door een Duizendbeen. De sterke Nypers,
 die zy aan het Koplid hebben, zal ze daar toe
 in staat stellen en bekwaamheid geeven. Ook
 weet men zeker, dat zy van Huid verwisfelen.
 Aangaande de manier van Voortteeling, der-
 zelve, is nog stoffe tot nader onderzoek.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

(4) Duizendbeen, die wederzyds zeventien Pooten heeft.

IV.
Gigantea.
Zeer grootte.

't Getal der Pooten maakt deeze den vierden in rang, schoon ongemeen in grootte verschillende van de voorgaande Soort, en wel de allergrootste zynde der Westindische of Amerikaansche Duizendbeenen. Te Karthage-na komen 'er voor van een Elle lang én met de Pooten een half Voet breed. Of deeze nu juist die zyn, met zesendertig Pooten, welken BROWNE afbeeldt, of met veertig, gelyk de volgende Soort, is niet zeker. Heeft LINNÆUS, met de aanhaaling, de Guineesche van den Heer GRONOVIVS bedoeld, met agttien Pooten wederzyds, zo is de Nommer fout.

V.
Morfitans.
Indische.

(5) Duizendbeen, die wederzyds twintig Pooten heeft.

Alle myne Indische, van drie, vier en vyf Duimen langte, bevind ik een-en-twintig Leden aan het Lyf en twintig Pooten te hebben aan ieder zyde, wanneer men de twee langere van

(4) *Scolopendra Pedibus utrinque septendecim.* Syst. Nat. XII. *Scolopendra maxima Pedibus triginta sex.* BROWN. Jam. 426. T. 42. f. 4. GRON. Zooph. 1004.

(5) *Scolopendra Pedibus utrinque viginti.* Amœn. Acad. I. p. 325, 506. Mus. Ad Frid. I. p. 89. OLFAR. Mus. T. 12. f. 5. PET. Gaz. T. 13. f. 3. LEEUWENH. Epist. 102. BRADL. Nat. T. 25. f. 4. SEB. Mus. I. T. 81. f. 3, 4. FRISCH. Inf. XI. Tab. 2. f. 7. CATESB. Car. III. p. 2. T. 2. GRON. Zooph. 1002. Japuruca MARCGR. Bras. 253.

van de Staart , die echter weezentlyk tot de Pooten behooren , niet mede telt. Het zelfde heeft plaats in myne allergrootste , die de langte ten minste van agt Duimen heeft , het Lyf een half Duim dik en drie kwart Duims breed. De Oostindische , in 't Werk van SEBA , zyn omtrent zes Duim lang afgebeeld. Een andere uit Nieuw Spanje , ongeveer een Voet lang , met meer dan dertig Leden , en dus ook meer dan zestig Pooten. In een der eerstgemelden konde men de Mannelyke Teelleden onderscheiden.

De Heer GRONOVIVS zegt dat deeze Indische Duizendbeenen , (tot welke zyn Ed. , zo wel als LINNÆUS, ook de Kaapsche van PETIVER en Brasiliaansche van MARCGRAAF , *Japuruca* genaamd , betreft,) somtyds de langte bereiken van zeven Duimen en de breedte van een half Duim. In de jongere , zegt hy , is de Kleur geelagtig , in de ouden Kastanje-Bruin. De Kleur van myne kleinen is groenagtig en van de grootsten , die ik heb , zynde , als gemeld is , ten minste agt Duimen lang , roodagtig bruin geel. Zyn Ed. verhaalt , dat de twee Staartjes , naar Pootengelykende , doch langer , zeer Venynig zyn (*). Zyn Ed. moet zekerlyk de zelfde op 't oog hebben als de myne , dewyl ik ook in dezelve het naaste Leedje aan 't Lighaam ,

(*) *Caudæ binæ , Pediformes , subulatæ , aculeatæ , longæ , Venenatissimæ , &c. Zooph. Gron. Fasc. II. p. 235.*

V. haam, wegens fcherpe Tandjes, aan de bin-
AFDEEL. nenzyde, ruuw vind; doch de Klaauwen van
LXXXV. deze agterfte Pooten fchynen my volmaakt
HOOFD. met die der andere Pooten overeen te komen,
STUK. en ik vind by de Autheuren gemeld, dat de
 Beet van deeze Dieren, zo wel in Oost- als
 Westindie, gevaarlyk zy (*): waar toe de-
 zelfven met ontzaglyke Nypers, aan den Kop,
 zyn gewapend. Van de Venynige Steek der
 Scorpioenen, die in 't algemeen erkend wordt
 door den Angel van de Staart te gefchieden,
 hadt zyn Ed. niet gefproken.

In Gestalte komen deeze Uitheemfche, nage-
 noeg, met onze Europifche overeen. Het ge-
 tal der Leedjes van de Sprieten bevind ik, by-
 na, even groot als dat der Pooten. LINNÆUS
 zegt, dat zy wederzyds vier en dus in 't ge-
 heel agt Oogen hebben; waar in zy dan met
 de Spinnekoppen zouden gelyk ftaan. SEBA
 hadt 'er, uit een Oostindifch Schip, dat ge-
 floopt werdt, levendig gekreegen met haare Ei-
 jertjes, daar reeds Jongen in te zien waren. Hy
 hiedtze, in Aarde, lang levendig, doch de Ei-
 jertjes kwamen niet uit, 't welk hy meende
 daar door veroorzaakt te zyn, dat 'er de Na-
 tuurlyke uitbroeiing aan ontbrak. Hoe ont-
 zaglyk deeze Dieren ook voorkomen, zyn zy
 doch

(*) Harum morfus laboriofus adeo est, ut in furorem pro-
 pemodum Incolas incitet. BONTIUS. *Hift. Ind.* 56. Venenum
 de proboscide, ex Ore procedente, effunditur. MEAD, *de Ve-*
nenis. p. 47.

doch het gewoone Voedzel der Blindflangen,
naar men verhaalt.

V.
AFDEEL.
LXXXV.
HOOFD-
STUK.
VI.
Ferrugi-
nea.
Afrikaan-
sche.

(6) Duizendbeen, die wederzyds twee-en-
twintig Pooten heeft.

Of het kleine verschil in het getal der Pooten een genoegzaam Kenmerk, tot eene Soortelyke onderscheiding, van deeze en de voorgaande, maakt, zou men mogen twyfelen; te meer daar het getal der Leden van het Lyf, behalve den Kop, maar twintig, dat is minder dan in de Indische gesteld wordt. He Heer GRONOVIUS vondt, aan zyn Guineefche Duizendbeen, wel twintig Leden of Verdeelingen van het Lyf, doch slegts agttien paar Pooten. Zyn Ed. haalt de onderscheiding daar uit, dat de bovenste Leedjes der agterste of Staart-Pooten, in deeze, niet gedoornd zyn. De Pooten worden door LINNÆUS geel gezegd te zyn en de woonplaats in Afrika gesteld, Het Lyf was ros of Roestkleurig.

(7) Duizendbeen, die wederzyds honderd agt
en veertig Pooten heeft.

VII.
Gabrielis.
Fransche.

Zonderling is de menigte van de paaren Pooten

(6) *Scolopendra Pedibus utrinque viginti duobus. Syst. Nat.*
XII

(7) *Scolopendra Pedibus utrinque centrum quadraginta octa.*
Syst. Nat. XII.

V. ten in deeze , die door een Kapucyn van Mar-
 AFDEEL feille , GABRIËL BARO genaamd , in Vrankryk.
 LXXXV. ontdekt werdt. Zy heeft de gefalte van de
 HOOFD volgende , maar is viermaal zo groot , zegt
 STUK. LINNÆUS , die dezelve fchynt gezien te heb-
 ben. De Sprieten , die kort zyn , beftaan uit
 veertien Leedjes. De Staart is half ovaal , met
 een byhangzel en twee Voelertjes , die naauw-
 lyks langer dan dezelve zyn.

VIII. (8) Duizendbeen , die wederzyds zeventig
 Eleÿrica. Pooten heeft.
 Dunne.

FRISCH merkt aan , dat deeze , in Gefalte ,
 meer gelyken naar de groote Indifche , dan on-
 ze gewoone Duizendbeenen , in Fig. 7 , op
 Plaat CVI. afgebeeld. Ik kan zulks echter uit
 zyne Afbeelding van dezelve niet befpeuren en
 met zo lange Pooten , als men ze by SEBA ver-
 toond vindt (*), heb ik de dunne Inlandfche
 nooit gezien. Hy merkt aan , dat dezelve an-
 derhalf Duim lang was en maar een halve Lyn
 breed , hebbende het Lyf famengesteld uit vier-
 envyftig Leedjes en dus voorzien met honderd
 en agt Pooten. Niettegenftaande zulks krui-
 pen zy , gelyk hy aanmerkt , zo wel als de groo-
 ten,

(8) *Scolopendra Pedibus utrinque feptuaginta*, Faun. Suec. 2065. ALDROV. Inf. 636. f. 8. FRISCH. Inf. XI. T. 8. f. 1. RAJ. Inf. 45. GEOFFR. Paris. II. 676. N. 4.

(*) *Kabinet*, I. DEEL. Tab. LXXXI. Fig. 1.

ten, zeer langzaam. De Voelhoornen, gelyk hy de Sprieten noemt, aan de zyden van den Kop ver uitsteekende, bestonden ieder uit veertien Leedjes. Onder dezelve hebben zy een Soort van Nypers, even als de andere Duizendbeenen: doch de Kop is, zo wel als 't Lyf, zeer plat.

V.
AFDEEL.
LXXXV.
HOOFD-
STUK.

Buiten twyfel worden deeze, door RAY, bedoeld, wanneer hy spreekt van zeer dunne, lange Duizendbeenen, die opgerold leggen in de Aarde of Mest, van Kleur uit den rosen of geelen witagtig zynde, met den Kop bleek Kastanje-bruin en een gevorkte Staart. Deeze waren, by hem, ook anderhalf Duim lang, doch hadden maar agtenveertig paar Pooten, 't welk veel verschilt van zeventig, gelyk 'er in Sweeden aan geteld zyn (*). Anderen, wederom, hebben een ander getal van Pooten, die moeilyk te tellen zyn, daar aan gevonden (†). Dit verschil kan men, met grond, onderstellen, uit de verschillende Ouderdom van deeze Insekten voort te komen.

Een eigenschap van deeze Soort is opmerkelyk. „ Ik vond, na Slagregens, zulk een Duizendbeen des avonds, zegt RAY, die het Lyf „ met Slymovertoogen hadt, en gelykerwys de Glim-
Glimstert in 't donker.

(*) Nostra 60 vel 68 Pedes, a singulo latere obtinet. *Faun. Suec.* II. 501.

(†) Pedes numeratu difficiles, 46 ad 54, SOLANDER, *Syst. Nat.* XII.

V.
 AFDEEL. „ Glimworm glinsterde † ; waar mede zy ,
 LXXXV. „ schoon men het Lyf afveegde, nog aanhieldt.
 HOOFD- „ BRUERUS zegt: tweemaal heb ik de by nacht
 STUK. „ ligt geevende Duizendbeen, in Zomersche
 † Zie ons „ Nagten, op Mosagtige Heijen, Vuurig glim-
 IX STUK „ mende gevonden. Het geheele Lyf glinster-
 bladz. 593. „ de, maar een weinig minder helder dan de
 „ Glimworm. Het is my eenmaal, wanneer
 „ ik 's nagts, sterk bezweet zynde, te Huis
 „ kwam, gebeurd, dat ik, myn Aangezigt,
 „ in 't donker, met den Zakdoek afveegende,
 „ zeer verbaasd stondt, dien Doek, op 't oo-
 „ genblik, Vuurig en als in Vlam te zien.
 „ Maar, dit wonderwerk met oplettendheid
 „ beschouwende, scheen de Glans zig op ééne
 „ plaats te verzamelen, en wanneer, op myn
 „ bevel, een brandende Kaars gebragt was,
 „ deed ik den Doek open, en vond 'er zulk
 „ een Duizendbeen in, die, door het wryven
 „ aan myn Aangezigt, ik weet niet welk een
 „ Vlammige Damp over den geheelen Zweet-
 „ doek hadt verspreid. MOUFF. *Theatr.* pag.
 „ 113”.

Dit heeft, echter, niet altoos, zo het schynt,
 in deeze Duizendbeentjes plaats, waar van ik
 'er een, dat meer dan twee Duimen lang is, in
 myne Verzameling bezit: hoewel anderen de
 langte stellen op maar agt of negen Lynen, ge-
 lyk GEOFFROY zodanigen omstreeks Parys ge-
 vonden hadt, zeggende dat zy by nacht somwy-
 len glinsteren. Aan Doktor SCOPOLI schynt dee-

ze Soort, in Karniolie, niet voorgekomen te zyn.

(9) Duizendbeen, *die wederzyds zes- en - zeventig Pooten heeft.*

Kapitein EKEBERG heeft, waarschynlyk op zyne Reize naar China, in de Indische Zee, honderd Mylen van het Vaste Land af zynde, op het Schip een Duizendbeen van deezen aart gevonden, die des nagts als een Glimworm glinsterde, en daar van een Aftekening gemaakt. Dezelve hadt den Kop Eyrond, geelagtig, met twee overlangse en eene dwars-streep gevoord: het Lyf zo dik als de Schaft van een Mosfchen Veertje, Draadagtig, langer dan een Vinger, bestaande uit twee - en - zeventig Leedjes. Het Dier was paarschagtig van Kleur, met twee evenwydige geele Streepen. De Sprieten, die Elsvormig en Roestkleurig waren, bestonden ieder uit veertien Leedjes: juist, dat aanmerkelyk is, even als in de voorgaande Soort.

Tot dus verre keur ik alles goed; doch wanneer men onderfelt, dat deeze Duizendbeen uit de Lugt op het Schip nedergevallen zy, en vraagt, of dezelve dan mooglyk ook Wieken hebbe, gelyk de tweede Soort: als ook, om dit kleine verschil van Pooten, (terwyl hetzelve in onze lange, dunne, die somtyds

(9) *Scolopendra Pedibus utrinque septuaginta sex. Syst. Nat. XII.*

V.
AFDEEL.
LXXXV.
HOOFD-
STUK.
IX.
Phospho-
rea.
Glinsteren.
de.

V. tyds veel langer dan een Vinger voorkomen, zo onzeker is,) daar een byzondere Soort van maakt, niet denkende dat dit Insekt op het Schip medegenomen en tot die langte aangegroeid kan zyn: zo meen ik, dat men de Wonderen der Natuur niet moet vergrooten, en liever by het blykbaare berusten, dan toevlugt neemen tot onwaarfchynlyke onderstellingen.

X. (10) Duizendbeen, die we'erzyds honderd drie - en - twintig Pooten heeft.

Occidenta-
lis.
Ameri-
kaantsche.

In deeze Amerikaansche, van een half Voet lang, rondagtig van Lyf en Roestkleurig, beftonden wederom de Sprieten uit veertien Leedjes.

XI. (11) Duizendbeen, die wederzyds . . . . . Pooten heeft, het L f bleek, met eene roose Streep langs de Rug.

Marina.
Haring-
Aas.

In de Zee van Westgothland vondt LINNÆUS dit kleine Insekt, naauwlyks een Vingerbreed lang zynde, overvloedig. Het was zo fyn als een Draad, met zwarte Oogen, veele witagtige Pooten en het Lyf van dergelyke Kleur, uitgenomen dat op hetzelfde, langs de Rug, eene

(10) *Scolopendra Pedibus utrinque centum & viginti tribus*, Syst. Nat. XII. List. It. 1699. Tab. VI.

(11) *Scolopendra Pedibus utrinque . . . . .*, Corpore pallido, lineâ Dorfi rufâ. It. Westgoth. 191.

eene roodagtige Streep liep, bestaande de Staart uit een rond Leedje.

Thans zegt zyn Ed.; het Lyf is rood, weshalve men het *Roed-Aat* noemt, dat by de Kust van Noorwegen zeer gemeen is en het Aas der Haringen, waar door de Buik dier Vischen ros en het Lyf in 't kort ruig wordt, ten zy men ze ten minste twee Dagen in de Netten verstrikt laat, in de Zee.

De Heer PONTOPPIDANS, Bischof van 't Sticht van Bergen in Noorwegen, geeft ons van dit Haring-Aas een omftandiger beschryving. „ In alle Bogten of Inhammen, hieraan „ den Wester Oceaan, zegt hy, wordt in de „ warmfte Zomermaanden, en evenwel altoos „ niet overvloedig, maar in zekere Jaaren in „ onbeschryflyke menigten, een soort van kleine en byna onzichtbaare Wormen, die men „ *Roe-Aat* noemt, gevonden. Deeze zyn maar „ zo dik als de allerfynfte Zyde en naauwlyks „ zo lang als een halve Speld. Haar menigvuldigheid is by wylen zo verbaazende, dat „ het Water zelf 'er somtyds zig geheel rood „ door vertoont, en dat men 'er veele millioenen van, te gelyk, in een Kan Waters, uit „ de Zee kan wegdraagen. Als deeze Wormen 'er zo overvloedig zyn, doen dezelve „ de Haringvischery een groot nadeel; want „ zy maaken dat de Buik van de Haring aansonds verrot; inzonderheid, wanneer de „ Haringen by een menigte van honderd ja

V. „ duizend Tonnen, in eene Bogt te samen ge-
 AFDEEL. „ dreeven en ingeflooten zyn, om allengs ge-
 LXXXV. „ zuiverd en ingezouten te worden (*). Van
 HOOFD- „ deze Rôe-Aat krygt misfchien een foort
 STUK. „ van Schulpvisch die roode Kleur, welke bui-
 „ ten twyfel de oirzaak is, dat de Strandvo-
 „ gel *Teist*, die van zodanige Schulpvischen
 „ leeft, zynen zeer hoogrooden Drek op den
 „ Oever vallen laat: zo dat wy mooglyk hier
 „ ook wel Purperflakken van dergelyken aart,
 „ als de Indifche zyn, zouden kunnen heb-
 „ ben (†),

LXXXVI. HOOFDSTUK.

Beschryving van't Geslagt der MILLIOENPOOTEN,
tot welken ook zeer groote Uitheemsche beboc-
ren, die men weleer tot de Duizendbeenen beeft
t'huis gebragt.

Naam. **I**ndien de benaaming van Duizendbeen goed
 gemaakt kan worden, door aan te merken,
 dat men dikwils het bepaald getal van duizend
 voor

(*) Van deeze manier van den Haring aan de Kust van Noorwegen te vangen, is uit den zelfden Authear omftandig Berigt gegeven in het VIII. STUK, deezer Natuurlyke Hiftorie, biadz. 293, 294. Daar uit blykt tevens, dat het een Drukfeil in *Syst. Nat.* Ed. XII. moet zyn, wanneer LINNÆUS zegt: *NISI per biduum relinquantur Pisces Retibus illaqueati.*

(†) *Naturl. Hist. von Norwegen.* II. Theill. p. 94.

voor eene onbepaalde en verbaazende menigte genomen vindt: zo zal men, hope ik, dergelyke toegeeflykheid wel willen hebben, omtrent die van MILLIOENPOOT; dewyl het getal der Pooten, in de meesten derzelven, veel grooter dan in de gewoone Duizendbeenen, ja dikwils niet dan met groote moeite te tellen is. En daar men aan de Polypusfen, die maar weinige Armen hebben, reeds om die reden den Griekfchen naam van Veelvoet geeft, zo is de Hoogduitsche naam van *Vielfusz* voor de Infekten van dit Geflagt zeer oneigen. SULTZER, evenwel onderscheidt deeze Soort van de voorgaande, door den tytel van *Cylindrischer Vielfusz*. Dat de Latynfche naam *Julus*, die men hedendaags gebruikt om de Mannelyke Bloemen van de Hazelaaren en dergelyken te betekenen (*), van ouds en wel door PLINIUS, voor een dergelyk Infekt genomen zy, tragt ALDROVANDUS te betoogen. Indien dezelve nu, een van de drie, hier voor gemeld †, betekenen moet, zo kan hy niet toepasfelyker zyn dan op deeze.

De Gestalte des Lighaams, naamelyk, doet die van dit Geflagt inzonderheid van de Duizendbeenen verschillen. Zy hebben het Lyf niet

(*) Flos Amentaceus feu Julus. TOURNF. *Infl. Rei Herb.* p. 580. Ita dicitur, 1. quod in Corylo, ut & Alno, Juglande, Quercu, veluti pralongus Vermis singulari pediculo dependet 3. Est & nomen Insecti multipedis, rotundi, &c. CASTELLI. *Lexic. Medicum*,

V. niet platagtig, maar ten minste in het bovenste gedeelte of de Rug Cylindrisch rond. De Sprieten, bovendien, zyn niet Borstel- of Draadagtig dun, maar uit kleine ronde Leedjes, als een Kettingje van Kraalen, samengefeld. Daar die der Duizendbeenen wel veertien Leedjes hebben, bestaan deeze, in verscheidene, uit niet meer dan vyf zulke Kraaltjes, zo GEOFFROY aanmerkt, die'er meer dan honderd Pooten te hebben aan toeschryft, 't welk echter niet in alle Millioenpooten plaats heeft. Ook gaat die eigenschap, van wederzyds eens zo veel Pooten te hebben, als Ringen aan het Lyf, niet in alle Soorten door, gelyk wy zien zullen.

Soorten. 't Getal der Soorten, 't welk te vooren zeven was, is thans tot agt vermeerderd, waar onder een Zee-Luis betrokken wordt, benevens drie andere Europische.

I.
Ovals.
Ovaalc.

(1) Millioenpoot, die wederzyds twintig Pooten heeft.

't Geslacht der Pisfebedden, tot welken deeze t'huis gebragt was door den Heer GRONOVIVUS, is dezelve door onzen Ridder ontruikt en hier geplaatst, om dat zy juist eens zo veel Pooten wederzyds heeft als Ringen aan het Lyf,

(1) *Julus Pedibus utrinque viginti. Amoen. Acad. IV. p. 253. N. 36. T. III. f. 4. Syst. Nat. X. Gen. 243. XII. Gen. 274. Oniscus &c. GRON. Zooph. 995. T. XVII. f. 4, 5.*

Lyf, dat 'er, behalve Kop en Staartlid, maar tien heeft. Wy vinden dit Infekt aldus beschreeven (*).

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

„ Het Lyf is byna ovaal, blaauwagtig bruin
„ en zeer glad, met twaalf Verdeelingen op
„ de Rug gedekt, waar van de eerste en laatste ieder gelyken naar het vierde deel van een
„ Kogel. De Kop is stomp en bruin, met
„ uitgeholde Stippen: de Sprieten zyn dikagtig,
„ en bestaan ieder uit zes Klootronde Leedjes.
„ 't Getal der Pooten, die zy hebben, is twintig,
„ die op zyde samengedrukt zyn, en in een kromme Nagel uitloopen,
„ met een Doorntje, dat overend staat, aan de bovenkant. Het onthoudt zig in de Europifche Oceaan.

(2) Millioenpoot, die wederzyds tagtig Pooten heeft.

II.
Crasfus.
Dikke.

In de Chineefche Verzameling van LAGERSTRÔEM bevondt zig een zodanige, die het Lyf een Vinger dik en bleek hadt, bestaande uit agtenveertig Verdeelingen, die aan den rand geelagtig waren: de Sprieten geknopt, met zes Leedjes, en, zo wel als de Pooten, in getal zesennegentig Paar uitmaakende, bleek of geelagtig. Van deeze was een Verscheidenheid in Karolina waargenomen, die, behalve den Kop,

(*) In *Aman. Acad. loco citato.*

(3) *Julus Pedibus utrinque octoginta. Aman. Acad. IV. p. 253. N. 35.*

V. Kop, negen - en - veertig Verdeelingen hadt, en
 AFDEEL. niet meer dan van tagtig tot agtentagtig Pooten.
 LXXXVI.
 HOOFD. Aan de zyden is, op ieder Verdeeling of Ring,
 STUK. een zwarte Stip.

III. (3) Millioenpoot, die wederzyds honderd Poo-
 Terrestris. ten heeft.
 Gewoone.

PL. CVI.
 Fig. 3.

Hoewel wy deeze, in vergelyking met de anderen, de Gewoone kunnen noemen, is zy doch op ver naa zo bekend niet als de Duizendbeenen. Veele Autheuren, evenwel, hebben 'er gewag van gemaakt. MOUFFETUS zegt, dat hem 'er eens een in Kropfalade voorkwam, die van dikte was als een klein Rivier-Biesje en glad, met den Kop zwart en de Rug Goudgeel. Hy beeldt dezelve ongeveer van die langte af, welke RAY geeft aan deeze Millioenpoot, naamelyk van vyf kwart Duims; stellende de Kleur blaauwagtig zwart, met de randjes der Ringen witagtig, zo wel als de Pootjes, die naar dunne Haairtjes gelyken. 't Getal derzelve oordeelde hy onzeker, en 't was niet vreemd, indien hetzelve, gelyk in de dunne Duizendbeenen, naar den ouderdom verschillen mogt. De Sprieten, uit Knobbeltjes samengefeld, liepen dikker naar 't end.

Het

(3) *Julus Pedibus utrinque centum.* Faun. Suec. 2066.
 SCOP. Carniol. 1152. MOUFF. *Inf.* 201. RAJ. *Inf.* 46. N. 4.
 ALDROV. *Inf.* 636. N. 4. FRISCH. *Inf.* XI. Tab. 8. f. 3.
 JONST. *Inf.* Tab. 23. SULTZ. *Inf.* Tab. 24. f. 156. GEOFFR.
 Paris. 679. N. 1. GRON. *Zooph.* 1007.

Het Millioenpootje van onze Afbeelding, in *Fig. 8*, ongevaar de helft in langte en breedte vergroot zynde, komt nagenoeg met deeze beschryving overeen. De Oogen zyn groot en staan zeer schril in deeze Diertjes, die men dikwils in de Aarde vindt. Het getal der Ringen of Verdeelingen van het Lyf is ontrent vyftig, en derhalve moet dat der Pooten, indien zy 'er twee Paar hebben aan ieder Ring, wederzyds ontrent honderd zyn. Van agteren loopt het Lyf in een spitsagtig Staartje uit. De Kop is rond en stomp.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

De Heer GRONOVIVS heeft, ten minste, vyfendertig Ringen geteld aan het Lyf van deeze Millioenpooten, en stelt dus dat zy meer hebben dan zeventig Pootjes: ook was de langte der zyne maar een Duim, en de dikte een twaalfde Duims, de Kleur somtyds zwartagtig, somtyds Aschgrauw. Doktor SCOPOLI vondt 'er, in Karniolie, met het Lyf van vyftig Ringen, die ieder wederzyds twee Pooten hadden, geel of witagtig van Kleur. Dit maakt dan, wederom, 't getal van honderd paaren Pooten uit.

Omftreeks Parys heeft GEOFFROY die van deeze Soort, met tweehonderd Pooten, maar vyf Lynen, dat is ontrent een half Duim lang gevonden en zwartagtig, zeer glimmende van Lyf. Mooglyk zyn de jongere zwart, de oude bruin of graauwagtig blaauw. Dit hebben zy gemeen, van zeer hard te zyn van Lyf, en

V. zig om te krommen of op te rollen, wanneer
 AFDEEL. menze aanvat of plaagt. Zy komen in de Aar-
 LXXXVI. de, of op den Grond onder Steenen, voor.
 HOOFD-
 STUK.

IV. (4) Millioenpoot, die wederzyds dertig Poo-
 Complanatus. ten, het Lyf platagtig heeft en de Sprie-
 Platagrige. ten geknodst.

De platheid van het Lyf maakt deeze als tot een middelflag, tusfchen de Duizendbeenen en Millioenpooten; weshalve ook Doktor SCOPOLI dezelve onder de Duizendbeenen plaatst, daar zy doch, wegens 't getal der Pooten, tot dit Geflagt fchynt te behooren. Zie hier zyne befchryving van dit Diertje.

„ Het Lyf is een Duim lang, plat, bruin-
 „ agtig, aan den rand van Kleur als de Poo-
 „ ten. Somwylen zyn de agterfte Ringen, in
 „ 't midden, Zeegroen, aan de zyden ros-
 „ bruin; de zyden van den tweeden, zesden,
 „ negenden en elfden Ring, niet zelden, bleek
 „ geel. Ik heb het ook geheel en al Roestkleu-
 „ rig gevonden. Ieder Ring is getekend met
 „ een dwarfè Streep en eenige Knobbeltjes;
 „ gekarteld zynde aan den zyd and. De Sprie-
 „ ten bestaan uit zes Leedjes, die Haairig zyn.
 „ Uit de drie vóorste Ringen komen wederzyds
 „ drie, dat is uit ieder één Pootje voort: maar
 „ uit

(4) *Julus Pedibus utrinque triginta*, Corpore planiusculo, Antennis Clavatis. *Fawn. Succ.* 2068. *Scolopendra Julacea*, SCOP. *Carn.* 1150. *Julus scolopendricus*. *POD. Inf.* 127.

„ uit anderen wederzyds twee: zo dat het ge-
 „ tal der Pooten een - en - dertig Paaren is. Het
 „ komt in de Bosfchen, tusfchen 't Mos, niet
 „ zeldzaam voor”.

V.
 AFDEEL.
 LXXXVI.
 HOOFD.
 STUK.

Volgens de Beschryving van SOLANDER, die dit Infekt in het Sweedsche Landschap Schönon hadt gevonden, heeft het Lyf de langte van een Nagel; is platagtig, overal even breed, aan de zyden hoekig, van boven bleek, van onderen witagtig, bestaande uit twintig Verdeelingen. Het is van boven gedekt met platagtige Schildjes, die geknobbeld, gerand, omtrent vierkant, aan de zyden gekarteld, gehoekt, de agterften fcherp zyn, een weinig uitsteekende over de Ringen van het Lyf. De eerste Ring, zynde de Kop, is ovaal en platagtig; de tweede, die den Hals uitmaakt, gedekt met een Schild, dat van vooren rond is en van agteren uitgehold: de derde en vierde zyn korter dan de overigen en zeer smal. De laatste en twintigste Ring of het Staartstuk, is driehoekig of gespitst en glad. Pooten zyn 'er, wederzyds, dertig; naamelyk onder ieder Ring twee Paaren, uitgenomen den derden, vierden, agttienden en negentienden, die 'er maar één hebben. De Sprieten, driemaal zo lang als de Kop, bestaan uit zes Leedjes, waar van het vyfde Klootagtig en donkerer, het zesde allerkleinst is.

V.
 AFDEEL.
 LXXXVI.
 HOOFD-
 STUK.
 V.
Sabulosus.
 Zandige.

(5) Millioenpoot, die wederzyds honderdtwintig Pooten heeft.

Op 't Strand der Karels-Eilandjes, aan de Kust van Gothland, en wel op het grootste, onder Steenen, kwam deeze voor, die ook maar een Duimbreed lang is en de dikte van een Duiveveertjes Schaft heeft. De Kleur was Aschgrauw, met twee Streepen, die bleek Roestkleurig zyn, op de Rug, overlangs, en ieder Leedje, aan de zyden, in de langte gestreept, bleeker. Het Lyf bestaat, om een rond getal te neemen, uit zestig Verdeelingen of daar omtrent. De Pooten zyn witagtig: de Sprietten hebben vyf Leedjes. Aangeraakt zynde rolt dit Insekt zig samen tot een platte Krul; met de Pooten, echter, naar den Grond gekeerd.

Omstreeks Parys is een Millioenpoot waargenomen, van dergelyke Kleur, hebbende ook honderdtwintig paar Pooten, en uit omtrent zestig Ringen bestaande, die zig dubbeld vertoon, dewyl de eene helft glad is, en de andere gestreept.

VI.
Indus.
 Indische.

(6) Millioenpoot, die wederzyds honderdvijftien Pooten heeft.

MOUF-

(5) *Julus Pedibus utrinque centum & viginti. Faun. Suec. 2067. It. Goth. 280. GEOFFR. Paris. 679. N. 2. T. 22. f. s. RAJ. Inf. 47. SCHÆFF. Elem. T. 73.*

(6) *Julus Pedibus utrinque centum & quindecim, Mus. Ad. Frisk.*

MOUFFETUS heeft, reeds meer dan honderd-
 dertig Jaar geleeden, de afbeelding aan 't licht
 gegeven van deeze groote Aard-Duizendbeen
 of Scolopendra, gelyk hy die noemt, en
 welke, volgens dezelve, tusfchen de vier en
 vyf Duimen lang was, niet welen half Duim
 dik. De Kleur van het geheele Lyf, zegt hy,
 was uit den bruinen zwartagtig glimmende. 't
 Getal der Pootjes, die geelagtig waren, stelt
 hy van ieder zyde zestig: doch, dewyl het ge-
 tal der Ringen, in zyne afbeelding, ongevaar
 zestig is, behalve den Kop en Staart, en het
 getal der Pootjes eens zo veel, denk ik dat hy
 deeze Soort bedoelen zal, die doorgesneeden
 nog blyft leeven, zegt hy, gelyk de Aardwor-
 men. „ Getergd zynde (voegt hy'er by) byt
 „ deeze Duizendbeen zo vinnig, dat LUDOVI-
 „ CUS ATMARUS, die ons denzelven uit Libye
 „ heeft gefchonken, fchoon Handschoenen
 „ aan hebbende en een dubbelde Linnen Doek
 „ om de Hand, het naauwlyks kon verdraa-
 „ gen: want het Dier hadt de Nypers zo diep
 „ en ftyf in 't Linnen gekneepen, dat men het
 „ naauwlyks, en niet dan met veel moeite, kon
 „ affchudden”.

„ Een andere van deeze Soort, zegt die zelfde

„ Au-

Frid. I. p. 90. M. L. U. 462. GRON. *Zooph.* 1003. *Scolopendra Pedibus nonaginta sex.* *Amoen. Acad.* I. p. 324. *SEB. Kab.* I. D. T. 81. f. 5. & II. T. 24. f. 4, 5. *PET. Gaz.* T. 74, f. 3.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

„ Autheur, uit Nieuw Spanje ons toegebracht,
 „ is op de Rug verfierd met eene Vuurkleurige
 „ Streep, en op de zyden, zo wel als de Poo-
 „ ten, Koper-kleurig. De menigte van Poo-
 „ ten, als Haairtjes, die zy heeft, doen haar,
 „ met een opgeheven Kop, zeer snel loopen.
 „ En, het is de grootste verwondering waar-
 „ dig, hoe de Natuur, die maar een zeer klei-
 „ nen Kop aan dit Dier gegeven heeft, hetzel-
 „ ve niettemin met Geheugen, en zeker redeka-
 „ velend Vermogen, zo rykelyk heeft be-
 „ deeld. Want, schoon het ontelbaare Poo-
 „ ten als Roeijers heeft, die van den Kop als
 „ den Stuurman byster ver afstandig zyn, weet
 „ nogthans ieder zyn post zo wel waar te nee-
 „ men, dat 'er de minste gebrekkelykheid niet
 „ plaats heeft in de vereischte bewegingen,
 „ die als op een Mondelyk bevel, oogenblik-
 „ kelyk, van den Kop tot aan de Staart ge-
 „ schieden, en dienen, om het Dier of voor
 „ of agterwaards te doen gaan, naar zyne
 „ Wille”.

In het Vorstelyk Kabinet der Akademie van
 Upfal in Sweeden, bevondt zig een Uitheem-
 sche Millioenpoot, welke de langte en dikte
 van een Vinger hadt, en dus met die van SE-
 BA vergeleeken wordt, wier tytelis allergroot-
 ste Orientaalsche Duizendbeen. 't Is zonder-
 ling, dat in dezelve het getal der Ringen van
 het Lyf, behalve Kop en Staartstuk, maar agt-
 enveertig was, en het getal der Pooten, we-
 der:

derzyds, maar zesennegentig. Zou dezelve ook gebroken, en, na verlies van eenige Ringen, weder famen gelymd zyn geweest, gelyk dit ligtelyk kan gefchieden?

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

(7) Millioenpoot, die wederzyds honderd vier-en-twintig Pooten heeft.

VII.
Fuscus.
Bruine.

Die, welke zig in de Chineefche Verzameling van LAGERSTROEM bevondt, hadt wederzyds honderd agt-en-twintig Pooten: het Lyf van dikte als een Ganze-Schaft, een Span lang, bestondt uit half zo veel Loodkleurige Ringen, die bruin gerand waren en de Pooten bleek. Zeer naa fchynt hier mede die Westindifche van SEBA overeen te komen, welke op de aangehaalde Plaat in 't Tweede Deel is afgebeeld, en gezegd wordt het voornaame Voedzel te zyn van de Blindflangen. Van deeze wordt getuigd, dat zy de Eijertjes, even als de Garnaalen, tufchen de Pooten draagt, tot dat dezelve uitgebroid worden, en de uitkomende Jongen van zelf weg kruipen. Dat het Wyfje geen Sprietten of Hoorentjes aan den Kop zou hebben, gelyk men aldaar zegt, geloof ik niet.

(8) Millioenpoot, die wederzyds honderd vier-en-dertig Pooten heeft.

VIII.
Maximus.
Allergroot-
In. ste.

(7) *Julus* Pedibus utrinque centum & viginti quatuor. *Amon. Acad.* IV. p. 253 N. 34. *SEB. Kab.* II. T. 24. f. 4, 5.

(8) *Julus* Pedibus utrinque centum triginta quatuor. *Syst. Nat.* XII Vermis terrestris. *MARCGR. Bras.* 255. *LIST. It.* 1699. T. 5.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

Indien de Millioenpooten dergelyke eigenschap hebben als de Duizendbeenen, dat naamelyk het getal der Pooten met den Ouderdom toeneemt, zo is 't niet te verwonderen, dat de Allergrootste de meeste Pooten heeft. Grooter heb ik ze, zelfs in afbeelding, nooit gezien, dan die aangehaalde uit het Eerste Deel van SEBA op de Zesde Soort: wier langte byna van een Voet en de dikte drie Kwart Duims was. In deeze, nu, tel ik, behalve den Kop en 't Staartstuk, zeventig Leden of Ringen, dat is honderdveertig Pooten. Een ontzaglyke, die ik gedroogd heb, lang zeven en dik ruim een half Duim, heeft zestig Leden aan het Lyf en dus honderdtwintig Pooten, die zeer blykbaar bestaan uit zes Leedjes. Ieder Ring heeft op zyde een zwarte Stip, even als in de Tweede Soort.

VERBETERINGEN.

- Bladz. 6. Reg. 18. *Voor*, zyn, *Lees*, gesteld worden te zyn.
 — 7. — 3. — Trosjes — Tropjes
 — 12. — 23. — even gelyk — anderen doen
 zulks even als
 — 69. — 9. — versprei — verspreid
 — 71. Aantek. — Staae — Staat
 — 73. Reg. 9. *Voeg by*, alhier op Plaat C. in Fig. 2,
 afgebeeld.
 — 147. — 1. *Voor Muscoram Lees Muscorum*
 — 225. — 13. *Voeg by*. In langte en breedte is dit
 Diertje hier zesmaal en dus in Lighaa-
 melyke grootte meer dan tweehonderd-
 maal vergroot.

B L A D

B L A D W Y Z E R

D E R

I N S E K T E N.

De Letter *i*, voor de Getalen, wyst aan het *Eerste* Stuk der Infekten, zynde het *Negende* van het I. Deel deezer Natuurlyke Historie: de Letter *k* het *Tweede* der Infekten, zynde het *Tiende*, en zo vervolgens, *l* het *Elfde*, *m* het *Twaalfde*, en *n* het *Der-tiende* Stuk.

A.	BASTAARD - OLYPHAN-
A albesfen - Vlieg. . . <i>m.</i> 493	TJES. . . . . <i>i.</i> 504
Aard - Kapelletje. . . <i>l.</i> 373	Bastaard - Rupfen. . . <i>m.</i> 137
Aard - Mot. . . . . <i>n.</i> 19	Basterd - Juffertje. . . <i>m.</i> 86
Aard - Pisfebedden. . . <i>n.</i> 498	BASTERD - WESPEN. . . <i>m.</i> 220
Aard - Spinnetje. (Rood) <i>n.</i> 144	Beek - Juffertjes. . . <i>m.</i> 31
AARD - TORREN. . . . . <i>k.</i> 37	Beenvliegjes. . . . . <i>m.</i> 602
AARDVLOOIJEN. . . . . <i>k.</i> 84	Beer - Kreeft. . . . . <i>n.</i> 427
Aardvloo. . . . . <i>n.</i> 20	Beer - Rups. . . . . <i>l.</i> 560
Aars - Horfel. . . . . <i>m.</i> 408	Beest der Water - Tor-
AGRET - TORREN. . . . . <i>k.</i> 1	ren. . . . . <i>k.</i> 27
Ananas - Kapel. . . . . <i>l.</i> 235	Belladonna - Kapel. . . <i>l.</i> 304
Argus Kapel (Groote) <i>l.</i> 215	Besfen - Spinnetje. . . <i>n.</i> 146
— — (Kleine) <i>l.</i> 288	Besfen - Uiltje. . . . . <i>l.</i> 677
Atlas Kapel (Groote) <i>l.</i> 216	Beul - Tor. . . . . <i>i.</i> 178
— — (Kleine) <i>l.</i> 294	Beurs - Krabben. . . <i>n.</i> 341, 358
Atlasfen of Spiegeldraa-	Biddertje. . . . . <i>k.</i> 150
gers. . . . . <i>l.</i> 484	Blaauw Bokje. . . . . <i>i.</i> 565
Aurelia. (Groote) . . . <i>l.</i> 318	Blaauw Satyn Kapel. . . <i>l.</i> 201
— — (Kleine) . . . . . <i>l.</i> 321	Blaauwe Vliegen. . . . <i>m.</i> 500
— — (Gehakkelde) <i>l.</i> 323	Blaauwtjes, Kapellen. <i>l.</i> 361
Avond - Kapellen. . . . <i>l.</i> 391	BLAAZENPOOTEN. . . . <i>k.</i> 522
Azyn - Vliegjes. . . . . <i>m.</i> 573	Bladermotten. . . . . <i>l.</i> 741
B.	Bladmotten. . . . . <i>k.</i> 438
Baarende Infekten. . . <i>m.</i> 614	BLADROLLERS, Rupfen. <i>l.</i> 696
Balkagtige Tor. . . . . <i>i.</i> 262	Bladschurft - Vliegje. <i>m.</i> 601
Band - Uilen. . . . . <i>l.</i> 518	Bladtorretjes. . . . . <i>i.</i> 389
Baniljes - Kapel. . . . . <i>l.</i> 352	BLADZUIGERTJES. . . . <i>k.</i> 436
BASTAARD - BOKJES. . . <i>k.</i> 87	Blad - Vloojen. . . . . <i>k.</i> 436
	BLAD - WESPEN. . . . . <i>m.</i> 136
	L 4
	Blind-

B L A D W Y Z E R.

Blind-Brems.	m. 536	Byën-Luis.	n. 92
Blinde Tor.	i. 218	Byën-Myt.	n. 149
Bloemkevertje.	i. 229	Byënvreeters.	i. 508
Bloemkrabben.	n. 328	C.	
Bloemtorretje.	i. 300	Capellekens.	l. 117
Bloemvlieg.	m. 485	Chineefche Pages.	l. 193
Bloem-Ziertjes.	k. 527	CICADEN.	k. 242
Bochel-Tor.	i. 182	Cigale (Gewoone)	k. 261
Boeren Verdriet, Kapelle-		Citroen-Kapel.	l. 261
tje.	l. 363	Conchenilje - Infekt.	k. 500
BOKJES.	i. 575	Cylindrifche Tor.	i. 177
BOKKEN of BOKTORREN.	i. 518	D.	
Bonte Manteltjes, Kapel-		DAG-KAPELLEN.	l. 183
len.	l. 335	Dageraad, Kapel.	l. 242, 260
Bonte of Duin - Kever.	i. 225	DANÄUS-KAPELLEN.	l. 236, 266
Bonte - Vliegen. (Nieuw		Danfende Muggen.	m. 569
Jorkfe)	m. 405	Dek - Byën.	m. 291
Bontwerkers - Plaaq.	i. 269	Denne - Vrugt , Mot ,	
Boomagtige Watervloot	n. 471	Wesp.	m. 201
Boonkever.	i. 213	DIKKOPJES, Kapellen.	l. 374
Boomkrekels.	k. 243	Distelvink, Kapel.	l. 304
Boomluis der Winterhui-		Distelvlieg.	m. 519
zen.	k. 462	Dog - Tor.	i. 181
Boomluizen of Bladlui-		DONSVLEUGELIGE.	l. 120
zen.	k. 380	Dooden - Vlieg.	m. 501
Boom - Tipula.	m. 426	DOODGRAAVERS. Torren.	i. 317
Boom - Vlooijen.	n. 29	Doodgraaver - Luisjes.	n. 152
Boorder. Tor.	i. 260	Doodshoofd - Kapel.	l. 424
Boor - Wespen.	m III, 228	Doodshoofd - Krabbe-	
Borstel - Rupsen.	l. 583	tje.	n. 374
Bosch - Kakkerlak.	k. 115	Doodwagter.	n. 45
Bosch - Luis. (Amerikaan-		Doorn - Rups. (Grootte)	l. 23
fche)	n. 115	Draaijende Water - Tor.	k. 35
Bosch - Spinnen (Westin-		Draakje, Rups.	l. 590
difche)	n. 230	Drek - Muggen.	m. 571
Bosch - Wants.	k. 365, 371	Drek - Torretje.	i. 307
Böter - Kapellen.	l. 245	Drek - Tuimelaar, Tor.	i. 178
Braakvlieg.	m. 500	DRILMUGGEN.	m. 569
Brandmieren.	m. 356	Drilwespen.	m. 180
BREMSEN.	m. 521	Druivendraager.	n. 477
Brildraager, Kapel.	l. 644	Duinkapelletjes. (Blaau-	
Broed - Byën.	m. 292	we)	l. 362
Brood - Motten.	k. 123	Duin - Kever. (Bonte)	i. 225
Brood - Torretje.	i. 306	Duitsche Gondfmid.	k. 41
Bul - Tor.	i. 153	Duitsch Wandelend Blad.	k. 143
Byën.	m. 287	Duivels - Krab.	n. 348
		Dui-	

B L A D W Y Z E R.

Duiven - Luis.	n. 90	Goudgroene Spin.	n. 261
DUIZENDBEFNEN.	n. 505	GOUDHAANTJES.	i. 388
Dunstaart - Worm.	m. 484	Goudsmid. Tor.	k. 42
E.		Goudwespjes.	m. 245
Edele Tor.	i. 240	Goud-Dropjes, Kapellen.	l. 353, 638.
Een - Oogen.	n. 456	Goud - Oog, Stinkvlieg. m.	83
Eenden - Luis.	n. 79	Graaver, Tor.	i. 186
Eenhoorn. (Vliegende) i.	143	G afvlieg.	m. 503
Eenstaart - Rups.	l. 662	Gras - Brems.	m. 533
Egyptifche Luis.	k. 2	Gras - Kapellen.	l. 273
Eitjes - Wesp der Kapellen.	m. 215	Graspaarden.	k. 244
Elzen Blad Torretjes. i.	396	Gras - Rupsen.	l. 509
Elzen Takje, Rups.	l. 662	Groeijende Vliegen.	k. 152
Engerlinge.	i. 215	Groen-Eiken Verf. Lezie. k.	466
Erwten - Torretje.	i. 302	Grootkop Rups.	l. 569
F.		Guineefche Spinnekop. n.	227
Fluweel - Kapel. (Ambon-		H.	
fche)	l. 188	HAFTEN.	m. 34
Fret - Torretje.	i. 292	HALFSCHILDIGE.	k. 238
G.		Hanneton, Kever.	i. 212
GAASVLIEGEN.	m. 76	Haring - Aas.	n. 520
Gamma - Vlinder.	l. 632	Havikvliegen.	m. 580
Gall - Insekten.	k. 451	Hazelnooten - Torretje. i.	482
GALL - WESPEN.	m. 107	Hazel - Wants.	k. 379
Gallwesp - Vlieg.	m. 516	Heilige Tor.	i. 183
Garnaalen.	n. 412	Herfstdraaden-Spinnetje. n.	128
Gebladerde Cicaden.	k. 254	Herfst - Molenaar.	i. 221
Gebochelde Spin.	n. 265	Hermelyn Kapel.	l. 527
Gehakelde Aurelia, Kapel.	l. 323	Hert. (Vliegend) Een	
—— Pylstaart.	l. 402	Tor.	i. 245
Gelinieerde Bok - Tor. i.	532	Hertshoornig Wespje. m.	213
Gepluimde Agret - Tor. k.	10	Hoenderen - Luis.	n. 87
Gepluimde Snuit - Tor. i.	449	HOMMELS.	m. 334
Gefchilderde Tor.	i. 227	Hommel - Byën.	m. 325
Gefstreekte Kapellen.	l. 231	Honds - Krab.	n. 337
Getakte Watervloo.	n. 470	Honds - Luis.	n. 121
Gewapende Vliegen.	m. 472	Honds Vliegen.	m. 606
Gewolkt Olyphantje.	i. 496	Honigby.	m. 325
Glas - Kapel.	l. 229	Honigbyën.	m. 290
Glimworm.	i. 593	Honigraat - Mot.	l. 725
Gom - Lak Insekten.	k. 521	Hoofdluis der Menschen. n.	50
Gouden Tor. (Inlandsche) i.	233	Hoognek-Springhaanen. k.	159
—— (Oostindifche) i.	204	Hoogstaart Rups.	l. 652
Gouden Vlinder.	l. 319	Hoorn - Kreeft	n. 425
		Hoorn - Tor. (Kromme) i.	172

B L A D W Y Z E R.

Hoorntorens.	m. 270, 335	Kalanders.	i. 455
Hooybeestje.	l. 275	Kalkoenen - Luis.	n. 85
Hooypringers.	k. 243	Kameelbok.	i. 586
Hooywagen. Spin.	n. 159	Kameeltje, Rups.	l. 589
Hornaar.	m. 270	Kamélion - Vlieg.	m. 471
Hornisfen.	m. 271	Kaneelkleurige Bok -	
HORSELS. Vliegen.	m. 395	Tor.	i. 530
Horfels of We-pen.	m. 270	KAPELLEN.	l. 116
Hottentot, Tor.	i. 195	Kapel - Juffertje.	m. 86
Houtboorders, Byën.	m. 338	Kapel - agtige Vliegen.	m. 55
Houtklover, Rups.	l. 641	Kapucyn, Kapel.	l. 607
HOUTLUIZEN.	n. 36	Katjes.	m. 420
Houtluisjes.	n. 41	Katoen - Vliegjes.	m. 216
Hout - Rups en Kapel.	l. 591	Kat - Uiltje, Kapel.	l. 559
Hout - Torretje.	i. 280	Keizer, Vlieg.	m. 500
HOUT - WESPEN.	m. 166	Keizer - Uil.	l. 493
Houtworm der Bok-Tor-		Keizers - Krab.	n. 333
ren.	i. 519	Kelder - Torren.	k. 65
Huis - Krekel.	k. 171	KEMELSHALSJES.	m. 102
Huis - Motten.	l. 725	Kerkhoven of Lyken-	
Huis - Spinnen.	n. 212	Vlieg.	m. 506
Huis - Vlieg.	m. 502	Kermes - Diertje.	k. 466
I.		Kerfe - Steenen - Torre-	
Ichneumons.	m. 221	tje.	i. 484
Immen, ...	m. 420	Kieuwenpoot. (Krabagti-	
Inkhoortje, Rups.	l. 610	ge)	n. 462
J.		— — (Vischagti-	
Jaager, Rups.	l. 520	ge)	n. 451
Jaager - Spin.	n. 241	Kikvorsch - Krab.	n. 314
St. Jakobs Kapelletje.	l. 622	Klappus - Krab.	n. 355
St. Jans Kapelletje.	l. 464	Kleder - Motten.	l. 721
St. Jans Kevertje.	i. 207	Kley - kneeder Wesp.	m. 235
St. JANS VLIEGEN.	i. 592	Klooddraager, Rups.	l. 640
Jasmyn - Rups.	l. 427	Kloptorretje.	i. 292
Jongwerpemde Vliegen.	m. 458	Kluizenaar, Krab.	n. 373
JUFFERS.	m. 5	Knaagtorretjes.	i. 265
Juffertje. (Kapel genaamd)	l. 615	Kniptorren.	i. 619
Juffertjes.	m. 31	Knodspoot - Spin.	n. 226
Juny - Kever.	i. 211, 221	Knodsprietig Torretje.	i. 280
July - Kever.	i. 209	Knopmot - Wesp.	m. 200
K.		Knyper - Kreeft.	n. 431
Kaas - Myt.	n. 129	Koe - Vinkje, Kapel.	l. 271
Kaas - Vlieg.	m. 509	Koeijen - Luis.	n. 74
Kabbeljaauws - Luis.	n. 488	Koeijen - Vliegen.	m. 521
Kachlers - Bok.	i. 555	Kolven - Spin.	n. 261
KAKKERLAKKEN.	k. 114	Konings - Mantel, Kapel.	l. 314
		Ko.	

B L A D W Y Z E R.

Koninginne - Pagie. . .	<i>l.</i> 206	Lantaarndaaagers (West- indifche) . . .	<i>k.</i> 245
Kool - Rups. . .	<i>l.</i> 244	_____ (Chinee- fche . . . . .)	<i>k.</i> 249
Kool - Worm. . .	<i>l.</i> 651	Launerblad Springhaan.	<i>k.</i> 183
Koorebouten. . .	<i>m.</i> 7	Lederagtige Bok Tor.	<i>i.</i> 527
Koorn - Motten. . .	<i>l.</i> 727	Leeuw - Krab. . .	<i>n.</i> 417
Koorn - Torretjes. . .	<i>i.</i> 455	Leeuw - Worm. . .	<i>m.</i> 480
Koorn - Wormen. . .	<i>i.</i> 215	Lelie - Torretje. . .	<i>i.</i> 432
Koortfge Vliegen. . .	<i>m.</i> 441	Letter - Kreeft. . .	<i>n.</i> 419
Koperfmid , Tor. . .	<i>k.</i> 43	Letterhoue Bok. . .	<i>i.</i> 522, 524
Kopervlieg. . .	<i>m.</i> 510	Libellen of Juffers. . .	<i>m.</i> 5
Koperwiekje , Kapel. . .	<i>l.</i> 631	Lichtgeevende Wormen.	<i>i.</i> 596
Koufyas of zingende Mug- gen. . .	<i>m.</i> 560	Lieremans of Lierdraaijers. <i>k.</i> 243, 280	
KRABBen. . .	<i>n.</i> 295	LIEVENHEERSHAANTJES.	<i>i.</i> 359
Krab - Spinnetje. . .	<i>n.</i> 166	Lintwormen. . .	<i>m.</i> 138
Krammetjes - Rupfen. . .	<i>l.</i> 659	Livrey of Ring Rups, . . .	<i>l.</i> 548
Kramp - Spin. . .	<i>k.</i> 374	Lospoot Rups of de Haas	<i>l.</i> 599
KREEFTEN. . .	<i>n.</i> 375	Luis - Torren. . .	<i>i.</i> 202
Kreeft - Krabben. . .	<i>n.</i> 357	Luis - Torretje. . .	<i>i.</i> 307
Kreeft - Slak. . .	<i>n.</i> 361	LUIZEN. . .	<i>n.</i> 47
KREEFT - SPINNEN. . .	<i>n.</i> 157	LUIZEN. (VLIENGENDE)	<i>m.</i> 604
KREKELS. . .	<i>k.</i> 134	M.	
Krekel. . .	<i>k.</i> 164	Maaijer - Spin. . .	<i>n.</i> 159
Krengvlieg. . .	<i>m.</i> 500	Maartfe Vlieg. . .	<i>m.</i> 517
Kreng - Torren. . .	<i>i.</i> 317	Macacca - Tor. . .	<i>i.</i> 524
Kroonvogeltje , Kapel. . .	<i>l.</i> 607	Maden. . .	<i>m.</i> 453
Kruidworm. . .	<i>m.</i> 428	Marybonfen. . .	<i>m.</i> 259
Kruis - Cicade. . .	<i>k.</i> 257	Meel - Myt. . .	<i>n.</i> 130
Kruis - Spin. . .	<i>n.</i> 207	MEEL TORREN. . .	<i>k.</i> 58
Kwatwormen. . .	<i>i.</i> 215	Meel - Worm. . .	<i>k.</i> 60
L.		Meelagtige Bok - Tor.	<i>i.</i> 536
Laken - Mot. . .	<i>l.</i> 721	Melk - Myt. . .	<i>n.</i> 135
Land - Juffertjes of Land- Libellen. . .	<i>m.</i> 77	Menfchen - Luis. . .	<i>n.</i> 50
Land - Krabben. . .	<i>n.</i> 301, 325	MEST - KEVERTJES. . .	<i>i.</i> 311
Land - Zandkreeft. . .	<i>n.</i> 431	Mestkruijer , Tor. . .	<i>i.</i> 178
LANDMEESTER - Kapellen, . . .	<i>l.</i> 659	Mest - Tor. . .	<i>i.</i> 196
Lang Ge - armde Bok. . .	<i>i.</i> 522	Mesttorretje . . .	<i>i.</i> 187
Lang Ge - armde Spin. . .	<i>n.</i> 173	Mestvlieg. . .	<i>m.</i> 514
Lang Ge - armde Tor. . .	<i>i.</i> 193	Metzelaar - Byën. . .	<i>m.</i> 343
Langhals - Bokje. . .	<i>i.</i> 585	Mey - Kever. . .	<i>i.</i> 210
LANGPOOTEN. . .	<i>m.</i> 418	MEY - TORREN. . .	<i>k.</i> 68
Langpootige Spin. . .	<i>n.</i> 159	Mey Worm. Een Tor.	<i>k.</i> 69
Langfprietige Bok Tor. . .	<i>i.</i> 534	MIEREN. . .	<i>m.</i> 315
Langtaart - Rupsdooder Wesp. . .	<i>m.</i> 196	Mie.	

B L A D W Y Z E R.

Mieren - Leeuw, . . .	<i>m.</i> 89
(Uitheim- fche)	<i>m.</i> 93
MILLIOENPOOTEN.	<i>n.</i> 522
Mobitjes.	<i>n.</i> 108
Modderman, Krab.	<i>n.</i> 368
Moer - Byën.	<i>m.</i> 291
Moeskruiden Goudhaan- tje.	<i>i.</i> 417
Mol - Krekel.	<i>k.</i> 164
Molenaar of Mey - Kever.	<i>i.</i> 210
Molenaar tje.	<i>i.</i> 208
Molukse Krab.	<i>n.</i> 457
Mosdraager, Krab.	<i>n.</i> 345, 352
Moskieten.	<i>m.</i> 540, 561
Mosfelkrabbetje.	<i>n.</i> 320
MOTTEN of Mot - Uiltjes.	<i>l.</i> 710
Mot - Wormen.	<i>i.</i> 274
MOTTEN. (ONGEVLEU- GELDE)	<i>n.</i> 15
MUGGEN.	<i>m.</i> 538
Mug - Wants.	<i>k.</i> 378
Muskus - Kever.	<i>i.</i> 320
Mut, een foort van Haft.	<i>m.</i> 52
Muurvarkens.	<i>n.</i> 481
MYTEN.	<i>n.</i> 111
N.	
Naaiers.	<i>m.</i> 419, 427
Naald - Wants.	<i>k.</i> 376
NAGT KAPELLEN.	<i>l.</i> 474
Neefjes of Koufyns.	<i>m.</i> 560
Nekhoornige Tor.	<i>i.</i> 184
Neus - Horsfel.	<i>m.</i> 407
Neushoorn.	<i>i.</i> 143
NIMPHKAPELLEN.	<i>l.</i> 280, 311
Nimweegsche Kapel.	<i>l.</i> 311
Nommer Kapel.	<i>l.</i> 326
Noordsche Krab.	<i>n.</i> 353
Noordsche Kreeft.	<i>n.</i> 423
O.	
Oester - Krabbetje.	<i>n.</i> 321
Oever - Aas.	<i>m.</i> 36
Oever - Beestje.	<i>i.</i> 328
Oever - Tipula.	<i>m.</i> 435
Oleander - Kapel.	<i>l.</i> 408
Olie - Tor.	<i>k.</i> 70

Olyphant. (Vliegende)	<i>i.</i> 151
Olyphant - Onrust, Ka- pel.	<i>l.</i> 439
Olyphant - Tor. (Groote)	<i>i.</i> 144
OLYPHANTJES.	<i>i.</i> 442
Olyphants - Luis.	<i>n.</i> 113
Ongevleugeld - Bokje.	<i>i.</i> 558
ONGEVLEUGELDE.	<i>n.</i> 1
ONGEVLEUGELDE BYën.	<i>m.</i> 374
Ongevleugelde Kapel.	<i>l.</i> 586
Onrust. Een Bokje.	<i>i.</i> 589
Onrust - Kapellen.	<i>l.</i> 391, 456
Oorkruipers.	<i>k.</i> 105
OORWORMEN.	<i>k.</i> 105
Oranje - Kapel.	<i>l.</i> 257, 260
P.	
Paapjes of Poppen.	<i>l.</i> 54
Paard - Luis. (Vliegende)	<i>m.</i> 604
Paarde - Krab.	<i>n.</i> 341
Paarde - Mieren.	<i>m.</i> 364
Paarden en Koeijen - Vlie- gen.	<i>m.</i> 521
Paarden - Wormen.	<i>m.</i> 408
Paarlemoer - Kapellen,	<i>l.</i> 339 - 351
Paauw - Oog: Dag - Ka- pel.	<i>l.</i> 280
— — Nagt - Ka- pel.	<i>l.</i> 492
— — Pylftaart.	<i>l.</i> 397
Paauwen - Luis.	<i>n.</i> 84
Page de la Reine.	<i>l.</i> 206
Page du Roi.	<i>l.</i> 211
Pagetjes.	<i>l.</i> 354
Pagies. (Kapellengenaamd)	<i>l.</i> 193, 204
Palmiet - Tor en Worm.	<i>i.</i> 440
Papier - Luisjes.	<i>n.</i> 42
Papiljons.	<i>l.</i> 117
Parnas - Kapellen.	<i>l.</i> 220
Parattes - Luizen.	<i>n.</i> 148
Pedel - Bok.	<i>i.</i> 538
Pedel - Rups.	<i>l.</i> 324
Pedel - Torren.	<i>i.</i> 190
Peereboom - Blad - Torre- tje.	<i>i.</i> 487
Peers	

B L A D W Y Z E R.

<p>Peerboomen - Vlieg. <i>m.</i> 494 PEESVLEUGELIGE. <i>m.</i> 1 Penfeen - Rups. <i>l.</i> 346 Peulen - Worm. <i>l.</i> 653 Pieterfelie - Beestje. <i>l.</i> 250 Pillen - Tor. <i>i.</i> 194 Pinnewagter, Krabbetje. <i>n.</i> 322 Pis - Mieren. <i>m.</i> 365 PISSEBEDDEN. <i>n.</i> 481 PISSEBEDJES of Schildpad Rupsen. <i>l.</i> 353 PLANTLUIZEN. <i>k.</i> 380 Plantluizen - Eeter. <i>m.</i> 494 Plantluizen - Leeuw. <i>m.</i> 81 Plantluizen - Vreeter. <i>i.</i> 364 Plantluizen - Wesp. <i>m.</i> 213 Plantvlooijen. <i>k.</i> 436 PLANTVLOOJEN, <i>n.</i> 20 Platluis. <i>n.</i> 67 Plum - Kapelletjes. <i>l.</i> 746 Plum - Torretje. <i>i.</i> 279 Podagra - Scherminkel. <i>k.</i> 142 Poolsch Grein - Insekt. <i>k.</i> 484 Popelier - Bok. <i>i.</i> 562 POPPEN der Rupsen. <i>l.</i> 54 Poppen - Rupsdooder. <i>m.</i> 210 Porfelein - Krabbetje. <i>n.</i> 336 Proceffionarissen, Rups- fen. <i>l.</i> 553 Proserpine, Rups. <i>l.</i> 628 Puistebyters. <i>m.</i> 6 Purperschyn, Kapel. <i>l.</i> 365 Pyldraager - Wesp. <i>m.</i> 204 PYLSTAART - Kapellen. <i>l.</i> 391 Pyltjes - Uil. <i>l.</i> 640 Pynboom - Plaag, Torre- tje <i>i.</i> 287 R. Raaven - Luis. <i>m.</i> 620 Regen - Brems. <i>m.</i> 535 Regenboog - Kapel. <i>l.</i> 308 Rendieren - Brems. <i>m.</i> 531 Rendieren - Horfel. <i>m.</i> 405 Reus - Tor. <i>i.</i> 192 Rheetje, (Blaauw) een Tor. <i>i.</i> 264 Rhinoster - Tor. (Inland- sche. <i>i.</i> 155</p>	<p style="text-align: right;">(Uitland- sche) <i>i.</i> 180 RIDDER - Kapellen. <i>l.</i> 188, 200 Rietvink, Kapel. <i>l.</i> 516 Ring of Ringel Rups. <i>l.</i> 548 Rivier Garnaal. <i>n.</i> 436, 440. Rivier - Kreeft. <i>n.</i> 389 Rivier - Vloo. <i>n.</i> 440 Robworm, <i>m.</i> 428 Rombouten. <i>m.</i> 6 Roode Wormpjes der Re- genbakken. <i>m.</i> 434 ROOFKEVERS. <i>k.</i> 92 Roof-Torren. <i>k.</i> 37 ROOFVLIEGEN. <i>m.</i> 579 Rooloop-Diertjes. <i>n.</i> 135 Roomvlak, Kapel. <i>l.</i> 565 Roozebokje. <i>i.</i> 543 Roozen-Motje. <i>l.</i> 720 Rots - Krab. <i>n.</i> 350 Rotteftaart. (Worm met de) <i>m.</i> 454, 484 Rottig Hout, Kapellen. <i>l.</i> 646 Rouw-Kapel. <i>l.</i> 610 Rugzwemmers. <i>k.</i> 299 Runderen - Horfel. <i>m.</i> 398 Rupsbegraaver. <i>m.</i> 238 RUPSDOODERS. <i>m.</i> 177 RUPSEN. <i>l.</i> 1 Rupsen-Jaager. Een Tor. <i>k.</i> 45 Rupsen - Vlieg. <i>m.</i> 505 S. Sabel - Springhaanen. <i>k.</i> 182 Sagoaar - Tor en Worm. <i>i.</i> 449 Satyn - Kapel. <i>l.</i> 576 Schaapen - Horfel. <i>m.</i> 413 Schaapen - Luis. <i>m.</i> 620. <i>n.</i> 114 Schaapherder - Spin. <i>n.</i> 159 Schaaps-Tek. <i>n.</i> 113 Schaarbok. <i>i.</i> 524 Schæffers-Mey-Tor. <i>k.</i> 81 Schæffers - Tor. <i>i.</i> 195 Schalbyters. <i>i.</i> 252 Scharlaken-Bezie. <i>k.</i> 466 Scherminkel. <i>k.</i> 139 Schieters. <i>m.</i> 55, <i>n.</i> 15. Schilddraagers. Torren. <i>i.</i> 318, 333 Schild-</p>
--	---

B L A D W Y Z E R:

SCHILDUIZEN. k. 451
 Schilduizen-Wesp. m. 212
 Schildpad Kapellen. l. 319
 ——— Rupfen, l. 355
 ——— of 1 yger Uilen. l. 561
SCHILDPADES. Torren. i. 344
 Schildtorretjes. i. 345
SCHILDVLEUGELIGE. i. 124
 Schoenlappers. m. 419
 Schouder Hoorn Tor. i. 176
 Schreuter. Een Tor. i. 245
 Schryf-Torretje. i. 286
 Schubluis. (Zwarte) k. 465
 Schuifel Krabben. n. 358
 Schuimbeestje. k. 288
 Schuimgeevende Cicaden. k. 287
 Schulpvloo. n. 478
 Schulpwagter, Krabbetje. n. 317
 Schurftdiertjes. n. 132
 Schurft-Vlieg. m. 510
SCORPIOENEN. n. 268
 Scorpioen-Spinnetje. n. 165
SCORPIOEN-VLIEGEN m. 98
 Sekreetvlieg. m. 486
 Slaa Worm. l. 652
 Sluip-Wespen. m. 136, 180
 Smid, Tor. k. 44
 Sneeuw-Vlooijen, n. 28
 Sneeuw-Wormen. i. 606
 Snuitkapelletje. l. 707
 Snuit-Torretjes. i. 442
 Soldaat, Krabbetje. n. 361
 ——— (Indische.) n. 368
 Spaanfche Tarw Torretje. i. 303
 Spaanfche Vlag Kapel. l. 566
 Spaanfche Vlieg, k. 73
 Spannemeeters, Rupfen. l. 659
SPANRUPS - Kapellen. l. 659
 Speenkruid. Olyphantjes. i. 466
 ——— Torretje. i. 299
 Spek-Eeters. m. 419
 Spek-Torretje. i. 268
 Sphinxen. l. 392
 Spiegeldraagers. l. 484—491
 Spinnedooder, Wesp. m. 232
SPINNEKOPPEN. n. 177
 Spinnekop-Krab. n. 343
 Spinnekop-Vlieg. m. 605

Spinnende Luis. n. 127
 Spitskop-Springhaanen. k. 156
 Spookjes. k. 136
 Springende Spinnen. n. 250
 Springhaanen. (Europi-
 fche) k. 188
 ——— (Afrikaanfche) k. 198
 ——— (Arabifche) k. 203
 ——— (Overvliegers) k. 220
 ——— (Italiaanfche) k. 229
 ——— (Sweedfche) k. 232
SPRINGKEVERS. i. 618
STAANDE VLIEGEN. m. 591
STEEKVLEGGES. m. 572
 Steen-Piffebedden. n. 502
 Stekel-Krab. n. 332
 Steurkrabben. n. 407
 Stier. (Vliegende) i. 148
 Stiertje of kleine Bul Tor. i. 154
 Stinkertje. m. 79
 Stinkvliegen. m. 77
 Stokjes Spanrupfen. l. 663
 Stompneus Kieuwenpoot. n. 462
 Strand-Krab. n. 334
 Strand-Piffebed. n. 497
 Strontdraagende Worm. i. 433
 Strontvlieg. m. 514
 Stront-Wants. k. 358
 Suikergaft. n. 15
 Sweedfche Kapel. l. 220
T.
 Tapytmot. l. 721
 Tarantula. n. 243
 Taurus of Vliegende Stier. i. 148
 Tek of Hondsluis. n. 121
 Timmerman, een Bok-
 Tor. i. 549
 Tipulaas. m. 419
TORREN. i. 134
 Torren Luisje. n. 150
 Torretje met Ooren. i. 342
TORRETJES. i. 265
 Tuinfpinnen. n. 209
 Tweejarige Lintworm. m. 145
 Twee-Oogen. n. 469
 Tweeflagt Uil. (zogenaa-
 de) l. 572
 Tweeflaart-Rups. l. 525
TWER.

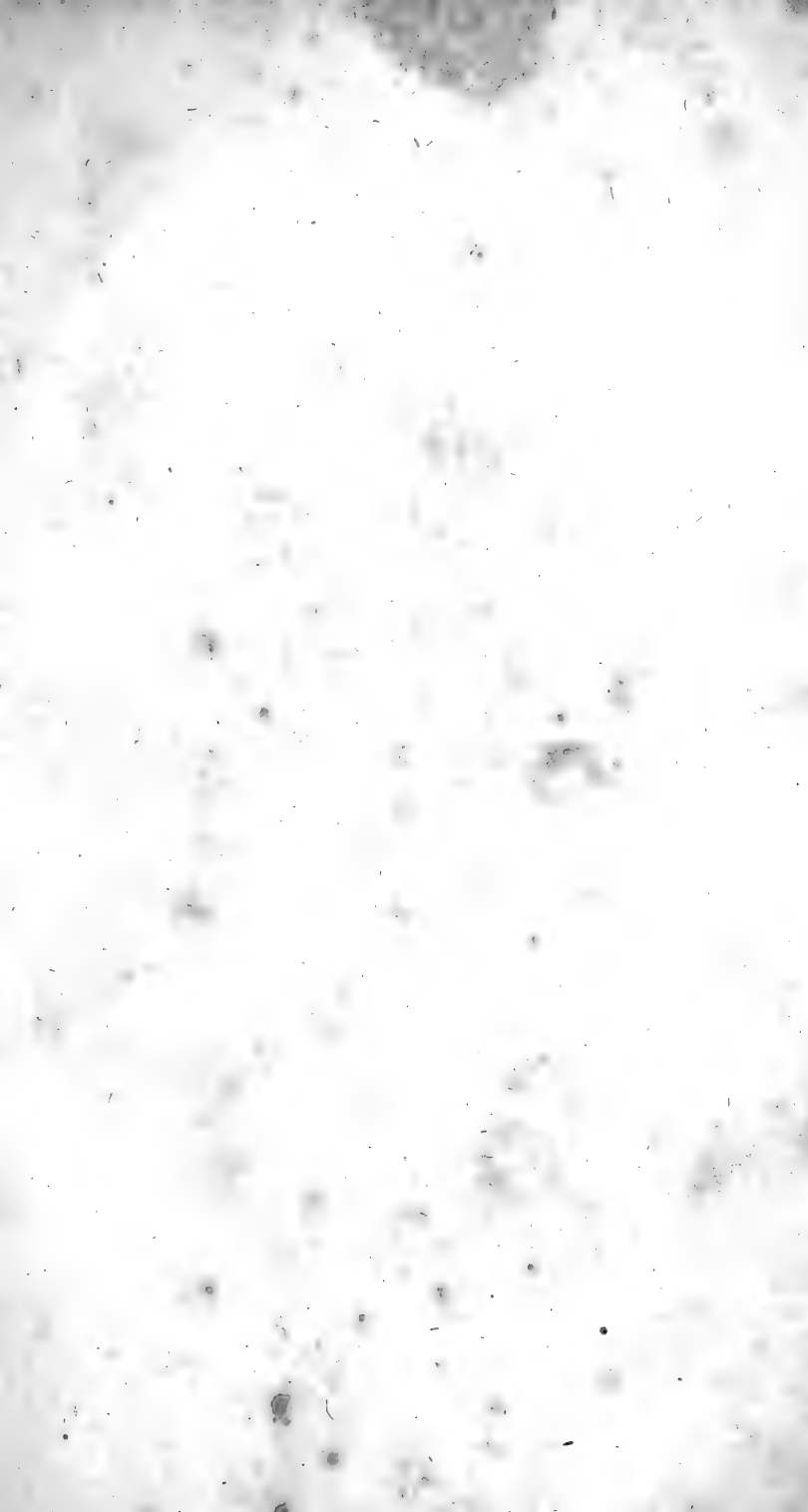
B L A D W Y Z E R:

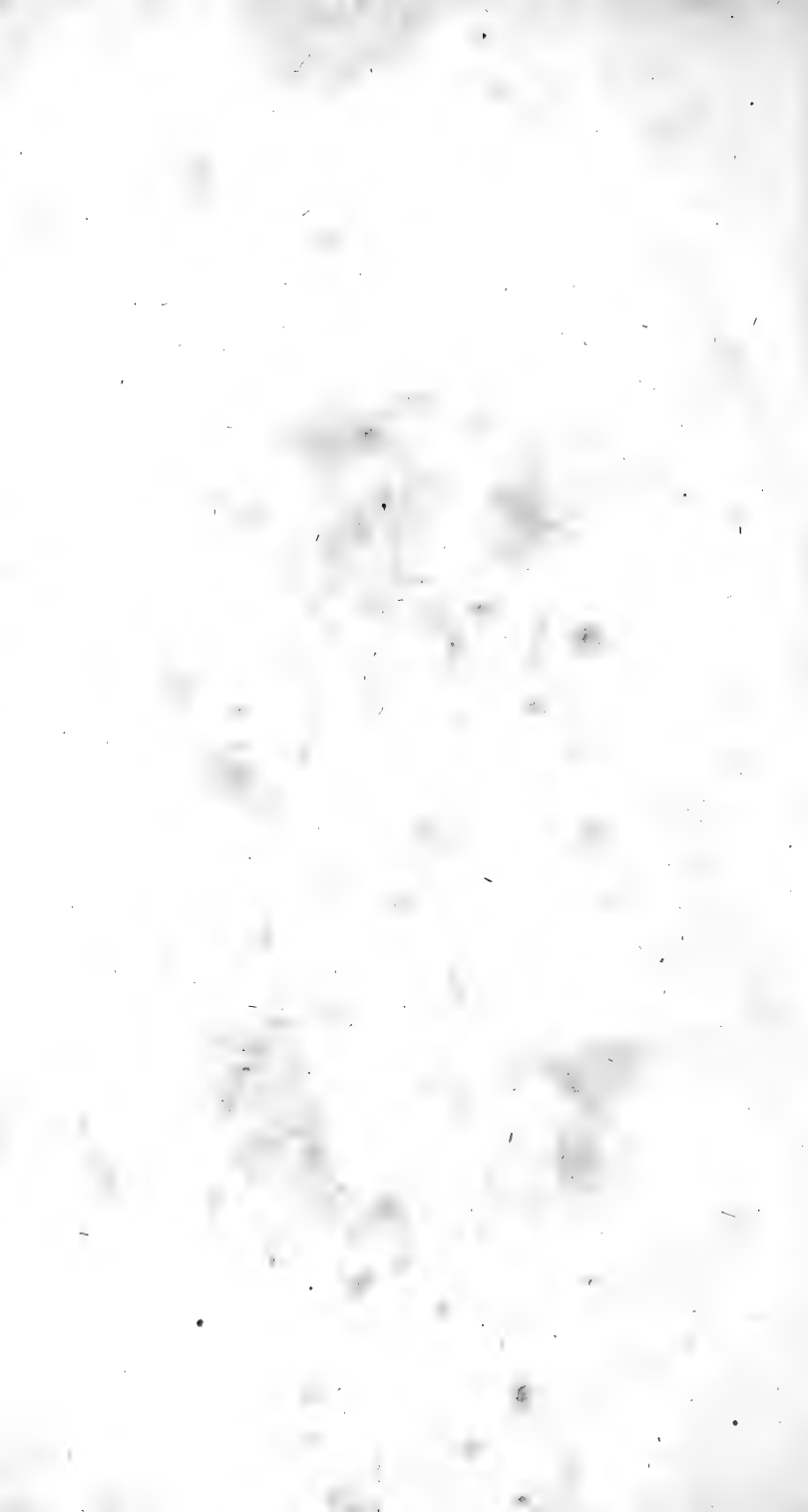
TWEEVLEUGELIGE.	<i>m.</i> 378	Vliegende Paardluis.	<i>m.</i> 604
Tyger - Kapel.	<i>l.</i> 601	Vliegende Stier.	<i>i.</i> 148
U.		Vliegende Waterspinnen.	<i>m.</i> 418
Uilen of Uiltjes.	<i>l.</i> 474	Vliertakje, Rups.	<i>l.</i> 661
V.		VLIESVLEUGELIGE.	<i>m.</i> 104
Varkens Luizen (Vliegen- de)	<i>m.</i> 623	Vlinders of Uilen.	<i>l.</i> 116
Varkens Torretjes of Var- kentjes.	<i>i.</i> 442	VLOOIJEN.	<i>n.</i> 94
Varkens-Worm.	<i>m.</i> 487	Vloo-Torretje.	<i>i.</i> 308
Varkentjes-Kapellen.	<i>l.</i> 376	Vloo-Wormpje.	<i>n.</i> 102
Vederpriet - Tipula.	<i>m.</i> 454	Vogeldrekje, Mot.	<i>l.</i> 720
Vederprietig Torretje.	<i>i.</i> 278	Voorjaars-Tor.	<i>i.</i> 200
Veelvoetige Wormen.	<i>m.</i> 421	Voorjaars-Vliegen.	<i>m.</i> 56
Veelvraat-Rups.	<i>l.</i> 522	Vreesagtige Rups.	<i>l.</i> 638
Veen-Mol of Veen-Kre- kel.	<i>k.</i> 166	Vrouwe-Beestje.	<i>i.</i> 368
Veer - Uiltjes.	<i>l.</i> 746	Vrouwen Bok.	<i>i.</i> 543
Veeftcr - Torretje.	<i>k.</i> 48	Vuilvliegje.	<i>m.</i> 599
Veld - Kapellen.	<i>l.</i> 298	Vuurige Agret Tor.	<i>k.</i> 6
Veld - Krakel.	<i>k.</i> 175	Vuurkapelletje.	<i>l.</i> 372
Veld Motten.	<i>l.</i> 718	Vuurvliegen.	<i>i.</i> 593
Veld - Rupfen.	<i>l.</i> 341	W.	
Venkel - Rups.	<i>l.</i> 207	Walvisch-Luis. (zoge- naamde)	<i>n.</i> 169
Venster - Torretje.	<i>i.</i> 290	————— (Groen- landsche)	<i>n.</i> 491
Venynige Krab.	<i>n.</i> 337	Wand-Wesp.	<i>m.</i> 283
Verdord - Blad Kapellen.	<i>l.</i> 508	Wandelend Blad.	<i>k.</i> 141
	<i>514</i>	Wandelende Stokjes.	<i>k.</i> 141
Verkeerde Krab.	<i>n.</i> 458	WANTSSEN	<i>k.</i> 320
Verw - Myt.	<i>n.</i> 142	Wapendraager, Kapel.	<i>l.</i> 611
Verwonderlyke Wesp.	<i>m.</i> 236	Water-Bokje.	<i>i.</i> 577
Verzilverd - Olyphantje.	<i>i.</i> 488	Water-Brems.	<i>m.</i> 475
Vezel - Wants.	<i>k.</i> 359	Water Cicade.	<i>n.</i> 433
Vinken - Luis.	<i>n.</i> 125	Water-Griffoen.	<i>k.</i> 318
Visch - Luizen.	<i>n.</i> 460	Water Koeitjes.	<i>n.</i> 450
Vischtaart - Rups.	<i>l.</i> 515	Water-Luisjes.	<i>n.</i> 476
Vledermuizen - Luis.	<i>n.</i> 124	Water-Motten.	<i>m.</i> 57
Vleesch - Vlieg.	<i>m.</i> 501	Water-Mug.	<i>k.</i> 373
VLIEGEN.	<i>m.</i> 452	Water Nymphen.	<i>m.</i> 6
Vliegen (Jongwerpemde)	<i>m.</i> 458	Water-Parkiet.	<i>n.</i> 471
Vliegen van St. Marcus.	<i>m.</i> 442	Water-Pisfebedden.	<i>n.</i> 495
Vliegen van Spanje.	<i>m.</i> 605	Water-Rupfen.	<i>l.</i> 38, 690
Vlieg-luisjes.	<i>n.</i> 146	WATER-SCORPIOENEN.	<i>k.</i> 307
Vlieg-Wants.	<i>k.</i> 357	Water-Spinnekop.	<i>k.</i> 311, 374
Vliegend Hert. Een Tor.	<i>i.</i> 245	Water-Spin.	<i>n.</i> 251
Vliegende Eenhoorn.	<i>i.</i> 143	Water-Spinnetje. (Rood)	<i>n.</i> 142
Vliegende Luizen.	<i>m.</i> 604	Water-Tipula.	<i>m.</i> 419
Vliegende Olyphant.	<i>i.</i> 151	WATER TORREN	<i>k.</i> 15
		Water-Torretje.	<i>i.</i> 241
		WA.	

B L A D W Y Z E R.

WATER-UILTJES.	m. 55	Zakdraagende Spinnen.	n. 257
Water-Vlieg.	m. 477	Zak-Wespen.	m. 230
WATER-VLOOIJEN.	n. 456	Zand-Garnaal.	n. 429
Water Vloo.	n. 21, 31	Zand-Krab.	n. 329
WATER-WANTSEN.	k. 299	Zand-Kreeft.	n. 431
Water Wants.	k. 311, 315	ZANDLOOPERS.	i. 632
Water-Zandlooper.	i. 639	Zand Oog Kapellen. l. 298	303
Water Zomer-Vlieg.	m. 69	Zand Tor.	i. 203
Weegluis.	k. 324, n. 93	Zandvloo.	n. 106
———— met Riemen. k. 303		Zee-Beer.	n. 408, 427
Weegluis Spinnetje.	n. 166	Zee Brems.	n. 482
Weerfchyn-Kapellen. l. 266, 308		Zee-Garnaal	n. 412
Weeskind-Kapellen. l. 625	629	Zee Haan.	n. 355
Werk-Byen.	m. 293	Zee-Horfel.	n. 485
Werk-Mieren.	m. 347	Zee Krabben.	n. 306
Werk-Wespen.	m. 254	Zee-Kreeft.	n. 382
WESPEN.	m. 249	Zee-Leeuw.	n. 418
Wesp. (Gemeene)	m. 273	Zee Luis.	n. 422
Wilde Byën.	m. 313	Zee Luizen.	n. 458, 482, 493
Wilgen-Blad Torretje.	i. 400	Zee-Pisfebed	n. 496
Wilgen-Hout-Rups.	l. 502	Zee Spin.	n. 158, 344, 349
Winde-Pylftaart.	l. 412	Zee Vloo.	n. 437
Winter-Krammetje.	l. 692	Zee Wants.	n. 486
Witje Kapellen. l. 242, 248		Zee Zandkreeft.	n. 433
Witte Mieren.	n. 37	Zeepaardje, Rups.	l. 662
Wol zweetende Worm.	i. 325	Zeef-By.	m. 281
Wolfsmelk Kapel.	l. 445	Zeugen.	n. 481
———— Ringrups. l. 550		Ziczac-Kapel.	l. 571, 589
Wolfspinnen.	n. 259	Ziertjes. k. 436, 523.	n. 111
Wolfvliegen.	m. 580	Zilverbandje, Kapel.	l. 351
Wollige Boom Tor.	i. 222	Zilverdropje, Kapel.	l. 353
Wollige Wesp.	m. 215	Zilvervlakje, Kapel.	l. 638
Wormpjes der Muggen. m. 542		Zingende Cicaden.	k. 259
Wormsteek Mot.	l. 734	Zingende Mug.	m. 560
Wyn-Vliegjes.	m. 572	Zwaantjes-Kreeft.	n. 429
Wyngaard-Onruft.	l. 434	Zwaluwen-Luis.	m. 619
Wyngaard-Torretje.	i. 398	Zwarte Doodgraaver.	i. 331
Z.		Zwarte Vliegen.	m. 440, 442
Zaagvliegen.	m. 137	Zwartje, Kapel.	l. 307
Zadelvlieg.	m. 478	Zwervende Spinnen.	n. 228
Zakdiertjes.	n. 477	Zydworm.	l. 529

Српска

